بعون صانع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان

هزار هزار ستایش و نیایش مر آفریننده را که درین زمان فرحت اقتران کتاب در بیان شهادت سعیدین
الشهیدین المعصومین المظلومین سیدنا امام حسن و امام حسین رضی الله عنهما المسمی به

روضة الشهداء

۴۰۹۱۹۶

(فارسی)

من تصنیف سر دفتر علمای روزگار و واقف رموز خفی و جلی مولانا مولوی حسین واعظ کاشفی نور الله مرقده

بباعث عدم طبع نایاب بود و اکثر طالبان از فوائد آن محروم بدین سبب

موسوی گرمارودی

بعون صناع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان

هزار هزار ستایش و نیایش مر آفرینندهٔ راکه درین زمان فرحت آوان کتاب در بیان شهادت سعیدین الشهیدین المعصومین المظلومین سیدنا امام حسن و امام حسین رضی الله عنهما المسمی به

روضة الشهداء

۴۰۹۱۹۶

(فارسی)

من تصنیف سر دفتر علمای روزگار و واقف رموز خفی و جلی مولانا مولوی حسین واعظ کاشفی نور الله مرقده

باعث عدم طبع نایاب بود و اکثر طالبان از فوائد آن محروم بدین سبب

موسوی کرمارودی

بسم الله الرحمن الرحيم

اے شربت دردِ تو دوائے دل ما	آشوب بلائے تو عطائے دل ما
از نامۂ حمد تو شفائے دل ما	وز نامِ حبیب تو صفائے دل ما

حضرت صبور بی ملال و شکور بی زوال عَمَّتْ عَطِيَّاتُهُ وَطَابَتْ بَلِيَّاتُهُ در کتاب کریم و کلام لازم التکریم زمرۂ بلا رسیدگان میدان محبت و محنت کشیدگان معرکۂ مشقت را بدین خطاب دلنواز معزز و سرفراز ساخته که وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ و هر آئینه ما آزمائیم شمارا یعنی با شما معاملۂ آزمایندگان می کنیم اگرچه هیچ حال شما بر ما پوشیده نیست اما می خواهیم که عیار کار و بار هر کس بر محک امتحان ظاهر گردد و عالمیان بدانند که کدام نقد اخلاص از خلاص ابتلا پاک و بی غش بیرون می آید **فرد** خوش بود گر محک تجربه آید بمیان ٭ تا سیه روی شود هر که درو غش باشد + و آزمایش الٰہی بچند نوع درین آیت واقع شده بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ بچیزے از ترس که آن خوف الٰہی باشد یا بیم دشمنان وَالْجُوعِ و گرسنگی که آن قحط است و تنگی معاش یا روزه داشتن وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ و نقصان بعضے مالها بتاراج حادثات یا اخراج زکوٰة و صدقات وَالْأَنفُسِ و بنقصان در نفسها که آن بیماری باشد و ضعف و عجز و یا احتیاج و بینوائی وَالثَّمَرَاتِ و بنقصان در میوها و تلف محصولات بآفات عرضی و سماوی یا مرگ فرزندان که میوۂ باغ دل اند و روشنی چراغ بصر و ثمرۂ نهال نهاد مادر و پدر وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ و بشارت ده صبر کنندگان را که درین بلیات طریقۂ شکیبائی پیش آرند و رسوم جزع و فزع و شکایت فرو گذارند **نظم**

جام محنت خورند و دم نزنند	جز براه وفا قدم نزنند	خوش بسوزند در بلا چون عود	که از ایشان برون نیاید دود

الَّذِينَ و این صابران که استحقاق بشارت دارند آنانند که بحکم الٰہی و فرمان بادشاہی إِذَا أَصَابَتْهُم چون برسد ایشان را مُّصِيبَةٌ آفتی و بلیتی و نکبتی و اذیتی قَالُوا گویند از روی اخلاص بطریق اختصاص که إِنَّا لِلَّهِ بدرستیکه ما از آن خداوندیم و بکمند بندگی او در بندیم پس هرچه از خواجه به بنده رسد و از مالک بر مملوک واقع گردد جز تسلیم و رضا و انقیاد حکم قضا چاره نباشد وَإِنَّا إِلَيْهِ و ما بسوئے مجازات و

مکافات او رَاجِعُونَ بازگردندگانیم یعنی رجوع ما بحضرت او خواهد بود و اجزائی بسزا فراخور کردار با ما خواهد رسانید اگر بحکم او خورسند باشیم مستوجب ثواب ابدی گردیم و اگر از انچه مراد اوست سر بپیچیم مستحق عذاب مخلد شویم **فرد**

سر قبول بباید نهاد و گردن طوع	که هرچه حاکم عادل کند همه دادست

مضمون این آیت وافی هدایت مشعرست بآنکه بلا محک نقد عالمیان و معیار تجربۂ احوال آدمیان ست تا هر که دعوی محبت کند نقد حال او را در بوتۂ بلا در کورۂ عنا بآتش امتحان و ابتلا بگدازند اگر از غش هوائے نفس دنی و غل از روے طبع خسیس پاک و پاکیزه است از خلاص آزمایش خالص بیرون می آید و ضراب عنایت چهرۂ او را در دار الضرب هدایت بسکۂ قبول بیاراید و اگر مغشوش و معیوب ست در نیران فراق بسمت احتراق موسوم شده مردود ابد گردد و در یکی از کتب سماوی مذکورست که مَنْ أَحَبَّ أَوْ أُحِبَّ تُصَبُّ عَلَيْهِ الْبَلَايَا یعنی هر که دعوے دوستی خدا کند و بدست ارادت حلقه در محبت زند یا هر که حق سبحانه و تعالی او را خلعت محبوبیت پوشاند یا جرعۂ مقبولیت نوشاند باران بلا از ابر محنت و عنا پیاپے بر فرق او ریزان گردد و شادی و بهجت و آسایش و راحت بتمامی از وے گریزان شود اَلْبَلَاءُ لِلْوَلَاءِ كَاللَّهَبِ لِلذَّهَبِ ترجمۂ این کلام در مثنوی معنوی برین منوال آورده **بیت**

دوستی چون زر بلا چون آتش ست	زر خالص در دل آتش خوش ست

و از فحوای کلمات سابقه چنان بحیطۂ فهم در می آید که بلا متوجه اهل ولاست و محنت متعلق بارباب محبت هر جا که بنای محبت نهاده اند دیوارے از محنت در و کشاده اند و در هر میدان که لوائے ولا برافراخته اند فوج بلا را ملازم آن پای علم ساخته اند هر کرا حق سبحانه دوست دارد او را به ابتلا مبتلا سازد و بمحن ممتحن گرداند و مؤید این معنی حدیث حضرت رسالت پناهی ست صلوات الله و سلامه علیه آنجا که فرمود إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ بدرستیکه خدا تعالی چون قومی را دوست دارد لشکر بلا و اندوه را بر ایشان گمارد و مقررست که محنت باندازۂ محبت بود و بلا بمقدار ولا نازل شود هر که در راه دوستی حق از همه رهروان در پیش بود هر آئینه مشقت و بلیت او نیز از همه بیش بود **بیت**

هر که را ذوق محبت بیشتر	سینه اش از زخم محنت ریشتر

و از حضرت سید کائنات علیه افضل الصلوة و اکمل التحیات سوال کردند که أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً کدام طایفه از مردمان سخت تر اند از روے بلا یعنی بلای کدام گروه از آدمیان سخت تر و دلسوز تر ست و محنت کدام زمرۂ از اصناف انسان صعب تر و غم اندوز تر فرمود که الْأَنْبِيَاءُ و پیغامبران که محرم حرم رسالت و محرم حریم جلالت اند بلای ایشان سخت تر از بلائے همه بشرست و محنتی که متوجه روزگار ایشان باشد از همه محنتها بیشتر ثُمَّ الْأَمْثَلُ پس از ایشان بلائی جمعے که مانند تر باشد بدیشان در سلوک سبیل محبت و وقوف بر اسرار معرفت نیز صعب باشد فَالْأَمْثَلُ پس آنها که اشبه باشند بدین جماعت و برهمین قیاس هر که بدرگاه قرب اقرب باشد بلا و عنائے او اشد و اصعب باشد **نظم**

هر که درین بزم مقرب ترست	جام بلا بیشترش می دهند	وانکه ز دلبر نظر خاص یافت	داغ عنا بر جگرش می نهند

بلا شربت شیرین ست کہ اطفال طریقت را دہند بلکہ قدح زہر ہلاہل ست کہ بدست بالغان راہ نہند یکی از مشایخ طریقت می فرمود کہ بیت دُردی خوردن بمیکدہ عادت ماست ❊ رطلی کہ گران ترست آن شربت ماست ۔ واز نجا ست کہ ہر بار بلا کہ گران ترست بر دلہای مبارک انبیا نہادہ اند و ہر تحفۂ محنتی کہ قوی ترست برای اولیا و اصفیا فرستادہ قدروح الارواح آوردہ کہ ہر کہ راجاہ صدیقان وقدم گاہ محبان می باید یک قدم بمراد خود بر نباید گرفت و یکدم بآرزوی دل بر نباید آورد بیت عاشق باشی تر از بون باید بود ❊ ورنہ زرہ عشق برون باید بود ❊ در راہ ابتلای او ہزار ہزار دل کباب ست و از کشاکش محنت وبلای او ہزار ہزار دیدہ پُر آب در ہر بادیہ او را کشتہ ایست بحسرت افتادہ و در ہر زاویہ سوختہ ایست از سطوات کبریا جان دادہ تن کدام ولی ست کہ نہ گداختۂ زبانۂ آتش بلای اوست و دل کدام نبی ست کہ نہ نشانۂ تیر ابتلای او آخر نظری کن بحسرت آدمؑ صفی و نوحۂ نوحؑ نجی و در آتش انداختن خلیل جلیلؑ و قربان ساختن اسمٰعیلؑ نبیل وگریۂ یعقوبؑ در بیت الاحزان و بلیۂ یوسفؑ در چاہ و زندان و شبانی و سرگردانی موسیٰ کلیمؑ و بیماری و بے تیماری ایوبؑ سقیم و ارہ شگافندہ بر فرق زکریاؑ مظلوم و تیغ زہر آب دادہ بر حلق یحییٰؑ معصوم و الم لب و دندان سرور انبیا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و جگر پارہ پارہ حمزہ سید الشہدا رضی اللہ عنہ و محنت اہل بیت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و مصیبت خانوادہ عصمت و طہارت و سرشک درد آلود بتول عذرا رضی اللہ عنہا و فراق خون آلود علی مرتضیٰ کرم اللہ وجہہ و لب زہر چشیدۂ نور دیدۂ زہرا رضی اللہ عنہا و رخسارۂ بخون آغشتۂ شہید کربلا رضی اللہ عنہ و دیگر احوال بلاکشان این امت و محنت رسیدگان عالی ہمت ہمہ باجان غم اندوختہ در کانون غم و الم سر تا پا سوختہ رباعی

عالم ز بلاہاے تو محنت کدہ ایست ہر جا کہ نگاہ مے کنم دردہ تو	دین محنت و غم نصیب ہر دل شدہ ایست دل خون شدہ غمزدہ سوختہ ایست

اے عزیز در راہ ہیچ نبی آن مقدار خار بلا نہ ریختند کہ در راہ سید بشر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و بر فرق ہیچ پیغامبران مقدار گرد محنت نہ بیختند کہ بر سر آن سرور چنانچہ دین معنے فرمودہ کہ مَا اُوْذِیَ نَبِیٌّ مِثْلَ مَا اُوْذِیْتُ یعنی ہیچ پیغامبری رنجانیدہ نشد مانند آنکہ من رنجانیدہ شدم و ہمین نسبت با اہل بیت بر ہیچ پیغامبران جفا نکردند کہ با اہل بیت خواجۂ عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و از جملہ واقعۂ شہدای کربلاست کہ ہیچ دیدہ بدین گونہ مصیبتے در خاکدان دنیا ندیدہ و ہیچ گوشے ازان نوع بلیتے در ہیچ زمانی از ہیچ زبانی نشنیدہ رباعی

تا دہر ہست واقعہ زین صعب تر ندید چشم زمانہ بر ورق چرخ قصۂ	ہر کس خبر شنید کشش با خبر ندید پر سوز تر ز حال شبیر و شبر ندید

امام یافعی رحمہ اللہ در کتاب مرآت الجنان آوردہ کہ ابن عبد البر از حسن بصری قدس سرہ نقل کردہ کہ در واقعۂ کربلا شانزدہ کس از اہل بیت بہ ابی عبد اللہ الحسین رضی اللہ عنہ شربت شہادت چشیدند کہ دران روز بر روے زمین ایشان را شبیہ و نظیر نبود و در مصابیح القلوب مذکور ست کہ کعب الاحبار رحمۃ اللہ علیہ روزے اہل مدینہ

را از تلاطم و فتنہا کہ در کتاب ہا خواندہ بود خبر می داد و در اثنای سخن گفت عظیم ترین واقعہ و بزرگترین ملحمہ کشتن حسین رضؓ خواہد بود و چنین خواندہ ام کہ آن روز کہ حسین رضی اللہ عنہ را شہید کنند ہفت آسمان خون بگریند گفتند یا ابا اسحٰق نشنیدہ ایم کہ آسمان برای کسی خون گریستہ باشد گفت وَیْلَکُمْ اِنَّ قَتْلَ الْحُسَیْنِ اَمْرٌ عَظِیْمٌ واے بر شما بدرستیکہ کشتن حسین رضی اللہ عنہ بزرگ کارے و صعب امرے ست وی فرزند خاتم پیغامبران ست و سبط رسول آخر الزمان ست ریحانۂ سید رسولان ست پسر سیداوصیاست نجم آل عباست نور دیدۂ فاطمہ زہرا ست بدان خدائیکہ جان کعب بدست اوست کہ چنین خواندہ ام کہ آن روز کہ وے را شہید کنند گروہے از فرشتگان بر سر روضۂ وے بایستند و بگریند تا قیامت کہ ہرگز از گریہ باز نہ ایستند و در ہر شب آدینہ ہفتاد ہزار فرشتہ فرود آیند و بر سر قبر وی زاری کنند و چون بامداد شود بصوامع طاعت خود باز روند اہل آسمان او را ابو عبد اللہ المقتول خوانند و فرشتگان زمین ابو عبد اللہ المذبوح گویند فرشتگان دریا حسینؓ مظلوم خوانند ملائکہ ہوا حسینؓ شہید گویند رباعی ملاحم

بر قتل حسین ارض و سما میگریند ماہی در آب و مرغ در روی ہوا	از عرش علی تا بثرے می گریند در ماتم شاہ کربلا می گریند

وگریہ درین ماتم موجب حصول رضای ربانی و سبب وصول بریاض جاودانی ست چنانچہ در آثار آمدہ کہ مَنْ بَکٰی عَلَی الْحُسَیْنِ اَوْ تَبَاکٰی وَجَبَتْ لَہُ الْجَنَّۃُ یعنی ہر کہ بر حسینؓ بگرید یا خود را بتکلف بر گریہ دارد سزاوار باشد کہ او را بہشت بر ند شیخ جار اللہ علامہ می فرماید کہ ہر کہ بر حسینؓ بگرید بہشت مراد وی واجب شود و ہر کہ خود را گریان فرا نماید بحکم مَنْ تَشَبَّہَ بِقَوْمٍ فَھُوَ مِنْھُمْ در وعدۂ وَجَبَتْ لَہُ الْجَنَّۃُ داخل ست امام رضی بخاری آوردہ کہ ای عزیز خاک کربلا خاکی ست کہ دران خاک تخم شہادت کشتہ اند و آب از دیدۂ دوستان و ہواداران می طلبد کہ مَنْ بَکٰی عَلَی الْحُسَیْنِ پس ہر کہ از جویبار دیدہ آبی بخاک کربلا فرستد ہر آئینہ تخم سعادتی کہ در محبت اہل شہادت کاشتہ باشد در مزرعۂ رضا بآب دیدہ وے پرورش یابد و چون از منزل اَلدُّنْیَا مَزْرَعَۃُ الْاٰخِرَۃِ بیرون رود محصول آن نعیم جنت و نسیم بہجت خواہد بود کہ وَجَبَتْ لَہُ الْجَنَّۃُ و برائے این ست کہ جمعے از محبان اہلبیتؓ ہر سال کہ ماہ محرم در آید مصیبت شہدا را تازہ سازند و تعزیت اولاد حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بپردازند ہمہ را ولہا بر آتش حیرت بریان گردد و دیدہا از غایت حسرت گریان شود بیت زاندوہ این ماتم جانگسل روان گردد از دیدہا خون دل ۔ و اخبار مقتل شہدا کہ در کتب مسطور و مذکور ست بتکرار نمایند و بآب دیدہ غبار ملال از صفحۂ سینہ بزدانید و ہر کتابے کہ درین باب نوشتہ اند اگرچہ بزیور حکایت شہدا حالی ست اما از سمت جامعیت فضایل سبطین و تفاصیل احوال ایشان خالی ست و بدین جہت اشارت عالی از عالی حضرت سلطنت رتبت نقابت منقبت ولایت مرتبت شاہزادۂ اعظم نقادۂ ملوک الامم آفتاب تابان فلک بختیاری ماہ درخشان سپہر شہریاری شرف العزۃ النبویہ عز الفرقۃ العلویۃ المخصوص بالنسب الحسنی والمختص بالحسب الحسینی دارا ے جمشید مخبر فریدون فر خورشید منظر خلاصۂ اولاد سلاطین نامدار نقاوۂ احفاد خواقین عالی مقدار

شعر

ذو همة يرقى على مرقى العلى — وبنوره انكشف دياجير الردى
شاه ملک خوی فلک آستان — گلبن نو روضهٔ مینو نشان
سرور مه رایت بهرام جاه — صفدر مهر آیت گردون پناه
داور عادل دل عالی نسب — وائی کافی کفا والاحسب

رفیع قدری که ارتفاع سدهٔ مناقب واعتلای عتبهٔ مناصب و مراتبش در مرتبه‌ایست که نه سیاح وهم دور اندیش پیرامن سرادقات شرح آن تواند گشت و نه سباح عقل روشن رای گرد ساحل دریای بیان شمهٔ ازان تواند گذشت

نظم

پایهٔ قدر او ازان بیش ست — که توانم ادای آن کردن
بلکه نتوان بصد هزار زبان — عشر اوصاف آن بیان کردن

قرهٔ باصرهٔ سیادت ونقابت طرهٔ ناصیهٔ سلطنت ونجابت **بیت**

سرو گلزار سید ثقلین — قرة العين خواجهٔ کونین

المستفیض من منایح فیض الالاء مرشد الدولة والملة والدین عبد الله المشتهر بسید مرزا لازالت سماء سلطنة بکواکب العظمة والجلال مزینة وآیات ابهته علی صفحات الکائنات بالدولة والکمال مبینة که با وجود علو نسب در سیادت چنانچه شمهٔ ازان در آخر کتاب مسطور خواهد شد بسمو مرتبت در نسبت سلطنت نیز آراسته است ع هم سیادت در نسب هم شهریاری در حسب * شرف صدور یافت که این فقیر حقیر حسین الکاشفی ایده الله باللطف الخفی بتالیف نسخهٔ جامع که حالات اهل بلا از انبیا و اصفیا و شهدا و سایر ارباب ابتلا و احوال آل عبا بر سبیل تفصیل در وی مسطور و مذکور بود اشتغال نماید و از ابیات عربی آنچه ضروری الذکر باشد مع الترجمه ایراد کند و از منظومات فارسی آنچه مناسب اذهان اهل زمان بود در رشتهٔ بیان کشد **مثنوی**

در آئین سخن راتی بکوشد — سخن را کسوتی از نو بپوشد
ز بس که نو کند نقد کهن را — بزیورها بیاراید سخن را

اگرچه این کمینه بی بضاعت استحقاق این معنی نداشت و بواسطهٔ کبر سن و موانع دیگر رایت فصاحت در میدان بلاغت بر نمی توانست افراشت فاما چون امتثال فرمان عظیم الشان آنحضرت از لوازم بود به ترتیب این نسخه که به روضة الشهداء موسوم ست اشتغال نمود و بر ده باب وخاتمه مرتب گردانید و فهرست ابواب این ست

باب اول در ابتلای بعضی از انبیا علی نبینا وعلیهم الصلوة والسلام
باب دوم در جفای قریش با حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم و شهادت حمزه و جعفر طیار رضی الله عنهما
باب سیوم در وفات حضرت سید المرسلین علیه افضل صلوة المصلین۔
باب چهارم در حالات حضرت فاطمه رضی الله عنها از وقت ولادت تا زمان وفات۔
باب پنجم در اخبار مرتضی علی کرم الله وجهه از زمان ولادت تا هنگام شهادت

باب ششم در بیان فضائل امام حسن رضی الله عنه و بعضی از احوال وی از ولادت تا شهادت۔
باب هفتم در مناقب امام حسین رضی الله عنه از ولادت وی احوالش بعد از وفات برادر
باب هشتم در شهادت مسلم بن عقیل بن ابیطالب و قتل بعضی از فرزندان او
باب نهم در رسیدن امام حسین رضی الله عنه بکربلا و محاربه نمودن با اعدا و شهادت آنحضرت و اولاد و اقربا و سائر شهدا رضی الله عنهم۔
باب دهم در وقایعی که بعد از حرب کربلا بر اهلبیت واقع شده و عقوبت مخالفان که مباشر آن حرب شده‌اند۔
خاتمه در ذکر اولاد سبطین و سلسلهٔ نسبت بعضی از ایشان امید بعنایت ربانی واثق ست که در اتمام این رساله مدد توفیق بارزانی دارد و برکات این روایات وحکایات بروزگار دولت انجام حضرت شاهزادهٔ عالی مقام ابدالله تعالی الی قیام الساعة وساعة القیام واصل گرداند. و عامهٔ مسلمانان وکافهٔ اهل ایمان را از خواندن و نوشتن این کتاب مثوبت بیحساب کرامت کند و هو الکریم الوهاب

باب اول در ابتلای جمعی از انبیا علی نبینا وعلیهم الصلوة والسلام نخست ابو البشر آدم صفی علیه السلام **نظم**

آن روز که آب و خاک برهم زده اند — بر طینت آدم رقم غم زده اند
خالی نبود آدمی از درد و بلا — کین ضربت اولین بر آدم زده اند

هنوز آدم صفی که از کتم عدم بفضای وجود نیامده بود که ملائکه زبان طعن بر آدمیان بگشادند و بفساد و خونریزی ایشان گواهی دادند و بعد از انکه عزرائیل بحکم ملک جلیل از همه اجزای زمین یک قبضهٔ خاک برداشته در بطن نعمان بریخت حق سبحانه قطعهٔ سحاب پاک را بر بالای آن قبضهٔ خاک بداشت و چنین تعیین فرمود که چهل روز بر آن خاک ببارد و هیچ نوع سایه از سر آن بر ندارد آن سحاب بفرمان رب الارباب سی و نه صباح از دریای اندوه آب برداشته بر خاک آدم می بارید تا آن خاک بآب غم و عنا گل شد **نظم**

خاک آدم را بآب غم مخمر ساختند — پس درود رد و بلا را جا مقرر ساختند

و روز چهلم از بحر شادی آب برگرفته قطره چند بر آن خاک افشانیدند گوئیا کثرت هموم و غموم آدمیان و قلت نشاط و انبساط ایشان بدین سبب ست چنانچه فرموده اند۔ **بیت**

بی حکمتی غریب و حدیثی عجیب نیست — شادی یک زمان و غم جاودان ما

و چون روح در قالب آدم دمیدند و از روی تعظیم مسجود ملائکه گشت و حوا را از پهلوی وی بیافریدند مونس روزگار وی ساختند فرمان در رسید که ای آدم اُسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ساکن شو تو و زوجهٔ تو در بهشت، و بخورید از میوهای وی خوردنی بسیار هر جا که خواهید و از هر گونه لباس بپوشید و از هر لون طعام بنوشید و گرد درخت گندم یا انگور یا کافور یا شجرة العلم مگردید و شجرة العلم درختی بوده است در وسط فردوس جامع ثمرات لطیفه و مطعومات طیبه و هر که از روی بخوردی نیک و بد بدانستی پس آدم و حوا در بهشت آرام گرفتند و ابلیس بر حال ایشان رشک برده بوسیلهٔ طاوس و مار به بهشت در آمد و انواع حیله و وسوسه پیش آورد

دبه سوگند دروغ آدمؑ وحوا را فریب داد تا شجرهٔ منهیه تناول فرمودند ولشکر بلا روی بدیشان نهاد آدمؑ علیه السلام
سلطان دار الملک بهشت بود متوج بتاج عزت وملبس بحلهٔ کرامت غلمان وولدان پیش آدم در مقام خدمت رضوان
وحوران نسبت حوا در پایهٔ ملازمت بعد از اکل ثمرهٔ آن شجره فی الحال تاج شرف وافسر جلال از فرق ایشان در افتاد
وحلل وحلی بهشت از بدن ایشان بریخت برهنه مانده بحال خود فرو نگریستند واز غایت حسرت ونامرادی زار زار
می گریستند بجانب هر درخت که می شتافتند از ایشان صدای دور دور می شنودند واز هیچ برگ و نوای
نمی یافتند آدمؑ از خجالت برهنگی بهر طرف می گریخت ودر پس هر درخت پنهان می شد خطاب الٰهی در رسید که
اَفِرَارٌ مِنِّي يَا آدَمُ از ما می گریزی ای آدم در جواب گفت بَلْ حَيَاءً مِنْكَ از شرم گناه خود سرگردان شده ام
وچگونه از تو گریزم که گریختن از حضرت تو ممکن نیست **بیت**

کجا روم که بغیر از درت پناه ندارم ۔ جز آستانهٔ لطف گریزگاه ندارم

عاقبت به برگ انجیر خود را پوشانیدند وفرمان رسید که از بهشت بیرون روید آدم دست حوا گرفته از درون بهشت
روی به بیرون نهادند وهر دم آدم در عقب می نگریست که شاید شب غم را مصباحی وآن در بسته را مفتاحی
پدید آید از هیچ جانب رایحهٔ مرادی بمشام امید نرسید وچون آدم خواست که از بهشت بیرون آید کلمهٔ
بسم الله الرحمن الرحیم بر زبانش جاری شد جبرئیلؑ گفت ای آدمؑ کلمهٔ بزرگ گفتی زمانی باش شاید که از
افق غیب لمعهٔ نجاتی درخشان گردد واز مطلع کرم کوکب خلاصی طلوع کند خطاب آمد که ای جبرئیلؑ بگذار
تا برود جبرئیل گفت الٰهی ترا باسم رحمن ورحیم خوانده چه شود که بروی رحمت کنی ملک تعالیٰ فرمود که مرا رحمت کم
نیست واز رحمت کردن ملال وندم نی فاما اگر امروز بروی رحمت کنم بر یک تن رحمت کرده باشم باشد
تا فردای قیامت آدمؑ روی به بهشت نهد وهزار هزار عاصی از فرزندان وی با وی باشند آنگاه بر ایشان
رحمت کنم تا وسعت رحمت من آشکارا گردد ودر بحر الحقایق آورده که آدمؑ را بدان سبب از بهشت بدر خواستند که با عشق در
آویخت وعشق را دار الملام باید نه دار السلام عشق خواستگار اهل ملامت است وعقل جویای راحت وسلامت **بیت**

ای مرده عشق بکش بار ملامت ۔ یا در گذر از عشق وبرو خوش بسلامت

یکی از اکابر از روی تاویل فرموده که آن شجره که بر آدم علیه السلام ممنوع شد از نزدیک شدن بدان نهال محبت بود
ودر نفس الامر آن تخم از برای آدم کاشته بودند که يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ وسبب نهی از آن با عزت ودلال محبوبی
بود که حسن وجمال بدان کمال می باید یا تحریص وترغیب طالب بدانکه اَلْاِنْسَانُ حَرِيْصٌ عَلٰى مَا مُنِعَ طبیعت
آدمی تقاضای آن می کند که از هر چه او را نهی کنند حرصش بر طلب آن بیفزاید ولیکن که اگر نهی بدان متعلق
نشدی آدم علیه السلام را از استیفای مرادات نفس واستکمال لذات آن پروای میوهٔ محبت نبودی چه محبت
غذای روحانی ست وآنکه بترتیب جسم اشتغال کند فراغت پرورش روح ندارد وپس حکم شد که ای
آدم علیه السلام اگر آسایش می طلبی اینک به بهشت بخور وبیاشام وگرد شجرهٔ محبت مگرد تا به استجلاب محنت ومحبت

از جملهٔ ستمگاران نباشی بر نفس خود زیرا که نوش محبت بی نیش بلیت نیست محنت ومحبت توامانند وبلا دولا متلازمان
مثنوی عاشقان را از بلا صد راحت ست ۔ که محبت همنشین محنت ست ۔ عشق چون دعوی جفا دیدن گواه
چون گواهت نیست دعوی شد تباه ۔ هر که دعوی محبت ساز کرد ۔ صد در از غم بر رخ خود باز کرد ۔ از سلطان العارفین
قدس سره منقول ست که پیش از وجود آدم عشق ومحبت مظهری می جست وچون ملائکه را استحقاق مظهریت
آن نبود در کنج خلوت وگوشهٔ فراغت می غنود تا بدبدبهٔ طاعت وطنطنهٔ عبادت ابلیس در ملک وملکوت افتاد
عشق خواست تا دست در کمر مواصلت وی زند سلطان غیرت بانگ بروی زد که حریف شناس باش عشق دیگر بار
در حجلهٔ غیب نشست ودر بروی جن وملک دربست تا وقتیکه آدم از کتم عدم خیمه بفضای شهود زد عشق او را در صورت
شجرهٔ منهیه بآدم نمودند واله جمال او شد خواست که هم انجا با وعقد وصال بندد وگفتند این معنی در سرای
خلد راست نیاید منزل این کارخانه دل محنت زدگانست ودر بهشت متاع محنت یافت نیست از راحت بهشت
کار نکشاید گریه وزاری زندانیان را مضیق دنیا بکار آید **رباعی** ای برادر عاشقی را درد باید درد کو ۔ بر سر کوی
محبت مرد باید مرد کو ۔ چند ازین ذکر فسرده چند ازین فکر ورا ۔ نعره هائی آتشین وچهره هائی زرد کو ۔ پس آدم
بهوای محبت از فضای بهشت به تنگنای دنیا آمد واز ساحل سلامت روی بگرداب ملامت نهاد واز
گلشن فرح متوجه گلخن ترح شد گلزار نعمت را بخارستان نقمت مبدل ساخت واز ذروهٔ منحت بحضیض محنت
در افتاد از مرتبهٔ قربت روی ببادیهٔ غربت آورد ودرکات کلفت را بر درجات انس والفت اختیار کرد وقدم از
صومعهٔ شادکامی بیرون نهاد وساکن خمکدهٔ بدنامی شد زیرا که عشق ونیکنامی بایکدیگر راست نیاید **بیت**
رها کنید که تن در دهم به بدنامی ۔ که نام نیک در آئین عاشقان ننگ ست ۔ القصه چون صدای اِهْبِطُوْا مِنْهَا
بر آمد حکم شد که همه فرود آیند از بهشت بدنیا ودران محل آدم دست حوا گرفته گفت بیا تا برویم که نوبت معزولی رسید و
محنت غریبی وبیکسی پیش آمد **رباعی** برخیز که وقت افتراق ست امروز ۔ با محنت ودرد اتفاق ست امروز
ای دیده رخ وصال دیدی یک چند ۔ خون بار که نوبت فراق ست امروز ۔ همین که آدم وحوا بایکدیگر روان
شدند جبرئیل آمد که ای آدم حکم چنین ست که دست از حوا بداری ودامن مواصلت او از دست بگذاری که
هر یک را بجانب دیگر می باید رفت پس آدم دست حوا بگذاشت وهر یک رو بطرفی آوردند آدم می گریست ومیگفت
وَاغُرْبَتَاهُ حوا فریادی کردی ومی گفت وَافُرْقَتَاهُ ملائک متعجب ایستاده می نگریستند وبر غربت آدم وکربت
حوا می گریستند وایشان یکدیگر را گم کردند نه این را از آن خبر که کجا میرود ونه آن را ازین وقوف که کجا می برند آدم
بر سر کوه سراندیپ افتاد وحوا بر ساحل دریای هند در موضعی که آن را جده گویند فرود آمد آدم دویست سال بر سر کوه
سراندیپ میگریست . ابن عباس رضی الله عنهما گفته که آدم هر گاه بهشت را یاد کردی بیهوش شدی نه از بهر بهشت که
برای خداوند بهشت جبرئیل علیه السلام بیامدی ودست بر سر آدم علیه السلام فرود آوردی وندا رسیدی که ای
جبرئیل علیه السلام آدم را مونس کن که غریب ست وچون جبرئیل خواستی که برود آدم گفتی زمان دیگر باش که غم دل

باتو بگویم و دفتر اندوه خود بر تو خوانم و چون جبرئیل عزم رفتن کردی و از چشم آدم ناپدید اشدی چنان بنالیدی که مرغان هوا را بر وی رحم ناپدید
آمدی و چندان بگریستی که جویها از آب چشم او روان شدی فرد روزی که چشم ما ز جمالت جدا بود ٭ چندان که چشم کار کند
اشک ما بود. و حوا نیز بر ساحل جده میگریست و ناله و زاری میکرد روزی آدم از جبرئیل پرسید که ای برادر حوا کجاست گفت بر کنار
دریا در فراق تو میگرید و از حال تو هیچ خبر ندارد آدم بیهوش شد و جبرئیل سر وی بر کنار خود نهاده بود ناگاه دران بیهوشی می بیند که حوا بر کنارهٔ
دریا آشفته میگرید و میگوید حَبِیْبِیْ اٰدَمُ ای دوست من آدم و ای مونس و همدم اَجَائِعٌ اَنْتَ اَمْ شَبْعَانُ آیا گرسنهٔ تو یا سیری
اَلَابِسٌ اَنْتَ اَمْ عُرْیَانٌ آیا برهنهٔ یا پوشیدهٔ اَنَائِمٌ اَنْتَ اَمْ یَقْظَانُ آیا در خوابی یا بیداری آدم خواست که جوابش دهد ناگاه
بیهوش آمد و خروش و فغان در گرفت جبرئیل گفت ای آدم تا چه شد آدم صورت واقعه باز نمود و چنان زاری کرد و خروشید که جبرئیل بناله در آمد
و مناجات کرد که الهی این دو غریب فرومانده رحم کن خطاب رسید که آدم را بشارت ده که نزدیک آن رسید که شب فراق بسر آید و ماه
مراد از مشرق امید بر آید بیت نسیم باد صبا دوشم آگهی آورد ٭ که روز محنت و غم رو بکوتهی آورد + آنگه حق سبحانه توبهٔ آدم قبول
کرد و علما را درین باب سخن بسیار است یکی از محققان فرموده که سبب قبول توبهٔ آدم سه چیز بود حیا و بکا و دعا اما حیا بشارهٔ بر آدم
غالب بود که شهر بن حوشب رحمة الله گفته که چون آدم بزمین آمد سی صد سال سر بالا نکرده و با سمان ننگریست از شرمساری اما بکاء
وی بمرتبهٔ بود که در اخبار آمده که اگر جمع کنند گریهٔ تمامی اهل دنیا را و نسبت دهند بگریهٔ داود پیغامبر علیه السلام هنوز گریهٔ داود بیشتر
باشد و اگر بکای اهل عالم و بکای داود با نسبت گریهٔ نوح بگیرند بکای نوح علیه السلام از انها زیاده بود و اگر گریهٔ مجموع عالمیان
با گریهٔ نوح و داود جمع کنند بکای آدم علیه السلام از همه بیش باشد و عیون الرضا آورده که آب دیدهٔ آدم علیه السلام چون سیلی بیرون
می آمد از دیدهٔ راست او مانند آب دجله و از چشم چپ او مثل آب فرات و مرویست که آدم در مدت دویست سال چندان باران حسرت
از ابر دیدهٔ بر زمین ندامت بارید که در رخسارهٔ مبارک او دو جوی پدید آمده از آب چشم وی چشمها روان شده مرغان هوا از آن آب دیدهٔ
آدم میخوردند و با یکدیگر میگفتند این چه خوش آبی ست که ما خوشتر از این آب نخورده ایم آدم گمان برد که مرغان این سخن
را از روی طنز و افسوس می گویند آهی سرد از دل پر درد بر آورد و زار زار بنالید و گفت بار خدایا حال من بدانجا رسید و کار من طعن
بدان مرتبه انجامید که مرغان هوا آب دیدهٔ من بسخریه میکنند آخر آب چشم گناهکار را چه مزه خواهد بود خطاب رسید که ای صفی دل خوش
دار که مرغان راست میگویند یا هیچ جوهری نفیس تر از آب دیدهٔ نیازمندان نیافریده ام مثنوی گوهرے بس گران بها اشک ست ٭ سبب
آبروی ما اشک ست ٭ گریه می کن که زان ثمر یابی ٭ اشک ریزی کنی گهر یابی ٭ ابر تا گریه بر چمن نکند ٭ غنچه هم خنده بر سمن نکند
اما دعای او آن بود که تشفع کرد بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم و گفت یا رب بحق محمد صلی الله علیه و آله وسلم و اهلبیت محمد
صلی الله علیه و آله وسلم که توبهٔ مرا بشرف قبول برسان حق سبحانه پرسید که ای آدم تو محمد صلی الله علیه و آله وسلم را چگونه شناختی گفت الهی
بر ساق عرش نام نامی او را با اسم سامی تو قرین دیدم دانستم که گرامی ترین آفریدگان بحضرت تو آدمی تواند بود پس چون
آدم بحضرت خاتم صلی الله علیه و آله وسلم استشفاع نمود توبهٔ او بمحل قبول رسید مثنوی چو آدم کرد روی دل بسویش ٭ شفیع آدم آمد
آبرویش ٭ گر اول دسته بند گلشنش بود ٭ نه آخر خوشه چین خرمنش بود ٭ دیگر غم آدم وقتی بود که قابیل هابیل را بکشت و صورت
این قصه بر سبیل اجمال چنان ست که بعد از اتصال آدم بحوا و مجالست ایشان با یکدیگر حوا بیست نوبت حامله گشت و بهر بطنے پسری و دختری

می آورد و چون بزرگ میشدند آدم علیه السلام جاریهٔ یک بطن را با غلام بطن دیگر می داد و دختری که با قابیل او بود اقلیما نام داشت و
در غایت حسن بود روی درخشان داشت و موی مشک افشان نظم روی چگونه روئی روی چو آفتابے ٭ موئے چگونه موئے هر
حلقه پیچ تابے ٭ و توأم هابیل را لیوذا میگفتند و او چندان جمال نداشت چون بحد بلوغ رسیدند آدم علیه السلام لیوذا را بقابیل نامزد
کرد و اقلیما را بهابیل اختصاص داده قابیل ازین حکم ابا نمود گفت خواهر من اجمل ست و با من در رحم بوده او بمن اولی ست آدم علیه السلام
فرمود که حکم الهی برین جمله صادر شده سر یافته مرا درین هیچ اختیار نیست مصرع حکم حکم اوست و ما محکوم فرمانیم ٭ قابیل مسلم نداشت و گفت
تو هابیل را از من دوست تر می داری لاجرم آنچه خوبتر ست بدو می گذاری آدم علیه السلام فرمود که اگر سخن من باور نمیداری
هر یک از شما قربان کنید آنچه میتوانید قربان هر که مقبول گردد اقلیما از آن او باشد هابیل گوسفند دار بود بره فربه که بغایت دوست
میداشت بیاورد و بر سر کوهے بنهاد و نیت کرد که اگر قربان من مقبول نگردد ترک اقلیما کنم و قابیل صاحب مزرع بود دسته گندم
ضعیف کم دانه بیاورد و در همان موضع بنهاد و با خود گفت که اگر این قربانی مقبول شود یا نه من دست از خواهر خود باز نه دارم
پس آتشی سفید بے دود از آسمان فرود آمد و گوسفند را بخورد و از قربانی قابیل در گذشت و بخوردن آن ملتفت نگشت قابیل را
آتش خشم باشتعال در آمد و دود حسد دیدهٔ بصیرت او را تیره کرده کمر بقتل برادر بربست و در کمینگاه انتقام نشست همین که آدم عزیمت
زیارت بیت المعمور فرمود قابیل فرصت یافت و بسر وے آمد هابیل آنجا در خواب بود سنگی برداشت و سر هابیل را فرو کوفت چنانچه مغزش
پریشان شد بیت خود برادر با برادر این کند ٭ کافرم گر هیچ کافر این کند ٭ و چون هابیل کشته شد قابیل ندانست که با وے
چه کند او را در جامهٔ پیچید و بر پشت کشیده روی به بیابان نهاد چهل روز بر پشت گرفته بهر طرف می گشت و نمی دانست که چه چاره
سازد آخر الامر زاغی دید که زاغی بمنقار و چنگال خود حفره کرد و در خاک زاغ مرده بیاورد و دران حفره نهاد و خاک بران
پاشید آن زاغ را پوشیده گشت قابیل نیز بهمان طریق هابیل را در خاک کرد و باز بمیان قوم آمد اما چون آدم علیه السلام از زیارت
حرم مراجعت فرمود فرزندان همه باستقبال وے آمدند مگر هابیل آدم هابیل را بسیار دوست تر میداشت چون جمال نبوت باوی چون
ماه در گیسوی سیاه داشت حق سبحانه او را صورتے خوش و سیرتے دلکش ارزانی داشته بود و هیچ یک از اولاد آدم بجمال و کمال
وے برابر نبود نظم بیت پیش روی تو همه صورت بدیوارند ٭ نه چنین صورت و معنی که تو داری دارند ٭ و هنوز شیث
علیه السلام متولد نشده بود و در خبر آمده که اجل اولاد آدم شیث بوده چه لمعهٔ نور محمدی صلوات الله و سلامه علیه از بشرهٔ او لامع
و از جبین مبین او ساطع بود القصه چون آدم هابیل را ندید بجستجوی او اشتغال فرمود از هر که خبر وے پرسیدی هیچ نشان نداد ندے
گفتندی که چند روز شده که پدید نیست ندانیم که کجا رفته و بچه کار مشغول ست آدم هفت شبانه روز کوه و صحرا القدم طلب می پیمود
و در تحقیق حال هابیل جدے تمام و جهدے لا کلام مینمود و در زبان حالش بدین مقال مترنم بود بیت شب من سیه شد از غم مه من
کجات جویم ٭ شب دراز هجران مگر از وصال جویم ٭ شب هشتم در واقعه دید که هابیل جائے ایستاده و میگوید یا ابتا الغیاث ای
پدر بزرگوار بفریاد من رس آدم از آن هول از خواب در آمد و خروش در گرفته بیهوش شد چون با هوش آمد جبرئیل را دید بر سر بالین
وی نشسته گفت ای برادر از حال هابیل هیچ خبر داری که حال او در خواب دیده ام چون مظلومان استغاثه میکرد و چون بیچارگان
فریاد رس می طلبید جبرئیل گفت یا آدم حضرت عزت میفرماید اَعْظَمَ اللّٰهُ اَجْرَکَ بزرگ باد مزد تو درین مصیبت بدانکه قابیل هابیل را

بحشت واو فریاد می کرد و الغیاث می گفت و کس بفریاد او نمی رسید اکنون همان فریاد ست که از زیر زمین ظاهر میشود و فردای
قیامت نیز فریادکنان بعرصه گاه درآید آدم فریاد در گرفت و گریه آغاز کرد و گفت ای برادر خاک امرا بمن نمای جبرئیل آدم را بسر قبر
هابیل برد آدم خاک از وی دور کرد هابیل را دید سر کوفته و تمام اعضای او بخون آغشته روی مبارک در روی وی مالید و می
گفت واحسرتاه واابناه واغرتباه واکرتباه نظم آن شکل و آن شمایل زیبای او دریغ ٭ در زیر خاک قامت و بالای
او دریغ ٭ سرتاپای نازک و نغز و لطیف بود ٭ زیر زمین نهفته سر و پای او دریغ ٭ آدم چندان بگریست که فرشتگان هفت چابک
آسمان بگریه درآمدند و گفتند بارخدایا آدم دویست سال از گریستن آسوده بود اکنون باز گریان شد ما را طاقت گریستن وی نیست
خطاب رسید که ای آدم در مصیبت صبر کن که مزد صابران بی نهایت ست و ما حکم کردیم که نصف عذاب دوزخ تنها مر قابیل را
باشد از بزرگی استماع افتاده که همه اهل اسلام متفق اند بر آنکه حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم از آدم صفی افضل و اشرف ست هرگاه
قاتل فرزند آدم را این مقدار عذاب مقرر شد آیا قاتل فرزند مصطفی و جگرگوشه سرور انبیا را صلی الله علیه و آله و سلم چگونه خواهد بود و
در صحیفه رضویه که احادیث آن مسند بحضرت سلطان خراسان علی موسی الرضا رضی الله عنه است و آنحضرت از آبای کرام
عظام خود نقل فرموده مذکور ست که قاتل حسین در تابوتی باشد از آتش و زنجیرهای آتشین بدست و پای او بربسته و از وی نتنی
می آید که اهل دوزخ از وی بخدای پناه برند از شدت آن نتن و چگونه چنین نباشد سزای ظالمی که تیغ آبداده بر حلق آبداده شاهزاده
نهد و حلقی که بوسه گاه مصطفی بود صلی الله علیه و آله و سلم بخنجر کین آزرده گرداند و در کتاب کنز الغرایب آورده که روزی فاطمه زهرا جهت
شاهزادگان پیراهن دوخته بود و بر ایشان پوشانید و ایشان را بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم فرستاد چون بخدمت رسیدند ایشانرا
در کنار گرفت و دید که گریبان پیراهن حسین تنگ ست و گردن وی را خسته دارد در حال بکرم آنرا بکشاد خطی دید گرد اگرد گردن وی پدید آمد بر دل
مبارک وی گران آمد فی الحال جبرئیل حاضر شد و گفت آسیب بدین مقدار خط که بر گردن حسین دیدی دل مبارک تو متألم شد روزی
باشد که بضرب خنجر ستم همین موضع را ببرید و سر مبارکش از بدن جدا سازند این سخن خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم را در گریه
آورد و چگونه کسی درین مصیبت نگرید و درین واقعه بسوز دل ننالد نظم درجهان زین صعب تر هرگز بلای کس ندید ٭ دل شکن
تر زین عزا هرگز عزای کس ندید ٭ تا ز بی آبی گل باغ نبی پژمرده شد ٭ در سرابستان دین برگ و نوای کس ندید ٭ ابتلای
انبیا و اولیا بسیار بود ٭ لیک در عالم ازین سان ابتلای کس ندید ٭ چشم گردون چون نگرید چونکه در دوران او ٭ چون بلای
کربلا کرب و بلای کس ندید ٭ در سرای دهر تا شد رسم ماتم آشکار ٭ همچو دشت کربلا ماتم سرای کس ندید ٭ داد جمله انبیا نوح را علی
نبینا و علیه الصلوة والسلام بلاهای عظیم پیش آمد نهصد و پنجاه سال جفای قوم می کشید و شربت زهرآلود بلا از جام محنت و عنای چشید
یکدم نایره بلاغش در ابلاغ پیام ربانی تسکین نیافت و لحظه از راه دعوت حقانی عنان بر نتافت و نقل آورده که قرنی خلق را بخدای
خواند و اهل هر قرنی قریب سی صد سال بقا داشتند چون ایشان را مرگ آمدی فرزندان ایشانرا دعوت کردی و حق تعالی او را
آوازی داده بود که هرگاه آغاز دعوت فرمودی هر که از امت وی بودی آواز او بشنودی هم در خلوت ایشان را نصیحت فرمودی و هم
آشکارا ملامت نمودی و ایشان سنگ بر وی میزدندی و استخوانهای پهلوی مبارکش در هم شکستندی و گاه بودی که چندان
سنگ بر وی افگندندی که در میان سنگ پنهان گشتی و قوم گفتندی که او کشته شد خاطر جمع کردندی شب جبرئیل علیه السلام بیامدی

بیان ابتلای نوح علیه السلام

و سنگها از وی دور کردی و پر بال بر خود بر وی مالیدی همه جراحتهای او درست گشتی و صباح با انجمن اشراف قوم درآمدی و گفتی
قُولُوا لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ تُفْلِحُوا یعنی بگوئید لا اله الا الله تا رستگاری یابید باز آن سنگدلان دست جفا برکشادندی و تیر آزار
از جهت تألم دل آن بزرگوار بر کمان انکار و استکبار نهادندی و آنحضرت قضا را برضا استقبال نموده سپر صبر در روی کشیدی و
در میدان بلاهای گوناگون جوشن تسلیم پوشیدی چه بیقین میدانست که بلیت عین عطیت ست ازان بلا بستان اده راحت و نعمت
سبب طرب و غفلت ست جهت آن بدشمنان فرستاده رباعی دستی بآستین ولا آشنا بود ٭ کز دامن تنعم دنیا جدا بود ٭ آنجا که غفلت
ست همه ذوق و راحت ست ٭ آنجا که عشق اوست بلا بر بلا بود ٭ آورده اند که پدران کودکان خود را بر گردن گرفته بیاوردندی
و نوح علیه السلام را بوی نمودندی و گفتندی که ای پسران این مرد دیوانه است نگر تا هرگز فرمان او نبری و این سخنان بیهوده که می گوید
در گوش نگذاری پدران ما در را جفا کردندی و ما هم خوار داشت وی می کنیم تو نیز باید که بر همین طریق عمل کنی و بهیچ وجه
بدو نگروی و سخن او را بسمع قبول نشنوی روزی مردی پسر خود را بر دوش گرفته نزد نوح علیه السلام آمد و وصیت میکرد پسر گفت ای
پدر شاید که مرا پیش از انکه این وصیت بجای آرم مرگ در یابد و از دولت ایذای وی محروم مانم مرا بر زمین نه پدرش وی را بر زمین نهاد
پسر سنگی برداشت و بجانب نوح علیه السلام افگند و سر مبارک وی بشکست و خون بر روی مبارکش فرو دوید نوح
علیه السلام آن خون پاک کرد و گفت رَبِّ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ ای پروردگار من بدرستی که مغلوب قوم شدم و به چنگال
قهر اعدا گرفتار گشتم یاری کن مرا و دریاب مصرع رحمی کن ای رحیم که وقت ترحم ست ٭ بعد از این صورت حق سبحانه فرمود تا نوح
علیه السلام کشتی بساخت و اهل خود را بکشتی درآورد و طوفان عذاب پدید آمد اهل عالم هلاک گشتند و کشتی شش ماه بر روی
آب بماند و در تمام زمین طوف کرد و در کنز الغرایب آورده که کشتی نوح بر روی آب گرد عالم میگشت چون نوبت جریان او بزمین کربلا
رسید کشتی از رفتار فرو ماند و همانجا توقف نمود نوح علیه السلام مناجات کرد که الهی این چه جای ست و حکمت در توقف چیست
خطاب رسید که این جای ست که کشتی مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي كَمَثَلِ سَفِينَةِ نُوحٍ اینجا در گرداب محن غرقه خواهد شد و اخبار آمده که
چون شاهزاده حسین از مدینه منوره بیرون آمد عزیمت کوفه نمود او را دختری بود هفت ساله و بجهت رنجوری که او را عارض شده بود
نتوانست که با خود همراه برد در خانه ام المؤمنین ام سلمه رضی الله عنها بگذاشت آن دختر در آن خانه می بود و دائم تفحص حال پدر مینمود
آن روز در آن ساعت که شاهزاده را شهید کردند کلاغی بیامد و پر و بال خود را در خون حسین رضی الله عنه مالید و پرواز کنان میرفت تا بمدینه رسید
بر دیوار خانه ام سلمه بنشست قضارا دختر حسین رضی الله عنه از خانه بباغچه درآمد نظرش بران کلاغ خون آلود افتاد دست دراز کرد و مقنعه
عصمت از فرق مبارک درکشید و فریاد برآورد که وَاأَبَتَاهُ وَاحُسَيْنَاهُ وَامُصِيبَتَاهُ مخدرات حجرات رسالت همه جمع شدند و گفتند
ای دختر ترا چه افتاد سبب این خروش و افغان چیست دختر حسین رضی الله عنه اشارت بدیوار کرد و گفت بدین کلاغ خون آلوده
نگرید که کلاغ صاحب خبر کشتی نوح بوده اینجا خبر کشتی اهل بیت آورده و چنان مینماید که سفینه مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي كَمَثَلِ سَفِينَةِ نُوحٍ
امروز در غرقاب خون فرو رفته است فریاد از عورات اهل بیت برآمد خبر بام سلمه رسید برخاست و نزدیک دختر حسین رضی الله عنه
آمد او را تسلی میداد و می گفت ای دختر این واقعه که تو میگوئی نشانه هست قدری خاک کربلا پیش من ست و در شیشه مضبوط
ساخته ام و جدت بزرگوار صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که هرگاه خون فرزند حسین برین خاک ریزد این خاک که تو داری برنگ خون

گروه و درین خبر علما را اقوالست قاضی عیاضؒ در شفا آورده که حضرت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم خبر داد بکشتن حسین علیه السلام در طف
وطف زمین کربلا را گویند و بدست مبارک خود خاک برسن آورده فرمود که فِیْهِ مَضْجَعُهٗ خوابگاه حسین درین خاک خواهد بود و
امام یافعیؒ در مرآت الجنان آورده که امام احمد حنبلؒ در مسند خود از انس بن مالک رضی الله عنه نقل میکند که ملکی بر سحاب موکل ست بدر حجرهٔ
حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم آمد اجازت درآمدن طلبید سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم او را شرف اجازت ارزانی فرمود
ام سلمه را رضی الله عنها امر کرد که در خانه را دربند تا کسی بر ما درنیاید ام سلمهؓ خواست که در ببندد حسین رضی الله عنه برسید خواست
که بحجره درآید ام سلمه رضی الله عنها او را منع کرد حسین رضی الله عنه برجست و خود را درون حجره افگند و نزدیک جد بزرگوار آمده
دست بگردن وی درآورد و بر دوش گردن آنحضرت برمیرفت و فرود می آمد ملک السحاب گفت یا رسول الله این پسر را دوست
میداری گفت نعم آری او را دوست میدارم آن ملک گفت ای سید و باشد که جمعی از امت تو او را بقتل رسانند و شربت
شهادت بچشانند و اگر میخواهی بتو نمایم آن مکانی که وی در آنجا مقتول خواهد شد پس دست باز زد بمقدار کفی سرخ بحضرت رسالت
صلی الله علیه وآله وسلم نمود ام سلمه رضی الله عنها آنرا گرفت و در شیشه کرده نگاه می داشت و چون قتل حسین رضی الله عنه واقع شد خون
مبارکش بر آن خاک ریختند آن گل در آن شیشه بخون مستحیل گشته بود در شواهد النبوة آورده که ام سلمه رضی الله عنها گفت شبی رسول صلوات الله
وسلامه علیه از خانهٔ من بیرون رفت و بعد از زمانی دراز باز آمد ژولیده موی و غبار آلوده و چیزی در دست گرفته گفتم یا رسول الله این چه
حالتست که بر تو مشاهده می کنم فرمود که امشب مرا بموضعی بردند از عراق که آنرا کربلا گویند و جای قتل حسین و جمعی از فرزندان من
بمن نمودند و من خاک خونهای ایشان را برچیدم و برداشتم اینست در دست من پس دست مبارک بگشود و گفت این را بستان
و نگهدار من آنرا بستدم خاکی بود سرخ آنرا در شیشه کردم و سر شیشه محکم بربستم چون حسینؓ بسفر عراق بیرون رفت آن شیشه را هر روز
بیرون می آوردم و نگاه میکردم و میگریستم روز دهم محرم بود که آنرا نگاه کردم آن خاک در آن شیشه خون پاره گشته بود دانستم که او را شهید
کرده اند راوی گوید که چون دختر حسین رضی الله عنه اضطراب میکرد ام سلمهؓ آن شیشه را بیرون آورد و آن خاک را که خون گشته بود مشاهده
کردند خروش از اهل بیت برآمد دختر حسینؓ میگفت یا اَبَتَاهُ مرا غریب و تنها بگذاشتی و بدست مفارقت رایت مصیبت برافراشتی
نظم آه این چه حالتست که عالم خراب شد ٭ بحر زلال آل محمد سراب شد ٭ سروی ز بوستان ولایت ز پا فتاد ٭ برجی ز آسمان
هدایت خراب شد ٭ چون ذره بیقرار از آنم که کربلا ٭ بیت الوبال کوکب آفتاب شد ٭ از یاد کربلا دل ما بیقرار گشت ٭ وز داغ ابتلا جگر
ما کباب شد ٭ رویی چنانکه بوسه گه مصطفی بدی ٭ در خاک شد فتاده و از خون خضاب شد ٭ دیگر از پیغامبران ابراهیم خلیل صلوات الله
وسلامه علیه بچندین بلا مبتلا شد زیرا که نام دوستی داشت و درین کارخانه محبت بی سوز محنت نباشد حق سبحانه هرگاه بنده را بتحفهٔ بلای
بنوازد دل او را منظور نظر عنایت بی نهایت خود سازد تا در کشش بلا و محنت چنان شادمان گردد که دیگران در بخشش نعمت و راحت
یکی از اکابر دین فرموده نَحْنُ نَفْرَحُ بِالْبَلَاءِ ما فرحناک و مسرور میشویم ببلا کَمَا یَفْرَحُ اَهْلُ الدُّنْیَا بِالنِّعَمِ همچنانکه اهل دنیا بنعمت
مبتهج و مسرور می گردند زیرا که بلا صیقلیست که آئینهٔ دل را از غبار هوا مصفا و از زنگار شهود ماسوی الله مجلی می گرداند و محنت
کحل الجواهریست که دیدهٔ بصیرت بدو روشنی می یابد بحیثیتی که مبتلا بمشاهدهٔ جمال حضرت جلی بینا میشود و معاینه می بیند که بلا از دست
دوست می داند که هر چه از دوست بغایت زیبا و نیکوست نظم طریق عشق جانان جز بلا نیست ٭ زمانی بی بلا بودن روا نیست

اگر صد زخم از او بر جانم آید ٭ چو تیر از شست او آید خطا نیست ٭ و از جملهٔ ابتلای خلیل یکی آن بود که او را در آتش انداختند
در اخبار آمده است که چون آتش نمرود بالا گرفت و ابراهیم را بر منجنیق نهاده خواستند که در آتش اندازند فریاد از فرشتگان بر خاست
زمین و آسمان و طیور و وحوش بگریه درآمدند حملهٔ عرش و سکنهٔ کرسی آغاز گریستن کردند ملائکه گفتند بار خدایا از شرق تا غرب عالم همین
یک آدمی ست که ترا بوحدانیت می شناسد اکنون می خواهند که او را بسوزانند ما را دستوری ده تا وی را مددگاری کنیم خطاب رسید
که بنزدیک او روید اگر از شما مدد طلبد مدد و معاون وی باشید اول ملک الریاح بیامد و بر خلیلؑ سلام کرد ابراهیم جواب داد و گفت تو چه
کسی که بیچارگان و بیکسان سلام میکنی گفت من فرشته ام موکل بر بادها آمده ام تا ترا مدد دهم اگر فرمائی لشکر باد را امر کنم
تا تمام جرم آتش را برافرازند و در خانه های نمرودیان افگنند و ابدان و امتعهٔ ایشان را بدان آتش محترق سازند ابراهیم گفت نمیخواهم
که درین حال پناه جز بملک متعال برم ملک السحاب بیامد که ای خلیل ابرها محکوم فرمان من اند اگر امر کنی بگویم تا قطرات باران جمرات
آتش افشانند و باندک زمانی آن آتش افروخته را فرو نشانند ابراهیم گفت هم خود بحق واگذاشته ام و چشم از مددگاری این و آن برداشته
ملک الجبال برسید گفت ای پدر ملت و صاحب خلت حکم فرمائی تا کوههای بابل را بر سر نمرودیان فرود آرم و همه را در زیر کوههای
بلند پست کنم ابراهیم گفت نمیخواهم که غیر حق را در همّ من مدخلی باشد ملک الارض پیش آمد که ای خلیل جلیل طبقات زمین مامور منند
اجازت ده تا زمین بابل را گویم تا همه نمرودیان را فرو برد او گفت خَلُّوْا بَیْنِیْ وَبَیْنَ حَبِیْبِیْ بگذارید مرا با دوست من
تا هر چه خواهد بمن بکند نظم ما کار خود بیار گرامی گذاشتیم ٭ گر زنده سازد او بکشد رای اوست ٭ در آخر همه جبرئیل بیامد
وقتی که ابراهیم از منجنیق جدا شده بود و بحظیرهٔ آتش نزدیک رسید و نعره زد که ای خلیل هَلْ لَکَ مِنْ حَاجَةٍ هیچ حاجتی داری
ابراهیم گفت اَمَّا اِلَیْکَ فَلَا حاجت دارم اما بتو ندارم جبرئیل گفت که بدان کس که حاجت داری بخواه ابراهیم جواب داد که عِلْمُهٗ
بِحَالِیْ حَسْبِیْ مِنْ سُؤَالِیْ دانستن او حال مرا مرا از سوال بازمیدارد یعنی چون او می داند چگویم و چون بخواستن مرا امید بده چه
جویم بیت ارباب حاجتیم و زبان سوال نیست ٭ در حضرت کریم تقاضا چه حاجتست ٭ آورده اند که چون جبرئیل باوی
گفت که چرا آن کس که حاجت داری نمی گوئی گفت چون دوست دوست را سوختن خواهد زیستن روا نیست همان ساعت
خطاب رسید که چون دوست او دوست را خواهد سوختن روا نیست و بعضی گفته اند که ابراهیم در جواب جبرئیل گفت که مرا هیچ خواهشی
نمانده نفس را حکایتی نیست و از نار نمرود شکایتی نه ارادت ارادت اوست یَفْعَلُ اللّٰهُ مَا یَشَآءُ وَیَحْکُمُ مَا یُرِیْدُ
از حقتعالی خطاب مستطاب صادر شد که ای آتش چون خلیل از طبیعت خود بیرون آمد تو هم طبع خود را بگذار یَا نَارُ کُوْنِیْ بَرْدًا
وَّسَلٰمًا عَلٰۤی اِبْرٰهِیْمَ ای آتش بر ابراهیم سرد و بسلامت شو هر که در بلای دوست بطریق تسلیم درآید هر آئینه از کورهٔ محنت خالص
و سلیم برآید رباعی از خنجر دوست هر که قربان گردد ٭ شک نیست که پای تا بسر جان گردد ٭ در آتش اگر قدم نهد از سر صدق
آن آتش سوزنده گلستان گردد ٭ و ابتلای دیگر ذبح اسمعیلؑ بود حق سبحانه در نص تنزیل از قصهٔ ذبح اسمعیلؑ و فرمانبرداری خلیلؑ
خبر میدهد و میگوید اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْبَلٰٓؤُا الْمُبِیْنُ این بلای بود هویدا و آزمایشی بود بغایت پیدا تا محبان راه و مقربان درگاه
ما دانند که دعوی محبت بی ترک جاه و جلال و درباختن فرزند و مال مقرر و میسر نیست نظم خونریز بود همیشه در کشور ما ٭ خوناب بود مدام
در ساغر ما ٭ داری سر ما وگرنه دور از بر ما ٭ ما دوست شدیم و تو نداری سر ما + در اخبار آمده که روزی اسمعیلؑ از شکار باز گشته بود از آثار

غبار شکارگاه گرد بر گل رخسارش نشسته و از تاب آفتاب طناب سنبل بر تابش آشفته حضرت خلیل بر سر راه بود چون نظرش بر اسمعیلؑ افتاد رخساری دید چون گل شگفته و عذاری مشاهده کرد تابنده تر از ماه دو هفته بیت رخی چنانکه ز خورشید و ماه نتوان ساخت ٭ خطی چنانکه ز مشک سیاه نتوان ساخت ٭ مهر پدری از طبع بشری در حرکت آمده غیرت الهی سلسلهٔ محبت را نیز متحرک ساخت مصرع چون محبت رخ نمود اسباب محنت یاد کرد ٭ چون شب درآمد ابراهیم بعد از وظیفهٔ عبادت بطریق عادت سر بر بالین نهاد در خواب بسراو ندا کردند که ای خلیل دعوی محبت ما می کنی و مهر فرزند در دل خود راه میدهی آخر ندانسته که بیت گر عاشق مائی بغیر ما در منگر ٭ بر جمله کائنات آتش بازیم ٭ ای خلیل اگر تشنهٔ وصال مائی برخیز و جوئی از گلوی فرزند دل بند بآب شمشیر تیز غرق خون ساز بیت داری سر یوسف بر از هر چه غیر ماست ٭ کین تخم بس از دست بریدن بتوان یافت ٭ ابراهیم از سطوت آن خواب و هیبت آن خطاب بیدار شد و علی الصباح هاجرهؑ را که مادر اسمعیل بود گفت برخیز و فرزندت را کسوتی فاخر و خلعتی طاهر بپوشان که او در مهمانی دوست می برم چشمش را بسرمه سیاه کن که جواری دعوت سرای دوست برای قدم بزرگوارش که کحل الجواهر دیده های اولی الابصار ست چشم امید بر راه انتظار دارند گیسوی مشکینش را آب ده که خدام ضیافت خانهٔ دوست حلقه حلقه الیتاده بسودای تماشای آن سنبل عنبر بیز سر ارادت بر خط تمنا نهاده اند قطعه شانه کن مرغول زلفش از گلاب ٭ گرد بفشان از رخ چون آفتاب اندک آرایش مکن بسیار کن ٭ هر چه بتوانی همه در کار کن ٭ هاجرهؑ جامهٔ نو در بر فرزند ارجمند در پوشانید و روی مویش شسته و شانه کرده بوسید و ببوئید و گفت ای جان مادر نمیدانم که ترا بکدام مجمع میبرند ما از گیسوی تو بوی پریشانی فراق میشنوم معلوم ندارم که ترا بکدام مهمانخانه دعوت می کنند ما در دل بریان خود خوناب جگر کباب میبینم نظم جان من لطفی بکن زین دیدهٔ گریان مرو ٭ دل کباب تست بر خوان کسان مهمان مرو ٭ چون تو کردی عزم رفتن از تنم جان میرود ٭ از تنم تا بر نیاید جانم ای جان مرو ٭ ابراهیم علیه السلام هاجرهؑ را گفت کاردی و رسنی بیار تا با خود ببریم هاجرهؑ گفت یا خلیل الله پیوسته مهمانی واسطهٔ پیوند مواصلت دوستان باشد و کارد آلت قطعیت و هجران ست آنجا بچه کار آید و همواره ضیافت رابطهٔ دل کشائی و وسیلهٔ رهائی مستمندان بود و رسن سبب تعب و بند و زندان ست از بردن او چه بند و چه کشاید خلیلؑ فرمود که شاید قربانی باید کرد و بی کارد و رسن قربانی کردن مشکل است پس خلیل و اسمعیل هاجره را وداع کرده از خانه بیرون آمدند ابلیس پر تلبیس را خبر شد با خود گفت وقت آنست که مکری سازم که بنیاد خاندان خلت را بر اندازم پس با خود تامل کرد که زنان را قوت شکیبائی کمتر است و دل مادران بجانب فرزندان مایل تر اول بوسوسهٔ او پردازم شاید توانم که کاری بسازم پس بصورت پیری نزد هاجرهؑ آمد و گفت ای هاجره هیچ میدانی که خلیل اسمعیل را کجا میبرد گفت بمهمانی دوستی میبرد ابلیس گفت ای غافل او را میبرد تا گلنار رخسار او را بزخم خار خنجر آبدار خونبار گرداند و سنبل با تاب او را بدم تیغ بیدریغ بخون خضاب کند هاجرهؑ گفت ای پیر خرف شده عجب اگر تو ابلیس نباشی پدری چون خلیلؑ و پسری چون اسمعیلؑ چگونه دلش دهد که میوهٔ رسیدهٔ نهال نهاد خود را که نوباوهٔ باغ خلت و گلدستهٔ بوستان ملت ست بر خاک هلاک اندازد گفت ای هاجره مدعای او آنست که خوابی دیده و حضرت عزت او را چنین فرموده که فرزند را در راه ما قربان کن و او از روی رضا امتثال این فرمان کند هاجرهؑ گفت خلیل دروغ نگوید و چون فرمان رب العالمین بدین صورت ظاهر شده باشد هزار جان هاجرهؑ و فرزندش فدای فرمان حضرت جلیل باد بیت مائیم و یک جان ای جهان آنهم فدای

دوست ٭ و ز هر چه هست اندر جهان ما را رضای دوست ٭ ابلیس از هاجرهؑ نومید شد نزد خلیل آمد و گفت ای ابراهیم هزار جان مقدس قربان کمان ابروی اسمعیلؑ می سزد تو می خواهی که او را چون تیر بی تاب بال بخون آلوده بر خاک افکنی و شمع تابان این چراغ دودهٔ نبوت و روشنی دیدهٔ اهل فتوت را که هزار مرغ روح مطهر پروانهٔ جمال اویند به تیغ سر برداری درین باب تاملی کن و درین کار فکری فرمای بیت باغبانا گر ز سرو خویشتن خواهی بری ٭ اول از بی رونقی جویبار اندیشه کن ٭ ابراهیم دانست که این سخن شیطان ست تیر استعاذه بر کمان لاحول نهاده جانب وی افگند ابلیس بدان منزجر نشد گفت ای ابراهیم خوابی که تو دیده شیطانی ست و اگر نه حق تعالی چون کسی را بقتل ناحق فرماید ابراهیمؑ گفت تو شیطانی و ترا با انبیا دست نباشد خواب من رحمانی ست و امری که دوست فرموده مشتمل بر حکمتهای نهانی ست و من جز بفرمانبرداری چاره ندارم ابلیس گفت ای خلیل آخر ترا دل میدهد که بدست خویش چنین فرزندی را هلاک کنی ابراهیم را آتش غضب در اشتعال آمد گفت ای مردود مطرود آنهم که مرا در آتش ناخوش می افگندند جبرئیل که بدرقهٔ مقربان درگاه ست با آزمایش خواست که عنان توکل و زمام توسل مرا از طریق توجه بحضرت دوست بگرداند سخن او در دل من اثر نکرد تو که واپس ترین راندگان این راهی خواهی که با فرزند من آتش سرکش فراق فرزند ما را از راه ببری نتوانی بجلال ذو الجلال که اگر مرا از مشرق تا مغرب فرزند باشد و فرمان الهی در رسد که همه را بدست خود بکش فی الحال آستین بر مالم و همه را به تیغ بیدریغ بکشم و هیچ باک ندارم زیرا که جز رضای دوست مراد دیگر در دل و خاطر من نیست بیت در ضمیر ما نمیگنجد بغیر از دوست کس ٭ هر دو عالم را بدشمن ده که ما را دوست بس پس ابلیس خسیس از وسوسهٔ خلیل جلیل محروم ماند و پیش اسمعیل آمد و گفت ای غنچهٔ گلستان رسالت و ای میوهٔ بستان عزت و جلالت هیچ میدانی که پدر ترا بکجا میبرد گفت بمهمانی دوستی میبرد گفت غلط کرده بمهمانی نمیبرد و بقربانی میبرد و بدو مست دیدن تیغ بسر بریدن میبرد می گوید خداوندی که فرزند ندارد در خواب گرد سراپردهٔ کبریائی او گردیدن نیارد مرا در خواب گفته که فرزند را قربان کن اسمعیل گفت ای پیر بی تدبیر اگر فرمان حضرت عظیم قدیر و حکم مالک الملک علی کبیر ست هزار جان اسمعیل نثار امر جلیل و فدای تیغ خلیل او بیت جان شیرین گر قبول چو تو جانانی بود ٭ کی بجانی باز ماند هر کجا جانی بود ٭ ابلیس گفت ای پسر تا تحمل تیغ تیز نباشد ستیزه کن و از پیش پدر بگریز اسمعیلؑ گفت ازین سخن در گذر که من سر از فرمان حق نمی پیچم و رخ از امر پدر نمیتابم بیت تا سر تسلیم فرمانش اگر تیغم زند هر دم ٭ مرا امید آن زمان باشد که قربان رهش گردم ٭ ای پیر نابالغ ندانسته که حکم جلیل الرحمن صبوح من ست و فرمان خلیل سرمایهٔ فتح و فتوح من رباعی دلدار بمن گفت که خونت ریزم ٭ گفتم شرف من ست از آن نگریزم ٭ یک جان چه بود هزار جان بایستی تا ایکشی و باز دگر برخیزم ٭ ابلیس بار دیگر مبالغه آغاز کرد ابراهیم مقدار راه در پیش بود اسمعیلؑ نعره زد که ای پدر این پیر گمراه مرا رنجه میدارد خلیل گفت ای فرزند آن ابلیس رو سیاه و بدترین سگان این درگاه ست سنگی چند در کار او کن که سنگ مایهٔ آشوب و جنگ ست سزای ضرب و حرب و سنگ اسمعیلؑ سنگی چند بران خاکسار انداخت و آن سنگ بی آزرم را سنگسار ساخت گفت ای لعین ترا درین حضرت گفتند سر بنه گردن کشیدی لاجرم طوق وَاِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي در گردن تو افتاد مرا می گویند سر بازا گردن نهم مبادا که گردن جان من از طوق شوق اِنَّهٗ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ محروم ماند حالا مصرع ما سر تسلیم نهادیم تا تقدیر چیست ٭ الما چون پدر و پسر بمنی رسیدند ابراهیم بنشست و اسمعیلؑ را در پیش خود بنشاند و کارد و رسن از آستین بیرون آورده در پیش نهاد و گفت ای فرزند تو می دانی که تحمل قربت الهی بی تحمل بلا و کربت نامتناهی میسر نشود و تناول شهد لقا بی تجرع زهر بلا دست ندهد و من مدتست

کہ کمر مقاسات بلیات بربستہ ام و بر مرصد صبر و شکیبائی بصدور ورود تور محنت و اذیت نشستہ اما ہیچ بلا بدین ابتلائی رسد کہ در
خواب نمودہ اند کہ داغ فراق چو تو فرزندے بر دل بریان نہم و ترا بزخم تیغ بے درمان قربان فرمان کنم بیت چگونہ صبر کسی بر فراق
یار کند ⁂ زجان خویش بریدن کہ اختیار کند + اسمٰعیل از روی بخوشی و طوعیت گفت یَا اَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ اے پدر بزرگوار کن آنچہ
ترا فرمودہ اند و بجای آر آنچہ ترا در خواب نمودہ اند ای پدر اسمٰعیل را بدل باشد و حضرت خلیل را بدل نیست فرزند را عوض ممکن ست و حضرت
عزت را عوضی نے از حضرت عزت فرمان کردن و از اسمٰعیل امتثال آن کردن و از تو کہ خلیلے تیغ کشیدن و قربان کردن ای پدر
اگر بعد ازین گویند کہ ابراہیمؑ برائے فرمان حق پسر را در باخت این نیز خواہند گفت کہ اسمٰعیلؑ در راہ رضائے او سر را در باخت
بیت مرا سریست کہ خواہم فدای پای تو کردن ⁂ قبول کن کہ جزین مایہ دستگاہ ندارم ⁂ ابراہیم گفت کہ اے فرزند ہیچ وصیتے داری
کہ بجای آرم گفت آرے دارم وصیت از من قبول کن اول آنکہ بوقت کشتن دست و پای مرا بہ بند ابراہیم گفت ای پسر نزدیک
خداوند میروی جزع می کنی گفت اے پدر جزع نمی کنم اما این وصیت بجہت دو معنی ست یکی آنکہ زخم کارد فولاد چون ببدن نحیف و جسم
ضعیف من رسد مبادا کہ دست و پای بزخم و صدمت تردد و اضطرابے بے اختیار از من در وجود آید و بدین حرکت نام من از جریدۂ
صابران بیرون کنند دوم آنکہ التزام حرمت تو بر من واجب ست شاید کہ در وقت اضطراب دست و جامۂ تو بخون من آلودہ شود و
بدین سوء ادبی از جملۂ ارباب عقوق و عصیان گردم بیت گفتی کہ برزم از تو خون باکے نیست ⁂ زان میترسم کہ دستت آلودہ شود
ابراہیم این وصیت را قبول کرد و گفت دیگر چہ وصیت داری اسمٰعیلؑ گفت وصیت دیگر آنست کہ در وقت قربان روی من بخاک
نیاز نہی و درین وصیت نیز دو چیز ملاحظہ کردہ ام یکے آنکہ حضرت عزت خواری و زاری بندگان دوست می دارد روی پیاے گرد
آلودہ و جبینہای خاک فرسودہ را نزدیک او قدرے ہست چون مرا بدین حال بیند بر من رحمت فرماید دیگر آنکہ تعلق خاطر پدران
بمحبت فرزندان بسیار ست میترسم کہ در وقت تیغ راندن نظر تو بر روی من افتد و سلسلۂ مہر و شفقت پدری در حرکت
آید و در فرمان حضرت عزت تاخیرے رود و آن تاخیر عین تقصیر باشد ابراہیمؑ را درین حالت رقت آمد و گفت این وصیت را نیز قبول
کردم وصیت سوم کدام است اسمٰعیلؑ گفت یا خلیل اللہ میدانم کہ چون بخانہ باز روی مادر فراق دیدہ ہاجرہؑ ہجران کشیدہ چو مرا
ہمراہ تو نبیند ہر آئینہ بجوشد از غصہ بخروشد بدرد دل آغاز زاری کند از سوز سینہ حرارت جگر نعرہ زند درخواست من آنست
کہ بادی درشتی نکنی و سخن سخت نگوئی کہ فراق فرزندان بر مادران بغایت صعب باشد او را بلطف دلداری فرمائی و ابواب
تسکین و تسلی بر روی دل وی بکشائی سلام من بوے رسانی و بگوئی کہ اسمٰعیلؑ گفت ای مادر مرا بحل کن و در فراق من صبور
باش کہ خدای تعالیٰ صابران را دوست می دارد اے مادر در ہر گل زمین کہ جوانے تازہ روی بہ بینی از گل رخسار خون آلودۂ من بدعا
یاد کنی و بر ہر رہگذر کہ دلبر خرامندہ مشاہدہ فرمائی از سرو قامت من در جای راستان براندیشی ای مادر فرزند مستمند بدیدار تو خو
کردہ بود و بخدمت و ملازمت تو انس گرفتہ از سر خاکم قدم باز مدار و زیارت مرا از خاطر عاطر فرو مگذار قطعہ بر سر خاکم نشین ای شمع
دردِ من ببین ⁂ در فراقت اشک گرم و آہ سرد من ببین ⁂ جام حسرت خوردہ و از خشت بالین کردہ ام ⁂ تا نہ بینا در فراقت
خواب و خورد من ببین۔ ای پدر ہم صحبتان محلہ و دوستان مکتب را از من سلام برسان و بگو کہ اسمٰعیل از شما توقع نمودہ کہ ہر کجا
جمع شوید از پریشانی و تنہائی این غریب منزل خاک بلملائے خیر فراموش نکنند و در ہر مجلس و محفل کہ شمع طرب افروزید ازین کشتۂ

تیغ و بلا و خون ریختۂ میدان ابتلا باشک آبے یاد آرید نظم بر شما باد کہ چون باد بہاری گذرید ⁂ تازگی گل خندان مرا یاد کنید
چون قد سرو سہی جلوہ کند در بستان ⁂ نازش سرو خرامان مرا یاد کنید + ابراہیم این وصیت را نیز قبول کردہ بدل قوی دست و پای اسمٰعیل
را بربست خروش از ملاء اعلیٰ برآمد فغان از ملائکہ عالم بالا برخاست بیت غلغلہ در گنبد خضرا فتاد ⁂ ولولہ در قبۂ مینا فتاد ⁂ فرشتگان
بنظارہ ایستادہ مینگریستند و بر حالت پدر و پسر و تفویض و تسلیم ایشان می گریستند و می گفتند یارب چہ بزرگ بندۂ ایست ابراہیمؑ کہ
او را برای تو در آتش افگندند باک نداشت و اکنون برای تو و در راہ رضای تو پسر را قربان می کند و ہیچ غم ندارد حق سبحانہ
با ایشان خطاب کرد کہ ما او را خلعت خلت پوشانیدہ ایم و ساغر محبت نوشانیدہ و راہ گلستان محبت از خار ابتلا و محنت خالی نیست رباعی
ہر کہ با عشق ما در آمیزد ⁂ از غم و ابتلا نپرہیزد ⁂ ور بروصد ہزار تیغ کشیم ⁂ بجند سر فدا و نگریزد آوردہ اند کہ ابراہیم کارد تیز بر حلق
اسمٰعیلؑ نہادہ ہفتاد بار بکشید ذرہ از پوست و گوشت و رگ و پے نبرید ابراہیم در غضب شد و کارد از دست بیفگند و بقدرت باریتعالیٰ
آن کارد باوی در سخن آمد کہ ای پیغامبر خدا چہ خشم میگیری اَلْخَلِیْلُ یَاْمُرُنِیْ بِالْقَطْعِ خلیل مرا بریدن می فرماید وَالْجَلِیْلُ یَنْہَانِیْ
و ملک جلیل از بریدن مرا باز میدارد و من آن نمی کنم کہ خدا میخواہد بیت اگر تیغ عالم بجنبد ز جای ⁂ نبرد رگے تا نخواہد خدای
در اخبار آمدہ است کہ فرشتگان درین کار متعجب بودند و ازین واقعہ تحیر مینمودند و میگفتند آیا ابراہیم سخی تر ست کہ فرزند فدا می
کند یا اسمٰعیلؑ جوانمرد تر ست کہ برضائے خود جان در میبازد بزبان عبارت خلیل میگفت جوانمردی مرا میسزد کہ فرزند عزیز دارم و برائے
دوست قربان میسازم و بلسان اشارت اسمٰعیل میفرمود کہ من سخی ترم کہ جان عزیز دارم و در راہ او میبازم ای پدر ترا دیگر فرزند
ہست اگر من بروم تو بدیگرے پردازی و با مہر و محبت او در سازی مرا ہمین جانیست و بس بہ تحفہ پیش می آرم و باک نمی دارم
اما جبار جلیل ہر دو را معزول کرد و گفت من از ہمہ جواد ترم کہ نا کشتہ را از ابراہیم بحساب کشتہ بر میدارم و نا خواستہ را از برای اسمٰعیلؑ فدا میفرستم
ای جبرئیلؑ برو فدا ببر و ابراہیم را بگوید کہ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْیَا بدرستیکہ خواب خود را راست کردی و شرط فرمانبرداری بجا آوردی ابراہیم
کارد از دست نہادہ متحیر وار ایستادہ کہ جبرئیل در رسید و گوسفندی از بہشت بیاورد و گفت اے خلیل بزرگوار ای صاحب قدم وفادار حضرت عزت
سلام میرساند و میگوید کہ بدعوت خلت بی علت قربانی فرزند گواہ گذرانیدی و دست و پای فرزند دلبند را از بند بکشای کہ دست دعوے از آن تسلیم
بر چوب عجز بستی ابراہیم پای گوسفند بہ بست و دست فرزند بکشاد و گفت اے فرزند دلبند جبرئیلؑ سلام ملک جلیل بتو آوردہ می گوید کہ دو دست فرمود کہ اے
اسمٰعیل بر تیغ بلائے ما صبر کردی و رسم تسلیم و اطاعت بجائے آوردی دست دعا بردار و ہر چہ مراد تست بزبان آر تا بسلسلۂ عطا در آمن
دعای تو ہیم اسمٰعیل دست برداشت و بہ نیازی تمام گفت بار خدایا ہر کرا از امت پیغامبر آخر الزمان صلوات اللہ و سلامہ علیہ در حالت رفتن
جان تیغ زبان بر شہادت توحید تو روان باشد گناہ او را بمن بخش جواب آمد کہ اے اسماعیلؑ و اے پسندیدۂ جلیل و نور دیدۂ خلیل مراد تو
بر آوردیم و گناہگاران را در کار تو کردیم مثنوی چون شدی از صدق دل قربان ما ⁂ سر نہ پیچیدی تو از فرمان ما ⁂ شد دعاہای تو
در دم مستجاب ⁂ عاصیان را از تو باشد فتح باب + از امام علی بن موسی الرضا رضی اللہ عنہ منقول ست کہ چون حق تعالیٰ گوسفندی برائے
فدائے اسمٰعیلؑ فرستاد و ابراہیم آنرا ذبح کرد بخاطر مبارکش خطور نمود کہ اگر بدست خود فرزند خود را قربان کردمی عجب ثوابے عظیم یافتمے
و بقدم حرمت بدرجۂ رفیع شتافتمے حق سبحانہ بوے وحی فرستادہ کہ از جملۂ خلقان کرا دوست تر میداری خلیلؑ گفت محمد را صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم کہ حبیب و صفی تست خطاب آمد کہ او را دوست تر میداری یا خود را ابراہیم گفت حقا کہ او را از خود دوست تر میدارم

باز فرمان رسید که فرزندان او را دوست ترمی داری یا فرزندان خود را خلیل جواب داد که فرزندان او که اجداد او تر دمن دوست
تر اند از اولاد من حق تعالی وحی کرد بدو که یکی از فرزندان بزرگوار او را بخواری و زاری از روی جور و ستمگاری غریب و تنها
گرسنه و تشنه در دشت کربلا شربت شهادت بچشانند ابراهیم چون شمهٔ ازین واقعه بشنید قطرات حسرات از چشمه سار چشم بر صفحات
رخسار فرو بارید خطاب رسید که ای ابراهیم ثواب گریستن تو بر حسین و المی که بدل تو رسید برابر آن مثوبت هست که بدست خود فرزند
خود را قربان میکردی عزیزان تامل فرمائید که ثواب گریستن در مصیبت حسین چه مقدار ست از ائمهٔ اهل بیت نقل کرده اند که هر قطرهٔ
آب که در ماتم حسین از دیدهٔ کسی فرو بارد آنرا در صدف شرف قدسی می سازند و در قلادهٔ عمل آنکس می کشند و قیمت آن در روز بازار
قیامت بر خلق ظاهر خواهد شد نظم هر قطره آب دیده که در ماتم حسین ٭ ریزی ز دیده دانه در نیست شاهوار ٭ آنرا ابر رشتهٔ
عملت در کشد ملک ٭ پس روز حشر پیش تو آرند شکار ٭ و ندر ودای هر گهری جوهری فضل ٭ بر تو هزار جوهر رحمت شد نثار
شیخ سهل بن عبدالله تستری فرمود که روز عاشورا میگریستم و با خود می گفتم اگر آن روز حاضر بودمی پیش آن شاه شهید خونم
بریختمی امروز زاری و حسرت آن قطرهٔ چند آب از چشم خود بریزم شبانه حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم در واقعه دیدم که مرا گفت ای
سهل بجلال حضرت ذو الجلال که یک قطرهٔ آب دیدهٔ تو در مصیبت فرزند دلبند من ضایع نیست و بدان گریه که امروز کردی فردا ترا
چندان ثواب دهند که محاسبان تختهٔ خاک و مستوفیان دفترخانهٔ افلاک از عهدهٔ حصر حساب ثواب آن بیرون نتوانند آمد قطعه بیاد حسین علی
گریه کن ٭ کزین گریه پیدا شود آبروی ٭ هر آن نامه کز خطا شد سیاه ٭ بدین گریه کردن توان شست شوی ـ و در آثار آمده که
حسین روز قیامت بعرصات در آید با چهرهٔ خون آلود و گوید رب شفعنی فیمن بکی علی مصیبتی خدایا مرا شفاعت ده در حق
کسیکه بر مصیبت من گریسته است الهی هر که در دنیا بر شهیدی و غریبی و محرومی و مظلومی و بیکسی و بی برگی و تشنگی و گرسنگی من گریه کرده او را بمن
بخش شفاعت آن سید بمحل قبول رسید و گریندگان حسین را برات نجات از رازی دارند بیت گر آب زنی بگریه راه شهید ٭ بخشند گناه
تو بشاه شهدا ـ و دیگر از زمرهٔ انبیا و فرقهٔ اصفیا ابتلای یعقوب برنج و بلای یوسف مشهور ست و اکثر احوال ایشان در سورهٔ یوسف
مذکور و امام رکن الدین مسعود بن محمد المشهور بامام زاده در ترجمهٔ سورهٔ یوسف که مشتمل بر روایات شریفه و محتوی بر حکایات لطیفه است آورده
که در سبب نزول این سوره علمای تفسیر اقوال ست قولی چند بیان کرده و از جمله وجه نادر آورده که این سورهٔ یوسف جهت تسلی حضرت
رسالت صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد بعد از استماع واقعهٔ حسن و حسین و این وجه بهمان عبارات امام زاده بی تغیری اینجا بتحریر پیوسته
آورده در صحایف آثار و لطایف اخبار نوشته اند که روزی سید سادات و منشاء جمیع سعادات سر جریدهٔ دفتر کائنات و شاه بیت قصیدهٔ موجودات
علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات نشسته بود و حسن و حسین را بر کنار نشانده و در عالم خوشتر ازین چه باشد مقصود در کنار و عاشق از آن میان بر کنار
دریای رحمت موج زده بود و در شب افروز بر ساحل افتاده و اختر آفتاب و ماه از یک برج طالع گشته و قیامت آمده سر جمع الشمس و القمر شاهد معرفت
نداند تا کنار حضرت خواجه را معدن گویم که پرورد مرجان لؤلؤ بود یا آنرا چمن خوانم که پر گل و ریحان بود اگر معدن گویم پرورد مرجان رواست یخرج منهما اللؤلؤ
والمرجان مراد حسن و حسین اند اگر چمن خوانم پر گل و ریحان سزاست هما ریحانتای من الدنیا سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم گاه
لب بر لب حسن می نهاد و گاه روی بر روی حسین میمالید که ناگاه بفرمان آله جبرئیل امین در رسید خطاب رب الارباب رسانید که اتحبهما آیا
حسن و حسین را دوست میداری خواجه فرمود که آری اولادنا اکبادنا چگونه دوست ندارم دو پارهٔ جگر اند و دو روشنائی بصر اند و دو فرزند

ارجمند اند و دو جگر گوشهٔ دلبند اند جبرئیل فرمود که ای سید کدام را دوست ترمی داری خواجه فرمود که ای برادر هر دو در یک صدف اند هر دو بدر یک
آسمان شرف اند هر دو پاسبان یک مدینه اند هر دو بادبان یک سفینه اند هر دو سرو یک باغ اند هر دو پرتو یک چراغ اند هر دو گوهر یک درج اند
هر دو اختر یک برج اند هر دو شگوفهٔ یک شاخ اند هر دو برگزیدهٔ یک کاخ اند هر دو جگر گوشهٔ رسول اند هر دو توشهٔ دل بتول اند هر دو شبل اسد الله
اند هر دو سبط رسول الله اند یا اخی جبرئیل هر دو را دوست می دارم جبرئیل گفت ای سید ملک جلیل میگوید که ای حبیب من آگاه نه از آنکه
یکی را ازین دو فرزند ارجمند تو بزهر قهر از پا در آرند و یکی را به تیغ بیدریغ سر بردارند خواجه چون از جبرئیل قصهٔ زهر حسن و غصهٔ قهر
حسین بشنید فرمود که من یفعل بهما با جگر گوشگان من این بیرحمی که کند و سنگ این جفا در روی فرزندان من که افگند جبرئیل
گفت جمعی از امت تو و گروهی هم از اهل بیت تو خواجه صلی الله علیه و آله و سلم فرمود ایؤمنون بی آیا این جماعت بمن ایمان آرند
و یرجون شفاعتی و بشفاعت من امید دارند و یقتلون اولادی و فرزندان مرا بکشند و جگر گوشگان مرا بکمند بلا در کشند
گفت آری بکشند و زار شان بکشند و سر شان به تیغ ببرند و قطرهٔ آب از حلق تشنهٔ ایشان دریغ دارند خواجه فرمود که ای جبرئیل امت من بچه
جرم حسن مرا شربت زهر چشانند و بچه گناه حسین مرا با خنجر آبدار سر بیفشانند جبرئیل گفت بی هیچ جنایتی این خیانت وا دارند و بی هیچ خطائی
از جور و جفا چیزی فرو نگذارند ماه تابان چه گناه دارد که سگان کاهدانی در نورش ولوله و علاله میکنند از گل پاکیزه روی چه در وجود آمده
است که در کوزهٔ گلاب گر آتش می افگنند مثنوی مه فشاند نور سگ عوعو کند ٭ هر کسی بر خلقت خود می تند ـ مهتر عالم صلی الله علیه و آله و سلم
از جفای امت گریان شد غبار آزار بی خردان بر روی آئینهٔ دل مبارکش نشست جبرئیل باز برای خورسندی دل خواجه صلی الله
علیه و آله و سلم پیغام رسانید که نحن نقص علیک احسن القصص از معاملهٔ عصاة امت عجب مدار و از دای برادران یوسف بد اندیش
اگر اینها چاکر اند آنها برادران بودند اگر اینها بخبر اند آنها از نسل پیغمبران بودند پس قصهٔ یوسف برای تسلیهٔ دل حضرت مصطفی
صلی الله علیه و آله و سلم و آرامش خاطر ملالکستان کربلا نازل شد و وجه تسمیتش را نیز همین گفته اند رباعی اصل این قصه چه درد و محن ست
موجب سوز و بکا و حزن ست ٭ احسنش گفت خداوند که او ٭ با در تسلی حسین و حسن ست ـ و ابتلاهای این قصه دو نوع ست یکی
آنچه بیعقوب رسید از درد مفارقت و یکی آنچه بیوسف در چاه و زندان کشید از محنت و بلیت و از هر یک شمه کلمه بر سبیل اختصار گفته میشود
آورده اند که یعقوب علی نبینا و علیه الصلوة و السلام دوازده پسر داشت و یوسف را از همه دوست تر داشتی و نظر تربیت و تقویت
بر حال او گماشتی زیرا که هم بحلیهٔ جمال آراسته بود و هم به پیرایهٔ کمال پیراسته صورتش از کمال معنی خبر میداد و جمال معنیش در آئینهٔ صورت
جلوه میکرد بیت صورتت می بینم و حیران معنی میشوم ٭ تا چه معنی لطیفی تو که اینت صورت ست ٭ برادران را ازین جهت زنگار
حسد بر آئینهٔ دل نشسته بود و رقم رشک و غیرت بر لوح سینهٔ ایشان نقش بسته تا وقتی که یوسف در خواب دید که آفتاب و ماه و یازده
ستاره از آسمان فرود آمدند و او را سجده کردند این واقعه با پدر تقریر کرد و برادران شنیدند و حسد ایشان دو بار زیاده نهاد خواستند
تا خیال یوسف را از دل یعقوب محو کنند و سودای او از سر پدر بکشند از پدر درخواست نمودند که یوسف را با ایشان بصحرا فرستد
وسعی تمام یعقوب علیه السلام را دران مقام آوردند که بدین معنی رضا داد و بفرمود تا یوسف را جامهای زیبا پوشانیدند و بنوعی که طریق
آن زمان بود بر آراستند و زبان تمامی گفت که آرایش برای شب وصال باید امروز روز فراق ست آرایش بچه کار آید بیت
گذشت روز وصال و رسید شام فراق ٭ مباد هیچ دلی مبتلا بدام فراق ٭ القصه یعقوب یوسف را با برادران سپرد فرمود که بر دید و بیرون دروازه

کنعان و در زیر شجرة الوداع توقف کنید تا من برسم و شجرة الوداع درختے بود کہ ہر کہ بسفر رفتی یاران او را آنجا وداع کردندی
و خویشان و دوستان تا بدان محل بمشایعه رفتندی گویا بیخ آن شجره بآب ندامه پرورش یافته بود و شاخ و برگش در ہوای محنت
و بلا نشو و نما پذیرفته بیت نہالے کاشت دہقان محبت در زمین دل ٭ تنش درد و برش اندوہ بیخش خون و شاخش غم ٭ پسران بفرمان
پدر از شہر بیرون آمده در سایهٔ آن درخت قرار گرفتند و یعقوبؑ جامهٔ پشمینه پوشیده و عمامه ہم از پشم بافته بر فرق مبارک نہاده میان
بر بسته و عصا در دست گرفته روی بدروازه آورد چون ہرگز رسم نبود کہ یعقوب بمشایعهٔ فرزندان رفتی ہر کہ آن صورت مشاہده
مینمود در تعجب و تحیرے افزود و از سر کار حقیقت حال بیخبر بود و زبان حال یعقوبؑ این نغمه ادا می فرمود و جز گوش ہوش یوسفؑ
نے شنود رباعی میان بعزم سفر بسته و بر سر راہست ٭ سرشک دیدهٔ من میرود کہ راه بگیرد ٭ گہ وداع بگریم چنانچہ سیل بخیزد
شب فراق بگریم چنانچہ ماه بگیرد ٭ اما چون نظر فرزندان بر یعقوبؑ افتاد از جائے برجستند و دست و پای بوسیدند یعقوب ہیچ
کدام التفات نکرد و یوسفؑ را در برگرفت و روی بر رویش نہاد و گفت اے فرزندان مرا معذور دارید کہ از وی بوی پدر و جد میشنوم
و از دیدن دیدار وی مطلقا سیر نمیشوم بیت چه حسن ست این کہ گر ہر دم رخش را صد نظر بینم ٭ ہنوزم آرزو باشد کہ یکبار دگر بینم پس گفت
ای یوسفؑ ای روشنائی دیدهٔ پدر اگر تو دانستی ترا برگردن گرفته بردمی و باز آوردمی اما پدرت ضعیف و نحیف و منتظر دیدار شریفت
زینہار شب در صحرا نباشی و دل و دیدهٔ پدر را نخراشی یَا بُنَیَّ لَوْ بَقِیْتَ اللَّیْلَةَ لَاحْتَرَقْتُ ای پسر اگر امشب در صحرا
بمانی و باز نیائی بیم آنست کہ از آتش فراق بسوزم و ہزار شعلهٔ جانسوز در کانون سینه برافروزم یوسف پشت خم کرد تا پشت
پای پدر بوسه دہد پدر سر مبارکش برداشت و پیشانی نورانیش ببوسید و گفت اے قرة العین زمانے مرا در کنار گیر و ساعتے در بغل من قرار گیر
اَللَّیْلُ حُبْلٰی کہ داند کہ فردا بر سر ما چه نوشته اند و نہال حال ما بدست تقدیر در کدام وادی کشته اند بیت نگہدار زمانے زمام کشتی وصل
کہ بحر حادثه را کنار و پیدا نیست ٭ اے یوسفؑ ترا چہار وصیت میکنم وصیتہای پدر بشنو و نصب العین خاطر و ضمیر خود دار اول یَا بُنَیَّ لَا تَنْسَ
اللّٰهَ بِکُلِّ حَالٍ اے فرزند خدائے را بہیچ حال فراموش مکن و در ہر کار کہ باشی ذکر آفریدگار را از زبان و دل خویش دور مدار کہ
ہیچ قربتے در سفر و حضر برابر ذکر و شکر او نیست دوم وَاِذَا وَقَعْتَ فِیْ بَلِیَّةٍ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ اگر بلائی بتو رسد و آفتی از تو
کرانه گیرد ہم یاری از فضل خدای جوی کہ ہر کہ سر رشتهٔ تدبیر از دست بداد اگر چنگ در حبل المتین کرم او نزند و از پای درآید سیوم فَاَکْثِرْ
مِنْ قَوْلِ حَسْبِیَ اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَکِیْلُ و این کلمه بسیار گوئی کہ حضرت خلیلؑ را کہ در آتش می انداختند این کلمه گفته ضرر شر نمرود از وے
مندفع شد و دود آن آتش بحجرهٔ عصمتش نرسید وصیت آخرین یَا بُنَیَّ لَا تَنْسَانِیْ اے پسر مرا فراموش مکن فَاِنِّیْ لَا اَنْسَاکَ پس
بدرستیکه من ترا فراموش نخواہم کرد و تا سیل خون جگر فتاده دل از آب نسازد ما کن محکمهٔ سینه ام سوائے وصال تو خواہد بود و تا دست
محنت بلا باندوه لوح دیده را بشوید نقش اوراق پرده ہای چشم خیال جمال تو بیت با مہر تو در خاک فرو خواہم شد ٭ با عشق تو سر زخاک
برخواہم کرد + آورده اند کہ یوسفؑ را خواہرے بود دینا نام در ان ساعت کہ برادران پدر میرفتند او خفته بود ناگاه در خواب دید کہ
ده گرگ یوسفؑ را از کنار پدر در ربودند از بیم آن واقعه از خواب در جست و پرسید کہ یوسف کجاست گفتند با برادران بصحرا رفت
گفت بے اجازت فرمود گفتند آرے دختر گفت آه قضا کار خود کرد و قدر بفراق یوسفؑ داغ دل ما بر کرد پس سر و پای برہنه روی بدروازه
نہاد تا بزیر درخت وداع رسید پدر را دید کہ با یوسفؑ در سخن ست و نیز بیامد و در پای یوسف افتاد و مقنعه از سر برگرفته در گردن افگند گفت اے

عزیز برادر چنان انگار کہ من یکے پرستارم مرا با خود ببر تا ہر کجا نزول کنی من آن خاک زمین را بجاروب مژگان بروبم و چون آبنوشی بر پای
خاسته ہر دو دست زیر جام دارم اگر طعام باید پخت من ہیزم جمع کنم و اگر لابد بری ای خورشید فلک خوبی وائے گوہر صدف
یعقوبی زینہار تا دل این عاجزهٔ بیچاره را بدرد فراق سیاه نسازی و جگر عجوزهٔ این ضعیفه را بآتش ہجران نسوزی یوسف الحان
خواہر بگریه درآمد و یعقوبؑ از یک جانب می گریید و یوسف از یکطرف اشک میریزد و دینا از یک گوشه بنالد و میزارد و درین محل
اطباق آسمانہا را در باز نہاده بودند و حوراء عینا ایستاده مقربان در جوش و روحانیان در خروش و زبان حکم ازلی می گفت اے یعقوبؑ
ترا از مفارقت یک شنبه میزاری و از فراق چہل ساله خبر نداری پس یوسف پدر و خواہر را وداع کرد بیت میکند آن مه وداع
دوستان خویش را ٭ تازه داغے می نہد مر سینہائے ریش را ٭ برادران روی براه نہادند و یعقوب آواز داد کہ من ازینجا باز شہر نخواہم
رفت تا شما باز آئید و روبیل را گفت تو از ہمه اولاد من بزرگتری یوسف را بتو می سپارم زینہار کہ از حال او غافل نشوی و اعتماد بر دیگر
برادران نکنی روبیل قبول کرد و روی براه آوردند اما چون قدمے چند دور شدند یعقوب آواز داد کہ آہسته روید کہ حریف دامن گیر ہجران
گریبان دل گرفته بتقاضائے جان تعجیل مینماید بیت یک قدم آہسته تر نه زانکه بر دل می نہی ٭ یک نفس آہسته تر رو زانکه با جان میروی
ایشان می رفتند و آن پیر بزرگوار بر اثر ایشان آہسته آہسته قدم میزد و بہر قدمے کہ بے از دیده میبارید و در ہر دمے آہے از سینه بر میکشید
بیت میرود آن ماه من از پیش دلی ٭ میدوانم در پس گلگون اشک ٭ آورده اند کہ چون برادران قدمی چند برفتند و نزدیک بود کہ
از نظر غایب گردند یعقوبؑ آہے زد و گفت اے فرزندان یوسف مرا باز آرید تا یکبار دیگرش ببینم یوسف را پیش پدر آوردند در برش
گرفت و گفت اے عزیز پدر راه برداشتی و مرا در فراق بگذاشتی بیت رفتی و بر دل از غم عشق تو داغ ماند ٭ وانگہی شکنج زلف تو ام در دماغ
ماند ٭ یوسف پدر را تسلی داد و باز گردانید یعقوبؑ مراجعت نموده بزیر درخت وداع رسید از ہر شاخے آواز الفراق الفراق شنید و دانست
کہ در پردهٔ غیب بے رنگی دیگر آمیخته اند و نیرنگی دیگر برانگیخته تا فرزندان در نظر پدر بودند یوسف را از یکدیگر میر بودند و بر دوش و بر گردن بلکه بر
فرق سری نہادند مثنوی بچشمان پدر تا مینمودند ٭ زیکدیگر بمہرش میر بودند ٭ گہے آن بر سر دوشش گرفتی ٭ گر این تنگ اندر آغوشش
گرفتی ٭ چو پا در دامن صحرا نہادند ٭ بروی دست جفا کاری کشادند ٭ ز دوش مرحمت بارش فگندند ٭ میان خاره و خارش فگندند ٭
پسران یعقوبؑ چون از نظر پدر غایب شدند یوسف را بر زمین افگندند کہ چند بار تو کشیم و شربت رشک تو چشیم پیاده روان شو
درویش ما مید یوسف بگریه در آمد کہ اے برادران عزیز چه کردم کہ با من این خواری می کنید و مرا پیاده میدوانید گفتند اے
صاحب رؤیائے کاذبه آفتاب و ماه کہ ترا سجده کرده اند از ایشان درخواه تا بفریاد تو رسند یوسفؑ قدمے چند برفت و ماند و گشت و بند
نعلینش بگسیخت از ترس اخوان پای برہنه بر خاره و خار روان شد بیت کف پائے کہ میپوشش گل تنگ ٭ ز زخم خار خار آغشت گلرنگ
حتی کہ ہر برادر کہ دویدی طپانچه بر روئے زدی و برانمدی در دامن ہر برادر کہ در آویختی گریبانش گرفتی و در افگندی
مثنوی بزاری ہر کرا دامن کشیدی ٭ بزاری گریبانش دریدی ٭ بگریه ہر کرا در پا فتادی ٭ بخنجر بر سر او پا نہادی ٭ بدین منوال بس
در صحرا میدوانیدند تا وقتیکه آفتاب ارتفاع گرفت و ہوا چون سینهٔ یعقوب سوزناک شد تشنگی بر یوسف غلبه کرد روی بروبیل آورد کہ اے
برادر تو از ہمه بزرگتری ہم مرا پسر خاله و ہم برادری پدر مرا بتو سپرده و مہمات من بعہدهٔ مکرمت تو کرد تو بارے بزرگی کن و برخوردی
من رحم نمائے روبیل بسخن وی التفات نکرد و طپانچه بر رخسار نازکش چنان زد کہ برگ گلشن چون بنفشه کبود شد نزد شمعون آمد کہ

مشربہ مرا بدہ کہ از تشنگی جانم بلب رسیدہ تا دمے آب در کشم و خود را از بادیۂ عطش فراتر کشم و آن مشربہ بود کہ یعقوبؑ بہر یوسف قدرے
آب مقداری شیر بہم آمیختہ بود و در آنجا ریختہ و بشمعون سپردہ کہ ہنوز از دہن لب یوسف بوی شیر می آید او را طاقت تشنگی نخواہد
بود چون تشنہ شود او را ازین مشربہ شربتے بچشان چون یوسف از شمعون آب طلبید شمعون ہر چہ در مشربہ بود بر زمین ریخت و آن آب
و شیر با خاک برآمیخت آن شربت بخاک داد و بدان پاک نداد حسینؓ را نیز واقعۂ یوسف افتادہ بود او جفائے بدکیشان می کشید و
یوسف از خویشان رنج میدید این جماعت آب برخاک میریختند و بہ برادر نمیدادند آن جفاکاران برلب فرات سگان را سیراب می ساختند
و شیر بچگان بیشۂ امامت و کرامت را باتش تشنگی میسوختند نظم سوز دل مبارک لب تشنگان بپرس ٭ زان یکجا کہ فرش بیابان کربلاست
در خون ناب غرقہ لب تشنہ حسینؓ ٭ لعلیست آبدار کہ در کان کربلاست ٭ او جان سپردہ تشنہ و ما از روی شوق ٭ جان تشنۂ محبت سلطان کربلاست
القصہ یوسف گفت اے شمعون این آب چرا ریختی گفت ما داعیۂ آن داریم کہ خون از حلق تو ریزیم چہ جائے آنست کہ آب در حلق تو
ریزیم تو تشنۂ آبی و ما تشنۂ خون تو ایم یوسف چون حدیث کشتن شنید بر خود بلرزید و از بیم جان آب و نان فراموش کرد و دران محل
یوسف را از تشنگی کام و زبان چون لالۂ آتش بار شدہ بود و حدقہ چون دیدۂ نرگس آب گرفتہ بیطاقت شد و از پائے در افتادہ
آغاز نالہ کرد مثنوی چو شد نومید ازیشان نالہ برداشت ٭ ز خون دیدہ بر رخ لالہ می کاشت ٭ گہے در خون و گہ در خاک می خفت
زاندوہ دل صد چاک می گفت ٭ کجائی اے پدر آخر کجائی ٭ ز حال من چنین غافل چرائی ٭ آیا یعقوب کجا بودی کہ تا فرزند خود را
دیدی پائے از رفتن آبلہ کردہ و روئے از طپانچۂ برادران کوفتہ گشتہ آیا مصطفےٰ صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم کجا بودی تا جگر گوشۂ خود را مشاہدہ
کردی لب بدار از تشنگی خشک شدہ و رخسارہ چون گلنار زخم شمشیر فجار غرق خون گشتہ مخدرات حجرات عصمت از سوز حسرت او و کربت
غربت خود در خروش آمدہ و دریائے فتنہ و غوغا برائے استیصال آل عبا در جوش آمدہ نظم یا رسول اللہ برآر از روضۂ پاکیزہ سر ٭
تا ببینی آنچہ واقع در زمین کربلاست ٭ یا رسول اللہ گذر فرما بدشت کربلا ٭ خود تو میدانی کہ خاک کربلا کرب و بلاست جعد مشکین
حسینؓ آغشتہ اندر خاک و خون ٭ اینچہ محنتہاست یارب اینچہ اندوہ و عنایت ٭ اما چون یوسف را قصد برادران محقق شد روئے
بقبلۂ دعا آورد و گفت اے خداوندیکہ جد پدرم را از ضرر شرر آتش نمرود خلاص دادی و پدر پدرم را مژدۂ وَبَارَکْنَا عَلَیْهِ وَعَلٰی
اِسْحٰقَ فرستادی بر پدر پیر من رحمت کن و مرا از کشتن نجات دہ یہودا کہ این مناجات استماع کرد عرق اخوت در حرکت آمد عرق
مروت بجنبش نشست روئے بہ یوسف کرد کہ اے برادر دل فارغ دار کہ تا جان در تن من ست نگذارم کہ کسی بجان تو قصد کند
مصرع در رسد کار بجان از سر جان برخیزم + برادران چون دیدند کہ یہودا یوسف را در زیر دامن حمایت خود جا داد و دست تعدی
در آستین ادب کشیدہ از کشتن او در گذشتند وَ اَجْمَعُوْٓا اَنْ يَّجْعَلُوْهُ فِيْ غَيٰبَتِ الْجُبِّ و رائے ایشان بران قرار گرفت کہ وے را
در چاہے افگنند و بر سہ فرسخے کنعان چاہے بود عمیق و از طریق جادہ دور افتادہ او را بسر آن چاہ کشیدند یوسف چنگ در دامن ہر یک
یک میزد و فائدہ نمیکرد گاہ بزرگی پدر و گاہ خوردی خود را شفیع می آورد و سود نمیداشت از ابر دیدہ آب حسرت میبارید اما از زمین ہمت
برادران گیاہ وفا نمیرست نسیم آہ گلشن دلش میدمید و لے در روضۂ شفقت ایشان غنچۂ مہر نمے شگفت یوسف در پائے ایشان
مے افتاد و بزبان حال مضمون این سخن ادا مینمود نظم یاران غم خورید کہ بے یار ماندہ ام ٭ در خار زار ہجر گرفتار ماندہ ام ٭
یاری دہید کز در او دور گشتہ ام ٭ رحمے کنید کز غم او زار ماندہ ام ٭ یوسف چون دید کہ از سر آن بیداد دمی گذرند

و بنظر رحمت بحال زار او نمی نگرند فرمود کہ مہلتم دہید تا دو رکعت نماز گذارم گفتند تو نماز گذاردن چہ دانی گفت آخر پیغامبر زادہ
ام و با پدر بسیار در محراب طاعت بر پای ایستادہ ام یہودا برادران را درخواست کرد تا یوسف را بگذاشتند و دست از گریبان او باز
داشتند تا دو رکعت نماز گذارد و بعد از نماز روئی برخاک نہاد و گفت خدایا خود را بتو سپردہ ام و زمام مہام خود بقبضۂ تقدیر تو باز دادہ ام
بیت ما بندہ ایم و مصلحت ما رضائے تست ٭ خواہی ببخش خواہ بکش رائے رائے تست ٭ چون از مناجات فارغ شد برادران گفتند
پیرہن بیرون کن گفت ہیہات ہیہات زندہ را عورت پوش میباید و مردہ بے کفن نمیباشد پیرہن من بگذارید اگر بمیرم بے کفن
نباشم و اگر بزیم ستر عورتے باشد گفتند البتہ پیرہن بیرون کن و غرض ایشان آن بود کہ پیرہن خود آلودہ پیش پدر برند و گویند او را گرگ
از ہم بدرید و اینک پیرہن خون آلودہ گواہ حال ست یوسف بدو دست گریبان گرفتہ بود و ایشان بعقوبت دست وے دور کردند و پیراہن
از سرش برکشیدند و رسن بر میان او بستہ بچاہ فرو گذاشتند نظم میانش را کہ بودی موی مانند ٭ بہ پشمین ریسمان دادند پیوند ٭ کشیدند
از بدن پیراہن او ٭ چو گل از غنچہ عریان شد تن او ٭ فرو آویختند آنگہ بچاہش ٭ بچاہ انداختند از نیمہ راہش ٭ ہمین کہ یوسفؑ
را برادران بچاہ فرو گذاشتند گفت اے برادران ہر چہ کردنی بود کردید و ہر چہ خواستید از جفا بجائے آوردید من شما را نصیحتے می
کنم بگوش جان بشنوید و از سخن من بیرون مروید گفتند چہ نصیحت میکنی گفت آن میگویم کہ پدرم را نیکو دارید و جانب او فرو مگذارید و چنان
مسازید کہ او داند کہ شما با من چہ کردید کہ اگر بداند بر شما خشم راند و شما را عقوبت کند اگر شما را قوت آن ہست کہ با من جفا کنید مرا
طاقت آن نیست کہ شما بعقوبت پدر در مانید و قبل ازین سخن روی در ہم کشیدہ کارد بر دو رسن ببرید یوسف در نیمہ راہ چاہ بود کہ
رسن بریدہ شد یوسف گفت کہ دریغ کہ دیدار پدر نادیدہ رشتۂ امید از زندگی منقطع شد و در تنگ چاہ فنا افتادم دل از جان برداشت
و خود را بلطف حق واگذاشت ندا رسید بجبرئیل کہ اَدْرِكْ عَبْدِيْ ای یا رب بندۂ مرا جبرئیل بیک پریدن از سدرۃ المنتہیٰ بمیانۂ
چاہ رسید یوسف را در ہوا بگرفت یوسف بیہوش شدہ بود آہستہ آہستہ او را بتگ چاہ رسانید و بر بالای سنگے خوابانید خطاب
آمد کہ ای جبرئیل از جامہای بہشت ببر و لنگہ پوشان و از شربتہای انہار جنت او را بنوشان و سر او را بر داشتہ در کنار خود نہ و
پر باز خود را در جراحتہای وے بمال تا بہتر گردد و چون بہوش باز آید سلام ما بوی برسان و بگوئی ہیچ غم مخور کہ ما ترا برای تخت جاہ
آفریدہ ایم نہ برای تحت چاہ جبرئیل گفت الٰہی اجازت دہ تا خود را بصورت یعقوبؑ بوی نمایم تا زمانے بدان تسلی یابد فرمان خداوندی رسید
کہ چنان کن جبرئیل بصورت یعقوبؑ برآمد و سر یوسف بر کنار نہاد یوسفؑ بہوش باز آمد و سر خود را در کنار پدر دید برجست و ہر دو دست
در گردن روح الامین کرد و فریاد برکشید کہ یَا اَبَتَاہُ کجا بودی کہ برادران با من جفا کردند و مرا از خدمت تو جدا کردند و ترا نیز بفراق
من مبتلا کردند مرا سر و پای برہنہ در بیابان ہلاک دوانیدند آنچہ از جور و ستم ممکن بود بمن رسانیدند و آب و نان از من باز داشتند مرا گرسنہ
و تشنہ بگذاشتند رخسارہ مرا از زخم طپانچہ پر خون کردند گیسوی مرا بخاک و خون بر آمیختند پیراہنی کہ تو بدست خود در من پوشیدہ بودی از سرم
برکشیدند و رسن خواری بر میانم بستند لکن بیداوی برتنم نہ زدند بر گلوم بچاہ در آویختند ای پدر دردی من بنگر و زخم طپانچہ ببین و پشت و پہلوے من
بنگر و آثار جراحت ملاحظہ کن یوسف این می گفت و از دیوارہای چاہ آواز نالہ می آمد جبرئیل متحیر شد و ملائکہ می گریستند آخر جبرئیلؑ بیطاقت شد و
گفت اے یوسفؑ من یعقوب نیستم روح الامینم فرستادۂ رب العالمینم پس سلام الٰہی بوے رسانید و مژدۂ خلاص و نجات بگوش ہوش او فرو
خواند و خواستکہ بمقام خود رود مقربے از حضرت عزت در رسید کہ اے جبرئیل دو سہ روزی در تنگ چاہ قرار گیر و سر یوسفؑ در کنار گیر کہ غریب ست

وتنها از یار و دیار دور افتاده و دل بر کربت غربت و حرقت فرقت نهاده بیت نه او را مونسے نه غمگسارے ٭ نه غمخوارے نه دلدارے
نه یارے ٭ آورده اند که فرزندان یعقوب آن شب بکنعان نرفتند و یعقوبؑ همه روز بانتظار یوسف در زیر شجرة الوداع نشسته بود
باخواهر یوسف سخن شوق خود در پیوسته نماز شام در آمد آخر آمد آن فرزندان پیدا نشدند و دوازده نهاد یعقوبؑ بر آمد بیت آمد نماز شام و نیامد
نگار من ٭ اے دیده پاسدار که خوابت حرام شد یعقوبؑ گفت اے دنیا برادرانت را چه شد که دیر آمدند و سبب چیست که ماهِ رخسار یوسف
من از مطلع وصال طالع نمیشود و شمع جمالش چراغ کلبهٔ تاریک فراق را بلوامع انوار خود روشنی نمی بخشد اے دختر از تخیل مفارقت یوسفؑ
و تصور مهاجرت او آتش حسرت در التهاب که مد و سفینهٔ آرام و قرار در گرداب اضطراب افتاده بیت یارب چه شد امروز که آن ماه نیامد
جان رفت ز تن و آن بت دلخواه نیامد ٭ دینا پدر را تسلی میداد و انواع سببها و عذرها ترتیب می کرد القصه یعقوبؑ شب هم آنجا بسر برد
و بامداد بیامد بر پشتهٔ بلند که بران صحرا مشرف بود و بنشست و دختر از نزدیک خود بنشاند و دیده براه فرزندان نهاد بیت من منتظرم که
یار از راه رسد ٭ جان مژده دهم که یار ناگاه رسد ٭ اینجا فرزندان یعقوبؑ شب در سر رمه بودند و خواب بر ایشان غلبه کرد یهودا
در خواب نمیشد چون دید که برادران در خواب رفتند فرصت غنیمت یافت و تنها بسر چاه شتافت و آواز داد که أنی یوسفُ اے برادر
من یوسف أحيٌّ أنتَ أم ميّتٌ آیا تو زنده درین چاه یا مرده یوسف گفت تو کیستی که از حال بیچارگان میپرسی و از غریبان بیکسان
یاد می کنی گفت منم برادر تو یهودا اے برادر بجان برابر حال تو چیست یوسف گریان شد که ای برادر چون بود حال کسیکه از کنار مهر
پدر جدا بود در تنگ چاه در صدد فوت و فنا بوده تن برهنه لب تشنه شکم گرسنه بدل خسته نه مونسی نه یاری نه همدمے نه غمگسارے بر روی زمین
از زندگان و نه در زیر زمین از خفتگان یهودا از درد دل یوسف در خروش آمد و بر خوردی و غریبی و بیکسی وے بسیار بگریست یوسف
از قعر چاه آواز داد که اے برادر وقت وصیت ست نه هنگام تعزیت یهودا گفت چه وصیت داری یوسفؑ گفت وصیت من آنست
که چون نماز شام با برادران بخانه رسید از بیکسی من براندیشید و بوقت طعام خوردن از گرسنگی من یاد آرید و چون بامداد سر از بالین
برداشته جامه پوشید از برهنگی من فراموش مکنید و در وقت شادی و صحبت که باهم گفتگوی کنید تنهائی و پریشانی مرا بخاطر گذرانید
بیت چه در بیابان مراد آورید دست امید ٭ ز عهد صحبت مادر میانه یاد آرید ۔ و هرچند شبیهت این وصیت بوصیت شهید کربلا که
در نوبت آخر که بمیدان میرفت فرزند ارجمند خود زین العابدینؑ را طلبید و در کنار گرفت و گفت اے عزیز دل اے غریب پدر و اے یتیم
پدر بعد از من بصالحان امت جدم و دوستداران پدر و مادرم بگو که حسینؑ سلام اسلام رسانید و فرمود که یاران و هواداران هر جا که ذکر
غریبی شنوید از غریبی و بیکسی من یاد آرید و هر وقت که شهیدے را نام برید شهادت مرا ایش خاطر دارید و چون خبر آبے بنوشید از تشنگی جگر
تفتید و خشکی لب و زبان من فراموش مکنید نظم چون آب خوش خورید بحسرت کنید یاد ٭ از سوز سینهٔ و جگر خون چکان من و جوی دیده
چشمه بخون من روان کنید ٭ از بهر آب دادن سرو روان من ٭ از دود آسمان جامهٔ خورشید بر زمین ٭ آندم که غرق گشت بخون طیلسان من ۔
القصه یهودا از سوز آن وصیت خروش برکشید و نعره بلند آواز بود و آواز بگوش برادران رسید برجستند و بر اثر آواز روان شدند چون
برسیدند بدیدند که بر سر چاه نشسته و میگرید گفتند اے یهودا چرا میگوئی گفت بر حال این غریب آواره بیچاره میگریم و چگونه نگریم نظم آب هم
از دیده روانست و خیال قد او ٭ همچو سرویست و ران آب لب آن پیوسته ٭ زلفش از دست بداد و ز دل خون بچکید ٭ گوئی آن
زلف رگے بود بجان پیوسته ٭ برادران یهودا را ملامت کردند و سنگی بر سر چاه نهاده روی بکنعان آوردند و پیراهن یوسفؑ را

بخون گوسفندی آلوده ساخته با خود بردند نماز دیگرے بود که بحوالی آن پشته رسیدند که یعقوبؑ بران بالا بود همه روز انتظار برده و دیده
ترصد براه نهاده ناگاه گردے دوران دوئی هوا پیدا شد یعقوبؑ دختر را گفت این چه گرد و ست گفت عجب که برادران من می آیند گفت نیکو
بنگر که ایشان هستند یا نه و دینا در نگریست و لرزه بر اعضای وے افتاد یعقوب پرسید اے دختر ترا چه رسید گفت اے پدر برادران می آیند
و یوسفؑ با ایشان نیست یعقوبؑ از استماع این خبر آهے سوزناک از جگر برکشید و گفت ایشانرا آواز ده تا بالای این پشته بیائید و دینا
نعره زد که اے ابنائے یعقوبؑ بیائید که پدر بزرگوار شما اینجاست در انتظار شما چون فرزندان بدانستند که پدر ایشان آنجاست از بطن وادی
دست بزدند و چون صبح کاذب گریبان چاک زدند و چون خروس سحری خروش بر آوردند که وَاحَبِيبَاهُ وَاأَخَاهُ وَايُوسُفَاهُ
یعقوبؑ گفت اے دختران این چه فریاد ست که می آید این چه صیحه است که رگ جان از دیدنمی کشاید این چه شور ست که از تاثیر آن آتش هجرت
در کانون سینه می افروزد و این چه خروش ست که از استماع آن آب حسرت از فوارهٔ دیده میریزد نظم موج زن مینیم از هر دیده طوفان غمی
میرسد در گوشم از هر لب صدای ماتمی ٭ اهل عالم را نمی دانم چه حال افتاده است ٭ این قدر دانم که در هم رفته کار عالمی ٭ دنیا گوش
فرو داشت و از مضمون فریاد حضرت یعقوب را خبر داد مقارن استماع این خبر پیر از پای در افتاده از هوش برفت و دینا نعره بزد که اے
برادران بشتابید که پدر خود را دریابید که حال او دگرگون شده و عنان از کف اختیار ما بیرون شد ایشان شتاب کنان برسیدند و پدر
را بدان حال دیدند فریاد از نهاد ایشان بر آمد و دنیل پدر سر پدر در کنار گرفت و دست بدهان مبارکش برد اثر نفس ندید خروش برکشید یهودا گفت
اے برادران این چه بود که با خود کردید پدر را ضایع ساختید برادر را بچاه انداختید زبان ملامت خلق بر خود دراز کردید در های تعرض
آشنا و بیگانه بروی خود باز کردید پردهٔ خود بدست خود بدریدید رشتهٔ پیوند خویش به تیغ قطعیت ببریدید پس نعره زنان فرار کنان
پدر را برداشتند و بخانه بردند یعقوب همچنان بیهوش بود تا صبح صادق بدمید و نسیم سحرگاهی از مهب لطف الٰهی بوزید یعقوب چشم باز کرد و گفت
نور چشم من کو ایشان پیراهن خون آلود در دست گرفته حدیث گرگ در میان آوردند باز یعقوب بیهوش شد و دختر بسر بالیس آمد گریان گریان
دست بر فرق مبارک وے نهاده نعره وَاوَيْلَاهُ وَامُصِيبَتَاهُ بر کشید قطره از آب دیدهٔ او بر چهرهٔ اسرائیل چکید دیده باز کرد و گفت
أَيْنَ أَنَا من کجایم گفتند در منزل کرامت و مقر سعادت خود میان فرزندان و عترت خود گفت یوسف من کجاست گفتند نے
فرزندان دیگر هستند گفت چه حاصل بیت گل و بنفشه همه هست یار نیست چه سود ٭ بت شکر لب من در کنار نیست چه سود ٭ القصه یعقوب
در فراق یوسف چندان آه کرد که همه فرشتگان بفریاد آمدند گفتند الٰهی یوسف را بدو باز ده و یا یعقوبؑ را خاموش گردان یا ما را اجازت
ده تا بدنیا آئیم و با یعقوبؑ در آه و ناله موافقت کنیم هر بامداد یعقوب بصحرا بیرون آمدی و بر حوالی کنعان می گشتی و میگفتی يَا بُنَيَّ
اے فرزند دلبند من يَا قُرَّةَ عَيْنِي اے نور دیدهٔ من يَا ثَمَرَةَ فُؤَادِي اے میوهٔ باغ دل پر داغ من يَا فِلْذَةَ كَبِدِي
اے گوشهٔ جگر خون شده من فِي أَيِّ بِئْرٍ طَرَحُوكَ آیا ترا در کدام چاه انداخته اند بِأَيِّ سَيْفٍ قَتَلُوكَ آیا ترا بکدام تیغ هلاک
ساخته اند فِي أَيِّ بَحْرٍ غَرَّقُوكَ آیا ترا در کدام دریا بغرقاب فنا افگنده اند بِأَيِّ أَرْضٍ دَفَنُوكَ در کدام بقعه از زمین برای دفن
تو قبر کنده اند سرگشته در ان وادیها می گشت و آب حسرت از دیده میبارید و بسوزے که آتش در گنبد افلاک زدے میزارید جبرئیل در رسید که
اے یعقوب أَبْكَيْتَ بِبُكَائِكَ الْمَلَائِكَةَ فرشتگان آسمان را بگریه خود بگریانیدی و مقدسان ملاء اعلی را بناله در آوردی یعقوبؑ
جواب داد که اے جبرئیل حکیم که نگریم بیت جان غم فرسوده دارم چون ننالم آه آه ٭ آه درد آلوده دارم چون نگریم زار زار ٭ القصه یعقوبؑ در فراق

یوسف چندان بگریست که چشمش سفید شد چنانچه حق سبحانه فرموده وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ در اخبار آمده که امام زین العابدین علی بن الحسین ع بعد
از واقعه کربلا بسیاری گریست گفتند یا ابن رسول الله بسیاری گریی و ما از بسیاری گریه تلف تو می ترسیم گفت ای یاران مرا معذور دارید
یعقوب پیغامبر خدای بود و دوازده پسر داشت یکی از ایشان از نظر او غایب شد چندان بگریست که چشم او خلل پذیر شد مرا که در پیش نظر من پدر
بزرگوار مرا با برادران من و اعمام و بسیار اعمام من و خویشان و دوستان و متعلقان من شهید کرده باشند چگونه نگریم در فراق یک
کس آنقدر از گریه واقع ست و مفارقت هفتاد و دو تن شهدا حال چگونه باشد رباعی بیدرد فراق در جهان کیست بگو * بدتر ز
فراق در جهان چیست بگو * ما را گویند در فراقش مگری * آن کیست که در فراق نگریست بگو * دیگر ابتلای یوسف ذل بندگی
بود که چون یوسف از چاه خلاص یافت برادران را خبر شد بیامدند و دروی آویختند که این بنده خانه زاد ماست و از ما گریخته بود او را کجا یافتند
و بعد از گفتگوی بسیار بهفده درم قلبش بفروختند بشرط آنکه غل در گردنش نهند و دست و پایش در زنجیر کشند که گریز پایست و او را برهنه
و گرسنه و تشنه دارند که غلام متمرد و سرکش ست تا رام گردد یوسف در برادران می دید و سخنان غضب آمیز ایشان می شنید سامان سخن
گفتن نه و قوت از نهفتن نه بیت این طرفه گله نگر که ما را شگفت * نه رنگ تمام آن نمود و نه بوی نهفت * مالک که یوسف
را خریده بود بحسان خود گفت تا غل و زنجیر حاضر کردند یوسف را که چشم بر غل و زنجیر افتاد فغان برداشت مالک گفت ای غلام
اضطراب مکن بندگان گریز پا را از ذل غل و تشویر زنجیر چاره نیست یوسف گفت که من از این غل و زنجیر بفغان آمده ام از آن حالت
یاد کردم که ملک تعالی زبانیه دوزخ را فرماید که بگیرید این بنده عاصی را و غل برگردن وی نهید که گردن از طوق خدمت پیچیده است
پایش در زنجیر کشید که قدم از دائرهٔ فرمان ما بیرون نهاده است مالک از این گفتار متحیر شد آهسته بوی گفت ای غلام من تو را در نظر خواجگان
تو بند محکم دل خوش دار که چون از ایشان بگذریم بند از پای و غل از گردن تو بردارم پس در حضور برادران بیت ز آهن بند بر سیمش
نهادند * بگردن طوق تسلیمش نهادند * پلاس کهنه اش پوشانیدند و انواع وعید و تهدیدش شنوانیدند فرزندان یعقوب ع خاطر جمع کرده
روی بکنعان نهادند یوسف دیگر باره گریه آغاز کرد مالک گفت ای غلام چرا اضطراب مینمائی و در صبر و سکون بر خود نمی کشائی گفت
ای مالک تحمل فراق ندارم مرا دستوری ده تا بروم و فروشندگان خود را ببینم و ایشان را پدرود کنم مالک گفت ای غلام من از ایشان
اثر مهر و محبتی بنسبت تو مشاهده نکرده ام و جز نفرت و وحشت از تو چیزی دیگر از ایشان در نیافته ام ترا چه رغبتست که بدیشان مینمائی
گفت اگر ایشان را از من نفرت ست مرا بدیشان رغبت ست و اگر ایشان مرا دوست نمی دارند من ایشان را دوست میدارم تو کرم
نمائی و ایشان را بگو تا توقف کنند مالک آواز داد که ای جوانان آهسته باشید که این غلام می خواهد که از شما بحلی طلبد و یوسف را دستوری
داد که برو و خواجگانت را وداع کن یوسف بزنجیر کشان نزد برادران آمد و گفت ای عزیزان هرچه کردید تحمل کردم و توقع دارم که در وقت
گریه پدرم او را تسلی دهید و بهر نوع که توانید مراعات او بجا آرید و من غریب مبتلا را از یاد مگذارید یهودا بگریه در آمد و یوسف را در کنار
گرفت و گفت جان برادر مردانه باش و کار خود باخدا حواله کن پس شتر آوردند و یوسف را با پلاس و غل و زنجیر بر بالای آن شتر افگندند و غلامی
زشت روی درشت خوی را بر او موکل ساختند و کاروان بجانب مصر روان شد یوسف از عقب نگاه میکرد و می گفت ای پدر پدرود
باش و معذورم دار که برنج غریبی و ذل بندگی گرفتارم ای خواهر از من فراموش مکن که من شفقتها و دلسوزیهای ترا یاد دارم کاروانیان شب
همه شب میراندند سحری بود که بمقابر آل اسحق ع رسیدند یوسف در نگریست قبر مادر خود را دید بی اختیار خود را از بالای شتر بر مشهد

مادر افگند از تربت عهد کودکی یاد کرد و مهر و شفقتهای مادری بخاطر آورد و قطرات عبرات چون باران نیسانی بر روی ارغوانی ریختن گرفت
آواز داد که یا اُمَّاهُ ای مادر مهربان اِرْفَعِي رَأْسَكِ سر از خواب بردار و چهره خاک آلود از پیش نظر دور کن وَانْظُرِي إِلَى ابْنِكِ و نظر کن بحال
فرزند دلبند خود أَنَا ابْنُكِ الْمَغْلُولُ منم پسر تو که غل بر گردنم نهاده اند و اسیروار پلاس پوشانیده و دست و پایم بزنجیر بسته و بتهمت بندگی مرا
فروخته دل پیر پدرم بآتش هجران من سوخته از گور راحیل صیحه برآمد که یا وَلَدَاهُ یا قُرَّةَ عَيْنَاهُ ای فرزند پسندیده ای نور هر دو
دیده اَكْثَرْتَ هَمِّي بسیار گردانیدی غم مرا زِدْتَ حُزْنِي و افزون ساختی اندوه مرا ای فرزند نازپرورد غمان مرا بسیار کردی و جانم
به تیغ درد افگار کردی فَاصْبِرْ پس از این صبر کن اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ بدرستیکه یاری و مددگاری خدا با صابران ست در وقت
ورود سهام بلا سپر صبر در روی کش تا علم ظفر در میدان مراد بر توانائی افراشت نظم صبر و ظفر هر دو دوستان قدیمند * چونکه کنی صبر نوبت
ظفر آید * بگذرد این روزگار تلخ تر از زهر * باز یکی روزگار چون شکر آید * اما چون روز روشن شد غلامی که موکل یوسف بود نگاه کرد
یوسف را بر شتر ندید باز پس دید و او را یافت بر سر قبری نشسته زار زار میگریست آن بیرحم جفا کار از روی قهر طپانچه بر روی عزیز
یوسف زد و کره رخساره نازکش از زخم آن طپانچه بشگافت و روی مبارکش خراشیده و بخون آلوده شد پس گفت ای غلام خواجگانت راست
می گفتند که تو گریزپا بوده یوسف هیچ نگفت اما چنان بدرد بنالید که غلغله در صوامع ملکوت و ولوله در جوامع جبروت افتاد فی الحال تند بادی
پدید آید و گرد و غبار برخاست صاعقه بی ابر در هوا پیدا شد خروش رعد سوزان و برق بی سحاب ظاهر گشت کاروانیان گفتند ما از خود این روی
گناه تازه نمی بینیم که موجب این عقوبت باشد آن غلام سنگدل بیامد که این محنت بشومی معاملت من ست که این ساعت طپانچه
بروی این غلام عبری زدم و او آب دیده بگردانید و بدرد دل ناله کرد مقارن این حال این صورت واقع شد مالک گفت ای غلام
سبب این بی ادبی چه بود گفت او خود را از شتر بینداخته بود و داعیه گریختن داشت مالک گفت این نا معقول مینماید که کسی با غل
زنجیر تواند گریخت پس پیش یوسف آمد و گفت ای جوان قصد گریختن داری گفت ای مالک من سر ستیز و پای گریز ندارم بخاک مادرم
رسیدم صبر و تحمل از من رمیده شد و شتر طاقتم به تیغ اضطراب بریده گشت مادرم هرگز اندیشه نکرده بود که من با غل و زنجیر بر خاکش خواهم رسید
یا داغ بندگی بر رخ جگر گوشه او خواهند کشید چون قبر وی را دیدم بی اختیار خود را از بالای مرکب در انداختم غم دل با وی گفتم قصه غصه خود
بروی خواندم که این غلام بیامد و بی جهتی طپانچه بر روی من زد و من نفرین نکردم همین بود که آهی از دل پر درد بر آوردم کاروانیان
بگریه در آمده آغاز تضرع و زاری کردند که ای جوان عالیشان این گرد که برانگیخته فرو نشان یوسف بهوا نگریست و لب بجنبانید
فی الحال باد و بیداد آرمید و هوا صافی شد مالک که این حال مشاهده کرد در زمان بفرمود تا غل از گردن و بند از دست و پای یوسف ع
برداشتند و جامهای نیکو پوشانیدند و بر راحله تیز روش نشاندند یوسف قبر مادر دید تحمل نداشت و از گریه و زاری هیچ دقیقه فرو نگذاشت
آیا مخدرات حجره رسالت و معظمات حجلهٔ ولایت سوخته کربلا چون سرهای بی تن شهدا بر سر نیزه دیده باشند و تنهای بی سر ایشان
بخاک و خون آغشته مشاهده کرده باشند حال از گریه و زاری و ناله و بیقراری ایشان چگونه باشد آورده اند که بعد از شهادت حسین ع
و اولاد و اصحاب وی عمر سعد بفرمود تا سرهای کشتگان بر سر نیزه کردند و تنهای ایشان در خاک میدان افتاده بگذاشتند و حکم کرد
تا حرم حسین ع و خواهران و دختران او را از ان حرمگاه بگذرانند چون خاتونان شبستان عصمت و پردگیان سرادق طهارت و عفت بمیدان
حرب رسیدند آن تنهای بی سر را دیدند بی اختیار ناله برداشتند و ولولهٔ افغان بجانب قبه خضرا برافراشتند زینب که خواهر حسین ع

و دختر فاطمه زهرا بود فریاد برکشید که وا محمداه ای جد بزرگوار و ای سید نامدار هذا حسینک بالعراء این حسین تو که درین صحرا
سرش باز بریده اند و پرده حرمتش را بدست وقاحت دریده مزمل بالدماء این نور دیده تست که بدن مبارکش که بر کنار تو پرورش
یافته بود در خاک و خون فتاده منقطع الاعضاء این ریحانه باغ نبوت ست که اعضای وی را پاره پاره ساخته اند راوی گوید
که از گفتار زینب همه لشکریان می گریستند و سرشک خونین از دیده می باریدند ای عزیز دشمنان را بر حال شهدا و رنج آل عبا
گریه می آید اگر دوستان و محبان در ماتم و مصیبت ایشان بگریند هیچ عجیب و غریب نیست غزل

بر عترت نبی مصطفی گریستن
لازم بود بر آن خسته برنا گریستن
بر فوت نور دیده زهرا گریستن
باید بجای این همه دریا گریستن

ای دوستان زبان بکشید آه سوزناک
چون صفات مقتضای زمان عهد را
حوران زهره طلعت آغاز کرده اند
بی ناله و خروش مباشید یک نفس

کامد زمان نوحه و پیدا گریستن
در ماتم خدیجه کبری گریستن
بر غرفهای جنت ماوا گریستن
قانع چرا شوید به تنها گریستن

لایق بود درین دهر از ما گریستن
پیران با وقار و جوانان جمع را
محض وفاست زهره جبینان عصر را
مادر نبود و جد و پدر و زمانش

ابتلای دیگر یوسف را با وجود
دور هجران رنج زندان بود در وقتی که عزیز مصر یوسف را بخرید و زلیخا پابسته دام عشق او شد هر چند حیله می انگیخت نتوانست که
یوسف را مقید نفس و هوا گرداند و زنان و مردان مصر زبان ملامت بر زلیخا بکشادند چون عشق او مجازی بود تحمل ملامت
نداشت با وجود آن همه دبدبه شوق و طنطنه عشق چون کار به تهمت رسید با آنکه خود گنه کار بود تهمت به یوسف حواله کرد و گفت
از من عیبی نبوده و عیب از جانب یوسف ظهور نموده و بدین بسنده نکرد و گفت بزندانش کنم تا حکایت تهمت و شکایت
ملامت از من دفع شود آیا نمی دانست که ملامت نمک خوان عاشقان ست بیت این کوی ملامت و میدان بلا به گرم و ملامتی
بدین کوی درآ به القصه چون زبان مردم در عرض زلیخا دراز شد و از هر جانب طعن ملامتی بروی او باز باشد آهنگر را بخواند و گفت
بندگران بساز و سلسله محکم ترتیب کن تا بر دست و پای این غلام عبری نهم و روزی چندش در زندان گوشمال دهم آهنگر را که
نظر بر دست و پای یوسف افتاد گفت ای ملکه او خوب دست طاقت بندگران و قوت رنج زندان ندارد زلیخا بانگ بر وی زد که برو
رحم میکنی و بر زلیخا رحم نیست آهنگر بند و زنجیر ترتیب داد و بر دست و پای یوسف نهاد زلیخا فرمود که او را با بند و سلسله بر ستوری
نشانند و در بازار مصر بگردانند و منادی زنند که هر که در حرم عزیز خیانت کند سزای او اینست و خود جامه مجهول پوشید بیامد
و بر سر راه یوسف بایستاد تا او چه خواهد گفت پس یوسف را بر مرکب سوار کردند دست بر گردن بسته و بند گران بر پای نهاده
یوسف بنالید که الهی تو از سر عالم آگاهی از غم پدر با ناله و فغانم و از جفای برادران در غربت سرگردانم و بر سر بازاری گرفتار بند و
زندانم چرا استغاثه بحضرت تو جاودانی دانم نظم بزرگوار خدایا اسیر و حیرانم به شکسته حال و دل آزرده و پریشانم به تو یار باش که
یاری ز کس نمی بینم به تو چاره ساز که من چاره نمی دانم به ببارگاه تو آورده ام رخ امید به بفضل خویش که نومید امگردانم
جبرئیل آمد که ای یوسف از بند زنجیر غم مخور که مصرع سلسله بندست و شیران را بگردن زیورست به زینهار که از تنگنای
حبس اندیشه نکنی و از جفای قید اندوه نخوری که نزول در زوایای سجن موجب طراوت ریاحین ریاض دولت خواهد بود چه
گل احمر در تنگنای غنچه نکهت جان پرور کسب می کند و مشک اذفر قرار بستگی نافه شمامه عطر گستر میابد قطعه تنگنای گوشه زندان ترا به میفزاید
رتبه عز و شرف به قیمت گوهر از آن باشد که او به پرورش یابد بزندان صدف به آمد ای یوسف زلیخا آمده است و برد اهگذار

تو نشسته تا نظاره کند که تو چگونه جزع خواهی کرد و کرا برای خلاص خود شفیع خواهی آورد زینهار ای یوسف تا وی ترش نکنی و گره
بر ابرو نزنی و سر از پیش بر نیاری و بجیب و راست و پیش بنگری خندان باش و تبسم کنان و خود را آبان میار که ترا از گلستان بر زندان
میبرند تا من آن زندان از ابر تجلیات چنان کنم که هزار گلستان بسلام آستان خانه زندان تو آید بیت مخور غم که چون جا بزندان کنی به
ز روی خود آنرا گلستان کنی به چون یوسف را از در سرای عزیز بجانب بازار بردند صد هزار از زن و مرد بنظاره بیرون آمدند
مردان سنگ بر سینه میزدند و زنان موی بناخن میخراشیدند خروش از اهل مصر برآمده بود یکی میگفت مظلوم ست و بیچاره یکی
می گفت محروم ست آه او یکی نعره می زد که آه از درد این غریب کنعانی یکی ناله می کرد که دریغ از این اسیر زندانی آن فریاد میکرد
کاینچه بی رحمی و دل آزاری ست آن طعنه می زد که این چه بیداد و ستمگاریست گردنی را که دست حوران نیارد وی برای حمایل او
در حیرتست با طوق چکار دستی را که گردن دلبران مشکین موی در آرزوی آن مقید قید حیرت ست به بند زنجیر چه نسبت هر که را نظر
بر جمال یوسف افتادی فی الحال دیوانه و شیفته عشق گشته دل از دست بدادی و بزبان حال بدین نغمه مترنم گشتی بیت بزنجیر ار چه
میداری قیبان سرو دلجو را به مرا زنجیری باید که من دیوانه ام او را راوی گوید که چون یوسف برابر زلیخا رسید بر زبان منادی جاری شد که
هذا غلام من کنعان این غلامی ست کنعانی عبری زبان والعزیز علیه غضبان و عزیز مصر بر وی خشمناک ست
وا ز دنبال او جبرئیل آمد که ای یوسف جواب منادی باز ده و بگو هذا اخیر من غضب الرحمن این خواری بهترست از غضب
ربانی و معصیة الدیان و این نافرمانی خوبتر باشد از عصیان سبحانی و دخول النیران و ریاض با آتش نیران و سرابیل
القطران و پوشیدن لباس قطران تا ما بکمال قدرت آواز ترا بگوش زلیخا رسانیم و بیکبار همگی از اهل مصر بشنوند حضرت یوسف جواب
داد زلیخا شنید و برخود بپیچید و برخاست و بخانه باز آمد پیغام فرستاد با میر زندان که این غلام را در جای تنگ و تیره باز دار و آب و نان
او را باز گیر و یوسف را بزندان آوردند و هفت سال در زندان بماند شب و روز میگریست تا بجدیکه زندانیان به تنگ آمدند گفتند
ای غلام بروز گریه می کنی و بشب خاموش میباش تا ما را آرام شبی باشد یا شب میگری و روز بیارام تا ما را آسایشی بود زلیخا
را ازین حال اخبار نمودند فرمود تا در زندان موضعی خالی کردند و دریچه بر شارع عام ساختند و حکم کرد تا یوسف را در پیش آن روز
نشانند تا بدیدن مردم مشغول شود گریه نکند و زندانیان را آرامی پدید آید قضا را روزی بر شارع کنعان واقع شده بود چون
شب شدی یوسف در پیش آن روزنه بنشستی آغاز گریه کردی و هر بادیکه از طرف کنعان وزیدی بزبان حال از یعقوب پرسیدی
و هر نسیمی که بطرف کنعان رفتی پیغام درد خود فرستادی بیت بیا نظاره کن ای باد حال زار مرا به زحال ار خبر او ساز یار مرا
شبی نشسته بود و دیده براه انتظار نهاده ناگاه شبحی در راه پدید آمد و آنچنان بود که اعرابی بر شتر سوار و میخواست که براه بادیه رود
شتر سر از وی در میکشید و بطرف زندان می رفت اعرابی او را میزد و مهار او را می پیچید او تمکین نمی کرد. القصه اعرابی تنگ آمده
پیاده شد شتر زمام از دست او در کشید و بسوی دیوار زندان رفت و در پیش روزنه که یوسف آنجا بود بایستاد و بزبان فصیح
بر یوسف سلام کرد و گفت ای سمن چمن خوبی و ای گلبن گلشن یعقوبی از کنعان بمصر آمده بودم و حالا از مصر بکنعان میروم بدان
پیر محنت زده هیچ پیغامی داری و برای پدر فراق دیده الم کشیده هیچ خبری میفرستی یوسف چون نام پدر و ذکر کنعان بشنید
خروش و فریاد برداشته زار زار بگریست بیت باز باد صبح بوی گلستان می آورد به عندلیبان قفس را در فغان می آورد

ناگاه اعرابی از پی شتر رسید با عصای کشیده وخواست که بر شتر زند زمین او را بگرفت تا نیمه ساق اعرابی فرو ماند یوسفؑ آواز داد که یَا اَخَا الْعَرَبِ زمانی باش تا با تو سخن گویم اعرابی گفت من ایستاده ام در زمین خود مرا نمی گذارد تو چه می پرسی گفت مِنْ اَیْنَ تَجِیْئُ از کجای آئی گفت از کنعان یوسف پرسید که شتر تو در کدام چراگاه میوه گفت در مرائی آل یعقوبؑ چریده و آب از چشمه سار کنعان چشیده یوسف فرمود که بزمین کنعان هیچ درختے دانی که آن را دوازده شاخ بود یکے ازان شاخها گسسته شده اکنون چند سال ست تا یخ آن درخت در فراق شاخ خود مینالد و اصل آن شجر در آرزوی فرع خود روزگار میگذراند اعرابی گفت اینکه تو میگوئی صورت حال یعقوبؑ پیغامبرست که دوازده پسر داشت یکی ازان دوازده غایب شده او مدتی ست در فراق او میگرید و میزارد و برسر چهار راہے خانۂ ساخته و بیت الاحزان نام نهاده و هر که ازان راهها می گذرد حال گمشدهٔ خود می پرسد کسی از نام و نشان او خبر نمیدهد رباعی

زیار گمشدهٔ خود نشان نمیابم ؛ دلم بشد ز کف و دلستان نمیابم ؛ مرا جهان بچه کار آید ای مسلمانان ؛ چو آنچه مطلبم در جهان نمیابم

یوسف را از استماع این خبر سوز بر درد افزود گفت ای اعرابی ازینجا عزم کجا داری گفت بباديه میروم که متاع مناسب اینجا خریده ام آنرا بفروشم و بعد ازان بکنعان بردم یوسفؑ فرمود که درین معامله چند سود طمع داری گفت صد درم یوسف گفت یاقوتی بتو دهم که بیست هزار دینار قیمت دارد از ینجا بازگرد و بکنعان رو و چون شب در آید بدان بیت الاحزان رو و بگوای پیغامبر خدا من رسول از غریبان و مهجوران و زندانیان و در آن وقت که درد ت بغایت رسیده باشد و سوز فراقت بنهایت انجامیده دست نیاز بحضرت بی نیاز بردار و ما را بدعا یاد آر و چنانچه ما از تو فراموش نکرده ایم تو نیز از ما فراموش مکن اعرابی گفت چه نام داری گفت مرا دستوری نام گفتن نیست اما در روی من نگاه کن و صفت و حلیهٔ من بر ورق دل ثبت نمائی و حرف از صفت رنگ و موی بر صفحهٔ خیال رقم زن ازین علامت آن پیر صاحب کرامت را خبر نمای واگر از خلل کریه خسارهٔ راه راست و انسته ام خبر پرسد بگو آن مظلوم محروم گفت که آن نقطه بر مگند در آب دیده افتاده بود از بسکه در فراق تو **مصرع** خون جگرم ز دیده بر رخ پالود آن خال محو شد **مصرع** حال من این ست و خواهد بود حالا همچنین ؛ ای اعرابی سلام من غریب پیام من اسیر بدان پیر برسان ترا از شادی که بدل در رسد برکت بسیار تری خواهد بود ای اعرابی چون بجنت کدهٔ یعقوبؑ رسی چندان صبر کن که پاسی از شب بگذرد و غوغای هنگامهٔ دنیا فرو نشیند و نفس صبحگاهی زخت اسی انبساط اش کشاید چند یعقوبؑ از ورد خویش فارغ گردد تو بدر کلبهٔ او رو و بگو اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ اَیُّهَا الْمَغْمُوْمُ سلام بر تو باد ای خورندهٔ غمها دمادم مِنَ الْغَرِیْبِ الْمَهْمُوْمِ از غریبی مبتلا بانواع هم و غم و بگو آن مظلوم میگوید که تا از خدمت تو محروم مانده ام از گریه نا آسوده ام و تا جمال ترا ندیده ام بر بساط راحت و فراش آسایش نخوابیده ام ای اعرابی بیا و این یاقوت قیمتی از من بستان و از یعقوبؑ هم دعای که میخواهی در خواه که دعای آن پیر و مند درگاه خداوند مستجاب ست اعرابی گفت ای جوان چگونه پیش تو آیم که مرا زمین گرفته یوسفؑ گفت که اندیشه مکن قدم از دل بیرون کن تا زمین ترا رها کند و این شتر را مرنجان که او مرا از حال آن مکروب بیت الاحزان خبر داد و مرا از من بیخبر گردانید **بیت** گفتم خبر تو برم از باد صبا ؛ بالوی تو بو بیخبر کرد مرا ؛ اعرابی گفت از شتر در گذرانیدم فی الحال پایش از زمین برآمد نزدیک یوسفؑ دیدیم از شعاع ویش نشانها که میبایست همه بدید و یاقوت از دست مبارکش فرا گرفته راه کنعان برگرفت یوسف از عقب اعرابی بگریست و زار زار میگریست و میگفت یَالَیْتَ رَاحِیْلُ لَمْ تَلِدْنِیْ کاشکے راحیل مرا نزادی تا دل من دو لخت چنین غمے نیفتادی **بیت** چون ے تو خواست بود مرا عمر کاش کے ؛ هرگز نبودمے و زمادر نزادمے ؛ پس اعرابی بکنعان آمد و صبر کرد تا مقدارے از شب بگذشت بدر بیت الاحزان آمد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکَ یَا نَبِیَّ اللهِ یعقوبؑ را ازان نداراحتی بدل رسید بر جست و

از خانه بیرون آمد و گفت وَعَلَیْکَ السَّلَامُ یَا عَبْدَ اللهِ چه کسی و از کجای آئی گفت پیغامی آورده ام **بیت** مرحبا قاصد فرخ پے فرخنده پیام ؛ خیر مقدم چه خبر یار کجا راه کدام + رسول کیستی و پیام که داری گفت من رسول غریبانم و پیک مهجورانم و قاصد زندانیانم از زمین مصر می آیم و تمام قصه باز گفت یعقوبؑ چون آن حکایت استماع نمود فریاد بر آورد که اگر تو رسول غریبانی من نیز در فراق غریبانم و اگر تو سفیر مهجورانی من نیز سوختهٔ آتش هجرانم و اگر تو فرستادهٔ زندانیانی من نیز ساکن بیت الاحزانم ای اعرابی مژده دادی که ازان بعد وصال بشام میرسد و خبرے آوردی که بدان گره حسرت از دل میکشاید بمژدگانی چه میخواهی گفت یا نبی الله آنچه مقصود بود ازو یافته ام از تو توقع دعائے دارم یعقوبؑ گفت الهی سکرات مرگ برین بنده آسان گردان شتر اعرابی بفریاد آمد که بسبب این پیغام من بوده ام و اعرابی را بدر زندان من راه نموده ام در گذاردن این رسالت مرا نیز شرکت هست طمع دعائی دارم یعقوب فرمود که الهی این شتر را ناقه ساز از ناقهای بهشت اعرابی گفت ای برگزیدهٔ خدای آن غریب زندانی را نیز دعا گوئی گفت اَللّٰهُمَّ اَطْلِقْهُ عَنْهُ خدایا او را ازان بند خلاصی ده وَصِلْهُ بِاَرْحَامِهٖ و او را بخویشان او پیوستگی کرامت فرمای ای عزیز پیوستن بخویشان پیرایهٔ راحت ست و جدا ماندن ازیشان سرمایهٔ حسرت یکے در حال شهید کربلا نظر کن که یک یک از اقربا و دوستانش در نظر شریف وے شربت هلاک می چشیدند و رشتهٔ صحبت به تیغ مفارقت می بریدند تا وقتیکه آنحضرت غریب و تنها در میدان کرب و بلا ماند از هر طرف که نگاه می کرد نه یارے می دید و نه دلدارے نه مونسے می یافت و نه غمگسارے ازیاران ارجمند و برادران دلبند و خویشان مهربان و فرزندان دلستان یاد میکرد و آه سوزناک از سینه گرم برمی آورد و بر رفتن دوستان و عزیزان و تنها ماندن خود حسرت میخورد **نظم** هزار حیف که یاران همنشین رفتند ؛ دریغ زانکه حریفان نازنین رفتند ؛ بباغ عمر شگفتند چند روزه چو گل + وزین چمن بدرد و نهانے آتشیں رفتند ؛ نه سعادت صاحبدلان که با غم و درد ؛ بزیستند و چو رفتند بر همین رفتند. آورده اند که چون حسینؓ تنها ماند مناجات کرد **شعر** اِلٰهِیْ صِرْتُ مَحْمُوْمًا فَرِیْدًا ؛ قَتِیْلَ الطَّفِّ مَغْمُوْمًا وَحِیْدًا ؛ خدایا مانده ام تنها و سرگردان بکار خود + بحسرت کشته گشته دور از یار و دیار خود. اهلبیت رسالت و مخدّرات حجرات طهارت و جلالت چون سخن شاهزاده شنیدند و تنهائی و بیکسی و غریبی و حیرانی او را بدیدند دود محنت از دلهائے ایشان بجه آمد و آتش غم در جان آن پاکیزگان افتاد دختر حسینؓ مهر بجوان دل می آلود که وَا اَبَتَاهُ خواهرش جامهٔ حیرت بدست حسرت چاک میزد که وَا اَخَاهُ حرم محترمش مینالید که دریغا گل رخسار این گلبن گلشن ولایت از شاخسار حیات فرو خواهد ریخت فرزند دلبندش زین العابدین میزارید که افسوس که دست روزگار غبار یتیمی بر فرق من خواهد بیخت زمانهٔ جفاپیشه را با وجود قساوت بر حال آن مظلومان رحم می آمد و جهان سخت دل را با آنهمه بیرحمی بر آن مجروحان دل میسوخت فلک بزبان حسرت میگفت **بیت** واحسرتا که رشتهٔ دولت گسسته شد ؛ پشت اهل بار مصیبت خمیده شد. زمین از روے نیاز ناله میکرد که **بیت** غوغا مگر که دهر ستمگاری می کند ؛ بیداد بین که عالم غداری می کند. حسینؓ اهل بیت را تسلی میداد و بصبر میفرمود که کلید در نجات **بیت** ایکه هستی از حوادث در رجح ؛ صبر کن و الصبر مفتاح الفرج. اما سرگردانی موسی کلیم و گریختن او از فرعون لئیم و آزارها یافتن از قوم خویش و شنیدن سخنان نا ملایم از کم و بیش اشتباهے تمام دارد و فرار شاهزاده حسینؓ از جفائے حکام شام و مهجور ماندن از زیارت جد بزرگوار خود علیه الصلوٰة والسلام و سرگردانی در صحرای کربلا و مبتلا شدن از بیوفائی امت بانواع کرب و بلا در محل خود ازین کتاب رقم تحریر و سمت تحریر خواهد یافت **مصرع** هر سخن وقتے و هر نکته مقامے دارد. دیگر از پیغامبران علی نبینا و علیهم الصلوٰة

والسلام بلیهٔ ایوب مشهورست و صبر او دران بلا بر همه زبانها مذکور آری شکر نعمت که در رسد درگاه بیگانگان طلبد تا فرود آید
طلیعهٔ سپاه محنت که بیاید زاویهٔ آشنایان جوید و در آنجا نزول فرماید ای دنیاداران شمارا نعمت و سرور در خورست ای
دوستان و هواداران شمارا محنت و سنور خوشترست در یکی از کتب سماوی مسطورست که ای فرزندان آدم بدانید که آسمان خزینهٔ
فرشتگان ست و بهشت خزینهٔ حور و غلمان ست دلها جای درهای آبدارست کوه معدن گوهرهای باقیمت و مقدارست سینهای
احرار مخزن اسرار قدم ست دلهای دوستان من خزینهٔ اندوه و غم ست در بلا شکستگی ست و من دل شکسته را دوست دارم که اَنَا
عِنْدَ الْمُنْکَسِرَةِ قُلُوْبُهُمْ در محنت هجوم اندوه ست و من اندوهگیران را بمقام محنت فرو آرم که اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ کُلَّ قَلْبٍ حَزِیْنٍ
رباعی هرکه وارد راه درد و درد راه ؛ سوز او بر حال او باشد گواه ؛ گر دوای وصل او میبایدت ؛ درد خواه و درد خواه و درد خواه
ایوب صلوات علی نبینا و علیه السلام پیش از محنت چهل سال در نعمت بسر برده بود دوازده پسر رسیده داشت و چهار صد غلام شبانان و ساربانان
در تصرف وی بودند هر یک با رمهٔ گوسفندان و قطار شتر و چهل باغ و بوستان بودش همه با درختان رسیدهٔ میوه وار روزی جبرئیل
امین نزد وی آمد که ای ایوب مدتی شد که در نعمت می گذرانی حالا حکم شده است که حال تو منقلب گردد و نعمت بمحنت مبدل
شود و توانگری بدرویشی بیاید تندرستی رخت بربندد و بیماری در ملک جودت خیمه زند ایوب فرمود که باکی نیست چون رضای دوست
این ست ما تن بقضا در داده ایم هرچه آید از دوست چون مطلوب اوست بغایت غایت زیبا و نیکوست بیت پیکان آبدار که
آید ز دست دوست ؛ بر عاشقان سوخته باران رحمت ست ایوب مدتی منتظر بلا میبود تا روزی نماز بامداد گزارده بود و پشت
بمحراب نبوت باز نهاده حاضران مجلس را موعظه میفرمود که ناگاه فریادی از در مسجد برآمد و مهتر شبانان اندر درآمد که ای ایوب سیلی
از کوه درآمد تمامی گوسپندان را با فرود راند شبان درین حکایت بود که یکی از ساربانان در رسید که یا نبی اللّٰه سمومی پیدا شد که اگر بر کوه
زدی صحرا ساختی و اگر بر خورشید وزیدی ثریا کردی بر شتران وزید و همه را اهلاک کرد باغبان بیامد جامه چاک کرد که ای ایوب صاعقهٔ
پدید آمد و تمام درختان را بسوخت ایوب این سخنان می شنید و ذکر حق بزبان می راند که آنا یک فرزندان درآمد و سنگ
بر سینه زنان و نوحه کنان که ای پیغمبر خدا یازده پسرت در خانهٔ برادر مهتر بمهمانی رفته بودند سقف خانه بر ایشان فرود
آمد بعضی را لقمه در دهان و بعضی را کاسه در دست فرو گرفت و همه را غبار فنا بر چهرهٔ حیات نشست حریف ناله دگر بخواست
که بر ایوب استیلا یابد ایوب خود را دریافت و بسجده درافتاد و گفت باکی نیست چون او را دارم همه چیز دارم
بیت اگرم هیچ نباشد نه بدنیا نه بعقبی ؛ چون تو دارم همه دارم دگرم هیچ نباید چون آن مال و منال و فرزندان رفتند انواع
بیماری و بلا روی بوی آورد تا در خبر آمده که چهار هزار کرم در بدن مبارک او جای کردند اعضای شریف او میخوردند و زدان
بلا شبیخون آورده رخنه در دیوار قالب وی افگندند و جز دل و زبان هیچ عضو دیگر بسلامت نماند کرمان آهنگ دل و زبان وی
کردند ایوب فریاد برآورد که اَنِّیْ مَسَّنِیَ الضُّرُّ بدرستیکه مرا رنج میرسد تا این لشکر ظلم جسم من می شکستند صبر میکردم
اکنون قصد خانهٔ محبت و خزینهٔ معرفت تو دارند که دل ست و میخواهند که آن را تاراج کنند زبان را که دست افراز مناجات
ست و ادعیه کرده اند که از گفتگوی بر طرف سازند رحمی فرما و اَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِیْنَ و تو مهربان ترین مهربانانی بیت دل محزن
مهرست و زبان جای ثنا دین هر دو از آن تست رحمی فرما حق سبحانه و تعالی بر ایوب بخشید و آنچه از وی گرفته بود باضعاف

آن بوی

آن بوی ارزانی داشت ای عزیز چهار هزار کرم در نهاد ایوب بود بر الم آن صبری کرد شاه کربلا نیز بیست و دو هزار تیغ بر آن
و نیزهٔ جانستان و حربهٔ جان شکار و تیر سینه گزار حوالهٔ وجود با جودش کرده بودند همان سپر صبر در روی کشیده و ذره شکیبائی پوشیده
نالیده و از هیچکس استغاثه نکرده و پناه جز بحضرت اللّٰه نبرده و مناجات میکرد که رَبِّ احْکُمْ خدایا حکم کن بَیْنِیْ وَبَیْنَ قَوْمِیْ
میان من و میان قوم من فَکَذَّبُوْنِیْ وَخَذَلُوْنِیْ که ایشان یعنی کوفیان با من دروغ گفتند که بیا و من بسخن ایشان آمدم
پس مرا فرو گذاشتند و حرمت جدم مصطفٰی صلی اللّٰه علیه و آله وسلم و پدرم مرتضٰی و مادرم فاطمه زهرا نگاه نداشتند می بینم که سر قاحت
و شوخ چشمی در پیش روی آورده اند و شمشیر قطیعت و بیرحمی حوالهٔ سینهٔ بی کینهٔ ما کرده از بیوفائی کوفیان مصرع چندان قدح درد
چشیدم که میرس + و از جفای شامیان مصرع چندان الم و غصه کشیدم که میرس. حالا بجز صبر چاره ندارم و کار خود را بحق سبحانه

ذکر ابتلای یحیی و زکریا

تعالی میگذارم بیت من نگویم جز بحق حال دل افگار خود + کار از آن اوست با او میگذارم کار خود و از جملهٔ انبیا ابتلای یحیی
و زکریا اشتهاری تمام دارد آورده اند که چون زکریا با حق سبحانه مناجات کرد که الٰهی ضعف من قوت گرفت و سستی پیری بر من
مستولی شد فَهَبْ لِیْ مِنْ لَّدُنْکَ وَلِیًّا یَّرِثُنِیْ پس بخش مرا از نزدیک خود فرزندی که تو او را دوست داری و او ترا
دوست دارد حق تعالی او را فرزند داد یحیی نام و یحیی بغایت خداترس بود حق سبحانه و تعالی او را در کودکی علم و حکمت ارزانی فرموده آورده اند که در وقتی
که سه ساله بود کودکان محله بدر خانهٔ زکریا رفتند و آواز دادند که ای یحیی از خانه بیرون آی تا بازی کنیم هم اندرون خانه جواب داد که مَالِلَّعِبِ خُلِقْنَا
ما برای بازی آفریده نشده ایم و بجهت لغو و لهو و لعب بدین عالم نیامده ایم و یحیی را رقت قلبی و دقت فهمی و خداترسی بود که چون از احوال قیامت
چیزی استماع کردی فی الحال دلش مضطرب شدی و مرغ روحش را اهتزاز آمدی از لباسها به پلاسی قناعت نموده بود و از طعامها بنان خشکی
بسنده کرده نظم از پی شوق و ذکر حق ما را ؛ در دو عالم دل و زبانی بس ؛ ور طعام و لباس اهل جهان + کهنه دلقی و نیم نانی بس ؛ در چهار
سالگی توریت را حفظ کرده بود و در ده سالگی بر جمله احکام شرع وقوف یافته با چندین رتبت و چنین قدر و منزلت چندان گریسته بود که گوشت
و پوست از رخسارهٔ مبارکش فرو ریخته همین رگ و پی و استخوان مانده بود و بس مادرش از سر شفقت دو پارهٔ پشمینه بر مقر آب دیده وی نهاده
بود و هر لحظه آنرا برداشتی و بفشردی و باز بجای نهادی روزی زکریا گفت الٰهی فرزندی خواستم که سرور سینهٔ من باشد این فرزند
سرود از سینهٔ من بیرون برد و بلندی طلب کردم که دلم را از و شادی بود این جگر گوشه داغ عنا بر جانم نهاد و دیگر تحمل گریه و نالهٔ او
ندارم خطاب رسید که تو از من فرزندی ولی طلبیدی و صفت اولیا گریستن و نالیدن باشد بلکه بار محنت کشیدن باشد آنروز که بساط محبت
بگستردند و علم شوق در عالم عشق برپای کردند همه مرادها و راحتها را آتش زدند و تخم حسرت و ناامیدی بر زمین دل انبیا و اولیا و راه دانان راه
خدا پاشیدند و بآب اندوه و باران بلا پرورش دادند بنای راه محبت بر ضربت قهرست و غذای محبان و عاشقان شربت زهرست ای زکریا
هنوز کجائی باش تا پسرت را تیغ جفا بر حلق نازنین نهند و ترا از فرق تا قدم باره ستم بدو نیم باز برند میان همت بربند و بلا را بقدم رضا
استقبال نمای و باد و ماد در ساخته دیگر نام رمان مبر نظم چون خدا دل خستگی مورد میخواهد ز تو ؛ خسته را مرهم مساز و درد را درمان مکن ؛
آتش او هر زمان جانی دگر بخشد ترا ؛ با چنین آتش حدیث چشمهٔ حیوان مکن ؛ القصه خوف یحیی بمرتبهٔ بود که در مجلسیکه حاضر بودی
زکریا از عقوبات الٰهی کلمهٔ نگفتی و جز شرح آثار رحمت نامتناهی نکردی چه یحیی را قوت استماع آیات خوف و وعید بائی نبود وی واگر
از ان باب شمهٔ شنیدی از گریه بهلاکت نزدیک رسیدی روزی زکریا بر بالای منبر برآمد و از چپ و راست نگاه کرد یحیی را ندید

و یحیی خود در پس ستونی نشسته بود و گلیمی در خود پیچیده چون یحیی بنظر درآمد سخنی از وعید الٰهی در افگند و گفت در دوزخ کوهی ست از
آتش نام آن غضبان هیچکس از آنجا نگذرد دیگر بگریستن از خوف خدای یحیی که این کلمه شنید برجست و گلیم از دوش بیفگند و قدم از مسجد
بیرون نهاد و فریاد می کرد که اَلْوَیْلُ لِمَنْ دَخَلَ غَضْبَانَ وای بر آنکس که غضبان جای وی است و این کوه نقصان ما دارد آمده بود نعره
میزد و ناله می کرد تا از شهر بیرون رفت زکریا از منبر فرود آمد و بخانه رفت مادر یحیی را گفت من ندانستم که پسر تو در مسجد ست یک شمه از وعید
بیان کردم او سر و پای برهنه از مسجد بیرون رفت شنیدم که رو بصحرا نهاده است بیا تا از پی او برویم مباد که از بیخودی در جای افتد
از عقب او پیروان شدند و سه شبانروز کوه و دشت و صحرا بالقدم طلب نمودند هیچ جا اثر یحیی ندیدند و خبر او نشنیدند بیت
ای گلبن حدیقه جانها کجا شدی ٭ پنهان ز چشم بلبل بیدل چرا شدی ٭ صباح روز چهارم بشبانی رسیدند و پرسیدند که از یحیی هیچ خبر
داری گفت نی او را چه افتاده است گفتند از خوف خدای سر و پا برهنه از شهر بیرون آمده و ما سه شبانه روز ست که او را می طلبیم و هیچ
خبری و اثری از وی نیافته ایم شبان گفت من هم او را ندیده ام اما سه شب ست که ازین کوه ناله زاری بیرون می آید که گوسفندان من
بسبب آن ناله از چرا باز مانده گوش بران ناله نهاده آب از دیده میبارند بیت ز سوز فرقت یار آنچنان بنالم زار ٭ که هر که بشنود آن ناله در خروش
آید ٭ زکریا گفت این نشان ناله یحیی است پدر و مادر روی بدان طرف نهادند مادر زودتر برسید یحیی را دید در گوشه بسجده در افتاده
و چندان گریسته که خاک سجده گاه از آب چشمش گل شده مادر بنشست و سر یحیی از میان خاک و گل برداشته بر کنار نهاد یحیی دیده برهم
داشت خیال کرد که ملک الموت ست بقبض روح وی آمده گفت ای عزرائیل بگذار پدر و مادر پیر دارم چندانم امان ده که از ایشان بحلی
حاصل کنم و خوشنودی ایشان بدست آرم مادرش در خروش آمد که ای جان مادر عزرائیل نیست مادر تست یحیی دیده باز کرد
مادر را دید برجست و خواست که بگریزد مادرش پستان مبارک بدست گرفت و گفت یحیی بحرمت شیری که ازین پستان خورده که با من بخانه
آئی درین حالت زکریا نیز رسید و بمبالغه تمام یحیی را بخانه آوردند و سه شبانه روز بود که یحیی طعام نخورده بود قدری آش عدس پختند
یحیی قدری تناول نمود و میل خواب فرمود در خواب دید که آینده بیامد و گفت ای یحیی مگر غضبان را فراموش کردی که سیر بخوردی
و بخسپی یحیی بیدار شد و برجست و باز رو بصحرا نهاد و یحیی معصوم که در مدت عمر گناه نکرده بود و اندیشه گناهی بخاطر نیاورد و باوجود این
حال از خوف ذوالجلال **مصرع** از مویه چه موی شد و از ناله چو نای ٭ آورده اند که روز عرض اکبر دو بار منادی ندا کند چنانچه اهل
محشر بشنوند نوبت اول ندا زند که ای معشر بشر دیدها بگشائید و نظاره کنید تا به بینید که این بنده ما که هرگز گناه نکرده است و نه اندیشیده
مردمان نگاه کنند یحیی را به بینند که می گذرد گنهگاران همه از خجالت سر در پیش افگنند دیگر باره ندا زنند که یَا اَهْلَ الْمَحْشَرِ غُضُّوا
اَبْصَارَکُمْ ای اهل محشر دیدها فرو خوابانید هم مردان و هم زنان که دختر رسول خدا میگذرد و علما گفته اند که حکمت در آنکه زنان چشم برهم نهند
نه آنست که ایشان نامحرمند اما سبب آنست که فاطمه زهرا بر صفتی بعرصات برآید که هیچکس را طاقت دیدن آن نباشد پیراهن
زهرآلود حسن بر دوش راست افگنده باشد و پیراهن خون آلود حسین بر دوش چپ عمامه خون آلود علی در دست گرفته روی بعرش
آورده چنان بدرد و بجزع شد که ملائکه بناله در آیند انبیا از کرسیها در افتند حوران در بهشت گریه آغاز کنند و فاطمه دست در قائمه
از قوایم عرش زند و گوید الٰهی داد من بده و بفریاد من رس جبرئیل خروش کنان پیش سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم آید که
یا رسول الله فاطمه بزیر عرش آمده با خرقه خون آلود و جامه زهرآلود و دریای قهر الٰهی نزدیک ست که در موج در آرد اگر نیائی خطر عظیم ست

سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم از منبر فرود آمده بزیر عرش آید و گوید ای فاطمه وای نور دیده فرزند پسندیده ای دوست پدر ای
عزیز پدر امروز روز فریاد رسیدن ست نه روز فریاد برکشیدن امروز روز نواختن ست نه روز گداختن امروز روز برداشتن ست نه روز فرو
گذاشتن من مظلومان را شفاعت میکنم و تو ظالمان را شفاعت میکنی فاطمه گوید ای پدر چکنم پیراهن خون آلود حسین می بینم جگرم میسوزد
و دراعه زهرآلود حسن می نگرم دلم کباب میشود سید فرماید که ای جان پدر پیراهن خون آلود بردار و بگو خدایا بحق خون بناحق ریخته حسین که
هر که فرزندان مرا دوست داشته و تخم محبت ایشان در مزرعه دل بکاشته و از واقعه ایشان ملول گشته و در مصیبت ایشان گریسته گناه
او را ببخش بیا جان پدر که بنزدیک تست از ورد دم هزار هزار درویش مفلس و عاصی بیکس و بیچاره در ما بسته اند و در انتظار ما نشسته آنجا در دم تو
جامه خون آلود در دست گیر تا من گیسوی خاک آلود بر کف نهم تو با دل خسته ناله می کن تا من بدندان شکسته شفاعت میکنم تا بود که
ارحم الراحمین بر بیچارگان و گناهکاران امت من رحمت کند بیت از کرم عذر گناه عاصیان خواهد بحشر ٭ هیچ امت را ازینسان عذرخواهی
کس ندید ٭ مجرمان آرند سوی درگهش روی امید ٭ زانکه در عالم ازین بهتر پناهی کس ندید ٭ اما قتل یحیی را سبب آن بود که ملک آن
زمان را زنی بود و آن زن از شوهر اول دختری داشت بغایت جمیله و خود پیر شده بود میخواست که دختر خود را بشوهر خود دهد ملک
درین باب با یحیی مشاورت کرد یحیی فرمود که دختر زن بر تو حرام ست ملک را این معنی گران آمد و آن زانیه فاجره ازین صورت برنجید و صبر کرد
تا روزی که ملک مست بجود بود دختر را برآراسته در نظر او بجلوه در آورد ملک قصد دختر کرد زن گفت این صورت میسر نشود تا یحیی را
نکشی چه شیر بهای دختر من سر یحیی ست ملک بکشتن یحیی اشارت نمود علمای وقت را خبر شد گفتند اگر قطره از خون یحیی بر زمین ریزد
دیگر گیاه نروید ملک امر کرد که تا سرش را در طشت ببرند و آن خون را در چاهی ریزند پس کسان بطلب یحیی فرستادند و کسی از مقربان ملک
گفت که پدرش مستجاب الدعوات ست اول ورا بقتل باید رسانید تا بر کشتن فرزند خود دعای بد نکند ملک حکم کرد که بدین موجب عمل کنند
چاکران ملک بخانه زکریا در آمدند پدر و پسر در نماز بودند یحیی را از پهلوی وی بکشیدند و بربستند و قصد زکریا کردند او از پیش ایشان
فرار کرد و جمعی در عقب او دوان شدند و گروهی یحیی را بدر قصر ملک بردند آنها که در قفای زکریا بودند بوی نزدیک رسیدند زکریا بی طاقت
شد در آن موضع درختی بود اشارت بدان درخت کرد شگافته شد زکریا بدان درآمد ابلیس گوشه ردای زکریا گرفت و بیرون
درخت بداشت درخت فراهم آمد کفار در رسیدند ابلیس را بصورت پیری دیدند از وی پرسیدند که بدین صفت مردی پیش ما
میرفت کجا شد ابلیس ایشان را دلالت کرد بوی و گفت آن مرد در درون این درخت ست و گوشه ردا بنشانی بدیشان نمود گفتند ای
پیر او را چه تدبیر از میان درخت بیرون آریم گفت او را چرا بیرون می آرید گفتند برای آنکه او را هلاک کنیم شیطان گفت هم اینجا نیز هلاک
بتوان کرد و تعلیم داد تا اره دو سر ساختند و بر سر درخت نهاده خواستند که بدو نیم ببرند از سرادقات غیبی ندای بزکریا رسید که هان تا نالی
و آهی نکنی که نامت از جریده صابران محو کنیم اگر دشمنان از سرای وجود بیرون کنند ما در حجره شهود بگذاریم پس چون اره بفرق زکریا رسید
گفت خدایا هزار شکر که خون من بر سر کوی تهمت محبت تو می ریزند بیت بجرم عشق تو ما را اگر کشند چه باک ٭ هزار شکر که بار شهید عشق توایم
صبر کرد و آهی نکرد در آن وقت که او را بدو نیم می بریدند اگر کسی از وی سوال کردی که چه میخواهی از اجزای ذرات وی نعرات عشق برآمدی
که آن می خواهم که تا قیامت این اره میرانند و بدو باز میبرند و دیگر باره پیوند می کنند آری هر که لذت بلایا بداند هیچ محنتی و مشقتی
روی بر نتابد **رباعی** در بلا لذتی ست پنهانی ٭ تا چشیده کسی کجا داند ٭ وانکه او لذت بلا دریافت ٭ درد را بهتر از دوا داند

آماجمعے کہ یحییٰ را بہ نزدیک ملک بردند چون بدر بارگاہ رسیدند فرمان دررسید کہ ہم در بیرون بقتل رسانید وسر او را بیارید آن سنگین دلان جفاکار یحییٰ معصوم مظلوم را بیاوردند وسر مبارک او را در طشتے بریدند وخونے کہ دران طشت جمع شد در چاہے ریختند آن خون دران چاہ بجوش آمد وحق سبحانہ بخت نصر بابلی یا طیطوس رومی را بر ایشان گماشت تا ہفتاد ہزار کس از گروہ بنی اسرائیل بکشت تا خون یحییٰ از جوش فرو نشست و در شواہد از امام زین العابدینؑ نقل کردہ کہ در وقت توجہ بکوفہ در ہیچ منزلے فرود نیامدیم وکوچ نکردیم مگر کہ امیر المومنین حسینؑ ذکر یحییٰ بن زکریا کردہ باشد یکروز فرمود کہ از خواری وبے اعتباری دنیا آنست کہ سر یحییٰ بن زکریا علیہما السلام بزنے نابکار از نابکاران بنی اسرائیل ہدیہ فرستادند وسعید بن جبیر از ابن عباس رضی اللہ روایت کردہ است کہ وے گفت کہ برسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم وحی آمد کہ بجہت قتل یحییٰ بن زکریا ہفتاد ہزار کس را کشتیم وبرای فرزند تو دو بار ہفتاد ہزار کس را بکشیم ودر روایتے دیگرست کہ برائے خون جگر گوشۂ رسول علیہ الصلوۃ والسلام ہفتاد بار ہفتاد ہزار کس بکشیم وچنین بود آنچہ مختار ابن ابی عبیدہ ثقفی ومسیب بن قعقاع خزاعی وابراہیم اشتر نخعی وہفتاد وسہ تن کہ خروج کردند وہر یک از ایشان چندین شامی وکوفی را از یزیدیان کشتند ودر آخر صاحب الدعوت والدولۃ ابو مسلم مروزی چندین مروانی را ہلاک کرد ودود استیصال از تخمۂ مروانیان برآوردہ وحضرت خاقانی صاحب قرانی قطب سلطنۃ الدنیا والدین امیر تیمور گورگان کہ جد اعلی حضرت سلطنت پناہی مرشدی ست بطریقۂ انتقام با اہالی شام صورتے پیش برد کہ رقم آن بر صفحۂ روزگار بسیار مسطور خواہد بود چنانچہ در تاریخ آنحضرت مذکورست واین شاہزادۂ عالی مقدار را نیز خدمت دولۃ ہمت بلند ونہمت ارجمند بر ہمان انتقام معروف ست وعنان عنایت بصوب دفع جمعے از بقیۂ تتمۂ آن ظلمہ معطوف ست **مصرع** میسر بادش این دولت بتوفیق خداوندی ۔ ودر عیون الرضا خبرے ایراد فرمودہ کہ مضمونش مشعرست از انکہ مہدی آل محمد صلی اللہ علیہ وعترتہ وذریۃ قتلۂ حسینؑ را بقتل خواہد رسانید پس ہنوز انتقام این خون باقی ست تا خروج مہدیؑ اے عزیز دلہاے امتان از خیال این خون بناحق ریختہ درد وے دارد کہ جز گریہ آنرا دوائے نیست وسینہاے دوستان از اندیشۂ این واقعۂ ہائلہ جراحتے یافتہ کہ جز نالہ آنرا مرہم شفای نے **بیت** اینچہ زخم ست کہ جز نالہ ندارد مرہم ؛ وین چہ دردست کہ جز گریہ ندارد درمان
عَظَّمَ اللّٰهُ اُجُوْرَنَا وَرَزَقَنَا شَفَاعَةَ جَدِّهٖ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْكَوْنَيْنِ عَلَيْهِ وَعَلٰى عِتْرَتِهٖ وَصَحْبِهٖ صَلَوَاتُ رَبِّ الثَّقَلَيْنِ

باب ۲ دوم در جفائے قریش وسایر کفار با حضرت سید ابرار عَلَیْهِ صَلَوَاتُ الْمَلِكِ الْجَبَّارِ وشہادت حمزہ وجعفر طیار

حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم می فرماید کہ اِنَّ عِظَمَ الْجَزَاۗءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاۗءِ یعنی بدرستیکہ بزرگی جزا مترتب بر بزرگی بلاست ہر کرا بلائے او عظیم تر تحفۂ جزائے او جسیم تر ہر کرا جگر از زخم تیغ عنا ریش تر مرہم راحت جراحتش از دار الشفائے عطا بیشتر اے عزیز یکے از نفرات عواطف ربانی وفتوحات مواہب سبحانی آنست کہ بندہ را بشرف محبت خود بنوازد و پرتو التفات از مطلع یُحِبُّهُمْ وَیُحِبُّوْنَهٗ بر دل بے غل وے اندازد و نشانۂ دوستیٔ آن بندہ ابتلاست بصنوف بلیات وامتحان بضروب محن و اذیات یحییٰ معاذ رازی قدس سرہ در مناجات خود می گفت الٰہی ہر کہ از اہل دنیا کسے را دوست دارد وخواہد کہ او را نوازش نماید ابواب نعمت وراحت بروے بکشاید وتو ہر کرا دوست داری خواہی کہ بانواع بلا مبتلا سازی وبآتش محنت وعنا بگدازی باران مشقت بروے بارانی وغبار حسرت وملال بر فرق احوال او افشانی ہاتفے آواز داد کہ ندانستہ کہ نصیب دوستان ما آتش جانسوزست وبہرۂ محبان ما از کمان قضا ناوک دلدوز ہر کرا دوست داریم عساکر نوائب ومصایب وگماریم تا روی توجہ او از مخلوق برگردانیده بسوی خود آریم تا چون

متوجہ حضرت ما شود ومحرم خلوتخانۂ اسرار کبریا شود چون از ساغر محبتش جرعہ بدہیم فی الحال نام ولایت بر وے نہیم **رباعی** ما بلا بر کسی عطا نکنیم ؛ تا کہ نامش ز اولیا نکنیم ؛ این بلا گوہر خزینۂ ماست ؛ ما بہر کس گہر عطا نکنیم پس بباید دانست کہ محنت ازین روی محض راحت ست ومحبت بدین وجہ عین دولت در مثنوی فرمودہ **مثنوی** رنج گنج آمد کہ راحتہا دروست ؛ مغز تازہ شد چو بخراشید پوست ظاہرا کار تو ویران می کند ؛ لیک خارے را گلستان می کند ؛ پس ریاضت را بجان شو مشتری ؛ بر بلاہا دل بنہ تا جان بری ودر بعضے از کتب سماوی آمدہ کہ اے آدمی چون راہ بلا بر تو کشادہ شود واسباب رنج ومحنت برای تو آمادہ گردد فَقَرٌّ عَلَیْنَا پس روشن ساز چشم خود را وشادمان شو کہ آن طریق انبیاست کہ بتو مینمایند وابواب فتوح اولیاست کہ برای تو میکشایند وچون محقق شد کہ سلوک سبیل بلا صفت انبیا وحرفت اولیاست وہر چند کہ بلا بزرگترست عطا بیشترست این نکتہ نیز تحقیق باید کرد کہ از جملۂ انبیا ہیچ نبی آن مقدار جفا نکشید کہ حضرت مصطفے صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم کشید واز زمرۂ اصفیا ہیچ صفی را آن محنت وبلا نرسید کہ بپیغامبر ما را رسید اگر خرقہ می پوشیدند بران بخیۂ قہرے بود واگر لقمہ می نوشیدند در آن تعبیۂ زہرے بود زبان قال مصطفوی باشارت مَا اُوْذِیَ نَبِیٌّ مِثْلَ مَا اُوْذِیْتُ فِی اللّٰہِ ندا میکرد **بیت** کانچہ ما دیدیم از جور جفا ہاکس ندید ؛ وانچہ ما خوردیم از زہر بلاہا کس نخورد آن نہ بلا بود کہ زکریا را با تیشہ دو پارہ بریدند وآن نہ محنت بود کہ یحییٰ را بہ تیغ سر برداشتند بلا ومحنت این ست کہ بر ما ریختند ما در اہل آسمان وزمین مقدم ساختند زمام مہمات ایشان بدست اہتمام ما باز دادند معصیت امت را بر دامن شفاعت ما بستند بما میرسد وَمِنَ اللَّیْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ شبہا بر خیز وخون غلسان امت بعرض رسان بعوض خفتگان فراش غفلت تو بیداری کش بجائے غافلان عشرتخانۂ راحت تو اشک ندید ببار اکنون کارہای کاہلان ما را میباید کرد وعذر مجرمان ما را میباید خواست از یک طرف کار دوستان میباید ساخت از یکجانب آزار دشمنان میباید کشید گاہ ما را بر مسند قاب قوسین نشانند وگاہ باستانۂ جفائے ابوجہل فرستند گاہ بشیر ونذیر وسراج منیر لقب دہند گاہ شاعر وساحر ومجنون نام نہند گاہ قلعۂ خیبر بدست یکے از ملازمان ما بکشایند گاہ دندان ما بسنگ ناگرویدگان بشکنند این ہمہ برای آنست تا بر عالمیان روشن گردد کہ درین راہ دریاہائے بلا در موج ست آتشہائے عناد در اشتعال ست اگر کسے برگ این راہ دارد در آید واگر نہ زحمت خود دور دارد **قطعہ** راہ عشق او کہ اکسیر بلاست ؛ درد بر درد و فنا اندر فناست ؛ فانی مطلق شود از خویشتن ؛ ہر دلے کو طالب این کیمیاست ۔ اول تحفۂ بلا کہ بدان حضرت فرستادند آن بود کہ پدرش را از پیش برداشتند تا ناز پدر نبیند وبر کنار مہر او نہ نشیند ہنوز آنحضرتؐ در شکم مادر بود کہ پدرش وفات کرد وداغ یتیمی بر دل مبارکش نہادند ودر خبر آمدہ کہ دران وقت ملائکہ وی را یتیم خواندند وبر در یتیمی او اشک از دیدہا افشاندند **بیت** گر یتیمے چہ شد کہ در تعظیم ؛ بیش باشد بہاے در یتیم ؛ حق تعالی با ملائکہ خطاب کرد کہ اگرچہ حبیب من یتیم ست اما من کارساز وولی وحافظ ووکیل ویم شما بروے صلوات فرستید وادرا مبارک دانید چون سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بشش سالگی رسید مادرش نیز وفات کرد ودو بار وسمت یتیمی بران حضرت کشیدند **بیت** چون در اگر یتیم شد بیش بود بہاے او ؛ زانکہ خرد قرون نہد در یتیم را بہا ؛ آوردہ اند کہ چون آنحضرت شش سالہ شد مادرش او را بمدینہ برد بزیارت پدرش عبد اللہ کہ آنجا وفات یافتہ بود ودر وقت مراجعت بابوا رسیدہ مادرش بیمار شد روزے رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر بالین مادر نشستہ بود ودر روے مادر می نگریست ودر تنہائی وغربت وبیکسی خود می گریست **بیت** سخت دشوارست تنہا ماندن از دلدار خود ؛ باکہ گویم حال تنہا ماندن دشوار خود

وآمنه خاتون بیهوش بود ناگاه بهوش باز آمده بروی رسول صلی الله علیه وآله وسلم نگریست دیدهٔ اشک آلود او را دید و آه درد آلود را شنید بیتی چند برای تسلی فرزند دلبند خود برخواند و این ابیات از آنجمله است شعر بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ مِنْ غُلَامٍ ۞ إِنْ صَحَّ مَا اَبْصَرْتُ فِي الْمَنَامِ ۞ فَاَنْتَ مَبْعُوثٌ اِلَى الْاَنَامِ ۞ مِنْ عِنْدِ ذِي الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ یعنی خدای برکت دهد ترا ای پسر اگر من آنچه در خواب دیده ام درباره تو و از هاتف غیبی شنیده راست و درست است پس تو پیغمبر برانگیخته بسوی آدمیان از نزدیک خداوند جهان بعد از آن گفت ای پسر هر زنده میرنده است و هر نوی کهنگی پذیرنده هر که از کتم عدم قدم بر بساط وجود نهاد نهایت کار او آنست که جرعهٔ اجل از خنجر اجل برید شود و هر که در محفل زندگانی شربت با حلاوت حیات چشید غایت همم او آنست که زهر مرارت ممات بچشد قطعه درین سرای مصیبت که غیر ماتم نیست ۞ دلی کجاست که زیر شکنجهٔ غم نیست ۞ لباس عمر نکو سوخت لیک چه سود ۞ که آستین قماش از دوام معلم نیست اما ای پسر اگر من میرم ذکر من زنده خواهد بود و نام من از صفحهٔ روزگار محو نخواهد شد زیرا که چون تو پاکیزه نهادی زاده ام و مانند تو نیکو کاری یادگار گذاشته ام بیت زنده است کسی که از تبارش ۞ ماند خلفی بیادگارش ۞ مرویست که چون آمنه خاتون وفات کرد آواز نوحه جن بر آمد که بر وی میگریستند و می گفتند شعر نَبْكِي الْفَتَاةَ الْبَرَّةَ الْاَمِينَةَ ۞ اُمَّ رَسُولِ اللّٰهِ ذِي السَّكِينَةِ بیت ما همی گرییم بهر این زن نیکو شعار ۞ مادر پیغمبر دین پرور صاحب وقار - و چون آنحضرت هشت ساله شد جدش عبد المطلب که کافل مهم وی بود وفات کرد و او را عمش ابوطالب سپرد و بعد از بیست سالگی پنج سال شبانی می کرد و در بیست و پنج سالگی خدیجه خاتون را رضی الله عنها بخواست و در چهل سالگی وحی بوی فرود آمد و در چهل و سه سالگی آغاز دعوت کرد و ده سال در مکه از اهل کفر و ضلال انواع بی ادبی و سفاهت و اصناف ضرر و مشقت دید و کشید او را در میان دو همسایه خانه داشت که بدترین دشمنان بودند یکی ابولهب یکی عقبه بن ابی معیط و در زلال الصفا آورده که در اوائل حال آنحضرت را صلی الله علیه وآله وسلم دو جار جابر بود و دو خلیفهٔ جابر و خود بین خودکامه و دو بازمام سینه و دو همسایه گران سایه و زیان کار بی سرمایه شب و روز در ایذای آنحضرت کوشیدندی و جوشن جفای وی پوشیدندی انواع ادوات والواث بیاوردندی و در راه گذر آن پاک پراگنده کردندی تا شاید که دامن پاک او بدانها آلوده گردد و در بعضی تفاسیر آمده که ام جمیل که زن ابولهب بود دسته های خار و دسته های خشک جمع کردی و بشب آوردی و بر سر راه پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم ریختی تا خار در دامنش آویزد یا در پای مبارکش خلد آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم که بنماز بیرون آمدی آنها را از سر راه برگرفتی و بطریق ملایمت و ملاطفت گفتی اینچه نوع همسایگی ست که با من می کنید بیت میریختند در ره تو خار و باهمه ۞ چون گل شگفته بود رخ دلستان تو ۞ طارق بن عبدالله گوید در بدو اسلام بسوق مجاز رفتم در یکی بازارهای عرب مردی را دیدم حلهٔ سرخ پوشیده و بزبان فصیح و بیان ملیح میگفت قُولُوْا لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ تُفْلِحُوْا بگویید کلمهٔ شهادت تا رستگاری یابید و یکی را دیدم بر پی او می رفت و می گفت سخن او مشنوید که او دروغ گوست و سنگ بوی می انداخت چنانکه پاشنه و کعب او بخون رنگین کرده بود من پرسیدم که این با چه که اشتد کی گفت آن جوان که لباس سرخ دارد محمد قریشی ست صلی الله علیه وآله وسلم که خلق را بخدای آسمان دعوت میکند و آنکه در عقب سنگ بروی می اندازد و تکذیبش میکند عم وی ابولهب ست و اکثر صنادید قریش درین قضیه با ابولهب متفق بودند و هر کس که در موسم و غیر موسم بحج آمدی او را از صحبت سرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم تحذیری کردند و از مکالمه با وی تنفیر مینمودند و سخنان مختلف بجناب آنحضرت صلوات الله و سلامه علیه می گفتند گاه وی را بسحر نسبت می دادند و گاهی بشاعری گفتند زمانی منسوب بکهانت

می داشتند و وقتی نام مجنون بروی می نهادند و سید رسل را ازین اقوال غبار ملال بر خاطر عاطر می نشست و حضرت ذوالجلال برای تسلی دل کامل او آیاتی می فرستاد و مضمونش آنکه هیچ پیغامبری بقومی نفرستادیم الا که معاندان قوم او را ساحر و دیوانه گفتند و آن پیغامبران بر جفای قوم تحمل میفرمودند و طریق مصابرت بقدم اجتهاد می پیمودند فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ اُولُو الْعَزْمِ پس تو هم شکیبائی ورز چنانچه رسل اولوالعزم ورزیدند پس هر چند اضرار و ایذا از آن قوم و عابدان بآنحضرت میرسید ثبات قدم می ورزید و مصابرت نموده ترک دعوت نمی فرمود بیت از ثبات خودم این نکته خوش آمد که بجور ۞ بر سر کوی تو از پای طلب ننشستم - در روضة الاحباب آورده که عروة الزبیر از عبدالله بن عمرو بن عاص پرسید که از آن ایذاها که تو دیدی که قریش بحضرت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم رسانیدند کدام زیاده تر بود گفت روزی اشراف قریش در حجر جمع شده بودند و من آنجا حاضر بودم سخن وی در میان آوردند و گفتند ندیدیم ما هرگز خود را که صبر کرده باشیم بر هیچ امری مثل صبری که نمائیم بر آنچه ازین مرد یعنی محمد بما می رسد عاقلان ما را سفیه شمرد و پدران ما را دشنام داد و ما را عیب گفت و جماعت ما را متفرق ساخت و سب آلهه نمود و با این همه وی را گذاشته ایم و هیچ نمی گوئیم درین سخن بودند که ناگاه سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم بحرم در آمد و استلام رکن بجای آورد و بطواف خانه مشغول شد و چون در اثنای طواف بر ایشان بگذشت وی را بناسزا التعرض رسانیدند و سخن سخت گفتند چنانچه اثر کراهیت آن را در روی آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم مشاهده کردم در طواف دوم و سیوم نیز مثل آن گفتند در نوبت سوم آن سرور بایستاده فرمود که بشنوید ای گروه قریش بخدای که جان محمد در قبضهٔ قدرت اوست که آورده ام برای شما ذبح یعنی اگر سخن مرا نشنوید و متابعت من ننمائید همچو گوسفند تیغ بر گلوی شما خواهم نهاد و شما را بخواهم کشت پندارید که از جنگ من رائیگان بیرون نه خواهید شد چون آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم این سخن بگفت گوئیا گلوی همهٔ ایشان بگرفت و لرزه بر اعضای ایشان افتاد و بعد از آن بتملق در آمدند و آنکس که پیش ازین در سب و طعن از همه زیادت بود وی را تسکین میداد به بهترین کلامی نرم ترین سخنی و می گفت یا ابا القاسم باز گرد و براه خود برو بخدا که تو جهول نیستی یعنی در کار خود دانائی و هر چه می کنی از روی دانش ست پس رسول صلی الله علیه وآله وسلم باز گشت و طواف خود تمام کرد روز دیگر همان جماعت در همان محل جمع شدند و من با ایشان بودم بعضی با بعضی گفتند آن همه دیدید که در طعن و سب محمد نمودیم چون بر ما ظاهر شد و ما را دشنام داد هیچ نتوانستیم گفت و خاموش شدیم چنانچه گوئی زبانهای ما گنگ شده بود اینچه بود که ما کردیم اگر این نوبت وی را بیابیم دانیم که با وی چه باید کرد درین سخن بودند که حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم پیدا شد و طواف خانه آغاز کرد چون وی را دیدند از غایت غضب و غیظ که داشتند همه بیکبار بر سر آنحضرت ریختند و گفتند توئی که در حق ما و بتان ما سخنان می گوئی فرمود که آری منم که آنها گفتم و می گویم مردی را دیدم گوشهٔ ردای وی را گرفت و در گردن آنحضرت پیچید چنانچه راه نفس بروی تنگ شد ابوبکر صدیق رضی الله عنه حاضر بود فریاد بر آورد و در گریه افتاد و می گفت آیا می کشید مردی را که می گوید پروردگار من الله ست و معجزهای روشن بشما مینماید آن قوم دست از پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم بداشتند و روی با ابوبکر صدیق رضی نهادند و ریش وی را گرفتند و چندان بروی زدند که سرش شکسته شد القصه حضرت صلی الله علیه وآله وسلم مثل این جفاها می دید و بدین نوع عناها می کشید و می دانست که بلا مرارتکاب شکیبائی را سببی کلی ست رنج و عناد مباشرت مصابرت را موجب اصلی و بوادی حضض عضض را باقدام صبر پیمودن منتج زواید فواید ثواب است و در بوادی بلایا و رزایا ثبات قدم پیمودن اثمر

عولید اقرب بدرگاه رب الارباب مصرع وَلِلّٰهِ فِي ضِمْنِ الْبَلَاءِ لَطَائِفُ بیت بزیر غصه نهانی است راه و شادیهاست ؎ بسی
لطیفه که در محن نامرادیهاست ۔ ابن عباس رض آورده که قریش اتفاق کردند بر آنکه این بار که محمد را ببینیم او را زنده نگذاریم بهیچ وجه
دست از قتل او باز نداریم فاطمه را خبر شد بخدمت پدر آمد قطرات عبرات بر صفحات وجنات روان کرده بیت بر چهره خویش اشک
گلگون میریخت ؎ خون جگرش ز دیده بیرون میریخت ۔ حضرت که فاطمه را گریان دید فرمود مَا یُبْكِیْكِ اے جان پدر ترا چه چیز بگریه
آورده است و موجب گریستن چه چیز شده است فاطمه گفت یَا اَبَتَاهُ اے پدر بزرگوار اِنَّ الْقَوْمَ عَزَمُوْا عَلٰی اَنْ یَقْتُلُوْكَ
بدستی که قوم عزم جزم کرده اند بر کشتن تو و هر کس نصیب خود از خون تو با خود تخمیر نموده اند حضرت فرمود که باک مدار قدری آب بیار
تا سلاح اَلْوُضُوْءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ در پوشم و زره عصمت نماز در بر افگنم پس وضوی تمام بساخت و قدم در مسجد الحرام نهاد و آن
گروه از هیبت او چشم نگشادند بلکه از مهابت او دیده بر هم نهادند خواجه عالم صلی الله علیه و آله و سلم قبضه سنگریزه برگرفت و بروی ایشان
انداخت و گفت شَاهَتِ الْوُجُوْهُ یعنی زشت باد رویهای شما بر هیچکس از آن سنگریزه نیامد الا و روز بدر کشته شد و همچنان
در ضلالت به نَارُ اللّٰهِ الْمُوْقَدَةُ رفت و در روز القاسم ابوجهل و عتبه و شیبه و ابی امیه و عماره و زادهای بدکردار هر کدام
بر هم کشته شد بدر و روز بدر بدست انصار دین هلاک گشتند و قصه محاربان کربلا هم چنین بود که از آن بیست و دو هزار کوفی و شامی که
با حسین و اصحاب او حرب کردند هیچکس نبود که در آن سال ببلای مبتلا و بعقوبتی معاقب نگشت و چون سال بسر آمد و روز
عاشورا در آمد از آن لشکر یک کس زنده نمانده بود چه آنها که مقاتله نمودند چه آنها که سیاهی لشکر بودند و چگونه چنین نباشد که حسین
نور دیده مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و فرزند پسندیده مرتضی و جگر گوشه بتول عذرا و برادر با جان برابر حسن رضا بود در کنز الغرایب
از ابوجعفر همدانی نقل کرده است از ابو عبدالله قاضی بصره که آشنائی دیدم نابینا گفتم تو پیش ازین بینا بودی و دیدهای
تو روشن بود چشم ترا چه شد گفت ایها القاضی من در لشکر پسر زیاد بودم بکربلا چون واقعه هایله واقع شد و بوطن خود باز گشتم
شبی نماز خفتن بگذاردم و تکیه گرفتم خواب بر من غلبه کرد در واقعه دیدم که یکی بیامد و گفت اجابت کن رسول خدای صلی الله علیه
و آله و سلم من در عقب وی روان شدم تا بخدمت آنحضرت صلوات الله و سلامه علیه رسیدم دیدم که در مسجد پیش محراب نشسته
است ندانستم که مسجد آنحضرت ست یا مسجدی دیگر و بر یمین و یسار او صحابه کبار نشسته اند و بر حوالی ایشان مردم بسیار ایستاده
و حسین را دیدم در پیش آنحضرت بزانو در آمده و جامه خون آلود پوشیده و آهسته با خود سخنی می گوید یک یک از کشندگان حسین و اولاد
و اخوان و اقربا و اصحاب او را می آرند و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید از روی غضب اِضْرِبُوْهُ بِالسَّيْفِ
وَاَحْرِقُوْهُ بِالنَّارِ او را بشمشیر بزنید و باتش بسوزید پس شمشیر بر ایشان می زنند و چون شمشیر بر یکی زدندی آتش بجستی و در وی
افتادی تا بسوختی و باز زنده شدی باز شمشیر بروی زدندی من چون آن حال مشاهده کردم بترسیدم و از جای خود برجستم و نزدیک
حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم دویدم و گفتم اَلسَّلَامُ عَلَیْكَ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ آنحضرت نظری از روی هیبت بر من
انداخت و جواب سلام من باز نداد و ساعتی نیک درنگ کرد و گفت یَا عَدُوَّ اللّٰهِ حرمت مرا فرو گذاشتی و ادب من نگاه نداشتی
عترت مرا بکشتی و از رسالت من یاد نکردی و از غضب من نه اندیشیدی گفتم یا رسول الله بخدای که شمشیر در روی هیچ یک از حسین و اصحاب
او نکشیدم و بنیزه و طعنه بر هیچ یک نزدم و تیر در لشکرگاه وی نه انداختم همین بود که از لشکر خصم بودم و نظاره می کردم فرمود که راست

می گوئی شمشیر نزدی و نیزه نرسانیدی و تیر نیفگندی وَلٰكِنْ كَثَّرْتَ السَّوَادَ و لیکن سیاهی لشکر بودی و لشکر سواد خصمان می نمودی
بیا نزدیک من آی چون پیشتر رفتم طشتی دیدم پر از خون نزدیک وی نهاده گفت این خون جگر گوشه من ست پس میلی از آن بر داشت
و بر چشم من کشید و از هول آن بیدار شدم نابینا بودم قاضی گفت ای ناکس این عقوبت دنیاست و که داند که فردای قیامت با تو چه
خواهند کرد نظم بر نزد واقعه اے ظالم خدا نا ترس ؎ بیا ببین که چها کرده بجای حسین ؎ خداست حاکم و دعوی گر است پیغامبر
چگونه میدهی انصاف ماجرای حسین ؎ روا بود که بخاک و بخون کنی غرقه ؎ رخ منور و گیسوی مشکسای حسین ۔ آمدیم بقیه ابتلای حضرت
رسالت صلی الله علیه و آله و سلم محمد اسحاق رحمة الله گوید که کفار بسبب حمایت ابوطالب بر حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم دست نداشتند
و کبار صحابه نیز بواسطه حمایت قوم و قبیله ایشان ایذائی نتوانستند کرد پس هر جا عاجزی فقیری که او را قبیله و عشیره نبودی می دیدند
بتعذیب وی اشتغال می کردند بعضی را بگرسنگی و تشنگی عذاب کردندی و بعضی را زره پوشانیده در آفتاب باز داشتندی و می زدندی
که بیزار شو از دین محمد برگرد و از جمله امیه بن خلف بلال حبشی را هر روز ببطحای مکه بردی و او را برهنه در میان ریگ گرم بخوابانیدے
و سنگ با آفتاب گرم شده را بر سینه وی نهادی و گفتی اے سیاه از دین محمد برگرد و بلات و عزی ایمان آر بلال گفتی اَحَدٌ اَحَدٌ
خدای یکتا را می پرستم و همچنین صهیب و خباب و عامر بن فهیره و اشباه ایشان را بانواع عقوبت تعذیب می نمودند و آن فارسان میدان
دین و رهروان طریق یقین آن بلاها را بقدم رضا استقبال می نمودندی و می گفتند بلا عطاست پس از عطا نالیدن خطاست مجاهده ابدان
صیقل آئینه جان ست و خرابی آب و گل سبب معموری خانه دل رباعی هر رنج که از حضرت جانان آید ؎ زنگ غم از آئینه جان
بزداید ؎ گر راه سلامتش به بندد لیکن ؎ صد در ز کرامت برخش بگشاید ؎ القصه کار بدان کشید و مهم بدان انجامید که دست تطاول
مومنان بر کشادند و خرمن عمر پدر و مادر عمار یاسر را باد هلاکت بر دادند بضرورت جمعی کثیر از اصحاب باشارت و اجازت حضرت
سید احباب صلوات الله و سلامه علیه بجانب حبشه هجرت نمودند و چون یاران رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم کم شدند کفار در آزار
آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بیش سعی کردند روزی سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم بجانب مقبره حجون میرفت گذرش بر جمعی
از صنادید عرب واقع شد چون ابوجهل و عدی بن حمراء و امثال ایشان که بر سر آن راه نشسته بودند چون خواجه را دیدند بایذای
او خاستند و از سخنان ناخوش هیچ باقی نگذاشتند آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بحکم وَاِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُوْنَ
قَالُوْا سَلَامًا سر مبارک در پیش انداختند بی مجادله و مقاتله از ایشان بگذشت و در موضعی از گورستان حجون محزون بنشست
ابوجهل بیامد و چنانچه بقول قبیح آنحضرت را آزرده بود بفعل شنیع نیز متصدی آزار او شد چنانچه کسی از زنان مر بر آن مطلع شدند و در آن
محل حمزه رض در شکار بود قضا را آن روز بود که در کوه و صحرا گشته و شکاری بدست نیاورده گرسنه و تشنه و خشم آلود بدروازه مکه
در آمد کنیزک عبدالله بن جدعان حمزه را بدید و بگریست و گفت ای حمزه ترا شکار بچه کار آید و این عار بچه کار بری که با برادر زاده تو کردند آنچه
کردند حمزه ازین سخن متغیر شد و لیکن مجال استفسار نداشت بخانه خود آمد و طعام طلبید زنش سفره بینداخت و طعامی که داشت حاضر
ساخت حمزه نگاه کرد زن خود را گریان دید گفت چرا می گریی جواب داد که اے ابا عماره چگونه نگریم که یتیمی را از یتیمان شما و رضیعی را
از رضیعان شما کسی این جفا و آزار کرد که با نور دیده هاشم و سرور سینه عبدالمطلب واقع شد حمزه رض گفت روشن تر بگو گفت چگویم آنچه
ابوجهل با برادر زاده تو محمد صلی الله علیه و آله و سلم کرد حمزه رض گفت چه حال عارض شد و چه صورت وقوع پذیرفت ام عماره گفت اے سید

ابوجهل با جمعی از سفها او را گرفتند و چندان بزدند که از پیشانی مبارکش خون روان شد و ماه رخسارش را که آفتاب از رشک آن میسوزد
بر زمین مالیدند حمزه رض گفت واویلاه عمش ابوطالب رض کجا بود گفت بشعب خود رفته بود و گوسفند میچرانید و از این حال خبر نداشت گفت
ابولهب آنجا نبود گفت آن سنگدل بیحاصل نشسته بود و میگفت بزنید و بکشید این ساحر کذاب را گفت عباس رض کجا بود گفت عباس همچو
پروانه که گرد بر گرد شمع گردد بر حوالی آن حضرت می گردید و فریاد می کرد که رحم کنید بر سید خود و کسی از آن بدبختان بسخن وی التفات نمی کرد
حمزه زار زار بگریست و با آنکه از سه روز باز طعام و شراب نخورده بود از سر سفره برخاست و گفت طعام و شراب بر خود حرام ساختم
تا غایتی که از آزارنده فرزند برادر خود انتقام نکشم پس بطلب رسول صلی الله علیه و آله وسلم روان شد در مسجد الحرام نشان دادند چون بحرم
در آمد آنحضرت را صلی الله علیه و آله وسلم دید در پیش خانه کعبه نشسته سر بزانو نهاده حمزه نزدیک آمد و گفت السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ
اَخِيْ ای برادرزاده اینک عم تو آمد تا داد تو از دشمن بستاند حضرت سلک گوهر از صدف دیده فرو ریخت و آه سرد از دل پر درد بر آورد
و گفت بگذار بیکسی را که نه پدر دارد و نه برادر و نه غم دارد و نه یار و نه یاور و نه مونسی نه دلداری نه محرمی نه غمگساری نه حامی نه مددگاری
نظم آه کاندر زمانه محرم نیست ✽ هیچ کس را ز حال من غم نیست ✽ دم نیارم زدن ز سوز درون ✽ که کسم غمگسار و همدم نیست درد من بیکران
و غصه بسیار است ✽ هیچ چیز از لازم مرا کم نیست ✽ حمزه رض گریان و غریوان شد و سوگند بلات و عزی یاد کرد ای فرزند من برای
نصرت تو آمده ام حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود بحق آن خدای که مرا برسالت بخلق فرستاده است که اگر بشمشیر آبدار دمار از
مشرکان خاکسار بر آری و برای حمایت من مقاتله نمائی تا خود را بخون بیالائی ترا از درگاه حق سبحانه جز دوری نیفزاید و از آن محاربه
و کارزار هیچ نکشاید مگر بوحدانیت حق و رسالت من اقرار کنی ای عم اگر می خواهی که مرا شربت لطفی دهی و مرهم راحت بر جراحت دل
ریش من نهی بگوی لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللهِ حمزه گفت ای جان عم اگر من این کلمه بگویم تو خوش دل میشوی گفت
آری رضای من و خوشنودی خدای وابسته بدین کلمه است حمزه رض کلمه شهادت بر زبان راند و بعد از آن از مسجد بیرون آمده بانتقام
ابوجهل روان شد چون بدر خانه ابوجهل رسید وی نشسته بود و جمعی از اشراف عرب با وی بودند کمانی در دست حمزه رض بود بی محابا بر سر
ابوجهل زد چنانچه سرش بشکست و خون روان شد و گفت تو محمد را ایذا می کنی و دشنام می دهی یکی از آن قوم برخاست که یا ابا عماره غضب
آلوده ساعتی صبر کن تا آخر پشیمان نشوی حمزه رض گفت چرا پشیمان شوم من گواهی میدهم که خدا یکیست و محمد صلی الله علیه و آله وسلم رسول
اوست بحق و از این ملت باز نگردم و از این قول رجعی نگردانم بیت گشاده خویش چو در راه عشق می یابم ✽ بهیچ حال از این راه رو
نتابم ✽ قریش که این سخن شنودند در غم و ملال بیفزودند و دین را قوتی و اسلام را عزتی پدید آمد و در همین اوقات عمر خطاب رضی الله عنه
شرف اسلام دریافت و آن صورت نیز مدد تقویت و مشیت مسلمانان شد اما چون کفار دیدند که اسلام روز بروز قوت میگیرد و کار
آنحضرت رونق می پذیرد بغی و حسد ایشان زیاده شد و داعیه هلاک آنحضرت نموده با ابوطالب مجادله بسیار کردند و همه را بر محاربه
و مقاتله قرار دادند ابوطالب بنوهاشم و بنو المطلب را جمع کرد و در محافظت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم اتفاق نمودند مومنان و غیر
ایشان هر چه بودند الا ابولهب که با ایشان متفق نشد بعد ما که این قوم حریف قتال قریش نبودند بشعب ابوطالب در آمدند با کوچ و بنه و بنود
حضرت رسالت را صلی الله علیه و آله وسلم پاسبانی مینمودند و قریش عهد کردند که با آن طایفه مخالطت و مناکحت و مکالمه نکنند
و هیچ چیز بدیشان نفروشند و نخرند و اگر کسی از شعب بجهت مهمی بیرون آمدی او را بزدندی و ایذا کردندی و در موسم هم که

بیرون می آمدند نمی گذاشتند که کسی چیزی بدیشان فروشد سه سال برین منوال در آن شعب گرفتار بودند تا کار باضطرار رسید
و شبها از گریه و زاری اطفال و ضعفای اهل شعب مردم مکه در خواب نمی رفتند و بعد از سه سال که حق سبحانه ایشان را خلاصی داد و از شعب بیرون
آمدند بعد از هشت ماه و بیست و یک روز ابوطالب رض وفات یافت و حضرت صلی الله علیه و آله وسلم از فوت او بسیار ملول و محزون گشت
بعد از آن بسه روز یا یک ماه و پنج روز خدیجه کبری رض در گذشت و در خبر است که سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم بوقت رحلت خدیجه رض بحجره طاهره
در آمد خدیجه رض از شدت مرض شکایت می کرد خواجه بگریست و او را دعای خیر گفت و فرمود که ای خدیجه بهشت مشتاق دیدار تست
خدیجه گفت یا رسول الله من از مرگ باک ندارم ولی بر مفارقت از صحبت تو حسرت میخورم بیت ز مرگ بیم ندارم ولی از آن ترسم ✽
که من بمیرم و تو جان من نگران باشی ✽ یا رسول الله من از دختران خود خاطر جمع کرده ام چه هر یک سامانی و خان و مانی دارند اما فاطمه رض من
هنوز سرانجامی ندارد و او را بتو می سپارم و توقع می دارم که دست شفقت از سر او بر نداری و همه او را بخود متکفل شوی و بدیگری نگذاری
حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بحضور وی فاطمه را طلبید و در بر گرفت و گفت فاطمه پاره جگر منست اما چون فاطمه رض مادر بزرگوار خود را در
سکرات دید فریاد بر کشید و زار زار در مفارقت وی بنالید و چگونه از فراق کسی ناله نکند و از سوز هجران نعره
بیخودانه نزند چه مفارقت دوستان بنای صبر را بر می اندازد و دود مهاجرت یاران روزگار باز ماندگان را تیره میسازد نظم روز ما را
ساخت چون شب تیره آن ماه از فراق ✽ چند نالیم از فراق آه از فراق آه از فراق ✽ آگهند از ماه تا ماهی که هر شب میرود آب چشم
تا بماهی آه تا ماه از فراق ✽ در کتاب مبکیات امام ابوبکر وقار رحمه الله مذکور است که چون خدیجه خاتون را رضی الله عنها عمر بپایان
رسید و دانست که وقت رحیل است بسید عالم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که یا رسول الله دمی پیش من بنشین تا دیدار آخرین تو به
بینم و شوق لقای ترا توشه راه آخرت سازم و بزبان نیاز وداع آخرین عرض کنم حضرت صلوات الله و سلامه علیه پیش وی بنشست
خدیجه گفت یا رسول الله عمر در خدمت تو بسر بردم و حالا ع پیک اجل آمد و من میروم ملتمس من آنست که در قیامت مرا باز جوئی
و سخن من با حق سبحانه بگوئی و مراد خواست کنی و هم من بشفاعت راست کنی و اگر در خدمت تقصیری از من در وجود آمده باشد
عفو فرمائی و مرا بحل کنی و دیگر فاطمه من خود دست و بی مادر میماند وی را نیکو داری آنگاه گفت کلمه بزرگ ست با تو نمی توانم گفت فاطمه بگویم
تا بعرض شما رساند سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم گریان از سر بالین وی برخاست و بحرم در آمد و استلام رکن بجا می آورد و بطواف خانه
مشغول شد و فاطمه پیش مادر بنشست خدیجه گفت ای دختر پدرت را بگوئی که مادرم می گوید که چون من در گذرم ردای مبارک خود را
که بوقت نزول وحی بر فرق همایون می انداختی کفن من کن باشد که ببرکت آن خدای بر من رحمت کند فاطمه بیامد این سخن را بعرض رسانید
مهتر عالم گریان شد و ردا بفاطمه رض داد که برو بمادرت بنمائی تا دل وی خوش شود فی الحال جبرئیل امین در رسید که یا محمد خدای تعالی ترا
سلام می رساند و می گوید تو ردای خود نگهدار که خدیجه آنچه داشت در راه ما فدا کرد و کفن وی بر کرم ماست ما او را بلباس کرم خود
پوشیده گردانیم و از بهشت پاکیزه سرشت کفن وی بفرستیم و اگر این نقل بصحت رسد ارسال کفن او از بهشت یکی از خصایص
وی باشد رضی الله عنها و بوفات او حضرت خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم بغایت متالم شد رباعی جان و عنا بماند که آرام دل نماند ✽
دل از الم بسوخت که مطلوب جان برفت ✽ اکنون چه حاصل از قفس تنگ روزگار ✽ کان طوطی شکرشکن از بوستان برفت ✽
آورده اند که بعد از موت ابوطالب و فوت خدیجه رض قریش دست طغیان از آستین عدوان بیرون کردند و هر چه از جفا میتوانستند

به نسبت سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم بجای آوردند وهم بدان رسید که آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه در مکه نتوانست بود بجانب
طائف رفت و آنجا نیز از سفهای قوم آزارهای عظیم یافته باز بمکه آمد حاصل آنکه ده سال حبیب ملک متعال در مکه جفای اهل
کفر و ضلال می کشید تا امر الهی به هجرت در رسید و چون بمدینه تشریف فرمود آنجا نیز یهود کمر عداوت بر بستند و منافقان در کمینگاه حیله
و کید نشستند و مشرکان و عبده اصنام در صدد محاربه و مقاتله اهل اسلام در آمدند و حرب اول که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم در آن حاضر بود
غزوه بدر است و در آن غزا از اهل بیت آنحضرت پسر عم وی عبیده بن حارث بن عبد المطلب شربت شهادت چشید و او مردی کهن سال
بود و او را شیخ المهاجران می گفتند و حضرت صلی الله علیه و آله وسلم او را بسیار دوست می داشت و اول کسی که رسول خدای صلی الله
علیه و آله وسلم برای او لوا بدست مبارک خود بربست او بود و صورت شهادت وی چنانست که چون هر دو لشکر بر سر چاه بدر صف بر کشیدند
و علمها بر پای کردند لشکر کفار نهصد و پنجاه مرد جنگی بودند و صد اسپ و هفتصد شتر در میان ایشان بود و بیشتر ایشان سلاح داشتند و لشکر
اسلام سیصد و پنجاه نفر بودند اکثر ایشان بی سلاح و در میان ایشان هفتاد شتر بود و دو اسپ و شش زره و هشت شمشیر بعد از تسویه صفین
سه کس از کفار بمیان میدان در آمدند و مبارز طلبیدند یکی عتبه بن ربیعه دوم شیبه برادر او سوم ولید پسر عتبه و از لشکر اسلام سه جوان انصاری
در برابر ایشان رفتند ایشان پرسیدند که شما چه کسانید گفتند ما از انصاریم. مبارزان قریش گفتند ما را با شما کاری نیست ما ابنای اعمام
خود را طلبیم و یکی از ایشان ندا کرد که ای محمد از اکفای ما برای ما بیرون فرست حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای عبیده و ای علی
ای حمزه شما بمیدان ایشان روید این سه مرد مردانه و این سه شجاع فرزانه در میدان آن سه بیدین بیگانه در آمدند و عبیده مرد پیر بود در مقابله
عتبه رفت که او هم مرد سال یافته بود و حمزه میان سال بود غنیم شیبه شد که او نیز در سن کهولت بود و علی که جوان بود در برابر ولید آمد که نوخاسته
و نورسیده بود علی و حمزه هر دو غنیم خود را بقتل رسانیدند و عبیده و عتبه یکدیگر را مجروح ساختند عتبه زخمی بر ساق عبیده زد که استخوانش
بشکافت و مغز بیرون آمد عبیده از پای در افتاد حمزه و علی که چنان دیدند روی بعتبه آوردند و وی را به تیغ بگذرانیدند و عبیده را بر داشته
بنظر انور سید بشر رسانیدند و مغز از ساق وی بیرون می ریخت و عبیده بیهوش بود چون چشم باز کرد بر جمال خواجه عالم صلی الله علیه و آله
وسلم افتاد گفت یا رسول الله أَلَسْتُ شَهِيداً آیا من شهید نیستم حضرت فرمود بلی تو از شهدائی و سر دفتر سعدائی عبیده گفت اگر ابو طالب
زنده بودی انصاف دادی که من احقم بآنچه او در نظم آورده شعر وَنُسْلِمُهُ حَتَّى نُصَرَّعَ حَوْلَهُ ✽ وَنَذْهَلُ عَنْ أَبْنَائِنَا وَالْحَلَائِلِ
مضمون بیت راجع بآنست که ما در سلامت پیغمبر و محافظت او از آفتها بکوشیم تا وقتیکه هلاک کرده شویم بر گرد او و غافل شویم و فراموش
کنیم از زنان و فرزندان خود یعنی خود را و همه کسان خود را فدای او سازیم آورده اند که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم وی را تصدیق کرد
و دعا گفت و او بوقت مراجعت از بدر در منزل روحا بدار القرار انتقال یافت رضوان الله علیه شهید دوم از اهلبیت حمزه بود که
در حرب احد مرتبه شهادت یافت و غزوه احد اجمال بر آن وجه بود که مشرکان بعد از جنگ بدر بکینه اسلام کمر بستند خواستند که جهت صنادید
و اشراف ایشان که کشته گشته بودند انتقام کشند لشکری جمع کردند با سه هزار مرد که هفتصد از ایشان زره پوش بودند و دویست اسپ و سه هزار شتر
در میان ایشان بود بمدینه آمدند و در احد لشکرگاه بزدند و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم با هفتصد مرد در مقابله ایشان بایستاد و بر وجهیکه
کوه احد بر قفا و مدینه در پیش روی کوه عینین بر یسار ایشان واقع شده و کوه عینین شگافی داشت که محل خطر بود که دشمنان از آنجا کمین
کرده بر سر لشکر اهل اسلام آیند حضرت صلی الله علیه و آله وسلم عبد الله جبیر را با پنجاه تیرانداز از آنجا فرو داشت و مقرر کرد که شگاف

کوه را نگاه دارند و نگذارند که کسی از مشرکان بدان راه درآید و فرمود که شما هیچ وجه از جای خود نه جنبید و این مرکز را از دست مدهید
خواه ما غالب شویم و خواه مغلوب بعد از تسویه صفوف و بر افراشتن الویه علمدار از قریش طلحه بن ابی طلحه بمیدان آمد و مبارز خواست و
علی بمبارزت وی بیرون رفته تیغی بر فرق وی زد که تا بمغزش رسید و هلاک شد برادرش بمیدان آمد بر دست حمزه کشته شد القصه علمداران
قریش هلاک شدند و علم کفر نگونسار شد و مسلمانان غلبه کرده کفار را از لشکرگاه ایشان بیرون کردند و بغنیمت گرفتن مشغول شدند چون
نگاهبانان شگاف عینین فرار کفار و اخذ غنیمت دیدند آن مرکز را گذاشته روی بلشکرگاه نهادند هر چند عبد الله جبیر مبالغه کرد که
خلاف امر رسول خدای مکنید نشنیدند و ابن جبیر با معدودی چند آنجا بایستاد و کفار چون آن مرکز را خالی دیدند روی بدان صوب
نهادند و ابن جبیر را با یارانش شهید کردند و از عقب لشکر اسلام در آمدند و صف ایشان را از هم بپاشیدند و بشآمت مخالفت پیغامبر
صلی الله علیه و آله وسلم که از آن قوم واقع شد شکست بر مسلمانان افتاد و بعضی کفار که پشت داده بودند روی بمعرکه نهادند و اهل اسلام
را در میان گرفتند و درین حال لشکر اسلام بسه قسم شدند قسمی بهزیمت رفتند بحوالی مدینه یا بشهر در آمدند و قسمی از ملازمت آنحضرت صلی الله
علیه و آله وسلم مفارقت ننمودند چون مرتضی علی و سعد وقاص و طلحه و قسمی سراسیمه و حیران در میان میدان می گشتند و برخی از ایشان بسعادت
شهادت فایز شدند و برخی آخر بخدمت حضرت خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم شتافتند و در روضة الاحباب آورده که منقول
است که در روز احد چون مسلمانان روی بهزیمت نهاده حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم را تنها گذاشتند آنحضرت
خشمناک شد و در آن حال بنگریست علی را دید که بر پهلوی وی ایستاده است گفت ای علی چون است که بدیگر یاران ملحق نشدی
گفت یا رسول الله إِنَّ لِي بِكَ أُسْوَةً بدرستیکه مرا بتو اقتدای ست مقتدی از نزدیک مقتدا کجا رود بیت جان دهد
عاشق و از کوچه جانان نرود ✽ بلبل سوخته هرگز ز گلستان نرود ✽ صفت عاشق صادق بحقیقت آنست ✽ که گرش سر ببرند از پی جانان
برود ✽ ناگاه جمعی متوجه آنحضرت گشتند فرمود که ای علی مرا ازین جمع نگاهدار علی فی الحال متوجه آن قوم گشت و دمار از روزگار شان بر آورد
و ایشانرا متفرق ساخت و بعضی را بدوزخ فرستاد و جماعتی دیگر پیدا شدند نبی بوی اشارت کرد هم آن گروه نیز کفایت شد و در آن حال
جبرئیل با پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم گفت که این کمال مواسات و جوانمردی ست که علی بجای می آرد حضرت فرمود که إِنَّهُ مِنِّي
وَأَنَا مِنْهُ بدرستیکه علی از من ست و من از ویم جبرئیل گفت أَنَا مِنْكُمَا و من از شما هر دوام و شنیدند که گوینده غیبی می گفت
لَا فَتَى إِلَّا عَلِي لَا سَيْفَ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ و در درج الدرر روح الله روح مؤلفه در مجمل ذکر کرده که باید بی شبهه تصدیق نمائی و بی
شائبه تصور فرمائی که سلطان اولیا علی مرتضی را کسب این دولت عظمی و درک این سعادت کبری و نزول درین مرتبه اسنی و عروج برین مقصد
اقصی ببرکت اقتدا بافضل اصفیا و بواسطه اهتدا باکمل اتقیا یعنی محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم حاصل شده بود کما قال الناظم و لقد اجاد
فیما افاد نظم آنکو بسر مرتبه لا فتی رسید ✽ از دولت متابعت مصطفی رسید ✽ آن مرد وی که بر سر اعدا بذو الفقار ✽ بیچون کلیم
بود که با اژدها رسید ✽ با مهر او ز تفرقه ها دل خلاص یافت ✽ زر گشت کار قلب چو با کیمیا رسید. آورده اند که چهار کس از کفار
قریش بایکدیگر معاهده نمودند بر آنکه رسولخدا را صلی الله علیه و آله وسلم بقتل آرند ابن شهاب و ابن قمیه و ابن حمید و عتبه ابی وقاص پس
درین محل که اشرار غلبه کردند و ابرار مغلوب شدند و هر یک بگوشه افتاده بودند حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم با معدودی
چند در موضعی افتاده بود آن سنگین دلان سخت دل میدان آرزو را حسب المرام یافته دست جرأت از آستین قباحت بدر آوردند

دستها حوالهٔ آن معدن جواهر رسالت و جلالت کردند ابن قمیه سنگی چند حوالهٔ آنحضرت کرد و یکی از آن بر آئینهٔ نورانی پیشانی
آنحضرت که محراب قلوب متوجهان حرم صدق و صفا و طاق ابروی دلجوی آن کعبهٔ علم و وفا آمد بغایت آنرا مجروح ساخت چنانچه خون روان
شد قطرات بر محاسن مبارکش فرو می آمد و حضرت آن را بردای اطهر خویش پاک میساخت و نمی گذاشت که بزمین چکد و میفرمود که اگر
قطرهٔ ازین خون بر زمین افتد هر آئینه عذاب از آسمان بر اهل زمین نازل شود و ابن شهاب سنگی بر بازوی آنحضرت صلے اللہ علیہ و آلہ
وسلم زد و آن را مجروح ساخت و ابن ابی وقاص سنگی بر لب و دندان مبارک آنحضرت صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم زد و آن را مجروح ساخت
چنانچه لب لطیفش بشگافت و هر آئینه آن بی نوای خارستان حسد که بسنگ کینه رطب تازهٔ نخل جویبار قدس را خسته گردانید نهال
عملش در روز جزا به ثمرهٔ اِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّوْمِ طَعَامُ الْاَثِیْمِ بار خواهد بود بیت آن سنگدل که سنگ جفا بر لبت فگند +
جز خار از آن رطبش نیست حاصلے ☆ و هم از اثر ضرب آن سنگ دندان رباعیهٔ وی از طرف شیب شکسته شد و یکی از آن گوهر های شب
چراغ که مار او داغ سیاه از آتش سودای صفائی آن در دل ست اندرج یاقوتی بیرون افتاد و از بی حیائی آن مردود که بر تختهٔ خاک
در هیچ شماری نبود کسری بدان عقد صحیح راه یافت مثنوی داشت از دُر دهانش درج دُر ☆ و دندان صحیح درج سی و دو دُر بود عقد صحیح
لیک دران ☆ کسری افگند سنگ بدگهران . گوئیا سنگ خشک مغز را بجهت رفع سودا مفرحی درکار بود که بیمحابا تمام در شاهوار را
شکست و یاقوت رمانی بیسود بیت کے شدی آن سنگ مفرح گرای ☆ گر نشدی در شکن دل لعل سای . بآن سخت دل سیاه چهره
میخواست که چون عقیق یمنی درخشان گردد از شعشعهٔ سهیل تابانش اقتباس رنگی نماید مثنوی بود لعلش سهیل رخشنده ☆ سنگ را
رنگ لعل بخشنده ☆ چون ز سیلش رفیق سنگ آمد ☆ سنگ در دم عقیق رنگ آمد ☆ درین محل که آنحضرت را چندین جراحت رسید
ابن قمیه شمشیر حوالهٔ آنحضرت کرد و سید عالم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم از شمشیر احتراز نموده در مغاکی افتاده رخسارهٔ آفتاب آثارش
از نظر ابرار و اشرار نهان گشت و روز روشن بر دیدهٔ دوستان چون شب مظلم تیره و چشم روزگار از مشاهدهٔ آثار چشم زخم اغیار
خیره شد بیت نالهٔ دلها بثریا رسید ☆ وز مژه ها سیل بدریا رسید . ابن قمیه ملعون پنداشت که خورشید شرع بعین حمئهٔ فنا غروب
کرد و ماه اوج کمال بمغرب فوت و زوال متواری شد قوم خود را مژده داد که کار محمد را بساختم و دال از هم او بیز ختم ابلیس از زبان
او فرا گرفته آوازه انداخت اَلَا اِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ بدانید بدرستیکه محمد کشته شد آواز ابلیس بمدینه رسید و بیک لحظه این خبر دلسوز
میان دوست و دشمن انتشار یافت اهل شرک ازین خبر شادمان شده بگرفتن غنیمت مشغول شدند و سید عالم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم بعد از
زمانی از آن مغاک بر آمده بجانب شعب توجه نمود و برخی اصحاب رض بوی پیوستند و درین غزوه حمزه ع جرعهٔ از جام شهادت چشید +
و بروضهٔ زاهرهٔ یُرْزَقُوْنَ فَرِحِیْنَ رسید و صورت شهادت حمزه رض برین وجه بود که جبیر بن مطعم که مهتر زادهٔ مکه و یکی از اشراف عرب
بود غلامی داشت حبشی که او را وحشی گفتندی مردی مبارز و دلیر و گزیر بود و پیوسته بزوبین جنگ کردی چون لشکر قریش عزیمت
مدینه کردند جبیر وحشی را طلبید و گفت ای غلام دانسته که مسلمانان در روز بدر عم من طعیمه بن عدی را بچه زاری و خواری بکشتند
و من یک عم داشتم و حالا محمد دو عم دارد حمزه و عباس رض عباس خود در مکه است و حمزه در مدینه اگر درین حرب حمزه را بقتل
رسانی ترا آزاد سازم و بمال وافر دل ترا شاد گردانم وحشی اتمام آن کار در عهدهٔ اهتمام گرفت و هند که زن ابوسفیان بود
در قبایل عرب بحسن و جمال شهرتے بکمال داشت پدر او عتبه هم در روز بدر در چاه هلاک افتاده بود وحشی را طلبید و گفت اگر محمد

را بزبان زوبین جواب کشتن پدرم بازدهی کامی که ترا باشد بحصول وصول یابد و من ترا تربیت بر قاعده کنم و منقول است که دختر
حارث بن عامر نیز با وحشی گفت پدر من در بدر کشته شده و در لشکرے که عزیمت محاربه با ایشان دارید جز سه کس را کفو پدر خود نے
دانم محمد و علی و حمزه رض اگر یکے ازین سه تن را مقتول سازی من ترا بشادی و آزادی برسانم وحشی جواب داد که من بر قتل محمد قادر
نیستم چه اصحاب در محافظت او بکمینه اند اما حمزه بخدائے کعبه که اگر او را در خواب یابم از هیبت و سطوت او او را بیدار نمی توانم کرد
اما چون علی رض نورسیده است و کارزار نادیده و بمیدان حرب کم رسیده شاید که بر وی حرب توانم انداخت پس وحشی بشادی آنها لوی بوعدهٔ
هند و خیال تربیت دختر حارث عزم کشتن یکی ازین شیران بیشهٔ اسلام درست کرد و چون روز حرب بکمین گاه ترصد در آمده تفحص تمام
بجای آورد و دید که سرداران مهاجران و جانبازان انصار در ملازمت سید اخیار اند اما آنجا نا امید شده بجستجوے علی رض در آمده
دید که مبارز میدان لا فتی و هژبر ایوان هل اتی در حرب مهارتی تمام دارد و از جوانب و اطراف خود بر خبر است دانست که بر وے دست
نیابد باز گشت و بجانب حمزه متوجه شد دید که حمزه رض چون شیر بیشه میان قوم در آمده و بر صفوف لشکر قریش بر هم میزند و آیتی هست
حمزه در آن روز بهر دو دست شمشیری داشت و بهر دو حرب کنان از دقایق کارزار چیزی فرو نمی گذاشت بسطوت شجاعت
دست بردی مینمود که اگر سام نریمان زنده بودی بمشاهدهٔ او از پای در افتادی و اگر رستم دستان ملاحظهٔ پایداری و دستکاری
او نمودی بوسه بر نعل سمند او دادی قطعه سالها لعب نماید فلک چوگان قدر + تا چنین شاه سوارے سوی میدان آید × اژدره
چستی و چالاکی اگر قصد کند × بدی گوی فلک در خم چوگان آرد × اتفاقاً سباع بن عبد العزی رسید و بی تعلل و در انتظر فرستاد
و رجز گویان مبارز طلبید از جماعت قریش هیچکس در برابر وی نیامد حمزه در غضب رفت و بی تحاشی خود را در میان جمع انداخت
و بضرب شمشیر آبدار ایشان را استیلاشی متفرق ساخت و کف بر لب آورده پروای حفظ اطراف نداشت و وحشی در کمین گاه نشسته
فرصتی می طلبید که ناگاه مرکبش بسر در آمد و در روایتی آنست که پیاده بود و پایش بجسته بر آمد و بر پشت افتاد و شکمش برهنه شد وحشی
از کمین گاه زوبین بسوی وی انداخت بر عانه اش آمد که از طرف دیگر بیرون آمد حمزه رض برخاست و بسوی کمینگاه توجه نمود
تا بنگرد که این زخم که زده نتوانست یعنی بروی در افتاد و پیشانی مبارک بر زمین نهاده کلمهٔ شهادت بر زبان راند و جان بسید شهدا
بعالم بالا رفت و وحشی صبر کرد تا مردم از نزدیک وی دور شدند بیامد و بحربه که داشت شکم وی را بشگافت و جگرش بیرون آورده
بنزدیک هند برد که اینک جگر حمزه قاتل پدرت هند آنرا افراسته و در دهان برد و بخائید پس بینداخت و پیرایه و زیورے که در گردن
داشت و در دست و پاے بوے بخشید و گفت چون بمکه رسیم ده دینار زر سرخ بدهم پس پرسید که حمزه را کجا کشتی بمن نمای وحشی
او را آورد تا بسر حمزه رسید هند کارد بکشید و گوش و بینی و بعضی دیگر از اعضای وی ببرید و در رشته کشیده آن بزرگوار
را مثله کرده در میان خاک و خون بگذاشت نظم در خاک و خون فتاده روا کی بود تنے + کو در غزا بدشمن دین کارزار کرد +
جانها فدای عم محمد که در احد + جان را برای دین الهی نثار کرد + آورده اند که چون آوازهٔ قتل آنحضرت صلی اللہ علیہ
و آلہ وسلم بمدینه رسید هیچ زنی قرشیه و هاشمیه نماند الا که می گریستند و مخدرات حجرات طهارت قصد احد کردند فاطمه رض در پس
حجره استاده بود یکی از منهزمان لشکر می گذشت فاطمه خواست که با وی سخن گوید حال پدر بزرگوار خود پرسد باز شرم داشت
و یکی از مردم محله همتی را دید پرسید که خبر چیست گفت چه می پرسی بیت احوال درون خانه گفتن نتوان +

خوں بود آستانہ می بیں و بپرس + فاطمہ را از مضمون این خبر دود از سینۂ مبارک برآمد و بدماغ رسید و سیل اشک از دیدہ رواں شد و در اندیشہ دور و دراز افتاد کہ ناگاہ کسی دیگر برسید و می گفت ای مسلمانان خدای مژدہ دہد شما را بشہادت پیغامبر شما فاطمہ کہ این خبر استماع نمود بیہوش شد جماعتی زنان کہ آنجا حاضر بودند آب بر روی مبارک وی می زدند تا بہوش باز آمد و فریاد برکشید کہ یَا اَبَتَاہُ وَیَا صَفِیَّاہُ پس چادر عصمت بر سر افگندہ از دروازۂ مدینہ بیرون آمد و حضرت عائشہ و صفیہ و ام ایمن رضی اللہ عنہن و جمعی دیگر از زنان اتفاق نمودہ بروی بجوہ احد رواں شدند راوی گوید کہ فاطمہ رض آہی میزد کہ ہیچ احدی را طاقت استماع نبود و نالہ می کرد کہ ہیچکس طاقت شنیدن آں نداشت **بیت** این چہ آہست کہ تا اوج ثریا برود + کوہ اگر بشنود این نالہ ز جا برود + فاطمہ رض ہر دو قدم کہ می رفت می افتاد + **مصرع** نہ قوت رفتن نہ روی توقف + ناگاہ زنی از بنی ذبیان برسید و گفت ای دختر خیر البشر بکجا میروی گفت می خواہم پیش پدر روم اما قوت رفتار ندارم زن گفت ای سیدۃ النساء تو ہمچناں ساکن باش تا من بروم و برای تو خبری بیاورم کہ اگر پدر بزرگوار ترا بدین حال بیند تحمل نتواند کرد فاطمہ رض در سایۂ دیواری قرار گرفت اما وی بیقرار بود و حالت این غم و سوزش چنین الم محنت زدہ داند کہ بدست ہجران عزیزی گرفتار شدہ باشد **بیت** آنرا کہ غمی چون غم من نیست چہ داند + کز دست غمش دل بچہ ساماں می گذراند + پس فاطمہ فرمود کہ ای زن چون حشمت برجمال جہاں آرای پدرم افتد سلام و نیاز من برساں و حال من بدیں ساں کہ مشاہدہ می کنی عرض دہ و بوقت فرصت بگو. **نظم** ای آفتاب من کہ شدی غائب از نظر + آیا شب فراق ترا کے بود سحر + ای نور چشم عالم و چشم و چراغ دل + بکشای چشم رحمت و در حال من نگر + نالم چو نے ز غصہ و بادم بود بدست + سوزم چو شمع در غم و دودم رود بسر + آں زن برفت و فاطمہ قطرات حسرات بر رخسار می بارید و بدرد تمام میگفت ای پدر مرا بغربت آوردی و در غریبی داغ یتیمی بر جگر نہادی ای دریغا مادرم خدیجہ زندہ بودی تا در بیکسی و یتیمی مرا دوا کردی و زخم تنہائی و غریبی مرا مرہم نہادی این جا فاطمہ در نالہ و ازاں جانب زن ذبیانیہ روی بلشکر نہادہ میدوید و ہر کرا می دید خبر سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم می پرسید و او را برادر و پدر و پسر بود در ملازمت پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بلشکر رفتہ بودند قضا را چوں بلشکرگاہ رسید کشتہ را دید افتادہ نگاہ کرد برادرش بود شہید شدہ و آنجا بخاک و خون آغشتہ دیدہ بر ہم نہادہ و بگذشت و با خود می گفت حرام است بر من دیدن روی او تا روی پیغامبر علیہ الصلوۃ والسلام را نہ بینم چوں قدمی دیگر برفت پدر را دید جان دادہ و برخاک افتادہ از وی نیز در گذشت بعد ازاں پسرش در نظرش در آمد ہنوز از حیات رمقی باقی داشت چوں مادر را دید گفت ای مادر خوش آمدی کہ آرزومند دیدار تو بودم زمانی نزد من بنشین و ساعتی در برم آرام گیر تا گفتار تو بشنوم و دیدار تو بنگرم **بیت** دم جاں دادن ست شربت دیدار می باید + اگرچہ بر تو دشوار است باری بر من آساں کن زن گفت ای عزیز مادر و ای شہید مادر مادر فراق تو گریان ست و بر آتش اشتیاق تو بریاں اما دختر رسول را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جائی بنشاندہ ام و باستخبار حال پدرش آمدہ و من ہنوز از سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خبر ندارم و فاطمہ انتظاری برد معذورم دار کہ قوت نشستن ندارم پسر را نیز بگذاشت و بیامد تا بپایۂ کوہ احد در محلی رسید کہ سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از شعب بیروں آمدہ بود و در پای علم ایستادہ و صحابہ گرداگرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم صف کشیدہ و زن پیش آمد و در قدم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم افتاد و گفت یا رسول اللہ پدر و پسر و برادرم و جد و قبیلہ و تمامی عشیرہ ام فدای تو باد سلام فاطمہ آوردہ ام و

حالت او بحضرت تو عرض می کنم حضرت فرمود تو او را کجا گذاشتی زن تمام قصہ را شرح داد رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گفت ای زن زود باز گرد و بشارت حیات من بدو رسان و بی انتظارش نزد من آر زن باز گشت و مژدۂ سلامت خواجۂ عالم بفاطمہ رسانید و گفت کہ بخدای کہ پدرت را دیدم. ایستادہ و علم بر سر او برداشتہ فاطمہ فرمود کہ مرا پیش پدر برساں و مژدگانی از من بستاں زن او را پیش گرفتہ باحد آورد و چوں حضرت فاطمہ رض را دید پیش او باز رفت و در کنار گرفت و فاطمہ بسیار بگریست حضرت صلوۃ اللہ وسلامہ علیہ او را تسلی داد و بنواخت گفت ای پدر من ازین زن مژدگانی قبول کردہ ام سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ازاں زن پرسید کہ از فاطمہ چہ توقع داری گفت یا رسول اللہ چشم آں دارم کہ فردای قیامت مرا دست گیرد و از من فراموش نکند فاطمہ فرمود کہ یا رسول اللہ دستوری فرمای کہ بر سر کشتگاں خود روم کہ بیکس اند حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم او را اجازت داد پس روی باصحاب کرد کہ مَا فَعَلَ عَمِّیْ آیا چہ کرد عم من حمزہ و حال او چگونہ است و چرا او را نمی بینم حارث بن صمہ از نزد آں سرور رواں شد تا خبر حمزہ بیارد برفت و دیری آمد علی مرتضی از عقب او برفت و بحارث رسید بعد زمانی کہ او بر بالین حمزہ ایستادہ بود چوں علی حمزہ را بداں حال بدید در گریہ شد و نزد پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم آمد و او را ازاں خبردار گردانید **بیت** آہ این چہ خبر بود کہ دلہا خون شد + جانہا ہمہ سوخت دیدہا جیحون شد + سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بنفس نفیس خود برخاست و بیامد و بر سر بالین حمزہ بایستاد و عم بزرگوار خود را کشتہ و مثلہ کردہ دید بسیار اندوہناک شد و بگریہ در آمد چہ حمزہ را بسیار دوست می داشت زیرا کہ ہم عم وی بود و ہم برادر رضاعی و در ین محل صفیہ عمۂ آنحضرت کہ خواہر حمزہ بود از دور پیدا شد پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با پسر وی زبیر فرمود کہ برو و والدہ ات را باز گرداں تا اینجا نیاید و برادر خود را بدیں حال نہ بیند کہ شاید طاقت نیارد و زیادہ از حد جزع کند زبیر پیش مادر باز رفت و گفت کجا می آئی خاطر رسول خدا چناں میخواہد کہ تو باز گردی صفیہ گفت ای پسر شنودہ ام کہ برادرم حمزہ را شہید کردہ اند و مثلہ ساختہ می دانم کہ این بلا و محنت وی را بجہت رضای خدا پیش آمدہ آمدہ ام تا او را بہ بینم شاید کہ خدای نیز مرا صبر دہد و بدولت رضای او برسم زبیر آمد و سخن مادر بعرض پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم رسانید حضرت وی را دستوری داد تا آمد و برادر را دید استرجاع نمود و بجہت وی از حق سبحانہ و تعالی آمرزش طلبید اما خود را از گریہ نتوانست داشت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از گریۂ او بگریہ در آمد و فاطمہ ہم می گریست حضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود کہ لَنْ اُصَابَ بِمِثْلِکِ اَبَدًا ہرگز مصیبت زدہ بمثل تو نخواہم شد یعنی مصیبت ہیچکس نزد من برابر مصیبت تو نخواہد بود و مقرر است کہ در مصیبت چنیں جز آہ و بکا بظہور نرسد و جز گریہ و نالہ نشاید. **نظم** ہنگام چنیں مصیبت ای دل + کو نالہ و آہ بیقراری + ای دیدہ تو اشکہای خونیں + از بہر کدام روز داری + پس با فاطمہ و صفیہ گفت کہ بشارت باد شما را کہ جبرئیل آمدہ و می گوید حمزہ را در میان اہل ہفت آسمان اسد اللہ و اسد رسول اللہ نوشتہ اند و در بعضی از روایات آمدہ کہ رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بر شہدای احد نماز گذارد اول بر حمزہ و دیگر جنازۂ ہر کہ می آوردند پیش حمزہ رض می نہاد و نماز می گذارد تا در آں روز ہفتاد بار بر حمزہ رض نماز گذارد و نور الائمہ خوارزمی آوردہ کہ حمزہ شہید اول بود از اہل بیت و حسین رض شہید آخر بود از خاندان ہمانا سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خبر کردہ بود کہ ہفتاد کس را با حسین شہید کنند و کس نباشد کہ بر آں غریبان شہید غریبان بیکس نماز گذارد و مہتر بشر صلوۃ اللہ وسلامہ علیہ ہفتاد بار بر جنازۂ حمزہ رض نماز گذارد یکی برای وی و باقی برای شہدای کربلا یعنی تا حق سبحانہ ثواب آں

آن نماز را با روح شهدا رسانند بعد از شهادت ایشان و ثواب شهیدان خود از حد شمار بیرون ست و از خیر حساب افزون و در خبر آمده که چون شهید از پای در افتد حور العین از کنار خود برای سر او بالین آماده کرده باشد **نظم** وقت غزا تیغ زنان غیور + جان کر کنند از تن مردانه دور + نی زپی دخل زیادت کنند + کز پی اعلای شهادت کنند + لاجرم آن تیغ که بر سر خورند + شربت از چشمهٔ کوثر خورند + راوی گوید که پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که حمزه را همچنان در جامهٔ خونین دفن کردند و از احد باز گشتند بمدینه آمدند از اکثر خانها آواز گریهٔ زنان شنیدند الا از خانهٔ حمزه فرمود وَاَمَّا حَمْزَةُ فَلَا بَوَاكِيَ لَهُ هٰهُنَا حمزه را درین شهر زنانی که گریه کنند نیست یعنی او غریب ست و غریبان را در غربت کسی که بر ایشان شفقت در زند و در مصیبت ایشان بگرید کمتر میبا شد حال غریبان عجیب ست و هر جا که المی ست نصیب غریب ست گفته اند که دو وقت دو کس را موجب حیرت ست اول بامداد مریتیم را که از خواب برخیزد و جمال پدر نه بیند و نماز شام غریب را که از هر طرف بجز دآشنائی بنظر در نیاید **نظم** نماز شام غریبان چو گریه آغازم + بمویهای غریبانه قصه پردازم + بیاد یار و دیار آنچنان بگریم زار + که از جهان ره و رسم سفر براندازم + آورده اند که یکی از پیغمبران عزرائیل را پرسید که ای قابض ارواح چندین داغ حسرت که بر جگر آدمیان می نهی و این همه شربت تلخ اجل بعالمیان می دهی هرگز بر کسی رحم می کنی عزرائیل گفت ای پیغامبر خدای خدای تعالی رحم را از دل من نزع کرده ست مرا در قبض روح بر هیچکس رحم نیست الا بر آن غریب ممتحن جدا مانده از شهر و وطن آن ساعت که خواهم امانت روح از وی استرداد کنم بنجه مطالبه در دامن جانش زنم آن بیچاره نداند که چه پیش وی آمد در چپ و راست نظر کند نه زن بیند و نه فرزند نه خویش مشاهده نماید نه پیوند پدر و مادر نه که با ایشان غم دل گوید برادر و خواهر نه که با ایشان سر ضمیر خود در میان نهد یاری مشفقی نه که یتیم خود را بدو سفارش نماید یاری مهربانی نه که وصیتی بجای آورد در آن ساعت آب حسرت در دیدهٔ او بگردد و قطرهٔ چند باران ندامت از سحاب چشم وی بچکد مرا درین حال بر وی رحم می آید و روح او را بمدارا قبض کنم **رباعی** هر شب بهوز سینه آرام غریب + وز شربت غم تلخ شود کام غریب + گویند که از مرگ بتر نیست غمی + شک نیست کزان بتر بود شام غریب + القصه چون انصار شنیدند که حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که حمزه رضی در ین شهر گرینده گان ندارد بخانهای خویش رفتند و زنان خویش را گفتند اول بخانهٔ حمزه رضی عم رسول صلی الله علیه و آله وسلم روید و بر وی بگرید بعد از آن بخانهٔ خویش باز آئید و بر کشتگان خود بگریید زنان انصار همه بخانهٔ حمزه رضی آمده و تا قریب نیم شب بر وی میگریستند و سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم بخواب رفته بود چون بیدار شد آواز گریهٔ زنان از خانهٔ حمزه رضی شنید پرسید که این چه آواز ست گفتند زنان انصار اند که بر عم تو می گریند حضرت صلوة الله وسلامه علیه فرمود که خدای خشنود باد از شما و اولاد شما و اولاد اولاد شما ای عزیز در قصهٔ کربلا همین ملاحظه کن که حسین رضی و اولاد و اصحاب وی غریب بودند و در آن بادیه کسی نه بود که بر ایشان بگرید لاجرم آسمان بر ایشان بگریست و امام محی السنه در تفسیر معالم التنزیل از سدی رحمه الله نقل کرده که چون حسین رضی را شهید کردند آسمان بگریست و گریهٔ او سرخی اطراف اوست و در تفسیر ثعلبی آورده که محمد بن سیرین رحمه الله فرموده که پیش از قتل حسین رضی حمرے که حالا از شفق مشهور می گردد نبود بعد از قتل حسین رضی ظهور نموده و درین باب گفته اند **بیت** این سرخی شفق که بر این چرخ بیوفاست + هر شام عکس خون شهیدان کربلاست در شواهد مذکور ست که معمر و زهری رحمهما الله در مجلس عبد الملک بن مروان بودند ولید پسر عبد الملک پرسید که کدام از شما می

داند که در روز قتل حسین رضی حالهای سنگهای بیت المقدس چه بود زهری رحمه الله فرمود که چنین بمن رسیده است که دران روز هیچ سنگی را از مسجد اقصی و حوالی او بر نداشتند مگر که در زیر آن خون تازه یافتند و از دیگری می آرند که چون حسین رضی شهید شد از آسمان خون بارید و هر چیز که مارا بود همه پر خون شد آسمان چند روز در چشم ما چون خون بسته می نمود و در عیون الرضا در حدیث ریان بن شبیب مذکور ست که سلطان علی ابن موسیٰ رضی الله عنه باو گفت که یا ابن شبیب وقتی که جدم را شهید کردند آسمان خون بارید و ترابی احمر از اطراف او بجانب زمین رسید یا ابن شبیب بدرستیکه چهار هزار فرشته برای نصرت او از محیط افلاک بمرکز خاک فرو آمدند و در جنگ دستوری نیافتند بر سر روضهٔ مقدس او قرار گرفته با موی ژولیده و روی گرد آلود می گریند و می باشند تا روز قیامت **غزل** اندرین ماتم ملائک دمبدم بگریسته + جن و انس و علوی و سفلی ز غم بگریسته + کرسی از جا رفته و سدره در افتاده ز پای + عرش نالان گشته و لوح و قلم بگریسته + مهر عالمتاب با سوز جگر نالیده زار + پیر گردون هر زمان با پشت خم بگریسته + زین عزا بهر رضای خواجهٔ رکن و مقام + ناله کرده زمزم و بیت الحرم بگریسته + و شهید سوم از شهدای اهل بیت جعفر ابن ابی طالب بود برادر مرتضیٰ علی رضی و او در اول حال با جماعتی از اصحاب بحبشه هجرت کرد و بنجاشی بدست او مسلمان شد و از حبشه بیرون آمد و در روز فتح خیبر بخدمت پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم رسید و آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه بغایت شادمان شده فرمود که نمی دانم بکدام یک ازین دو امر شادمان ترم بقدوم جعفر یا بفتح خیبر و حضرت صلی الله علیه و آله وسلم او را بسیار دوست داشتی و در بارهٔ او فرمود اَشْبَهْتَ خَلْقِيْ وَخُلُقِيْ تو مشابه منی در صورت و سیرت و این نهایت شرف ست در وصف وی آورده اند که در سال هشتم از هجرت که آنحضرت صلعم لشکری نامزد فرمود بحرب شرحبیل غسانی فرستاد و جعفر نیز دران سریه بود چون بموته رسیدند و آن موضع ست نزدیک بلقا و لایت شام با لشکر کفر روبرو افتادند سریهٔ حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم سه هزار کس بودند و لشکر شرحبیل صد هزار سوار و پیاده بلکه ازین عدد نیز زیاده مبارزان معرکهٔ جهاد و یکجهتان پاک طینت پاکیزه اعتقاد از بسیاری دشمنان اندیشه ناکرده دست اعتصام در دامن توکل استوار داشتند و پای ثبات در رکاب قرار آورده عنان اختیار بقبضهٔ مشیت آفریدگار گذاشتند **بیت** در دست ما چون نیست عنان ارادتی + بگذاشتیم تا کرم او چه می کند و مردانه وار روی بکارزار کفار آوردند و در اثنای قتال که زید بن حارث رضی الله عنه شهید شد جعفر بن ابی طالب علم برداشت و از مرکب پیاده شده اسپ را پی کرد و اول اسپی که در اسلام پی کردند آن بود آنگه بکارزار مشغول شد ضربتی بر دست راستش زدند چنانچه از تن او جدا شد علم را بدست چپ گرفت دست چپ او را نیز بینداختند علم را ببازوی خود نگاه داشت مرے از زد میاد او را زخمی زد که از پای در آمد و در صحاح اخبار وارد شده که حق تعالیٰ پیغامبر خویش را بر احوال اهل موته اطلاع داد و زمین را مرفوع گردانید تا معرکهٔ محاربهٔ ایشان را دید و یاران را خبر داد از اهل موته و فرمود که زید بن حارث علم برداشت و شربت شهادت چشید پس جعفر بن ابی طالب رایت فرا گرفت و بمرتبهٔ شهادت رسید و پس از آن ابن رواحه لوا برداشته جرعهٔ فنا نوشید این سخن می فرمود و قطرات آب از دیدهٔ مبارکش می بارید و فرمود که جعفر به بهشت در آمد حق تعالیٰ دو بال از یاقوت سرخ بعوض دو دست وی که انداخته بودند بوی ارزانی داشت که هر کجا که می خواهد طیران می نماید و از مرتضیٰ علی رضی منقول ست که رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که جعفر را دیدم در بهشت بر مثال ملکی که پرواز میکرد آورده اند که او را بخواب دیدند که در جنت با مرغان بهشتی پرواز می کند هر جا که میخواهد

از ین جهت وی را جعفر طیار گفتند و مرتضی علیؓ در شعرے چنین فرموده **شعر** وَجَعْفَرُ الَّذِیْ یُضْحِیْ وَیُمْسِیْ + یَطِیْرُ مَعَ الْمَلٰئِکَةِ
ابْنُ اُمِّیْ یعنی آن جعفر که بامداد و شبانگه با ملائکه طیران می کند پسر مادر منست یعنی برادر من و در بعضی از قصص آورده اند که جعفر را در آن جنگ پنجاه
زخم رسیده بود و در طرف پیش او همین که در آن معرکه هفتاد و پنج کس از کافران بواسطهٔ هیبت و سطوتے که از و مشاهده می رفت گرد او نیا
رستند گشت تا یکی را بر وی جمعی حمله کرده و او را بنیزه از زمین در ربودند درین محل سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم در مدینه بر منبر بود رفع
حجاب شده آن معرکه را مشاهده می کرد همین که جعفر را بنیزه از زمین برداشتند روی مبارک بآسمان کرد و گفت الهی پسر عم مرا رسوا
مساز حق سبحانه در همان ساعت او را دو بال بخشید تا از سر نیزه های کافران پرواز نموده بروضهٔ فردوس پرید از ین ست که او را طیار
گویند و هرگاه که عبدالله بن عمر رضی الله عنهما تحیت پسر وی بجا آوردی گفتی اَلسَّلَامُ عَلَیْكَ یَا ابْنَ ذِی الْجَنَاحَیْنِ منقول
است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم بعد از مشاهدهٔ حال جعفرؓ بخانهٔ وی آمد و اسما بنت عمیس را که زن جعفرؓ بود طلبید و
پرسید که کودکان جعفر کجا اند ایشان را به نزد من آر اسما گوید که ایشان را به نزدوے بردم ببوسید و ببوئید و در بر شان گرفت و در کنار خود
نشاند و آب اندیدهٔ آنحضرتؐ می چکید اسما گفت یا رسول الله فرزندان جعفر را چنان مینوازی که یتیمان را بنوازند و با ایشان آن
معامله می کنی که با بی پدران کنند مگر از جعفرؓ خبری آمده است و او را حالی افتاده حضرتؐ فرمود که آری او را شهید ساختند اما اسما از
غایت بیخودی فریاد کرد و زنان بر وی جمع شدند آغاز گریه و زاری کردند رسول صلی الله علیه و آله و سلم ایشان را تسلی داد و بصبر فرمود
آورده اند که حضرت صلوات الله و سلامه علیه از آنجا برخاست و با چشم پر آب بمنزل فاطمهؓ تشریف فرموده دید که فاطمهؓ می گرید
و میگوید وَاعَمَّاهُ پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که عَلٰی مِثْلِ جَعْفَرٍ فَلْتَبْكِ الْبَاکِیَةُ یعنی اگر گرینده بگرید باری بر مثل جعفر
بگرید **رباعی** حیران شده ام که در غمت چون گریم + از ابر بهار باری افزون گریم + گر دیده ز هر دیگران گرید آب + بهر تو من
خسته جگر خون گریم و از عبدالله جعفرؓ مروی ست که گفت من یاد دارم که آن سرور بخانهٔ ما آمد و تعزیت پدرم رسانید و دست
بر سر من و برادرم فرود آورد و بوسه بر روی ما نهاد و اشک از چشمش روان بود بحیثیتیکه بر محاسن مبارکش متقاطر میشد و فرمود که
بار خدایا جعفر به بهترین ثوابی رسید اکنون تو خلیفهٔ وی باش در ذریت وی به بهترین خلافتی که با بندگان بجا آری و بعد از سه روز
باز بخانهٔ ایشان رفت و فرزندان جعفر را بنواخت و دلداری نمود و حلاق را طلبید تا سر ایشان را بتراشید فرمود اما محمد بن جعفر
بعم من ابی طالب شبیهست و اما عون بن جعفر در خلق و خلق به پدر خود می ماند و دعای خیر در شان عبدالله بتقدیم رسانید
آورده اند که مادر ایشان میگریست و از یتیمی ایشان یاد می کرد و از بیکسی ایشان می نالید حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم
فرمود اَتَخَافِیْنَ عَلَیْهِمْ وَاَنَا وَلِیُّهُمْ فِی الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ آیا می ترسی بر فرزندان جعفر و حال آنکه من یار و مددگار
و متولی کار ایشانم در دنیا و آخرت و جعفر را هشت پسر بود و دو تن از ایشان که عون و محمد اصغر بودند در کربلا با پسر عم خود حسینؓ
شربت شهادت نوش فرمودند چنانچه بعد از ین در واقعهٔ جانسوز غم اندوز کربلا که سبب بکا و موجب اندوه و عناست مذکور
خواهد شد **قطعه** سوراخ میشود دل ما چون نگین حسین + آنجا که ذکر واقعهٔ کربلا رود + آخر روا بود که ز سنگین دلان شام بر اهل
بیت این همه جور و جفا رود + و دیگر ابتلاے آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بوفات فرزندش ابراهیم بود و ابراهیم در مدینه
بسال هشتم از هجرت در ذی الحجه متولد شد از ماریهٔ قبطیه و قابلهٔ او سلمی آزاد کردهٔ رسول خدای بود صلی الله علیه و آله و سلم

شوهر خود ابو رافع را خبر گردانید ماریه پسری آورد و ابو رافع بشارت بحضرت رسول صلوات الله و سلامه علیه رسانید و آنحضرت
بمژدگانی خبر بنده با ابو رافع بخشید و هم در ان شب ابراهیم نام نهاد و جبرئیل آمد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْكَ یَا اَبَا اِبْرَاهِیْمَ و حضرت
بدین سبب شادمان گشت و دایه برای وی مقرر فرمود و ابراهیمؑ قریب بیک سال و نیم بزیست و در سال دهم از هجرت وفات
یافت و پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم از موت وی بسیار گریان و اندوهناک گشت و بصحت رسیده که چون خبر بآن سرور
آوردند که ابراهیم در سکرات ست آن سرور بنزد دایهٔ وے آمد و عبدالرحمن بن عوف همراه پیغامبر بود صلی الله علیه و آله و سلم
و ابراهیم در کنار مادر بود حضرت علیه الصلوٰة والسلام وی را فرا گرفت و در کنار خویش آورد و چون بآن حالش بدید اشک در چشم
مبارکش روان شد عبدالرحمن بن عوف گفت یا رسول الله تو نیز میگریی نه نهی میکردی از گریه بر میت حضرت صلی الله علیه و آله
و سلم فرمود که اے پسر عوف من نهی کرده ام از روی و موی کندن و جامه پاره کردن و طپانچه بر رخساره زدن اما آب چشم اثر رحمت ست
و هر که رحم نکند بروے رحم نکنند آنگاه فرمود که ای ابراهیم اگر نه آن بودی که موت امریست حق و وعدهٔ و آخر ما عنقریب
با اول ملحق خواهد شدن هر آینه که بر تو از ین بیشتر حزین میشدم آنگه فرمود اَلْعَیْنُ تَدْمَعُ دیده اشک میبارد وَالْقَلْبُ یَحْزَنُ
و دل اندوهناک میشود وَلَا نَقُوْلُ اِلَّا مَا یُرْضِیْ رَبَّنَا و نمی گوییم سخنے مگر آنچه پسند پروردگار ما و اِنَّا بِفِرَاقِكَ یَا اِبْرَاهِیْمُ
لَمَحْزُوْنُوْنَ و ما بفراق تو ای ابراهیم هر آئینه اندوهناکیم و چه گونه کسے در فراق جگر گوشهٔ خود اندوهناک نبود چه او جزویست
از والدین و در قطع جزو هر آئینه کل را کلال و ملال رسد **بیت** دل ز پیوند کسان برداشتن آسان بود + یک از پیوند جان خود
بریدن مشکل ست + در شواهد النبوة و دیگر کتب مذکور ست که روزی رسول صلی الله علیه و آله و سلم حسینؓ را بر ران راست خود نشانده
بود و پسر خود ابراهیم را بر ران چپ جبرئیل علیه السلام فرود آمد و گفت یا حبیب الله خدای تعالی این هر دو برای تو جمع نخواهد کرد و یکی را
از تو باز خواهد ستد اکنون تو اختیار کن هر کدام را که خواهی تا خدای بجوار رحمت خود برد رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که اگر حسین وفات
کند بر فراق وی هم جان من بسوزد و هم دل علیؓ ملول شود و هم جگر فاطمه ریش گردد و هم برادرش حسن را اندوه رسد اگر ابراهیم برود بیشتر
الم بر جان من بود من الم خویش را اختیار کردم بر الم ایشان و بعد از سه روز ابراهیم وفات کرد و هرگاه که حسینؓ پیش پیغامبر صلی الله
علیه و آله و سلم آمدی وی را بوسه دادی و گفتی مرحبا بکسی که فرزند خود ابراهیم را فدای وی کردم پس با چنین کس چنان خوار بها کردن چگونه
روا باشد و در کنز الغرایب آورده که روزی شاهزاده حسینؓ پیش رسول صلی الله علیه و آله و سلم بود و می خواست که بخانه رود و باران می بارید
حضرت در حسینؓ نگریست او را ملول دید فرمود که چرا ملولی گفت دلم بجانب برادر و مادر میکشد و آرزوی دیدار ایشان دارم و باران
مرا از رفتن باز می دارد حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دعا فرمود تا باران باز ایستاد و حسینؓ بخانه باز رفت آنحضرت صلوات الله
و سلامه علیه قطرات باران بر جگر گوشهٔ خود روا نمی داشت تیر باران زهرآلود بر وجود نازنین او چگونه روا بود **نظم** گلبرگ سینهٔ وی
از آسیب خار تیر + مانند جیب غنچه شده چاک ای دریغ + از خاک سرو ناز بر آید کشیده قد + سرو قدش فرو شده در خاک آه دریغ
دیدند غرق خون رخ او را ملائکه دیدند و صوامع افلاک ای دریغ + اے دریغ و درد تا قیام قیامت در میان ماتم زدگان این امت
باقی خواهد بود و هر سال که ماه عاشورا در آید مصیبت داران حسینؓ را درد بر درد خواهد افزود حق سبحانه و تعالی غم دوستان را سبب
شادی آخرت گرداناد و روح مقدس شاهزاده و سایر شهدا از ما خشنود باد **رباعی** یارب نظر لطف عطا کن ما را + داریم

دل خستہ دوا کن مارا + ہر چند گنہ گار و پریشان حالیم + در کار شہید کربلا کن را

باب سوم در وفات حضرت سید المرسلین

علیہ افضل صلوٰۃ المصلین و علی عشرتہ و عشیرتہ اجمعین بر خواطر زاکیہ عقلائے عالم و ضمایر صافیہ بنی آدم وضوحی تمام و ظہوری لا کلام دارد کہ لباس حیات آدمیان مستعارست و اساس عمر ایشان بغایت ناپایدار لیالی و ایام منازل مسافران راہ دنیا و دراز عقبی است و شہور و اعوام مراحل گذرندگان بادیہ خونخوار دنیا ساخت ربع مسکون منہل خداع ست و محدث و حدہ و فلک نیلگون منزل وداع بساط بسیط گیتی دامگاہ فناست نہ آرامگاہ بقا مخلع غرورست نہ مراتع سرور قنطرہ عبورست نہ منظرہ حبور مخادف قرارست نہ مواقف قرار مکامن بوارست نہ اماکن مسار متنزہات بقاع او مراحل گذرست و مستحسنات رباع او منازل سفرست **نظم** گنج امان نیست درین خاکدان + مغز وفا نیست درین استخوان + آنچہ درین مائدہ خرگہی ست + کاسہ آلودہ و دست تہی ست + ہر کہ از و خورد دہانش بدوخت + وانکہ از و گفت زبانش بسوخت ای عزیز گل این جہان رفیق خارست و ملش قرین خمار گنجش برنج پیوستہ عیشش بطیش باز بستہ راحتش باز حمت ہمخانہ محنتش با محنت در یک کاشانہ قربتش باکربت آمیختہ مسرتش با مضرت در آویختہ نوش لطفش با نیش قہرست اثر تریاقش با ضرر زہرست وفاقش بالنفاق ہم وثاق ست تلاقش را با افتراق اتفاق ست عشرتش بے عسرت وجود نگیرد و فرح بے ترح وقوع نپذیرد۔

نظم جہان را ہر گلے بر نوک خاریست + خرابی از پی ہر نو بہاریست + وصال غنچہ بی خار جفا نیست + چراغ لالہ بی باد فنا نیست + جہان گر گنج دارد مار با اوست + وگر خرما نماید خار با اوست + گراز وی لطف جوئی قہر یابی وگر تریاق خواہی زہر یابی + نہ سروی در چمن بینم نہ شمشاد + کہ او از ارہ دہرست آزاد + کدام سرو سہی در چمن وجود بالا کشیدہ کہ بارہ خوات سر و شاخش را بر خاک ہلاک نینداختند و کدام نہال تازہ در گلشن حیات نشو و نما یافت کہ بہ تیر ممات بیخ او را منقطع نساختند **بیت** کدامی سرو را داد او بلندی + کہ بادش خم نکرد از دردمندی + ہر کہ از دروازہ عدم قدم در فضائے صحرای وجود نہاد بی شبہہ او را از رخنہ فنا بیرون باید رفت و ہر کہ رخت آمال و امانی بکشور زندگانی کشید بالضرورۃ متاع جان بے بدل را بہ تمغاچی اجل باید سپرد **رباعی**۔ آن کیست کہ دل نہاد و فارغ بنشست + پنداشت کہ مہلتی و تاخیری ہست + گو میخ مزن کہ خیمہ میباید کند + گو بار منہ کہ رخت میباید بست + ہر سحرگاہ منادیان کارگاہ قضا ندای دل گزای کُلُّ مَخْلُوقٍ سَیَمُوْتُ بگوش ہوش عالمیان فرو خوانند و ہر صبحدم داعیان بارگاہ قدر صدای مشقت انتمای وَكُلٌّ مَرْزُوْقٍ سَیَفُوْتُ باسماع جہانیان رسانند یعنی ہر آفریدہ شدہ زود باشد کہ بمیرد و ہر روزی خورندہ اندک زمانی را سمت فوت و فنا پذیرد پس ای خفتگان زمانہ بیدار شوید کہ مرگ در کمین ست ای مستان شبانہ ہشیار گردید کہ رجوع با حضرت رب العٰلمین ست ای مغرور شدگان بسرور ایام زندگانی گوش بخود دارید کہ ہر کمالے را زوالے در عقب ای مسرور گشتگان بنیل آمال و امانی بگوش ہوش آرید کہ ایام حیات را زمان ممات در قفاست **بیت** کہ می نہد قدم اندر سرای کون و فساد + کہ باز وی براہ عدم نمی آید ہیچ خانہ دیدہ کہ از روزنہ او دود مرگ بر نیامد و ہیچ ایوانی شنیدہ کہ شرفہ شرف او بقہر اجل از پای در نیامد ہیچ مجلسی و ملتقی بودہ کہ آیت لَقَدْ تَقَطَّعَ بَیْنَكُمْ بر و نخواندہ اند ہیچ مجمعی دست دادہ کہ آوازہ هٰذَا فِرَاقُ بَیْنِیْ وَبَیْنِكَ بدان نرسانیدہ اند نیل رحیل کُلُّ شَیْءٍ هَالِكٌ بر چہرہ ادنی و اقصی کشیدہ اند و غبار کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ بر مفارق اسافل و اعالی فشاندہ اند

ہمہ را بار وفات کشیدنی ست و جملہ را شربت فنا چشیدنی خاقان و امیر و سلطان و وزیر و منشی و دبیر و غنی و فقیر و صغیر و کبیر و جوان و پیر و عالم و جاہل و عاقل و غافل و ناقص و کامل و قائم و قاعد و ہابط و صاعد و خفتہ و بیدار و مست و ہشیار و قوی و ضعیف و وضیع و شریف و موحد و ملحد و مقر و جاحد و فاسق و زاہد و کاہل و جاہد ہمہ در قبضہ این بلا و چنگال این عنا برابر اند **بیت** در بارگاہ حشر چہ سلطان چہ بینوا + در آستان مرگ چہ دربان چہ بادشاہ + اگر درین جہان کسی را حیات ابد میسر و بقای سرمد متصور بودی آن خلعت باقیمت بر قامت استقامت انبیا و رسل کہ ہادیان مسالک و سبل اند راست آمدی و اگر اجل کسی را مہلت دادی در باب بقا بروی کسے کشادی بایستی کہ سید انبیا و سند اصفیا کہ منشور کرامت بی غایتش بطغرای غرای اَنَا سَیِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ موشح بود و نشان عالی شان مناقب بی نہایتش بتوقیع وقیع وَلٰكِنْ رَّسُوْلَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ النَّبِیّٖنَ موقع و مرشح جام فوات ننوشیدے حق سبحانہ جہت تسلیہ این امت عالی ہمت رقم موت بر صحیفہ شریفہ حیاتش کشید کہ اِنَّكَ مَیِّتٌ وَّاِنَّهُمْ مَّیِّتُوْنَ و بواسطہ دفع توہم بقا در دنیا و غا این خطاب مستطاب بگوش ہوش رسانید کہ وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ یعنی ما ندادیم و مقرر نکردیم ہیچ بشرے را پیش از تو مرتبہ جاوید بودن در دنیا تمامی انبیا و اذکیا و اولیا و اصفیا و غیر ایشان کہ پیش از تو بودہ اند شربت مرگ چشانیدہ ایم و ندای قُلْ یَتَوَفّٰىكُمْ مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِیْ بدیشان شنوانیدہ اَفَاۡئِنْ مِّتَّ فَهُمُ الْخٰلِدُوْنَ آیا اگر تو بمیری این دیگران کہ ہستند باقی خواہند ماند نی کُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ہر نفسے چشندہ مرگ ست **رباعی** گیرو قرار در رحم خاک عاقبت + ہر نطفہ کہ آمد از صلب آدم ست + کاخ فلک پرست ز ذکر گذشتگان + لیکن کسی کہ گوش کند این ندا کم ست + پس ارباب مصایب و رزایا و اصحاب نوایب و بلایا اگر در واقعہ ہایلہ انتقال سید المرسلین و حادثہ نازلہ فوت و ارتحال خاتم النبیین علیہ افضل صلوات المصلین بواجبی تامل نمایند دل و جان در دہند و روح روان ستمند ایشان با صبر و رضا قرین و با اطمینان و تسلی ہمنشین گردد و اندیشہ مرگ و خوف فنا بر ایشان آسان شود **شعر** وَلَوْ كَانَ اِنْسَانٌ یَدُوْمُ بَقَاؤُهٗ + لَمَا مَاتَ خَیْرُ الْمُرْسَلِیْنَ مُحَمَّدُ اندیشہ ز مرگ مصطفےٰ باید کرد + شادی طرب جملہ رہا باید کرد + چون سید ہر دو کون جاوید نماند + ما را طمع خام چرا باید کرد + ای عزیز چون ایام غم انجام عاشورا محل ماتم و بکاست اگر دو سہ کلمہ از وفات حضرت سید کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ بزبان قلم بر صحیفہ بیان سمت تحریر یابد دور نماید آوردہ اند کہ در سال دہم از ہجرت کہ آنحضرت حجۃ الوداع ادا فرمود در روز عرفہ در ساحت عرفات این آیت فرود آمد اَلْیَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِیْنَكُمْ امروز دین شما را برائے شما کامل گردانیدم فَاَتْمَمْتُ عَلَیْكُمْ نِعْمَتِیْ و نعمتہای خود را بر شما تمام ساختم پیغامبر را صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم از مضمون این آیت رایحہ انتقال بحضرت دار الوصال بمشام جان رسید چہ ہر چیز کہ رقم کمال برو کشیدہ اند آفت زوال در عقب دارد۔ **بیت** چو آفتاب بہ نصف النہار یافت کمال + مقررست کہ رو می نہد بصوب زوال + آوردہ اند کہ دران اوقات آن خطبہ کہ می خواند فرمود کہ فرا گیرید از من مناسک خود را کہ شاید نہ بینم شما را بعد ازین سال و منقول ست کہ در خطبہ روز عرفہ فرمود کہ شما از من پرسیدہ خواہید شد یعنی فردای قیامت از شما خواہند پرسید کہ محمد چگونہ زندگانی کرد با شما شما در جواب چہ خواہید گفت گفتند گواہی خواہیم داد کہ ادای رسالت و امانت کردی و آنچہ شرط ارشاد و نصیحت بود بجای آوردی پس آنحضرت انگشت مسبحہ خود را بجانب آسمان برداشت و بسوے زمین فرود آورد و گفت اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ بار خدایا گواہ باش بار خدایا گواہ باش و بعد از انکہ از حج مراجعت فرمود در اثنای طریق بمنزلی

فرود آمد که آن را غدیر خم می گفتند در نواحی جحفه واقع ست و آنجا نماز پیشین در اول وقت ادا فرمود بعد از ان روی بیاران کرد و گفت اَلَسْتُ اَوْلٰی بِالْمُؤْمِنِیْنَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ آیا من نیستم سزاوارتر بمومنان از نفسهای ایشان همه گفت بَلٰی یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ همچنین ست که میفرمائی و تو اولی از ما بمائی گفت مَنْ کُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِیٌّ مَوْلَاهُ هر که من مولای اویم پس علیؓ مولای اوست و در روایتی آنست که فرمود که خدای تعالی مولای من ست و من مولای جمیع مومنانم بعد از ان دست علیؓ بگرفت و فرمود هر که من مولائی اویم پس علی بن ابی طالب مولائی اوست پس ازان بیخ دعا در شان مرتضی علیؓ بتقدیم رسانید گفت اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ بار خدایا دوست دار هر که علیؓ را دوست دارد وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ و دشمن دار هر که علی را دشمن دارد وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهٗ و فرو گذار هر که علی را فرو گذارد وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهٗ و یاری ده هر که علیؓ را یاری دهد وَاَدِرِ الْحَقَّ مَعَهٗ حَیْثُ کَانَ و حق را با او دار هر جا که باشد مروی ست که عمر رضی اللہ عنہ برخاست و دست مرتضی علی کرم اللہ وجہہ گرفت و گفت بَخٍ بَخٍ یَا ابْنَ اَبِیْ طَالِبٍ نیکوی و خرمی باد ترا ای پسر ابو طالب اَصْبَحْتَ مَوْلَا کُلِّ مُؤْمِنٍ وَّمُؤْمِنَةٍ بامداد کردی مولای همه مومنین و مومنات و درین محل این سه بیت را از روضة الاحباب اینجا نقل افتاد **ابیات** روا ز برای سر دین خویش تاجی ساز + ز خاک پای جوانمرد وال من والاه + ز ذل عداوت او دور دار تا نخوری + ز تیغ لفظ نبی زخم عاد من عاداه + گواه پاکی اصلت ولای شاهی ان + که بر کمال معانیش هل اتی است گواه + و بوقت نقل این حدیث در سج آورده که از فحوای این خبر معتبر معلوم میشود که دوستی امیر اسد اللہ الغالب علی مرتضیؓ دکمال ایمان دخل تمام دارد و بغض او عیاذاً باللہ شخص را در سلسلۂ هالکان میشمارد و بعمری که **نظم** هر کرا هست با علی کینه + در سخن حاجت درازی نیست نیست در دستش آستین پدر + دامن مادرش نمازی نیست + و در روایتی آنست که بهمین وقت در غدیر خم فرمود که گوییا مرا بعالم بقا خوانند و من اجابت نمودم بدانید که من در میان شما دو امر عظیم میگذارم و یکی از دیگری بزرگتر ست قرآن و اهل بیت من به بینید و احتیاط کنید که بعد از من با آن دو امر چگونه سلوک خواهید نمود و رعایت حقوق آن بچه کیفیت بجای خواهید آورد و آن دو امر از یک دیگر جدا نخواهند شد تا در لب حوض کوثر بمن رسند بزرگی فرموده که حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم امت را بحوض کوثر وعده می داده و بعضی ازین امت جگر گوشه گان ایشان را گرسنه و تشنه بشربت زهر و ضرب قهر هلاک کردند **غزل**

ای بجای تو من وفا کرده	تو مکافات آن جفا کرده	بوده بیگانه و ترا با حق	به نصیحت من آشنا کرده
من ترا چون بحشر تشنه شوی	وعدهٔ شربت صفا کرده	در مکافات تو حسینؓ مرا	بغم آب مبتلا کرده
آن حسینی که که جبرئیل اورا	هر کجا دیده مرحبا کرده	فاطمهؓ از برائے تربیتش	صد سحرگاه ربنا کرده

در مقتل نور الائمه آورده اند که وقتیکه حسینؓ با کودکان در محلهٔ از محلات مدینه بازی می کرد خواجهٔ عالم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم از گوشهٔ در آمد و قصد کرد تا حسینؓ را بگیرد حسینؓ در میان کودکان می گریخت و خواجه از پی او می تاخت و او خود را بچپ و راست می انداخت حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم گفت حسینا این چه گریزپائی ست حسینؓ گفت شاها می گریزم ترا بجستجوی می آرم آری معشوق که از جوینده پرهیزی می کند نه فکر گریزی کند بلکه عاشق را در طلب تیزی می کند القصه خواجه او را بگرفت و تنگش در کنار کشید و دست دعا بر آورد که اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُحِبُّهٗ فَاَحِبَّهٗ وَاَحِبَّ مَنْ یُّحِبُّهٗ بار خدایا من حسینؓ را دوست میدارم تو هم او را دوست دار و دوست دار کسی را که دوست دارد او را و دران ساعت از عالم غیب پیام رسید که حبیب من این

جگر گوشه تو بر تابهٔ کربلا بریان خواهد شد و آب ازین ریحانهٔ گلشن نبوت باز خواهند گرفت بر درگاه ما لب تشنه دوست دارند و در راه ما خسارهٔ بخون آلوده طلبند مقربان ما سوگند بسرهای بریدهٔ محبان خورند لاجرم او و پدر و برادر او بسعادت شهادت بدرگاه ما خواهند آمد علیؓ بحربی و حسنؓ بشربتی و حسینؓ بضربتی **نظم** آن یکی را ضربت تیغ بلا بر فرق سر + وان دگر را شربت زهر عناد در کام دل + دیگری با حلق تشنه خورده تیغ آب دار + خاک دشت کربلا از خون پاکش گشته گل + آورده اند که در ایام منا در حجة الوداع سورهٔ کریمه اِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ فرود آمد حضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم با جبرئیل گفت ای برادر گوییا مرا خبر دار می گردانند که ازین عالم میباید رفت جبرئیلؑ گفت یا رسول اللہ وَلَلْاٰخِرَةُ خَیْرٌ لَّکَ مِنَ الْاُوْلٰی هر آینه عالم بقا ترا بهتر است از دار فنا آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم بعد از نزول این سوره در کار آخرت بیشتر از بیشتر جد و جهدی فرمود و کلمات سُبْحَانَکَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِکَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْلِیْ اِنَّکَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ تکرار مینمود گفتند یا رسول اللہ چون ست که این کلمات را بسیار میگوئی فرمود که بدانید و آگاه باشید که مرا بعالم بقا خوانده اند و در گریه شد گفتند ای سید سرور از مرگ می گرئی و تحقیق که آمرزیده است حق سبحانه و تعالی گذشته و آینده ترا فرمود که کجاست هول الطلاع بر فوت و تنگی قبر و تاریکی لحد و اهوال قیامت یعنی این همه می باید دید و میباید کشید و مقرر است که این سخن برائے ارشاد و تنبیه سایلان می فرمود و اگر نه آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم ازین خطرات سالم و ایمن بوده و منقول ست که چون سید عالم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم از فحوای سورهٔ فتح و مضمون آیت اَلْیَوْمَ اَکْمَلْتُ لَکُمْ دِیْنَکُمْ وَاَتْمَمْتُ عَلَیْکُمْ نِعْمَتِیْ خبر ارتحال ازین عالم بی ثباتی سریع الزوال دریافت و شعشعهٔ آفتاب شوق رب الارباب و ذوق مراجعت بوطن اصلی و خیر المآب از مطلع اِرْجِعِیْ اِلٰی رَبِّکِ بر نفس مقدس او تافت بیک ماه پیش از آن که وفات کند خواص اصحاب را بخانهٔ عائشهؓ طلبید و چون نظر مبارکش بر ایشان افتاد قطرات عبرات از چشمهٔ چشم مبارکش بگشاد و سهانا که آن گریه از غایت رحم و شفقت آنحضرت بوده صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم بر یاران که ایشان را تحمل بار هجران و طاقت وداع آن جان جهان چگونه تواند بود **نظم** وداع یار و دیارم چو بگذرد بخیال + شود منازلم از آب دیده مالامال + میان آتش سوزنده ممکن ست آرام + ولی در آتش هجران قرار صبر محال + پس از سر اهتمام تمام بجهت حضار مجلس ... دعا بگشاد و فرمود مَرْحَبًا بِکُمْ فراخی عیش و دوام نعمت و کمال جمعیت بشما واصل باد وَحَیَّاکُمُ اللّٰهُ بِالسَّلَامِ و تحیت گوید خدای شما را بالسلام که دلیل سلامت و وسیلهٔ کرامت ست جَمَعَکُمُ اللّٰهُ جمع دارد خدای شما را و از تفرقه محفوظ دارد رَحِمَکُمُ اللّٰهُ رحمت کناد خدای مر شما را و مهربانی درباره شما پاینده داراد حَفِظَکُمُ اللّٰهُ شما را از آفات و مخافات نگه داراد جَبَرَکُمُ اللّٰهُ و شکستهای شما را بدرستی مبدل کناد نَصَرَکُمُ اللّٰهُ و در همه احوال یاری و نصرت دهاد رَفَعَکُمُ اللّٰهُ منزلت شما رفیع گرداناد وَفَّقَکُمُ اللّٰهُ توفیق رفیق شما سازاد قَبِلَکُمُ اللّٰهُ شما را شرف قبول ارزانی داراد هَدَاکُمُ اللّٰهُ شما را براه هدایت بداراد اٰوَاکُمُ اللّٰهُ در کنف لطف و پناه فضل خود جای دهاد وَقَاکُمُ اللّٰهُ نگهدار و حمایت کنندهٔ شما باد سَلَّمَکُمُ اللّٰهُ هر چه نباید و نشاید بسلامت داراد رَزَقَکُمُ اللّٰهُ از خزینهٔ افضال بیزدال شما را روزی دهاد و وصیت می کنم شما را بتقوی و پرهیزگاری و ترسگاری از حضرت باری و شما را بخدای می سپارم و حق تعالی را بر شمای خلیفه می گردانم و می ترسانم شما را از عقاب رب الارباب بدرستیکه من از و نذیر مبینم میباید که در طریق کبر و علو بر بندگان غلو ننمائید و در بلاد او در فتنه و عدوان

بکشائید که حق تعالی فرموده که سرای آخرت یعنی نعیم او را آماده کرده ایم برای کسانیکه نخواهند تکبر و سربلندی در زمین و نه تباهی و طغیان
و عاقبت پسندیده مر متقیان راست اصحاب را ازین کلمات بابرکات چنان مفهوم شد که سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم
یاران را وداع می فرماید این همه مبالغه بواسطهٔ قرب سفر آخرت می نماید و گفتند یا رسول الله وقت رحلت تو کے
خواهد بود و اجل مسمی کدام زمان روی خواهد نمود فرمود که هنگام فراق نزدیک رسیده و زمان بازگشتن ست بخدا
و وصول بسدرة المنتهی و جنت الماوی و رفیق اعلی گفتند یا رسول الله غسل تو که بجا آورد و بدان وظیفه که قیام نماید
فرمود که مردان اهل بیت من آنکس که بمن نزدیک ترست گفتند در چه جامه ترا کفن کنیم فرمود که درین جامها که پوشیده
ام اگر خواهید یا جامهای مصری یا حلهای یمنی یا جامهای سفید گفتند یا رسول الله که بر تو نماز گذارد و همه در گریه افتادند
حضرت نیز صلی الله علیه و آله و سلم بگریه در آمد و گفت صبر کنید و جزع منمائید رحمت خدای بر شما باد و گناهان شما را بیامرزاد
و شما را از قبل پیغمبر شما جزای خیر دهاد و چون مرا بشوئید و کفن کنید همچنان بر جنازه درین خانه بر کنار قبر بگذارید و همه بیرون روید
و بدانید که اول کسی که بر من نماز گذارد دوست من جبرئیل خواهد بود پس میکائیل آنگه اسرافیل و بعد از ایشان ملک الموت
با گروه انبوه از ملائکه پس از ایشان شما فوج فوج در آئید و بر من نماز گذارید و ابتدا بنماز بر من مردان اهل بیت من کنند
بعد از ایشان زنان اهل بیت آنگاه سایر اصحاب گفتند یا رسول الله که شما را در قبر در آرد فرمود که اهل بیت طیبین
با گروهی از ملائکه مقربین که ایشان شما را می بینند و شما نه بینید پس حاضران را بخیر یاد کرد و گفت سلام من برسانید بدان
جماعت از یاران که غایب اند و هر کس که پیروی دین من کند تا روز قیامت اور السلام از من مخصوص سازید و تحفه
تحیت همه را بنوازید **بیت** روزیکه ز تو سلام باشد ما را + آن روز فلک غلام باشد ما را + بعد از تمهید قواعد وصیت
سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم مترصد می بود که آیا کی باشد که ایام فانی این جهانی بانجام رسد و نفس مطمئنه را از حضرت
جلال احدیت مژدهٔ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي پیغام رسد تا در شب چهارشنبه بیست و هشتم ماه صفر در سال یازدهم از
هجرت بزیارت گورستان بقیع توجه فرمود گویند ابو موهبه دران شب ملازم آنحضرت بود ابو موهبه گوید که آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم بجهت اهل مقبره بقیع زمانی طویل استغفار نمود و چندان دعای خیر کرد بر ایشان که آرزو بردم که
کاش من از اهل آن گورستان بودمی تا شرف آن دعا دریافتمی آنگاه روی بمن کرد و گفت ای ابو موهبه خزاین این دنیا را
بر من عرض کردند و مرا مخیر ساختند میان آنکه در دنیا باقی باشم و بعد از ان به بهشت روم و لقای پروردگار خود را بعد از
بهشت بینم گفتم یا رسول الله پدر و مادرم فدای تو باد خزاین دنیا و بقا در ان و بعد از ان بهشت را اختیار کن فرمود نی
لقای پروردگار خود و بهشت را اختیار نمودم منقول ست که رسول صلی الله علیه و آله و سلم شبی مامور شد که برود به بقیع
و بجهت اهل آن مقبره استغفار کند حضرت چنان کرد و بازگشت و در خواب شد و باز باوی گفتند برو و برای اهل
بقیع استغفار کن باز رفت و طلب آمرزش نمود و باز آمد و باستراحت مشغول گشت باوی گفتند برو و برای
شهدای احد دعا کن حضرت باحد رفت و در شان شهدای احد دعای خیر بتقدیم رسانید و روایتے هست که
بر شهدای احد نماز گذارد بعد از هشت سال که از واقعهٔ احد گذشته بود مراد آنست که ایشانرا دعاے

خیر کرد و آمرزش طلبید و درین اوقات گوئی وداع احیا و اموات می فرمود و روز دیگر آنحضرت را صلی الله علیه و آله و سلم صداع
طاری گشته سر خود را بعصابه بر بست و آن روز نوبت میمونه بود و چون مرض اشتداد یافت و زوجات مطهرات همه آنجا جمع شدند حضرت
صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که اَیْنَ اَنَا غَدًا من فردا کجا خواهم بود و این سخن را مکرر می نمود فاطمه زهرا با جماعت مومنان گفت که
پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم را مشقت خواهد که هر روز بخانهٔ یکی از شما تردد کند همه بر یک خانه راضی شوید ایشان بر خانهٔ عائشه راضی
گشتند پس آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از خانهٔ میمونه بیرون آمد دستی بر دوش علی و دستی بر دوش فضل بن عباس نهاده پایهای
مبارک در زمین می کشید تا بحجرهٔ عائشه آمد و در انجا بستر مرض بینداخت و سایر زوجات آن سرور آنجا بخدمت وی
قیام مینمودند و مرض ایشان روی بشدت و صعوبت نهاده و تپ عظیم طاری شد عبد الله بن مسعود رضی الله عنهما گوید که
در آمدم بتر د رسول صلی الله علیه و آله و سلم در حالتی که تپ داشت و دست بر وے نهادم چنان گرم بود که نتوانستم تحمل آن
حرارت کرد گفتم یا رسول الله تپے بغایت گرم داری فرمود که آرے بدرستیکه تپ من چنان ست که دو مرد از شما را
تپ گیرد گفتم پس ترا دو اجر باشد فرمود که آرے بخدائے که نفس من بید قدرت اوست که هیچ احدی بر روئے زمین نبود
که ایذائی از مرض و غیر آن بدو رسد الا آنکه خدا تعالی گناهان او را بریزانند و بے چنانکه درخت برگهای خود را بریزاند
و منقول است از ابو سعید خدری رضی الله عنه که گفت در آمدم نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و قطیفهٔ بر خویش پوشیده بود
و حرارت تپ وی را از بالائے قطیفه در می یافتم و دست تحمل آن نداشت که بیواسطه به بدن سرور رسانم از روی تعجب
سُبْحَانَ اللهِ می گفتم فرمود هیچ احدی را بلای سخت تر از بلای انبیا نیست و چنانچه بلای ایشان مضاعف ست اجر
ایشان نیز مضاعف ست بعضی از ایشان را حق تعالی ابتلا ساختی بفقر و درویشی تا بحدیکه از ملبوس قبا و نبودی بر غیر یک
عبا که شب و روز همان پوشیدی و فرح انبیا به بلا زیاده بودی از فرح شما بعطا آری محبان را و مقربان درگاه را از غمیکه از
دوست رسد مرهم ست و الیکه برائے دوست کشند عین عطا و کرم **قطعه** المی کز برای دوست کشم + راحت جان
مبتلائی من ست + زخم او مرهم ست بر دل من + درد او شربت دوای من است + و درهمین باب گفته اند **رباعی**
من خار غمش بصد گلستان ندهم + خاک قدمش بآب حیوان ندهم + دردی که مرا ز غم او حاصل شد + آن درد بصد
هزار درمان ندهم + مادر بشر بن البراء گوید که بر رسول خدای در آمدم در مرض الموت و تپے در غایت حرارت داشت گفتم
یا رسول الله هرگز بر هیچکس مثل این تپ گرم که بر بدن تست نیافته ام فرمود برای آن چنین ست که اجر ما مضاعف ست ای
ام البراء مردم در باب مرض من چه میگویند گفتم می گویند مرض این حضرت ذات الجنب ست فرمود که سزاوار لطف و کرم الهی نیست که
آن مرض را بر پیغمبر خویش مسلط کند چه آن زحمت از همزات شیطان ست و شیطان را بر من استیلا نیست و لیکن این مرض
من اثر آن گوشت زهر آلود ست که با پسر تو در خیبر خوردیم و هر چند وقت اثر آن بر من تازه میشود و این زمان وقت انقطاع
رگ حیات ست و گویا حکمت دران این بود که پیغمبر را صلی الله علیه و آله و سلم از مرتبهٔ شهادت نصیبی باشد و در روح الارواح
آورده که عجب سرّیست معدن فتوت بضعهٔ نبوت قرین شد - و دُر شاهوار پدید آمد که يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ
وَالْمَرْجَانُ هر یکی میراث پدری بر داشتند بزرگتر مصطفی بود صلی الله علیه و آله و سلم باثر زهر از عالم رحلت فرمود

وبعد دیگر علی مرتضی رض بود بضرب تیغ توجه بسفر آخرت نمود حسن رض هم فرزند بزرگتر بود باتفاق مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم شربت
زهر چشید حسین رض فرزند دیگر بود بموافقت مرتضی الم زخم تیغ کشید سالها گذشت وهنوز ضرر آن زهر بهیچ تریاقی مندفع نگشته و
قرنهای برآمد وهنوز زخم آن تیغ را مرهمی پدید نیامده ودیدهای دردمندان از اثر آن زهر گریان ست وسینهای مستمندان
از شرر آن تیغ بریان **قطعه** چون چراغ دیدهٔ زهرا بکشتندش بزهر + زهر را دل بر چراغ دیدهٔ زهرا بسوخت + چون روان کردند
خون از قرة العین رسول + چشم عیسی خون ببارید ودل زهرا بسوخت + آورده اند که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم چهارده
روز بیمار بود ودر آن ایام قضایا متحقق گشته وما بعضی از آن از کتاب روضة الاحباب وغیر آن اینجا آورده ایم اول آنست
که بصحت رسیده از عائشه صدیقه رضی الله عنها که گفت ندیدم من هیچ احدی را مانند برسول خدای صلی الله علیه وآله وسلم از
فاطمه زهرا از روی حسن سیرت واستقامت منظر وسکینه ووقار در قیام وقعود وچون فاطمه رض بر پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم در آمدی
آن سرور برخاستی ومتوجه ومستقبل وی شدی واورا ابوسیدی وبرجای خود بنشاندی وحضرت چون بخانهٔ وی رفتی او نیز با پدر بزرگوار
همان طریقه مرعی داشتی ودر آن خستگی کسی را فرستاد وفاطمه را بخواند وچون بیامد فرمود که مَرْحَبًا یَا بِنْتِی واورا بر پهلوی خود
بنشانید وبعد از ترتیب ضوابط تفقد وتهذیب روابط تعهد وتمهید قواعد معاطفه وتشیید مبانی ملاطفه با وی سخنی بطریق مساره
فرمود فاطمه رض گریان شد باز با وی بر سبیل نجوی سخن گفت این نوبت فرحان وخندان گشت عائشه رض گوید با فاطمه رض گفتم ای دختر
خیر البشر ندیدم من هیچ فرح را بدین حزن نزدیک تر مثل امروز ونشنیدم غمی را بشادمانی قرین تر از آنچه از تو دیدم فاطمه رض
در آن روز آن سر را با عائشه رض نگفت اما بعد از آن گفته بود که نوبت اول که با من مساره کرد مضمونش این بود که بدان وآگاه باش
که هر سالی از سنوات سابقه جبرئیل امین جهت درس قرآن مبین یک نوبت بعرصهٔ زمین می آمد وامسال دو نوبت برای
ضبط آن مهم نازل شده گمان نمیبرم مگر آنکه اجل من نزدیک رسیده وشوق من نیز بعالم قدس بغایت انجامیده وعنقریب
ازین منزل فانی بجوار رحمت سبحانی رحلت خواهم کرد صحبت مرا غنیمت دار تا می توانی دست از دامن وصلم باز مدار **مصرع**
کامروزی که خوانی وتوانی از استماع آن خبر موحش تألم بسیار وترجیع بیشمار بخاطر من رسید وقطرات عبرات بصفحات
وجنات من فرود دوید چون پدر بزرگوار من مرا بدان حال دید دیگر باره مرا نزدیک خود طلبید وبطریق اختفا گفت ای نور دیده
وای فرزند برگزیده غم مخور که ترا دو مژده ارزانی دارم وزنگ الم از خاطرت بزدایم ونگذارم یکی آنکه در روضهٔ رضوان سیدهٔ
زنان اهل ایمان تو خواهی بود ودیگر آنکه پیشتر از سایر اهل بیت من با من ملاقات خواهی نمود من بیمن آن تریاق تجرع زهر فراق
را بمذاق وفاق خود شیرین ساختم وبشکرانهٔ سماع آن خبر مسرت اثر به بهجت وتبسم پرداختم ودر روایتی ست که حضرت صلی الله علیه وآله
وسلم فرمود که ای فاطمه جبرئیل مرا خبر داد که نیست هیچ زن از زنان مسلمانان که ذریت او اعظم باشد از ذریت تو پس باید که صبر
تو از باقی زنان کمتر نبود ودرین سخن ارشادی بود فاطمه رض را بآنکه در مفارقت آن سرور باید که جزع نماید وصبر کند چه بر خاطر
عاطر آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم واضح بود که شکیبائی از ملاقات ومصاحبت آنحضرت م بر فاطمه رض بغایت دشوار
خواهد بود **نظم** روزیکه چشم ما ز جمالت جدا بود + چندانکه چشم کار کند اشک ما بود + گفتی ولی که فارغ وصابر بود کراست
در درد دلبری چو توانیها کرا بود + دیگر از قضایا آن بود که چون مرض آنحضرت م اشتداد یافت فرمود که آب بر من ریزید از هفت

مشک سر ناکشوده که از هفت چاه پر کرده باشند که شاید خفتی یابم وبیرون روم ومردم را وصیت نمایم پس بدستوری که فرموده
بود مرتب ساختند ویرا در طشتی بزرگ نشانیده آب از آن مشکها بروی ریختند تا وقتیکه بدست مبارک اشارت فرمود که بس آنچه گفته
بودم بجای آوردید پس ویرا خفتی حاصل شد وبیرون رفت وبا مردم نماز گذارد وخطبه خواند وبعد از حمد وثنای خداوند تعالی واستغفار
برای شهدای احد فرمود که انصار خاصهٔ من ومحل سر من اند با ایشان هجرت کردم ومرا جای دادند نیکان ایشان را گرامی دارید
واز بدان ایشان درگزرانید مگر در حدی از حدود الله ودر روایتی آنست که چون انصار دیدند که مرض آنحضرت صلی الله علیه وآله
وسلم روز بروز زیادت می گردد درخانهای خود آرام نداشتند وسراسیمه وحیران گرد مسجد نبوی می گشتند عباس رض درآمد وحضرت را
از حال انصار اعلام فرمود آنگاه فضل بن عباس رض درآمد حال انصار بعرض رسانید پس مرتضی علی بیامد ومثل آن کلمه معروض گردانید
حضرت صلی الله علیه وآله وسلم دست خود برداشت وفرمود که یاران آن حضرت را [illegible]ند تا بنشست وفرمود که انصار چه میگویند
علی رض فرمود یا رسول الله میگویند می ترسیم که پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم از دنیا نقل فرماید ونمی دانیم که بعد از وی حال ما چون
شود پس سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم برخاست ودستی بر دوش علی رض ودیگری بر دوش فضل رض انداخت وبمسجد آمد وبه پایهٔ اول از
منبر بنشست وعصابه بر سر مبارک بسته بود ومردم بر وی جمع شدند خطبه خواند وبعد از حمد وثنا مهاجر وانصار را بیکدیگر
سفارش نمود ودر باب قریش نیز سخنان گفت وذکر آنها بتطویل می کشد روایت کرده اند از فضل بن عباس رض که گفت رسول
خدای صلوات الله وسلامه علیه در ایام مرض روزی دست مرا گرفته از خانه بیرون آمد وبر منبر نشست وعصابه بر سر مبارک
بسته بود وبلال رض را بخواند وفرمود که مردمان را ندا کن تا همه جمع شوند که می خواهم ایشان را وصیت کنم وبگو این آخر وصیت ست
مر شما را بلال رض بموجب فرموده عمل نمود ودر بازارها ومحلهای مدینه منادی کرد تمام مردم از خورد وبزرگ چون ندا شنیدند
روی بمسجد نهادند تا وصیت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم بشنوند پس آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بمسجد تشریف فرمود به منبر
برآمد وخطبهٔ بلیغ ادا فرمود وگفت ای گروه مردمان بدانید که اجل من نزدیک رسیده است وگویا که می بینم شما را که از من جدا
شده اید ومن از شما جدا شده ام چون از من جدا شوید به تنها بدلها جدا مشوید ای مردمان خدای را هیچ پیغامبری نبوده است
که جاوید در دنیا بمانده باشد تا من نیز بمانم ومرا اشتیاق بلقای الهی دریافته است ودر روایتی آنست که گفت
ای یاران من چگونه پیغامبری بودم شما را نه جهاد کردم در میان شما ودندان مرا بشکستند ورخسارهٔ مرا خون آلود ساختند
ورنج وبلا کشیدم واز جاهلان قوم سختیها دیدم واز گرسنگی سنگ بر شکم بستم گفتند یا رسول الله بدرستیکه تو در راه خدا صابر بودی
ما را بحق راه نمودی واز بدیها باز داشتی خدای تعالی ترا از ما جزا دهد فاضل ترین جزای رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که
شما را نیز جزای خیر باد وآنگه گفت پروردگار من حکم کرده وسوگند خورده که از ظلم هیچ ظالم درنگذرد پس بخدای بر شما سوگند
میدهم که هر کس که من اورا آزرده باشم برخیزد ومرا قصاص کند واگر شتمی نموده وقصوری بعرض او رسانیده ام مکافات آن از من طلب
نماید واگر مالی ازوی برده باشم نزدیک من بیاید وحق خود بستاند نگوید که من می ترسم که اگر قصاص بستانم رسول با من عداوت
پیدا کند بدانید که عداوت از طبیعت من نیست ومن از آن دورم ودوست ترین شما بمن آنکس ست که اگر حقی بر من داشته باشد
استیفای حق خود از من نماید یا مرا احلال کند تا بخداوند خود طیب النفس وپاک واصل شوم وچنان گمان میبرم که یک

نوبت کافی نیست شمارا یعنی این معنی را مکرر خواهم ساخت تا هر کس را بر من حقی باشد استیفای حق خود نماید پس از منبر فرود آمد و
نماز پیشین بگذارد و باز بر منبر رفت و آن مقاله را اعاده کرد مردی برخاست و گفت که یا رسول الله مرا نزد تو سه درم ست
حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ما تکذیب نمی کنیم هیچ قایل را و سوگند نمی دهیم ولیکن این سه درم بر من از چه رست گفت
یا رسول الله روزی درویشی مسکینی بر تو بگذشت و سوال کرد مرا فرمودی که سه درم بوی ده من بوی دادم و عوض بمن ندادی
حضرت صلی الله علیه و آله وسلم روی بفضل بن عباس کرد و گفت سه درم بوی ده در سیر امام اسمعیل خوارزمی و در روضة الاسلام
قاضی سدید الدین جیرفی مذکورست که دران مجلس عکاشه بن محصن اسدی برخاست و گفت یا رسول الله اگر نه آنست که
مبالغه کردی درین باب والا من این سخن نگفتمی اما چون تکرار فرمودی و بسیار مبالغه نمودی اگر نه گویم عاصی شده باشم تو در سفر
تبوک تازیانه بر آوردی تا بر ناقه عضبا زنی بر کتف من آمد از ان بسیار الم بمن رسید اکنون قصاص آن می طلبم حضرت
رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود جَزَاکَ اللّٰهُ خَیْرًا یَا عُکَّاشَةُ خدای ترا جزای خیر دهاد ای عکاشه که این
خصومت را با قیامت نگذاشتی و من قصاص کشیدن در دنیا دوست تر می دارم از قصاص آخرت که انبیا و اصفیا و شهدا
حاضر باشند و فرشتگان و مقربان درگاه کبریا ناظر ای عکاشه دانستی که کدام تازیانه بود گفت آری چوب دستی ممشوق از
خیزران یافته و در ادیم گرفته مانند تازیانه حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای سلمان آن تازیانه در خانه فاطمه رض است
برو بستان و بیار سلمان می رفت و ندا می کرد که ای مردمان کیست که انصاف از نفس خود بدهد پیش از انکه بقیامت
از وی بستانند بیت انصاف ده امروز که فرصت داری + بهتر از ان بود که بستانندت + پس چون بدر حجره فاطمه رض رسید
نعره زد که اَلسَّلَامُ عَلَیْكِ یَا سَیِّدَةَ النِّسَاءِ پدرت تازیانه ممشوق می طلبد فاطمه رض گفت ای سلمان پدرم تب دارد و چه
سامان بر نشستن مرکب دارد سلمان رض گفت پدرت بر منبرست و خلق را وداع می کند و ادای حقوق مینماید و می گوید هر کرا بر من حقی
ست باید که طلب کند مگر وی این تازیانه را بر شتری میزد که بر کتف کسی آمده است حالا آنکس از آنحضرت ص قصاص
میطلبد فاطمه رض خروش بر آورد و گفت ای سلمان بخدای بر تو که آنکس را سوگند دهی که بر پدرم رحم کند که رنجور و ضعیف حال
سلمان باز گشت و فاطمه رض فرمود که حسن رض و حسین رض را بخواندند و گفت جانان مادر جد شما در مسجدست و یکی میخواهد او را تازیانه زند
بروید تا بعوض جد شما هر یک از شما را صد تازیانه بزند که آنحضرت ص بیمارست و طاقت تازیانه ندارد و ایشان روی بمسجد
نهادند اما چون سلمان بیامد و تازیانه بمسجد در آورد فریاد و فغان از صحابه بر آمد حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای عکاشه
برخیز و تازیانه بردار و چنانچه من زده باشم بزن عکاشه تازیانه برداشت و هر یک از اکابر صحابه رض نزد عکاشه می آمدند که بعوض
یک تازیانه ده تازیانه بر ما زن که رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم در تب ستاز و قصاص مکن و اندوه ما را زیاده مساز و
غبار این ملال بر خاطر ما و امدار حضرت صلی الله علیه و آله وسلم ایشانرا عذر خواهی می نمود و میفرمود که قصاص بر من واجب ست
تازیانه بر شما زدن مرا چه فائده رساند با آخر حسن رض و حسین رض گریان و خروشان بمجلس در آمدند بالے دیگر از صحابه خروش بر آمد
شاهزادگان گفتند ای جد بزرگوار ما شنیدیم که مردی از تو قصاص میطلبد آمده ایم تا هر یک بعوض یک تازیانه صد تازیانه
بخوریم حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای جانان جد تازیانه من زده باشم شما چه گونه قصاص کشید ای عکاشه

برخیز و قصاص کن عکاشه گفت یا رسول الله آن روز کتف من برهنه بود آن خواهم که تو نیز کتف مبارک خود برهنه کنی رسول
صلی الله علیه و آله وسلم دست دراز کرده دراعه حشمت بر دوش افگند خروش از ملایکه برخاست فغان از صحابه بر آمد اما چون عکاشه
را نظر بر کتف آنحضرت ص افتاد مهر نبوت بنظر وی در آمد در جست و آن خاتم مشکین را بوسه داد و روی بر میان دو شانه آنحضرت ص نهاد
و گفت یا رسول الله غرض من قصاص نبود مراد من آن بود که مهر نبوت را ببینم و بعضے از اعضائے مبارک ترا مس کنم که شما
فرموده بودید که مَنْ مَسَّ جِلْدِیْ لَنْ تَمَسَّهُ النَّارُ هر که پوست مرا مساس کند آتش دوزخ وی را مس نکند بعد از ان سید
عالم صلی الله علیه و آله وسلم از منبر فرود آمد و آخرین موعظه که گفت این بود دیگر آنکه چون بیماری آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم روی
باز دیاد داشت او نهاد و صدای این معنی که بیت جانا بغریبستان چندین نه بماند کس ٭ باز آی که در غربت قدر تو نداند کس
از عالم قدس بسمع عالی آن نقطهٔ دایرهٔ معالی رسید روزی جبرئیل بفرمان حضرت ملک جلیل بیامد و گفت ای سید راستی
که پروردگار تو سلام فرستاده است بر تو و می گوید اگر می خواهی ترا شفا دهم و ازین مرضت خلاصی بخشم و اگر خواهی ترا بمیرانم
و مستغرق دریای مغفرت گردانم حضرت صلی الله علیه و آله وسلم در جواب گفت ای جبرئیل من امروز خود را به پروردگار خود باز گذاشته
ام تا هر چه خواهد بکند فَاِنْ شَاءَ اَحْیَانِیْ وَاِنْ شَاءَ اَتْلَفَنِیْ قطعه اگرم خلاص جوئی و گرم هلاک خواهی ٭ سر بندگی بخدمت
بنهم که پادشاهی بکسی نمی توانم که حکایت تو گویم ٭ همه جانب تو خواهند و تو آن کنی که خواهی ٭ و یکی دیگر آن بود که هر روز بلال
حضرت را صلی الله علیه و آله وسلم باوقات نماز اعلام نمودی و آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم بیرون آمدی و نماز با مردم بگذاردی
و در آخر مرض سه روز بیرون نتوانست آمد نماز خفتن بود که بلال رض بر در حجرهٔ رسول صلی الله علیه و آله وسلم آمد و گفت اَلصَّلٰوةُ
یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ رسول صلوات الله و سلامه علیه ثقیل بود و طاقت بیرون رفتن نداشت فرمود که برسانیدی یا بلال خدایت مزد دهاد
بلال رض اندک زمانی درنگ کرد و گفت اَلصَّلٰوةُ یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم جامه از روی خود باز کرد و
گفت برسانیدی یا بلال خدای بر تو رحمت کناد بلال زمانی دیگر توقف نمود و صدای الصلوٰة در داد و خواجه عالم صلی الله
علیه و آله وسلم در غش بود جوابش نداد بلال گفت آه خواجه ترک جماعت کرد از بسیاری زحمت پس گریان گریان روی بمسجد نهاد
و گفت وَاغَوْثَاهُ وَانْقِطَاعَ رَجَاهُ وَانْکِسَارَ ظَهْرَاهُ آه که بفریاد من رسد که رشتهٔ امید من گسسته شد و پشت
تمنای من شکسته گشت چه بودی که مرا مادر نزادی و چون مرا بزاد چه بودی که پیش ازین بمردمی و این حال را بر حبیب حضرت ذو الجلال
مشاهده نکردمی نظم با من فلک ار جفا نکردی چه شدی ٭ وز یار خودم جدا نکردی چه شدی ٭ چون آخر کار بے تو میبایدزیست ٭ اول بتو آشنا نکردی چه شدی ٭ القصه شخصے نزد بلال آمد و گفت حکم نبوی چنین نفاذ یافته که ابو بکر امامت قوم بجای
آورد بلال بنزدیک صدیق آمد و صورت حال باز گفت ابو بکر برخاست و چون نظرش بر محراب افتاد آن محل را از قبلهٔ اهل یقین خالی
دید نتوانست که خود را نگاه دارد گریه بر وی غلبه کرد و صحابه فریاد بر کشیدند رباعی زان روز که قد تو بمحراب ندیدیم ٭ بر چهره بجز
اشک چو خوناب ندیدیم ٭ بے موی تو یک لحظه قرارے نگرفتیم ٭ بے روی تو در دیدهٔ خود خواب ندیدیم ٭ درین محل که حضرت
رسالت صلی الله علیه و آله وسلم با هوش آمده بود از فاطمه زهرا رض پرسید که ای دختر این چه فریاد است گفت یا رسول الله اصحاب تو اند
که از غم مفارقت تو میگریند و مینالند پس علی کرم الله وجهه و فضل بن عباس رض را طلبید و تکیه بر ایشان انداخته از خانه برون

له از این حدیث واضح گردید که [illegible] ۱۲

رفت و نماز گذارد و دیگر آنکه در بعضی از کتب آورده اند که روزی در ایام مرض ام سلمه بر بالین آنحضرت بود حضرت صلی الله
علیه و آله و سلم لب مبارک می جنبانید ام سلمه گوید گوش فرا داشتم که چه می گوید با حق سبحانه مناجات میکرد و میگفت الهی امت مرا
از آتش دوزخ نجات ده و حساب قیامت بر ایشان آسان گردان من گفتم یا رسول الله شما را چه حالست فرمود که ای ام سلمه
پدرود باش از من که اندک زمانی بگذرد که تو آواز من نشنوی ناگه مرتضی علی از در درآمد و گفت یا رسول الله در واقعه دیدم که زرهی
پوشیده بودم ناگاه آن زره از من جدا شد و من بی زره بماندم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که یا علی آن زره که پناه تو بود من
بودم حال وقت آنست که من در گذرم و تو تنها بمانی ای علی بعد از من بسی امور مکروه بتو خواهد رسید باید که تنگدل نشوی و طریق
مصابرت پیش گیری و چون بینی که مردم دنیا اختیار کنند باید که تو آخرت اختیار کنی و بدانکه اول کسیکه بر لب حوض کوثر بمن رسد تو
خواهی بود ناگاه فاطمه درآمد و گفت یا رسول الله در خواب دیدم که ورق مصحف دارم و از آنجا قرآن میخوانم ناگاه آن ورق
از چشم من غایب شد حضرت صلی الله علیه و سلم فرمود که ای فرزند دلبند آن ورق منم که از چشم تو غایب خواهم شد و تو از من دور
خواهی ماند و در اثنای این حال حسن و حسین درآمدند و گفتند ای جد بزرگوار هر یک از ما چنان در خواب دیدیم که تختی در هوا
رفت و ما در زیر آن تخت سرهای برهنه می رفتیم حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای جانان جد آن تخت
تابوت من ست که بردارند و شما در زیر آن فرقهای مبارک برهنه کرده و گیسوهای مشکین پراگنده ساخته میروید ام سلمه می گوید
که از این واقعات و تعبیر سید کائنات علیه افضل التحیات خروش از اهل بیت برآمد دیدها از اثر هجران گریان شد و جانها از شرار
حرمان بریان گشت **غزل** جانها در آتش ست که جانان همیرود ❊ سیلاب خون ز دیده گریان همیرود ❊ یعقوب راز یوسف
خود دوری می کند ❊ خاتم برون ز دست سلیمان همیرود ❊ آدم وداع سایه طوبی همی کند ❊ خضر از کنار چشمه حیوان همیرود ❊
دردا که گوهریست گرانمایه صحبتش ❊ دشوار دست داده و آسان همیرود ❊ دیگر آنکه مرویست که قبل از فوت آنحضرت
صلی الله علیه و آله و سلم بسه روز جبرئیل آمد و گفت پروردگار ترا سلام میرساند و مرا بتو فرستاده از جهت اکرام و افضال
خاص بتو چیزی از تو میپرسد که وی داناتر ست بآن میپرسد که خود را چگونه مییابی پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود یا
امین الله خود را خراب و مکروب و مغموم و دردناک مییابم باز روز دیگر آمد و همین پرسش نمود و همین جواب شنود و در روز سوم نیز همین
سوال واقع شد و آورده اند که در روز سوم ملک الموت بیامد و ملکی دیگر اسمعیل نام که بر صد هزار ملک حاکم ست که هر یک از آنها بر صد هزار
ملک دیگر حاکم اند با وی همراه بود پس جبرئیل گفت یا رسول الله این ملک الموت ست بر در ایستاده دستوری می طلبد و هرگز از
هیچ آدمی پیش از تو بقبض روح وی اذن نطلبیده و بعد از تو هم نخواهد طلبید حضرت فرمود که ای جبرئیل دستوری ده تا در آید
ملک الموت بعد از انکه دستوری یافت در آمد و سلام کرد و گفت یا رسول الله حق تعالی مرا بتو فرستاده است و امر فرموده که
فرمان تو بجای آرم اگر فرمائی روح ترا قبض کنم و بعالم بالا برم و اگر گوئی باز گردم حضرت بطرف جبرئیل نگاه کرد جبرئیل علیه السلام
گفت ای سید بدرستیکه حق تعالی مشتاق لقای تست پس حضرت فرمود ای ملک الموت بکاریکه داری مشغول شو که من نیز
شوق لقای حق سبحانه دارم گویا از سرادقات غیبی هاتف عالم لاریبی بگوش هوش آنحضرت فرو میخواند **نظم**
تو باز دروه نازی مقیم پرده رازی ❊ قرارگاه چه سازی درین نشیمن فانی ❊ تو مرغ عالم قدسی حریف مجلس انسی ❊ دریغ

باشد اگر تو درین مقام بمانی ❊ و از ابن عباس منقول ست که در روز وفات آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم حق سبحانه امر فرمود ملک الموت
را که بزمین رو بنزد حبیب من محمد و بپرهیز از آنکه بی اذن وی بروی در آئی و از آنکه بی دستوری قبض روح وی کنی ملک الموت با هزار
هزار ملک از اعوان خود بر اسپان ابلق سوار جامهای منسوج بدرر و یواقیت پوشیده در خانه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم آمدند
و در دست عزرائیل نامه بود از پروردگار عالمیان پس از بیرون خانه بصورت اعرابی بایستاد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ اَهْلَ بَیْتِ
النُّبُوَّةِ وَمَعْدَنِ الرِّسَالَةِ وَمُخْتَلِفِ الْمَلٰئِکَةِ دستوری دهید ما را که از راه دور آمدیم تا بحجره در آئیم فاطمه بر بالین رسول
بود جواب داد که حالا ملاقات میسر نیست که پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم بحال خود مشغول ست بار دیگر اذن طلبید همان جواب شنید
نوبت سوم دستوری خواست باواز بلند چنانچه هر کس که آن خانه بود از هیبت آن آواز بلرزید حضرت صلی الله علیه و آله و سلم بهوش
باز آمد و دیده مبارک بگشاد و پرسید که شما را چه میشود فاطمه گفت یا رسول الله مردی غریب با صوتی مهیب و صوتی عجیب بیرون در ایستاده
اذن می طلبد سه نوبت عذر خواهی نمودم وی نمی شنود حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای فاطمه دانستی که او کیست فاطمه
گفت خدا و رسول او داناترند پیغمبر صلوات الله و سلامه علیه فرمود که این شکننده لذاتست و قطع کننده آرزوها و مرادات
ست جدا کننده جماعات ست یتیم کننده فرزندانست بیوه کننده زنان ست حریفی ست که بی کلید در کشاید بی حربه جان
رباید اگر در بر وی میبندند از دیوار در آید و دود مرگ از آن دودمان برآید این ملک الموت ست بقبض روح پدرت آمده
است حرمت آستانه ما نگاه می دارد و گرنه اجازت خواستن و رخصت طلبیدن و آداب عادت او نیست در بگشائی فاطمه
که این سخن شنید گفت وَامَلِیْتَاهُ خَرِبَتِ الْمَدِیْنَةُ ای دریغ مدینه خراب شد که صاحب سکینه از آنجا عزم سفر
دارد حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دست فاطمه را گرفت و او را بسینه بی کینه خود زمانی نیک چشم مبارک خود بر هم نهاد چنانچه گفتند
مگر روح مقدس وی از جسد مطهر مفارقت کرده فاطمه سر او پیش برد و گفت یا اَبَتَاهُ جواب نشنید گریان گریان گفت **مصرع**
ای پدر جان من فدای تو باد ❊ بمن نگاهی کن و یک سخن با من بگو حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دیده بگشاد و گفت ای دختر من
مگری که حمله عرش از گریه تو میگریند و بدست مبارک اشک از چهره فاطمه پاک می کرد و او را بشارتها میداد و دلداریها می فرمود و می
گفت بار خدایا او را در مفارقت من صبری کرامت فرمائی پس گفت ای فاطمه چون روح مرا قبض کنند بگو اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ
رَاجِعُوْنَ بدرستیکه هر انسانی را از هر مصیبتی عوضی هست فاطمه گفت یا رسول الله از تو کدام کس چه چیز عوض تواند بود بعد از ان
چشم بر هم نهاد فاطمه گفت وَاکَرْبَ اَبَاهُ حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که بعد از امروز هیچ کرب و اندوه بر پدر تو نخواهد بود
یعنی کرب و اندوه این دنیا بواسطه علایق جسمانی میباشد و جهت تعلقات و تفرقهای که لازم طبیعت بشری ست اکنون چون
قطع علاقه خواهد شد و انتقال بعالم وصال ملک متعال دست خواهد داد حسرت و ملال و اندوه و کلال چرا باشد **بیت**
مرگ ست که دوست را رساند بر دوست ❊ آن کیست که او بمرگ شادان نبود ❊ آورده اند که درین محل امهات مومنان حاضر
شدند ایشان را بتقوی و طاعت وصیت فرمود آنگاه فاطمه را گفت پسرانت را پیش آر فاطمه کس بطلب حسن و حسین فرستاد
تا بتعجیل بیایند ایشان گفتند و الله هرگز ما را بدین شتاب نطلبیده اند تا سبب این طلب چیست شاهزادگان بسرعت تمام
دوان شدند چنانچه عمامها از سر ایشان بیفتاد و هر که از زن و مرد ایشان را بدان صفت می دید خروش و فغان بر میکشید و

چون ایشان بنزدیک آن سرور آمدند سلام کردند و در برابر جد بزرگوار بنشستند و چون حضرت خواجه را صلی الله علیه وآله وسلم بدان
حال دیدند گریه آغاز نهادند و چنان زار بگریستند که از گریهٔ ایشان هر که در آن خانه بود بگریست و جای آنست که اهل زمین و آسمان
و جنیان و فرشتگان در مصیبت سید آخر الزمان می زاریدند و در وداع آن محبوب جان اشک از دیدها میباریدند آیا کدام دلست
که تحمل این فراق تواند داشت و کدام گوش را قوت استماع نام این وداع تواند بود نظم دوستان روز وداع ست فغان
در گیرید ؛ دل بیکبارگی از جان و جهان برگیرید ؛ شمع خورشید بآه سحری بنشانید ؛ وز تف سوز جگر بار دگر در گیرید ؛ آورده اند که
حسن روی خود را بروی مبارک آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم و حسین رض سر را بر سینهٔ با سکینهٔ آن سرور نهاد و آنحضرت صلی الله علیه وآله
وسلم دیدهٔ مبارک کشاده در ایشان نگاه میفرمود و از راه لطف و شفقت بدیشان می نگریست و ایشان را می بوسید و می بوئید
و در باب تعظیم و احترام و محبت و مودت ایشان وصیت میفرمود و در معقل نور الایه هست که آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم آهسته
می گفت دریغ ازین رویهای شما که غبار یتیمی بران می نشیند و افسوس ازین مویهای شما که بگرد غربی آلوده می گردد ندانم تا جفاکاران
امت با شما چه خواهند کرد و بعد از من حال شما بکجا خواهد رسید شاهزادگان می گفتند ای جد بزرگوار بسیار بوسه بر روی ما دادی
و بسیار سینهٔ ما را بسینهٔ خود باز نهادی پس از تو پناه ما که باشد و غمگساری و دلنوازی ما که کند فاطمه میگفت ای پدر اگر مرا غمی
باشد با که گویم و اگر حسن و حسین را آرزوی باشد از که جویند ای مونس غریبان و ای نوازندهٔ یتیمان و ای ملجای بیکسان و ای
دستگیر بیچارگان تا بفراق تو چگونه صبر توانیم کرد و بی پرتو دیدار مبارک چه سان توانیم بود نظم در غم آباد جهان بی یار بودن
مشکل ست ؛ غم ز حد بگذشت بی غمخوار بودن مشکلست ؛ رفت دلدار و دل خونگشته را با خود برد ؛ ای عزیزان بی دل و
دلدار بودن مشکل ست ؛ راوی گوید که بعضی از خواص اصحاب بدر حجرهٔ حضرت صلی الله علیه وآله وسلم بودند از گریهٔ حسن رض حسین رض بگریستند چنانچه
آواز گریهٔ ایشان بگوش هوش آن سرور رسید وی نیز بگریست ام سلمه رض گفت یا رسول الله گناهان گذشته و آینده تو مغفور گشته موجب
گریه چیست فرمود که اِنَّمَا بَکَیْتُ رَحْمَةً لِاُمَّتِیْ یعنی گریهٔ من نیست مگر از برای رحم و شفقت بر امت خود که آیا بعد از من حال
ایشان بکجا رسد آنگاه گفت بخوانید برای من برادر من علی را علی بیامد بر بالین وی بنشست حضرت صلی الله علیه وآله وسلم سر خود
را از بستر برداشت امیر در زیر بغل وی در آمد و سر مبارکش بر بازوی خود نهاد و آن سرور بعضی وصیتها کرد اشت بوی فرمود و از
مرتضی علی نقل کرده اند که حضرت هزار باب از علم در من آموخت از هر بابی هزار باب دیگر بر من مفتوح شد آورده اند که چون ملک الموت
آمد در صورت اعرابی و دستوری طلبید حضرت صلی الله علیه وآله وسلم وقوف یافت و اهل بیت را خبردار گردانید که او ست فرمود
که بگوئید تا در آید پس عزرائیل در آمد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْكَ اَیُّهَا النَّبِیُّ بدرستیکه خدایتعالی ترا سلام میرساند و مرا فرمود که
قبض روح تو نکنم مگر باذن تو آن سرور فرمود که ای ملک الموت مرا با تو حاجتی ست عزرائیل گفت یا رسول الله آنچه
حاجت ست فرمود که آن میخواهم که روح مرا قبض نکنی تا زمانی که برادرم جبرئیل بیاید ملک الموت فرمود فرمانبردارم پس
حقتعالی امر فرمود بمالک دوزخ که روح مطهر حبیب من محمد را بآسمان خواهند آورد آتش دوزخ را فرونشان و بمیران و وحی کرد
برضوان که برای روح مقدس صفی من بهشت را آراسته گردان و پیغام رسید بحور عین که خود را بیارائید که روح دوست من میرسد و ملائکه
ملکوت و سکان صوامع جبروت را خطاب آمد که برخیزید و صف بسته بایستید که روح محمد صلی الله علیه وآله وسلم می آید و

جبرئیل را فرمان آمد که برو بنزدیک حبیب من محمد و مندیل از سندس بهشت برای وی بر جبرئیل گریان گریان نزد پیغامبر صلی الله
علیه وآله وسلم آمد آن سرور فرمود ای دوست من در چنین حالی مرا تنها میگذاری جبرئیل گفت یا رسول الله بمهم تو مشغول بوده ام
حالا بشارتها آورده ام و خبرها دارم که محبوب و مرضی تست فرمود که آن کدام بشارت ست جبرئیل گفت اِنَّ النِّیْرَانَ قَدْ اُخْمِدَتْ
بدرستیکه آتش دوزخ را فرونشانده اند وَالْجِنَانُ قَدْ زُخْرِفَتْ و بهشت پاکیزه سرشت را بیاراسته اند وَالْحُوْرُ الْعِیْنُ قَدْ تَزَیَّنَتْ
و حور عینا بزیب و زیور محلی شده اند وَالْمَلٰئِکَةُ قَدْ صَفَّتْ و فرشتگان صفها برکشیده اند لِقُدُوْمِ رُوْحِكَ از برای رسیدن
روح تو نظم جملهٔ قدس برای تو بیاراسته اند ؛ خوش خرامان گذری تماشا که ناز ؛ قدمی پیش نه و قدر فلک را بفروز ؛ برقع از رخ فگن و جمله
ملک را بنواز حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که ای برادر این همه بشارتها نیک ست و لیکن مرا خبری گوئی که چشم من بآن
روشن شود و دل من بدان شاد گردد جبرئیل گفت بهشت حرام ست بر جمیع انبیا و امم ایشان تا زمانیکه تو و امت تو بدانجا در آیند
حضرت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود مرا مژده ازین زیادتر ده و خبری ازین عالی تر برسان گفت یا رسول الله مقرر گشته که فردای قیامت
در عرصه گاه حسرت و ندامت اول کسیکه تاج شفاعت بر فرق همایون وی نهند و اول شفیعی که منشور وافر السرور قبول بدست وی دهند
تو باشی حضرت صلی الله علیه وآله وسلم گفت ای سفیر وحی و ای مبلغ امر و نهی بشارتی بمن رسان که گره ملال از دلم بگشاید و زنگ
اختلال از لوح ضمیرم بزداید جبرئیل گفت ای مقتدای انبیا و رسل و ای پیشوای مناهج و سبل بیان کن که در غم چیستی و در فکر کیستی که
این همه خبرهای فرح افزای بار اندوه از دلت برنمی دارد جواب داد که ای برادر همواره غم و اندیشهٔ من بجهت امت بوده و اکنون
بیشتر از بیشتر برای ایشان مغموم و مهموم که آیا در دنیا بعد از من طالبان درر معانی در استخراج جواهر زواهر حقایق از بحار اسرار
قرآنی بکه رجوع نمایند و روزه داران ماه مبارک رمضان بی من چگونه روزه کشایند حاجیان بیت الحرام بی من بمناسک چه سان
بر آیند و در عقبی سرانجام مهام و عاقبت کار و کردار ایشان بکجا رسد جبرئیل گفت ای سید و سرور خوشدل باش و شادمان که حق سبحانه
امروز امتان ترا در پناه خود خواهد داشت و فردای قیامت چندان از امت تو بتو خواهد بخشید که تو راضی شوی حضرت فرمود که این
زمان خوش دل شدم و چشم من روشن شد ای ملک الموت پیشتر آی و بآنچه مامور شده قیام نمای ملک الموت بقبض روح اطهر آن
سرور مشغول شد و آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم در آن حالت در سقف خانه میدید و دست خود را بر میداشت و می گفت
بِالرَّفِیْقِ الْاَعْلٰی که ناگاه دست مبارکش مایل شد و بعالم وصال ارتحال فرمود که مثنوی رفت آن طاؤس عرشی سوی
عرش ؛ چون رسید اندر مشامش بوی عرش ؛ شاه بازی این قفس در هم شکست ؛ رفت و خوش بر ساعد سلطان نشست
و در روایتی آنست که ملک الموت در حضور جبرئیل روح مطهر آنحضرت را قبض نمود و با علی علیین برد و میگفت وَا مُحَمَّدَاهُ یَا رَسُوْلَ
رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ و از علی بن ابی طالب منقول ست که من از جانب می شنودم وَا مُحَمَّدَاهُ و بصحت رسید که چون آن سرور صلی الله
علیه وآله وسلم ازین عالم انتقال نمود فاطمه زهرا بنیاد ندبه و زاری کرد و گفت یَا اَبَتَاهُ ای پدر بزرگوار اَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ اجابت
کرد پروردگار را که او را بحضرت خود خواند یَا اَبَتَاهُ ای پدر مهربان مَنْ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَاْوَاهُ آنکس که جنت المأوی
قرارگاه او ست یَا اَبَتَاهُ ای پدر عزیز اِلٰی جِبْرَئِیْلَ نَنْعَاهُ خبر تعزیت او بجبرئیل گویم و اجر صبر بر مصیبت او از ملک
جلیل جویم و گویند بعد از پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم کسی هرگز فاطمه را خندان ندید تا وقتیکه وفات فرمود بلکه شب و روز گریان بودی

از گریه زاری نمی آسود **بیت** کار او فتادی تو مرا گریستن ٭ عیب ست عیب در غم تو ناگریستن ٭ شب تا بروز کار من ورد ز تا بشب ٭ نالیدن ست در غم تو با گریستن ٭ و دیگر مراثی که فاطمه زهرا و بعضے از ازواج مطهرات و جمعی از صحابه کبار در تعزیت آنحضرت گفته اند زیادت ازین اوراق مجال نمی طلبید و مضمون آن همه دریغ و افسوس و حسرت و سوز و ناله و اندوه حیرت ست **نظم** شعلهٔ آتش هجران تو جان میسوزد ٭ وز فراق تو دل پیر و جوان میسوزد ٭ انچه در دست کز و خون بجگر میریزد ٭ دین چه نوست کز و جان و جهان میسوزد ٭ شرح این غم چه نویسم که قلم میشکند ٭ وصف این حال چگویم که زبان میسوزد ٭ و یکی از اکابر صحابه فرموده که هر چشمی که بر حضرت رسالت صلی اللہ علیه و آله وسلم گرید آتش دوزخ نه بیند و این مخصوص باهل زمان آنحضرت نبوده بلکه جمیع امت اجابت تا قیام قیامت چون از فوت آنحضرت صلے اللہ علیه و آله وسلم متاثر و متحیر شوند و از درد فراق وی بگریند درین حکم داخل اند زیرا که فوت آنحضرت صلی اللہ علیه و آله وسلم مصیبت همه امت ست و همه را دران مصیبت گریه امری لازم باشد و اندوه حکم متحتم بلکه جن و ملک و زمین و فلک و ثابت و سیاره و جبال و احجار و نبات و اشجار و وحوش و هوام و سباع و سوام و مرغان هوا و ماهیان دریا همه درین تعزیت شارک و ساهم اند و از گریه و ناله محزون و متالم **غزل**

کن فکان چو قالب ازو تهی ماند لاجرم ٭ در عزای تو تمامی کن فکان بگریسته
خون گری ای دیده بهر سیدی کز ماتمش ٭ جبرئیل اندر فلک با قدسیان بگریسته
اهل بیت آدم گریان گشته از بهر رسول ٭ سنگ خار از دل پر درد شان بگریسته
ای ز هجرانت زمین و آسمان بگریسته ٭ سینه پر خون شد و چشم روان بگریسته
نه همین ما خاکیان بهر تو ماتم داشتیم ٭ بلکه رضوان نیز در باغ جنان بگریسته
آدم و نوح و خلیل و موسی و عیسیٰ هم ٭ در عزای سید آخر زمان بگریسته

اَعْظَمَ اللّٰهُ اُجُوْرَنَا بِمَصَائِبِنَا بِحَضْرَتِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ الْکُبْرٰی وَاَدْخِلْنَا تَحْتَ لِوَائِهِ الْاَعْظَمِ ٭

باب چهارم در بعضی از احوال فاطمه رضی اللہ عنها از وقت ولادت تا زمان وفات

بباید دانست که حضرت رسالت را صلی اللہ علیه و آله وسلم از خدیجه کبری رضی اللہ عنها دو پسر و چهار دختر بوده از پسران یکے قاسم بود که آنحضرت را صلی اللہ علیه و آله وسلم بدو کنیت کرده ابو القاسم گفتند و دیگر عبد اللہ که طیب و طاهر لقب اوست و در زمان اسلام متولد شده بود اما دختران زینبؓ بود و فاطمهؓ و ام کلثوم و رقیهؓ و خورد تر همه بقول اشهر فاطمهؓ است و گویند رقیهؓ و همه فرزندان در زمان حیات آنحضرت صلی اللہ علیه و آله وسلم وفات یافتند الا فاطمه و در ولادت فاطمهؓ اختلاف بسیارست بعضے بر آنند که ولادت او در سال سی و یکم بوده از واقعهٔ فیل به پنج سال پیش از نبوت و بقولی در سال چهل و یکم واقع شده و شیخ ابو محمد بن الخشاب در کتاب موالید از امام محمد باقرؓ نقل کرده که ولادت فاطمه بعد از بعثت بوده به پنج سال و شیخ مفید در روضة الواعظین آورده که چون خدیجهؓ بفاطمهؓ حامله شد حضرت رسول صلی اللہ علیه و آله وسلم فرمود که ای خدیجهؓ جبرئیل مرا خبر داده که این فرزند دختر یست فاطمهؓ نام که وی را نسلی باشد پاک و پاکیزه و با برکت و خجسته اما چون وقت ولادتش نزدیک رسید خدیجه کس باقربای خود فرستاد از قریش که بیائید و از من کفایت کنید آنچه زنان از یکدیگر کفایت می کنند ازیشان جواب باز دادند که ای خدیجهؓ تو در ما عاصی شدی و قول ما قبول نکردی و زن یتیم ابو طالب شدی درویشی بر توانگری اختیار کردی ما نمی آئیم و شغل تو کفایت نمی کنیم خدیجهؓ ازین سخنان ملول شد که ناگاه چهار زن بروی ظاهر شدند

گندم گون و دراز بالا چنانچه گفتی زنان بنی هاشم اند خدیجه چون ایشان را بدید بترسید یکی از ایشان گفت اندوه مدار ای خدیجه و مترس را نجو در اه مده که خدای تعالی ما را بتو فرستاده است و ما خواهران توئیم من ساره ام و این دیگری مریم بنت عمران ست و سوم کلثوم خواهر موسیٰ و چهارم آسیه زن فرعون و اینها همه رفیق تو خواهند بود در بهشت پس یکے از راست وے بنشست و دیگری از جانب چپ و یکے از پیش روی و دیگری در عقب وے فاطمهؓ متولد شد طاهره و مطهره چون بزمین آمد نورے از وی درخشان گردید چنانچه بجانهاے مکه احاطه کرد و بمشرق و مغرب زمین هیچ جائے نماند الا که بدان نور روشن گردید **بیت** بر آسمان رسالت هلالی از نو تافت ٭ ببوستان نبوت گلی ز نو بشگفت ٭ چمن دولت احمدی صلی اللہ علیه و آله وسلم نهالی برومند و گلشن سعادت محمدی صلوات اللہ و سلامه علیه غنچه دلپسند آراسته شد و ریاحین ریاض عصمت در بساتین قدس و طهارت به نسیم جمال و شمیم کمال پیراسته گشت **بیت** تبارک اللہ ازین اختر خجسته که گشت ٭ ز نور طلعت او برج فضل نورانی ٭ مرویست که حق سبحانه ده حورے از بهشت بحجرهٔ طاهره حضرت رسالت صلی اللہ علیه و آله وسلم فرستاد و با هر یکے طشتے و ابریقے و دران اباریق آب کوثر بود پس آن زن که در پیش روی خدیجه بود فاطمهؓ را فرا گرفت و بدان آب بشست و خرقهٔ سفیدی بیرون آورد و بغایت خوشبوی و وی را دران خرقه بپیچید و رقعهٔ دیگر پاکیزه بار ایحهٔ طیبه بطریق مقنعه بر سر وی افگند و گفت بگیر ای خدیجهؓ وی را پاک و پاکیزه که برکت کرده اند بروی و بر نسل وی و دیگر زنان نیز تهنیت گفتند خدیجهؓ وی را فرا استد شاد و خندان و حضرت رسالت صلی اللہ علیه و آله وسلم در آمد خدیجه فاطمهؓ را در کنار پدر نهاد و حضرت صلی اللہ علیه و آله وسلم او را فاطمه نام کرد و کنیت او ام محمد ست و لقبش راضیه و مرضیه و میمونه و زکیه و بتول و زهرا و وی را فضایل بسیارست و مناقب بیشمار و در روضة الاحباب آمده که از عائشهؓ پرسیدند که از زنان که دوست تر بود برسول صلی اللہ علیه و آله وسلم گفت فاطمهؓ گفتند از مردان گفت شوهر وی و بثبوت پیوسته که روزی حضرت رسالت صلی اللہ علیه و آله وسلم در مجمع صحابه فرمود که زنان را چه بهتر یاران ندانستند که جواب چه گویند مرتضی علیؑ بخانه آمد و آنچه در مجلس گذشته بود با فاطمه باز گفت فاطمه گفت چرا نگفتی که زنان را آن بهتر ست که مردان را نه بینند و مردان ایشان را نه بینند پس علی بمجلس حضرت مراجعت نموده جواب را بآن سرور بگفت فرمود که از که تعلیم گرفتی گفت از فاطمهؓ حضرت فرمود که بِضْعَةٌ مِّنِّیْ او پارهٔ ایست از من و بصحت پیوسته که خدای تعالی بخشم فاطمه خشم گیرد بخشنودی فاطمه خشنود بخشنودی او آیا فاطمه از کشندگان فرزند خود خشمناک خواهد بود یا خشنود آن خود محال ست که بتول زهرا از قاتلان اولاد پاک خود خشنود باشد و بیشک ایشان غضب خواهد داشت و غضب فاطمهؓ سبب غضب خداوند ست پس آن ظالمان بخشم خدای گرفتار خواهند بود و عذری درین باب گویند عذر قبول نخواهد یافت **بیت** قتل اولاد نبی آنگاه عذر ٭ بیشک آن عذریست بدتر از گناه - در اخبار آمده است که روزی سید انبیا صلوات اللہ و سلامه علیه بغزوی رفته بود مرتضی علیؑ را با خود برده و حسنؑ و حسینؑ طفل بودند مگر حسینؑ از خانه بیرون آمده بجز ما ستانهای مدینه افتاده بود و هر طرف می گشت و درختان را تفرج میفرمود ناگاه یهودی که نام او صالح بن رقعه میگفتند آنجا بگذشت و نظرش بر حسینؑ افتاد فی الحال او را بگرفت و بخانه خود برده جای پنهان ساخت و روز نیم روز دیگر رسید و حسینؑ پیدا نشد دل خاتون قیامت بجوش آمد و زبان مبارکش در خروش راوی گوید که سیدة النسا بیش در حجره

هفتاد بار آمده بود و باز گشته و کسی پیدا نشد که او را بطلب حسینؑ فرستد آخر روی بحسنؑ کرد که ایجان مادر برخیز و طلب برادر کن که
دل مجروح من در فراق او میسوزد و هر دم شعلهٔ اندوه در کانون سینهٔ بی کینهٔ من بر می افروزد حسنؑ برخاست و از مدینه بیرون آمده
گرد خارستانها می گشت و میگفت یَا حُسَیْنَ ابْنِ عَلِیٍّ یَا قُرَّةَ عَیْنِ النَّبِیِّ اَیْنَ اَنْتَ تو کجائی و چرا دیدار عزیز خود به
برادر نمی نمائی **بیت** دل ما تمام بدی رخ خود نمی نمائی ؛ بحیات جویم ایجان ز که پرسم کجائی ؛ حسنؑ نعره میزد و جواب نمی آمد
ناگاه آهوی پیدا شد فی الحال بزبان حسنؑ جاری گشت که یَا ظَبْیُ هَلْ رَاَیْتَ اَخِیْ حُسَیْنًا ای آهو برادرم حسینؑ را
دیدی آهو بفرمان حضرت آله و به برکت و میمنت سینهٔ محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بسخن در آمد و گفت اے نور دیدهٔ
پیغمبر و سرور سینهٔ زهرا و حیدر اَخَذَهٗ صَالِحُ بْنُ رَفْعَةِ الْیَهُوْدِیُّ او را صالح بن رفعه یهودی گرفته است وَاَخْفَاهُ فِیْ
بَیْتِهٖ و در خانهٔ خود پنهان کرده این گنج در ویرانهٔ او جوی و این جوهر را در خزانهٔ او طلب شاهزادهٔ حسنؑ خرامان بدر خانهٔ صالح آمده
آواز داد صالح بیرون آمد حسنؑ گفت ای صالح برادرم حسینؑ را از خانه بیرون آر و بمن سپار و اگر نه مادرم را بگویم تا بیک
یارب سحرگاهی از حضرت الٰهی درخواهد تا جهودی بر روی زمین زنده نماند و پدرم را بگویم تا بزخم تیغ آبدار دمار از یهود نابکار برآرد و
از جدم درخواست کنم تا تیر دعا از جعبهٔ اخلاص بیرون کشیده در کمان یقین پیوند و بهدف قاب قوسین اندازد تا حق سبحانه
اجابت نموده تمام یهودی بیجان شوند صالح ازان گفتگوی متحیر و دران جستجوی متعجب شده و فرو مانده گفت اے پسر مادر
تو کیست گفت مادرم زهرهٔ زهرا و روضهٔ خضرا و صفوت خانوادهٔ رسالت و واسطهٔ قلادهٔ عزت و جلالت درهٔ صدف
عصمت غرهٔ چهرهٔ علم و حکمت نقطهٔ دائرهٔ مناقب و مفاخر لمعهٔ ناصیهٔ محامد و مآثر وجود مبارکش از سیب بهشت سرشته
و در قبالهٔ او آزادی عاصیان نوشته مادر سادات مجمع سعادات چشم بر هم نهاده از بهر بو اهل عرصات بتول عذرا فاطمه
زهراؑ صالح گفت مادرت را دانستم پدرت کیست گفت پدرم شیر یزدان و شاه مردان و بدو شمشیر حرب کنندهٔ در میدان
و بدو نیزه طعنه زنندهٔ بر اهل انکار و عدوان و بدو قبله با مصطفیٰ نماز ادا کرده و شب غار جان خود را برای سید انس و جان فدا
کرده و جبرئیل بجوانمردی او از آسمان ندا کرده خدایش علیؑ نام کرده و رسول در تعظیمش اهتمام کرده سید غالب محرم فلک مواهب علی ابن ابی
طالب کرم الله وجهه صالح گفت پدرت را هم دانستم جدت کیست گفت دُرّیست از صدف شرف خلیلؑ میوه ایست از درخت
بخت اسمٰعیلؑ نوریست فروزان از قندیل جبیل آویخته از ذروهٔ عرش ملک جلیل در مکه نماز خفتن گذارده در مسجد اقصیٰ
سنت ادا کرده در زیر عرش بنماز وتر قیام نموده حق سبحانه بر سلام فرموده از عرش مجیدش بگذرانیده بمقام قاب قوسینش
رسانیده رسول ثقلین امام عالمین سید کونین انتظام دارین مقتدای اهل حرمین پیشوای اهل مشرقین و مغربین جد سبطین
سندین حسنؑ منم و برادرم حسینؑ شاهزادهٔ این مناقب ادا می نمود صیقل کلاش غبار کفر از آئینهٔ دل صالح میزدود و آب
ندامت از دیده میبارید و بدیدهٔ حیرت در روی حسنؑ مینگرید **بیت** ای آفتاب عالم جان ماه روی تو ؛ صد دل اسیر
سلسلهٔ مشکبوی تو ؛ کردی سخن ادا و صدف وار گوش من ؛ پر دُر شاهوار شد از گفتگوی تو ؛ پس گفت ای جگر گوشهٔ
رسول خدا و ای نور دیدهٔ علی مرتضیٰ و ای سرور سینهٔ فاطمه زهرا پیش از انکه برادرت را بتو تسلیم کنم مهر جد بزرگوار خود
بر نگین دل من نگار و کلمهٔ شهادت بر من عرض فرمائی تا احکام اسلام را گردن نهم و منقاد فرمان قرآن شوم حسنؑ اسلام برد

عرض کرد و صالح از روی اخلاص مسلمان شد و بخانه درون رفته دست حسینؑ گرفته بیرون آورد و بدست حسنؑ داد و طبق زر
سرخ و سفید بر سر ایشان نثار کرد حسنؑ دست برادر گرفته بخانه باز آمدند و فاطمهؑ را دل مبارک آرام گرفت **بیت** رخ نمودی
و دلم را فرحی روی نمود ؛ آمدی و ز قدمت جان بتنم باز آمد ؛ روزی دیگر صالح با هفتاد تن از قوم خویش مسلمانان شده
بدر خانهٔ فاطمهؑ آمد و آواز شهادت برکشید و محاسن سفید در آستانهٔ خانهٔ زهرا میمالید و بسوز سینه و نیاز تمام مینالید و می گفت
ای دختر مصطفیٰ صلی الله علیه و آله و سلم بد کردم که فرزند ترا بیازردم ازان حرکت پشیمان شدم کفر را بگذاشتم و مسلمان شدم
از سر گناه من در گذر فاطمه بوی پیغام فرستاد که من از حصهٔ خود در گذشتم و نصیب خویش عفو کردم اما ایشان فرزندان مرتضیٰ اند
از و عذر باید خواست صالح صبر کرد تا مرتضیٰ از غزو باز آمد صالح امیر را ملازمت کرده صورت حال باز نمود علیؑ فرمود که ای
صالح من خشنود گشتم و از سر گناه تو در گذشتم اما ایشان ریحان روضهٔ رسالت اند و نهال حدیقهٔ جلالت اند جگر گوشگان سید عالم
اند و نور دیدگان خواجهٔ اولاد آدم اند برو به نزد آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم و از و عذر خواه صالح گریه کنان به نزد رسول
خدای صلوات الله و سلامه علیه آمد و گفت یا سید المرسلین و یا رحمة للعالمین صالح خطا کرد و با جگر گوشهٔ تو جفا کرد که او را بی
اجازت مادر و برادر بخانه برد و چون واقف شد فی الحال به برادرش سپرد و اکنون کمر اسلام بر بست و بر عتبهٔ متابعت شرع و سنت
نشست توبه و انابت پیش آورد و بر آنچه کرده بود حسرت بسیار خورد و هیچ روی آن دارد که بروی رحم آری و از گناه وی
در گذری حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای صالح من از بهرهٔ خود در گذشتم اما ایشان برگزیدگان خدایند اگر وی
از تو خشنود گردد زیانهای تو همه سود گردد صالح بیچاره روی در صحرا نهاد و تضرع و زاری میکرد که خدایا زیان کرده ام و حال
خود را تباه کرده ام و نامهٔ عمل خود را بدین بی ادبی سیاه کرده ام **رباعی** یارب بدر تو عذر خواه آمده ام ؛ بگریخته بوده ام براه
آمده ام ؛ اکنون زپی عذر گناه آمده ام ؛ بپذیر که با حال تباه آمده ام ؛ هفده شبانه روز می گریست و در صحرا می گشت و
ناله وی شبها از منزل ثریا می گذشت روز هژدهم جبرئیل امین از حضرت رب العالمین در رسید که ای سید خلایق
سلام میرساند و میفرماید که آن پیر مجروح را باز خوان که ما توبهٔ وی قبول کردیم و گناهان او را قلم عفو در کشیدیم و نام او را در
جریدهٔ دوستان ثبت نمودیم عزیز من درین معنی نظر کن که کافری این مقدار خطا کرد که حسینؑ را بخانه برد و پنهان ساخت نه
او را طپانچه زد و نه در روی وی سخن سخت گفت بعد ازان از کردهٔ خود پشیمان شد کفر را بگذاشت و مسلمان شد این همه
تضرع بایستی کرد تا حق سبحانه از و خشنود گردد آن ستمگاران که جگر نور دیدهٔ زهرا را بزهر قهر هفتاد و دو پاره ساختند و فرزند
پسندیدهٔ مرتضیٰ را تیغ بیدریغ با هفتاد و دو تن در بوتهٔ کربلا بآتش کرب و بلا بگداختند تا حال ایشان چگونه خواهد بود

نظم

ای کمر بسته بخونریزی اولاد رسول ؛ هیچت آخر ز خداوند جهان شرم نبود ؛ هیچ اندیشه نکردی که رسول الثقلین ؛
از پی حرمت ایشان چه وصیت فرمود ؛ آه ازان دم که کند فاطمه از جور تو داد ؛ مصطفیٰ بر تو غضبناک و علی خشم آلود ؛

آمدیم باز بذکر بعضے از مناقب فاطمهؑ در اخبار وارد شده که حذیفة بن الیمانؓ گفت که روزی مادر من از من پرسید که چند گاه است که پیغامبر صلی الله
علیه و آله و سلم ندیده گفتم چندین وقت ست مرا انکاری کرد و دشنام داد گفتم بگذار تا بروم و با آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نماز شام
بگذارم و از برای تو و خود التماس کنم که طلب آمرزش نماید دستوری داد برفتم و با حضرت رسول صلوات الله و سلامه علیه

نماز شام و خفتن گذاردم چون از نماز فارغ شد برخاست و متوجه حجرهٔ طاهره شد من از عقب وی روان گشتم دیدم که در راه شخصے وی را پیش آمد و بطریق مسارّه باوی سخنی گفت و غایب شد آن سرور روان شد و من از پی میرفتم آواز پای مرا شنود فرمود این کیست حذیفهؓ است گفتم آری پرسید که حاجت تو چیست گفتم آنکه برای من و مادر من آمرزش طلبی فرمود که غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ وَلِاُمِّكَ پس گفت این شخص که مرا در راه پیش آمد دیدی گفتم بلی یا رسول اللّٰه فرمود که ملکے بود هرگز پیش ازین بزمین نیامده از پروردگار خود دستوری خواسته که بر من سلام کند و بشارت دهد که مرا فاطمهؑ سیّده زنان اهل بهشت و حسنؑ و حسینؑ سیّد جوانان اهل بهشت خواهند بود و در حدیث از انس بن مالکؓ آمده که حضرت صلی اللّٰه علیه و آله و سلم فرمود بس است ترا از زنان عالمیان یعنی از آنها که بسمت مناقب و معالی آراسته اند مریمؑ بنت عمران و خدیجه بنت خویلد و فاطمهؑ بنت محمدؐ و آسیهؓ زن فرعون بنت مزاحم .

و ابن خالویه در کتاب آل از امام حسن عسکریؑ نقل میکند که چون حق سبحانه و تعالی آدمؑ و حواؑ را در بهشت متمکن ساخت ایشان در روضهٔ فردوس میخرامیدند و خود را در غایت عزت و احتشام میدیدند ناگاه آدمؑ بحواؑ گفت که خدای از تو نیکوتری نیافریده است بر لوح وجود هیچکس رقمی زیباتر از تو ندیده حق سبحانه وحی کرد به جبرئیل که ایشان را بفردوس اعلی بر چون آدمؑ و حواؑ بفردوس اعلی در آمدند نگاه کردند دختری دیدند بر بساطی ظریف از بساطهای بهشت نشسته و تاجی از نور بر سر و دو گوشوار از نور در گوش و ساحت بهشت از نور روی درخشان گشته ع تو رخ نمودی و عالم تمام نور گرفت ☆ آدمؑ گفت ای جبرئیلؑ ای دوست من این دختر چه کس ست بدین زیبائی که ریاض جنان از نور روی وی چنین نورانی گشته جبرئیلؑ گفت این فاطمهؑ است دختر محمد صلی اللّٰه علیه و آله و سلم که از فرزندان تو پیغمبر آخر الزمان خواهد بود گفت آن تاج چیست بر سر وی گفت زوج وی علیؑ ست گفت آن گوشوارها چیست در گوش وی گفت فرزندان او حسن و حسین اند آدمؑ گفت ای جبرئیل ایشان پیش از من آفریده شده اند جبرئیل گفت ای آدم ایشان موجود بودند در غامض علم الٰهی پیش از آنکه تو آفریده شوی بچهار هزار سال قطعه

آندم که خانه بر سر کوی تو ساختم ☆ آدم هنوز محرم خلد برین نبود ☆ آندم که بابار کرامت در آمدیم ☆ جبرئیل بر خزانهٔ رحمت امین نبود

و از عائشهؓ بصحت رسیده که گفت بیرون رفت پیغمبر صلی اللّٰه علیه و آله و سلم و بر وی کسائی بود از پشم حسنؑ پیش آمد ویرا در زیر آن کسا در آورد و حسینؑ نیز بیامد او را نیز در آن کسا جای داد علیؑ و فاطمهؑ بیامدند ایشان را نیز در آن کسا در آورد پس گفت اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيْرًا یعنی جز این نیست که خدای میخواهد که ببرد از شما رجس را ای اهلبیت و پاکیزه گرداند شما را پاکیزه گردانیدنی و درخشان این چهار کس فرمود که اَنَا حَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ وَسِلْمٌ لِمَنْ سَالَمَكُمْ ملخص سخن آنست که من حرب کنم با کسی که با ایشان حرب کند و صلح دارم با کسی که با ایشان صلح دارد و حضرت فاطمه هشت سال در مکه ملازم پدر بود و از آنحضرت کرامات بسیار منقول ست یکی آنکه در بعضے کتب آورده اند که روزے حضرت سیّد عالم صلی اللّٰه علیه و آله و سلم در مسجد الحرام نشسته بود و پشت بدیوار کعبه باز نهاده جماعتی از خواتین قریش خرامان در لباس ناز و عیش و شادان در مفاخرت و طیش نزد آنحضرت صلی اللّٰه علیه و آله و سلم بیامدند و گفتند ای محمد اگرچه بملت از تو بیگانه ایم اما بنسبت قرابت یگانه و در یک شهر هم خانه ایم نمیخواهیم که بکلی سر رشتهٔ رحم از تو بریده گردانیم امروز ترتیب عروسی داریم و کار زفافی می سازیم و فلانه را که خویش تست بفلان کس میدهیم دختر فاطمهؑ را بفرست تا

عروسی ما را تماشا کند و رسم خویشاوندی بجای آرد و بقدم خود منزل ما را رونقی بخشد و محفل ما را زیب و زینتی ارزانی فرماید خواجه تاملی فرمود آنگاه سر برآورد و گفت نیکو باشد شما برسید تا من فاطمهؑ را بفرستم ایشان برفتند و حضرت صلی اللّٰه علیه و آله و سلم پیش فاطمهؑ آمد و گفت ای جان پدر ما را فرموده اند که بر خلق خُلق ورزیم و جفا و آزار دشمنان را تحمل کنیم زهر نفاق ایشان را بشکر شکر مقابل سازیم بیت جنگ باید دید و پندارید صلح ☆ زهر باید خورد و انگارید قند ☆ امروز خاتونان عرب نزد پدرت آمده بودند و درخواست کرده که بخانهٔ ایشان روی و در عقد و زفاف ایشان حاضر گردی و من قبول کرده ام که ترا بفرستم تو چه میگوئی فاطمهؑ فرمود که حکم مر خدای و رسول او راست من بندهٔ فرمانم و از حکم تو سر پیچیدن نمیتوانم بیت مرا تو جان عزیزی و شاه محترمی ☆ بهر چه حکم کنی بر وجود من حکمی ای پدر بفرمان تو به مجلس و محفل ایشان میروم اما متحیرم که کدام جامه بپوشم و چه لباس متلبس گردم ایشان جامهای زیبا پوشیده باشند و خود را بالبسهٔ قیمتی بیاراسته مبادا که چون مرا بجامهٔ خلقان و چادر کهنه بینند طعنه و طنز پیش آرند و باستهزا و افسوس در من نگرند زن عتبه و دختر شیبه و خواهر ابوجهل بار عنائیان فضول پیشه و بی ادبان کج اندیشه آنجا حاضر اند ای پدر تو لاف و گزاف دختران عرب را نیکو شناسی حمالة الحطب که خار در راه تو می اندازد و هند زن ابوسفیان که از غیبت شما هیچ کاری دیگر نمی پردازد دوران مجلس اند ای پدر بر ضمیر منیر شما روشن ست که اینها همه با آستین آستانهٔ خانهٔ مادرم خدیجه میرفته اند و برسم ملازمت هر روز بدر خانهٔ او میرفته جمله با دیبای رومی و خز مصری و برد یمنی و حلهٔ عراقی نشسته باشند و زیورهای بتکلف بربسته تاجهاے مکلل بجواهر بر سر نهاده بر بالشهای زربفت تکیه زده من با چادری که چند جا از لیف خرما بند بر نهاده ام و با پشمینه که چندین رقعه بر آستین و گریبان او دوخته ام بدان مجلس در آیم چون مرا به بینند بگویند که این دختر را چه افتاد عقد طورش که در روز عقد بر گردن داشت خراج ملکتی بود کجا شد اکنون دختر جامهٔ پلاس میپوشد سبب چیست ای پدر بزرگوار ایشان را دیدهٔ معنی گشاده نیست که دانند که درختیکه از بوستان نبوت رسته است و نهالی که از جویبار رسالت سر بالا کرده بجامهٔ دیبا و زیور زیبا بلکه بتمامی متاع غرور دنیا فریفته و شیفته نشود ایشان همه نظر بر صورت دارند و دیدهٔ بصیرت بر جانب معنی نمی گمارند بیت وه که آن صورت پرست از حال ما آگاه نیست ☆ آری آری اهل صورت را بمعنی راه نیست ☆ ای پدر چه بودی که مادرم خدیجه حاضر بودی تا ایشان را این داعیه پیدا نشدی و این خیال از خاطر سر بر نزدی اکنون او بجوار رحمت حق پیوسته و من در خزان فراقش چون عندلیب بر بوی گلزار میزارم و از خار خار خاتونان عرب که بر حضور انفعال منند در هجران مادر زار زار مینالم نظم

هرگه که دلم از غم دلدار بنالد ☆ از نالهٔ زارم در و دیوار بنالد
صبحم مکن ای دوست اگر زار بنالم ☆ کانرا که فراقی ست بناچار بنالد

فاطمهؑ این میگفت و قطرات حسرات بر رخساره میبارید حضرت رسول نیز صلی اللّٰه علیه و آله و سلم بگریه در آمد و گفت ای جان پدر ملول مشو و اندوهناک مباش لباسهای فاخره و زیورهای مکلل نزد ما قدری و قیمتی ندارد هدهد تاج بر سر دارد و گو میدار که رایحهٔ کریه او مشام را ایذا می کند و طاوس لباس ملمع میپوشد گو میپوش که پای سیاه او را رسوا میسازد امروز آنها که چون گل لباس زرد و سرخ پوشیده در چمن تکبر جلوه میکنند فردا مانند خار بی قیمت هیمهٔ آتش دوزخ خواهند بود خواهر بوجهل پر جهل اگر امروز طوق زرین در گردن دارد فردا غل آتشین بر گردن خواهد داشت دختر عتبه اگر در دنیا بر متکائی عشرت تکیه میزند در آخرت بر عتبهٔ عتابش باز خواهند داشت ای دختر ما را فخر بگلیم فقر ست که موسیٰؑ کلیم با گلیم محرم ذروهٔ طور و مقرب قبهٔ نور شد قطعه ما و گلیم فقر که تاری از آن به است

از حلۂ یمانی و دیبای ششتری ✤ ما و پلاس عجز که در دیدۂ خرد ✤ زیباتر از ملابس خزست عبقری ✤ ایشان درین سخن بودند
که جبرئیل از حضرت ملک جلیل در رسید و گفت یارسول الله خدای ترا سلام میرساند و میفرماید که فاطمهؑ را بگو تا دران عروسی حاضر شود که
آنجا بقدم او رمزی عجیب و حالی غریب ظاهر خواهد شد و بعضی از آن زنان صید وی خواهند گشت و ببرکت قدومش از قید کفر خلاصی
خواهند یافت پس خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم گفت ای جگرگوشه من اینک آینده وحی و رسانندۂ قواعد امر و نهی طاؤس ملایکه
از آشیانه سدرة المنتهی رسید و فرمان حضرت عزت می رساند که فاطمهؑ را بگو تا بدان محفل رود فاطمهؑ فرمود که ای پدر ای سید بشر
ای شفیع روز محشر من نافرمانی نمی کردم این اندیشه پیش من آمده بود که دنیا سرای ماتم ست در سرای ماتم تماشای عروس
عجیب نمی نماید این زمان که حکم خداوند در رسید توقف را مجال نماند پس حضرت بتول عذرا مقنعه فقر بر سر افگند چادر عصمت
بپوشید و از خانهٔ پدر چون خورشید انور تنهایی خادمه و حاجبه روان شد مصرع اَلشَّمْسُ بِجَبَاءِ السَّمَاءِ فَرِيْدَةٌ ✤
آفتاب میان ستارها بر آسمان یگانه است . بیت چه غم خورشید تابان را اگر تنهاروددر رہ ✤ چه غم سرو خرامان را اگر تنها
برون آید + آورده اند که حضرت عزت بحفظ عصمت دامن خلقان او را از نظر خلقان پوشیده می داشت دختران قریش همه
چشم نهاده و خاتونان عرب مجموع گوش کشاده که همین ساعت دختر محمد صلی الله علیه و آله وسلم درآید با خرقۂ کهنه و مقنعۂ پشمینه
چون حلی و حلل ما بیند و لباس و پیرایۂ ما بنظر وی درآید هر آینه از رشک آن آب اندوه از دیدۂ وی روان شود و از حسرت آتش
غم در دلش علم زند ایشان درین اندیشه که آواز برآمد که اینک فاطمهؑ درآمد همین که زهرا قدم در آستانۂ خانه نهاد چهار دیوار خانه
از شعشۂ جمالش چون چشمۂ خورشید روشن و درخشنده گشت فاطمهؑ نه برسم جاهلیت بلکه بطریقه اسلام بر اهل مجلس سلام کرد بیت
کردی سلام ذوق سلامت بدل رسید ✤ وین خانه از سلام تو دار السلام شد ✤ حاضران آن محفل را از حیرت مجال جواب
نبود اما دیدند که دختر خیر البشر خرامان خرامان می آید دامن حله که چشم روزگار چنان جامه ندیده در پا می کشد تاجی مرصع بدر شاهوار
و یاقوت آبدار و لعل درخشنده و فیروزۂ رخشنده و زمرد تابنده که دیده از مشاهدۂ جواهر آن خیره شود بر سر دست
برنجن از زری که کسی در کان دنیا چنان زر خالص ندیده و دست تصرف هیچ زرگر بدان نرسیده در دست دستهای
مروارید از اطراف جامه اش در آویخته زیبائی حلّه و حلیۂ آداب روی همه پیرایها ریخته حوران بهشت و کنیزان پاکیزه سرشت
در خدمتش روان شده یکی شقۂ چادر مطهرش بدست ادب برداشته تا از غبار زمین آلوده نگردد یکی دامن مقنعۂ پاکیزه اش
بطریق احترام برگرفته تا گرد بر وی ننشیند دیگری مروحۂ صفا در دست گرفته او را باد میکرد یکی مجمرۂ عود در پیش آورده تا رایحۂ
آن مشام عالمیان را معطر سازد یکی جهت دفع چشم ایشان سپند میسوخت دیگری برای سلامت حال دوستانش دعا میکرد
بدین عظمت و دبدبه و ادارات و کوکبه فاطمهؑ دران خانه درآمد و زبان زمان میگفت غزل تو از هر در که باز آئی بدین خوبی و
زیبائی ✤ دری باشد که از رحمت بروی خلق بگشائی ✤ بزیور ها بیارایند وقتی خوبرویان را ✤ تو سیمین تن چنان خوبی که
زیور ها بیارائی ✤ ملامت گوی بیحاصل ترنج از دست نشناسد ✤ در آن ساعت که چون یوسف جمال از پرده بنمائی
چشم خواتین عرب که بر آن گوهر صدف خلق و ادب افتاد دیدۂ ایشان خیره و آئینۂ عقل و فهم شان تیره گشت از جای خود
برجسته با یک دیگر می گفتند آیا این دختر کدام سلطان ست و حرم محترم کدام خاقان ست قطعه این کیست این این کیست

این در حلقه ناگاه آمده ✤ این نور الٰهیست این از نزد الله آمده ✤ این بخت و دولت را نگر این لطف و رحمت را نگر ✤ در چارۂ
بداختران باروی چون ماه آمده + این کدام خاتون ست که نور چهرۂ او آفتاب و ماه را غلبه میکند این جامها از کجاست که در
خزاین ملوک عرب چنین لباس نباشد مگر این جامها را چرب دستان مصر و اسکندریه یافته اند و پود و تارش را هنرمندان روم و
فرنگ تافته ایشان ندانستند که آن البته جامه خانهٔ غیب بوده یا جامهای فاطمهؑ در نظر ایشان اطلس و دیبا نمود و چون دانستند
که فاطمهؑ است لرزه بر اعضای ایشان افتاده پیشگاه سریر با فاطمه گذاشتند و هر یک در گوشه سر انفعال در پیش انداختند بیت
هر نازنین که بر مه خور حسن میفروخت ✤ چون تو درآمدی پی کاری دگر گرفت + جمیع کافرات که مدد توفیق از ایشان منقطع بود
از آن مجلس فرار نموده آن صورت را بر سحر حضرت صلی الله علیه و آله وسلم حمل کردند و جماعتی دیگر که آنجا قرار داشتند زبان بعذر خواهی
کشاده گفتند ای دختر مصطفٰے ما ترا تکلیف کردیم مبادا که غباری بر خاطر عاطرت نشسته باشد حکمی فرمائی که ما بدان قیام نمائیم
که سبب خوشنودی تو گردد از طعامها چه پیش آریم از شربتها کدام مهیا سازیم فاطمهؑ فرمود که خشنودی من بطعام و شراب نیست
گرسنگی صفت من و پدر من ست که فرمود اَجُوْعُ يَوْمَيْنِ دو روز گرسنه می باشم وَاَشْبَعُ يَوْمًا و یک روز سیر میشوم اگر خشنودی
من می خواهید و اذن پدر من بلکه رضای حضرت ذو المنن قدم از ظلمتکدۂ کفر بیرون نهاده بفضای روشنائی فزای ایمان آئید و
بایگانگی خداوند آشنا شده و از بیگانگی شرک بگذرید جمعی از آنها که سخن فاطمه شنیدند و آنچنان کرامتی معاینه دیدند جامها چاک
زده مقنعها از سر در کشیدند و کلمهٔ طیبه لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللهِ بر زبان رانده از قدم مبارک فاطمهؑ
بدان دولت و سعادت رسیدند بیت آرام دل و زندگی جان زدم اوست ✤ هر جا که نهد پای صفا در قدم اوست
و در شواهد النبوه وقوع این صورت را در مدینه نقل میکنند یا همین حکایت ست که یک راوی آنجا دانسته و دیگرے اینجا یا خود
کرامتی دیگر بوده مر فاطمهؑ را در خبرست که چون یکسال از هجرت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم برآمد فاطمهؑ بروایت
اهل بیت نه ساله شد و بقولی چهارده ساله و بروایتی بیست ساله و غیر از ین نیز گفته اند و بر هر تقدیر در ماه رجب سال دوم از هجرت
یا در ماه صفر از همان سال یا در ماه رمضان وی را بعلیؑ دادو در باب تزویج فاطمه بعلیؑ روایات بسیارست و اینجا به نقل اشهر از کتب
معتبر ایراد کرده میشود مرویست که هر که از اکابر صحابه فاطمهؑ را خواستگاری میکرد سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم می فرمود که در باب
تزویج فاطمهؑ انتظار وحی میکشم در کتاب مناقب ابو المؤید خوارزمی مذکورست که خبر کرد مرا حافظ ابو العلائی همدانی باسناد
خود از حسینؑ ابن علی که روزی رسول صلوات الله و سلامه علیه در خانهٔ ام سلمهؓ بود که برو فرود آمد ملکی که او را بیست سر بود بر هر سری
هزار زبان داشت و هر زبانش بلغتی تسبیح و تقدیس میگفت مر حق تعالیٰ را که بلغت زبان دیگر نمی مانست و کف دست او کشاده تر
بود از هفت آسمانش و هفت زمین حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم پنداشت که جبرئیل ست گفت ای برادر تو هرگز
بدین صورت نزدیک من نیامدی آن فرشته فرمود که یا رسول الله من جبرئیل نیستم مرا محرضائیل گویند حضرت حق سبحانه مرا
بحضرت تو فرستاده برای تزویج نور به نور حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای محرضائیل کرا بکه میباید داد گفت فاطمهؑ
را بعلیؑ پس حضرت صلوات الله و سلامه علیه فاطمهؑ را بحضور وی بعلیؑ داد بگواهی جبرئیلؑ و میکائیلؑ و شیخ زرندی در کتاب نظم
درر السمطین روایت میکند از انس بن مالکؓ که گفت من نزد رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم نشسته بودم که آثار

وحی در بشرهٔ مبارک وی ظاهر شد و چون وحی منجلی گشت فرمود ای انس هیچ میدانی که جبرئیل برای من از نزد خدا چه پیغام آورده
بود گفتم یا رسول الله پدر و مادرم فدای تو باد چه پیغام گفت پیغامش اینست که اِنَّ اللهَ تَعَالٰی یَأمُرُکَ اَنْ تُزَوِّجَ فَاطِمَةَ مِنْ
عَلِیٍّ بدرستیکه حق تعالی امر می فرماید که فاطمه را بزنی بعلی دهی ای انس برو و اشراف مهاجر را چون صدیق و فاروق و ذی النورین و طلحه و
زبیر رضی الله عنهم و جماعتی اکابر از انصار چون سعد بن معاذ و سعد بن عباده و اسید بن حضیر را بگوی که رسول خدای شما را میخواند من بموجب
فرمودهٔ آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم رفتم و آن گروه را بخواندم چون جمع شدند و علی نیز حاضر گشت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم
خطبهٔ بلیغ خواند مشتمل بر حمد و ثنای حق جل و جلاله و ترغیب بنکاح آنگاه فرمود که حق تعالی مرا امر فرموده که فاطمه را بزنی بعلی دهم و او را بزنی
بعلی دادم بر مهر چهار صد مثقال نقره راضی شدی ای علی گفت راضی شدم یا رسول الله و روایتی آنکه علی را فرمود تا خطبه بخواند
پس حضرت صلی الله علیه و آله و سلم دعای خیر در شان فاطمه و علی بتقدیم رسانید و گفت جَمَعَ اللهُ شَمْلَکُمَا جمع کند خدای
پراگندگیهای شما را وَ اَسْعَدَ جَدَّکُمَا و بسعادت قرین سازد بخت شما را وَ بَارَکَ عَلَیْکُمَا و برکت دهد شما را وَ اَخْرَجَ مِنْکُمَا
اَوْلَادًا کَثِیْرًا طَیِّبًا و از شما هر دو بیرون آرد ذریت بیشمار و اولاد بسیار همه پاک و پاکیزه و ازکا و در کتاب مناقب خوارزمی درین
باب حدیث طویل واقع شده خلاصه همه آنکه جبرئیل نزدیک حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم آمد و قدری از سنبل و قرنفل بهشت بیاورد
حضرت صلی الله علیه و آله و سلم آنرا فرا ستد و ببوئید و گفت ای جبرئیل سبب آوردن این سنبل و قرنفل چیست جبرئیل حضرت رسول صلی الله
علیه و آله و سلم را خبر داد که حق سبحانه وحی کرد به بهشت که خود را بیارای پس بهشت آراسته شد و فرمود درخت طوبی را که بار برآرد
از حلی و حلل و حکم شد تا حور عینا خود را بیارا استند و ملائکه را فرمان رسید تا در حوالی بیت المعمور جمع شدند و آنجا منبریست از نور
که آدم علی نبینا و علیه السلام بر وی خطبه خوانده در روز عرض اسما بر ملائکه و امر الهی براحیل که یکی از ملایکه حجاب بارگاه ربوبیت است
رسید که بر آن منبر بالا رود و خطبه خواند و در میان همه ملائکه شیرین کلام تر از و نیست پس راحیل بران منبر برآمد و حقتعالی را بانواع محامد
ستایش فرمود چنانکه اهل آسمانها فرحان و مسرور گشتند پس وحی آمد بوی که عقد کن فاطمه دختر حبیب مرا به علی پس راحیل عقد
کرد و ملایکه گواه گشتند و کاتبان دیوان قضا این مهم را بر جبین و تیره ثبت نمودند آنگاه جبرئیل قطعهٔ حریر بحضرت رسالت صلی الله
علیه و آله و سلم نمود که این صورت دین و صلهٔ حریر نوشته شد و بفرمان خدای بر تو عرض کردم و من این را بختام مشک مهر خواهم کرد
و برضوان خادم بهشت خواهم سپرد و چون مهم عقد باتمام رسید اشجار فردوس سنبل و قرنفل ایثار کردند و من تحفهٔ قدری برای شما
آوردم آنگه شد که درخت طوبی آنچه برداشته بود نثار کند طوبی آن حلها و حلیها را نثار کرد و حور العین برداشتند و بدان مفاخرت
می کنند تا قیامت و نقلی آنست که درخت طوبی رقعها نثار کرد و بعد دوستداران اهلبیت از زمان آنحضرت تا قیامت و در هر رقعه
نام یکی از دوستداران اهل بیت نوشته از مردان و زنان و هر ملکی که حاضر بوده از آن یک رقعه برداشته و نگاه میدارد تا در قیامت
آن رقعه بدان کس دهد که نام او در آنجا مذکور است و مضمون رقعه این باشد که فلان یا فلانه از آتش دوزخ آزادند و این برکت
فاطمه و میمنت علیست

مثنوی

دوستان را رسد برات نجات ٭ دشمنان خوار مانده در درکات
بگذر از دشمنی که تا ناگاه ٭ نخوری زخم عاد من عاداه
دوست شو تا بموجب دلخواه ٭ فیض یابی ز وال من والاه

پس جبرئیل فرمود که حقتعالی
میفرماید که تزویج کن تو هم در زمین فاطمه را بعلی چنانچه در آسمان تزویج واقع شد پس سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم

فاطمه را بعلی داد و ام سلمه را گفت که دختر را بخانهٔ علی ببر و بدو بسپار و با او بگو تعجیل نکند تا من بیایم و ایشان را با یکدیگر به بینم
و چون نماز خفتن بگذارد در کوزهٔ آب برداشت و نزد ایشان آمد و آب بدهن مبارک در آنجا انداخت و معوذتین و دیگر ادعیه بر آن
خواند آنگاه فرمود یا علی ازین آب بیاشام و وضو ساز و با فاطمه گفت تو هم بیاشام و وضو ساز و روایتی آنکه مقداری از آن
آب بر سر فاطمه و میان هر دو پستان وی پاشید و گفت اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُعِیْذُهَا بِکَ وَ ذُرِّیَّتَهَا مِنَ الشَّیْطٰنِ الرَّجِیْمِ
بار خدایا به پناه تو در می آرم او را و فرزندان او را از شر دیو رانده یعنی شیطان آنگاه مقداری دیگر از آن آب بر سر علی و میان هر دو شانه
او پاشید و همان دعا گفت در بارهٔ وی آنگاه فرمود اَللّٰهُمَّ اِنَّهُمَا مِنِّیْ بار خدایا این هر دو از منند وَ اَنَا مِنْهُمَا و من از ایشانم
اَللّٰهُمَّ ای بار خدایا کَمَا اَذْهَبْتَ عَنِّی الرِّجْسَ همچنانکه از من رجس را ببردی وَ طَهَّرْتَنِیْ و مرا پاک و پاکیزه گردانیدی
فَطَهِّرْهُمَا پس ایشان هر دو را پاک ساز آنگاه فرمود برخیزید و بجای خواب شوید که خدایتعالی میان شما الفت دهاد
و در نسل شما برکت کناد و خود برخاست تا از خانه بیرون رود فاطمه در گریه افتاد حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود
که ای دختر من چه چیز ترا در گریه می آرد و بتحقیق من ترا بکسی دادم که اسلام وی از همه بیش و حلم وی از همه بیش و خلق وی
از همه بهتر و عرفان وی بخدایتعالی از همه زیادت است و در روایتی آنست که چون رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم بکای
فاطمه را مشاهده نمود بطریق تلطف فرمود که ای جان پدر در حق تو تقصیر نکردم کسی را شوهر تو گردانیدم که بهترین اهلبیت منست و
سوگند می خورم بخدای که جان من در قبضهٔ قدرت اوست که ترا بکسی داده ام که سیدست در دنیا و آخرت و مقررست که
گریهٔ فاطمه از جهت آن بوده که از خدمت پدر دور می افتد نه چنانچه جمعی خیال بندند که گریه از آن بود که علی مال و متاعی
چندان نداشت چه فاطمه دامن همت از دنیا در کشیده بود و از پدر همه مراسم و قواعد فقر دیده و شنیده و میدانست که پدر
بزرگوار او را فخر و مباهات به فقر ست

قطعه

مژدهٔ الفقر فخری در طریق معرفت ٭ هست از بهر تسلی دل ارباب فقر
میوهٔ مقصود یاد آرد بگلزار مراد ٭ هر نهال دل که دارد تازگی از آب فقر

در اخبار آمده که جهاز حضرت فاطمه از ثیاب و متاع
و اثاث البیت دو جامه برد بوده و دو بازوبند نقره و قطیفه که تمام بدن را می پوشید و قدحی و یک آسیای دست و آرد
بیزی و دو سبو و مشک آبی و مشربه و دو نهالی از کتان سبطر که حشو یکی از لیف خرما و حشو دیگری از تراشهٔ سختیان بود و چهار
عدد بالش که دو تا از آن را ابریشم و دو دیگر را به لیف خرما پر کرده بودند امام سیف النظر ابوبکر طوسی در کتاب بستین الجامع
للطایف البساتین آورده که یکی از منافقان مدینه علی را در خواستن فاطمه ملامت کرد و گفت ای علی تو معدن فضل و ادبی
و شجاع ترین مبارزان عربی چرا زنی نخواستی که چاشتش بشام نمیرسد اگر دختر مرا بخواستی من چنان ساختمی که از در خانهٔ من
تا در خانهٔ تو شتر در شتر بودی پر از جهاز دختر من علی فرمود که این کار به تقدیرست نه بتدبیر اَلْحُکْمُ لِلّٰهِ الْعَلِیِّ الْکَبِیْرِ ما را
نظر بر مال و متاع دنیای غدار نیست و مقصود ما جز رضای حضرت پروردگاری نیست تفاخر ما باعمال ست نه باموال و مباهات
ما بجود است نه بدرهم و دینار

بیت

همت ما را نظر بر درهم و دینار نیست ٭ مقصد و مقصود ما جز پرتو دیدار نیست

چون مرتضی
رضای خود را بحکم قضا ظاهر ساخت در سرش ندا کردند که ای علی سر بردار تا قدرت خدا بینی و جهاز دختر مصطفی بینی و قدر
حرمت فاطمه زهرا بینی علی سر مبارک بالا کرد از بالای سر خود تا عرش عظیم حجاب ها دید در نور دید و در زیر عرش میدان وسیع در

نظرش آمد تمام آن میدان پر از ناقهای بهشت بار ایشان در و گوهر و مشک و عنبر بر سر هر شتری کنیزکی چون آفتاب تابان و زمام هر شتری در دست غلامی چون سرو خرامان ندامی کردند هٰذَا جِهَازُ فَاطِمَةَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ یعنی این جهاز فاطمهؓ بنت محمد است صلی اللّٰه علیه و آله وسلم مرتضی علیؓ از مشاهدهٔ آن حال خوشوقت شد و وی از منافق بگردانید و بحجره آمد که فاطمهؓ را خبر دهد خود پیش از آن فاطمهؓ را خبر داده بودند چون امیر بخانه در آمد فاطمهؓ گفت یا علیؓ تو میگوئی یا من بگویم علیؓ گفت تو بگو فاطمهؓ فرمود که اگر چه سرزنش منافقان شنیدی اما جهاز ما را بعین عیان دیدی قطعه ما اگر چشم از نعیم این جهان بردوختیم ٭ دولت باقی و ملک جاودانی آن ماست ٭ بی سر و سامان مبین ما را که در ملک دو کون ٭ هر سر و سامان که بینی از سر و سامان ماست

در معارج آورده که روزی حضرت خواجه صلی اللّٰه علیه و آله وسلم می فرمود که سلیمان پیغمبر علی نبینا و علیه السلام برای دختر خود جهازی ترتیب کرده بود بسیار و نیکو و برای داماد تاجی ساخته و بهفتصد گوهر مکلل و مرصع گردانید و مرتضی علیؓ این خبر را از سید بشر شنیده بخانه آمد و پیش فاطمهؓ تقریر کرد فاطمهؓ را در خاطر عاطر گذشت که شاید علیؓ را بر ضمیر منیر گذرد که سلیمان پیغمبر بزرگوار بود و حضرت پیغامبر ما صلی اللّٰه علیه و آله وسلم از او بزرگوارتر و عالی مقدارتر است دختر آن پیغامبر را آنهمه جهاز و پیرایه و دختر این پیغامبر چنین نادار و بی سرمایه آن داماد را تاجی بدان مشابه و این داماد را احتیاج بدین مرتبه مصرع تا اندرین قضیه خدا را چه حکمت ست ٭ فاطمه این سر را در دل نگاه میداشت و با هیچکس آشکارا نکرد تا وقتیکه در گذشت شبی مرتضی علی او را در واقعه دید در صدر بهشت بر تختی مکلل بجواهر نشسته و حور عین بر حوالی تخت او برای خدمت کمر بسته و دختری در غایت حسن و جمال و نهایت غنج و دلال با زیورهای شایسته و پیرایهای بایسته دو طبق بجهت نثار بر دست گرفته در پیش سریر ایستاده منتظر آنکه فاطمهؓ در وی نظر کند علیؓ پرسید که ای فاطمهؓ این دختر کیست گفت دختر سلیمان پیغامبر علیه السلام ست که حق تعالی او را بخدمت من باز داشته آن روز که حکایت جهاز او از زبان پدرم نقل کردی اندیشهٔ او در خاطر من خطور کرد امروز او را بپایهٔ خدمت من از برای اعزاز و حرمت من تعیین کرده اند و عوض تاجی که سلیمان برای داماد خود ترتیب داده لواء الحمد برای تو مقرر شده و لواء الحمد علمی است که خاصهٔ حضرت رسالت صلی اللّٰه علیه و آله وسلم است و ارتفاع آن لوا مقدار هزار ساله راه هست و قبضهٔ آن نقرهٔ سفید است و سنان او از یاقوت احمر و زجه آن از زمرد اخضر و او را سه ذوابه است یکی در مشرق و یکی در مغرب سوم در مکه و بر هر شقه سطری نوشته شده بر یکی بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ و بر دیگری اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ و بر سوم لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ این لوا را در فضای عرصات حاضر گردانند و منادی ندا کند که کجاست نبی امی رسول حرمی سید عربی خواجهٔ هاشمی رهنمای تهامی پیشوای حرمی مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ سَیِّدُ الْمُرْسَلِیْنَ وَخَاتَمُ النَّبِیِّیْنَ خواجه پیش آید آن لوای مبارک بدست گیرد و بعد از آن تمام انبیا از آدم تا عیسیٰ صلوات اللّٰه وسلامه علی نبینا و علیهم اجمعین با سایر صدیقان و شهیدان و صالحان و کافهٔ مومنان از اهل عرفان و ایقان در زیر آن لوا جمع شوند چنانچه فرموده آدَمُ وَمَنْ دُوْنَهٗ تَحْتَ لِوَائِیْ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ وَلَا فَخْرَ بیت آدم و من دونه تحت اللوا ٭ آمد چون تو علم افراخته ٭ پس تاجی از نور بیارایند و بر فرق سلطان انس و جان نهند و لباس حریر اخضر در بدن مبارکش پوشانند و براق حاضر سازند تا شهسوار میدان اَسْرٰی بِعَبْدِهٖ سوار شده و برای هر یک انبیا نیز براقی و حله و تاجی بیارند و آن گروه سواره روی به بهشت آرند و چون

حضرت رسول صلی اللّٰه علیه و آله وسلم سوار گردد علم بدست مرتضی علیؓ دهد و او پیش پیش می رود و گویند آن بهیئت تاجی باشد بر سر علیؓ و بر سر او نثار کنند که ای علیؓ این تاج بهتر یا تاج داماد سلیمانؑ که بحضور فاطمهؓ از روی تعجب تقریر می کردی مصرع ببین تفاوت ره از کجاست تا بکجا ٭ امام نجم الدین عمر نسفیؒ در تفسیر فاتحهٔ خویش روایت می کند که روزی پیغامبر صلی اللّٰه علیه و آله وسلم بخانهٔ فاطمهؓ در آمد دید که فاطمهؓ ملول و محزون نشسته و میگرید از وی پرسید که چرا می گرئی و بچه جهت نوحه میکنی گفت یا رسول اللّٰه بسبیل حکایت نه بطریق شکایت می گویم سه روز است که در منزل ما طعام نیست و حسنؓ و حسینؓ بیطاقت شده از غایت جوع میگریستند مرا از گریهٔ ایشان گریه آمد و علی هم میگریست و ما از شما پنهان میداشتیم اما امروز از حسنؓ و حسینؓ سخنی شنودم که طاقت من طاق شد میگفتند که آیا هیچ کودکی اینچنین گرسنه باشد که مائیم جهان بر چشم من تاریک گردید ای پدر چه گوئی اگر بندهٔ با خداوند خود خواهد که در مناجات گستاخی کند عیبی نه باشد سید عالم صلی اللّٰه علیه و آله وسلم فرمود که نی ای فرزند خدای تعالی گستاخی بندگان را دوست میدارد و فاطمهؓ بخانه درون رفت و دو رکعت نماز گذارد و چون از نماز فارغ شد دستها برداشته بزبان نیاز مناجات آغاز نهاده گفت خداوندا تو می دانی که زنان را بمقدار پیغامبران قدرت و قوت نیست اگر حضرت ترا با پدرم سری هست که ابیت عِنْدَ رَبِّیْ یُطْعِمُنِیْ وَیَسْقِیْنِیْ تحمل گرسنگی هست مرا طاقت آن سر نیست یا مرا طاقت ده یا از این اندوه راحت بخش این بگفت و بیهوش شد جبرئیل آمد که یا رسول اللّٰه بر خیز حضرت صلی اللّٰه علیه و آله وسلم فرمود که چه بوده گفت نالهٔ فاطمهؓ فرشتگان را در خروش آورده او را دریاب خواجه صلی اللّٰه علیه و آله وسلم بیامد و فاطمهؓ را بیهوش افتاده دید بنشست و سر مبارک وی را از زمین برداشته در کنار گرفت رائحهٔ گیسوی مشکبار حضرت صلی اللّٰه علیه و آله وسلم بمشام وی رسیده باهوش آمد برخاست و در پیش افگنده بایستاده حضرت دست بر سینهٔ وی نهاد و گفت خدایا وی را از گرسنگی ایمن گردان فاطمهؓ فرمود که بعد از این دعا تا من بودم هرگز دیگر گرسنه نشدم ای عزیز نه پنداری که ایشان را اگر دنیا بایستی بایشان بدادندی اما ایشان باختیار خود طریق تبتل مسلوک میداشتند و الا دعای آنحضرت صلی اللّٰه علیه و آله وسلم و اهل بیتش بر درگاه الٰهی مستجاب بود در معارج آورده که روزی حضرت مصطفی صلی اللّٰه علیه و آله وسلم بخانهٔ فاطمهؓ در آمده پرسید که ای دختر چه گونه می گذرانی گفت ای پدر بزرگوار من و اولاد من با پدر فرزندان سه روز است که از طعام دنیا نچشیده ایم بلکه بوی از مطعومات نشنیده حضرت دست مبارک بر آورد و دعا فرمود که اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّاَهْلِ بَیْتِهٖ کَمَا اَنْزَلْتَ عَلٰی مَرْیَمَ بِنْتِ عِمْرَانَ خدایا روزی فرو فرست بر محمد و اهل بیت وی چنانچه فرو فرستادی بر مریم بنت عمران بعد از آن فرمود که ای فاطمهؓ در مخدع خود در آئی و نگاه کن که چه می بینی فاطمهؓ روان شد و حسنؑ و حسینؑ از عقب وی در رفتند و دیدند کاسهٔ دیدند مکلل بجواهر و در آن کاسه ثرید و قطعهٔ گوشت پخته بر لای آن نهاده و از وی بوئی میرسید که شمال بوی مشک خاطرهؓ کاسه را بیرون آورد و پیش پدر بزرگوار خود نهاد حضرت صلی اللّٰه علیه و آله وسلم فرمود کُلُوْا بِاسْمِ اِلٰهِ مُحَمَّدٍ بخورید بنام خدای محمد صلی اللّٰه علیه و آله وسلم پس نبی و داماد و دختر و هر دو سبط پیغامبر صلی اللّٰه علیه و آله وسلم از آن طعام تناول فرمودند و در روایتی آمده که هفت شبانه روز آن طعام بر آن منوال در آن خانه نهاده بود و درین مدت اهل بیت سید انام علیه الصلوٰة والسلام چاشت و شام از آن می نوشیدند و ذره کم نمیشد روزی شاهزاده حسنؓ از خانه بیرون آمد و لقمهٔ از آن گوشت در دست داشت زن یهودی آنرا بدید پس گفت ای اهل بیت جوع شما را این گوشت از کجا رسید

حسن رض فرمود که این را از عالم غیب بما حواله کرده اند یهودیه درخواست که این نواله را حواله من کن از آنجا که کرم جبلی شاهزاده بود دست دراز کرد تا آن لقمه را بدان زن دهد آنرا از دست وی در ربودند و کاسه را نیز از خانه بالا بردند حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که اگر اظهار این معنی نمی شد تا مدت حیات این طعام انقطاع نمی یافت و در بعضی از تفاسیر آمده که روزی حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله و سلم بخانهٔ فاطمه رض در آمد و فرمود که از خوردنی هیچ در خانهٔ تو هست که بمدت سه روز است که طعام نخورده و در حجرات طاهرات هم هیچ نبوده فاطمه رض گفت یا رسول الله ما را نیز همین حال واقع ست حضرت از آنجا بیرون آمد فاطمه رض آغاز دعا کرد که الهی از غیب طعامی برسان و دل مرا از بند اندوه پدرم باز رهان مقارن دعای فاطمه رض کسی بر در نعره زد خادمهٔ فاطمه رض بیرون رفت کسی را دید که هرگز نه دیده بود دو تا نان و مقداری گوشت بوی داد که این هدیه ایست به نزدیک فاطمه رض رسان چون خادمه آن تحفه را در آورد و نزدیک فاطمه رض نهاد بتول عذرا اسباب مهمانی مهیا دیده آنرا در جفنه نهاد و سر بپوشید و حسن رض بطلب پدر روان گردانید و در روایتی آنست که جفنهٔ خالی نزدیک فاطمه رض نهاده بود چون دعا کرد و دید که بخاری از آن جفنه بر می آید نیک نظر کرد آنرا مملو دید از طعام سر آن را بپوشید و حسن رض را نیز در آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرستاد شاهزاده حسن رض از عقب سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم دوان شد و باندک زمانی خواجهٔ کونین حجرهٔ مادر سبطین را بنور حضور وافر السرور آرایش تمام داد بیت دمید صبح سعادت که یار باز آمد + زغم چه باک که آن غمگسار باز آمد + و چون حضرت پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم بر مسند حشمت قرار گرفت فاطمه رض جفنهٔ طعام پیش آورد و برسم خدمت بایستاد و همین که انگشت ماه شگاف آن آفتاب بدر مصارف سرپوش از روی جفنه برداشت ظرفی بود پر از نانهای لطیف و مملو از گوشتهای لذیذ لطیف فاطمه رض از مشاهدهٔ آن حال متحیر شد و دانست که وقوع آن صورت جز برکت الهی و میمنت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم نیست و لطائف حمد احد جل ذکره و عم بره و مراسم درود احمد صلوات الله و سلامه علیه بتقدیم رسانید خواجهٔ عالم صلی الله علیه و آله و سلم بدین عبارت زیبا پرسید که أَنّٰى لَكِ هٰذَا ای فاطمه رض این از کجا تو رسید عندلیب زبان زهرای بتول رض علی الفور بر شاخسار قبول بترنم این جواب ملهم شد که هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ از نزدیک خداوند ست إِنَّ اللّٰهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ + بدرستیکه خدا روزی می دهد هر کرا که می خواهد از خزانهٔ غیب بیشمار از جهت کثرت بعد از استماع این کلام گل رخسار سید انام از شادی برافروخت و فرمود که سپاس مر خدای را که از راه فضیلت ترا بسیده زنان بنی اسرائیل یعنی مریم بنت عمران مانند گردانید که هرگاه حضرت الله او را روزی فرستادی و زکریا از وی پرسیدی که این از کجاست همین جواب دادی که هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ پس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که تا علی و حسن و حسین رض را حاضر گردانیدند و مجموع از آن مایدهٔ مبارک تناول فرموده و سیر شده نصیب ازواج طاهرات نیز فرستادند راوی گوید که تمام اهلبیت و متعلقان از آن خوردنی بحظوظ کامله محظوظ شده بودند و هنوز آن جفنه از طعام مملو بود پس فاطمه رض همسایگان را نیز باقسام وافیه بهره مند گردانید و فائدهٔ آن طعام باغلب خاص و عام رسید نظم

از مقدم مبارک سلطان کائنات + اضعاف اینچنین برکتها غریب نیست + در منزل مبارک زهرا و مرتضی + این صورت ار وقوع پذیرد عجیب نیست

و چون فضائل بتول عذرا و مناقب فاطمهٔ زهرا رض نه محیطی ست که پایان و کناره دارد بتحریر و تقریر شمهٔ از وفات آنحضرت اشتغال کنیم و از آن قصه مشتمل بر غصه دو سه کلمه بیاریم راویان صادق الروایه مخبران ظاهر الدرایه آورده اند که هیچ کس را الم

مفارقت حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم چنان در نیافته بود که فاطمه را در آن زمان که حضرت رسالت صلوات الله و سلامه علیه در گذشت فزعی در مدینه افتاد آسمان بگریه و زمین بلرزه در آمد نالهٔ پریان بگوش آدمیان رسید فغان ملائکه از ذروهٔ عرش مجید برگذشت اهل مدینه را از زنان و مردان جگرها ازین غصه چاک شد و دل از وقوع این قصه غرقهٔ خوناب گشت الم فراق سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم اساس طرب از دل اصحاب برانداخت و مشرب صافی اهل بیت را بخس و خاشاک اندوه و تعب مکدر ساخت رباعی آن سرو خوش خرام چو اندر چمن نماند + بر طرف باغ زیب گل و یاسمن نماند + یعقوب وار دیدهٔ نرگس سفید شد + از درد آنکه یوسف گل پیرهن نماند + درین محل مرتضی علی رض نزدیک فاطمه رض آمد که ای دختر خیر البشر امروز در مدینه قیامت ست اگر خواهی تا من از تو خشنود باشم آواز خود کسی را مشنوان گفت چه گونه کنم گفت صبر کن تا شب در آید آنگاه بسر تربت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم برو و زیارت کن فاطمه رض آنچنان کرد چون شب در آمد و مردمان بیارامیدند و مسجد خالی شد علی رض بخانه آمد فاطمه رض را دید بیهوش افتاده زمانی صبر کرد تا بهوش آمد چون چشمش بر علی رض افتاد گفت یا ابا الحسن از شب چه وقت ست گفت ثلثی یا بیشتر گذشته است گفت اکنون دستوری هست تا بیرون آیم علی رض گفت بیرون آی اما باواز بلند مگری فاطمه رض خواست که برپای خیزد بیفتاد علی رض دستش گرفت و بسر روضهٔ مقدسه آورد فاطمه رض را چون نظر بر آن مشهد منور و مرقد مطهر افتاد بنالید و گفت مَا لَكَ وَالتُّرَابِ ای گوهر پاک ترا با حفرهٔ خاک چکار بیت در خسوف دل خاک آن رخ چون ماه دریغ + آفتابی بزوال آمد ناگاه دریغ + پس خود را بر تربت پدر انداخت و روی بر خاک میمالید و مینالید و زبان حالش بدین مقال مترنم میبود نظم

زین مصیبت بی غم دل در جهان یکجان کجاست + در همه روی زمین یک دیده بی طوفان کجاست + عالمی همچون سکندر در سیاهی مانده اند + ای خضر بنمای ره کان چشمهٔ حیوان کجاست +

علی رض گفت ای فاطمه رض چندین مگری فاطمه رض گفت ای پسر عم ملامتم مکن که درد فراق صعب ست خصوصاً مفارقت چنین پدری و از قصیده که فاطمه رض در مرثیهٔ پدر گفته یک بیت این ست شعر صُبَّتْ عَلَيَّ مَصَائِبٌ لَوْ اَنَّهَا + صُبَّتْ عَلَى الْاَيَّامِ صِرْنَ لَيَالِيَا + یعنی بر من ریخته اند چندان مصیبت که اگر آنرا بروز ها ریختندی همه از اندوه چون شب تیره شدندی و نقلی آنست که فاطمه رض چون بزیارت پدر بزرگوار آمد قبضهٔ از خاک آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم برداشت و بر چشمهای مبارک نهاد و گریه آغاز کرد نظم

نو بهار من کجا شد آن گل سیراب کو + میتوان دیدن بخواب اما دریغا خواب کو + گر بگریم و ر بخندم هیچ انکارم مکن + گریه را صد وجه دارم خنده را اسباب کو +

و بصحت رسیده که فاطمه رض را کسی بعد از وفات پدر خندان ندید بلکه شب و روز گریه کردی و بسوز دل بنالیدی و گریهٔ او بمرتبهٔ رسید که اهل مدینه از آن بتنگ آمدند گفتند ای دختر مصطفی بروز بگری و بشب بیارام تا ما را هم آرامشی باشد بشب گریه کن و بروز خاموش تا ما را آسایشی باشد فاطمه بعد از آن شبها بمقابر شهدا رفتی و چندانچه خواستی بگریستی و از امام جعفر صادق نقل کرده اند که گریندگان در عالم پنجتن بوده اند که کسی از ایشان زیاده نگریسته سه تن از پیغمبران بوده اند و دو تن از اهل بیت اما از انبیا اول آدم که در فراق بهشت چندان بگریست که دو رود در رخسارهٔ وی پیدا شد دوم یعقوب در فراق یوسف چندان گریه کرد که چشمش سفید شد سوم یوسف که در زندان شب و روز گریستی تا همه اهل زندان به تنگ آمدند و بزلیخا پیغام فرستادند زلیخا فرمود تا غرفهٔ علیحده برای وی ترتیب کردند تا آنجا می رفت و می گریست و آواز بزندانیان نمی رسید اما از اهل بیت یکی فاطمه رض بود که در فراق پدر چندان بگریست که اهل مدینه بوی پیغام کردند که ای فاطمه رض لَقَدْ اٰذَيْتِ اِيَّانَا بِبُكَائِكِ بدرستیکه

مادر رنج می رسانی بگریه خود حضرت بتول بمقابر شهدا می رفت و می گریست و دوم امام زین العابدین بن حسین بن علی بود که بعد از واقعه کربلا چهل سال بزیست و هیچ بار طعامی پیش وی نیاوردندی مگر چندان بگریستی که آن طعام در آب چشم مبارکش غرق شدی و از آنحضرت را غلامی بود مفلح نام روزی با وی گفت یا ابن رسول الله چند میگریی می ترسم که از گریه هلاک شوی فرمود که ای مفلح چه کنم هرگاه که برانديشم از صحرای کربلا که پدرم را با برادرانم و اعمامم و جماعتی از خویشان و گروهی از دوستان در حضور من شهید کردند نمیتوانم که خود را از گریه نگهدارم و اگر بقدر اندوهی که در دل من ست بگریم هیچ احدی را طاقت مشاهده آن نباشد غزل

گر بقدر سوزش من چشم من بگریستی	مرغ و ماهی از غم من تن بتن بگریستی	صد هزاران دیده بایستی مثل ریش مرا	تا بهر یک خویشتن بر خویشتن بگریستی
دیدهای بخت من بیدار بایستی کنون	تا بدیدی حال من بر حال من بگریستی	آنچه از من گم شده گر از سلیمان گم شدی	بر سلیمان هم پری هم اهرمن بگریستی

آورده اند که چون دو ماه و نیم و بقولی سه ماه و بقولی پنج روز و بروایتی شش ماه از وفات سید کائنات علیه افضل الصلوة و اکمل التحیات بگذشت فاطمه رض را هیچ رنجی نبود جز غم فراق پدر هیچ المی نداشت روزی مرتضی علی رض بحجره در آمد فاطمه رض را دید که قدری آرد خمیر کرده بود تا نان پزد و مقداری گل ترمی ساخت تا سر فرزندان شوید و جامه ایشان را شستن جامه اولاد امجاد بزرگوار علیهم السلام خود می کوفت علی رض از آن حال متعجب شد از روی تحیر گفت ای مخدره دو جهان و ای معصومه آخر الزمان ای صفیه یحیی ای مریم ویحیی و ای حوای بلقیس بحرمت رسیل و جلال و ای آسیه عالم تکمیل و کمال ای زهرای مرضیه و ای حورای انسیه ای مادر مظلوم و ای دختر معصوم ای عروس کم جهاز و ای خاتون محله اعزاز و ای سیاره راه قبول ای ستاره جلوه گاه رسول ای بضعه احمد رض و ای بضاعت محمد شعر یَا زُهْرَةَ الزَّهْرَاءِ فِیْ اُفُقِ الْعُلٰی + وَالدُّرَّةَ الْبَیْضَاءِ فِیْ صَدَفِ النُّهٰی نظم

ای تو در درج نبوت گوهر عالم فروز	وی تعمد برج ولایت شهر روشن جبین	ای برفعت مریم ثانی که بهر عفت	از تو فیض جای داده بر سر چرخ برین
ای نهال غنچه عصمت که سخت انبوه قد	سایه جاهت بناه قاصر الطرف عین	رشته از مهر عصمت شعارت آمده	حوریان گلشن فردوس را حبل المتین
ای چراغ اهلبیت مصطفی ای فاطمه رض	مادر سبطین و نور چشم خیر المرسلین		

درین مدت هرگز از تو مشاهده نکرده ام که در بحر و عدو کار دنیا پیش گرفته باشی امروز می بینم بسه کار اشتغال مینمائی درین چه حکمت ست فاطمه رض که این سخن را استماع نمود قطرات عبرات از دیده بیارید و گفت ای تاجدار سوره هل اتی و ای شهسوار عرصه لافتی ای خطیب منبر سلونی و ای وارث مرتبه هارونی ای طراز حله صفا و ای راز دار حضرت مصطفی ای شیر بیشه شریعت و ای کشتی لجه طریقت ای شگوفه باغ ابوطالب و ای نواخته لقب اسد الله الغالب نظم

ای ولی ساز والی من والاه	وی عدو سوز عاد من عاداه	کاتب نقش نامه تنزیل	خازن گنج نامه تاویل
مهتر و بهتر و زمین و زمن	معدن جوهر حسین و حسن رض		

هٰذَا فِرَاقُ بَیْنِیْ وَبَیْنِكَ دولت وصال بسر آمد و نوبت فراق در آمد موا صلت باخر رسید شب مهاجرت روی نمود رباعی هنگام وداع و افتراق ست اعزز + بادر فراق اتفاق ست اعزز
ای دیده جمال وصل و دید یکچند + خونبار که نوبت فراق ست امروز + ای علی رض دوش پدرم را بخواب دیدم بر سر بالای ایستاده هر طرف مینگرد چنانچه گوئی منتظر کسے ست فریاد برکشیدم که یا ابتاه تو کجائی که از فراق تو دلم سوخته و چشم گداخته شد گفت ای فاطمه رض من ایجانم و انتظار می برم گفتم یا رسول الله منتظر کیستی فرمود که منتظر تو ای فاطمه رض زمان فراق از حد گذشت و مرا از شوق تو طاقت بطاق برسید وقت ست که قفس تن در هم شکنی و دل از علائق بدنی برکنی و خیمه از مضائق سفلی بفضائے عالم علوی زنے و روی از زندان محنت آباد دنیا بوستان عشرت افزای عقبی آری ای فاطمه رض بیا که تا می آئی من خیر وم گفتم که ای پدر من نیز آرزومند

لقای توام و همواره متمنای من آن بوده که بدولت دیدار تو برسم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که پس بشتاب ای فاطمه رض تا فردا شب نزد من باشی من از خواب در آمدم و اشتیاق آن عالم بر من غلبه کرد می دانم که در آخر این روز یا در اول شب آینده رحلت خواهم کرد نان از برای آن می پزم که فردا که تو بمصیبت من مشغول باشی فرزندان من گرسنه نمانند جامه فرزندان بجهت آن میشویم که نه دانم که جامه فرزندان من بعد از من که شوید رضای دل یتیمان من که جوید میخواهم که سر فرزندان شانه کنم که معلوم نیست که پس از من غبار از موی ایشان که بیفشاند فاطمه رض از غبار یکه بر موی ایشان نشینند اندوهناک بود آیا اگر بدیدی که مویهای دلاویز عنبر بیز ایشان بخاک آلوده در دریهای دلکش افتاب وش ایشان در خون آغشته چه گونه تحمل کردی و چه سان طاقت مشاهده آن داشتی نظم
روی گرد آلوده و رخسار پرخون حسین رض + گر بدیدی فاطمه رض در عرصه گاه کربلا + آنچنان بگریستی کز گریه ها زار او + ساکنان آسمان بگریستندی بر بلا
اما چون امیر از فاطمه رض سخن فراق شنید آب حسرت از دیده فرو ریخت و گفت ای فاطمه رض هنوز از داغ فراق پدرت برنیاسوده ام و از جراحت رحلت آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم نفرسوده ام اینک نوبت مفارقت تو هم رسید و داغے دیگر بر لای آن داغ پدید آمد قطعه هر دم زمانه داغ غمم بر جگر نهد + یک داغ نیک ناشده داغ دگر نهد + هر داغ کار در تعهدی ره بهتری + آن داغ را گذارد و داغ بتر نهد + فاطمه رض فرمود که ای علی رض در ان مصیبت صبر کردی درین تعزیت نیز شکیبائی پیش آور و زمانی غایب مشو که بشمار افتاده است و وعده دیدار بدار القرار این میگفت و جامه شاهزادگان تر میکرد و در رخساره مبارک ایشان نظر می کرد و آه حسرت از دل بر می کشید و آب اندوه از دیده می بارید و میگفت کاشکی بدانستمی که بعد از من با شما چه خواهد رفت و سرانجام کار شما بکجا خواهد رسید حسن رض و حسین رض از سخن مادر بگریه در آمدند فاطمه رض فرمود که ای جانان مادر زمانی بگورستان بقیع روید و مادر خود را دعا کنید ایشان برفتند و فاطمه رض بر بستر تکیه زد و علی رض را گفت بنشین که وقت وداع است علی رض گفت آه و احسرتا بیت دلها کباب میشود از آتش وداع + یارب که بر فتد ز جهان رسم انقطاع + آری وداع یاران با موت احمر در مقام مساوات ست و با ذبح اکبر در رتبه موازات پس مرتضی علی رض بنشست و فاطمه رض اسما بنت عمیس را طلبید و گفت طعامی مهیا ساز که فرزندان من چون باز آیند تناول نمایند و چون بخانه در آیند و در فلان موضع بنشان و طعام پیش ایشان نه تا بخورند و مگذار که پیش من آیند و مرا بدین حال مشاهده نمایند و چون زمانی بر آمد شاهزادگان بیامدند اسما پیش ایشان باز آمد و در ان موضع که فاطمه رض فرموده بود ایشانرا بنشانید و طعام حاضر کرد شاهزادگان فرمودند که ای اسما هرگز دیده باشی که مانی مادر طعام خورده باشیم این چه معنی دارد که ما را از هم جدای سازی اسما فرمود که مادر شما اندک ملالی دارد شما طعام تناول کنید ایشان گفتند ای اسما ما را بی مادر طعام گوارا نیست برخاستند و بحجره در آمدند و مادر را دیدند تکیه فرموده و مرتضی علی رض بر زیر سر او نشسته چون مادر ایشان را دید گفت ای علی یکزمان ایشان را بگذار تا سیر ببینم پدرم فرست تا با خدای ما ز گویم و نیاز عرضه دارم علی رض فرمود که جانان پدر لحظه بزیارت جد خویش روید که مادر شما رنجور ست تا دمی بیاساید ایشان بیرون رفتند پس فاطمه رض فرمود که ای علی رض ساعتی قرار گیر و سر مرا در کنار گیر که از عمر خیدانی نمانده بیت بیا غنیمت دار نفس باز پس ست این + پاس نفس دار که آخر نفس ست این + مرتضی علی رض فرمود که فاطمه رض مرا قوت بشنیدن این مقال و طاقت دیدن این حال نیست فاطمه رض گفت ای علی رض راهی پیش آمده که بضرورت می باید رفت و غمی در دل جوش زده که بهر حال میباید گفت دمی بنشین و سخن من گوش کن و شربت فراق مرا بنا کام نوش کن رباعی بنشین مگداز دلم غمی بر داری + یا از سر آتش دمی بر داری + جانم ز فراقت بعدم عازم شد + هان تا بود

اعش قدمی برداری + علیؓ بنشست و سر فاطمهؓ برکنار گرفت فاطمهؓ دیدهٔ مبارک فراز کرد ناگاه از باران غم و سیلاب دیدهٔ پرنم امیر
قطرها بر گلزار رخسار فاطمهؓ باریدن آغاز کرد فاطمهؓ دیده باز کرد و علیؓ را گریان دید گفت یا علیؓ وقت وصیت ست نه هنگام تعزیت
علیؓ گفت یا سیدة النساء چه وصیت داری فاطمهؓ فرمود که ای علیؓ چهار وصیت دارم اول آنکه اگر از من نسبت بتو صورتے
صادر شده باشد که غبار ملالی بر خاطر طاهر نشسته باشد آن را عفو فرمائی و مرا بحل کنی علی گفت که حاشا درین مدت هرگز بقول و
فعل از تو چیزی واقع نشده که موجب آزار دل من بوده باشد تو همیشه دلدار من بودهٔ نه دل آزار من و غمگسار من بودهٔ نه آفت
روزگار من و ترا وفادار یافته ام نه جفاکار و بصفت گل دیده ام نه بر شوکت خار وصیت دیگر فرمائی گفت وصیت دوم آنست
که فرزندان مرا عزیز داری و جانب جگر گوشگان مرا فرو نگذاری دست شفقت از سر ایشان بر نگیری و عذر گستاخی اگر از ایشان
صادر شود در پذیری سوم مرا بشب دفن کنی تا چنانچه در حال حیات هیچ بیگانه نظر بر قد و بالای من نیفتاده در حین مرگ نیز چشم
کسی بر جنازهٔ من نیفتد چهارم آنکه پای از زیارت من باز نگیری که من با تو انس و آرام داشته ام و مونس اوقات صبح و شام
من تو بودهٔ و حالا بناکام از تو دور میمانم **بیت** ای بناکام مرا از رخ تو مهجوری + خود که باشد که بکام از تو گزیند دوری +
مرتضی این سخنان شنید فریاد از نهادش بر آمد و بلسان الحال مضمون این مقال بادا رسانید **رباعی** دلدار ز ما کرانهٔ می طلبد +
در کوی فراق خانهٔ می طلبد + تیری ز کمان هجر می اندازد + وز سینهٔ ما نشانهٔ می طلبد + آنگه علیؓ گفت ای فاطمهؓ قبول دارم که
بوصیتهای تو قیام نمایم اما تو هم کرمی فرمائی و وصایای من بشنو فاطمهؓ گفت چه وصیت ست گفت اول آنکه اگر در خدمت
تو تقصیری واقع شده باشد عفو نمائی دوم چون بروضهٔ پدرت بری سلام من فراق دیدهٔ هجران کشیده بوی رسانی سوم از من
بدان حضرت شکایتی نه فرمائی فاطمهؓ فرمود که حقا که در مدت مواصلت از تو چیزی ندیده ام و سخنی نشنیده ام که موجب شکایت بوده
باشد بلکه همه مردی و مروت و جوانمردی و فتوت و حسن مقال و لطف فعال مشاهده کرده ام **بیت** ای ز سر تا پا چو چشم خویش
عین مردمی + چون توانند بود چندین لطف در یک آدمی + ایشان درین سخن بودند که بیک ناگاه خروش و ولوله و ناله و امصیبتاه
از در حجره بر آمد حسنؓ و حسینؓ می گفتند ای پدر ای در مدینهٔ علم رسول خدای در حجره بروی ما بگشائی ای پدر بزرگوار ما را بخانه در آر تا دیدار
باز پسین مادر خود ببینیم و وداعی بکنیم علیؓ خود برخاست و در خانه باز کرد و شاهزادگان را در بر گرفت و نوازش بسیار نمود و گفت
جانان پدر شما چه دانستید که مادر شما درین وقت از دنیا بخواهد رفت گفتند ای پدر مهربان فرموده بودی که بروضهٔ جد خود روید
همین که بروضه رسیدیم خروشی بگوش ما رسید و آوازی شنیدیم که اینک ابراهیم خلیل میگوید یتیمان فاطمهؓ زهرا آمدند اینک اسمعیل
ذبیح می گوید شفیعان فردا آمدند اینک محمد حبیب صلی الله علیه وآله وسلم می فرماید که جگر گوشگان ما آمدند چون بروضه در آمدیم و
سلام کردیم از مرقد حضرت صلی الله علیه وآله وسلم آواز آمد که ای فرزندان من و ای نور دیدگان من باز گردید تا دیدار
باز پسین والدهٔ خود دریابید که ما باستقبال مادر شما آمده ایم و جمیع انبیا همراه اند ما باز گشتیم و بیامدیم پس خود را دران خانه
افگندند که حضرت فاطمهؓ تکیه داشت و در دست و پای وی افتادند و در زمین می غلطیدند و بزاری تمام می نالیدند و روئے
در کف پای مادر میمالیدند و می گفتند ای مادر چشم مبارک باز کن و با ما سخنی آغاز کن یتیمان خود را بیک نظر دیگر بنواز.
و از گفتار شکربار خود بهرهٔ حوالهٔ ایشان ساز **بیت** نظری کن که فراقت دل ما را خون ساخت + سخنی گو که ز هجرت جگر ما بگداخت

چون

چون آواز ایشان بگوش فاطمهؓ رسید دیده باز کرد و دست بگشاد و ایشان را در بر گرفت و گفت ای جانان مادر وای مظلومان
مادر ندانم که بعد از من حال شما بکجا رسد و از دشمنان بشما چه جفاها رسد پس دختران را طلبید و به برادران سپرد و همه را دیگر باره بمرتضی
علیؓ سفارش کرد و در روایتی آنست که علیؓ و حسنؓ و حسینؓ را فرمود که شما باری دیگر بروضهٔ پدرم روید ایشان برفتند و فاطمهؓ ام سلمی را
طلبید و گفت برای من آبی مهیا ساز تا غسل کنم ام سلمی گوید آب ترتیب نمودم و فاطمهؓ غسلے فرمود که هرگز ندیده ام که کسی بدان
خوبی غسل کند پس گفت جامهای پاک مرا بیاور بیاوردم و بپوشید آنگه فرمود که فراش مرا در میان خانه بنه آنجا بنهادم و
آنحضرت بیامد بران فراش تکیه گرفت و بر پهلوی راست خسپید روی بقبله و دست مبارک در زیر رخسار راست نهاد و پس
اسما بنت عمیس را طلبید و گفت ای اسما روزی جبرئیلؑ نزد پدرم صلی الله علیه وآله وسلم آمد و وقتیکه مریض بود قدرے
کافور بهشت بجهت حنوط وی بیاورد و پدرم آن را به سه بخش کرد یک بخش خود برداشت و دو بخش بمن داد و گفت یک قسم
از آن تست و یکی از آن علیؓ ای اسما آن کافور در فلان موضع نهاده است آن را بردار چهل مثقال ست بیست مثقال که
بخش من ست مرا بدان حنوط ساز و باقی که قسم علیؓ است آن را مضبوط بساز اسما بموجب فرمودهٔ آنحضرت عمل نمود دیگر باره
فاطمهؓ فرمود که ای اسما بیرون رو و مرا تنها بگذار تا اندک زمانی با خدای خود راز گویم و امیدی که در دل دارم با قاضی الحاجات
باز گویم اسما بیرون آمد ساعتی انتظار برد آواز گریهٔ فاطمهؓ شنید بخانه در آمد دید که فاطمهؓ می گرید و با حق سبحانه مناجات میکند اسما گوید
گوش فرا داشتم می گفت خداوندا بحرمت پدرم مصطفےٰ و بشوقے که بدیدار من دارد و بدرد دل مرتضیؓ که در مفارقت من می نالد و
می زارد و بسوز دل حسنؓ و حسینؓ که در مصیبت من خواهند داشت و بجزع دختران نارسیدهٔ من که در ماتم من هیچ دقیقه باقی
نخواهند گذاشت که بر گناهگاران امت پدرم رحمت کن و از سر گناه عاصیان بیچاره در گذر درین محل گریه بر من غلبه کرد
فاطمه باز نگریست اسما را دید گفت ترا نگفتم که زمانی مرا تنها بگذار برو و بیرون منتظر باش و بعد یک ساعت مرا بخوان
اگر اجابت کردم فبها و الا بدانکه من نزد پروردگار خود رفتم و به پدر بزرگوار خود ملحق گشتم پس اسما از خانه بیرون آمد زمانی
انتظار برد آنگاه آواز داد که یَا قُرَّةَ عَیْنِ الرَّسُوْلِ هیچ جواب نیامد دیگر باره گفت یَا سَیِّدَةَ النِّسَاءِ یَا ابْنَةَ الْمُصْطَفٰی
ندای اجابت نشنید در آمد جامه از روی مبارکش در کشید دید که از حجرهٔ عناد کلبهٔ فنا بحجلهٔ بقا و روضهٔ لقا انتقال کرده و
وجه توجه ازین مضیق با وحشت و کلال بنزهت آباد قرب و وصال آورده اسما از پای در افتاد و روئے بر کف پای
مبارکش نهاد و می گفت ای بتول عذرا چون بروضهٔ پدرت رسی از من سلام و نیاز برسان درین محل حسنؓ و حسینؓ از
در در آمدند و گفتند ای اسما مادر ما چون ست اسما را تحمل نماند دست دراز کرده مقنعه از سر در کشید شاهزادگان بصورت
حال وقوف یافته گریان گریان روی بمسجد نهادند و علیؓ با اشراف صحابه آنجا بودند چون آواز گریه سبطین بگوش مرتضیؓ
رسید دانست که بر فوت مادر می گریند مرتضیؓ بیهوش شد صحابه حیران شده بیامدند و آب بروئے علیؓ افشاندند
تا بهوش آمد پیش حسنؓ و حسینؓ باز آمدند که ای مخدوم زادگان شما را چه می شود و چرا می گریید گفتند چگونه نگرییم و برای چه نه
نالیم **بیت** دل بشد از دست دوست را بچه جوئیم + نطق فرو بست حال خود بکه گوئیم + درین وقت میزبان جان عزیز
زهرهٔ زهرا و بتول عذرا از مهمانخانهٔ قالب شریفش میل دعوت سرای وَاللّٰهُ یَدْعُوْٓا اِلٰی دَارِ السَّلَامِ فرموده و درج روح

بزرگوارش بجاذبه اِرْجِعِیْ اِلٰی رَبِّكِ از شاهراه كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ بمعموره ساکنان صوامع قدس برین و مقصوره متوطنان مجامع اعلی علیین بخدمت حضرت سید المرسلین صلوات الله و سلامه علیه پیوست مصرع دوست بر دوست رفت و یار بر یار +
اصحاب بزرگوار از صورت حال وقوف یافته مراسم گریه و زاری بجا آوردند و مصیبت حضرت رسالت را صلی الله علیه و آله و سلم تازه کردند و مرتضی را رضی الله عنه در مرثیه آنحضرت ابیات از جمله مصرع لِكُلِّ اِجْتِمَاعٍ مِنْ خَلِیْلَیْنِ فُرْقَةٌ یعنی هر اجتماعی را میان دو دوست افتراقی در پی ست و هر گل وصلی را خار هجری بادی ع وَكُلُّ الَّذِیْ دُوْنَ الْفِرَاقِ قَلِیْلٌ و هر بلائیکه باشد بغیر بلای فراق اندکیست و بنسبت شدت مفارقت از هزار یکی مصرع وَاِنَّ افْتِقَادِیْ فَاطِمًا بَعْدَ اَحْمَدٍ بدرستیکه گم کردن من فاطمه را بعد از هجران حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم ع دَلِیْلٌ عَلٰی اَنْ لَا یَدُوْمَ خَلِیْلٌ دلیل ظاهر و علامت باهر ست بدانکه هیچ دوست در عالم دایم نیست و هیچ قاعده صحبت تا قیام قیامت قایم نی بلکه عادت روزگار غدار و سیرت زمانه ناپایدار آنست که پیوسته به تیغ مفارقت رشته مصاحبت جمعی را انفصال دهد و داغ فراق بر جگر دوستان قدیمی و مصاحبان دیرینه نهد مثنوی

فلک را غیر ازین خود نیست کارے	که گرداند جدا یارے ز یارے
بهر جا دوستان بینند هم آواز	هماندم تفرقه دوری کند ساز

و بروایت اهل بیت وفات آنحضرت شب سه شنبه بوده سوم ماه مبارک رمضان سنه احدی عشر من الهجرة و در روضه مدفون ست

باب پنجم در طرفی از اخبار مرتضی علی رضی الله عنه از زمان ولادت تا هنگام شهادت

در شواهد النبوة آورده که امیر المومنین علی رض امام اول ست از ائمه اثنا عشر و شمائل و فضائل وے از آن بیشتر ست که بتقریر زبان و تحریر بیان استقصای آن توان کرد امام احمد حنبل رحمه الله فرموده است که از هیچ یک صحابه کرام رضی الله عنهم آن قدر فضائل بما نه رسیده که از امیر المومنین علی رض رسیده است ولادت وی بمکه بوده است بعد از عام الفیل بسه سال روز جمعه سیزدهم ماه رجب شیخ مفید رحمه الله آورده است که در یمن مردی بود روی توجه بمحراب عبادت آورده و بزهد و تقوی و زیادت پشت بر دنیای دنی و متاع فانی او کرده بیت بجهے رفته و کنج گرفته + ز چشم خلق چون گنج نهفته + نام وی مُثرِم بن وعیب الشیقاد بزاهدین مشهور بود و صد و نود سال از عمر وی گذشته درین مدت از طاعت و عبادت نفور و ملول نگشته وقتی در مناجات گفت الهی از بزرگان حرم محترم خود کسی بمن نمای تیر دعای بیریای وی بهدف اجابت رسید و ابوطالب که بسفر یمن رفته بود بزیارت وی توجه نمود مثرم چون ویرا دید تعظیم تمام کرد و بر سید و در پهلوی خود بنشاند آنگاه استفسار کرد که تو کیستی و از کجائی گفت مردے ام از تهامه مثرم گفت از کدام تهامه گفت از مکه دیگر پرسید که از کدام قبیله گفت از قبیله بنی هاشم بن عبد مناف زاهد دیگر باره برخاست و سر و روی ابوطالب بوسید و گفت الحمد لله که حق سبحانه دعای من رد نکرد و مرا مرگ نداد تا یکی از مجاوران حرم شریف خود بمن نمود پس گفت نام تو چیست گفت ابوطالب گفت نام پدرت چه بود گفت عبد المطلب زاهد گفت که خوانده ام که عبد المطلب را دو نبیره باشد یکے نبی خدا و پدر او را عبد الله نام باشد و دیگر ولی خدا و نام پدر او ابوطالب بود و چون نبی خدا سی سال شود ولی خدا متولد گردد اے ابوطالب آن نبی بوجود آمده است گفت آری محمد متولد شده است و بیست

و نه سال از عمر وی گذشته است گفت ای ابوطالب بشارت باد ترا که امسال فرزندی از صلب تو بیرون آید که امام متقیان و پیشوای مومنان باشد ای ابوطالب چون بمکه باز روی آن برادر زاده خود را بگو که مثرم ترا نیاز مندی بسیار میرساند و گواهی میدهد که خدای یکیست و بجز او وی خدائی نیست و تو که محمدی رسول وی بحق و چون پسر تو متولد شود او را هم سلام من برسان و بگو آن پیر که دوست و هوادار تو بود چنین گفته است که تو ولی پیغمبری با آنحضرت نبوت تمام گردد و بتو ولایت آشکارا شود و او خاتم نبوت باشد و تو فاتح ولایت باشی ابوطالب گفت ای شیخ من حقیقت آنچه تو میگوئی بچه دریابم مگر برهانی روشن و دلیلی هوا ید بمن نمائی مثرم گفت که چه خواهی تا از خدای در خواهم تا اجابت فرماید ترا درین موضع راستی سخن من روشن نماید ابوطالب نگاه کرد و درخت انار بود بر در آن غار خشک شده گفت خواهم که مرا ازین درخت خشک انار تازه دهی زاهد دست بدعا برداشت و گفت الهی اگر آنچه از سر نبی و ولی تو گفتم راست گفتم ما را ازین درخت انار ده فی الحال بقدرت حضرت ذو الجلال آن درخت سبز شد و برگ پدید آورد و گلنار برد پیدا شد و انار لطیف برست و هم در دم پخته گشت دو انار ازان باز کرده و پیش ابوطالب نهاد و چون بشگافتند دانهای او چون لعل رمانی سرخ بود ابوطالب دانه چند ازان تناول نمود و رنگ آن بنطفه سرایت کرد و سرخی روی امیر ازان بود القصه ابوطالب شاد و خندان از مجلس زاهد بر بمن آمد و چون بمکه رسید نطفه علی از صلب وے برحم فاطمه بنت اسد منتقل شد و چون مدت حمل بگذشت فاطمه رض روایت می کند که در طواف خانه کعبه بودم که اثر مخاض بر من ظاهر گشت در شوط چهارم حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم مرا دید گفت ای مادر ترا چه بوده است که رنگت متغیر شده است صورت حال بعرض رسانیدم گفت ای فاطمه رض طواف تمام کردی گفتم نے گفت طواف تمام کن اگر آنست که دردت زیادت گردد در خانه کعبه رو که سر خداست در کتاب بشایر المصطفی از یزید بن قعنب نقل می کند که من با عباس رض بن عبد المطلب و جمعی از بنی عبد العزی به ازای بیت الحرام نشسته بودیم که فاطمه رض بنت اسد بمسجد در آمد و حال آنکه حامله بود بعلی رض و از حمل وی مدت نه ماه گذشته بود و بطواف اشتغال نمود ناگاه اثر طلق و علامت زادن بروی ظاهر شد و مجال بیرون رفتن از مسجد نماند گفت ای خداوند خانه بحرمت بانی این خانه که این ولادت را بر من آسان کن راوی گوید دیدم که فی الحال دیوار خانه گشاده شد و فاطمه رض بخانه در رفت و از چشم ما غایب گشت و ما خواستیم که بخانه در آئیم میسر نه شد و روز چهارم بیرون آمد علی رض را بر دست گرفته امام ابو داؤد بناکتی آورده که پیش از علی رض و بعد از علی رض هیچ کس را این شرف نبوده که وی در خانه کعبه متولد شده باشد و درین معنی گفته اند شعر وَلَدَتْهُ فِی الْحَرَمِ الْمُعَظَّمِ اُمُّهٗ + طَابَتْ وَطَابَ وَلِیْدُهَا وَالْمَوْلِدُ + بیت گوهر چو پاک بود و صدف نیز پاک بود + آمد میانه حرم کعبه در وجود + کعبش ز فیض کعبه صفا داشت لاجرم + بر دوش سید دو جهان جلوها نمود + فاطمه رض چون با علی رض از حرم بیرون آمد ویرا بخانه آورده در مهد نهاد و ابوطالب را بشارت داد و ابوطالب دلیرانه بیامد و در پیش مهد تا رخسار علی را به بیند علی رض دست از بند بیرون کشیده و دست پدر را بگرفت و گفته اند روی دیرا بخراشید و روایتی آنست که مادر خواست که پستان در دهان وی نهد نگذاشت و روی مادر را نیز خراشیده ساخت ابوطالب گفت ای فاطمه رض این پسر را چه نام نهاده که پنجه او راست به پنجه شیر میماند گفت او را بنام پدر خود اسد تسمیه کرده ام ابوطالب گفت من او را زید نام کردم بنام قصی که جامع

مینماید

چیست این بیت المقدس قبله بود + خلق عالم می نمود آنجا سجود + چون تولد کرد در کعبه علے + گشت کعبه قبله از نص جلے
کعبه زان شد قبله خلق از اله + کاندرو زائید شاه دین پناه + جای مولودش چو شد مسجود ما + پس چه باشد قبله و پیش خدا
این اشارت بس بود از حق بتو + گر نئی اهلی تو میدانی و تو + طواف خانه کعبه از آن شد بر همه واجب + که آنجا دید چون آمد علی ابن ابیطالب

قبائل قریش بود پس فاطمه دست او را فرو بست و بمهمی مشغول شد چون باز نگریست دید که بندهای گهواره گسیخت و دستها بیرون کرده
اما چون خبر ولادت علی رض بحضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم رسید پرسید که وی را چه نام نهاده اند بعرض رسانیدند که پدر زید نام نهاده و
مادر اسد حضرت صلوات الله و سلامه علیه فرمود که نام خوشش علی عالی همت میباید نهاد و فاطمه که این سخن شنید گفت بخدا که من از
هاتفی شنودم که نامش علی رض نه اما پنهان می کردم در روایتی هست که میان پدر و مادر در تسمیه وی مجادله می رفت باتفاق در شبی بدر حرم
آمدند فاطمه روی وی بآسمان کرد و رجزی آغاز فرمود که یک بیتش اینست شعر بَیِّنْ لَنَا بِحُکْمِکَ الْمَرْضِیِّ * مَاذَا تَرٰی مِنِ اسْمِ ذِی
الصَّبِیِّ * یعنی الٰهی حکم کن آنچه خواهی در نام این کودک از بام خانه جزعی شنودند که کسی میخواند در جواب ایشان که یک بیتش این بود شعر
فَاسْمُهُ مِنْ شَامِخٍ عَلِیٌّ * عَلِیٌّ اشْتُقَّ مِنَ الْعَلِیِّ * پس برین نام قرار دادند بیت کام دهن و زیب زبان ست این نام * آرام
دل و راحت جانست این نام * آورده اند که رسول صلی الله علیه و آله و سلم بخانه ابوطالب آمد نزدیک مهد شد تا علی رض را ببیند فاطمه رض
بنت اسد گفت ای فرزند دلیرانه نزدیک گهواره مرو که این فرزند شیر خصلت ست روی پدر و چهره مرا بخراشیده مبادا که نسبت
بشما نیز جرأتی کند سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم گفت ای مادر علی رض با من هرگز این شیوه پیش نبرد آنگاه فرا پیش مهد شد و در روی علی رض
نگریست و علی رض در خواب بود چون رائحه گیسوی مشکین معنبر آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بمشام علی رض رسید دیده باز کرده بزبان
حال مضمون این مقال ادا می نمود بیت بوی جان می آید از باد صبا این بو چه بوست * مشک را این حد نباشد نکهت
گیسوی اوست * و چون نظر علی رض بر جمال با کمال سید کائنات علیه افضل الصلوٰة افتاد در روی مبارک آنحضرت صلی الله علیه و آله
و سلم بخندید بیت اندرین ساعت که دیدم نازنین خویش را * یافتم خرم دل اندوهگین خویش را * آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم
وی را از گهواره بیرون آورد و در کنار گرفته روی بر روی وی نهاد و زبان در دهن وی کرد و علی رض بمدت مدید زبان آنحضرت را صلی الله
علیه و آله و سلم می مکید و از رشحات لعاب آن دهن که سرچشمه اسرار وَمَا یَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰی بود شربت هٰذَا الْعَابُ
رَسُوْلِ اللّٰهِ فِیْ فِیَّ میچشید و گفته اند نکته در آن که ابوطالب را نگذاشت که وی را بردارد آن بود که اول دست مردی
که بوی رسد حضرت رسالت باشد صلی الله علیه و آله و سلم و آنکه شیر مادر نگرفت بجهت آن بود که در مبدء حال آب حیات از
سرچشمه دهان سید دو جهان صلی الله علیه و آله و سلم بنوشد بیت مفرحی بجگر خستگان عشق رسان * ز کیمیای سعادت
که در دهن داری * پس رسول صلی الله علیه و آله و سلم طشت و آفتابه طلبید و علی رض را در طشت نهاد و بدست مبارک خود وی را می
شست چون جانب راست وی شسته گشت علی رض در طشت برگشت بی آنکه کسی وی را برگرداند حضرت رسول صلی الله علیه
و آله و سلم که این حال مشاهده فرمود بگریست فاطمه رض گفت ای سید سبب این گریه چیست خواجه فرمود که گویا می بینم که این پسر
مرا غسل می دهد و من هم پیش وی میگردم بی آنکه کسی مرا بگرداند در روز اول علی رض من او را شستم و در روز آخر من او مرا خواهد
شست و چنان بود که در محلی که آن سرور صلوات الله و سلامه علیه از دار الغرور بسرای سرور انتقال فرمود علی رض مباشر
غسل آن سرور بود و چنان مینمود که آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم از دستی بدستی میگردید بی آنکه کسی او را بگرداند و در بشایر
آورده که آنحضرت صلوٰة الله علیه و سلامه علیه تربیت علی رض میفرمود و پیوسته از وی خبر می گرفت و او در بغل و کنار رسول ع پرورش
یافت و چون قریب به پنجسالگی رسید در آن وقت تنگی و بی برگی در میان قریش پدید آمده بود و بجهت خشک سالی مردم

بعسرت تمام می گذرانیدند و ابوطالب عیال مند بود روزی حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم با عم خود عباس رض
گفت که تو توانگری و ابوطالب فقیرست و عیال بسیار دارد و مردم ببلای غلاء و قحط درمانده اند مصرع پیش آی و رحم کن که
محل ترحم است * بیا تا برویم و هر یک فرزندی از آن او برداریم تا سبکبار شود و مؤنت او تخفیفی یابد عباس رض قبول فرمود با حضرت
رسول صلی الله علیه و آله و سلم بخانه ابوطالب آمدند و صورت حال با او باز گفتند جواب داد که عقیل را از پسران من با من بگذارید
باقی را شما دانید پس حضرت صلوات الله و سلامه علیه علی رض را قبول کرد و عباس رض جعفر را در پذیرفت و علی رض در کفایت حضرت
رسول صلی الله علیه و آله و سلم می بود تا وقتیکه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مبعوث شد بوی ایمان آورد و همچنان بملازمت
ایشان قیام مینمود تا آن هنگام که فاطمه زهرا را بوی داده حجره جهت ایشان تعیین فرمود اما کنیت علی رض ابوالحسن بود و ابوتراب
و این کنیت او را خوشتر آمدی و در سبب تکنیه علی رض بدین لفظ چند قول واقع شده در شواهد آورده که روزی رسول صلی الله علیه و آله و سلم
بخانه فاطمه رض آمد علی رض را آنجا ندید از فاطمه رض پرسید که پسر عم تو کجاست گفت یا رسول الله میان من و وی چیزی واقع شد خشم کرده
بیرون رفت و نزد من قیلوله نفرمود رسول صلی الله علیه و آله و سلم کسی را فرمود که ببین که وی در کجاست آن کس آمد و گفت یا
رسول الله وی در مسجد بخواب ست رسول صلوات الله و سلامه علیه آنجا رفت وی را دید خفته ردای او از دوش او افتاده و
دوش مبارکش خاک آلود شده رسول صلی الله علیه و آله و سلم آن خاک را بدست مبارک خود از دوش او دور میکرد و میگفت
قُمْ اَبَا تُرَابٍ قُمْ اَبَا تُرَابٍ در روضة الاحباب فرموده که در سال دوم از هجرت که غزوه ذوالعشیره واقع شد پیغامبر صلی الله علیه
و آله و سلم علی مرتضی را بابوتراب کنیت نهاد عمار بن یاسر رض می گوید در غزوه ذوالعشیره من و علی رض در پای درخت خرمای بخواب رفته
بودیم در زمین ریگستان حضرت صلوات الله و سلامه علیه بر بالین ما آمد و ما را بیدار کرد و با علی رض گفت قُمْ یَا اَبَا تُرَابٍ بعد
از آن فرمود که ای علی رض ترا خبر دهم که بدبخت ترین مردمان کیست علی رض گفت آری یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که
بدبخت ترین مردمان دو کس اند یکی آنکه ناقه صالح پیغامبر را علیه السلام پی کرد و دیگری آنکه روی ترا و محاسن ترا بخون رنگ کند این
می گفت و دست حق پرست را بر سر و روی وی می کشید و کنیت دیگر مر او را ابوالریحانتین ست در مناقب ابن مردویه از جابر رض
نقل میکند که شنیدم از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم بسه روز پیش از وفات که علی رض را گفت یَا اَبَا الرَّیْحَانَتَیْنِ
وصیت می کنم ترا بنگاه داشت دو ریحانه من مراد حسن رض و حسین رض بوده اند و بدرستیکه نزدیک شد که دو رکن تو در هم شکنند و از جابر رض
پس چون حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم وفات کرد امیر فرمود که هٰذَا اَحَدُ رُکْنَیَّ یک رکن من این بود که بر جای
نماند و بعد از وفات فاطمه گفت هٰذَا الرُّکْنُ الثَّانِیْ این رکن دوم بود که در هم شکست در اخبار آمده است که مرتضی علی رض
فرمود که من محنت بسیار دیدم و مشقت بیشمار کشیدم و سخت ترین بلاهای من سه بود یکی وفات حضرت سید کائنات علیه افضل الصلوات
که هادی راه و پشت پناه من بود چون آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم در گذشت دل من بر آتش حیرت بریان و دیده ام از
غایت حسرت گریان گشت و بزبان حال بدین مقال تکلم نمود رباعی ای همنفسان آه که بی یار بماندم * در دست غم هجر گرفتار بماندم
آن بحر رسالت چو شد از دیده من دور * من با صدف چشم گهربار بماندم - دوم وفات حلیله جلیله من یعنی فاطمه رضی الله عنها که تسلی دل پر
غم و روشنی دیده پرنم و مونس روزگار و یار وفادار و غمگسار من بود و بفوت وی جراحت مصیبت مصطفی ع تازه شد و دست

فراق داغی دیگر بر بالای آن داغ نهاد رباعی زنهار ز دست فلک بی بنیاد؛ هرگز گره کار کسی را نگشاد؛ هر جا که دلی دید که داغی دارد؛ داغ دیگرش بر سر آن داغ نهاد؛ سوم خبر شهادت جگر گوشهٔ من حسینؓ که رسول صلی الله علیه و آله وسلم از آن مرا خبر داد و در شواهد آورده که مرتضی علیؓ در بعضی از سفرهای خود بصحرای کربلا رسید و گریان گریان از انجا بگذشت پس گفت والله این ست محل خوابانیدن شتران ایشان و موضع مردن ایشان اصحاب گفتند یا امیر المومنین این چه موضع ست فرمود که این کربلاست اینجا قومی را بکشند که بحساب در بهشت در آیند بعد ازان برفت و هیچکس تاویل سخن وی ندانست تا آن روز که واقعهٔ امیر المومنین حسینؓ واقع شد والحق از شرار نیران آن مصیبت قلوب اهل اسلام شمع وار در لگن ضجرت سوخته است و موقد حیرت در کانون سینهای امت سیدانام آتش قلق و اضطراب برافروخته قطعه شد بساط خرمی طی در جهان زین واقعه + زیر و بالا شد زمین و آسمان زین واقعه + نیست شهابر کنار آسمان رنگ شفق + خون همی آید ز چشم روشنان زین واقعه + اما القاب مرتضی علیؓ بسیارست چون امیر النحل و بیضة البلد و یعسوب الدین و کرار غیر فرار و اسد الله الغالب و امثال این و حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم او را بسیار دوست می داشت و در جزو سابع از مسند امام احمد حنبلؒ مذکورست که حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم دست حسنؓ و حسینؓ بگرفت و فرمود که هر که مرا دوست دارد و این هر دو را و مادر و پدر ایشان را دوست دارد با من باشد روز قیامت در درجهٔ من و در فردوس الاخبار از معاذ بن جبلؓ نقل کرده است که دوستی علیؓ حسنه ایست که با آن سیئه ضرر نکند و دشمنی علیؓ سیئه ایست که با آنکه نفع نرساند و در خبر آمده است که روزی حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم نشسته بود علیؓ بیامد حضرت صلی الله علیه و آله وسلم او را در کنار گرفت و میان دو چشم او را بوسه داد عباسؓ بن عبد المطلب حاضر بود گفت یا رسول الله این کس را دوست میداری گفت ای عم نعم او را دوست می دارم و بسیار دوست می دارم و نمی دانم که کسی او را از من بیشتر دوست دارد بدرستیکه حق سبحانه ذریت هر پیغامبری را در صلب وی نهاده و ذریت مرا در صلب علیؓ ودیعت فرموده امام ترمذیؒ در سنن خود آورده که سلمان رضی الله عنه گفتند چه بسیار دوست می داری علیؓ را گفت من از حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم شنودم که هر که علیؓ را دوست دارد پس بدرستیکه مرا دوست داشته و هر که علیؓ را دشمن دارد بدرستیکه مرا دشمن داشته باشد و حضرت رسالت صلوات الله وسلامه علیه در بارهٔ او دعا فرموده که خدایا دوست دار هر که علیؓ را دوست دارد و دشمن دار هر که علیؓ را دشمن دارد و در حدیقه مذکورست نظم

دوستی علیؓ بحق خدای	دست گیرد ترا بهر دو سرای	بهر او گفت مصطفیٰ با آله	که خداوندا وال من والاه
بغض او موجب زیان کاریست	سبب خواری و نگونساریست	دشمنی وی افگند در چاه	هم ببرهان عاد من عاداه

در شواهد از دلائل امام مستغفریؒ نقل کرده که یکی از صالحیان این امت گفت شبی قیامت را در خواب دیدم که قایم شده است و همه خلائق را در حساب گاه حشر کرده اند بصراط نزدیک رسیدم و از آنجا در گذشتم ناگاه دیدم که رسول صلی الله علیه و آله وسلم بر کنار حوض کوثرست و حسنؓ و حسینؓ مردمان را آب می دهند پیش ایشان رفتم که مرا آب دهید ندادند پیش حضرت رسالت صلوات الله وسلامه علیه آمدم گفتم یا رسول الله ایشان را بگوی که مرا آب دهند رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ترا آب نخواهند داد گفتم چرا یا رسول الله گفت ازان سبب که در همسایگی تو شخصی است که علیؓ را مذمت می کند و بد میگوید و تو وی را منع نمی کنی گفتم یا رسول الله می ترسم که قصد هلاک من کند مرا استطاعت آن نیست که منع وی توانم کرد رسول صلی الله علیه و آله

کاروی برهنه بمن داد و فرمود برو و وی را بکش من در خواب وی را بکشتم و پیش رسول صلی الله علیه و آله وسلم آمدم و گفتم یا رسول الله آنچه فرموده بودی کردم پس رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای حسنؓ وی را آب ده امیر المومنین حسنؓ مرا آب داد و من کاسه از دست مبارک وی گرفتم و نمی دانم خوردم یا نی بعد ازان از خواب بیدار شدم بسیار ترسناک پس وضو ساختم و بنماز مشغول گشتم تا آن زمان که صبح بدمید ناگاه آواز مردم بر آمد که فلان کس را بر جامهٔ خواب بکشته اند گماشتگان حاکم آمدند و همسایگان را بگناه گرفتند من با خود گفتم سبحان الله این خوابیست که من دیده ام و خدا تعالی آنرا راست ساخته است بر خاستم و پیش حاکم رفتم و گفتم این کاریست که من کرده ام و مردم ازین بی گناه اند حاکم گفت وای بر تو این چیست که تو می گوئی گفتم این خوابی ست که من دیده ام و خدای عز و جل آنرا راست ساخته گناه من چیست و خواب را با وی حکایت کردم گفت قم جزاک الله خیرا برخیز و برو که تو بی گناهی و قوم نیز بی گناه اند والحق حاکم راست می گفت که گناه آن ناکس بود که ابن عم و داماد مصطفیٰ را صلی الله علیه و آله وسلم ناسزا می گفت بیت ناسزا هر که گفت و هر که شنید + بسزا و جزای خود برسید + و هم در شواهد از حسینؓ بن علی بن الحسین رضی الله عنهم آورده اند که وی فرمود که ابراهیم بن هشام المخزومی والی مدینه بود و هر روز جمعه ما را بنزدیک منبر جمع می کرد و خود به منبر بر آمده در امیر المومنین علیؓ می افتاد و ناسزا می گفت در یکی از انجمعها آن مقام از مردمان پر بر آمده بود من پهلوی منبر افتادم و در خواب شدم دیدم که قبر مبارک حضرت صلی الله علیه و آله وسلم بشگافت و از آنجا مردی بیرون آمد جامهٔ سفید پوشیده مرا گفت ای ابو عبد الله ترا اندوهگین نمی سازد آنچه این شخص می گوید گفتم بلی گفت چشمان خود بکشای و ببین خدا تعالی با وی چه می کند چون چشم بکشادم وی مذمت علیؓ می کرد از بالای منبر بیفتاد و هلاک شد نظم

تا کسی کز جام بغض مرتضی یکجرعه خورد	دست ساقی نخاز هر هلاکش می دهد	حال دام مرتداد بن نعمت فردوس در حشر	من نمی دانم که از خشم الهی چون رهد

و چنانچه حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم او را دوست می داشت حق سبحانه و تعالی نیز او را دوست داشته چنانچه در غزوهٔ خیبر منقولست که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که من فردا این رایت بدست کسی دهم که یُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ دوست دارد وی خدا و رسول او را و یُحِبُّهُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ و دوست دارد خدای و رسولؐ وی او را و مرتبهٔ قرب امیر المومنین علیؓ بدرگاه الهی جلت عظمته و علت کلمته ازین حدیث معلوم توان کرد و در روضة الاحباب از جابر بن عبد الله انصاری رضی الله عنهما روایت کرده که رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم در حین محاصرهٔ طائف علی بن ابی طالبؓ را بطلبید و با او بطریق راز و خفیه سخنان گفت و زمان نجوی آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم با علی امتداد یافت مردمان گفتند عجب راز و دراز با پسر عم خویش گفت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود مَا انْتَجَيْتُهٗ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ انْتَجَاهُ یعنی من بخود با وی راز نمی گفتم الله تعالی با وی نجوی می نمود و این حدیث در صحیح نسائی مذکورست و ترمذی نیز آورده و ذکر کرده که خدای با وی نجوی می فرمود یعنی امر کرده بود مرا که با وی راز گویم و هر بیت راز الهی نشانهٔ قرب حضرت پادشاهی ست مثنوی

		محرم او بوده کعبه جان را	محرم او گشته سر یزدان را
کاتب نقش نامهٔ تنزیل	خازن گنج نامهٔ تاویل	ابن عم نبی و هم داماد	جان پیغمبر از جمالش شاد

اما صفات حمیده و سمات پسندیدهٔ آنحضرت از قیاس فهم افزون و از حیز ادراک وهم بیرون ست و شمهٔ از حقیقت حال و حال حقیقتش بر ضمایر صافیه عقلا و خواطر زاکیهٔ عرفا و فضلا لایح و پیدا و واضح و هویداست بیت در شرح حسن او چه تصرف کند کسی

مرآت آفتاب چه محتاج صیقل ست + فضائل ذات سلطنة اللوامع ومفاخر صفات لامعة السواطع آنحضرت در همه افکار واذهان
کضوء النهار ونور الاسفار قرار یافته پس ایراد واثبات آن از مقوله تحصیل حاصل مینماید مصرع وَالشَّمْسُ تَكْبُرُ عَنْ حُلِيٍّ وَعَنْ حُلَلٍ +
قطعه قدم نهاد قلم تا بقدر شرح کند + ز وصف صورت مدحش نکات معنی را + خرد گرفت عنانش کزین سخن بگذر + بماهتاب چه حاجت
شب تجلی را + اما بحکم مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ دو سه کلمه از هر جا آورده میشود واز جمله شرف نسب عالیش از خبر معتبر
عَلِيٌّ مِنِّيْ وَأَنَا مِنْهُ معلوم ست وحسب وافیش از کلام میمنت انجام أَنْتَ مِنِّيْ بِمَنْزِلَةِ هٰرُوْنَ مِنْ مُوْسٰى محقق ومفهوم
اما علم او بر همه علمای عالم روشن شده وکیفیت دانش او از نکته کلمه أَنَا مَدِيْنَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا معین گشته حکیم سنائی فرماید
بیت خوانده در دین و ملک مختارش + هم در علم و علم دارش + در شرح تعرف آورده که علی بن ابی طالب راسخان ست که کسی پیش
از وی نگفته وبعد از وی نیز کسی مثل آن نیاورده تا بدانجا که روزی بمنبر برآمده گفت که سَلُوْنِيْ عَمَّا دُوْنَ الْعَرْشِ بپرسید از
من ماورای عرش هر چه می پرسید پس بدرستیکه درمیان دو پهلوی من علمها بسیار ست واین لعاب رسول خدای ست صلی الله علیه
وآله وسلم در دهان من واین آن چیزیست که زقه کرده است یعنی چشانیده است مرا حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
بخدای که جان من در قبضه قدرت اوست که اگر فرمان رسد مر توریت وانجیل را که سخن گویند هر آئینه من وساده وضع کنم و بر آن
نشسته خبر دهم بدانچه در آن هر دو کتاب ست وآن هر دو کتاب مرا در آن تصدیق نمایند وشک نیست در آنکه این علوم
در مکتب ادب ادیب لبیب وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ در آموخته بود چنانچه فرمود که رسول صلی الله علیه وآله وسلم هزار باب از علم
در آموخت که از هر بابی هزار باب دیگر بر من منکشف شد شیخ عطار فرموده که **مثنوی**

چو شهر علم دین پیغمبر آمد | در آن شهر بیشک حیدر آمد
نبی در گوش او یک علم درداد | وزان اندرونش صد علم بگشاد
ازان آب حیات دل که جان خورد | ز دست ساقی کوثر توان خورد

اما عبادتش بمرتبه بود که شبی از خلوت او هزار تکبیر احرام می شنودند ورای تکبیرات فرائض وسنن
اما حلم او بدین وجه نقل کرده اند که غلام وی در پس دیواری ایستاده بود امیر او را هفتاد بار نعره زد واو جواب نداد بالآخر امیر در عقب
دیوار نگه کرد و او را دید گفت ای غلام آواز مرا شنودی گفت آری فرمود که مرا چرا جواب ندادی گفت میخواستم که ترا بخشم آرم گفت من
آنکس را بخشم آرم که ترا بر آن میداشت که مرا بخشم آری یعنی شیطان را پس فرمود که برو ترا آزاد کردم در راه خدای وزنده باشم
مؤنت تو بر من ست واین غایت بردباری ونهایت نیکوکاری ست **بیت** آراسته بود جانش از زیور علم + بر فرق سر مبارکش افسر حلم +
واز تواضعش حکایت کرده اند که در زمان خلافت از افریقیه مغرب تا سعد سمرقند در تصرف وی بود پیاده در بازار کوفه می گذشت و
مردم بمعاملات خود مشغول شده از مردی وی خبر نداشتند و برهمی انبوهی می کردند وی میفرمود که راه دهید امیر خود را مردم آواز مبارکش
میشنودند وراه بروی خالی میکردند ودر روایتی آمده که روزی بعضی از حوائج خانه خریده بود وخود برداشته یکی از خدام عقبه وی پیش آمد
که یا امیر المؤمنین این بار را بمن ده تا بر دارم فرمود أَبُو الْعِيَالِ أَحَقُّ أَنْ يَحْمِلَهُ پدر عیالان سزاوارتر ست به برداشتن بار
ایشان خادم گفت تو خلیفه زمانی وامام مومنانی این صورت با حال تو نسبتی ندارد جواب داد که لَا يَنْقُصُ الرَّجُلُ مِنْ كَمَالِهِ مَا
يَحْمِلُهُ إِلٰى عِيَالِهِ از کمال مرد هیچ کم نکند باری که برای عیال می کشد اما سخاوتش در مرتبه اشتهار بر جموع صغار وکبار
مخفی نماند و بر همه چون روز روشن ست + امام واحدی در اسباب نزول آورده که مرکز دایره مناقب ابو الحسن علی بن ابیطالب

کرم الله وجهه از متاع دنیا چهار درم داشت از خرج لابد خود باز گرفته در راه رضای حق تعالی بر درویشان نفقه کرد یکی بظاهر
ویکی در سر ویکی در روز نورانی ویکی در شب ظلمانی حق تعالی این آیت فرستاد اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا
وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ وعلی رض را بتشریف این خدمت تعریف کرده به تقدیم این عمل بر تخت بخت جلوه داد حضرت مصطفی
صلی الله علیه وآله وسلم پرسید که ای علی رض ترا چه بر آن داشت که بدین نوع تصدق نمودی جواب داد که طریق صدقه را برون از چهار ندیدم
جهت طلب رضای ربانی جمیع آن طرق را التزام نمودم وتمنای من آنکه یکی از اینها شرف قبول یافته بموجب رضا رسد ومقصود من که
خشنودی معبود من ست حاصل آید حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که يَا ابْنَ أَبِيْ طَالِبٍ أَلَا إِنَّ ذٰلِكَ لَكَ ای پسر
ابوطالب آنچه مقصود تو بود یافتی وبدانچه می جستی واصل شدی وقصه روزه وایثار وی واهل بیت وی طعام خود را از مضمون و
يُطْعِمُوْنَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّهِ مِسْكِيْنًا وَيَتِيْمًا وَأَسِيْرًا بر همه عالمیان واضح ست اما زهادت مرتضی علی رض وترک دنیا وترتیب
اسباب امور عقبی وتوجه بانوار مشاهده صفات مولی در درجه قصوی داشت چنانچه جابر انصاری رضی الله عنه فرموده که ندیدم
در دنیا زاهد تر از علی رض بن ابی طالب که مطلقا دیده همت از متاع دنیا فانی فرو بسته بود و بر مرصد ریاضت مترصد شهود تَجَوَّعْ تَرَوْنِيْ
نشسته ودر اخبار آمده است که مدتهای مدید سه روز متوالی از نان جو سیر نخوردی می گفت حَسْبِيْ مِنَ الطَّعَامِ مَا يُقِيْمُ
ظَهْرِيْ بس است از طعام مرا آن مقدار که پشت مرا راست دارد ومرا از عبادت پروردگار من مانع نیاید آورده اند که در
زمان خلافت روزی به بیت المال درآمد ودر آنجا زر ونقره بسیار جمع آمده بود در آنها نگاه کرده زمانی نیک تامل فرموده آنگاه گفت
يَا صَفْرَاءُ وَيَا بَيْضَاءُ غُرِّيْ غَيْرِيْ ای زر زرد رخسار وای نقره سفید عذار غیر مرا مغرور دهید وغیر مرا بفریبید که من فریفته جلوه
دلفریب شیفته شیوه شیرین شمائل شوم وبدرستیکه من شما را سه طلاق داده ام که رجعت در آن محال ست ودست تصرف بدامن
شما رسانیدن بزه ووبال **قطعه** چگونه عشوه دنیا مرا فریب دهد + چو من بدیده همت دران نمی نگرم + چو گرد خرمن من خوشه چین بود
پروین + سزد که مزرع دنیا بنیم جو نخرم + اما کرامات وی از حد حصر زیاده است در شواهد آورده که بروایات صحیح ثابت شده
است که چون پای مبارک بر رکاب می نهاد افتتاح تلاوت قرآن می کرد وچون پای دیگرش برکاب می رسید وبروایتی
بر بالائی مرکب راست می ایستاد ختم تمام میفرمود ودر شواهد نقل فرموده که اسما بنت عمیس از فاطمه رض روایت کند که گفت
در شبی که علی با من زفاف کرد از وی بترسیدم زیرا که شنیدم که زمین با وی سخن می گفت بامداد آنرا با حضرت رسول صلی الله
علیه وآله وسلم حکایت کردم آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم سجده دراز کرد پس بر سر آورد وگفت بشارت باد ترا ای فاطمه رض
به پاکیزگی نسل بدرستیکه خدای تعالی فضیلت نهاد شوهر ترا بر سایر خلائق وزمین را فرمود که با وی بگوید اخبار خود را وآنچه بر روی
زمین خواهد گذشت از مشرق تا مغرب وهم دران کتاب مذکور ست که در وقت توجه بصفین اصحاب وی بآب محتاج شدند و
هر چند از چپ وراست شتافتند آب نیافتند حضرت امیر ایشانرا امر کرد که از جاده بگردانید دیری ظاهر شد در میان بیابان جمعی رفتند
واز ساکن آن دیر سوال آب کردند گفت از اینجا تا آب دو فرسنگ ست اصحاب گفتند یا امیر المؤمنین اجازت ده تا آنجا رویم
شاید پیش از آنکه هیچ قوت نماند بآب رسیم امیر فرمود که حاجت بآن نیست وعنان بغله خود را بجانب قبله تافت وبجائی اشارت
کرد که آنرا بکاوید چون مقداری خاک برداشتند سنگی بزرگ پیدا آمد که هیچ آلتی بر آن کار نمیکرد امیر فرمود که این سنگ بر بالای

آبست جهد کنید و آن را بر کنید هر چند اصحاب مجتمع شدند و جهد کردند نتوانستند که آنرا از جای بجنبانند چون حضرت امیر آنرا بدید از مرکب خود فرود آمد و آستین از ساعد با نور نوردید و انگشتان مبارک بزیر آن سنگ در آورد و زور کرد و آن سنگ از بالای چشمه دور انداخت آبی ظاهر شد بغایت صافی و شیرین و خنک که در آن سفر بهتر از آن آب نخورده بود همه اصحاب رض آب خوردند و آن مقدار که خواستند برداشتند پس حضرت امیر آن سنگ را بر داشت و به بالای چشمه نهاد و فرمود که آنرا بخاک بینباشتند چون راهب آن دیر آن حال را مشاهده کرده از دیر فرود آمد و پیش حضرت امیر بایستاد و پرسید که تو پیغامبر مرسلی فرمود که نه پس گفت تو فرشته مقربی گفت نی پس گفت تو چه کسی فرمود که من داماد پیغمبر مرسلم محمد بن عبد الله خاتم النبیین صلوات الله و سلامه علیه راهب گفت دست بیار که مسلمان میشوم مرتضی علی رض دست بوی داد و پیر دیرانی گفت اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ بعد از ان امیر از وی پرسید که سبب چه بود که بعد از آنکه مدت مدید بر دین خود بودی امروز ایمان آوردی گفت ای امیر المؤمنین بنای این دیر برای کننده این سنگ ست و پیش از من بسیار کس درین دیر بوده اند و ما در کتب خود دیده ایم و از علمای خود شنیده که درین موضع چشمه ایست و بر لای آن سنگی که آنرا انداند و کندن آنرا نتوانند مگر پیغامبری یا داماد پیغمبری پس چون من دیدم که تو آن کردی من بآرزوی خود رسیدم و آنچه انتظار آن میبردم یافتم چون حضرت امیر آنرا بشنید چندان بگریست که محاسن مبارک وی از آب دیده تر شد بعد از ان گفت سپاس مر خدای را که من نزدیک وی منسی نبودم و در کتب او مذکور شدم پس آن راهب ملازم امیر شد و در پیش وی با اهل شام مقاتله کرد چنانچه شهید شد امیر بروی نماز گزارد و ویرا دفن کرد و برای وی از خدای تعالی آمرزش طلبید و غیر ازین از کرامتهای ایشان **مصرع** از دایرهٔ شرح و بیان بیرون ست + اما جلوهٔ جرأتش بر هیچ بینایی مخفی و سطوت شجاعتش از هیچ دانایی مختفی نیست آنچه در غزوهٔ بدر واحد بتوفیق ملک احد او را میسر شد از معاونت سید مختار و مقاتلت با زمرهٔ کفار در آن باب همین نکته کافیست لَا فَتٰی اِلَّا عَلِیْ لَا سَیْفَ اِلَّا ذُوالْفَقَارِ در حرب خندق عمرو بن عبدود را که روی رزمهٔ احزاب بود بیک حمله بر خاک تیره انداخت و مرحب یهودی را در جنگ خیبر بیک ضربت شمشیر دو نیم ساخت و بر کندن در خیبر اثریست از ولایت حیدر که تا قیامت بر لوح دلهای آدمیان مسطور ست و بر زبان کافهٔ عالمیان مذکور **رباعی**

ایجان سخن ز دست دل بو تراب کن + آباد ساز کعبه و خیبر خراب کن + با هر چه آنجناب گرفت انس انس گیر + وز هر چه اجتناب نمود اجتناب کن +

وَهَلُمَّ جَرًّا **مصرع** در باقی اوصاف چنین خواهد بود + و چون مطاوی این اوراق گنجایش تفصیل صفات مرتضوی ندارد و مقصد اصلی از تالیف این کتاب ذکر احوال شهدای اهل بیت ست برین قدر اختصار افتاد **بیت** هر چه گفتیم در اوصاف کمالیت او + همچنان هیچ نگفتیم که صد چندان ست + و حال شهادت ایشان بر آن وجه بوده که چون بر سریر خلافت متمکن شد و واقعهٔ جمل و صفین که تفاصیل آن در تواریخ رقم ثبت یافته واقع گشت و قصهٔ تحکیم وجود گرفت چهار هزار کس از عباد و زهاد کوفه از لشکر امیر المؤمنین علی رض بیرون رفتند و گفتند لَا حُکْمَ اِلَّا لِلّٰهِ و هشت هزار کس دیگر بدیشان پیوستند و بحرورا منزل ساختند ابن کوا را بر خود امیر ساختند و این طایفه را خوارج می گویند مرتضی علی رض ابن عباس رض را نزد ایشان فرستاد تا ایشان را نصیحت نموده باز آرد هیچ و سخن او را قبول نکردند و گفتند علی رض بحکمین راضی شد ما از وی بر گشتیم ابن عباس باز آمد علی رض خود سوار شده نزد ایشان رفت و با ایشان آغاز سخن فرمود حرقوص بن زهیر و عمرو بن یربوع گفتند یا علی گناه بزرگ کرده توبه کن و سپاهی ترتیب ده

تا بحرب شامیان رویم امیر گفت من تحکیم نمی کردم شما مبالغه کردید که ترک حرب کن و اکنون خود آمده اید و اعتراض می کنید یکی از خارجیان گفت ما با تو حرب خواهیم کرد علی گفت تا با من حرب نکنید من با شما حرب نکنم القصه ایشان بهر شهری فرستادند و مدد طلب کردند و نهروان را موعد ساختند و امیر خبر ایشان می شنید و التفات نمی فرمود و لشکری ترتیب مینمود که بشام رود باخر خبر رسید که خوارج فساد می کنند و بقتل و غارت مسلمانان اقدام مینمایند و می گویند چون علی بشام رود ما برویم و کوفه را غارت کنیم سپاه امیر گفتند یا امیر المؤمنین ما را نخست کار خوارج باید ساخت که اگر متوجه شام شویم نباید که ایشان خانمان ما غارت کنند و زن و فرزند ما را باسیری ببرند مرتضی علی رض لشکر ظفر پیکر بجانب ایشان کشید و دیگر باره عبد الله عباس رض را نزد ایشان فرستاد هم بجائے نرسید امیر خود بنزدیک ایشان رفت و ایشان را پند داد و از عذاب خدای تخویف نمود هشت هزار کس روی بامیر نهاده اَلتَّوْبَةَ اَلتَّوْبَةَ می گفتند و بزاری و نیاز می گریستند تا به لشکر اسلام پیوستند و ابن کوا که امیر خوارج بود او نیز با ده کس از خواص خود از مذهب خوارج رجوع کرده نزدیک مرتضی رض آمد و خوارج عبد الله بن وهب راسبی و حرقوص بن زهیر را که ذو الثدیه گفتندی امیر خود ساخته روی بنهروان نهادند امیر در عقب ایشان روان شد و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم از حرب علی رض با این طایفه خبر داده بود و ایشان را مارقین خوانده در شواهد آورده که حضرت رسول صلوات الله و سلامه علیه مرتضی علی را رضی الله عنه خبر داده بود که محاربه خواهی کرد بجماعتی مارقین از دین یعنی خوارج که در میان ایشان شخصی باشد که بجای یک دست وی پاره گوشت باشد بر سروش وی چون پستان زنان و بر آن گوشت پارهٔ موی چند باشد چون دم یربوع و آن ذو الثدیه بود مهتر خوارج و شریک بن وهب راسبی در امارت ابو الشیخ اصفهانی در دلایل خود روایت کرده است باسناد درست از ابو سعید خدری رض که گفت نزدیک رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم بودیم و داد چیزی قسمت می کرد مردی از بنی تمیم که او را ذو الخویصره گفتندی بیامد و گفت یا رسول الله عدل کن حضرت رسول صلوات الله و سلامه علیه فرمود که ویحک کیست که عدل کند اگر من عدل نه کنم فاروق اعظم رض گفت یا رسول الله مرا دستوری ده درین کس تا گردن او بزنم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که ای عمر رض بگذار او را که او را یارانند که هر یک از شما حقیر شمارد نماز خود را با نماز ایشان و روزهٔ خود را با روزهٔ ایشان قرآن خوانند و از حنجر گردن ایشان تجاوز ننماید بیرون روند از اسلام بسرعت همچنانکه تیر از کمان بیرون رود و نشان ایشان مردی باشد سیاه یکی از دو بازوی وی مثل پستان زنان و بیرون آیند بر بهترین فرقهٔ آدمیان ابو سعید خدری رض می گوید گواهی می دهم که من شنودم این سخن را از رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم و گواهی می دهم که امیر المؤمنین علی رض کارزار کرد با این گروه و من بادی بودم پس بفرمود تا آن مرد را که پیشوای ایشان بود بجویند و بیارند چنان کردند چون حاضر شد نظر کردم بر همان صورت بود که حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم صفت کرده بود **بیت** زبان مصطفی معجز بیان بود + خبر از هر چه می داد آنچنان بود + آورده اند که لشکر امیر در راه نهروان بدیری می گذشتند پیری ترسا بر بالای دیر بود و نعره زد که ای لشکر اسلام پیشوای خود را بگوئید که نزدیک من آید خبر بامیر رسانیدند عنان مرکب بدان طرف معطوف گردانید چون بدیر نزدیک رسید پیر دیرانی گفت ای سردار لشکر کجا میروی گفت بحرب دشمنان دین میروم پیر گفت همین جا توقف کن و لشکر خود را فرود آر و متوجه حرب مخالفان مشو که این زمان ستارهٔ مسلمانان در هبوط ست و طالع اهل ملت اسلام ضعیف چند روزی صبر پیش آر و شکیبائی پیشه گیر تا آن کوکب هابط روی بصعود نهد و طالع

مسلمانان قوتے یابد علی فرمود که تو دعوی علم آسمانی می کنی مرا از سیر فلان ستاره خبر ده پیر گفت حقا که من هرگز نام این ستاره نشنوده ام سوالی دیگر کرد پیر جواب آن ندانست مرتضیٰ فرمود که در احوال آسمانی و توفی چندان نداری از حالات ارضی چیزی پرسم آنجا که ایستاده می دانی که در زیر قدم تو چه چیز مدفون ست گفت نمیدانم امیر فرمود که ظرفی ست بدین عدد دنانیر در مسکوک و نقش سکه او برین منوال ست پیر گفت تو این سخن از کجا می گوئی گفت رسول صلی الله علیه و آله وسلم مرا خبر داده و دیگر فرموده که تو با این قوم حرب میکنی و از لشکر تو کم از ده کس کشته گردند و از لشکر ایشان کم از ده کس زنده بگریزند و بیرون روند پیر ازین سخنان متحیر فرو ماند بفرمود تا زیر قدم وی را بکاویدند آن ظرف بیرون آمد دینارها و بهمان عدد که امیر گفته بود دران بود پیر فی الحال از وی بیرون آمد و بدست امیر مسلمان شد امیر روی به نهروان آورد با سطوت تمام و شوکت مالا کلام بیت تائید برمین دے د فتح بر یسار و اقبال بر رکاب ہی و بخت ہم عنان + در شواهد آورده که جندب بن عبد الله الازدی گوید که در حرب جمل و صفین با علی بودم و مرا هیچ شک نبود در آنکه حق بجانب وی است اما به نهروان فرود آمدیم شکی در خاطر من افتاد که آن جماعت که با ایشان حرب میباید کرد همه زهاد و نیک مردان اند کشتن ایشان کاری بس عظیم ست بامدادی از میان لشکرگاه بیرون آمدم و با خود مطهرهٔ آب داشتم جای نیزهٔ خود را بزمین فرو بردم و سپر خود را بآن باز نهادم و در سایه آن نشستم ناگاه مرتضیٰ علی رض بدان جا رسید و پرسید که هیچ آب همراه داری مطهره که داشتم پیش آوردم بستد و چندان دور رفت که از نظر من پنهان شد بعد از ان پیدا آمد وضو ساخته در سایه آن سپر نشست ناگاه دیدم که سواری از حال وی می پرسید گفتم یا امیر آن سوار ترا چه می گوید گفت ویرا نجوان بخواندم آمد گفت یا امیر المومنین مخالفان از نهروان بگذشتند و آب را بریدند فرمود که کلا که ایشان نگذشته باشند باز آن سوار گفت والله که گذشتند امیر گفت کلا که ایشان نگذشته اند درین سخن بودند که دیگری آمد که مخالفان گذشتند حضرت امیر گفت نگذشته اند آن شخص گفت والله من نیامدم تا ندیدم رایات ایشان بدان جانب آب امیر فرمود که والله که نگذشته اند و چون گذرند که محل افتادن و جای ریختن خون ایشان آنجاست بعد از ان برخاست و من نیز برخاستم و با خود گفتم الحمد لله که میزانی بدست من افتاد که حال این مرد را بشناسم یا آنست که او مردی ست دلیر و هرگونه سخن می گوید یا او را بینه هست از خدای تعالی در کار خود یا از رسول صلی الله علیه و آله وسلم خبری شنوده است پس گفتم بار خدایا با تو عهد کردم که اگر ببینم که مخالفان از نهروان گذشته اند اول کسیکه با این مرد محاربه کند من باشم و اگر نگذشته باشند همچنان بر محاربه و قتال اہل خلاف ثبات ورزم چون از صفوف بگذشتیم دیدیم که رایات ایشان همچنان بحال خود ایستاده است و یک کس از آب نگذشته است ناگاه امیر پس پشت مرا بگرفت و بجنبانید و گفت اے جندب حقیقت کار بر تو روشن شد گفتم بلے یا امیر المومنین فرمود که بکار خود مشغول باش یک تن را از ایشان کشتم و دیگری را هم کشتم پس با دیگرے در آویختم من وی را زخمی زدم وے مرا زخمی زد هر دو بیفتادیم اصحاب من مرا برداشتند و ببردند و با خود نیامدم جز آن وقت که محاربه باخر رسیده بود راوی گوید که چون سپاه شاه مردان که بوقت طعن و ضرب دریا سربازی بودے از شمشیر آب دار تا فتندی و هنگام قتال حرب از زدی ارادت بمیدان محاربت و مضمار مبارزت شتافتندی بیت همه چو گوهر و شمشیر غرقه در آهن + دلیر و صفدر و رزم آزمائے و قلب شکن + با لشکر ابر خوارج که از راه ضلالت خویش را در بادیهٔ طغیان و هاویهٔ عصیان انداخته بودند از غایت ادبار و مود صافی القیاد و اطاعت را بشوایب هر گونه معایب مکدر ساخته بیت با سر پر جوش از سودائے خام + با دماغی پر بخار انتقام + در مقابله آمد و راه مقاتله کشودند بیت

چو ابر و هوا در هم آمیختند + چو باران ز تن خون فرو ریختند + مخالفان هر مقدمه که ترتیب کرده بودند نقیض مطلوب نتیجه داد و هر نقشی که تصور نموده بودند منعکس گشت بیت بر عاشتند دل ز امیدے که داشتند + بر بر نداشتند ز تخمی که کاشتند + والله یؤید بنصره من یشاء و نسیم عنایت بوزید و گل مراد از گلشن فقد جاء کم الفتح بدمید بیت صبح ظفر از مشرق انوار بر آمد + اصحاب غرض را شب سودا بسر آمد + از آن چهار هزار نا کس سه هزار و نه صد و نود و یک تن عرصهٔ تلف شدند نه کس گریخته جان از ان ورطهٔ خونخوار بیرون بردند و از لشکر مرتضیٰ علی نه تن شربت شهادت چشیدند و باقی لشکر رخت زندگانی از ان دریائے خون بساحل سلامت کشیدند امیر رض فرمود که ذو الثدیه را که پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم از و نشان داده بود بجوئید یکبار بجستند و نیافتند جمعی گفتند شاید کشته نشده باشد و از معرکهٔ حرب فرار نموده حضرت امیر سوگند خورد که والله من دروغ نمیگویم و با من دروغ نگفته اند او را کشته میبایید دیگر باره او را بجستند و در زیر چهل تن از کشتگان یافتند بهمان صورت که واقع از نبی صلی الله علیه و آله وسلم روایت کرده بود پس مرتضیٰ علی فرمود که کیست که بکوفه رود و خبر فتح با کوفیان رساند ابن ملجم مرادی پیش آمد که یا امیر المومنین من بردم و این مژده باهل کوفه رسانم امیر فرمود که برو که کار خود خواهی ساخت اہل تواریخ بر آنند که اصل ابن ملجم از مصر بود و او همراه آن مردمان که بقتل ذی النورین رضی الله عنه آمده بودند آمده بود و پس از ان بکوفه افتاده و در لشکر مرتضیٰ علی رض بود و در آدیتی آنست که امیر در وقت توجه بحرب خوارج از همه جا بر دو مرد طلبید بود از یمن ده تن آمده بودند ابن ملجم با ایشان بود مردی بود بغایت زشت صورت و بدنگین با هیکل مهیب بیت ازین ناشسته روئے تیره رائے + وزین بد طلعتے ناخوش لقائے + و هر یک از ایشان تحفه و تبرکی بنزد امیر می آوردند و امیر قبول میفرمود ابن ملجم شمشیری داشت بغایت قیمتی پیش امیر آورد و مرتضیٰ علی رض رد می انداخت و تحفه او در معرض قبول نیفتاد و عاقبت ابن ملجم بخلوت پیش امیر رض آمد و گفت یا امیر المومنین چگونه است که از یاران و همراهان من هدیه قبول می کنی و دست رد بر پیشانی من می نهی و اینچنین شمشیری قیمتی که شاید در عرب ده شمشیر دیگر مانند این نبود از من نمی ستانی امیر رض فرمود که چگونه این شمشیر از تو ستانم و حال آنکه مراد تو از من بدین شمشیر حاصل خواهد شد ابن ملجم در زمین افتاد و جزع بسیار کرد و گفت یا امیر المومنین هیهات هیهات هرگز مباد که این صورت در خیال من گذرد یا این فکر محال در خاطر من خطور کند و من بعشق ملازمت تو ترک وطن و مسکن گرفته ام و دل از احباب و اصحاب برداشته محبت این حضرت عالی رتبت نقش دوستی ماسوی از لوح دلم فرو شسته است و سلطان مودت ملازمان این جناب ستطاب بر صدر دلم تمکن نشسته رباعی حاشا که دلم از تو جدا خواهد شد + یا با کس دیگر آشنا خواهد شد + از مهر تو بگسلد کرا دارد دوست + وز کوی تو بگذرد کجا خواهد شد + امیر رض گفت این صورتی ست واقع شدنی و درین خلافی متصور نیست و امر سیت بودنی و از ان تجاوز ممکن نی و تو غبار وحشت بر آئینه الفت خواهی بیخت و از مقام وفاق ببادیهٔ نافرجام نفاق خواهی گریخت بیت آئین مهر رسم وفا عادت تو نیست + هر چند شرط و عهد کنی باز بشکنی + ابن ملجم گفت اے امیر اینک من در پیش تو ایستاده ام بفرمائے تا دو دستم ببرند اگر تحقیق فرموده که از من باینصورت واقع خواهد شد حکم کن تا بقصاصم رسانند مرتضیٰ رض فرمود که چون ترا قصاص کنم و از تو امری صادر نشده است که مستحق قصاص شوی اما مخبر صادق مرا خبرے داده است می دانم که قول او راست و سخن او حق ست و منقول آنست که ابن ملجم از خوارج بوده و بوقت توجه آنقوم به نهروان او مجال بیرون رفتن نیافته و در لشکر امیر بماند و بهر تقدیرے چون امیر از حرب خوارج فارغ شد متوجه کوفه گشت ملجم اجازت طلبید که از پیش برود و خبر مژده

فتح و نصرت امیر باهل کوفه رسانند اما چون بکوفه رسید گرد بازارها و محلات می گشت و باواز بلند خبر فتح امیر با مردم می گفت و مضمون این کلام بمسامع خاص و عام میرسانید نظم

خورشید ظفر از افق فتح برآمد * وز پرتو وی نوبت ظلمت بسر آمد * در آینه تیغ شهنشاه ولایت * رخسار دل آرای ظفر جلوه گر آمد *

ناگاه در محله بدر سرائے رسید آواز دف و نی شنید که از خانه بیرون می آید بر در آن خانه بایستاد و با خود گفت ساکنان این خانه را ازین منکر نهی کنم و بعذاب الهی و عقوبت پادشاهی تخویف نمایم پس نعره زد و اهل آن خانه را از غناء و سرود منع کرد عجب حالتی که اول کارش نهی بود از زمر و آخر عملش شرب بود از خمر و بسبب آن اختیار کرد صعب ترین کاری و زشت ترین امری و منشور احوال خود بتوقیع شقاوت ابدی و خسران سرمدی موشح گردانید بیت

از نفس نابکار و طبع منحوس * بزندان شقاوت ماند محبوس *

القصه جمعی عورات را دید که از آن خانه بیرون می آمدند با جامهای ملون و پیرایهای گوناگون و در میان ایشان زنی بود بسیار جمیله نام او قطام و در عرب بحسن و جمال او مثل نبودی چون چشم ابن ملجم بر آن زن افتاد شعله عشق او در کانون سینه پر کینه اش بر افروخت و خرمن صبرش بشراره برق محبت او بسوخت بیت

لشکر کشید عشق و دلم ترک جان گرفت * صبرم گریز پای شد اندر جهان گرفت *

آخر بدست وقاحت پرده حیا از پیش برداشته نزد قطام آمد و گفت ای دل آرام نازنین از کدام قوم و قبیله جواب داد که از تیم الرباب و آن قبیله خوارج بودند و حضرت امیر در نهروان جمعی از ایشان بقتل رسانیده بود و پدر و برادر قطام و دوازده تن از خویشان او از جمله آن قتلی بودند القصه ابن ملجم گفت أَ أَيِّمٌ أَنْتِ أَمْ ذَاتُ بَعْلٍ یعنی تو بیوه شوهر داری گفت شوهر ندارم گفت رغبت میکنی بشوهری که ترا هیچکس بدان ملامت نکند و از فتنه او ایمن باشی قطام گفت دیر گاهست که بچنین شوهری محتاجم و نمییابم ابن ملجم گفت اکنون که یافتی اجابت کن از آنجا که نسبت جنسیت بود دل قطام بجانب وی مایل شد بیت

ذره که اندر همه ارض و سماست * جنس خود را همچو کاه و کهرباست *

گفت همراه من بیا تا با اولیای خود مشورت کنم آن ملعون با آن ملعونه برفت تا بدر سرای وی رسید قطام بمنزل خود درآمد و فرمود تا در سرا را فرو بستند جامهای با تکلف پوشید و پیرایها بر خود بست و خود را بیاراست بیت

تو بی پیرایه دلها می ربودی از کسان هر دم * که این پیرایه بستی قصد جان بیدلان داری *

پس جلوه کنان ببالای غرفه برآمد و بکرشمه حسن و جمال و شیوه غنج و دلال ابن ملجم را یکبارگی گرفتار خود گردانید و چون دید که تیر عشق او بر نشانه آمد آغاز ناز کرد و گفت اولیای من رغبت نمی کنند که در عقد نکاح تو آیم الا بمهر گرانمایه و مشکل که تو از عهده آن بیرون توانی آمد ابن ملجم گفت تعیین مهر نمائی در آن باب تأملی کنم قطام گفت که مهر من سه چیز است یکی آنکه سه هزار درهم نقد ادا کنی دوم کنیزک جمیله مغنیه آری سوم قتل علی بن ابی طالب اختیار نمائی پسر ملجم گفت قصه درهم و کنیزک را قبول دارم اما کشتن علی رض کاریست بغایت صعب وَيْحَكِ ای قطام که قادر تواند بود بر کشتن علی که شهسوار مشرق و مغرب و شکننده گردن سرکشان عرب است نظم

چو او برکشد ذو الفقار از غلاف * ز هیبت فتد لرزه بر کوه قاف *
چو در دست او نیزه گردان شود * بلای دلیران و گردان شود *

قطام گفت من مال و کنیزک نیز بتو بخشم اما از سر قتل علی نمیگذرم و تا کینه پدر و برادر از وی نخواهم آرام ندارم این زمان کابین من کشتن علی رض ست اگر وصال من میخواهی این کار را قبول کن و گرنه مصرع

پندار که هرگزم ندیدی *

ابن ملجم که این سخن بشنود آتش نفاق او شعله کشید و دیگ حمیت جاهلیتش بجوش آمد و گفت والله که سخن علی رض راست ست و آنچه مرا می گفت اینک اثر آن پدید آمد گویا من بدین شهر نیامدم الا بکشتن علی رض پس گفت ای قطام برین عزیمت بایستادم و کمر قتل او بربستم و اگر بیک ضربت که بر وی زنم از من راضی شوی و این مهم را کفایت کنم قطام گفت روا باشد و من نیز جماعتی را طلب کنم

که درین کار ترا یار و مددگار باشند و من بدین مقدار راضی شدم اکنون شمشیر خود بدین سخن نزدیک من برزمین نه تا از سر شرط نگذری و زود باز آئی ابن ملجم شمشیر خود بنهاد و در پی بخدمت امیر نهاد و در آن محل اهل کوفه باستقبال رفته بودند و امیر بکوفه درآمده بود و مردمان تهنیت می گفتند و مبارکبادی کردند قطعه

لله الحمد که مقصود ز در باز آمد * مردم چشم جهان بین ز سفر باز آمد *
لله الحمد که از وصل مسیحا نفسی * بر تن خسته دلان جان دگر باز آمد *

اما امیر میراند تا بدر مسجد کوفه رسید عنان مرکب باز کشید و پای از رکاب بیرون کرده پیاده شد و قدم مبارک در مسجد نهاده و دو رکعت تحیت المسجد ادا فرمود فرزندان امیر رض و محبان و اشراف و اعیان کوفه همه آنجا حاضر بودند مرتضی علی کرم الله وجهه ببالای منبر برآمد و خطبه مشتمل بر حمد الهی و نعت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و سلم خواند و مردمان را از عقوبت ربانی بترسانید و بمثوبت جاودانی امیدوار گردانید پس بر جانب راست منبر نگاه کرد امیر المؤمنین حسن رض را دید نشسته گفت يَا بُنَيَّ كَمْ مَضَى مِنْ شَهْرِنَا هٰذَا ازین ماه ما چند روز گذشته است و آن ماه مبارک رمضان بود شاهزاده فرمود که سیزده روز یا امیر المؤمنین پس بجانب چپ منبر نگریست امیر المؤمنین حسین رض حاضر بود فرمود يَا بُنَيَّ كَمْ بَقِيَ مِنْ شَهْرِنَا هٰذَا ازین ماه ما چند روز مانده است گفت هفده روز یا امیر المؤمنین پس علی رض دست بمحاسن مبارک خود فرود آورد و گفت درین ماه محاسن مرا از خون سر من خضاب کند یکی بدبخت ترین این امت و بیتی ادا کرد که مضمونش اینست که قتل من میخواهد مردی از قبیله مراد و من بوی نیکوئی می خواهم آورده اند که چون این سخن بسمع ابن ملجم رسید هیبتی عظیم بروی غلبه کرد بیامد و در پیش امیر رض بایستاد و گفت من پناه میبرم بخدای یا امیر المؤمنین از آنچه بمن گمان میبری از تو درخواست می کنم که بفرمائی تا دستهای مرا قطع کنند یا مرا از شهر بیرون کنند یا قتل کنند امیر گفت تا کشته را قصاص نتوان کرد و لیکن سول خدای صلی الله علیه و آله و سلم مرا خبر داده است که کشنده تو مردی از قبیله مراد باشد و ترا از برای مراد خود ضربتی زند و او بر لب خود رسد ابن ملجم همچنان استعفا می کرد و استغاثه مینمود امیر گفت من ترا از سری خبر دهم که تو بر آن مطلع باشی و دایه تو و هیچکس دیگر ازان وقوف ندارد بخدای بر تو سوگند که پرورش کننده تو در طفولیت زن یهودی بوده و گفت آری ای امیر فرمود که روزی آن یهودیه از تو در غضب شده بود و گفت ای بدبخت ترا از آن کسیکه ناقه صالح را پی کرد بدبخت تری گفت آری و سر در پیش انداخت امیر بگریست گریستنی که محاسن مبارکش تر شد و حضار مجلس نیز بگریستند پس گفت ای قوم مپندارید که من از مرگ میترسم بلی من همیشه آرزومند مرگ بوده ام و انتظار شهادت خویش برده ام زیرا که مثنوی

مرگ ما از زندگی دیگر ست * زهر مرگ از شهد شیرین خوشتر ست *
مرگ سازد مغز را صافی ز پوست * تا رساند دوست را نزدیک دوست *

اما گریه من برای فرزندان مظلوم و جگر گوشگان محروم من ست که حالا بدرد غریبی مبتلا اند و بعد از من بسوز یتیمی نیز گرفتار خواهند شد پس فرمود که ای حاضران بغائبان برسانید که چون فرزندان مرا شهید کنند و خبر آن بشما رسد در مصیبت ایشان بگریید و از حسرت ایشان بنالید که گریه شما برای اولاد من ضائع نخواهد بود پس ای عزیزان درین ایام غم انجام جهد کنید تا قطره چند آب از دیده بیارید که آب دیده تند غضب الهی را فرو نشاند هر که درین روزها از سر لذت نفس برخیزد و بماتم فرزندان رسول صلی الله علیه و آله و سلم بنشیند گل اندوه در باغ سینه بشگفاند و مرغ ندامت را بر شاخسار ملالت بنغمه در آرد امید هست که فردا در ریاض بهشت پاکیزه سرشت ریاحین مرادش از بساتین امید شگفتن گیرد و رخساره حالش بخط نجات و خال رفع درجات زیب و بها پذیرد نظم

هر که امروز از برای آن شهیدان غم خورد * باشد از اندازه بیرون شادی فردای او *
ای عزیزان یک زمان از حال حسن رض یاد آورید * گشته تلخ از زهر دشمن لعل شکر خای او *
پس بر اندیشید از قتل حسین رض ابن علی رض * وز غم اولاد پاک عترت والای او *

القصه امیر رض از منبر فرود آمد و شبی در خانهٔ حسن رض	درمیان خاک و خون پنهان رخ زیبای او	تشنه لب خسته جگر مجروح تن پر غصه دل

افطار میکرد و شبی در منزل حسین رض و زیاده از سه لقمه تناول نمیفرمود گفتند یا امیر چرا زیاده طعام نمی نوشید فرمود نزدیک رسیده
که بدرگاه حق باز گردم می خواهم که چون امر حق در رسد آلوده نباشم پس ابن ملجم درهمان شب بخانهٔ قطام رفت و قطام وردان تمیمی
را پیدا کرده بود از قبیلهٔ خود و ابن ملجم با شبیب بن بجرهٔ اشجعی سخن گفته بود و او را بمعاونت خود بر قتل علی رض راضی ساخته پس هر سه خارجی در آن
شب بحضور قطام بر قتل امیر رض بیعت کردند و ابن ملجم بفرمود تا شمشیر او را بزهر آب دادند و منتظر فرصت میبودند تا شب نوزدهم رمضان در آمد
امیر همه شب بطاعت مشغول بود و مطلق خواب نفرمود و هر ساعت بمیان سرای آمدی و در آسمان نگریستی و گفتی صَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ
والله که هرگز رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم دروغ نگفت پس چه چیز باز می دارد کشندهٔ مرا از کشتن من و برهمین منوال می گذرانید تا وقت آن
آمد که بمسجد رود وضو تازه کرد و میان در بست و در حال میان بستن فرمود **مصرع** حَيَازِيمُونَ لِلْمَوْتِ فَاِنَّ الْمَوْتَ لَاقِيكَا میان را
سخت در بند برای مرگ که مرگ بتو ملاقات خواهد کرد **مصرع** وَلَا تَجْزَعْ مِنَ الْمَوْتِ اِذَا حَلَّ بِوَادِيكَا و جزع مکن از موت
چون بوادی تو فرود آید که رقم خلود بر صحیفهٔ حال هیچ مخلوقی نکشیده اند و شربت حیات جاودانی هیچ احدی را از موجودات نچشانیده
بیت ای اساس خانهٔ عمر استوار نیست + دار فنا محل ثبات و قرار نیست + پس چون امیر عزیمت بیرون رفتن فرموده بمیان
سرای رسید مرغابی چند که در آن خانه بودند پیش آمدند و فریاد در گرفته دامن آنحضرت رض را گرفته نمی گذاشتند که بیرون رود دختران امیر رض
خواستند که ایشان را دور کنند امیر رض گفت که دست از ایشان بدارید که ایشان نوحه کنندگانند بر من و در روایتی آمده است که فرمود ذَرُوهُنَّ
صوایح تتبعها نوایح حالا اینها فریاد کنندگانند در فراق من و بعد ازین نوحه کنندگان از پی در خواهند آمد برای مصیبت من آن
شب امیر رض در خانهٔ حسن رض افطار کرده بود چون امیر این کلمه بگفت شاهزاده فرمود که یا ابتاه این چه فال ست که میزنی و این چه حدیث ست که می کنی
که دلهای مادردمند و جانهای ما مستمند شد گفت ای فرزند این فال نیست اما دلم گواهی می دهد که درین ماه از جملهٔ کشتگان خواهم بود
پس یک یک از فرزندان را بر سبیل وداع کلمه میگفت و گوییا از در و دیوار آواز اَلْفِرَاقُ اَلْفِرَاقُ استماع می افتاد **مثنوی**

برغم و شادی عالم پا نهیم	وقت شد کز غصه و غم وارهیم	صحبت دیرینه بگذاشتیم	رخت بربستیم و دل برداشتیم
ما درین زندان محنت کاسته	صدر جنت بهر ما آراسته	تا بکی خونابه زین و آن چشیم	تا بکی بار دل دونان کشیم

پس امیر رض روی بمسجد نهاد و گفت **شعر** خَلُّوا سَبِيلَ الْمُؤْمِنِ الْمُجَاهِدِ + فِي اللّٰهِ لَا يَعْبُدُ غَيْرَ الْوَاحِدِ + یعنی راه
دهید مؤمن جهاد کننده را در راه خدای که غیر معبود یکتا را پرستش نکرده و چون بدر مسجد رسید بانگ نماز گفت و مردمان را برای نماز
آواز داد و قدم در مسجد نهاده بنماز ایستاد اما آن سه خارجی همه شب در خانهٔ قطام شراب خورده بودند و در آن وقت مست
خراب افتاده چون قطام آواز بانگ نماز امیر شنید ابن ملجم را بیدار کرد و گفت برخیز که وقت رسید و اینک علی رض بمسجد آمد و هم بدم
است که مردم روی بمسجد خواهند نهاد و زود برو و حاجت من روا کن و بزودی باز آی و درد فراق مرا هم بشربت وصال من
دوا کن ابن ملجم برخاست و تیغ زهر آلود خود را برگرفت و گفت بردم تن هلاک و بدبخت و باز آیم بدیده آنچه نتوان
دید که من دیروز از علی رض شنیدم که گفت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که بدبخت ترین پیشینیان قدار بن سالف بود که ناقهٔ
صالح رض را پی کرد و بدبخت ترین پسینیان کشندهٔ علی رض بن ابی طالب خواهد بود این بگفت و روی بمسجد نهاد و خود را در میان

خفتگان انداخت اما چون مرتضی علی رض از ادای تحیت المسجد فارغ شد گرد مسجد بر آمد و خفتگان را برای نماز بیدار میکرد ابن ملجم بر روی
خفته بود امیر سر پای بر روی زد که قُمْ وَصَلِّ یعنی بیدار شو و نماز گذار و از وی در گذشت و باز پیش محراب آمد و در نماز ایستاد ابن ملجم
برخاست و دست یار خود را گرفت و گفت برخیز که فرصت فوت میشود و در تاریخ طبری و در بعضی کتب مذکور ست که امیر هنوز بانگ
نماز می گفت که آن سه خارجی بدر مسجد آمدند شبیب و وردان هر دو بر در مسجد نشستند هر یکی از طرفی و گفتند هر دو شمشیر بزنیم اگر یکی خطا شود
دیگری بجای رسد و ابن ملجم را گفتند تو بدرون مسجد رو اگر ما را کاری بر نیاید تو کار خود بکن اما چون امیر از اذان فارغ شد قدم در مسجد
نهاد شبیب شمشیر بزد بر طاق در مسجد آمد و بشکست و وردان هم تیغ فرود آورد بر دیوار آمد ایشان هر دو بجستند ابن ملجم گفت وَافْضِيحَتَاهُ و
همین زمان مردم در رسند و ما را بگیرند شمشیر برکشید و پیش محراب آمد و امیر در نماز بود صبر کرد تا سجدهٔ اولی بجای آورد و همین که سر از سجده
برداشت آن شقی شمشیر فرود آورد و قضا را بر آن موضع آمد که روز حرب خندق عمرو بن عبدود زخم زده بود چون این ضربت بر محل
آن ضربت رسید تا مغز سر مبارکش شگافته شد آوازی از امیر بر آمد که فُزْتُ بِرَبِّ الْكَعْبَةِ یعنی باز رستم و فیروزی یافتم
بخدای کعبه ابن ملجم که این صدا شنید از مسجد بیرون گریخت و آوازه در افتاد که قُتِلَ اَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ اهل کوفه بیکبار روی
بمسجد نهادند و حسن رض و حسین رض که این خبر شنیدند جامهٔ صبر چاک کرده عمامهٔ شکیبائی از سر برداشته بمسجد آمدند پدر بزرگوار خود را دیدند
در پیش محراب افتاده در قدم پدر افتادند و کف پای مبارک وی بر دیدهٔ روشن می نهادند امیر بدست خود خون سر خویش
فرامی گرفت و در روی و محاسن میمالید و می گفت بدین حالت رسول خدای را صلی الله علیه و آله و سلم ببینم بدین صفت با فاطمه رض
زهرا ملاقات کنم بدین هیئت عم حمزه سید الشهدا را مشاهده نمایم بدین صورت برادرم جعفر رض طیار را بنظر در آرم حسن رض و حسین رض میگریستند
داعیان و اعاظم کوفه وَا وَيْلَاهُ وَ وَا مُصِيبَتَاهُ می گفتند **قطعه** افغان که راحت دل بدآرام جان برفت + شاه زمان و قدوهٔ
خلق جهان برفت + غم شد محیط مرکز عالم ز هر طرف + کان مرکز محیط کرم از میان برفت + یکی گفت یا امیر المؤمنین که با تو این
معامله کرد فرمود که صبر کنید که همین ساعت از در در آید درین سخن بودند که شبیب که اول قصد کرده بود سراسیمه و سرگردان از در مسجد در آمد دیگر انگفتند مگر تو
ضربت زده خواست که گوید نی بی اختیار گفت آری مردمان وی را در روی افگندند و کلد بروی میزدند تا هلاک شد و ابن ملجم گریخته بسرای
ابن عم خود شد و سلاح از تن باز می کرد که پسر عمش در آمد و او را مشوش دید گفت مگر قاتل علی رض تویی خواست که گوید لا بر زبانش رفت
که نعم پسر عم گریبانش گرفته کشان کشان بمسجد آورد و قولی آنست که شبیب را پسر عمش بمسجد آورد و ابن ملجم از مسجد بیرون جسته
میرفت یکی از قبیلهٔ همدان بوی رسید دید که شمشیر کشیده میرود آمد و قطیفه در دست داشت بروی ابن ملجم افگند و او را فرو گرفت و
مردم مدد کردند و دست و گردنش بر بسته بمسجد آوردند و امیر المؤمنین فرزند خود حسن رض را فرمود که تا با مردم نماز بامداد بگذارد اما چون ابن ملجم
را بمسجد در آوردند امیر رض را چشم بر وی افتاد گفت يَا اَخَا مُرَادٍ مگر من امیر بد بودم شما را گفت مَعَاذَ اللّٰهِ يَا اَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ گفت
پس ترا چه برین داشت که فرزندان مرا یتیم ساختی و رخنه در ارکان خاندان من انداختی نه من با تو نیکوئی کرده بودم گفت بلی و اقع شد
آنچه واقع شد وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ قَدَرًا مَقْدُورًا امیر فرمود که وی را بزندان برید تا من زنده ام از مطعومات و مشروبات هر چه من می
خورم وی را نیز همان بدهید و خورش از وی باز مگیرید پس اگر من بزیم هر چه رای من در باب وی تقاضا کند بجای آرم و اگر در گذرم
او را یک ضربت بیش مزنید که مرا یک ضربت بیش زیادت نزده است پس امیر را بگلیم خوابانیدند یک سر گلیم حسن رض بدوش گرفت

و سرِ دیگر حسین رض چون از مسجد بیرون آوردند صبح دمیده بود جهان روشن شده امیر رض دیده که مرا روی بجانب مشرق بدارید چنان کردند فرمود که
وَالصُّبْحِ اِذَا تَنَفَّسَ ای صبح بدان خدائے که بفرمان او برآمدی و بحکم او نفس زدی که روز قیامت از تو گواهی درخواهم خواست و باید
که چون صادقی براستی گواهی دهی که از آن روز باز که با رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم در اول جوانی خود نماز کرده ام تا امروز هرگز مرا تو
خفته نیافتهٔ و من ترا تا آمدی یافته ام آنگاه سجده کرد و گفت بار خدایا تو گواه باش وَکَفٰی بِاللهِ شَهِیْدًا که فردائے قیامت صد و بیست و
چهار هزار پیغامبر حاضر باشند و ملائکه و صدیقان و شهیدان بعرش عظیم ناظر باشند گواهی بدهی که از آن ساعت که بدست حبیب و صفی
تو ایمان آورده ام هرچه فرموده بجان قبول کرده ام و هرچه از آن نهی کرده مباشر آن نگشته ام و خلاف سخن تو سخن پیغامبر تو
نیندیشیده ام و در خاطر نگذرانیده ام بزرگان کوفه که حاضر بودند خروش برآوردند و فغان از کاخ کوفیان برآمد نظم
دلها تمام ز آتش حسرت کباب شد + جانها اسیر سلسلهٔ اضطراب شد + لب تشنگان بادیهٔ اشتیاق را + دریای صبر و بحر سلامت سراب شد +
اما چون امیر را بخانه در آوردند خروش از دختران فاطمه رض زهرا و سایر فرزندان برآمد و ناله وَا اَبَتَاهُ وَا عَلِیَّاهُ از روے زمین بپایهٔ
چرخ برین رسید رباعی شاید ار شور در جهان فگنیم + غلغله در جهانیان فگنیم + [illegible] تیر زبان برانگیزیم +
گریه بر پیر و بر جوان فگنیم + یک یک از فرزندان امیر رض می آمدند و دست و پاے پدر می افتادند و بوسه بر قدم مبارک او میدادند
و می گفتند اے پدر اینچه حال ست که مشاهده می کنیم اے کاشکی مادر ما فاطمه رض زنده بودی تا ما را درین محنت تسلی دادی کاشکی
در مدینه بر سر تربت جد خود میبودیم تا درد دل خود بر سر روضه بشرح باز می گفتیم این چه حالت ست که ما را افتاده غریبی و یتیمی
هم جمع شده راوی گوید از گریه و زاری فرزندان امیر رض آتش حسرتی برافروخته شد که دلهاے حاضران بسوخت و هر که نالهٔ ایشان
می شنید خون از دیده میبارید بیت هر کرا بینیم ازین سوز و الم میگرید + هر کرا ایام ازین آتش غم میسوزد + امیر یک یک از ایشان را
در بر می گرفت و بوسه بر سر و روے ایشان می داد و می گفت صبر کنید و شکیبائی پیش آرید که نزدیک جد شما مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم
و نزد مادر شما فاطمه زهرا رضی الله عنها میروم دوش و درین شب حضرت مصطفی را صلی الله علیه وآله وسلم در خواب دیدم که با آستین مبارک
غبار از روئے من پاک می کرد و می گفت یا علی آنچه بر تو بود بجائے آوردی این خواب دلالت بر آن می کند که نقاب جسم از
پیش چهرهٔ روح من برخواهند داشت تا جلوه کنان بمنظر قدسیان برآید بیت حجاب چهرهٔ جان میشود غبار تنم + خوشا دمی که ازین
چهره پرده برفگنم + زمانی برآمد عمرو بن نعمان جراح را از در حجره در آوردند چون دیده جراح بر جراحت امیر افتاد عمامه از سر برگرفت
و جامه بر تن چاک زد و گفت وَاوَیْلَاهُ این شمشیر را بزهر آب داده بوده اند و این جراحت مرهم پذیر نیست دریغ چون تو مقتدائے
دریغ چون تو پیشوائے دریغ چون تو عالمی دریغ چون تو حاکمی بیت دریغ چون تو امیری دریغ چون تو امامی + برای شرع مشیری برائے
ملک نظامی + دیگر باره فریاد از خاندان امیر رض برآمد در روایتی آمده که پیش از آمدن جراح بسر بالین امیر ام کلثوم بدان خانه که ابن ملجم
محبوس بود و گفت اے شقی تو در دام افتادی امیر را از آن زخم هیچ باکی نیست ابن ملجم گفت اے دختر مویه و گریه آغاز کن که من آن شمشیر را بهزار
دینار خریده بودم و هزار درهم صرف کرده ام تا بزهر آب داده ام و اگر فرضا این زخم بر همه اهل کوفه واقع شدی یک تن بجان نبردندی آخر یک
کس با چنین زخمے چه کند و این صورت در شب آدینه نوزدهم ماه رمضان واقع شد و امیر در شب یکشنبه بیست و یکم درگذشت و در آن
دو روز وصیت نامه نوشت و فرزندان را وداع فرمود و چون شب یکشنبه در آمد فرمود تا وی را بحجرهٔ خاص بردند ام کلثوم را گفت

یَا بُنَیَّةُ غَلِّقِیْ عَلَیَّ اَبِیْکِ الْبَابَ ای دختر من در را بروی پدر خود ببند پس ام کلثوم از خانه بیرون آمد و در [illegible] که دید حسن رض و حسین رض بر
بیرون در نشسته اند ناگاه آواز هاتفی آمد که اَفَمَنْ یُّلْقٰی فِی النَّارِ خَیْرٌ اَمَّنْ یَّاْتِیْ اٰمِنًا یَّوْمَ الْقِیٰمَةِ و شنیدند که هاتفی دیگر گفت در
جواب که بَلْ مَنْ یَّاْتِیْ اٰمِنًا یَّوْمَ الْقِیٰمَةِ راوی گوید چون امیر را دران حجره بردند در فراز کردند ناگاه آواز لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ شنیدند
شاهزادگان را طاقت نرسید در باز کردند بدان حجره در آمدند امیر بجوار رحمت ملک کبیر پیوسته بود و در شواهد آورده که امیر المؤمنین
حسن رض روایت کرده که چون حضرت امیر وفات یافت شنیدم که قایلی می گوید که بیرون روید این بنده خدائے را با ما گذارید بیرون رفتیم
از درون خانه آواز آمد که محمد صلی الله علیه وآله وسلم درگذشت و اما او شهید شد نگاهبانی امت که تواند کرد دیگرے گفت هر که سیرت
ایشان ورزد و پیروی ایشان کند چون آواز ساکن شد در آمدیم و پدر را دیدیم غسل داده و در کفن پیچیده بروی نماز گذاردیم و در روایتی
هست که امیر فرمود که چون من از دنیا بروم از زاویهٔ خانه لوحی پدید آید مرا بر آنجا خوابانید و بشوئید و از آستانهٔ خانه کفن و حنوط پدید
آید مرا کفن کنید و در تابوت نهید تابوت را در میان خانه وضع کنید فرزندان را بیارید تا پدر خود را وداع کنند و یکبار حسن رض بر من
نماز گذارد و یکبار حسین رض و چون پیش تابوت از زمین برخیزد شما پس تابوت را بردارید هر جا که سر تابوت بزمین آید تابوت
مرا آنجا بگذارید و بکنید تابوتی از ساج پدید آید مرا آنجا دفن کنید و در شواهد مذکور ست که امیر حسن رض و حسین رض را وصیت کرده بود که چون
درگذرم مرا بر سریری نهید و بیرون برید و بغریین برسانید که آنجا سنگ سفیدی خواهید یافت که از وی نور درخشان باشد آن را
بکنید که در آنجا کشادگی خواهید یافت مرا در آنجا دفن کنید پس بحکم وصیت حضرت امیر رض را به شب درین موضع که حالا به نجف مشهور است
دفن کرده قبر مبارک وی را مستور ساخته تا زمین هموار ساختند و کسے بران اطلاع نداشت مگر جمعی از اهل بیت و محبان پوشیده
مانده بود تا در زمان خلفائے بنی عباس روزی هارون الرشید شکار کنان به ناحیه ساحت غریین رسید آنجا پشته بود آهوان
پناه بدان پشته بردند هر چند چرغ بر ایشان انداختند و سگان بر ایشان سر دادند باز گشتند و بسر آهوان نیامدند هارون ازان صورت
متعجب شد و بفرمود تا پیرے را از مردم آن دیار از سر آن معنی پرسیدند پیر گفت از پدران با ما چنین رسیده است که قبر امیر المؤمنین
اینجاست هارون ترک شکار گرفته آن موضع را زیارت فرمود و تا زنده بود هر سال بزیارت آن مقام لازم الاحترام می آمد
القصه چون شاهزادگان امیر را به شب برداشته از کوفه بیرون بردند و در موضعی که وصیت فرموده بود دفن کرده باز گشتند جمعی از
محبان و موالیان که خبر یافته از عقب می رفتند چون دیدند که حسن رض و حسین رض می آیند سر پا برهنه کرده در پاے ایشان می افتادند و می
گفتند اے مخدوم زادگان امیر المؤمنین را چه کردید امام المتقین را کجا گذاشتید صاحب ذو الفقار کو شاه دلدل سوار کو نظم
شهر یست پر ز حسرت و غم شهریار کو + کاریست بس خراب و ندیار کو + هفت اختر و چهار گهر در مصیبت اند + و اختر تا خلاصهٔ هشت و چهار کو +
او روزگار دولت و روز امید بود + آن روز خوش کجا شد و آن روزگار کو + پس آنجماعت بسیاری تاسف خوردند و هر چند دران صحرا
بگشتند از تربت امیر نشان نیافتند راوی گوید که در آن وقت که حسن رض و حسین رض از دفن پدر بزرگوار باز گردیدند و بدر شهر کوفه رسیدند
از میانه ویرانها ناله زاری شنیدند بر اثر ناله برفتند غریبی ضعیفی نحیفی را دیدند دران ویرانها بر خاک افتاده و خشتی زیر سر نهاده
مینالید و میزارید و اشک حسرت از دیده میبارید گفتند چه کسی که چنین زار مینالی گفت مردی غریبم و مهجور و عاجز و حزین و رنجور هر کاری
در مانده و از همه کس باز مانده و نه مادری دارم و نه پدری و نه خویشی دارم و نه برادری نه زنی دارم نه فرزندی نه غمخواری نه پیوندی گفتند

پس تیماری تو کہ می کند گفت یک سال ست کہ من دریں شہرم ہر روز مردی بیامدی و بر بالین من نشستی چوں پدر مشفق مرا تیمار داشتی
و چوں برادر مہربان غمخوارگی من کردی گفتند نام آنکس میدانی گفت نمی دانم گفتند ہیچ بار از وی نہ پرسیدی گفت آرے پرسیدم
گفت ترا با نام من چہ کار ست من تعہد حال تو از بہر خدای کنم نہ از بہر شہرت در یا می کنم گفتند اے پیر رنگ روی و ہیأت
او چگونہ بود گفت من نابینا ام از اں نشان نتوانم داد اما سہ روز ست کہ نزد من نیامدہ و تعہد حال من نکردہ ندانم تا ویرا چہ افتاد گفتند
اے پیر ہیچ نشانی از گفتار و کردار وی ای گفت نشانی او آنست کہ پیوستہ تہلیل و تسبیح کردی و چوں آواز تسبیح بر داشتی گویا در ہائے
آسمان بکشادندی و صدائے تسبیح و تہلیل می شنیدم و چوں نزدیک من نشستی گفتی مِسْكِيْنٌ جَالَسَ مِسْكِيْنًا درویشی ست کہ
با درویشی ہمنشینی می کند غَرِيْبٌ جَالَسَ غَرِيْبًا غریبے ست کہ با غریبی مجالست میکند شاہزادگان و رہم نگریستند و زار
زار بگریستند گفتند ایں نشانہ بابائے ما علی رض بن ابی طالب ست کرم اللہ وجہہ پیر گفت آنحضرت را چہ شد کہ دریں سہ روز پیدا نیست
گفتند اے پیر بدبختی او را ضربتی زد و او از دار غرور بسرائے سرور انتقال فرمود و ما حالا از دفن وی می آئیم پیر بعد از استماع این
واقعہ بخروشید و خود را بر زمین می زد می گفت مرا چہ محل آنکہ امیر المومنین علی رض تعہد حال من کند حسن رض و حسین رض آن پیر غریب را تسلی
می دادند و او اضطراب بسیار می کرد و می گفت **قطعہ** نمی دانم چہ کار افتاد ما را + کہ آن دلدار ما را زار بگذاشت +
درین ویرانہ این پیر حزیں را + غریب و عاجز و بے یار بگذاشت + پس گفت اے مخدوم زادگان بحق جد بزرگوار شما صلی اللہ علیہ و آلہ
وسلم و بروح مقدس پدر شما سوگند بر شما کہ مرا بسر قبر امیر رض برید تا زیارت وی کنم حسن رض برخاست و دست راست آن پیر را بگرفت و
حسین رض دست چپ ویرا بیاوردند تا بسر قبر مقدس امیر رض آن پیر بر روئے قبر در افتاد و زاری بسیار کرد و گفت الٰہی بحق صاحب ایں روضہ
کہ جانم بستان کہ من طاقت فراق وی ندارم دعائے پیر موافق حکم قضا افتاد فی الحال بر سر روضہ امیر النحل جان شیریں بداد بیت
ذرہ بود بخورشید رسید + قطرہ بود بدریا پیوست + حسن رض و حسین رض رضی اللہ عنہما بسیار بروی بگریستند و بہ تجہیز او قیام نمودہ در حوالی
روضہ اش دفن کردند و اشہر روایات آنست کہ امیر در آن وقت شصت سالہ بود و ازیں زیادہ و کم نیز گفتہ اند آوردہ اند دیگر
حسن رض ابن علی رض در مسجد کوفہ بمنبر بر آمد خطبہ بلیغ ادا نمود و گفت اے مردماں ہر کہ مرا داند داند و ہر کہ مرا نداند بداند کہ اَنَا ابْنُ الْبَشِيْرِ
النَّذِيْرِ منم پسر پیغامبر بشارت دہندہ و بیم کنندہ یعنی محمد مصطفےٰ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و فرزند علی مرتضیٰ ام و مادرم فاطمہ رض زہرا ست جدم شما را
براہ راست دعوت می کرد و پدرم شما را بدین خدا می خواند و من نیز شما را ہماں می خوانم پس عبد اللہ بن عباس رضی اللہ عنہما برخاست
و گفت ای مردمان ایں مرد پسر پیغامبر شما و فرزند امام و راہبر شما ست با وی بیعت کنید و بہ امامت وی اقرار دہید و عہد کنید کہ
از وی بر نگردید مردمان ہمہ گفتند سَمِعْنَا وَ اَطَعْنَا شنودیم و فرمان می بریم پس دست بداوند و با امیر المومنین حسن رض بیعت کردند آنگاہ کس
فرستادند تا ابن ملجم را از زندان بیاوردند و در پیش منبر بداشتند آنگہ گفت اے بدبخت ترین این امت ایں چہ بود کہ کردی و رخنہ
در دین افگندی ابن ملجم سر بر آورد کہ ای حسن رض رفتنی رفت و بودنی بود **مصرع** کنوں نالہ و آہ و افغاں چہ سود + مرا مکش تا حاکم شام کہ دشمن
پدر تو بودہ حالا دشمن تست بکشم حسن رض او را سخن نگذاشت و شمشیر بکشید و نوک شمشیر بسینہ وی فرو برد و فراپیش خودش کشید و ضربتی بر گردن
وی زد کہ سرش دہ قدم از تنہ دور افتاد پس مردمان وی را از مسجد بیروں بردہ در میان بوریا پیچیدہ آتش در وی زدند تا بسوخت و
شاہزادگان بتعزیت مشغول گشتند و مردمان می آمدند و اہل بیت را تعزیت میگفتند **نظم** زین مصیبت جای آن دارد کہ چشم آفتاب +

دامن

دامن گردوں ز اشک گرم آلاید بخوں + لیک با حکم قضا جاں را چو می افتد رجوع + مرجع نیست جز اِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ۔

باب ششم در بیان فضایل امام حسن رضی اللہ عنہ و بعضے از احوال وے از ولادت تا شہادت

در شواہد آوردہ کہ وے امام دوم ست از آئمہ اثنا عشر کنیت وے ابو محمد ست و لقبش وسید و ولادت وی در مدینہ بود در نیمہ
رمضان سنہ ۳ ثلث من الہجرۃ و جبرئیل ع نام ویرا ہدیہ پیش رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم آورد و بر قطعۂ از حریر بہشت نوشتہ و
در صحیفۂ رضویہ مسطور ست کہ اسما بنت عمیس رضی اللہ عنہا حدیث کرد کہ من قابلۂ فاطمہ رض بودم بحسن رض و حسین رض در وقتی کہ اختر تابندۂ وجود
امام حسن رض از برج ولادت طلوع دو و گوہر درخشندۂ ذات صافی صفاتش از درج عصمت و طہارت ظہور فرمود **قطعہ**
مہے گشت از افق طالع کہ پیش طالع سعدش + قمر چوں تو اماں بست ست خورشید جہاں آرا + ملک تا مہد اطفال فلک را میدہد جنبش +
نخواباند ازیں ماہی دریں گہوارۂ مینا + خبر بحضرت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم رسید فی الحال بیامد و گفت اے اسما بیار فرزند
مرا پس من شاہزادہ را در خرقۂ زرد پیچیدہ بیاوردم و در کنار آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نہادم آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم
خرقۂ زرد ویرا بدور افگند و فرمود کہ نہ با شما عہد کردہ ام کہ فرزندان مرا در خرقۂ زرد مپیچید من برفتم و خرقۂ سفید بیاوردم و امام حسن را
بر داشتہ در آن خرقہ بپیچیدم و بر کنار حضرت نہادم پس سید عالم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بانگ نماز در گوش راست وی گفت و
اقامت در گوش چپ وی و از علی رض پرسید کہ ویرا چہ نام نہادہ علی رض گفت یا رسول اللہ من نبودم کہ پیشی گیرم بر شما بتسمیۂ
فرزند اما در خاطر می گذرانیدم کہ اگر اجازت دہید او را حرب نام کنم و در روایتی آنست کہ او را مسمیٰ باسم عم خود حمزہ کردم حضرت
صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود کہ من ہم نیستم کہ سبقت کنم بر حکم خدائے خود بنام نہادن او دریں حال جبرئیل ع فرود آمد گفت یا محمد
حضرت العلی الاعلیٰ ترا سلام میرساند و می گوید علی رض کہ از تو بمنزلہ ہارون ست از موسیٰ الا آنکہ بعد از تو پیغامبرے نخواہد بود پس
ایں پسر را بنام پسر ہارون مسمی گردان پیغامبر صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم از جبرئیل ع پرسید کہ نام پسر ہارون ع چہ بود گفت شبر حضرت صلوات اللہ
وسلامہ علیہ فرمود کہ اے جبرئیل ع زبان من عربی است و ایں لغت عبری ست گفت معنی شبر بعربی حسن رض ست پس او را حسن رض
نام نہاد و در روز ہفتم عقیقہ کرد از وی بدو کبش املح و دران کبش را بقابلہ داد و سر او را بتراشید و بوزن آن نقرہ تصدق فرمود
و امام حسن رض شبیہ ترین مردمان بود برسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم از سینہ تا بفرق سر و از انس بن مالک رضی اللہ عنہ منقول
ست کہ گفت نبود ہیچکس مانند تر برسول خدائے صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم از امام حسن رض بن علی رضی اللہ عنہما و مرویست کہ
روزی در مرض الموت آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فاطمہ رض دست حسن رض و حسین رض گرفتہ نزد رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم آورد و فرمود
کہ ہٰذَانِ اِبْنَاكَ ایناں فرزندان تو اند فَوَرِّثْهُمَا شَيْئًا پس ایشاں را میراث دہ چیزی حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود
امام حسن رض بہرۂ سیرت و سیادت من ست و نصیب امام حسین رض جود و شجاعت من و در صحیحین مذکور ست مرفوع بہ براء بن عازب رض
کہ دیدم حضرت رسالت را صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و حسن بن علی رضی اللہ عنہما بر دوش وی بود و آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم می
فرمود اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُحِبُّهٗ فَاَحِبَّهٗ بار خدایا من او را دوست می دارم پس تو نیز ویرا دوست دار و در روایتی آنست کہ
او را دوست می دارم و دوست می دارم کسی را کہ ویرا دوست می دارد و از ابو ہریرہ رض منقول ست کہ ہرگز امام حسن رض بن علی رضی اللہ عنہما را

نبودم الا که از شادی لقای او آب از چشم من ریزان شد بجهت آنکه روزی با حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم بسوی قینقاع رفته بودیم و بعد از مراجعت بمسجد در آمدیم حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که لکع را بخوانید زمانی بر آمد امام حسن رض در رسید و خود را در کنار آنحضرت صلوات الله و سلامه علیه افگند و دست بدرون محاسن مبارک آنحضرت صلوات الله و سلامه علیه در می آورد و سید عالم صلی الله علیه و آله و سلم دهان مبارک در دهان وی می نهاد و می گفت اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُحِبُّهٗ وَاُحِبُّ مَنْ یُّحِبُّهٗ

شیخ عطار قدس سره در کتاب گل و هرمز آورده مثنوی		امامی کو امامت را حسن بود	حسن رض آمد که جمله حسن ظن بود
همه حسن و همه خلق و همه حلم	همه لطف و همه جود و همه علم	شب از موی سیاهش تیره مانده	ز رویش ماه روشن خیره مانده
لبش قایم مقام حوض کوثر	که بودی چشمهٔ نوشش پیمبر	چنان نوشی بزهر آلوده کردند	ولش خون جگر پالوده کردند

ز زهرش چون جگر شد پاره پاره ز غصه گشت خونین سنگ خاره و در سنن ترمذی مرفوع با بن عباس رضی الله عنهما مروی ست که حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم حسن رض را بر دوش خود نشانده بود مردی گفت نِعْمَ الْمَرْکَبُ رَکِبْتَ یَا غُلَامُ نیکو مرکبی ست که سوار شدهٔ ای پسر حضرت صلوات الله و سلامه علیه فرمود وَنِعْمَ الرَّاکِبُ هُوَ و او نیز نیکو سواری ست در شواهد آورده که روزی رسول صلی الله علیه و آله و سلم بمنبر بر آمد و حسن رض با وی بود گاهی بمردمان نظری کرد و گاهی بسوی وی و می گفت این پسر من سید ست و زود باشد که خدای تعالی اصلاح کند بواسطهٔ وی میان دو گروه از مسلمانان و احادیث صحیحه در مناقب حسن رض و حسین رض رضی الله عنهما بسیارست و همین یک نکته که هُمَا رَیْحَانَتَیَّ مِنَ الدُّنْیَا مستبصر مثال را کافی ست و خبر اَلْحَسَنُ وَالْحُسَیْنُ سَیِّدَا شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ دلیل فضلی وافر و افی ابو علی الفضل بن حسن الطبرسی در کتاب اعلام الوری آورده منقول از ابن عباس رضی الله عنهما که ما نزدیک رسول خدای بودیم صلی الله علیه و آله و سلم که فاطمه رض بیامد گریان و حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که چه چیز ترا گریانید گفت یا رسول الله حسن رض و حسین رض از حجره بیرون رفته اند تا این وقت باز نیامده اند و علی رض اینجا نیست و من کسی ندارم که بطلب ایشان فرستم و نمی دانم که ایشان کجا باشند حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود که مگری ای فاطمه رض که خدای ایشان را آفریده است بدیشان مهربان تر ست پس آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم دست بدعا برداشت و گفت بار خدایا اگر در صحرا باشند ایشان را نگاه دار و اگر در دریا اند بسلامت بکنار آر فی الحال جبرئیل ع آمد که یا احمد ع هیچ غم مخور و اندوهگین مباش که ایشان فاضل اند در دنیا و بزرگ اند در آخرت و پدر ایشان بهتر ست از ایشان و ایشان حالا در حظیرهٔ بنی النجار اند و حق سبحانه دو فرشته بدیشان موکل ساخته تا نگاهبانی ایشان می کنند ابن عباس رض گوید آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم بر پای خاست و ما با او برخاستیم تا بحظیرهٔ بنی النجار رسیدیم حسن رض و حسین رض را دیدیم دست در گردن یکدیگر کرده و فرشته یک بال خود را فراش ایشان ساخته و بدیگر بال ایشان را پوشیده پس رسول خدای صلی الله علیه و آله و سلم حسن رض را برداشت و آن فرشته حسین رض را و مردم چنان می دیدند که رسول صلی الله علیه و آله و سلم هر دو را برداشته است ابو ایوب انصاری رض پیش آمد و گفت که یا رسول الله یکی از این هر دو را من بردارم تا تو سبکبار شوی گفت بگذار که ایشان بزرگ اند در دنیا و در آخرت و پدر ایشان بهتر ست از ایشان و هر آینه امروز مشرف سازم ایشان را بآن چیزی که خدای تعالی شرف ارزانی داشته ایشان را پس خطبه ادا فرمود و گفت اَیُّهَا النَّاسُ خبر دهم شما را به بهترین مردمان از جهت جد و جده گفتند بلی یا رسول الله گفت حسن رض و حسین رض اند که جد

ایشان رسول الله ست و جدهٔ ایشان خدیجه رض بنت خویلد پس گفت خبر دهم شما را به بهترین مردمان از جهت پدر و مادر گفتند آری یا رسول الله فرمود که حسن رض و حسین رض اند که پدر ایشان علی رض بن ابی طالب ست رضی الله عنه و مادر ایشان فاطمه رض بنت محمد صلی الله علیه و آله و سلم ای مردمان خبر دهم شما را به بهترین مردمان از جهت خال و خاله گفتند بلی یا رسول الله گفت حسن رض و حسین رض اند که خال ایشان قاسم بن رسول الله و خالهٔ ایشان زینب رض بنت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم آیا خبر دهم شما را به بهترین مردمان را از جهت عم و عمه گفتند آری یا رسول الله گفت حسن رض و حسین رض اند که عم ایشان جعفر بن ابی طالب ست و عمهٔ ایشان ام هانی بنت ابی طالب رض

ع کجاست در همه عالم بدین شرف نسبی + و چه نیکو گفته اند مثنوی		هست بر اهل معرفت روشن	صفت حضرت حسین رض و حسن رض
آن یکی اختریست تابنده	وان دگر گوهریست رخشنده	آن یکی نور دیدهٔ نبوی	وان دگر شمع جان مرتضوی
روی آن صاف تر ز لمعهٔ بدر	گیسوی این نمونهٔ شب قدر	آن یکی ماه آسمان کمال	وان دگر سرو بوستان جمال

و امیر المؤمنین حسن رض را فضائل بسیار و مناقب بیشمارست از جملهٔ آنکه روزی با یکی از اولاد زبیر رضی الله عنه در سفری همراه بودند و در نخلستانی که درختان او خشک شده بود نزول فرمودند خادمان برای امیر المؤمنین حسن رض در پای یک نخلهٔ خشک فرش بیفگندند و او بر آنجا قرار گرفت و پسر زبیر بسایهٔ آن نیز در پای دیگر فرود آمد نزدیک بحسن رض و گفت کاش برین نخله خرمای تر بودی تا تناول کردی حسن رض فرمود که خرمای تر میخواهی پسر زبیر گفت آری شاهزاده دست بدعا برداشت و در زیر لب چیزی گفت که کس ندانست فی الحال یک نخله سبز شده برگ بر آورد و بخرمای تر بار ور شد شتربانی که با ایشان بود گفت والله که این سحر ست زبیر گفت این سحر نیست لیکن دعائیست مستجاب که از فرزند پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم واقع شده است پس بآن نخله بالا رفتند و آنچه بار آورده بود ببریدند همه را کفایت کرد و آنچه در مناقب وی از علم و عبادات و کرم و جود و غیر آنها از مکارم اخلاق در کتب اکابر مسطور ست بصحت رسیده نه بر وجهیست که استقصای آن توان کرد لاجرم در تفاصیل آن خوض شروع نانموده بر چند بیت که صاحب ترجمهٔ مستقصی ایراد کرده اختصار نموده می آید مثنوی

		اگر عمری بیارایم سخن را	نشاید نظم من نعت حسن رض را
سخن گیرم که جو در عدن نیست	سزای وصف اخلاق حسن رض نیست	سخن گر بگذرد از چرخ اخضر	هنوز از وصف او باشد فروتر
کمالش گرچه نزد ماست ظاهر	زبان ما ز مدح اوست قاصر	دو گیتی را وجودش زیب و زین ست	نظیرش را اگر جوئی حسین رض ست

اما راوی اخبار گوید که چون مرتضی علی رض بجوار رحمت ایزدی انتقال فرمود حسن رض ابن علی بمنبر بر آمد و خطبه در غایت فصاحت و نهایت بلاغت ادا کرد و گفت ای مردمان امشب از میان شما مردی بیرون رفته است که متقدمان مثل او ندیده اند و متاخران مانند او نخواهند دید در شبی متوجه حضرت عزت و قاصد بارگاه صمدیت شد که موسی بن عمران در آن شب وفات یافته و عیسی ابن مریم را در آن شب عروج بر آسمان اتفاق افتاده و این امت را بدین خدا دعوت می کرد و من هم بطریق هدی می خوانم القصه مردم بدان حضرت بیعت کردند اول کسیکه دست اعتصام در دامن متابعت وی زد و قدم اخلاص در راه متابعت او نهاد قیس بن سعد عباده انصاری بود بعد از وی دیگران نیز بیعت کردند و قریب چهل هزار کس بدولت بیعت او رسیدند چون خبر شهادت امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه بحاکم شام رسید با شصت هزار مرد بعزم تسخیر ممالک عراق عرب روان شد و امام حسن رض برین حال اطلاع یافته با چهل هزار کس از کوفه بیرون آمد و بدیر عبد الرحمن نزول فرمود و قیس بن سعد را با دوازده هزار

نامدار مقدمه لشکر تعیین فرمود و چون بساباط مداین رسیدند در آن موضع توقفی واقع شد تا چارپایان آسوده شوند از توقف
شاهزاده جمعی از لشکریان چنان فهم کردند که او داعیهٔ حرب ندارد و بارها میفرمود که مرا با کسے منازعتے نیست و امن و سلامت و
جمعیت و فراغت مسلمانان و اصلاح ذات البین نزد من دوست تر است از تفرقه و پریشانی مردم و فتنه و تشویش خلق بدین
سبب سپاه بروی بشوریدند و بسراپردهٔ وی در آمده هرچه یافتند غارت کردند حتی بساطی که بر آن نشسته بود از زیر پایے وی
کشیدند و ردائے وی از گردنش بیرون کرده بردند آنحضرت سوار شده روی بمداین نهاد و در اثنائے راه جراح بن قبیصه
اسدی که در کمین نشسته بود بیکبار بیرون تاخت و خنجری بر ران مبارک آنحضرت رض زد که تا استخوان برسید عبد بن فضل طائی با
یکبار دیگر خنجر از دست جراح و بیرون کرده او را پاره پاره ساختند و آنجناب بجور و نالان در قصر ابیض مداین نزول فرمود جراحان
بمعالجهٔ زخم وی اشتغال نمودند تا شفا یافت و امام حسن چون دید که کوفیان با پدرش چه کرده بودند و با وی چه کردند دلش
از ایشان سرد شد و با معاویه بشرطی چند که تفاصیل آن طولی دارد صلح فرمود و هر چند از اطراف و جوانب طرح فتنه انگیزی کردند بجائے
نرسید و از ملامت مردم اندیشه نا فرموده و همه را نا شنیده انگاشته با خواص خدم و حشم روی بمدینه نهاد و در خبر است که روزی در
مدینه علی بن بشیر همدانی با وے گفت یا ابن رسول الله با والی شام صلح نمیبایست کرد حسن رض فرمود که خاموش باش که ما خازنان
گنجینهای خدائیم نه بزرویم ولکن بر اسرار علم او دماداریم آنچه غیر ما آن را ندانند و من مصالحه که کردم غرض آن بود که خون دوستان
من ریخته نگردد زیرا که احتمال تهاون ایشان در قتال دیدم و یقین دانستم که اگر صلح نه کنم جمیع شیعهٔ من در معرض تلف آیند و
ترا معلوم ست که اهل کوفه که لشکر من بودند پدرم را کشتند و بارگاه مرا غارت کردند و مرا بزخم خنجر مجروح گردانیدند و بخدائے سوگند
که اگر با تمام جبال و اشجار بجنگ معاویه رض می رفتم عاقبت این امر را بدو تفویض میبایست کرد چنانچه خواب حضرت جدم صلی الله
علیه و آله وسلم بر آن دلالت می کرد و در شواهد آورده که امیر المومنین حسن رض فرمود که خدایتعالی ملک بنی امیه را برسول صلوات الله
و سلامه علیه نمود و دید ایشان را که بر منبر وی بالا میروند یکی بعد از دیگرے این معنی برسول الله صلی الله علیه و آله وسلم دشوار آمد
خدایتعالی سورهٔ اِنَّا اَعْطَيْنٰكَ الْكَوْثَرَ بوی فرستاد یعنی ترا جوئے عطا کردیم در بهشت که آن را کوثر گویند و دیگر سورهٔ اِنَّا اَنْزَلْنٰهُ
فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ نازل گردانید و فرمود که لیلة القدر بهتر ست از هزار ماه و مراد بالف شهر ملک بنی امیه است راوی گوید -
که مدت ملک ایشان را حساب کردم هزار ماه بود تا چون از زمان مصالحه روزی چند منقضی شد امرای شام صلاح وقت
در آن دیدند که امام حسن رض از سر منزل حیات قدم در بادیهٔ فوات نهد به تهیهٔ اسباب آن اشتغال نمودند و اول جمعی را از او
باشان بصره برانگیختند تا بر طائفه از ملازمان حسن رض که در آن بلد بودند شبخون آورده سی دهشت تن از ایشان بقتل رسانیدند و گروهی
که باقی ماندند گریخته بشاهزاده التجا کردند و چون صورت حال بموقف عرض رسید آنحضرت رائحهٔ نقص عهد از اهل شام استشمام
نمود با عبدالله عباس رضی الله عنهما از مدینه متوجه دمشق شد و بهر جا که می رسید مردم استبشار نموده طریق خدمت مرعی می داشتند
تا بشهر موصل نزول اجلال واقع شد رئیس موصل عم مختار بود و او را سعد موصلی گفتندی فی الحال که از قدوم امام حسن رض خبر یافت
با نزول و علوفهٔ بسیار بخدمت شتافت و در پائے آنحضرت افتاده وظایف نیاز بعرض رسانید و گفت آیا این چه سعادت
ست که مساعد سعد شد رباعی شد بخت بکو مساعد این بیدل + کو گشت بوصل و صالت واصل + گفتم که بوصل با تو بسپارم دل +

اینک من و اینک دل و اینک موصل + و بعد از چند روز متوجه دمشق شد و با حاکم آنجا ملاقات فرمود و شکوه که از سرهنگان و
عیاران بصره داشت باز نمود و جوابهائے شافی که مرضی خاطر مبارکش بود استماع کرد و باز متوجه مدینه شد و گذرش بر
موصل افتاد و او را در موصل دوستی بود که دعوی یک جهتی و هواداری کردی و لاف فرمانبری و هواخواهی زدی حسن رض در خانهٔ وی نزول
کرد و قبل از وصول آنحضرت رض ابن معاویه در اجمال دنیا فریب داده بود و شیشهٔ زهر قاتل بوی فرستاده تا بوقت فرصت در مطعومی یا
مشروبی کرده بخورد حسن رض دهد آن بی سعادت برای حطام فانی نظر از نعیم باقی بر دوخته و دین درست را بنا درستی چند بی ثبات و بی
اعتبار بفروخته آن کار را قبول کرده بود چون امام حسن رض بخانهٔ وی نزول کرد میان بخدمتگاری بر بسته سه نوبت از آن زهر بوی
خورانید و کارگر نیامد شاهزاده بار رنجور میشد و چیزها در خاطر مبارکش می گذشت و بر بیوفائی میزبانی دلایل روشن مشاهده می نمود و بزبان
حال مضمون این مقال ادا مینمود **نظم** از کس تو مجو که بعالم وفا نماند + بنشین غریب وار که یک آشنا نماند + حرمت گرانه کرد و وفا از میان برفت +
زین هر دو دل بهر که در ایام ما نماند + چند آنکه بنگری بجهان گزاف کار + جز رنج و درد و محنت و جور و جفا نماند + القصه هر بار که شاهزاده رنجور
شدی دعا فرمودی و خداوند تعالی شفا ارزانی داشتی میزبان در ماند و باعث آن قضیه نامه نوشت که من سه بار وی را زهر دادم
کارگر نیامد این نوبت نامه بوی نوشتند و مقداری سم هلاهل فرستاده در نامه ذکر کردند که سعی نمائی تا ازین زهر قدری بوے
چشانی که اگر قطرهٔ ازین در دریائی محیط افتد همه جانوران آبی بیجان شوند قضارا آورندهٔ نامه بپائی درختی رسید و از شتر فرود آمد و
طعامی تناول کرد و درد شکم بروی مستولی شد و بیخود گردید درین محل گرگ سیاه گرسنه از بیابان بر آمد و او را هلاک کرد و شترش
خواست که گریزد مهارش بر درختی پیچیده بود همانجا بماند مقارن این حال ملازم امام حسن رض از جائی می آمد بدین موضع رسید و
این حال مشاهده نمود شتر را از درخت باز کرد و متاع صاحبش را جستجوی می فرمود این نامه و شیشهٔ زهر بیرون آمد فی الحال برداشته
بموصل آمد و نامه و شیشه را نزد شاهزاده نهاد و آنجناب نامه را مطالعه کرد و تا کسی بر آن مطلع نگردد و موجب خجالت میزبان نشود در زیر
مصلے نهاد و بحبس نمود اما رنگ مبارکش بر افروخته شده بود و تغیری عظیم در وی پیدا آمده و هر چند حضار مجلس استفسار نمودند که این
چه نامه و این شیشه چیست حسن رض جواب ایشان باز نداد و حدیثی از جد بزرگوار خود صلی الله علیه و آله وسلم نقل میکرد و مردم را بدان
مشغول می داشت و خود هم بمردم مشغول شده بود که سعد موصلی آهسته دست در زیر مصلی آنجناب دراز کرده نامه را بیرون آورد و
بعد از مطالعه بر خود بلرزید و از جائے برجسته دست و پائے حسن رض را ببوسید و گفت یا ابن رسول الله مارا دستوری ده تا ازین میزبان
تو برسم که صورت این واقعه چگونه است حسن رض فرمود که من این عمل نمی پسندم جهت آنکه سبب خجالت و انفعال وے میشود و من
نمیخواهم که بعد از چندین خدمت که از وی واقع شده شرمندگی از جهت من بدو رسد سعد درین باب مبالغه از حد گذرانید و بی
اجازت امام حسن رض او را طلبید و گفت یا فلان از تو سوالی دارم مرا جواب ده گفت بگوی تا چه میپرسی سعد پرسید که حضرت رسول
صلی الله علیه و آله وسلم با تو چه جفا کرده است آنکس گفت که من بخدمت آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم نرسیده ام و حاشا که از وی
بمن جفا رسیده باشد گفت امیر المومنین علی رض را دیدهٔ و از وی چه رنج کشیدهٔ و درباره تو از وی چه جور صادر شده گفت مدتی ملازم
وی بودم و هرگز غبار ملالی از وی بخاطر من ننشست گفت چرا با فرزند و جگر گوشهٔ مصطفی و مرتضی رض این چنین عداوت ها می کنی
و بادے این قصدها می اندیشی اینک خط تو که بشام نوشته که سه بار وی را زهر دادم و کارگر نیامد و اینک جواب خط تو و

وشیشهٔ زهر هلاهل که فرستاده اند آن شخص انکار کرد و گفت معاذ الله من ازین خبر ندارم فی الحال طلازمان سعد اورا گرفتند و میزدند
تا هلاک شد و امام حسن رض رنجور و نالان از موصل بیرون آمد و بمدینه رفت و والی مدینه در آن وقت مروان حکم بود و او بسیار امام حسن رض را
حرمت داشتی و بظاهر دقیقهٔ از دقایق خدمتگاری فرو نگذاشتی اما ضمنا در مقام دفع وی بوده در هلاک وی می کوشید و تدبیرها می
اندیشید تا روزی کنیزک رومی الیسونیه نام که در مدینه دلالی کردی و بهمه خانها آمد و شد نمودی و بمنزل مروان در آمد مروان ازیشان پرسید که
ای الیسونیه بخانه حسن رض بن علی رض آمد و شد می کنی و با زن او جعده بنت اشعث آشنائی داری گفت آری و این جعده در مدینه به اسما
مشهور بود مروان گفت با تو رازی در میان خواهم نهاد و اگر سر مرا نگاه داری و راز مرا آشکارا نکنی هزار دینار ترا بدهم و پنجاه دق
مصری برای تو بستانم و اینک بیعانه صد دینار زر بستان الیسونیه چون زر دید و وعدهٔ جامه شنید سوگند آن غلاظ شداد خورد که افشای
راز مروان نکند و سر نهی که وی فرماید تا اتمام آن بجان کوشد پس مروان گفت می خواهم که دل اسما را از حسن رض بگردانی و گوئی که آوازهٔ
حسن و جمال و طنطنهٔ غنج و دلال تو بشام رسیده است و یزید که پسر حاکم شام ست بر تو عاشق گشته و از غم تو نزدیک بهلاکت رسیده
رباعی نادیده ترا کسیکه نام تو شنید + دل نامزد تو کرد و مهر تو گزید + با نقد غمت صبر و خرد را بفروخت + جان و دل خود بداد و مهر تو خرید +
پس او را بگوئی که اگر زن یزید شوی عراق و شام در تحت تصرف تو آید و ملکهٔ عالم باشی اگر بینی که اسما سر بدین کار در می آرد مرا خبر ده
تا درین باب فکری کنم الیسونیه گفت منت دارم پس ازینجا بیرون آمد و بخانه شاهزاده نهاد و قضارا امام حسن رض با برادران بمنزله
عقیق رفته بودند جعده تنها در خانه نشسته بود الیسونیه در آمد و از هر جا سخنی در میان آورد و از آنجا که مکر زنان و تدبیرات فریبنده
ایشان باشد سخن را بسر حد مطلوب کشید **مثنوی**

گه مروم فریبی از دم گرم
همی سازند سنگ خاره را نرم
زنان زافسون و از افسانهٔ خویش
فرو ریزند نوش صافی از نیش
وفاداری مجوی از خوی ایشان
وفا نیست ره در کوی ایشان
ز نیرنگ سخن صد رنگ سازند
بیک ره داد و فاصد نقش بازند
یکی از کارهای طرفه که مکر شیطان
رحیم در کتاب کریم بصفت ضعیف

مذکور ست کَمَا قَالَ اِنَّ کَیْدَ الشَّیْطَانِ کَانَ ضَعِیْفًا و مکر زنان بدین در کلام مبین بسمت عظمت مسطور ست کَمَا قَالَ اِنَّ کَیْدَکُنَّ عَظِیْمٌ **نظم**
شیطان ز نداز عصیان هر لحظه ره مردان ؛ در مکر و حیل اما شاگرد زنان باشد ؛ از مکر زنان دون بسیار کسان بینی ؛
کیں جادو آن گردون از غمزه زنان باشد ؛ القصه الیسونیه بمقدمهٔ افسون آتش فریب برافروخت و برشتهٔ دبدبهٔ وصلهٔ دل اسما
را بر جادهٔ محبت یزید دوخت وقصهٔ عشق یزید و وعدهٔ مملکت و تصرف در خزاین بگوش هوش او فرو خواند اسما بسودای ملک و
مال جام دوستی یزید نوش کرد و حق صحبت دیرینه حسن رض و حسن معاشرت او فراموش کرد **بیت** مبادا کس که از زن مهر جوید +
که از شوره بیابان گل نروید + الیسونیه چون دید که اسما در دام مکر او گرفتار گشت ازانجا بیرون آمد و صورت حال بمروان باز گفت
و مروان دیگر باره پیغام فرستاد که تا امام حسن رض بن علی رض در حیات ست این مهم متمشی نمیتواند شد اسما گفت من طریق دفع او نمیدانم و
مجاهرت برین صورت اقدام نمودن نمیتوانم القصه قدری زهر بوی فرستادند و اورا عزیمت قتل جگر گوشهٔ مصطفی صلی الله علیه و آله
وسلم با خود تصمیم داد و ازان زهر قدری با عسل آمیخته بوی خورانید و مضمون این سخن بر منصهٔ ظهور بجلوه آمد **رباعی**
ایدل قدح زهر مدام میکش + گر پیش رسد بلا و گرم میکش + چون نیست شکر جام هلاهل می نوش + چون دست نمیدهد فرح غم میکش +
پس حسن رض از خوردن آن عسل شب همه شب قی می نمود و درد شکم می کشید و چون صبح بدمید بسر روضهٔ مقدس حضرت رسول صلی الله

علیه و آله وسلم که دار الشفای درد مندانست تو به نموده خود را در عتبهٔ علیه مالید و شفائی کلی یافته بمنزل شریف باز آمد و در حق جعده
بدگمان شده دیگر در خانهٔ او چیزی نمی خورد بلکه از خانهٔ مادر قاسم رض یا از خانهٔ حسین رض طعام چاشت و شام وی می آوردند تا روزی بخانهٔ
اسما در آمد اسما گفت ای سید از خرمای نخلستان های حوالی مدینه قدری رطب آورده اند اگر میل دارید بیارم شاهزاده بخرمای
تر میل تمام داشت فرمود که بیار اسما برفت و طبق رطب آورد و بعضی را بزهر بیالوده و علامتی که همین خود می دانست بر آن کرده و بعضی
را همچنان بر حال خود بگذاشته چون طبق رطب حاضر شد حسن رض فرمود که اسما تو هم در خوردن رطب موافقت کن اسما خرمای بزهر نا آلوده
میخورد و شاهزاده ملاحظه نانموده از هر دو نوع تناول می نمود تا هفت خرمای زهر آلود نوش فرمود دل مبارکش بهم بر آمده و دست
ازان باز کشید و بخانهٔ برادر آمد و باز آن شب تا بروز فریاد می کرد و چون روز شد دیگر باره بسر روضهٔ مطهره رفت **بیت** بادشاها
در گهت دار الشفای رحمت ست + دردمندانیم اینجا بهر درمان آمدیم + باز دیگر ببرکت روحانیت جد بزرگوار خود صلوات الله و
سلامه علیه شفا یافته باز گشت و بخانهٔ اسما آمد و گفت ای جعده از دیروز که در خانهٔ تو آن رطب خورده ام در خود حالهای عجب مشاهده می کنم اسما
بهم بر آمد و گفت ای سید من سر طبق پوشیده بودم و با شما نیز در خوردن مشارکت نمودم ندانم حال چیست حسن رض خشم آلوده برخاست و ازان
خانه بیرون آمد و بلسان حال می گفت **رباعی** بس ناخوش و تیره روزگاری دارم + بس در هم بسته کار و باری دارم +
غرقه شده ام میان گرداب بلا + با آنکه من از جهان کناری دارم + پس برادران را طلبید و گفت ای عزیزان دو سال ست
تا من درین شهرم یک روز تندرست نبوده ام حالا می خواهم که دو سه روزی بموصل روم و آب و هوا را تبدیل کنم باشد که صحتی روی
نماید و چند وقتی دلم از کید اعدا باز رسته بیاساید پس با ابن عباس رضی الله عنه و جمعی از خواص خدم خود روی بموصل نهاد اما چون
اهل شام خبر وصول آنجناب بموصل شنیدند اولیا بتهیج و نازان و اعدا محزون و گدازان گشتند آورده اند که در دمشق نابینائی بود
بغایت دشمن اهل بیت چون شنید که امام حسن رض بموصل آمد با خود گفت این دشمن و دشمن زادهٔ من ست و من جز بقتل وی راضی
نیستم و کسی بمن گمان فتنه نبرد و هیچ به ازان نیست که بموصل روم و با او طرح دوستی فگنم و بوقت فرصت کاری که مقدور من باشد
بکنم پس سنان عصائی که داشت بفرمود تا بزهر آب دادند و برداشته روی بموصل نهاد و چون برسید بمسجدی آمد که امام حسن رض آنجا
نماز می گذاردی و اظهار خلوص عقیدت کرده هر روز آمدی و در عقب حسن رض نماز گذاردی و حدیث وی استماع نمودی و بهای
های بگریستی و پیوسته درین اندیشه بود که آیا کی باشد که من این سنان العضو وی از اعضای وی رسانید باشم و آن زهر بدین نوی
نفوذ کرده باشد اگر هزار جان داشته باشد یکی نبرد تا روزی شاهزاده نماز دیگر گذارده از مسجد بیرون آمد و بردکانی در مسجد نشسته
پای راست بر بالای پای چپ نهاد و با یاران بسخن مشغول شد آن کور بی بصیرت از مسجد بیرون آمد و حسن رض را دعا می گفت و سر
عصا بر زمین می نهاد و قضارا آن سنان بر پشت پای حسن رض رسید و کور دریافت که سر عصا بر پشت پائی و دست بقوت هر چه
تمام تر آن سنان را بپای وی فرو برد حسن رض آهی کرد و بیفتاد و فی الحال پای مبارکش ورم کرد و خون از سر زخم روان شد
عبد الله عباس رض و یاران کور را بگرفتند تا بر نجانند امام رض فرمود که دست ازو بدارید که همچنان که بچشم ظاهر کور ست بدیدهٔ باطن
نیز نابیناست و روز قیامت نیز بکوری مبعوث خواهد شد اما کور را بگذاشتند بشتاب رفتن گرفت و از چشم مردم غایب گشت و
شاهزاده از درد پا آغاز فریاد کرد و می گفت خواستم که دو سه روزی از محنت و بلا و مشقت و عناد کید اعدا و جور اهل جفا بهم خود هر جا که

می روم محنت قرین ست ورنج وبلا همنشین رباعی غم می زند بے قدم ما قدمے + سبحان الله زہی وفادار غمے +
امروز چو خود سوخته ٔ می ظلم + تا ہر زو بدرد دل بنالیم دمے + پس جراح را آوردند چون چشمش بر آن زخم افتاد گفت این آہن
را بزہر آب داده اند و صاحبش این زخم را بالقصد زده است سعد گفت یا ابن رسول الله بگذار اشتید تا آن کور را بجزو سزا
برسانیم حسن رض گفت که او خود مکافات عمل خود خواهد یافت وَلَا یَحِیْقُ الْمَکْرُ السَّیِّئُ اِلَّا بِاَهْلِهٖ بیت بدکنش را بجزو گار رسپار +
تا او ز دانتقام بستاند + القصه جراح مرد دانا بود بمعالجه مشغول گشت و آن زہر را از عروق شاہزاده بکشید و یاران در طلب آن
نابینا بودند و او جای پنهان شده بود تا چہارده روز بگذشت وصبح پانزدہم بیرون آمد براه دمشق میرفت قضارا عباس علی رض دران
وقت متوجه خانه سعد موصلی بود دید که آن کور ہمان عصا در دست گرفته میرود چشم عباس بروی افتاد از خشم بلرزه در آمد عصا را از دست
وی بستد و بسر وی میزد تا پاره پاره گشت پس غلامان را فرمود تا سرش باز بریدند و آوازه قتل آن شقی در موصل افتاد و سعد
با برادر زاده ٔ خود مختار بیامد و مقدار ہیمه بیاوردند و آن کور دل را بسوختند و شاہزاده باز متوجه مدینه شد و روایتی آنست
که بشام رفت و با والی آنجا سخنان گفت و بروی حجتها ثابت کرده بازگشت و بمدینه آمد و ہمچنان رنجور بود و بخانه ٔ اسما آمد
و شادی کرد و دیگر بار الیوزیه مقداری الماس سوده و عقد جواهر از پیش مروان بنزد اسما آورد و آتش او تیز تر گردانید و گفت
یزید از غم تو رنجور ست و پیغام فرستاده که نوایر آرزومندی بروجهی اشتعال یافته که جز بزلال وصال منطفی نمی شود و بواد ارا اشواق
بنوعی در ہیجان آمده که جز بشربت ملاقات تسکین نیابد بیت شبها که در و ہجر توای ماه می کشم + تا روز ناله می کنم و آه می کشم +
زود ترمهی بساز و از کار حسن رض باز پرداز تا نسیم راحت از گلشن عشرت در وزیدن آید و صبح مراد از افق آرزو دمیدن گیرد و دولت
ملاقات و سعادت مقالات دست دهد بیت ادراک وصال تو که مطلوب من ست + بروفق مراد دل محصل گردد + ای اسما
جهد کن تا ازین الماس مقداری در آب یا جلاب بوی دہی که بیشک از دغدغه ٔ او باز رہی اسما چون درج جواهر دید و این
کلمات مهر انگیز شوق آمیز شنید دل کار خود فریفته ترگشته بتدبیر قتل آن امیر کبیر مشغول گردید اما ہر چند میکوشید و حیله می اندیشید
فرصت نمی یافت و مجال نمیدید زیرا که بهجت وی منظری ساخته بودند که شب و روز آنجا بودی تا یکبار در شب آدینه بیست
و ہشتم صفر اسما قدرے الماس برگرفته روی بدان منظر نهاد و با خود گفت اگر کسی مرا ببیند و پرسد گویم که مرا بیش ازین طاقت
ہجران حسن رض نمانده بود بخدمت وی آمدم و اگر کسی مرا نه بیند کار خود بسازم و باز گردم پس به بالای آن منظر بر آمد و نگاه کرد و دید
که شاہزاده تکیه گرفته است و در خواب رفته و دختران و خواهرانش پیرامن وے و کنیزکان در پایان پای ایشان خفته اند و ہمه
در خواب رفته پس جلد آہسته آہسته بیامد و کوزه ٔ آبی که بر سر بالین حسن رض بود برگرفت دید که سر کوزه را بر کوتی بسته اند و مهر کرده
آن الماس را بر آن رکوه ریخت و بانگشت بمالید تا بر کوه فرو شد و مهر را ہیچ خللے نه رسید آنگه از منظر فرود آمده بمنزل خود رفت
و کسی او را ندید اما اندک زمانی را حسن رض از خواب در آمد و خواہر خود زینب رض را آواز داد و گفت یا اُخْتَاه حالی جدم مصطفی صلی الله
علیه وآله وسلم و پدرم مرتضی رض و مادرم فاطمه زہرا رض را در خواب دیدم قدرے آب بیار تا وضو سازم و خود دست فراز کرد و آن
کوزه ٔ آب را که بر سر بالین وی بود برگرفت و نگاه کرد بهر و ے بود و می آب در کشید و گفت آه این چه آب بود که از
سر حلقم تا بنافم پاره پاره شد پس کس فرستاد و حسین رض را بخواند و چون حسین رض بیامد حسن رض بغل باز کرد و وی را در کنار گرفت و گفت

پدرود باش که دیدار با قیامت افتاد رباعی ما بار فراق بر نهادیم و شدیم + صد چشمه ز خون دل کشادیم و شدیم + کام دل ما تو بودی
اندر عالم + ما کام بنا کام بدادیم و شدیم + ای برادر حالی جد و پدرم و مادرم را در خواب دیدم که دست من گرفته بودند و در
ریاض بهشت می گردانیدند و حور بے قصور و قصور وافر النور بمن می نمودند و جدم می گفت که اے فرزند شاد باش که از دست
دشمنان خلاصی یافتی و از رنج اعادی بر کران شده فردا شب نزد ما خواہی بود بیدار شدم و ازین کوزه نیز آبی بیاشامیدم
از حلق تا ناف من بر ہم برید حسین رض کوزه برداشت و گفت تا من بچشم که این چگونه آبی ست حسن رض کوزه از دست وی بستد و
بر زمین زد تا بشکست و آبها بریخت و آن موضع که آب بدو رسیده بود بجوش آمده شاخ شاخ بشگافت آنگاه شاہزاده
را شکم مبارک درد گرفت و در زمین می غلطید تا آفتاب بر آمدی بروی افتاد و طشتی در پیش وی نهادند و پاره پاره جگر و احشا از حلق
مبارکش بر می آمد و در طشت می افتاد تا ہفتاد پاره ٔ جگر دلبقو لے صد و ہفتاد پاره در طشت افتاد و ابن حسام فرماید غزل که ریخت
سوزش الماس ریزه در قدحش + که زہر گشت از آن آب خوشگوار حسن رض + در اندرون صد و ہفتاد پاره شد جگرش + ہمه نداء گلو ریخت
در کنار حسن + برنگ گونه ٔ الماس شد زمرد فام + مفرح لب یاقوت آبدار حسن رض + جگر بسوخت شفق را چو لاله زآتش دل + ز حسرت
جگر خسته فگار حسن رض + لبش که مایه ٔ تریاک بود شد پر زہر + فغان ز تلخی شهد شکر نثار حسن رض + ستاره خون بچکاند ز چشم اگر بیند جراحت جگر د
چشم اشکبار حسن رض + بباغ عترت پیغمبر از خزان ستم + بریخت لاله و نسرین زنو بهار حسن رض + بنفشه بین که بحسرت نهاده بر زانو + ز موے
غالیه بوی بنفشه دار حسن رض + اما چون آفتاب بلند شد رنگ مبارک حسن رض سبز گشت حسن رض پرسید که روی من بچه رنگ بر آمده است گفتند
بسبزی میل کرده حسن رض روی بحسین رض کرد و گفت ای برادر حدیث معراج ظاہر شد حسین رض گفت آرے و دست در گردن برادر کرد و
روی بروی او نهاد و ہر دو برادر بگریه در آمدند و خروش از حاضران بر آمد گفتند یا ابن رسول الله ما را از حدیث معراج خبر دہید
حسن رض فرمود که جد ما صلی الله علیه وآله وسلم ما را خبر داد که شب معراج که مرا به روضات الجنات در آوردند و منازل و درجات ہر کس
از اہل ایمان بمن می نمودند دو کوشک دیدم پہلوی یک دیگر بیک اندازه و بر یک قانون یکی از زمرد سبز که شعاع آن چشم مرا خیره
مے کرد و دیگرے از یاقوت سرخ که صفائی آن چون شعاع آفتاب جهانتاب لامع و ساطع می نمود من از رضوان پرسیدم که
این کوشکها از آن کیست گفت یکے از حسن رض ست و دیگرے از حسین رض گفتم چرا ہر دو بیک رنگ نیست رضوان خاموش شد
حضرت فرمود که چرا جواب نمیگوئی جبرئیل گفت یا رسول الله او شرم می دارد که بگوید قصر سبز از آن حسن رض ست که او را زہر دہند و
در دم آخر رنگ رویش سبز گردد و کوشک سرخ از آن حسین رض ست که او را شهید کنند و در روز آخر رخساره ٔ او بخون سرخ شود حسن رض این
گفت و حسین رض را تنگ در برگرفت و روی در روی ہم مالیدند و بوسه بر جبین یک دیگر می دادند و چنان بزاری میگریستند که ہیچکس
را طاقت مشاہده ٔ آن نبود حاضران نیز باتفاق ایشان گریه می کردند گویا در و دیوار در آن گریه و زاری موافقت می نمودند و اشجار
و احجار چون سحاب اشک بار گریان بودند بیت بگذار تا بگریم چون ابر در بهاران + کز سنگ گریه خیزد در روز وداع یاران +
والحق در مثل این وقائع گریه را منع نتوان کرد و در مانند این مصائب گرینده را معذور توان داشت و آیا کدام دل تحمل
کشیدن این بار گران تواند بود و کدام دیده از عهده ٔ اشک ریزی این مصیبت جانسوز بیرون تواند آمد غزل گر بقدر
سوزش من چشم من بگریستی + مرغ و ماہی در غم من تن بتن بگریستی + زہره کو تا زہر جام دشمن آورد بیاد + وز حسرت خون ہر ابر حسن بگریستی +

خال یاقوت لبش کز زهر شد زنگارفام + گر بدانستی عقیق اندر یمن بگریستی + لعل اگر آن خورده الماس دیدی بر لبش + خون شدی وز سوز آن
نفرزمن بگریستی + زان جگر کو پاره پاره گشت اگر آگه شدی + مرغ زاری کردی و بر باب من بگریستی + در شواهد مذکورست که در وقت وفات
امام حسن رض برادرش حسین رض بر سر بالین وی بود فرمود که ای برادر بر که گمان داری که ترا زهر داده است گفت برای آن میپرسی تا وی را بکشی گفت آری فرمود
که اگر آنکس باشد که من گمان می برم غضب و نکال خدای باد از همه سخت ترست و اگر نباشد دوست نمی دارم که بیگناهی را برای من
بکشند و حضرت خواجه پارسا در فصل الخطاب آورده که امیرالمومنین حسن رض را شش بار زهر دادند پنج بار کار نکرد و بروی و در بار ششم
کارگر آمد و حسین رض ببالین برادر حاضر شده گفت ای برادر اگر دانی که ترا زهر داده است مرا خبر ده تا اگر ترا کاری افتد با وی خصمی کنیم
گفت ای برادر پدر ما علی رض غماز نبود و مادر ما فاطمه زهرا رض غماز نبود و جد ما حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم غمازی نفرمود و جدهٔ ما خدیجه
کبری رضی الله عنها بغمز شهرت نداشت از اهل بیت ما غمز نیاید و از ما غمازی نیکو نماید بیت رفتیم و غم عشق تو در سینه نهفتیم + با هیچ
کسی حال دل خویش نگفتیم + اما در خبر آمده است که اسما را در خلوت طلبید و گفت ای بانوی ناسازگار من و ای یار بیوفای جفاکار من
بدانکه کرم ورزیدم و فرزندان و برادرم را از حال و کردار تو واقف نگردانیدم و پرده از روی کار تو بر نداشتم و هم ترا بمحکمهٔ قیامت گذاشتم
از خدای هیچ شرمت نیامد از من هیچ آزرمت دامن گیر نشد آخر دوستان با دوستان این کنند و با همچون من یاری وفاداری
بی سببی وجهتی این چنین کنند رباعی ای یار کسی بی سببی یار کشد + وانگه چو منی یار وفادار کشد + تو دوست مگو دشمن خود
گیر مرا + کس دشمن خویش را چنین زار کشد + پس روی از وی بگردانید و گفت برو که دانم بمراد نرسی و مقصود و مطلوبی که داری نیابی
پس حسین رض را آواز داد و همه فرزندان و برادران را طلبید و بتقوی و طاعت وصیت فرمود و نقلی هست که ام کلثوم رض را گفت ای
خواهر نامدار من یادگار مادر بزرگوار من فرزندم قاسم رض را حاضر گردان ام کلثوم رض بفرمود تا قاسم را آوردند حسن رض او را در بر گرفت و روی
بر روی وی نهاده بهای های بگریست بعد از آن دست قاسم رض بگرفت و بدست حسین رض داد و گفت ای برادر فلانه دختر ترا نامزد پسر
خود قاسم کردم چون وقت آید بوی بسپاری و از وی نظر بدیری و شفقت باز نداری پس چون شب پنجشنبه بیست و نهم صفر در
آمد حال بر آنحضرت بگردید دیدهٔ مبارک بر هم نهاد و برادران و خواهران و فرزندانش همه جمع بودند بر سر بالین وی چون دو پاسی
از شب بگذشت چشم مبارک باز کرد و گفت ای حسین رض برادران و فرزندان را بتو سپارش می کنم و ترا بخدای می سپارم و کلمهٔ
شهادت بر زبان مبارک راند و نص وَمَا عِندَ اللهِ خَيْرٌ لِّلْأَبْرَارِ نصب العین خاطر عاطر داشته درایت وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا
لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ برافراشته مصرع دوست بر دوست رفت یار بر یار نظم واحسرتا که سرو روان از چمن برفت
یعنی که نور دیدهٔ زهرا حسن رض برفت × از شوق گیسویش جگر نافه گشت خون + وز هجر رویش آب رخ نسترن برفت × یعقوب وار دیدهٔ
نرگس سفید شد × کز مصر ناز یوسف گل پیرهن برفت + برادران بتجهیز و تکفین وی قیام نموده و بر سریر کرامت میسر نهاده به بقیع بردند و نزد
جده اش فاطمه بنت اسد دفن کردند و عمر عزیز آنحضرت بقول اصح چهل و هفت سال بوده و بعضی کم یا زیاده هم گفته اند اما بعد از مراسم
تعزیت مروان حاکم با خود اندیشید که حسین رض ابن علی رض مردی غیورست تحمل نخواهد کرد و در پی قاتل برادر خود خواهد رفت و اگر اسما را بگیرد و اسما
از ترس خود گوید که زهر و الماس مروان فرستاد حسین رض خاموش نگردد و بنی هاشم در خروش آیند و این فتنه گردد که بهیچ تدبیر تسکین نتوان داد
و آتشی افروخته شود که باب دریای محیط فرو نتوان نشاند پس باسما پیغام فرستاد که چه نشسته برخیز و تا پای داری بگریز که حسین رض

در فکر تست و اسما خود ترسیده بود و از عمل خود پشیمان گردید اما پشیمانی سود نمی داشت فی الحال بگریخت و پناه بخانهٔ مروان برد
و مروان او را با دو غلام و سه کنیزک بشام فرستاد و نامه نوشت که البته البته این زن را پنهان کنید و زینهار زینهار او را جای
فرستید که کسی نه بیند و نداند که اگر رمزی از این قصه فاش گردد فتنهٔ خفته دیگر باره بیدار شود و شمشیرهای که در نیام آرمیده
از غلاف بیرون آید پس فکر آن باید کرد که اسما این راز را آشکارا نکند و پنهانی ما را برملا نیفگند اما چون نامه و اسما بدمشق
رسید و خبر تعزیت شاهزاده پیش از آن رسیده بود والی شام بفرمود تا دکانها را در بستند و درهای دروازهٔ شهر را سیاه کردند و
خود با همه اعیان و اعاظم ولایت سیاه پوشید و سه شبانه روز تعزیت بزرگان بداشت پس از آن اسما را طلبید و از
کیفیت احوال باز پرسید اسما در ایستاد و هرچه کرده بود از اول زهر در طعام کردن تا آخر الماس در آب افگندن تفصیل باز گفت
و تقریر کرد که او را بجهت خوشنودی تو و بمحبت یزید چگونه بکشتم و خشم خدای و رسول و عذاب دوزخ اختیار کردم حاکم دمشق
گفت لعنت خدای بر تو باد از خدای شرم نداشتی و از غضب رسول وی نه اندیشیدی بر گیسوی تافته بافته مشکبار عنبر نثار او
رحم نکردی و از رخسار چون ماه وی از روی سیاه و حال تباه خود یاد نیاوردی تو چه لایق مصاحبت یزید باشی تو آخر با جگر گوشهٔ رسول خدا
صلی الله علیه و آله وسلم این نوع معامله کردی معلوم ست که با یزید چها کنی رباعی جز جور و جفا نیاید از تو + جز فعل خطا نیاید از تو +
از تو طلب وفا محال ست + البته وفا نیاید از تو + آن بی دولت بخت برگشته ساعتی سر در پیش افگند و از روزگار مصاحبت
حسن رض بر اندیشید و خلق و لطف و حلم و کرم و ملایمت و مجاملت او یاد آورد و زار زار بنالید و بگریه در آمد والی شام گفت که اکنون
که خود را بدوزخ افگندی و خدا و رسول را بیازردی گریه می کن تا چشمت از گریستن نابینا شود راوی گوید سه شبانه روز می گریست
نه آب خورد و نه نان و می گفت وای بر من که دین از دست بدادم و دنیا خود بدست نیامد و نفرین شاهزاده در من اثر کرد و در قم
خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ بر صفحهٔ حال من کشیده شد مصرع از این غصه گر خون بگریم رواست +
بعد از سه روز چهار کس را فرمودند که تا او را در دم اسپ بسته بمیزند و میبرند و حکم شد که او را بجزیرهٔ فیل برند و دست و پایش
بربسته در دریا اندازند چون بیک فرسخ آن جزیره رسیدند طوفانی پدید آمد و بادی غبار آمیز ظاهر شده او را در ربود و بدان
جزیره افگند و دیگر کسی از وی نشان نداد مصرع و آن را که چنان کند چنین آید پیش بیت

هر که دین را بهر دنیای دنی از دست داد + بیشکی محروم ماند از دولت دنیا و دین

باب هفتم در مناقب امام حسین رضی الله عنه و ولادت وی و بعضی از احوال آن لعنت از وفات برادر

در شواهد آورده که او امام سوم ست از ائمهٔ اهل بیت و ابو الائمه است کنیت او ابو عبد الله و لقب وی ذکی و شهید و سید و سبط و ولادتش
در مدینه بود روز سه شنبه چهارم ماه شعبان و گفته اند پنجم ماه سنه اربع من الهجرة و گویند مدت حمل وی شش ماه بوده است و هیچ فرزند
شش ماه متولد نشده که زیسته باشد مگر وی و یحیی بن زکریا علیهما السلام و میان ولادت امام حسن رض و علوق فاطمه رض با امام حسین پنجاه روز
بوده است پس شاهزاده حسین رض بهفت ماه و بیست روز از برادر بزرگوار خود بسن خوردتر بوده باشد و در وقتی که آن نهال حدیقهٔ
ولایت بارادت سبحانی بر طرف جویبار اَلْوَلَدُ سِرٌّ لِأَبِيهِ بالا کشید و آن غنچهٔ چمن هدایت بمشیت ربانی در گلشن عصمت و طهارت

جاودانی به نسیم هَبْ لِیْ مِنْ لَّدُنْكَ وَلِیًّا بشگفت روایح ارتیاح برجان پاک مرتضیٰ رض وزید و بشایر فرح و ابتهاج بدل جگر گوشهٔ
مصطفیٰ صلی الله علیه و آله وسلم رسید قطعه طلوع کرد بتائید حق ز برج کمال + بهی خجسته رخ و اختری مبارک فال + ازین نهال
شرف تازه گشت گلشن دین + چنانکه تازه شود برگ گل ز باد شمال + مژدهٔ قدومش بحضرت سید کائنات علیه افضل الصلوات
رسید بخانهٔ فاطمه رض تشریف آورد و اسما بنت عمیس اورا در خرقه پیچیده بر کنار آنحضرت نهاد و سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم
بانگ نماز در گوش راست و اقامت در گوش چپ او گفت و فرمود که یا علی این فرزند را چه نام نهاده گفت مرا جرأت آنکه بر حضرت
شما سبقت کنم بنام وی نبود اما در خاطر میگذشت که اورا حرب نام کنم و قول آنست که بنام برادر جعفر رض مسمی گردانم حضرت فرمود که من
نیز در تسمیهٔ او بحق سبحانه و تعالی سبقت نمی کنم مقارن این حال جبرئیل ع فرود آمد و گفت یا رسول الله آن پسر را بنام یک پسر هارون
نبی علیه السلام مسمی گردانیدی این پسر هم باید که بهمنام دیگر پسر او باشد حضرت صلی الله علیه و آله وسلم پرسید که پسر دوم هارون چه نام
داشت گفت شبیر گفت ای جبرئیل ع این لغت عبری ست و مرا حق سبحانه لسان عربی مبین کرامت فرموده چگونه فرزند خود را بلغتے
دیگر نام نهم جبرئیل ع فرمود که یا رسول الله معنی شبیر بلغت عربی حسین ست پس آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم اورا حسین نام نهاد و
در روز هفتم عقیقه کرد از وی بدو گوسفند چنانچه از برادرش کرده بود و بفرمود تا سرش بتراشیدند و بوزن آن نقره تصدق فرمود.
آورده اند که چون حسین رض متولد شد حق سبحانه جبرئیل ع را بفرستاد و گفت برو و حبیب ما را تهنیت برسان و بعد از آن خبر ده اورا
از قتل حسین رض و تعزیت آن هم بوی برسان چون جبرئیل ع بیامد و حسین رض بر کنار رسول بود صلی الله علیه و آله وسلم و آنحضرت بوسه بر حلق
او میداد پس جبرئیل تهنیت فرمود و آغاز تعزیت رسانیدن نمود حضرت ص سوال کرد که سبب تهنیت معلوم ست موجب تعزیت چیست
گفت یا رسول الله این مواضع از حلق این پسر که حالا بوسه گاه تست بعد از وفات مادر و شهادت پدر و برادر بتیغ جفا مجروح خواهند
گردانید و شمهٔ از واقعهٔ کربلا بعرض خواجه رسانید مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم گریان شد مرتضی علی رض حاضر بود گفت یا سید المرسلین سبب
این گریه چیست آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه خبر جبرئیل را باوی باز گفت و علی رض را نیز سیلاب خون از فوارهٔ دیده ریختن
گرفت و همچنان گریان و دریغ گویان بحجرهٔ فاطمه رض در آمد چون فاطمه رض علی رض را گریان دید گفت ای پسر عم و ای همسر دل پر غم
امروز روز شادی و بهجت ست نه زمان اندوه و محنت این گریه اگر از شادی ست بفرمائی و اگر از غم ست موجب آن را باز نمائی
مرتضی فرمود که ای فاطمه رض گریهٔ من از غم حسین رض ست که پدر بزرگوارت خبر قتل او از زبان جبرئیل ع خبر میدهد فاطمه رض که این سخن استماع
فرمود خروش بر آورده چادر عصمت بر سر افگنده بحجرهٔ پدر در آمد و فریاد بر کشید که ای پدر علی مرا خبر داد که شما از قول جبرئیل چنین تقریر
فرموده اید که جمعے از جفاکاران امت و بیرحمان دون همت که حلق نورانی حسین رض را که بوسه گاه ماست به تیغ جفا مجروح گردانند
حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که آری جبرئیل چنین گفت فاطمه رض ناله آغاز کرد که حسین من چه گناه کرده باشد که در طفولیت
بروی چنین ظلمی برود و خواجه صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای فاطمه رض این صورت در سن کودکی و جوانی نخواهد بود بلکه در وقتے
واقع خواهد شد که نه تو باشی و نه من و نه علی رض باشد و نه برادرش حسن رض فاطمه رض دیگر باره خروشید که ای مظلوم مادر و ای شهید مادر و ای
بیکس مادر چون در آن زمان پدر و مادر و برادر نباشد که بمصیبت تو قیام نماید و شرائط تعزیت تو بجای آرد کاشکی من
زنده بودمی تا اقامت مراسم مصیبت تو نمودمی راوی گوید که هاتفی آواز داد که ماتم او را مصیبت زدگان تا آخر الزمان خواهند

داشت که هر سال چون آن موسم در آید که اورا شهید کرده اند ایشان تعزیت وی را تازه گردانند و شرط مصیبت او را بجا می
آرند اشک ندامت از دیده ببارند آه جگر سوز از سینه بر کشند بیت زین مصیبت و اغبار سینهٔ سوزان ملت + زین عزا صد شعلهٔ
غم بر دل بریان ماست + شیخ مفید فرموده که در وقتی که جبرئیل ع به تهنیت ولادت حسین رض می آمد فرشته دید و بر روی زمین افتاده
و زار زار مینالید جبرئیل نزد وی آمد و اورا بشناخت که از ملائکه آسمان سوم بود مقام هفتاد هزار ملک و فطرس نام داشت جبرئیل ع
گفت ای فطرس این چه حالست که بر تو مشاهده می کنم گفت ای روح الامین حق سبحانه مرا کاری فرموده اندک تهاونی
در آن از من واقع شد برق غیرت در آمد و پر و بال من بسوخت دیروز بر مسند عزت بودم و امروز در مهلکهٔ مذلتم بیت دیروز
کسے نه بد ز بزیبائی من + وامروز کسی نیست برسوائی من + ای عم جبرئیل تو کجا میروی گفت مرا بملازمت سید عالم صلی الله
علیه و آله وسلم فرستاده اند جهت تهنیت مولودی که اورا واقع شده فطرس بنالید که چه شود که مرا با خود بری شاید که آنحضرت
مرا شفاعت کند و پر و بال من بمن باز رسد تا به مقام خود روم جبرئیل ع اورا همراه بیاورد و بعد از ادای تحیت و تهنیت صورت
واقعه بعرض رسانید و در آن محل مجلس حسین رض بر کنار رسول ع بود آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای فطرس بیا خود را بر حسین رض
من بمال فطرس بیامد خود را در وجود مبارک حسین رض مالید و پر بافر و بال اقبال یافته پرواز نموده و بصومعهٔ عبادت خود باز رفت
و بعد از شهادت حسین رض چون بر آن قضیه مطلع شد گفت الهی چه بودی که مرا خبر شدی تا برفیقان خود بزمین رفتمی و با دشمنان وی
حرب کردمی خطاب رسید که اگر آن صورت وقوع نیافت حالا هفتاد هزار فرشته که تابع تواند برو و بر قبر وی ملازم شو و هر صبح و
شام برو گریه کنید و ثواب آن آب دیدهٔ خود را بدان نها که در مصیبت وی گریانند بخشید فطرس فرود آمد بزمین کربلا و بدانچه اورا فرموده
اند بدان مشغول ست بیت زین واقعه دیدهٔ فلک گریان ست + زین غم دل مهر بر فلک بریان ست + در شواهد آورده که
حسین رض را جمالی بود که چون در تاریکی نشستی از بیاض جبین و بریق رخسارهٔ وی بوی راه بردندی و دیگر از سینه تا بپا مشابهت
بود با حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم و حسن رض از فرق تا بسینه مانند تر بوده بدانحضرت در سنن ترمذی بروایت یعلی ابن
مره رضی الله عنه مذکورست که شنیدم از رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم که می فرمود که حسین رض از من ست و من از حسینم
خدای دوست دارد آنکس را که حسین رض را دوست دارد حسین رض سبطے ست از اسباط و آنحضرت صلوات الله وسلامه علیه
حسین رض را بسیار دوست می داشت و آنکس را که دوست حسین بود هم دوست می داشت چنانچه در اخبار آمده که روزی رسول
صلی الله علیه و آله وسلم با جمیع یاران در کوچه می گذشت جماعتی کودکان بازی می کردند آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرا رفت
و از ان میانه کودکے را بگرفت و بر پیشانی او بوسه داد و اورا بر کنار نشاند برخی از یاران گفتند یا رسول الله این کودک را که
بدولت نوازش شما سر فراز شد نمی دانیم این کیست و حالش چیست گفت ای یاران مرا ملامت مکنید که من روزی دیدم که
این کودک با حسین رض من بازی می کرد و خاک قدم او بر مے گرفت و بر چشم خود میمالید من از ان روز باز اورا دوست گرفتم و
فردا شفیع وی و پدر و مادر وی خواهم بود بحکم الهی فرماید نظم پسر مرتضی امام حسین رض × که چو او ے نبوده در کونین +
مصطفی مر ورا کشیده بدوش + مرتضی پرورده در آغوش + عقل در بند عهد و پیمانش + بوده جبرئیل ع مهد جنبانش +
شیخ کمال الدین ابن الخشاب رحمه الله آورده و در شواهد نیز هست که روزی حسن رض و حسین رض پیش حضرت رسالت صلی الله علیه

وآله وسلم کشتی می گرفتند و فاطمه رض نیز آنجا حاضر بود رسول صلی الله علیه وآله وسلم حسن رض را گفت بگیر حسین رض را فاطمه رض فرمود که یا رسول الله بزرگ را می گوئی که خورد را بگیر آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم گفت که اینک جبرئیل حسن را می گوید که حسین را بگیر و در عیون الریاض از حسین رض روایت می کند که روزی به نزدیک جد بزرگوار خود رفتم و ابی بن کعب رضی الله عنه نزدیک وی نشسته بود حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم مرا گفت مَرْحَبًا بِكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللهِ يَا زَيْنَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ یعنی خوش آمدی ای آرایش آسمان و زمین ابی بن کعب گفت یا رسول الله کسی جز تو آرایش آسمان و زمین تواند بود حضرت صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای ابی بدان خدای که مرا برانگیخته است به پیغامبر بحق که حسین بن علی رض در آسمانها بزرگتر از آن ست که در زمین و او را در یمین عرش مصباح هدی و سفینهٔ نجات نوشته اند و در تتمه این حدیث صفت اولاد حسین رض و اسما و ادعیه ایشان ست و ابن الخشاب باسناد خود از ابی عوانه رض نقل می کند که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که حسن رض و حسین رض دو گوشوارهٔ عرش اند و در آن محل که حضرت عزت تعالی شانه بهشت را بیافرید باوی خطاب کرد که تو مسکن فقرا و مساکین خواهی بود بهشت گفت یَا رَبِّ لِمَ جَعَلْتَنِیْ مَسْكَنَ الْمَسَاكِیْنِ ای پروردگار من چرا مرا مسکن مسکینان و منزل درویشان گردانیدی ندا رسید که آیا راضی نیستی که ارکان ترا آراسته گردانیم به حسن رض و حسین رض بهشت بدین صورت تفاخر کرد و مباهات نمود گفت رَضِیْتُ رَضِیْتُ خشنود شدم و خورسند گشتم اگر بهشت ست ارکان آن آراسته بحسن رض و حسین رض ست اگر عرش مجید ست گوشوارهٔ آن حسن رض و حسین رض ست اگر دل مومن ست روشن بدوستی حسن رض و حسین رض ست یکی از عظمای این امت فرموده شعر بِسِبْطَیْ رَسُوْلِ اللهِ صَدْرِیْ مُنَوَّرٌ ٭ وَحُبُّهُمَا فِیْ جَنَّةِ الْقَلْبِ یُزْهِرُ نظم بهر دو سبط نبی هست سینه ام روشن ٭ هوای هر دو مرا هست در دل مسکین ٭ دو در درج کرامت دو بدر برج کمال ٭ دو مهر اوج هدایت دو صدر مسند دین ٭ فلک متابع این و ملک ثناگر آن ٭ جهان منور از آن و زمان مزین از این ٭ در کنز الغرایب آورده که اعرابی بحضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم آمد و گفت یا رسول الله آهو بچه صید کرده ام و هدیه بحضرت تو آورده ام خواجهٔ عالم صلی الله علیه وآله وسلم قبول فرمود ناگاه حسن رض بن علی رض بمسجد درآمد و آهو بچه را دید بدان میل کرد حضرت صلی الله علیه وآله وسلم آن آهو بره را بحسن رض داد و زمانی برآمد حسین رض پیدا شد و دید که برادرش آهو بره دارد با او بازی می کند گفت ای برادر این آهو بره از کجا آوردی گفت جد من بمن داده است حسین در مسجد دوید و گفت یَا جَدَّاهُ برادرم را آهو بچه دادی و مرا ندادی این سخن را اعاده می کرد و رسول خدای صلوات الله وسلامه علیه او را دلداری میداد و در تسلی خاطر او میکوشید تا کار بگریستن افتاد حسین خواست که بگرید ناگاه عرابیان در مسجد برآمد نگاه کردند ماده آهوی دیدند که بتعجیل می آید و بچه با خود داشت پهلو بر می زد و او را میدوانید تا پیش آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم رسید و بزبان فصیح گفت یا رسول الله دو بچه داشتم یکی را صیاد گرفت و نزدیک تو آورد و یکی با من ماند بدو خورسند شدم و حالا او را شیر میدادم ندائی بمن رسید که بزودی بچه خود را پیش انداز و بخدمت سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم برسان که حسین رض در پیش وی ایستاده است و برای آهو بره می خواهد که بگرید ملائکه بجهت نظارهٔ او از صوامع طاعت سر بیرون کرده اند و اگر او بگرید همه مقربان بگریه و فریاد می آیند بشتاب و پیش از آنکه اشک بر رخسارهٔ مبارک او روان شود این بره خود را بوی ببر یا رسول الله مسافت دور قطع کرده ام و گویا زمین را در نوردیدند تا من زود برسیدم و بحمد الله که هنوز اشک بر روی وی فرو نیامده است خروش از صحابه برآمد و رسول صلی الله

علیه وآله وسلم آن آهو را دعا گفت و حسین رض آن آهو بره را پیش کرده همراه برادر بحجره درآمدند و صورت واقعه مشروح بعرض فاطمه رض رسید ای عزیز ملائکه مقربین و رسول رب العالمین نمی خواستند که اشک بر چهرهٔ حسین روان گردد آنها احوال آیا که قطرات خون از فرق مبارکش بر رخسار وی روان ساختند چگونه خواهد بود نظم رخی که بوسه گه شاه انبیا باشد ٭ بخاک و خون شده پنهان کجا روا باشد ٭ کسیکه چشمهٔ کوثر عطای جد وی ست ٭ بدشت کرب بلا تشنه لب چرا باشد ٭ روا بود که جگر گوشهٔ رسول خدای ٭ فتاده غرقه بخون سر ز تن جدا باشد ٭ اما اخلاق ستوده و اوصاف پسندیده امام حسین رض نه در آن مرتبه است که بدستیاری قلم تیز زبان به پیرامن تحریر آن توان گشت و بپای هرزه پوی وهم سبک رو بحوالی بساط تقریرش توان گذشت قطعه خامهٔ وهم هوس کرد که تحریر کند ٭ صورت مدحت او بر ورق گویائی ٭ خرد ش گفت که آن پایهٔ رفعت که وراست ٭ تو بدین فهم کی از عهده برون می آئی ٭ سخاوتش که بار نامهٔ حاتم را طی کرده بر دفاتر روزگار مسطور ست و شجاعتش که داستان رستم و دستان را منسوخ ساخته و شمهٔ از آن در محاربهٔ کربلا گذارش خواهد یافت در جراید اخبار مذکور ست که آتش قهرش چون برافروختی بشرارهٔ تیغ برق آثار خرمن عمر دشمن خاکسار را صاعقه وار بسوختی و آب سرچشمهٔ لطفش چون ترشح نمودی غبار جرائم و اوزار را از صفحهٔ حال هر گنهگار محو فرمودی و در باب حلم کامل و خلق عظیمش امام نجم الدین عمر نسفی رحمه الله حکایتی در تفسیر تیسیر آورده وقتی که معنی این آیت را بیان می کند که اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِیْنَ یعنی بهشت آماده کرده شده است برای پرهیزگاران اَلَّذِیْنَ یُنْفِقُوْنَ آنانکه نفقه می کنند فِی السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ در آسانی و سختی یا توانگری و درویشی وَالْكَاظِمِیْنَ الْغَیْظَ و فرو خورندگان خشم را وَالْعَافِیْنَ عَنِ النَّاسِ و عفو کنندگان از مردمان وَاللهُ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ و خدای دوست می دارد نیکوکاران را مضمون این حکایت راجع است باین که روزی آن نوبادهٔ بوستان ولایت و باکورهٔ حدیقهٔ هدایت سبط نبی و نخل ولی یعنی حسین رض بن علی رض با جمع مهمانان از اشراف عرب و عظمای با علم و ادب بر سر خوانی نشسته بودند خادمش با کاسهٔ آش گرم بمجلس درآمد و از غایت دهشت پایش بحاشیهٔ بساط برآمد و کاسه بر سر شاهزاده افتاد و بشکست و آش بر سر و روی مبارکش فرو ریخت شاهزاده از روی تادیب نه از راه خشم و تعذیب در و نگریست خادم از ترس بیهوش و متحیر مانده بود که ناگاه بر زبانش جاری شد که وَالْكَاظِمِیْنَ الْغَیْظَ حسین فرمود که خشم فرو خوردم گفت وَالْعَافِیْنَ عَنِ النَّاسِ حسین جواب داد که عفو کردم خادم تتمهٔ آیت برخواند که وَاللهُ یُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ سبط رسول صلی الله علیه وآله وسلم در مقابله آن گفت از مال خودت آزاد کردم و مؤنت معیشت تو بر ذمهٔ کرم خود لازم گردانیدم مثنوی

آنکه در رو سیرت نیکو بود ٭ آدمی از آدمیان او بود
نیکی مردم نه بنکوروئی ست ٭ خوی نکو مایهٔ نیکوئی ست

حضار مجلس از آن خلق و خوی متعجب شده بر زبان راندند که اَللهُ اَعْلَمُ حَیْثُ یَجْعَلُ رِسَالَتَهٗ خدای می داند که چه میباید داد و بکه بیاید داد و جناب ولایت انتما خواجه محمد پارسا قدس سره در فصل الخطاب همین نقل را آورده و فرموده مناقب آن کسانیکه پاره از پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم باشند و خدای تعالی در بارهٔ ایشان گفته باشد اِنَّمَا یُرِیْدُ اللهُ لِیُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَیْتِ وَیُطَهِّرَكُمْ تَطْهِیْرًا کی بپایان رسد ع کان دریا را کناره پدید نیست ٭ و چون مقصود از جمع این اوراق ایراد بعضی از احوال آنحضرت ست درین محل بهمین قدر از ذکر محامد و فضائلش اختصار رفت و بعضی دیگر بجای خود سمت ذکر خواهد یافت آورده اند که چون شاهزاده حسن رض بن علی رض رخت زندگانی ازین منزل فانی بنزهت سرای جاودانی کشید

بیت آن والی خطهٔ ولایت گرفت × زین خانه بجانهٔ ازین بهتر رفت × والی شام خواست که پسر خود را ولیعهد خود گرداند
پس از اهل شام و عراق بیعت وی فراستد و داعیه نمود که اشراف حجاز نیز دران معنی موافقت نمایند اهل مدینه و مکه توقف نمودند و
قضایای عجیب درین محل روی نموده که تفاصیل آن از کتب مبسوطه توان دانست القصه ضرورت شد که حاکم شام خود بمدینه آمد
مردم مدینه را راضی ساخته در جریدهٔ اهل بیعت داخل گردانید اما چهار کس ازین صورت ابا نمودند یکی حسین رض بن علی رض دوم عبدالرحمن
بن ابی بکر رض سوم عبدالله بن عمر رض چهارم عبدالله بن زبیر رض و هرچند از روی عنف و غلظت کوشیدند بطریق لطف و رفق و ملایمت
در آمدند بجائی نرسید و رفقای اربعه از مدینه طیبه روی بمکه مبارکه زادها الله تعظیما و تکریما نهادند و والی شام از عقب ایشان بمکه
رفت و آنجا نیز هم بیعت فیصلی نیافت و احوال برهمین منوال میبود تا وقتیکه والی شام از جام انجام کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
جرعه چشید و رخت از خاکدان دنیا بدار الجزا کشید مصرع رفت و منزل بدیگری پرداخت + ارکان دولت معاویه اجتماع
نموده یزید را بر سریر حکومت نشانیدند و ندای امارت او باستماع خاص و عام اهل عراق و شام رسانیدند و درین اثنا جمعی از
خواص وی بر سبیل دولت خواهی گفتند اگر می خواهی که مملکت بر تو قرار گیرد و نعمت حکومت پایدار بماند همان چهار بزرگ حجاز را که
در زمان حیات پدرت از بیعت تو ابا کردند و بامارت و ایالت تو سر فرو نیاوردند بهر نوع توانی به بیعت خود در آور و اگر در مقام عناد و
جدال باشند در دفع ایشان لوازم جد و جهد بتقدیم رسان یزید این سخن را بتلقی قبول نموده نامه نوشت بولید بن عقبه که در آن
ولا والی مدینه بود مضمون آنکه خلیفهٔ روی زمین عالم فانی را وداع کرده روی بسرای باقی آورد و مرا در حال حیات خلیفهٔ
خود گردانید و من از جرأت اولاد ابوتراب و سفک دمای شیخ و شاب می ترسم باید که چون از فحوای این مکتوب واقف
شوی از اهل مدینه بیعت من بستانی و در قصه دیگر نوشته بود مشعر بآنکه از حسین بن علی و عبدالله بن عمر و عبدالرحمن بن ابی بکر رض
و عبدالله بن زبیر رض بیعت مرا بستان و درین باب اهمال منمائی که محل تسویف و هنگام تاخیر نیست نظم
فرصت غنیمت ست در جهد بر گشائی × چون وقت فوت شد نتوان اندران رسید × فرصت چو در گذشت و محصل نشد مراد ×
تا چند پشت دست بدندان توان گزید × و اگر از بیعت من ابا نمایند سرهای ایشان را بدار الملک شام فرست اما چون
نامه بولید رسید و بر مضمون آن اطلاع یافت گفت اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ مرا با پسر فاطمه رض چکار و از بیم فتنه
بتعجیل تمام مروان را که در آن زمان در مدینه ساکن بود طلبید و او را بر کماهی حالات مطلع گردانیده دران باب با وی
مشاورت کرد مروان حکم کرد و گفت هر چهار کس را فی الحال حاضر کن و بر بیعت تکلیف نمائی اگر در مبایعت متابعت نمایند
فهو المطلوب و الا به تیغ تیز حکم خود را بر ایشان روان گردان خصوصا در طلب حسین رض و ابن زبیر رض تاخیر جائز مدار و پیش از آنکه خبر
مرگ والی شام افشا یابد به بیعت آن دو کس خلافت یزید را مستحکم گردان ولید کس بطلب حسین و ابن زبیر فرستاد و ایشان
در مسجد مدینه با یکدیگر سخن می گفتند فرستادهٔ ولید گفت امیر شما را می خواند اجابت کنید ایشان گفتند تو برو ما از عقب
بر سیم فرستاده باز گشت و عبدالله بن زبیر از حسین رض پرسید که هیچ می دانی که ولید ما را چرا می طلبد حسین رض گفت بخاطر من
می رسد که حاکم شام مرده است چه من امشب در خواب دیدم که منبر وی نگونسار شده و آتش در سرای وی افتاد
حالا این خبر رسید و می خواهند که از ما بیعت یزید بستانند ابن زبیر گفت که اگر حال برین نمط باشد تو چه خواهی کرد حسین رض

گفت من می شنوم که او خمار و زمارست و ما بقیهٔ آل رسولیم چگونه جائز باشد که متابعت چنین کس کنیم ایشان درین سخن بودند که
رسول ولید باز آمد که امیر انتظار شما می کشد حسین رض بانگ بروی زد که این همه تعجیل چیست اگر هیچکس نیاید من خود می آیم قاصد
باز گشته صورت حال با ولید تقریر کرد مروان گفت ای ولید حسین عذر خواهد کرد و نخواهد آمد ولید گفت خاموش باش که حسین رض
غدار نیست هر وعده که کند بوفا مقرون گرداند مثنوی کو ملکی بر صفت آدمی ست + اوست که سر تا قدمش مردمی ست +
تاج وفا بر سر او افسر ست + افسرش از فرق فلک برترست + آورده اند که ولید مرد خدای ترس بود و حرمت اهل بیت
رعایت می نمود چون صفت وفاداری و پاکیزه روزگاری حسین رض باز گفت مروان خاموش شد اما چون رسول ولید مراجعت نمود حسین رض
متوجه منزل خود شد و سی کس از غلامان و موالی خود مرتب و مسلح گردانید و فرمود که با من بدار الاماره آئید و بر در سرای ولید بنشینید
اگر آواز مرا بلند بشنوید بی تحاشا در آئید تا بر شما روشن شود که قصد قتل من دارند و هیچکس را تعرض مرسانید پس آنحضرت عصای
رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم بدست گرفته روان شد تا بخانهٔ ولید رسید پس وصیت گذشته را با موالی خود مکرر ساخته
بدرون خانه در آمد ولید را دید با مروان نشسته چون شاهزاده برسید تعظیم کردند حسین بجای خود قرار گرفت و گفت باعث بر طلب
من چه بوده ایشان صورت حال از وفات پدر و بیعت پسر بتمام در میان آوردند حسین رض جواب داد که مناسب نیست که چون من
کسی به پنهانی بیعت کند فردا که این خبر آشکارا گردد و عامهٔ اهل اسلام مجتمع گردند تا هر چه مصلحت باشد بتقدیم رسید آید ولید گفت
یا ابا عبدالله سخن سنجیده گفتی بسعادت باز گرد و فردا تشریف حضور ارزانی دار مروان گفت ای امیر دست از حسین رض باز مدار که اگر
او را بگذاری دیگر بوی قادر نگردی او را حبس کن تا بیعت کند و اگر امتناع نماید بفرمای تا سرش بردارند حسین از روی
غضب بمروان نگریست و گفت یا ابن الزرقاء کرا زهره باشد که مثل این حرکت به نسبت من بر خاطر گذارند و تو امر می کنی که سر
من بردارند هر که قصد من کند روی زمین را از خون او رنگین کنم پس با ولید خطاب کرد که تو نمی دانی که ما اهل بیت نبوت و معدن
رسالتیم و خانهٔ ما محل رحمت و مکان آمد و شد ملائکه است با یزید که شراب میخورد و علانیه انواع فسق از وی ظاهر میشود چگونه
بیعت کنیم فردا که مجلس منعقد گردد آنچه گفتنی باشد بگوئیم ببینیم که حق و اولی بخلافت کیست و چون آواز حسین رض بلند شد و
مردمی که بر در سرای بودند خواستند که پا در دار الاماره نهاده دست بروی نمایند آنجناب تفرس این معنی کرده بتعجیل از خانه
بیرون آمد و موالی خود را از دخول مانع شد و بمنزل شریف خویش شتافت مروان با ولید گفت ای امیر بسخن من عمل
ننمودی و حسین رض از دست برفت بخدای سوگند که دیگر حکم تو بروی جاری نگردد ولید گفت وَیْحَکَ یا مَرْوَان مرا بکشتن
حسین رض می فرمائی والله اگر شرق و غرب عالم بمن دهند در خون او سعی ننمائیم ای مروان فردای قیامت ترازوی اعمال
کشندهٔ حسین رض از حسنات خالی باشد و شخصی که خفت میزان او بدین مثابه بود هر آئینه حق عز و علا یوم الحساب بنظر رحمت در و
ننگرد و او را بعذاب الیم و عقاب عظیم معذب و معاقب گرداند قطعه روز جزا کشندهٔ فرزند مصطفی + بی شبهه لایق درکات جهنم ست +
پس کور دل کسی که کند قصد سروری + کو نور چشم سید اولاد آدم ست + مروان بعد از استماع این سخنان خاموش شد ولید کس بطلب
عبدالله بن زبیر فرستاد و او وعده آمدن تعلل مینمود تا شب در آمد و با جمعی از خواص خود براهی که شارع عام نبود روی بمکه
نهاد و کسان از عقب فرستادند و بدو نارسیده باز گشتند و ولید صورت حال به یزید باز نوشت و جواب

رسید که متمردان را باری دیگر دعوت کنند و از عبد الله بن زبیر دست باز دارد که هر جا که رود از سخط ما بروی خواهد رسید و سر
حسین رض را مصحوب جواب نامه بفرستند و بعنایت ما امیدوار باشد که مناصب ارجمند بدو ارزانی خواهیم داشت و چون رقعه بولید
رسید گفت لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ اگر یزید تمامت ربع مسکون را بمن دهد من در خون فرزند رسول خدای
صلی الله علیه وآله وسلم سعی نکنم و هر ضرری که از مخالفت یزید بمن رسد باک ندارم آورده اند که ولید بدست محرمی مضمون نامه را نوشته
نزد حسین رض فرستاد و پیغام داد که یا ابن رسول الله زمان بزمان نامه یزیدی رسد و پی در پی پیغام بقتل تو می فرماید و من درین قضیه
حیران و در بادیه این واقعه سرگردانم بیت بحال خویش فرو مانده و پریشانم + ره برون شدن از کار خود نمیدانم + اما چون
حسین از ین صورت آگاهی یافت صبر فرمود تا شب در آمد بسر روضه مصطفی صلوات الله وسلامه علیه رفته سلام کرد و گفت
یا رسول الله منم فرزند فاطمه و پسر دختر تو منم آنکس که در وقت رحلت امت را برعایت من وصیت فرمودی و شرف اولاد خود را
در کلمه اُذَکِّرُکُمُ اللّٰهَ فِیْ اَهْلِ بَیْتِیْ باز نمودی ایشان فرمان ترا کَاَنْ لَّمْ یَکُنْ انگاشتند و مرا ضایع و محروم و بی بهره و
مهجور بگذاشتند این مجملی بود که از بیوفائی جفاکاران که گفتم و چون با تو ملاقات کنم صورت وقائع را بتفصیل باز گویم پس بسیاری
بگریست و بعد از ان بنماز اشتغال نمود پس از طلوع صبح بمنزل خود مراجعت فرمود شبی دیگر باز بر سر تربت مقدس و مشهد معطر
منور آنحضرت حاضر شد مصرع هزار جان گرامی فدای روضه او + و بعد از ادای مناجات و رفع حاجات گریان گریان سر
خود را بر قبر اقدس آن سرور نهاد و بخواب رفت چنان دید که حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم با فوج عظیم از ملائکه ظاهر گشت و
سر حسین رض را بر سینه خویشتن منضم ساخته بر میان دو چشمش بوسه داد و گفت ای حسین گویا می بینم که عنقریب امت من در کربلا ترا
بکشند و تو در آن حالت تشنه باشی و ترا آب ندهند و با وجود این حرکت بشفاعت من امیدوار باشند و ایشان در قیامت
از شفاعت من محروم خواهند بود ای حسین رض پدر و مادر و برادر تو همه ملول و محزون نزدیک من آمدند و بدیدار تو اشتیاق دارند
و تو نیز مهموم و اندوهناک در پیش من خواهی آمد و ترا در بهشت درجاتی است که آن را بدون شهادت در نتوان یافت
امیر المؤمنین حسین رض در خواب گفت یا جداه من بمراجعت دنیا احتیاج ندارم مرا بگیر و با خود بقبر در آور آنحضرت صلی الله علیه و
آله وسلم فرمود که ترا از رجوع بدنیا چاره نیست تا شهادت یافته بثواب عظیم برسی حسین رض بیدار شد خیال جمال جد بزرگوار در نظر و
بشارت شهادت و مژده وصول بدرجات اعلی در گوش بمنزل شریف شتافت و از مدینه دل بر کنده سفر مکه را با خود راست
بداشت و اهل بیت خویش را جمع کرده صورت واقعه تحریر نمود اقربا و احبا حزین و اندوهگین گشتند و حسین رض شبی دیگر بزیارت برادر خود
امام حسن رض رفت بمقبره بقیع و برادر را وداع کرده بسر تربت مادر بزرگوار خود آمد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَیْكِ یَا اُمَّاہُ حسین بوداع
تو آمده است از بالای روضه آوازی شنید که وَعَلَیْكَ السَّلَامُ ای مظلوم مادر و ای شهید مادر حسین رض اینجا زمانی بگریست
و وداع فرمود و در جوف اللیل بر مشهد مقدس حضرت نبوی صلوات الله وسلامه آمد تا شرط وداع بجای آرد چون سلام
گفت و طواف فرمود و نماز گذارد و خواب برو غلبه کرد و دیگر بار حضرت مصطفی را صلی الله علیه وآله وسلم در خواب دید
که بیامد و سر وی را در کنار گرفت حسین رض گفت یا رسول الله از جای است بیچاره شده ام و بضرورت از زیارت حضرت
تو محروم میمانم و چنان می بینم که دیگر بزیارت تو نخواهم رسید حضرت فرمود که نزدیک شد که بمن رسی و می بینم که تشنه

بکشند

وگرسنه بر خاک کربلا افتاده تن نازنین تو مجروح شده سر مبارک از تن جدا گشته ای حسین رض صبر پیش گیر و در کار خود مردانه باش که
بسی نگذرد که تو نیز همچون پدر مغموم و مانند برادر مظلوم و مثل مادر خود مهموم بمن رسی با من بر خوان بهشت نشینی و میوهای مراد از نهال
عنایت خالق العباد بچینی حسین رض روایت می کند که در اثنای این حال دیدم که روی گلناری رسول صلی الله علیه وآله وسلم زعفرانی
شده و موی مشکبار عنبر نثارش پر گرد و غبار گشت من بترسیدم و گفتم یا رسول الله این چه حالت است که بر شما پدید آمد گفت ای
نور دیده من و ای فرزند پسندیده من این نشانه خاک کربلاست پس حسین رض از خواب در آمد و بشهادت خود متیقن گشته
عزیمت حرم مکه جزم کرده و شب جمعه چهارم شعبان سنه ۶۰ ستین از مدینه بیرون آمده از راه راست و شارع اعظم متوجه مکه گشت
و از سرگردانی حضرت موسی علیه السلام کلیم الله و فرار او از مصر و خوف او از فرعون و قصد جماعت قبطیان بوی یاد فرموده این آیت می خواند
فَخَرَجَ مِنْهَا خَآئِفًا یَّتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِیْ مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِیْنَ پس جمعی از مولیان و هواداران گفتند یَا ابْنَ رَسُوْلِ اللّٰہِ
از سر تربت جد خود کجا میروی و ازین روضه بهشت آئین که غیرت خلد برین ست چرا میروی جواب داد که من باختیار نمی روم
بیت بکام عاشق بیدل ز کوی یار نرفت + کسی ز روضه جنت باختیار نرفت + و کلامی که شاهزاده درین باب میفرموده +
اندر ترجمه مضمون آن این سه بیت است نظم بر دل خود من ز سر قبر نبی + بسوی هیچ سفر وانگه مقید نروم + گر نخراین سویم از
لعل و زبرجد آرند + من بدان لعل و زبرجد نروم + لیکن از جور اعادی ز چنین جا و مقام + بایدم رفت وگرنه بدل خود نروم +
و در بعضی از منازل عبد الله مطیع که از مکه می آمد بوی رسید و گفت یا ابن رسول الله بیت کرده عزم سفر لطف خدا یار تو باد +
فضل حق از همه آفات نگهدار تو باد + بسعادت و سلامت کجا میروی و چه عزیمت داری حسین رض فرمود یا عبد الله اکنون باری
از دست ظالمان از شهر خود بیرون آمده و وطن و مسکن را پدرود کرده و دل از صحبت احباب و اصحاب برداشته روی بحرم
وَمَنْ دَخَلَهٗ کَانَ اٰمِنًا آورده ام که هر روز رنجی و غمی و هر ساعت محنتی و المی بمن می رسد رباعی گردون همه اسباب غم
می سازد + وز من بکسی دگر نمی پردازد + از خاک در جد خودم دور انداخت + چون باد بگرد عالمم میتازد + حالا عزیمت مکه دارم
چون بدانجا رسم آنچه مقتضای وقت و صلاح روزگار باشد بران عمل خواهم کرد عبد الله گفت آثار صحت و سلامت و انوار
عافیت و کرامت ملازمان خادمان این حضرت باد بیت اقبال مطیع و بخت یار تو بادا + توفیق رفیق روزگار تو بادا +
مرا چیزی بخاطر رسیده اگر دستوری دهی بنده عرض رسانم حسین رض فرمود که تو دوست منی و سخن دوستان بسمع قبول اصغا باید
نمود بگوی تا بشنوم گفت یَا ابْنَ رَسُوْلِ اللّٰہِ تو امروز سرور عالمی و مهتر و بهتر اولاد آدمی برو و در حرم بنشین که اهل حرم دیگری
را بر تو اختیار نکنند و زنهار که بگفتار کوفیان مغرور نشوی و بچاپلوسی ایشان فریب نیابی که پدر ترا در آن دیار شربت شهادت
چشانیدند و با برادرت وفا نکرده انواع محنت بوی رسانیدند و من می دانم که ایشان ترا خواهند طلبید و اگر بروی ترا تنها
خواهند گذاشت و طریقه وفا و درست عهدی نگاه نخواهند داشت ع که در جبلت این کوفیان مروت نیست +
حسین رض سخن او را تصدیق فرمود و در باره وی دعای خیر کرده وداع نمود و چون منازل و مراحل بیابان رسیده چشمش بر خیال
مکه افتاده هم از حال موسی علیه السلام و رسیدن او بمدین یاد کرده بتلاوت این آیت وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَآءَ مَدْیَنَ قَالَ
عَسٰی رَبِّیْ اَنْ یَّهْدِیَنِیْ سَوَآءَ السَّبِیْلِ اشتغال فرمود و چون اهل مکه از قدوم مبارکش خبر یافتند بطریق استقبال

از روی اعزاز و اجلال بشتافتند و بدیدار عزیزش استبشار نموده اظهار مسرت کردند و بزبان حال نغمهٔ این مقال بگوش هوش ارباب وجد و حال می رسانیدند **نظم** دولت وصل تو دایم زخدا می جستیم + کعبهٔ کوی تو از راه صفا می جستیم + هر سحرگاه باخلاص تمام از سر صدق + دست برداشته بودیم و ترا می جستیم + طاق ابروی تو کان قبلهٔ مشتاقان ست + گاه و بیگاه بمحراب دعا می جستیم + و در منزلی که نزول فرمود فوج فوج بملازمتش میرسیدند و چون خبر رفتن حسین رض بن علی رض و ابن زبیر به یزید رسید ولید را به تهمت تقصیر در گرفتن ایشان از امارت مدینه عزل کرد و ابن الاشدق را والی ساخت اما والی مکه سعید بن عاص بود و موذن حسین رض بر پنج وقت بانگ نماز در غایت بلندی می گفت و قومی عظیم بروی نماز میگذاردند سعید بترسید که ناگاه در موسم حج که مردم از اطراف و جوانب جمع شوند بهواداری حسین رض او را هلاک کنند بگریخت و بمدینه برفت و به یزید مکتوبی نوشت و از آمدن حسین رض بمکه و میل مردم بوی در آنجا یاد کرد اما چون اهل کوفه شنیدند که حاکم شام وفات کرده است و حسین رض بن علی رض از بیعت یزید امتناع نموده و چون اقامت وی در مدینه متعذر بوده بمکه مبارکه عظمها الله رفته و آنجا مقیم شده و هواداران امیر المومنین علی رض در خانهٔ سلیمان بن صرد خزاعی جمع شدند و سلیمان گفت ای یاران یزید حسین رض را به بیعت خود می خواند و ادا با کرده بضرورت از وطن خود جلا کرده بمکه رفته است و شما شیعهٔ وی و شیعهٔ پدر وئید بیائید و ویرا یاری دهید تا حق را در مرکز خود قرار دهد پس هفتاد تن از اشراف کوفه چون مسیب فرازی و رفاعه بن شداد و حبیب بن مظاهر و محمد کثیر و ورقاء عازب و محمد اشعث و عبد الرحمن بن مخنف و عبد الله عفیف و طارق اعمش و اعمش طارق و مختار ابی عبیده و عمرو امثال ایشان بر دست قاضی شریح سوگند خوردند که در هواداری آل علی رض تقصیر نمایند و حسین رض را با مامت برداشته مال و جان فدا کنند پس نامه نوشتند از روی نیازمندی مضمون آنکه فلان و فلان تحیت بغایت و سلام مالا کلام می رسانند و می گویند که پسر دشمن پدرت میخواهد که بی مشاورت اهل ملت متصدی امر حکومت گردد و ما که دوستان تو و شیعهٔ پدر توایم با مامت و خلافت وی راضی نیستیم و داعیهٔ آن داریم که در رکاب تو با دشمنان مقاتله کنیم و انفس و اموال خود را وقایهٔ ذات بی بدل تو گردانیم پس بوجه اقبال متوجه ما شو بفرح و سرور و بهجت و حبور که تو امام سدیدی و همام رشیدی و سید مطاعی و خلیفهٔ واجب الاتباعی و حالا پیشوا و حاکم ما نعمان بشیر ست و او مردی ضعیف و حقیر ست نه بزرگی از اهل کوفه بجمع او می رود و نه درویشی سخن او می شنود تنها در قصر امارت نشسته است و غیر از عید و جمعه در های منزل او بسته اگر شما تشریف قدوم ارزانی میفرمائید بقدم کرم بدین صوب تجشم می نمائید ما نعمان را از کوفه بیرون می کنیم و با لشکر ساخته و پرداخته روی بشام می آریم **نظم** ز تو رایت دولت افراختن + ز ما لشکری بیکران ساختن + سپاهی چو آشفته پیلان مست + همه نیزه و گرز و خنجر بدست + چو با تیغ آهنگ خون آورند + ز سنگ آب و آتش برون آورند + چو تیر از کمان بر کمین افگنند + سر آسمان بر زمین افگنند + و هر که از غایت سرکشی چون خیمه پای در دامن اطاعت آنحضرت نکشد مانند میخ خیمه اش طناب در گردن افگنده و سر کوفته بزمین فرو بریم و هر که قلم مثال در طریق اخلاص کمر ملازمت آنحضرت بر میان جان نه بندد بسیاهی سپاه ظفر پناه آب سیاه در چشمهٔ چشمش آورده بند از بند جدا کنیم **نظم** آنجا که گردنان جهان سر بر آورند + جز تیغ آبدار تو مالک رقاب نیست + دشمن که در قتال سوالی اگر کند + غیر از زبان تیر تو او را جواب نیست + القصه مبالغهٔ بسیار در طی آن طومار فرموده بودند و اظهار اشتیاق

جمال با کمال شاهزاده نموده **قطعه** ای آرزوی دیدهٔ دل اندر هوای تست + جانها اسیر سلسلهٔ مشکلای تست + ما جان فدای خنجر تسلیم کرده ایم + خواهی ببخش و خواه بکش رای تست + پس آن نامه را به عبد الله بن سلع همدانی و عبد الله بن مسمع بکری دادند و ایشان را بملازمت آنحضرت فرستادند چون حسین رض نامه را مطالعه فرمود بار سولان از لا و نعم هیچ نه گفت و جواب نامه نیز نه نوشت و بنا بر آنکه رسولان دیر تر مراجعت می نمودند اشراف و رؤسای کوفه بشیر بن مسهر صیداوی و عبد الرحمن بن عبید ارحبی را بطلب امام حسین رض فرستادند و مصحوب ایشان قریب پنجاه مکتوب که عظمای آن دیار ارسال نموده بودند و نور الائمه خوارزمی آورده که اهل کوفه صد و بیست نامه بحسین رض فرستادند و هیچ کدام را جواب ننوشت کوفیان دیگر باره هانی بن هانی سبعی و سعید بن عبد الله خثعمی را با مکاتیب بسیار بمکه روان کردند و بعد از توجه این جماعت شبث بن ربعی و عروه بن قیس و عمرو بن الحجاج و جمعی دیگر که در کوفه اعتبار و اقتدار تمام داشتند باتفاق نامه نوشته در صحبت سعید بن عبد الله الثقفی بجانب مکه فرستادند و این طائفه از پی یکدیگر بتقبیل عتبهٔ علیهٔ ولایت پناهی سرفراز گشته مکتوبات را تسلیم نمودند و مضامین همه مکاتیب قریب بمضمون مکتوب نخستین بود و ابو المفاخر خوارزمی در مقتلی که نوشته ابیاتی چند از منظومات خود از قبل اهل کوفه آورده و دو بیت از آن این ست **قطعه** هیچ رای نیست ما را جز وصال روی تو + هیچ رای نیست ما را جز خم گیسوی تو + بر عدو بکشا کمین و زود ستان نصرت طلب + ای نهاده حق تعالی فتح در بازوی تو + اما چون ارسال رسل و رسائل کوفیان بسر حد افراط رسید امیر المومنین حسین رض در جواب ایشان نوشت که مکتوبات شما رسید و بر مضمون آنها که مشتمل بر اظهار محبت و منطوی بر آثار مودت شما بود نسبت بمن اطلاع افتاد و غایت اشتیاق شما که بقدوم من دارید و نهایت انتظار شما که برای ملاقات من می برید معلوم گشت بدانید که من در اسعاف مطلوب و انجاح مقصود شما اهمال و تاخیر جایز نخواهم داشت و حالا برادر و پسر عم خود مسلم رض بن عقیل را بآن صوب فرستادم تا کیفیت حال و صدق مقال شما را معلوم کند اگر بر سر حرف سابق باشید با او بیعت کنید و او مرا از بیعت شما اعلام دهد تا بزودی متوجه آنجانب شوم و بر شما باد که مسلم را یاری دهید و جانب او فرو مگذارید که امامی که بکتاب خدا عمل نماید و عالم و عادل باشد با حاکمی که مصدر فسق و ظلم بود برابر نیست آورده اند که عبد الله با حسین ملاقات کرد و در باب مردم کوفه سخنان درمیان آورد و حسین رض فرمود که ای پسر عباس تو می دانی که پسر دختر رسول خدایم ابن عباس گفت اَللّٰهُمَّ نَعَمْ اَللّٰهُمَّ نَعَمْ من هیچکس را جز تو در عرصهٔ عالم پسر دختر رسول خدای نمی دانم و پسر دختر پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم برادرت بود و تو و اکنون بر روی زمین غیر از تو مردی که نبیرهٔ پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم باشد نیست و نصرت و معاونت تو بر امت فریضه است حسین رض گفت یا ابن عباس تو چه گوئی در حق جماعتی که مرا از خان و مان و منشاء و مولد من بیرون کنند و از مجاورت زیارت جدم صلوات الله و سلامه علیه مهجور سازند و قصد کشتن من داشته باشند تا در هیچ موضع از خوف ایشان قرار نتوانم گرفت ابن عباس این آیت برخواند که یُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ تا آخر پس گفت یا ابن رسول الله تو از زمرهٔ ابرار فرقهٔ اخیاری و من گواهی می دهم که از رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم شنودم که می گفت بدان خدای که جان محمد در قبضهٔ قدرت [illegible]ت که فرزند مرا در میان هیچ قوم نکشند که ایشان توانند که او را یاری دهند و ندهند که خدای تعالی میان دلها و زبان [illegible]ی ایشان خلاف افگند ای حسین رض هر که از تو اعراض نماید او را در جهان

هیچ حظی نباشد و نصیبی نه بیند حسین رض گفت اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ بارخدایا گواه باش ابن عباس گفت جان من فدای تو باد سخن تو بآن
می ماند که از وفات خود خبری می دهی و از واقعهٔ خویشتن مرا آگاه می گردانی و از من نصرت و معاونت طلب می نمائی بخدای
سوگند که اگر پیش تو شمشیر زنم تا هر دو دست من بیفتد هنوز حقی از حقوق تو نگذارده باشم و من حالا توجه مدینه دارم و ترا نیز استدعا
می نمایم که بیائی و بر سر تربت جد بزرگوار خود صلی الله علیه و آله و سلم قرار گیری حسین فرمود که مرا دشمنان کی گذارند که قرار گیرم و من اگر
آنجا توانستمی بودن هرگز بیرون نیامدمی و از نزهتگاه وصال روی بمحنت خانهٔ فراق ننهادمی **نظم** بیدلان را نیست راه
در عشرت آباد وصال + بعد ازین ما و فراق و گوشهٔ ویرانهٔ + خانمان گر گشت ویران شکر کز اقبال دوست + بر سر کوی بلا
داریم محنت خانهٔ + ابن عباس رض گفت ای حسین رض چون التماس ما را در توجه بمدینه رد می کنی باری برسل و رسایل کوفیان مغرور
مشو بمواعید کاذبهٔ ایشان از حرم محترم بیرون مرو حسین رض بمقتضای رای خود عمل نموده در ارسال مسلم بن عقیل بکوفه بجهت
گشت و چندانچه عبدالله رض عباس رض مبالغه کرد بجای نرسید چه فایده قضا نام خاطر عاطر آنحضرت را با اهل بیت وی بجانبی می
کشید که سعادت شهادت در آن صوب بود **نظم** با قضا بر نمی توان آمیخت + با قدر بر نمی توان آمد + هر درے کز قدر
کشاده شود + جز از آن در نمی توان آمد + اما راوی گوید که چون والی مکه گریخته بمدینه رفت و بسوی شام نامه فرستاد
و از آمدن حسین رض بمکه و رجوع مردم بوی اخبار نمود یزید را عرق عداوت اصلی و فرعی در حرکت آمده تمامی همت و همگی نهمت
بر دفع حسین رض گماشت و با اهل رای و تدبیر در آن باب مشاورت نمود در کنز الغرایب آورده که سبب عداوت یزید بحسین رض
دو نوع بود صوری و معنوی معنوی تناکر ارواح ست در روز میثاق و صوری دو نوع ست اصلی و فرعی و در حقیقت فروع
تبع اصول باشند و صور تابع معانی و بواسطه تناکر ارواح ست که اختلاف در میان اشباح پدید آمده و ملخص این سخن
آنست که ارواح انبیا و اولیا و مومنان و مطیعان و صالحان مظاهر لطف و رحمت حق اند بر تفاوت درجات ایشان و ارواح
کفار و فجار و مشرکان و منافقان و فاسقان مظاهر قهر و غضب حق اند بر اختلاف درکات ایشان و هر طائفه را توجه
باصل خود ست که کُلُّ شَیْءٍ یَرْجِعُ اِلٰی اَصْلِهٖ پس ارواحی که مظاهر لطف اند و تناسب معنوی دارند مانند ارواح انبیا و
اولیا و اهل ایمان بدان مقدار که بر وفق قرب مناسبت میانهٔ ایشان در روز میثاق تعارف واقع شده درین دنیا میان
اشباح ایشان الفت پدید می آید و بیکدیگر مستانس میشوند و ارواحی که مظاهر قهر اند و مناسبت قرب میثاقی دارند
اشباح ایشان را نیز بمقدار تعارف ارواح تالف و استیناس با یکدیگر هست که فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ اما چون میانهٔ
ارواح انبیا و اتباع ایشان از اهل ایمان و میان ارواح کفار و اهل بدع و هوا قرب مناسبت نبوده لاجرم در روز میثاق یکدیگر را
نشناخته اند و بر وفق آن تناکر امروز در میان ایشان اختلاف پدید آمده که ضد یکدیگر اند وَمَا تَنَاکَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ و بسبب
این اختلاف آنچه در هر طائفه مضمر ست به نسبت یکدیگر بظهور میرساند و فی المثنوی **مثنوی** دوستی و دشمنی در هر نهاد +
ز اختلاف روز میثاق اوفتاد + چون جهان کون در هم بسته شد + جنس با جنس اندرو پیوسته شد + در میان
مردمیان را طالبند + زنگیان در زنگیان هم راغبند + وانکه جنس هم نبود اندر نخست + این زمان در دشمنی هستند چست +
مخالفت کفار با انبیا و معاندت اشرار با اخیار و مشاجرت فساق با صلحا هم ازین جا ناشی شده و آن عداوت همیشه باقی

ست لاجرم چون یزید بامارت نشست و قوت گرفت و فرصت یافت با حسین ع که ضد او بود کرد آنچه کرد و گفته شد که مخالفت
صوری متابع مخالفت معنوی ست باز این صوری دو نوع بود اصلی و فرعی اصلی آنست که میان بنی هاشم و بنی امیه واقع
بوده و مجمل این قصه چنان ست که عبد مناف چهار پسر داشت دو پسر او هاشم و عبد الشمس توامان بودند یعنی هر دو بیک ۹
شکم متولد شدند و پیشانی ایشان بهم چسپیده بود و هر چند سعی می کردند از هم جدا نمی شدند تا آخر الامر بشمشیر و پیهای ایشان را از
یکدیگر جدا کردند این سخن بشخصی از عقلای عرب رسید گفت بایستی بچیزی دیگر جدا کردندی چه بدین سبب همیشه میان اولاد ایشان
عداوت خواهد بود و شمشیر مخالفت ایشان با یکدیگر در نیام آرام نخواهد داشت و فی نفس الامر این معنی سمت تحقیق پذیرفت و
آنچه میان هاشم و امیه که پسر عبد الشمس بود در باب قاده واقع شد و هاشم او را از مکه اخراج فرمود و آنچه میان عبد المطلب و حرب
از مشاجرات پدید آمد و آنچه میان ابو سفیان و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم از محاربات وقوع یافت و آنچه میان
معاویه و مرتضی علی بظهور رسید و آنچه یزید در بارهٔ حسین ع کرد همه نتیجهٔ آن عداوت صوری اصلی بود اما عداوت فرعی یزید با حسین ع
بدو سبب بود یکی آنکه حسین ع از بیعت او ابا نمود و امتناع فرموده در زمان حیات پدرش رقم اطاعت بر صفحهٔ جمال خود کشید و
نه بعد از وفاتش سخن بیعت را استماع قبول اجابت نشنید دوم آنکه عبدالله ابن زبیر زنی داشت که در آن عصر بحسن و جمال او نشان نمی
دادند و خبر او به یزید رسید نادیده دلش وابستهٔ محبت او شد و پیوسته با خیال او بزبان حال میگفت **بیت** بیخبر عاشق بجمال تو ایم
لاجرم طالب وصال تو ایم + القصه انواع حیلها ساختند و تدبیرها پرداختند تا ابن زبیر آن زن را بی جهتی طلاق داد و از
شام وکالت نامهٔ یزید بابو موسی اشعری رسید که مطلقهٔ ابن زبیر را برای وی بخواهد ابو موسی روزی که بحکم وکالت یزید بسوی
آن خاتون میرفت در راه عبدالله بن عمر رضی الله عنهما بوی رسید پرسید که کجا میروی گفت بسوی مطلقهٔ ابن زبیر میروم
تا او را خواستگاری کنم و در خطبهٔ او وکالتی و اصالتی دارم و ندانم تا کدام را قبول خواهد کرد عبدالله پرسید که وکالت کیست و
معنی اصالت چیست گفت اصالت از آن من اگر قبول کند و وکالت از آن یزید اگر بپسندد و راضی شود ابن عمر رض فرمود که
بوکالت من هم سخن گوئی و اگر مقبول افتد بعقد من در آر گفت چنین کنم و در راه امیر المومنین حسین ع نیز با بو موسی رسیده و
بر صورت حال اطلاع یافته فرمود که من هم ترا وکالت میدهم تا بجهت من عقد کنی القصه ابو موسی نزد آن زن آمد و بعد از
رسم تحیت و پرسش سخنان از طریق رمز و کنایت در میان انداخت خاتون بگفت کنایت را بگذار و فهمی که داری بصریح در میان
آر ابو موسی پرده از روی کار برداشته گفت چهار کس بتو راغب آمده من آمده ام تا هر کدام را پسندی رضا دهی ترا بعقد او در آرم
پرسید که این چهار کس کیانند گفت اول من اگر قبول کنی دوم یزید سوم ابن عمر چهارم حسین ابن علی ع خاتون گفت من زن جوانم و
مال بسیار دارم و مع هذا عبدالله ابن زبیر مرا بی جنایتی طلاق داده است و سبب آن را ندانستم اکنون مرا تنها بودن مصلحت نیست و
میل شوهر دارم اما تو مردی پیری و سالخورده و من جوان و نورسیده میان ما و تو مناسبتی نیست تو پای طمع از میانه بیرون
نه و بی غرض شو تا با تو مشورت کنم ابو موسی فرمود که آنچه در بارهٔ من گفتی راست گفتی و من این سودا از سر بیرون
کردم و ازین خیال درگذشتم **مصرع** تشریف وصال تو باندازهٔ من نیست + زن گفت این زمان مرا راهی
نمائی و بگوئی که ازین سه کس کدام سزاوارتر ند ابو موسی گفت من عواقب امور ایشان با تو بگویم هر کرا اختیار کنی

تو دانی گفت بگو گفت اگر ملک و سلطنت میخواہی و بجاہ و جلال میل داری و مطلوب تو استیفای لذات و معاشرات ست یزید را اختیار کن و اگر جوانی زاہد مردے با حسن و جمال و متقی میجوئی ابن عمر مناسب ست و اگر در دنیا حسن خلق و لطافت خلق می طلبی و در آخرت نجات از نیران و وصول بدرجات جنان و ہمنشینی فاطمہؑ و سایر اہل بیتؑ در روضۂ رضوان اینک حسینؑ کہ من از رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم شنودم کہ فرمود کہ ہر زنی کہ در حبالۂ حسینؑ در آید و مساس او دریابد آتش دوزخ بروی حرام گردد و اگر میخواہی کہ عروس فاطمۂ زہرا و خدیجۂ کبریٰ باشی خادم حرم حسینؑ شو خاتون زمانے فکر کرد و گفت المال و جاہ دنیا فانی ست و آنچہ مرا خدای عطا کردہ تا آخر عمر من بس ست و اگر جوانی و جمال ست اینہا بہ پیری و بیماری زایل می شود اما خدمت اہل بیت موجب دولت ابدی و سعادت سرمدی ست پس ابو موسیٰ بحکم وکالت او را با حسینؑ عقد بست و آن نیک بخت دنیا و آخرت ملازمت شاہزادۂ دو جہان اختیار فرمود بیت آن بندہ کہ خدمت او اختیار کرد ٭ او را خدای در دو جہان بختیار کرد ٭ و چون این خبر بشام رسید عداوت حسینؑ در دل یزید زیادہ شد و گفت ما چندین مکر و حیلہ کردیم تا آن زن از حبالۂ ابن زبیر بدر آمد و حسین او را عقد کردہ حرمت ما نگاہ نداشت و چون این عداوتہای فرعی علاوۂ عداوت اصلی شد کمر ہلاکت حسینؑ بر میان عزیمت بستہ بتدبیرات اشتغال نمود تا آن نہال بارور حدیقۂ رسالت در بادیۂ کربلا بہ تشنگی پژمردہ گشت و حالا آب ع از چشمۂ چشم دوستان می طلبد ٭ نظم

دایم ز جوی دیدۂ ما آب میرود	بہر نہال تشنۂ صحرای کربلا	ایدل فغان بر آر کہ در ماندہ گشتہ است	شہزادۂ دو کون بغوغای کربلا

باب ہشتم در شہادت مسلمؑ بن عقیلؑ بن ابی طالب و قتل بعضی از فرزندان

روایت ست از ان ہمای ہوای سیادت بیضای سمای سعادت دلیل سبیل شہادت رفیق طریق وصول بسر منزل حسنی و زیادت مقتدای زمرۂ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ پیشوای فرقۂ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ شہسوار معرکۂ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ صف شکن میدان وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ شاہ ملک سپاہ ماہ فلک پناہ بیت اے حق ترا ستودہ و احمد نہادہ نام ٭ جانہا فدای نام تو یا سید الانام سلطان سریر اصطفا حضرت بانصرت محمد مصطفیٰ صلوات اللہ و سلامہ علیہ و علی المقربین لدیہ و المنتسبین الیہ کہ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَبَقَتْ لَهُ بدرستی کہ بندہ از بندگان حق کہ پیشے گرفتہ باشد برای او مِنَ اللهِ از نزدیک خدای مَنْزِلَةٌ لَمْ يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهِ منزلت و مرتبۂ کہ بندہ بعمل خود بدان نرسد یعنی ہر بندۂ شایستہ کہ در ازل منشور وصال بمنزلتے بزرگ و نزول بدرجۂ رفیع بنام نامی او نوشتہ شدہ باشد و از فضل الٰہی و عنایت نامتناہی آنچنان عزے و کرامتے برائے وے مقرر گشتہ و رفعت آن درجہ و عظمت آن مرتبہ از ان زیادت بود کہ بندہ باقدام اقدام بر اعمال ستودہ بدان تواند رسید پس بحکمت بالغہ اِبْتَلَاهُ اللهُ مبتلا گرداند خدای تعالیٰ آن بندہ را برائے یافتن آن منزلت و جہت رسیدن بدان مرتبت فِي جَسَدِهِ در تن او یعنی تن او را بامراض و اعراض و اسقام و آلام گرفتار گرداند أَوْ فِي مَالِهِ یا ابتلا دہد او را در مال و منال او کہ آن را

درعرصہ

۹

در عرصۂ تلف گرداند و او را محتاج و بے برگ و نوا سازد أَوْ فِي وَلَدِهِ یا آن امتحان در فرزندان او باشد یعنی میوۂ باغ دلش را بخزان فنا از شاخسار زندگانی بریزاند و پرتو چراغ چشمش را بصرصر فوات و ہلاک فرو نشاند ثُمَّ صَبَّرَهُ عَلَى ذَلِكَ پس آن بندہ را صابر گرداند برین بلیات و توفیق شکیبائی بکرامت فرماید بر تحمل این آفات حَتَّى يُبَلِّغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِي سَبَقَتْ لَهُ تا او را بواسطۂ صبر و بر کشیدن بار این محنتہا برساند بدان منزلت کہ او حکم ازلی برائے او سبقت گرفتہ و در دیوان ارادت لم یزلی مقرر و مقدر شدہ ای عزیز منزلتہائے رفیع و منصبہای منیع و درجہائے بلند و مرتبہائے ارجمند نامزد بلاکشان بادیۂ محنت نامرادان زاویۂ مشقت کردہ اند مثنوی ہر بلائے را عطائے در پی ست + ہر کدورت را صفای در پی ست + زیر ہر رنج ست گنجی معتبر + خار دیدی چشم بکشا گل نگر + و این از عبث ست کہ شرارۂ آتش محنت در جانہای اولیا انداختہ و بتاب شعلۂ حسرت جگر صدیقان را خون ساختہ گاہی خون مدعیان معرکۂ محبت بر سر میدان ہیبت بہ تیغ غیرت میریزد و گاہی سر سروران ممالک عشق و مودت بر چہار سوی سیاست بتار موی می آویزد پس مرد راہ و عارف آگاہ و جویندہ قرب این درگاہ آنست کہ ہر کجا متاع خواری بیند بخریداری برخیزد و ہر کجا طپانچہ بلا بیند رخسارۂ تسلیم پیش آرد و ہر جا خنجر محنتے از نیام ریاضت بر کشند جان را باستقبال فرستد رباعی در راہ ہوای تو گرفتار منم ٭ غمہای ترا بجان خریدار منم ٭ جانبازی عشاق گرت ہست ہوس ٭ اول کہ قدم نہد درین کار منم ٭ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا خوش بشارتے ست حسین منصور عارفی مشہور ست روزے در مناجات خود می گفتہ کہ خدایا بحق حقیقت تو سوگند بر تو کہ در خزانۂ بلا بر من بگشائی و چہرۂ محنتہای گوناگون بمن نمائی خلعت اندوہ در من پوشانی و جرعۂ غم و ملال بمن نوشانی بلاہا را بمن مضاعف گردانی و تحفۂ رنج و کلال در ہر دم و در ہر قدم بمن رسانی و دلم را گوی میدان بلیت سازی و بچوگان قہر بہر طرف کہ خواہی می اندازی و چون مرا ہدف تیر محن و نشانۂ سہام الم و حزن ساختہ باشی بمن نظری فرمائی اگر دلم ذرہ از دوستی تو عدول کردہ باشد حکم کن کہ حسین حلاج مرتد طریقت ست و در دعوی خود دروغ گفتہ بخدای تو اگر بمقراض ریاضت ذرہ ذرہ از اجزائے وجودم قطع کنند جز در ازدیاد محبت نخواہم کوشید و جز کوس محبت بر سر کوئے تمنا فرو نخواہم کوفت ٭ بیت آنجا کہ منتہائے کمال ارادت ست ٭ ہر چند جور بیش محبت زیادت ست + ضَرْبُ الْحَبِيبِ زَبِيبٌ شربت جفای دوست بس شیرین باشد و در روح الارواح آوردہ کہ عزیزی بعبادت درویشے رفت او را دید کہ بانواع بلاہا مبتلا و باصناف محن ممتحن ست بر سبیل تسلیہ گفت ای درویش ور دعوی دوستی صادق نیست ہر کہ بر بلای دوست صبر نکند درویش گفت اے عزیز غلط کردۂ در محبت صادق نیست ہر کہ از بلای دوست لذت نیابد آری عاشق آنست کہ اگر در ہر نفسے ہزار بلائے گوناگون بدو متوجہ شود ہر زمان شور عشق و ذوق وجد در دل او زیادت گردد مثنوی ہر بلا کز دوست آید راحت ست ٭ وان بلا را بر دلم صد منت ست ٭ آن بلاہاے تو آرام دلم ٭ حاصل از درد تو شد کام دلم ٭ درد عشقت را خریدارم بجان ٭ منت از درد تو می دارم بجان ٭ جانم از درد و غمت شادان شود ٭ در بلایت سینہ آبادان شود ٭ درد باشد چارۂ درمان ما ٭ دردمی بخشد سر و سامان ما ٭

درد کان در عشق آن جانان بود ٭ درد نبود مایهٔ درمان بود ٭ غرض ازین تشبیب ایراد شمهٔ از بلاکشی اہلبیت رسالت
ست و ذکر مظلومی و محرومی و رنجوری و مہجوری ایشان عبداللہ ابن مبارک رحمہ اللہ نقل کرده است که وقتی بعزیمت
حرم توجه نموده بر توکل می رفتم و تنها در بادیه قدم میزدم ناگاه کودکے را دیدم تخمیناً در سن ده و یازده سالگی باروی
چون ماه و گیسوی سیاه پیاده و تنها میرفت گفتم سبحان اللہ اینچه کس باشد درین بادیه **قطعه** این کیست این این
کیست این این یوسف ثانی ست این ٭ یا نور ربانی ست این یا فیض سبحانی ست این ٭ این لطف و رحمت را نگر
در ساحت این بادیه ٭ خضر است و الیاس این مگر یا آب حیوانی ست این ٭ فرا پیش رفتم و سلام کردم جواب داد
گفتم تو کیستی گفت عَبْدُ اللّٰہِ من بندهٔ خدایم گفتم از کجا می آئی گفت مِنْ عِنْدِ اللّٰہِ از نزدیک خدا می آیم گفتم کجا
میروی گفت اِلَی اللّٰہِ بنزدیک خدا می روم گفتم چه می طلبی گفت رِضَاءَ اللّٰہِ خشنودی خدای طلبم گفتم زاد و راحلهٔ
تو کو گفت زَادِیْ تَقْوٰی توشهٔ من تقوی ست وَ رَاحِلَتِیْ رِجْلَایَ و راحلهٔ من هر دو پای من ست گفتم بیابانے
بدین خونخواری و تو نورسیدهٔ بدین خرد چگونه می کنی جواب داد که هیچ کس را دیدهٔ که بزیارت کسی توجه کند و آن مزد و اورا بی
بهره و محروم گذارد گفتم تو اگرچه بسال خردی بمقال بزرگی نام تو چیست گفت یا ابن المبارک از محنت زدگان و ستمگار
جفا می پرسی و از نام ایشان چه نشان میجوی **قطعه** منم در غمش بیدلی ناتوانی ٭ نه اسمی نه رسمی نه جسمی نه جانی ٭
ضعیفے نحیفے غمش را حریفے ٭ بصورت خفیفے بمعنی گرانے ٭ گفتم اگر نام نمی گوئی بارے بگو از کدام قوم و قبیلهٔ آہے
سرد از جگر پر درد برکشید و گفت نَحْنُ قَوْمٌ مَظْلُوْمُوْنَ ما قوم ستم رسیدگانیم نَحْنُ قَوْمٌ مَطْرُوْدُوْنَ ما گروهی از
وطن و مسکن راندگانیم نَحْنُ قَوْمٌ مَقْهُوْرُوْنَ ما طائفه بدست قهر دشمن درماندگانیم گفتم مرا هیچ معلوم نشد بیان
زیادت کن بیتے چند خواند مضمونش این که ما آب دهندگانیم از حوض کوثر آیندگان را که توجه بما نمایند و بسعادت و
رود بنزدیک ما مستسعد گردند و هر که نجات یابد جز بوسیلهٔ ما بدان مراد نرسد و هر که بدستی ما دم زند هرگز بے بهره
نماند و هر که حق ما را غصب کرده باشد روز قیامت در محکمهٔ جزا وعده گاه ما و اوست این بگفت و از نظر من غائب
شد من بسے تاسف خوردم که ندانستم که این کیست چون بمکه رسیدم روزی در طواف جماعتے مردم دیدم حلقه
زده و غلبهٔ خلایق بر پای ایستاده فرا پیش شدم همان کودک را دیدم که مردمان بر وی جمع شده بودند و از مسائل
حلال و حرام می پرسیدند و دقایق قرآن و حدیث استفسار مینمودند و ایشان را جواب می داد و بزبان فصیح و
بیان ملیح گره از مشکلات ایشان می کشاد از یکے پرسیدم که این کیست گفت وَیْحَکَ این را نمی شناسی او
آنکس ست که سنگریزهای بطحای مکه او را می شناسند او آدم آل عبا و قرة العین شهید کربلا علی بن الحسین زین العابدین
ست اما عبداللہ ابن مبارک که این سخن شنید برفت و دست و پای شاهزاده را بوسید و گریه کنان گفت یا ابن رسول اللہ
آنچه از مظلومی و مقهوری اہل بیت خود گفتی راست گفتی درین امت با هیچ جماعتی آن جفا نرفته که با اہل بیت
حضرت رسالت صلی اللہ علیه و آله و سلم روز و شب با رنج و تعب قرین بودند و مادام با غصه و الم همنشین اگر خرقه
پوشیدند در بخیهٔ قهرے بود و اگر لقمهٔ نوشیدند در ان تعبیه زهری بود بعضے خستهٔ زهر قهر شدند و برخے

کشته

کشتهٔ تیغ بیدریغ گشتند در عراق و خراسان تا اقصای بلاد ترکستان آثار مشاهده و مقابر ایشان ست و هر دیارے
مزار شهریاری بر سر هر راهی مرقد شاهی بالائی هر پشته از اولاد پیغامبر صلی اللہ علیه و آله و سلم گشته و از جمله حکایات شهیدان
اہل بیت قصهٔ پر غصهٔ مسلم بن عقیل بن ابی طالب ست که پسر عم امیر المومنین حسین بود و قبل ازین گذشت که چون
شاهزاده دید که رسل کوفیان و رسایل ایشان از حد اعتدال متجاوز شد حسین در جواب نوشت که این نامه ایست از
من بگروه مومنان و مسلمانان اما بعد نامهای شما رسید و هرچه نوشته بودید بدانستیم و گفته بودید که بدین جانب توجه کن
که ما را امامی و پیشوائے نیست من حالا پسر عم خود را که بزیور علم و حلم آراسته است و من او را بجائی برادر میدانم و میدارم
بدان جانب فرستادم اگر او بمن نامهٔ نویسد و از رغبت مهتران شما آگاهی دهد هر چند زود تر بیایم والسلام آنگاه مسلم
را با گروہے از آنها که از کوفه آمده بودند روان کرد هنوز یک منزل قطع نه کرده صیادی از دست راست ایشان در پے
آہوئے بیامد و او را بگرفت و ذبح کرد مسلم چون آن بدید بازگردید و نزد حسین آمد و گفت یا ابن رسول اللہ رفتن
من بکوفه مصلحت نیست که در راه چنین و چنین حالے دیدم و آنرا بفال بد پسندیدم حسین گفت یا ابن عم مگر بترسیدے
و اگر ترا رغبت نیست من کسے دیگر را بفرستم مسلم گفت هزار جانم فدای تو باد من این صورت که در راه دیدم خواستم که
بعرض تو رسانم و از ان ترسیدم که از حضرت تو دور مانم و اگر نه من چگونه قدم از دایرهٔ حکم تو بیرون نهم و بچه وجه از
اشارت عالی و فرمان جهان مطاع تو سر پیچم **قطعه** تابم سر ز فرمانت اگر تیغم زنے هر دم ٭ مرا عید آن زمان باشد
که قربان رهت گردم ٭ من اول روز دانستم بمهمان خانهٔ عشقت ٭ که جز خون جگر خوردن غذائی نیست در خوردم ٭
یا ابن رسول اللہ میروم فاما مرا در گمان ست و منظنهٔ من چنان ست که دیگر دیدار مبارکت نخواهم دید باز گشتم تا یکباری دیگر
مصرع دیده روشن کنم از روی جهان افروزت ٭ پس دست و پای حسین بوسید و آغاز وداع کرد و گریان
گریان گفت چنان میدانم که این دیدار بازپسین ست **نظم** وداعت میکنم جانان وداع آخرین از دل ٭ ز کویت می
روم و ز غصه دارم قصهٔ مشکل ٭ نیارم طاقت دوری ندارم تاب مهجوری ٭ عجب دردیست بے درمان عجب کاریست
بے حاصل ٭ بود حاصل مراد من گرت بینم و لے دیدن ٭ چه سان آید ز مهجوری بخون آغشته زیر گل ٭ حسین نیز
گریان شد و او را در برکشیده بسیاری بنواخت و دعا کرد مسلم روی براه آورده می گریست و می رفت گفتند اے
مسلم از مرگ می ترسی که می گریی گفت نی از مفارقت حسین می گریم که با او خو گرفته بودم و هرگز از خدمت او دور
نرفته بودم میترسم که دیگرش نه بینم و از بوستان وصلش میوهٔ لقا نه چینم لاجرم **نظم** می روم و ز سر حسرت بقفا می نگرم
خبر از پائے ندارم که زمین می سپرم ٭ میروم بیدل و بی یار یقین میدانم ٭ که من بیدل بی یار نه مرد سفرم ٭ پای می پیچم و
چون پای سرم مے پیچد ٭ بار می بندم و از بار فرو بسته ترم ٭ سوز فراق سوخته داند که بداغ هجران یاری گرفتار شده
باشد و درد افتراق را کسے شناسد که در بیمارستان جدائی سر بر بالین هلاک نهاده بود **نظم** نوای درد من مرغی شناسد ٭ که او از
بوستانی دور مانده است ٭ چگونه ز آتش حسرت نسوزد ٭ دلے کز دلستانی دور مانده است ٭ القصه مسلم بمدینه شد و در شب بشهر
درآمد و بر روضهٔ حضرت پیغامبر صلی اللہ علیه و آله و سلم رفت و نماز و زیارت گذارده و شرایط طواف بجای آورده روے بمنزل

خود نهاد و او دو فرزند خرد بود که ایشان را بسیار دوست داشتی و بر مفارقت ایشان صبر نتوانستی کرد با خود همراه ساخت و
سایر اهل بیت و عیال را پدرود کرده دو دلیل بمزد گرفت تا او را از راه بادیه بکوفه رسانند قضا را دلیلان راه گم کردند و
از تشنگی هلاک گشتند و مسلمؑ با فرزندان بهزار محنت بآب رسید اما از آتش هجران حسین می سوخت قطعه میزنم هر نفس از
در فرقت فریاد * آه گر نالهٔ زارم نرساند بتو باد * چکنم گر نکنم ناله و فریاد و فغان * کز فراق تو چنانم که بد اندیش تو باد * اما چون
مسلم بکوفه رسید در سرای که بدار مختار مشهور بود فرود آمد و دوستان خبر یافته نزد وی مجتمع گشتند و وی نامهٔ امام حسین
بر ایشان خواند و آن جماعت باواز بلند گریسته فریاد و اشوقاه برکشیدند و روز بروز مردم کوفه بخدمت او میرفتند و
اظهار اطاعت و انقیاد می کردند تا جمعی کثیر بدایرهٔ بیعت در آمدند و مسلم نامه نوشت بحسینؑ که یا ابن رسول الله اهل کوفه
رغبت بسیار مینمایند به بیعت و هژده هزار مرد جنگی بیعت کردند و این کار رونقی تمام دارد هر گاه که خاطر مبارک خواهد بدین
صوب توجه نمائید که حضور ایشان را حالی دیگرست * بیت * ای خوش آن روز که از الطاف رب العالمین * وصل او روزی
شود و الله خیر الرازقین * اما نعمان بشیر که از قبل یزید حاکم کوفه بود ازین معنی آگاهی یافته بمسجد جامع رفت و باحضار کوفیان
فرمان داد و بعد از انعقاد مجلس بمنبر بر آمده گفت ای اهل کوفه تا کی فتنه انگیزید و نفاق کنید آخر نمیدانید که تهیج فتنه موجب بلا
و سبب سفک دماء باشد از خدای بترسید و بر خود رحم کنید و من ابتدا بمحاربه نمی کنم و فتنهٔ خفته را بیدار نمی گردانم و بیدار را نمی
ترسانم اگر شما از جرایم خویش توبه کنید من شیمهٔ عفو شعار اشعار خود سازم و اگرنه باللهِ الَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ که شمشیر بکشم
یا کشته شوم یا همه را بکشم القصه نعمان بمجرد تهدیدی اکتفا نموده و از منبر فرود آمد بدار الامارة رفت و جمعی از جواسیس یزید که
در کوفه بودند نامه بشام نوشتند و احوال مسلم و میل مردم بوی و بیعت کردن بحسینؑ و ضعف نعمان بشیر در وی مدرج کردند و این
معنی را مذکور ساختند که اگر تو بکوفه احتیاج داری مردی بهیبت و سیاست را بامارت فرست که تواند در دفع دشمنان کمر اجتهاد
بر بستن و در تنفیذ اوامر و احکام تو بر مرصد تقویت نشستن اما چون یزید بر مضمون نامه اطلاع یافت با سرجون رومی که
مدبر مملکت و وزیر او بود مشاورت نمود سرجون گفت از عهدهٔ این کار بغیر از عبید الله بن زیاد کسی بیرون نیاید و حالا از قبل
تو در بصره حاکم ست و صلاح داران می بینم منشور ایالت کوفه نیز بنام وی نویسی و فرمان دهی تا از کسان خود نایبی در بصره
گماشته بکوفه رود و این فتنه را فرونشاند یزید این رای را پسندیده و به پسر زیاد نوشت که مرا اعلام کرده اند که مسلم عقیل بکوفه
آمده است و بجهت حسین بن علی بیعت می ستاند باید که روی بکوفه آری که امارت آن نیز بتو ارزانی داشتیم و مسلم بن عقیل را
طلب کنی و در ساعت بقتل رسانی و سرش نزدیک من فرستی و چون مطلقاً عذر تو پیش من مسموع نیست تعجیل نمائی و
توقف جائز مدار چون مکتوب یزید به پسر زیاد رسید بغایت شادمان شد و به تهیهٔ رفتن بکوفه مشغول گشت و درین اثنا
خبر بوی رسید که امیر المومنین حسینؑ مکاتیب باشراف بصره نوشته است و غلام خود سلمان نام را فرستاده و مضمون
هر مکتوبی آنست که من شما را باحیای معالم حق و اماتت مراسم باطل دعوت میکنم اگر اجابت کنید راه راست یابید
نظم هر که او راه راست می طلبد * گو بیا رو بجانب ما کن * قدمی در حدیقهٔ دین نه * روضهٔ قدس را تماشا کن *
و اینک من بجانب کوفه می روم باید که هواداران من متوجه آن طرف شوند و السلام چون آن پسر زیاد برین امر مطلع شد

کسان بر گماشت تا سلمان را پیدا کردند و بوعده و وعید او را اقرار کشیدند که مکتوب از برای چه کسان آورده پس آن
مردمان را طلبید و گفت رسول حسین با من گفت که مکتوب بفلان و فلان آورده ام و شما می دانید که من پسر زیادم
در سیاست و خون ریختن متابعت پدری نمایم و اکنون منشور ایالت کوفه بمن رسیده است و مرا فرموده اند که بدان
جانب روم و مسلم بن عقیل و سایر هواداران حسین را بقتل رسانم و من فردا عزیمت خواهم کرد و برادر خود را از قبل خود
خواهم گذاشت باید که فرمان وی برید و اطاعت او بجای آرید و اگر بسمع من رسد که یکی از شما طریق مخالفت سپرده است
او را با همه کسان او بسیاست رسانم و بآتش قهر و غضب دود از دودمان او برآرم مثنوی بیک سو نهم مهر و آزرم را
بجوش آورم کینهٔ گرم را * کسی کو درآید ز روی ستیز * من و گردن او و شمشیر تیز * اهل بصره چون این سخن شنیدند
از وعید آن ستمگار و تهدید او بترسیدند و او فی الحال سلمان را طلبید و فرمود تا بقتل رسانیدند و روز دیگر از معارف بصره
هر که حسینؑ بدو مکتوب نوشته بود همراه خود ساخته روی بکوفه نهاد و در تاریخ اعثم کوفی مذکورست که چون پسر زیاد نزدیک کوفه
رسید توقف نمود تا دو ساعت از شب بگذشت پس عمامهٔ سیاه در بسته طیلسان بسر وردی فرو گذاشت و شمشیر
حمائل کرده کمان در بازو افگند ترکش و قربان بر بسته قضیبی در دست گرفته و بر اشتری سوار شده با اصحاب و خدم و
حشم روان گشت و از راه بیابان بکوفه در آمد و آن شب ماهتابی روشن بیتافت و مردم کوفه شنیده بودند که حسین بن علی
خواهد رسید چون آن کوکبه دیدند گمان بردند که حسینؑ ست فوج فوج می آمدند و رسم تحیت بجای می آوردند و می گفتند
مَرْحَبًا بِكَ یا ابن رسول الله آمدی بهترین آمدنی * بیت * خیر مقدم ای برویت دیده را صد مرحبا * چشم جان را نور بخشیدی
و مردم را صفا * عبید الله بن زیاد جواب سلام ایشان می داد و دیگر سخن نمیگفت اما از غضب دندان بر دندان میخائید راوی
گوید که چون پسر زیاد بدار الامارة رسید نعمان بشیر در را فرو بست و بر بام رفت و چون فرو نگریست و آن کوکبه را مشاهده
کرد پنداشت که حسینؑ ست گفت یا ابن رسول الله باز گرد و فتنه مینگیز که یزید این شهر را بتو نگذارد و امشب برو و
بمنزلی دیگر نزول کن تا فردا بنگریم که هم بجا می انجامد و مردم کوفه نعمان را دشنام میدادند که در باز کن که این فرزند پیغامبر
ست صلی الله علیه و آله و سلم آخر مسلم بن عمرو باهلی نعره زد که ای اهل کوفه این امیر عبید الله بن زیاد ست و پسر زیاد نیز
طیلسان از سر انداخته سخن گفت و مردم او را بشناختند و پراگنده از دار الامارة باز گشتند و نعمان بفرمود تا در بکشادند و
پسر زیاد بکوشک فرود آمد دیگر روز به مسجد جامع رفت و اعیان و اشراف کوفه را طلبید منشور ایالت خود بر ایشان خواند و
مردم را وعدهای خوب داده امیدوار گردانید و روز دیگر هم مجمعی ساخت و درین روز قاعدهٔ تهدید را تمهید نموده اهل کوفه را
بترسانید اما چون مسلم بن عقیل از آمدن پسر زیاد خبر یافت خوفی عظیم بر دل او مستولی گشت بشب از سرای مختار بیرون
آمد بخانهٔ هانی بن عروه رفت و گفت ای هانی من درین شهر غریبم و تو مردم کوفه را می دانی پناه بتو آورده ام مرا حمایت
کرده از شر دشمن نگاه داری هانی قبول فرمود و حجره در حرم خود برای او مرتب داشت و گفت بسعادت در آی و
بسلامت قرار گیر * بیت * رواق منظر چشم من آشیانهٔ تست * کرم نما و فرود آ که خانه خانهٔ تست * و چون شیعه را
خبر شد که مسلمؑ کجاست گروه گروه نزد او می آمدند و او بیعت امیر المومنین حسینؑ از ایشان می ستاند و با ایشان

عهد در میان می آورد که به بیعت وفا کنند و از عذر بپرهیزند و آن جماعت سوگند خورده پیمان را بایمان غلاظ مؤکد می گردانیدند تا زیادت از بیست هزار مرد به بیعت شاهزاده سرافراز گشتند و روایتی آنست که نام هژده هزار کس در جریدهٔ بیعت مرقوم شده بود بیت دلیران و گردافگن و شیرگیر * خرد شسته با جوشن و تیغ و تیر * اما پسر زیاد در طلب مسلم بود و چندانچه سعی مینمود پی بمنزل مسلم نمیبرد آخر بحیله که اورا روی داد در عقب آن کار برفت و حیله آن بود که غلامی داشت معقل نام و بعضے گویند نام او ورزنه بود آن روز تبر را بخواند و سه هزار درم بدو داد و گفت برو با شیعهٔ علی اختلاط کن و خود را از ایشان بدیشان نمائی و بگو که یکی از دوستداران حسین بن علی منم و مبلغی زر برای مسلم آورده ام توقع آنکه مرا پیش او برید تا دیدار مبارکش ببینم و آن زر بدست خود تسلیم وی نمایم تا اسپ سلاح بخرد و با دشمنان اهلبیت کارزار کند و چون این عمل کنی و منزل مسلم را بیابی مرا خبر کن تا ترا از مال خود آزاد کنم و دل ترا بانواع رعایتها شاد گردانم و معقل آن زر را در حوزهٔ تصرف آورده از نزد پسر زیاد بیرون آمد و در مسجد اعظم رفت و در تفکر افتاد که چگونه در آن امر شروع کند ناگاه نظرش بر شخصے افتاد که جامهای سفید پاک پوشیده بود و بسیار نماز می گذارد و در نماز رعایت مراسم خضوع و خشوع بجاے می آورد باخود گفت که شیعه جامهای سفید پاک میپوشند و در نماز اکثار می کنند غالب آنست که این شخص از آن طائفه باشد بیت آن را که نشان عشق مولاست * بر چهرهٔ او چو نور پیداست * پس چندان توقف کرد که آن مرد از نماز فارغ شد آن گاه نزدیک او رفته و سلام گفته بسخن در آمد و گفت جعلت فداک جان من نثار تو باد من مردی ام از اهل شام و خدا تعالی بر من منت نهاده محبت اهلبیت و مودت دوستان ایشان در دل من افگنده و سه هزار درم نذر کرده ام که بدان دولت مند دهم که درین شهر آمده بدعوت حسین که فرزند پیغامبر ست صلی الله علیه وآله وسلم اشتغال مینماید اگر مرا بدو راه نمائی تا این مال را تسلیم نمایم غایت کرم باشد آن شخص گفت که از همه مردم که درین مسجد اند چگونه مرا اختیار کردی و صاحب سر خود ساختی معقل گفت آثار خیر و فلاح و انوار رشد و صلاح در بشرهٔ تو دیدم و بخاطرم رسید که تو از محبان اهل بیت رسولی آن مرد ساده دل پاک طینت بود فرمود که ظن تو خطا نیست من دوستدار اهلبیتم و نام من مسلم بن عوسجه است بیا با خدای عهد و پیمان کن که این سر را پیش هیچکس فاش نکنی تا من ترا بمقصود تو نشان دهم معقل سوگند مغلظ خورد که هر سر که بمن سپاری در افشای آن نکوشم مسلم بن عوسجه گفت امروز برو و فردا بمنزل من آئی تا ترا فردا نزد صاحب خویش یعنی مسلم بن عقیل برم و خانهٔ خود مرا و را نشان داد روزی دیگر معقل بخانهٔ وے رفت و ابن عوسجه او را نزد مسلم بن عقیل برده صورت حال تقریر کرد معقل در دست و پای مسلم افتاد و آن درمها نزدیک وے نهاد مسلم فرمود که مصحف بیارید تا وی را سوگند دهیم پس مصحف آوردند و معقل سوگند خورد که سر شما را فاش نکنم و از مکر و حیله و دغا دور باشم پس بیعت کرد و آن روز تا شب در سرای هانی بود و برکماهی احوال شیعه اطلاع پیدا کرده از انجا بیرون آمد و نزد پسر زیاد رفته بر جمیع حالات او را صاحب وقوف گردانید روزی دیگر اسما بن خارجه و محمد اشعث بمجلس ابن زیاد آمدند از ایشان پرسید که هانی عروه کجاست که چند روز شد که او را نمی بینیم گفتند مدتے شد که او بیمارست ابن زیاد گفت بشنوم که درین روزها بهتر شده و بر در خانهٔ خود می نشیند آیا او را چه چیز مانع ست

که بسلام مانمی آید و ما مشتاق دیدار وی ایم ایشان گفتند ما برویم و اگر سوار تواند شد او را بخدمت شما آریم پس نزد هانی آمدند و بمبالغه و الحاح تمام او را سوار کرده روی بدار الامارة نهادند هانی چون نزدیک کوشک رسید گفت ای یاران خوفی ازین مرد در دل من پیدا شد محمد اشعث و اسما بن خارجه در تسکین وی کوشیده گفتند این معنی از وساوس نفسانی و هواجس شیطانی ست و هانی بتقدیر ربانی رضا داده مصحوب آن دو شخص بمجلس ابن زیاد در آمد ابن زیاد کلمهٔ کنایت آمیز بگفت هانی فرمود که ایها الامیر چه واقع شده گفت واقعهٔ ازین عظیم تر چه تواند بود که مسلم بن عقیل را بوثاق خود راه دادهٔ و خلقی انبوه را به بیعت حسین در آوردهٔ و تصور تو چنان ست که من از کید و غدر تو غافلم هانی انکار این معنی کرد پسر زیاد معقل را طلبیده با هانی گفت که این شخص را می شناسی هانی چون نظر کرد معقل را دید و دانست که وی جاسوس مکار بوده نه مخلص دوستدار ازین جهت اثر انفعال و خجالت در ناصیهٔ وی پیدا شد گفت ای امیر بخدا سوگند که من مسلم را بخانهٔ خود نطلبیدم و در احداث فتنه سعی ننمودم اما او درشبی ناخوانده بخانهٔ من آمد و زینهار خواست مرا حیا مانع آمد که او را ناامید سازم اکنون سوگند می خورم که مراجعت نموده او را از منزل خود عذر خواهم پسر زیاد گفت هیهات هیهات تو از پیش من بیرون نروی تا مسلم را حاضر نکنی هانی این هرگز نکنم و در آئین شریعت و طریق مروت چگونه جائز باشد که زینهاری را بدست خصم دهم و قاعدهٔ وفاداری و عهد و پیمان را بر طرف نهم بیت صفت عاشق صادق بحقیقت آنست * که گرش سر برود از سر پیمان نرود * هر چند پسر زیاد و ندیمان او درین باب با هانی سخن گفتند بجائی نرسید او را در کوشک محبوس گردانیدند اما اسما بن خارجه روی به پسر زیاد کرد که ای غدار ناکس ما این مرد را باشارت تو آوردیم و تو در اول سخنان نیکو می گفتی و چون پیش تو آمد بادی خواری کردی و محبوس ساخته وعید قتل می کنی این چه کردار ناصوابست که از تو صادر می گردد پسر زیاد در غضب شد و فرمود تا اسما را چندان بزدند که از حیات مایوس شد و گفت ای هانی خبر مرگ خود بتو میرسانم اِنّا لِلّٰهِ وَاِنّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ پس ابن زیاد دیگر باره هانی را طلبید و گفت ای هانی جان خود را دوست می داری یا جان مسلم بن عقیل را هانی گفت هزار جان من فدای مسلم باد ویلک ای پسر زیاد تو امیری و صاحب اختیار مسلم را طلب کن تا بیابی از من چه می طلبی گفت من مسلم را جستم و در خانهٔ تو یافتم اکنون بخدای که عقابین او را از پهلوی تو بیرون کشم یا خود را فدای وی کنی پس بفرمود تا تازیانه و عقابین بیاوردند و جامه از تن وی بیرون کردند و هانی هشتاد و نه ساله بود بصحبت رسول خدای صلی الله علیه وآله وسلم رسیده و مدتها با مرتضی علی مصاحب بوده و او را بر عقابین کشیدند و گفتند مسلم را بیار تا باز رهی هانی جواب داد که بخدای که اگر هر عقوبتی که از آن بدتر نباشد با من بکنی و مسلم زیر قدم من باشد قدم از وی بر ندارم و ترا بدو نشان ندهم تو ندانستهٔ که ما روز اول که قدم در راه محبت اهل بیت محمد رسول صلی الله علیه وآله وسلم نهاده ایم محنتهای عالم را با خود راست کرده ایم جانهای خود را برسم نثار بر طبق نهاده بیت ما بر سوائی علم روزے که می افراشتیم * بر سر کوئے تو اول ماتم خود داشتیم * پسر زیاد بفرمود تا او را پانصد تازیانه بزدند و هانی بیهوش شد ندما درخواست کردند که این پیر بزرگوار از اصحاب سید مختار ست صلی الله علیه وآله وسلم بفرمائی تا او را از عقابین فرود آرند پسر زیاد بفرمود تا او را فرو گرفتند و فی الحال برحمت خدا پیوست و روایتی آنست که او را بر سر بازار برده گردن زدند

دنبش بردار کرده سرش پیش پسر زیاد بردند اما چون این خبر بمسلم رسید عرق عصبیتش در حرکت آمده هر دو پسر خود را بخانهٔ شریح قاضی فرستاد و ملازمان را فرمود تا ندا کردند که ای دوستداران اهل بیت همه جمع شوید قریب بیست هزار مرد مسلح مکمل مجتمع شدند و مسلم سوار شد و این جماعت در رکاب دولت او روان گشته روی بقصر امارت نهادند پسر زیاد با طائفه از اشراف کوفه که در مجلس وی بودند با جمعی از ملازمان و لشکریان که داشت در کوشک متحصن شدند و مسلم با لشکر خود گرداگرد قصر درآمده بین الفریقین جنگ و جدال دست داد و نزدیک بدان رسید که قصر را بگیرند ابن زیاد بترسید و حکم کرد تا رؤسای کوفه مثل کثیر بن شهاب و محمد اشعث و شمر ذی الجوشن و شبث بن ربعی به بام کوشک برآمده اهل کوفه را تخویف نمودند کثیر گفت ای کوفیان وای بر شما اینک لشکر شام دمبدم میرسند و امیر سوگند می خورد که اگر هم چنین بر محاربت خود ثابت باشید روزیکه دست یابم بی گناه را بجای گناهگار بگیرم و حاضر را بعوض غایب عقوبت کنم ای مردمان بر خود ببخشائید و بر عیال و اطفال خود رحم کنید کوفیان که این کلمات شنودند خوفی عظیم و هراسی بزرگ بر دلهای ایشان مستولی شد و بنا بر عادت قدیم رسم بیوفائی پیش آوردند و از خدای و رسول او شرم ناداشته و عهد و پیمان را ناکرده و انواع سوگندان را ناخورده انگاشتند و روی بمنازل خود آوردند مسلم را تنها گذاشتند هنوز آفتاب غروب نکرده بود که همه برفتند با مسلم سی کس و بروایتی ده کس مانده بود پس مسلم بازگشت و برای ادای نماز بمسجدی درآمد چون نماز گزارده از مسجد بیرون آمد آن جماعت نیز رفته بودند مسلم حیران بماند و گفت این چه حالست که من مشاهده میکنم و این چه صورتست که معاینه می بینم دوستان را چه شد که روی از راه وفا برتافتند و بقدم بیوفائی در راه غدر و بیمروتی شتافتند ای دریغ که کوفیان از روش راستی بهزار مرحله دور ماندند و از سلوک منهج وفا بهمه روی ملول و نفور **رباعی**

اندر اول خودنمائی می کنند ٭ وندر آخر بیوفائی می کنند ٭
چون چنین جلدند در بیگانگی ٭ پس چرا آن آشنائی می کنند ٭

پس مسلم سوار شد بدان نیت که از کوفه بیرون رود ناگاه سعید بن احنف بن قیس بوی رسید گفت ایها السید بکجا میروی گفت از کوفه بیرون می روم تا در جای استقامت کنم باشد که جمعی از بیعتیان بمن پیوندند سعید بن احنف گفت زینهار زینهار که همه دروازها فرو گرفته اند و راه داران بر سر راهها نشسته ترا می طلبند مسلم گفت پس چگونه کنم گفت همراه من بیا تا ترا بجائی برم که در پناه گیرند پس مسلم را بیاورد تا بسرای محمد کثیر و او را آواز داد که اینک مسلم بن عقیل را آوردم محمد کثیر پای برهنه بیرون دوید و دست و پای مسلم بوسید و گفت این چه دولت بود که مرا دست داد این چه سعادت است که روی بمنزل من نهاد **قطعه** گذر افتاد بسر وقت کشتگان غمت ٭ هزار جان گرامی فدای هر قدمت ٭ فگند سر قدرت بر من از کرم سایه ٭ مباد از سر من دور سایهٔ کرمت ٭ پس محمد کثیر مسلم را بخانه درآورد و در منزل نیکو بنشاند و اصح آنست که در زیر زمین خانه داشت وی را آنجا پنهان کرد و بواسطه غمازان این خبر به پسر زیاد رسید که مسلم در خانه محمد کثیر است این زیاد پسر خود خالد را با جمعی فرستاد تا محمد کثیر و پسرش را گرفته بیارند و مسلم را در خانهٔ او بجویند و اگر یابند بدار الامارة حاضر سازند خالد که پسر ابن زیاد بود بیامد و ناگاه سرای ابن کثیر را فرو گرفت و او را و پسرش را بدست آورده نزد پدر فرستاد و هر چند دران سرای طلبیدند از مسلم نشان نیافتند اما چون پسر زیاد در اخشم بر محمد کثیر افتاد آغاز سفاهت کرد محمد کثیر بانگ بروی زد که ای پسر زیاد من ترا

همی

همی شناسم پدر ترا البتم و ابوسفیان را بتم ترا چه زهرهٔ آنکه با من سفاهت کنی ایشان درین سخن بودند که از یک گوشهٔ شهر کوفه آواز کوس حربی و ناله نای رزمی برآمد و آن چنان بود که قوم و قبیلهٔ محمد کثیر بسیار بودند چون شنودند که این زیاد او را و پسر او را گرفته در سلاح شدند و قریب دو هزار کس روی بکوشک نهادند و غوغای عام با ایشان یار شد و کار بر پسر زیاد تنگ رسید بفرمود تا محمد کثیر و پسرش را بر بام کوشک نهادند و بدان مردمان نمودند و خیال آن مردم آن بود که مگر ایشان را کشته اند چون ایشان را زنده و سلامت دیدند دست از جنگ باز داشتند و محمد کثیر را اجازت شد که بیرون آید و پسر را آنجا بگذارد و مردم را تسکین دهد محمد کثیر بیرون آمد و قوم خود را باز گردانید و بمنزل خویش آمده از مسلم خبر گرفت پس بشب سلیمان بن صرد و مختار بن عبیده و ورقای بن عازب و جمعی از مهتران کوفه پیش وی آمدند و گفتند ای بزرگ دین فردا پسرت را از کوشک بیرون آر تا مسلم را برداریم و از کوفه بیرون رفته بقبائل عرب بگردیم و لشکری عظیم جمع کرده بملازمت حسین رویم و باتفاق وی کمر حرب دشمنان بر میان جد و جهد بندیم برین اتفاق کردند قضارا اول بامداد بود که عامر بن الطفیل با ده هزار مرد از شام آمده با پسر زیاد پیوست و او بدان لشکر مستظهر گشته محمد کثیر را طلبید و ملازمان خود را فرمود تا همه سلاح پوشیدند و محمد کثیر روی بدار الامارة نهاد و قوم او با غوغای عام قریب سی چهل هزار مرد گرداگرد قصر فرو گرفتند چون محمد کثیر بیامد پسر زیاد روی بوی کرد که بگو جان خود را دوست می داری یا جان مسلم بن عقیل را جواب داد که ای ابن زیاد باز بس این حدیث رفتی جان مسلم را خدای نگاه دارد و جان من اینک با سی چهل هزار شمشیرست که حوالی تو فرو گرفته اند ابن زیاد سوگند یاد کرد که بجان یزید که اگر مسلم را بدست من باز ندهی بگویم تا سرت از تن بردارند محمد کثیر گفت یا ابن مرجانه ترا زهرهٔ آن نباشد که موی از سر من کم کنی ابن زیاد منفعل شد و دواتی پیش او نهاده بود برداشت و بیفگند بر پیشانی محمد کثیر آمد و بشکست ابن کثیر تیغ برکشید و قصد پسر زیاد کرد مهتران کوفه که حاضر بودند در او آویختند و تیغ از دست او بیرون کردند و خون از پیشانی وی می چکید نگاه کرد معقل جاسوس که بحیله و مکر حال مسلم را معلوم کرد آنجا ایستاده بود و تیغی حمائل کرده دست برد و آن تیغ را برکشید و بر میان آن ناکس غدار زد و چون خیار ترش بدو نیم کرد ابن زیاد از سر تخت برخاست و در خانه گریخت و غلامان را گفت این کس را بکشید غلامان و ملازمان قصد وی کردند و او تیغ میزد تا ده کس را بینداخت آخر کار پایش بشادروان درآمد و بیفتاد غلامان از هر سوی درآمدند و او را شهید کردند پسر محمد کثیر که آنچنان دید با شمشیر کشیده غران و غریوان روی بدر کوشک نهاد هر که پیش می آمد فی الحال بعرصهٔ عدم میفرستاد القصه بیامردی شجاعت دست بردی نمود که هر که از دوست و دشمن میدید آفرین می کرد **بیت** تا جهان رسم دستبرد نهاد ٭ دست بردی چنین ندارد یاد ٭ و تا بدر قصر رسیدن بیست سردار را از پای درآورده بود ناگاه غلامی از عقب وی درآمده نیزه زد بر پشت او که سر سنان از سینه اش بیرون آمد آن نوجوان از پای درافتاد و ودیعت جان بقابض الارواح داد خروش از درون قصر برآمد و لشکر که در درون بودند بیرون آمده بر قوم محمد کثیر حمله کردند و ایشان پیش حملهٔ آنها باز آمده در هم آویختند **نظم**

چو دریای هیجا درآمد بجوش	ز مردان جنگی برآمد خروش
ز خون دلیران و گرد سپاه	زمین گشت سرخ و هوا شد سیاه

قوم کوفه دلیروار میکوشیدند و لشکر شام در حرب ایشان خیره میماندند پسر زیاد فرمود که جنگ ایشان برای محمد کثیر و پسر اوست سر هر دو را از تن جدا کرده در میان ایشان افگنید

تا دل تنگت شد و ترک کارزار کنند پس آن هر دو سر را از تن جدا کرده در معرکه افگندند و چون کوفیان آن سرها را بدیدند و در رمیدند و چون شب در آمد از ایشان دیار نماند و بود پس مختار دید که کار از دست بیرون رفت برنشست و باقومی از بنی اعمام خود راه قبیلهٔ سعد پیش گرفت و سلیمان صرد خزاعی نیز بمحلهٔ بنی زید رفت و ورقای بن عازب پناه بمحلهٔ شریح قاضی داد که در آن محله شیعهٔ اهل بیت بسیار بودند اما چون مسلم خبر شهادت محمد کثیر و پسرش شنود بغایت ملول و محزون شده بشب از خانهٔ ایشان بیرون آمد و سوار شده راه دروازه می طلبید که بیرون رود ناگاه در میان طلایهٔ پسر زیاد افتاد و ایشان دو هزار سوار بودند و سپه سالار ایشان محکم بن الطفیل بود ناگاه مسلم را بدید نزدیکی آمد و پرسید که تو کیستی گفت مردی ام از عرب از قبیلهٔ فزاره میخواهم که بمیان قوم خود باز روم آنکس گفت باز گرد که این نه راه تست مسلم باز گشت و چون بدار الربیع رسید دید که خالد پسر ابن زیاد با دو هزار مرد ایستاده است از آن طرف برگشت چون بکناسه رسید حازم شامی را با دو هزار مرد آنجا دید پیرواز بگذشت در روی ببازار در رودگران نهاد و دران محل صبح دمیده بود و هوا روشن شده حارس کناس مسلم را دید بر مرکبی نشسته و نیزه در دست گرفته و دراعه پوشیده و تیغ قیمتی حمایل کرده آثار شجاعت و سطوت از وی ظاهر و امارت جرات و شوکت از سواری او لایح و باهر نظم سواری همچو برق باد میراند ❊ که باد از رفتن او باز میماند چو دیگ از آتش بیداد جوشان ❊ ز باد کینه چون دریا خروشان ❊ حارس را در دل آمد که این سوار نیست الا مسلم بن عقیل ع فی الحال بدر سرای پسر زیاد آمد و نعمان حاجب را گفت ای امیر من مسلم را دیدم ببازار رودگران میرفت روی بدروازهٔ بصره نهاده بود نعمان با سواری پنجاه بدان جانب روان شد ناگاه مسلم باز پس نگریست جمع سواران را دید که از عقب او می آیند فی الحال از اسپ فرود آمد و بانگ بر اسپ زد و اسپ بر شارع عام بازار روان شد و مسلم روی بمحله نهاد و گمان می برد که از آنجا راه بیرون میرود و آن کوچه خود پیش بسته بود مسلم بدان کوچه درون رفت و مسجدی ویرانی دید بدان مسجد در آمد و در گوشه بنشست اما چون نعمان پی اسپ گرفت و میرفت تا بمحلهٔ حلاجان اسپ را باز یافت و از سوار هیچ اثر پیدا نبود نعمان حاجب خیره فرو ماند و اسپ را گرفته باز گشت و پیش پسر زیاد آمد و صورت حال باز نمود و ابن زیاد بفرمود تا دروازه ها را مضبوط کردند و در محلها منادی زدند که هر که خبر مسلم یا سر مسلم بیارد او را از مال دنیا توانگر گردانند مردم در تگاپوی افتادند و قدم در راه جستجوی نهادند و مسلم در آن مسجد ویران بود گرسنه و تشنه تا شب در آمد قدم از مسجد بیرون نهاد و نمیدانست که کجا رود با خود می گفت که ای دریغ در میان دشمنان گرفتارم و از میان ملازمان حسین ع برکنارم نه محرمی که با او غم دل بگذارم و نه همدمی که راز سینه و غم دیرینه با او در میان آرم نه پیکی دارم که نامهٔ سوزناک و درد آمیز من بحسین ع رساند نه پیامی که پیغام غمزدهٔ محنت انگیز من ببارگاه ولایت پناه آنحضرت معروض گرداند **قطعه** نه قاصدی که پیامی به نزد یار برد ❊ نه محرمی که سلامی بدان دیار برد ❊ فتاده ام بشهر غریب و یاری نیست ❊ که قصهٔ ز غریبی بشهریار برد ❊ مسلم ع سرگشته و حیران دران محلها می رفت ناگاه بدر سرای رسید پیرزنی دید آنجا نشسته تسبیحی در دست میگردانید و کلمهٔ از اذکار الهی بر زبان می گذرانید نام آن زن طوعه بود مسلم ع گفت یا امة الله هیچ توانی که مرا شربت آب دهی تا حقتعالی ترا از تشنگی قیامت نگاه دارد که من بغایت سوخته دل و تشنه جگرم طوعه بطوع و رغبت جواب داد که چرا نتوانم و فی الحال برفت و کوزه

آب خنک ساخته بیاورد مسلم آب بیاشامید و همانجا نشست که کوفته و مانده بود و دیگر اندیشه می کرد که چندین هزار کس او را می جویند مبادا که در دست کسی گرفتار گردد اما چون مسلم بنشست پیرزن گفت شهریست پر آشوب برخیزد بوثاقی که پیش از این می بوده باز رو که نشستن تو اینجا درین وقت موجب تهمت من می شود مسلم گفت ای مادر من مردی ام غریب از خاندان عزت و شرف و غربت زده از یار و دیار خود دور افتاده نه منزلی دارم و نه جای نه بقعه نه سرای آری **رباعی**

درکوی بلا ساخته دارم وطنی | در منزل و روخته جانی و تنی
هر چند بکار خویش در می نگرم | محنت زده نیست بعالم چو منی

اگر مرا درخانه خود جای دهی امید چنان ست که حق سبحانه و تعالی ترا در روضهٔ بهشت جای دهد طوعه گفت چه نام داری و از کدام قبیلهٔ مسلم گفت از محنت زدگان ستمدیده و غریبان جفا کشیده چه میپرسی طوعه مبالغه از حد در گذرانید مسلم بضرورت اظهار فرمود که من مسلم بن عقیلم پسر عم حسین ع ابن علی ع کوفیان با من بیوفائی کردند و مرا در ورطهٔ بلا گذاشته جان بسلامت بیرون بردند و حالا درین محله افتاده ام و دل بر هلاک خود نهاده و با این همه یکزمان از یاد حسین غافل نیستم و ندانم که حال او با این مردمان بکجا انجامد طوعه چون دانست که او مسلم بن عقیل ست در دست و پای وی افتاد و فی الحال او را بخانه در آورده منزلی پاکیزه جهت وی مهیا ساخت و از مطعومات و مشروبات آنچه داشت حاضر گردانید و با بهجت نامتناهی وظائف شکر الهی بر مشاهدهٔ لقای وی بتقدیم میرسانید و بزبان نیاز مضمون این مقال ادا مینمود **قطعه**

مگر فرشته رحمت درآمد از در ما | که شد بهشت برین کلبهٔ محقر ما
مقرر ست که فراش قدسیان امشب | چراغ حور فروزد ز شمع منظر ما

مسلم طعامی بنوشید و نماز های گذشته را قضا کرده سر بر بالین آسایش نهاد اما چون پاره از شب بگذشت پسر آن پیرزن بخانه در آمد مادر را دید که دران خانه درون میرفت و بیرون می آمد و می گریست و می خندید گفت ای مادر امشب ترا حالی عجب ست و ازان خانه تردد بسیار می کنی خیر ست مادر گفت آری خیر ست تو بخود مشغول باش پسر ابرام نمود که البته مرا برین قصه اطلاع میباید داد و مادر گفت بگویم با تو بشرط آنکه سوگند خوری که این راز را باکس نگوئی پسر سوگند خورد و قبول کرد که این سر باکس نگوید مادر گفت ای پسر مسلم بن عقیل ع ست که پناه بما آورده و او را درین خانه نشانده ام و مراسم خدمت و لوازم ملازمت او بجای آورده و بدان از خدا تعالی ثواب جزیل طمع میدارم پسر خاموش شد و در خواب رفت و مسلم خفته بود ناگاه خواب آشفته دید بیدار شد و از هجران حسین ع و فراق اهالی و اولاد خود یاد فرمود و بگریه در آمد و از دیدهٔ غمدیده در باب گریه در کار و بار محنت روزگار مدد می طلبید **قطعه** بیا ای اشک تا بر روزگار خویشتن گریم ❊ چو شمع از محنت شبهای تار خویشتن گریم ❊ ندارم مهربانی تا کند بر حال من گریه ❊ همان بهتر که خود بر حال زار خویشتن گریم ❊ اما چون روز شد پسر پیرزن روی بدر خانهٔ پسر زیاد نهاد و در وقتی رسید که ابن زیاد با حصین بن نمیری گفت که گرد محلات کوفه برای او منادی کن که امیر میگوید که هر که خبر مسلم بنزد من آورد ده هزار درم بدو دهم و مرادات و حاجات آنکس نزدیک من باجابت اقتران یابد و اگر کسی پنهان سازد و در خانهٔ او بیابند آن خانه را غارت کنند و صاحب خانه را بقتل رسانند چون پسر پیرزن وعدهٔ درم و وعید قتل شنود پیش دوید و صورت واقعه با محمد اشعث تقریر کرد و ابن اشعث نزدیک پسر زیاد رفته تمامی حال باز نمود و ابن زیاد خوش دل شد عمرو بن خریث مخزومی را گفت سی صد مرد از سرهنگان خاص من بمحمد اشعث ده که او آن سرای را

میدانند تا بروند و مسلم را گرفته بیارند محمد اشعث سوار شده با آن سیاه روی بسرای طوعه نهادند و یک بار در و بام او را
فرو گرفتند اما مسلم نماز بامداد گذارده بود و بر جای نماز نشسته که آواز سم اسپان بگوش وی رسید دانست که بطلب
وی آمده اند برخاست و سلاح بر خود راست کرد و شمشیر کشیده از خانه بیرون آمد آن گروه بیکبار روی بوی نهادند و مسلم چون
شیر خشمناک بر آن قوم حمله کرد و در آن حمله چند کس را بیفگند و این خبر پیش پسر زیاد بردند وی بمحمد اشعث پیغام داد که
ترا با سیصد کس فرستادم تا یک شخص را گرفته پیش من آری اینچه عجز و ضعف ست که تو داری اگرچه مردی دلیرست آخر یک تن
بیش نیست ابن الاشعث جواب فرستاد که ترا تصور آنست که مرا بگرفتن حلاجی یا جولاهه فرستادهٔ والله که مرا بجنگ
شیر ژیان و ببر جهان فرستادهٔ این دلاوریست که بجام انتقام خون مبارزان بر خاک هلاک میریزد و صفدریست که
بضرب خنجر خاک معرکه را با مغز دلیران بر می آمیزد بیت چو بر جوشد از خشم چون تند میغ ❊ در آب آتش انگیزد از برق تیغ ❊
عبیدالله خبر فرستاد که او را امان داده نزدیک من رسان که جز بامان بر مسلم دست توان یافت و چون حدیث امان مسلم
با ابن اشعث رسید با مسلم خطاب کرد که ای مسلم خود را در مهلکه میفگن و دست از شمشیر باز دار و بنزد من آی که امیر ترا
امان داده است مسلم گفت مرا بامان شما احتیاج نیست چه قول شما اعتماد را نشاید و از کوفیان رسم وفا نیاید بیت ندیدم من
از هیچ کوفی وفا ❊ ز کوفی نیاید بغیر از جفا ❊ این بگفت و باری دیگر بر ایشان حمله کرد و چند کس دیگر را مجروح و مقتول ساخت
لشکریان در ماندند و بعضی پیاده شده بیامها بر آمدند و سنگ بجانب مسلم انداختن گرفتند و تن نازنین او را بسنگ کوفته و
مجروح گردانیدند و او با خود می گفت ای نفس مرگ را آماده باش که در دفع اعدا کوشیدن و شربت هلاک نوشیدن و خلعت
شهادت پوشیدن دولتی ست جاوید و سعادتی ابدی سرمدی بیت چون شهید راه او در هر دو عالم سرخ روست ❊ خوش و
می باشد که مارا کشته زین میدان برند ❊ ناگاه حرامزادهٔ سنگی بینداخت بر پیشانی مسلم آمد و خون بر روی مبارکش فرو دوید
بیت خون جگرم ز دیده بر رخ پالود ❊ رخساره کجا برم چنین خون آلود ❊ پس روی بجانب مکه کرد و گفت یا ابن رسول الله
خبر داری که با پسر عمت چه میرود و من در راه حق ازین ها باک ندارم رباعی گر سنگ آید بمن چو باران ایدل دست من و
آستین جانان ایدل ❊ یا گوی بسر برم ز میدان ایدل ❊ یا در سر و کار دل کنم جان ایدل ❊ ناگاه سنگی دیگر بیفگندند و بر لب و
دندان مبارکش آمد خون بمحاسن شریفش فرو دوید مصرع دامن پاکش بخون آلوده گشت ❊ و این معنی بزبان حال او جاری شد
قطعه هر نشان کز خون دل بر دامن چاک من ست ❊ پیش اهل دل دلیل دامن پاک من ست ❊ شد تنم آسوده زیر سنگ
جور کوفیان ❊ کشتهٔ عشقم من و این سنگها خاک من ست ❊ پس مسلم از بسیاری زخم که یافته بود پشت بر دیوار سرای
بکیر بن عمران باز نهاد و او از سرای بیرون آمده شمشیری حوالهٔ فرق مسلم کرد شمشیر فرود آمد و لب بالائی او را ببرید مسلم
در همان گرمی تیغی بر بکیر براند و سرش را ده قدم دور انداخت و باز پشت بدان دیوار آورد و می گفت بار خدایا مرا یک شربت
آب آرزوست کوفیان بنظاره ایستاده بودند و آن سخن میشنودند و هیچکس یارای آن نداشت که او را آب دهد آخر پیرزنی از
خانه بیرون آمد و قدحی از آبگینه پر آب کرده بدست وی داد چون مسلم آن قدح را بر لب نهاد پر خون شد بریخت باز پر آب
کرده بدو داد دیگر باره پر خون گشت آن را نیز بریخت بار سوم که قدح بر لب نهاد دو دندانهائی مبارکش در قدح بریخت مسلم

قدح را از دست بنهاد و گفت آب خوردن من با قیامت افتاد پس یکی از عقب مسلم در آمد نیزه بر پشت مسلم زد که روی بر وی
در افتاد و مردمان از اطراف و جوانب در آمده او را بگرفتند و پیش پسر زیاد بردند و در آن محل او در کوشک امارت بر سریر
ایالت نشسته بود چون مسلم را در آوردند سلام نکرد گفتند چرا بر امیر سلام نکردی گفت زیرا که درین سلام نه سلامت
دنیا می بینم و نه سلامت عقبی مشاهده می کنم اما چون مسلم را در آوردند پسر زیاد مدتی سر در پیش انداخته بود آنگاه سر بر آورد
و گفت چرا بر امام زمان بیرون آمدی و این همه فتنه انگیختی مسلم گفت امام زمان حسین بن علی ست و من بفرمان
او بدین شهر آمدم و آنچه کردم در آن رضای حق جستم اما اهل شقاوت نگذاشتند که حق بمستحق رسد یا ابن مرجانه یقین
می دانم که بکشتن من امر خواهی کرد پیش از ان صورت کسی را بفرمای که از قبیلهٔ قریش باشد تا نزد من آید و وصیتی
که دارم بشنود پس باز نگریست عمر سعد را ایستاده گفت ای پسر سعد بنا بر قرب قرابت که مرا با تست سه وصیت
می کنم ملتمس آنکه وصیتهای مرا قبول کنی وصیت اول آنست که درین شهر هفتصد درم وام دارم و اسپ من
نعمان حاجب دارد و از دلستانی و سلاحی که در برم آن را ببرداری و سلاح مرا با اسپ من بفروشی و وام من ادا کنی
عمر سعد قبول کرد و پسر زیاد گفت اسپ و سلاح از ان تست هیچکس مانع نخواهد شد که از مال تو دین ترا باز دهند پس فرمود وصیت
دوم آنست که چون مرا شهید کنند می دانم که سر مرا بشام خواهند فرستاد تن مرا از پسر زیاد در خواهی و در محلی که مناسب
می دانی دفن کنی پسر زیاد که این سخن بشنید گفت ترا کشته باشیم هرچه با جسد تو خواهند گو بکنند گفت وصیت سوم
آنست که بحسین بن علی نامه نویسی و در آنجا ذکر کنی که کوفیان بیوفائی کردند و پسر عمت کشته شد زنهار تا بکوفه نیائی و فعل
این مردم فریب نیابی پسر زیاد گفت اگر حسین قصد ما نکند ما نیز قصد او نکنیم و اگر متعرض امر خلافت گردد خاموش نباشیم
و در روایتی آنست که گفت اگر حسین ما را نطلبد ما نیز وی را نطلبیم و سخنان دیگر میان پسر زیاد و مسلم گذشته که گفتن و شنودن
آن موجب ملال ست القصه ابن زیاد آواز داد که از اهل مجلس من کیست که مسلم را بر بام کوشک برد و سرش از تن جدا
کند پسر بکیر بن عمران گفت یا امیر این کار من ست که او پدر مرا کشته پس دست مسلم گرفت و او را ببالای بام کوشک
بر آورد و مسلم چندانکه می رفت بر حضرت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم درود می فرستاد و می گفت اَللّٰهُمَّ احْكُمْ بَيْنَنَا وَ
بَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ بار خدایا حکم کن میان ما و میان قوم ما براستی که ما را بخواندند و چون بیامدیم فرو گذاشتند و ما
براستی سخن گفتیم و ایشان ما را دروغ گو پنداشتند پس چون ببالای بام رسید روی بجانب مکه آورد و گفت اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ
يَا ابْنَ رَسُوْلِ اللّٰهِ آیا از حال مسلم بن عقیل هیچ خبری داری و بیتی چند ادا فرمود که ترجمه اش بفارسی این ست نظم

ای باد صبا ز روی یاری ❊ سوی حرم خدا گذر کن
شهزاده حسین را چو بینی ❊ بنشین و حدیث مختصر کن
هر بد که ز کوفیان بدیدی ❊ فرزند رسول را خبر کن
برگوی که مسلم ستمکش ❊ شد کشته تو چارهٔ دگر کن
مغرور مشو بقول کوفی ❊ وز فتنهٔ شامیان حذر کن

پس گفت یا ابن رسول الله آرزوی من آن بود که یکبار دیگر
دیدهٔ محنت دیدهٔ خود را بدیدار مبارکت روشن سازم خود عمران امان نداد و وعدهٔ دیدار با قیامت افتاد بیت
جان دادم و هوای لقای تو در دلم ❊ رفتم بخاک و تخم وفای تو در گلم ❊ نور الائمه خوارزمی در مقتل خود آورده که مسلم از بام قصر فرو

نگریست مردم بسیار دید از اهل کوفه ایستاده بودند و نظاره وی می کردند روی بدیشان کرد و بیتی چند عربی ادا فرمود که

ترجمه آن این ست **نظم**	ای کوفیان چو سر ز تن من جدا کنید	باری تن مرا بسوی خاکدان برید	هر کاروان که جانب یثرب روان شود
پیراهن مرا بسوی آن کاروان برید	گویید کز برای خدا بهر یادگار	نزد حسینؑ جای پر خون نشان برید	رحمی بر آب چشم یتیمان من کنید
آندم که یاد کشتن من بر زبان برید	چون طفلکان من خبر من طلب کنند	از من تحیتی سوی آن طفلکان برید	و چون مسلم سخن تمام کرد دست

بدعا بر آورد و گفت خدایا نصرت ده دوستان را و فرو گذار دشمنان را آنگه کلمه بگفت و مترصد قتل بایستاده پسر بکیر بن عمران
خواست که تیغ بر مسلمؑ براند دستش خشک شد و حیران فرو ماند خبر به پسر زیاد بردند او را طلبید و سوال کرد که ترا چه شد جواب
داد که یا امیر مردی را دیدم مهیب که در برابر من بر آمد و انگشت خود را بدندان میگزید و در روایتی آنست که لب خود را بدندان
گرفته بود و من از آن شخص چنان ترسیدم که بهمه عمر خود از هیچ چیز نه ترسیده بودم ابن زیاد تبسمی کرد و گفت چون بخلاف
عادت خود خواستی کاری کرد دهشت بر تو استیلا یافته خیالی بنظرت در آمده یکی دیگر را فرستادند چون ببالای بام رسید
صورت مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بنظر وی در آمد که آنجا ایستاده است زهره اش بترقید و بمرد مرد شامی را فرستاد
بیامد و مسلم را شهید کرد و قول اصح آنست که پسر بکیر او را بقتل رسانید و سرش نزدیک پسر زیاد برد و تنش از بام کوشک

بزیر انداخت **غزل**	فغان از عالم بالا بر آمد	خروش از عرصهٔ غبرا بر آمد	غبار از ساخت آفاق برخاست
ببام قبهٔ خضرا بر آمد	بسی دودهای آتش بار کز غم	بجای موج از دریا بر آمد	از آن زاری که جان مرتضیؑ کرد
غریو از مرقد زهرا بر آمد	ز بهر ماتم آل محمد	ز روح انبیا غوغا بر آمد	آنگه پسر زیاد بفرمود تا تن مسلم

و جسدهای را در بازار قصابان از دار در آویختند و سرهای ایشان را بدمشق فرستاد از کماهی احوال کردی نموده بود اعلام
کرد یزید نامه او را مطالعه کرده فرمود تا آن سرها را از دروازهای دمشق در آویختند و جواب مکتوب ابن زیاد نوشت که تو
بنزدیک من پسندیده و عوض دیدنی نداری و هر چه از تو صادر یافته مرضی و مستحسن ست و چنان شنوم که حسین بن علیؑ عزیمت
عراق دارد باید که نیک احتیاط کنی و راهها را مضبوط گردانی و هر که را از وی صدور فسادی متصور ست بقتل رسانی والسلام
چون این نامه به پسر زیاد رسید خوشدل و خورم گردید آمار اوی گوید که بعضی از غمازان پسر زیاد گفتند که مسلم را دو پسر درین شهر
پنهانند چون صد هزار نگاه نه ماه شعاع روی ایشان دارد و نه سنبل تاب گیسوی ایشان می آرد **بیت** روی چگونه
روی روی چو آفتابی ✻ موی چگونه موی هر حلقه پیچ و تابی ✻ ابن زیاد بفرمود تا منادی کردند که پسران مسلم بن عقیلؑ
در خانه هر کس پنهان باشند و نیارد و بمن نسپارد و مرا معلوم گردد بفرمایم تا آن خانه غارت کنند و آن کس را بخواری تمام
بکشند و آن جوانان در خانه شریح قاضی بودند که مسلم در روز جنگ ایشان را بدانجا فرستاده بود و در محافظت و مراقبت
ایشان با او مبالغه داده بعد از قتل مسلم چون این منادی بر آمد شریح ایشان را پیش خود طلبید و چون چشمش بر ایشان افتاد بی اختیار
نعره زد و آغاز گریه کرد و آن دو شاهزاده از قتل پدر خبر نداشتند چون گریه شریح قاضی دیدند شکی در دل ایشان آمد و گفتند
ایها القاضی ترا چه شد که چون ما را دیدی فریاد بر کشیدی و بدین سوز گریه میکنی و آتش حسرت در دل ما غریبان میزنی
قاضی چند انچه خواست که این راز را مخفی دارد طاقت آن نداشت **بیت** ناله را چند انچه میخواهم که پنهان بر کشیم

بیان شهادت فرزندان مسلم بن عقیل

سینه می گوید که من تنگ آمدم فریاد کن ✻ قاضی خروش در گرفت و گریه از سر گرفت و گفت ای مخدوم زادگان **قطعه** بنیاد دین
ز سنگ حوادث خراب شد ✻ دلها بدرد و داغ جدائی کباب شد ✻ مهر شرف در ابر ستم گشت مختفی ✻ بحر کرم ز صدمت دوران سراب شد ✻
بدانید که خلعت شادی دنیا مطرز بطراز غمست و شربت سور بی اعتبارش آلوده بزهر ماتم مشرب هر تهنیتی مکدر بشوب تعزیتی و ۱۰
گلستان هر عشرتی بخار زار عسرتی **بیت** هیچ روشن دلی درین عالم ✻ روز شادی ندید بی شب غم ✻ اکنون بدانید که
پدر بزرگوار شما که اختر سپهر معالی بود از اوج اقبال بحضیض ارتحال انتقال نمود شهباز روح مقدسش ببال شهادت جانب
ریاض سعادت پرواز فرمود **بیت** دین بهشت و رحمت پروردگار یافت ✻ در روضهٔ بهشت بخوبی قرار یافت حق
سبحانه و تعالی اشمار اصبری جمیل و جزای جزیل کرامت کناد پسران مسلم که این سخنان استماع نمودند هر دو بیهوش بیفتادند و
بعد از زمانی که با خود آمدند جامها پاره کرده و عمامها از سر برداشته و گیسوان مشکین پریشان ساخته آغاز فریاد کردند که

ای قاضی این چه خبری دل سوز و انچه سخنی غم اندوز است **قطعه**			چه حالتست همانا بخواب می بینم
که شهر دولت دین را خراب می بینم	بدرد دل ز لب شرع ناله می شنویم	ز سوز جان جگر دین کباب می بینیم	ناله وا ابتاه و خروش و واغوثتاه

بر آوردند قاضی فرمود که حالا محل این فریاد و فغان نیست که کسان عبید الله بن زیاد شما را می طلبند و منادی می کنند که ایشان
در هر منزلی که باشند اگر ما را خبر ندهند آن منزل را غارت کنیم و صاحب آن منزل را بقتل رسانیم و من درین شهر بمحبت اهل بیت
تهمت زده ام و دشمنان در تفحص و تجسس حال منند و من بر جان شما و جان خود می ترسم اکنون فکری کرده ام که شما را بکسی سپارم
تا بمدینه رساند ایشان از ترس ابن زیاد از حال پدر فراموش کرده خاموش شدند و قاضی هر یکی را پنجاه دینار زر بر میان بست
و پسر خود اسد را گفت که امروز شنودم که بیرون دروازه عراقین کاروانی بوده و عزیمت مدینه داشته اند ایشان را ببر و بیکی از مردم
کاروان که سیمای صلاح در جبین او ظاهر باشد بسپار تا بمدینه برند اسد بشب تاریک ایشان را پیش گرفت و از دروازه عراقین
بیرون برد قضا را کاروان همان زمان کوچ کرده بودند و سیاهی ایشان مینمود اسد گفت ای جوانان اینک قافله مینماید
زود تر برید تا بدیشان رسید ایشان از پی کاروان دوان شدند و اسد باز گردید اما چون قدری راه بر فتند سیاهی کاروان
از نظر ایشان غایب شد و سراسیمه گشته راه گم کردند ناگاه عسسی چند که گرد شهر می گشتند بدیشان باز خوردند و دانستند که
فرزندان مسلم بن عقیل اند فی الحال گرفته بر بستند و امیر عسسان دشمن خاندان بود ایشان را هم در شب پیش پسر زیاد آورد و ابن
زیاد بفرمود که ایشان را بزندان برند و هم در زمان نامه نوشت به یزید که پسران مسلم بن عقیل را که دو طفل اند در سن هفت و هشت
سالگی بعد از قتل پدر ایشان گرفتم و در زندان محبوس ساختم و مترصد فرمانم تا چه حکم صادر شود یا بکشم یا آزاد کنم یا زنده بخدمت
فرستم والسلام و نامه بیکی داد و بجانب دمشق فرستاد امارا وی گوید که زندان بان مردی بود نیک اعتقاد و دوستدار اهل
بیت و نام او مشکور چون آن دو شاهزاده را بزندان آورده و بوی سپردند و دانست که ایشان چه کسانند در دست و
پای ایشان افتاد و بمنزلی نیکو بنشاند طعامی حاضر کرد تا تناول فرمودند و همه روز کمر خدمت بر بسته بود و در مقام
ملازمت ایستاده تا شب در آمد و غوغای مردمان فرو نشست ایشان را از زندان بیرون آورده بسر راه قادسیه
رسانید و انگشتری خود بدیشان داد و گفت این راه امن ست بروید تا بقادسیه رسید آنجا برادر مرا طلب کنید

واین خاتم را نشانی بوی دهید تا شما را بمدینه رسانند ایشان مشکور را دعا گفتند وروی براه نهادند وچون بحکم لا رادّ لقضائه
گره تقدیر بسر انگشت تدبیر نمی توان کشاد وبفحوای لا معقب لحکمه مقتضای قضا را بچاره گری تغییر و
تبدیل نمی توان داد **بیت** قضا به تلخی وشیرینی ای پسر رفت ست + اگر ترش بنشینی قضا چه غم دارد + وحق سبحانه چنان
مقدر ومقرر کرده بود که آن دو یتیم غریب هر چند زود تر به پدر مظلوم مهموم خود در رسند لاجرم باری دیگر راه گم کردند وآن
شب تا روز می گردیدند وچون روز روشن شد نگاه کردند هنوز بر در شهر بودند برادر بزرگ تر با خورد تر گفت ای برادر
هنوز ما بر در شهریم مبادا جمعی بما رسند وباری دیگر بقید ایشان گرفتار گردیم پس بنگریستند بر دست چپ ایشان خرما
ستانی بود روی بدانجا نهادند وبر لب چشمه درختی دیدند سالخورده ومیان تهی شده بمیان آن درخت در آمده قرار
گرفتند وچون وقت نماز پیشین در آمد کنیزکی حبشی می آمد آفتابه در دست چون بلب چشمه رسید ونگاه کرد عکس صورت
آن دو جوان در چشمه مشاهده نموده حیران بماند **بیت** دل صورت زیبای تو در آب روان دید + بیخود شد وفریاد بر آورد
که ماهی + کنیزک بالا نگریست چه دید **مثنوی**

دو گل از گلشن دولت دمیده — دو تر از باغ خوبی قد کشیده
یکی تابنده مهر از دل ربائی — یکی چون آب خضر از جان فدائی
لب آن کشته خشک از آتش غم — رخ این مانده تر از اشک ماتم
دو ماه از برج آبی رخ نموده — ز دیده چشمهٔ باران گشوده
گل رخسارشان زیر گلاله — شده از گریهٔ خونین چو لاله

چون کنیزک را نظر بر جمال باکمال آن دو اختر فرخنده فال اوج عزت واقبال افتاد تماشای آن دو آفتاب برج
هدایت ورشاد آفتابه از دست بنهاد وپرسید که شما چه کسانید وچرا درمیان این درخت نهانید ایشان فریاد بر کشیدند
که ما دو کودک یتیم ودر یتیمی کشیده ودو محزون غریبیم ودر محنت غریبی چشیده از پدر دور افتاده راه گم کرده ایم وپناه بدین
منزل آورده کنیزک گفت پدر شما که بود ایشان که نام پدر شنودند چشمهای آب حسرت از دیده کشودند **بیت** خدا
را ای رفیق از منزل جانان مده یادم + که من در وادی هجران ز حال خود بفریادم + کنیزک گفت گمان می برم که شما
فرزندان مسلم بن عقیل اید ایشان فریاد بر کشیدند که ای جاریه آیا تو بیگانهٔ یا آشنا دوست باوفائی یا دشمن پر جفا کنیزک
جواب داد که من دوست دار خاندان شمایم وبی بی دارم که او نیز لاف محبت شما می زند وجان خود در انثار اهل بیت
میکند شما بیائید با من تا نزدیک او روم ومترسید وغم مخورید که هیچ دغدغه نیست پس ایشان را برداشت وروی
بمنزل نهاد وچون نزدیک رسید بخانه درون دوید وبی بی را بشارت داد که اینک پسران مسلم بن عقیل را آوردم
بیت باغ را باد صبا پس خبر رنگین کرد + مژدهٔ آمدن یاسمن ونسرین کرد + بی بی مقنعه از سر بر کشید وبمژدگانی
پیش کنیزک انداخت وگفت ترا از مال خود آزاد کردم پس سر و پای برهنه پیش پسران مسلم باز دوید ودر دست وپای
ایشان افتاد وبر خواری مسلم وگرفتاری فرزندانش بگریست پس یک یک از ایشان را در بر گرفته بوسه بر سر وروی
می نهاد وچون مادر مهربان نوحه می کرد که ای غریبان مادر ووای یتیمان مادر ووای بیکسان مظلوم ووای بیچارگان
محروم ووای بر کسانیکه شما را بدرد فراق پدر مبتلا ساختند ودر میدان کینه اهل بیت رسالت علم عناد
وافساد بر افراختند آن گاه ایشان را بخانه در آورد وطعامی که مهیا داشت حاضر کرد وکنیزک را گفت این راز را

پنهان دار وشوهرم را ازین قضیه آگاه مساز ع کو در حرم اهل وفا محرم نیست + راوی قصه گوید چون مشکور زندان بان بجهت
رضای خداوند آن دو مظلوم دردمند را از زندان رها کرد علی الصباح آن خبر به پسر زیاد در رسانیدند مشکور را طلبید وگفت با پسران
مسلم رض چه کردی گفت ایشان را برای رضای خدا آزاد کردم وخانهٔ دین خود را بدان عمل ستوده وکردار پسندیده آباد کردم ابن زیاد گفت
از من نترسیدی گفت هر که از خدای تعالی ترسد از غیر او نترسد گفت چه ترا برین داشت مشکور گفت ای ستمگار نابکار پدر بزرگوار
ایشان را بستم کشتی چه تقریب داشت آن دو کودک نارسیدهٔ بیگناه را که داغ یتیمی بر جگر داشتند بمحنت بند وزندان مبتلا
ساختی من برای حرمت روح سید کونین وصدر ثقلین محمد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ایشان را از بند رهائی دادم وبدین
چه کرده ام امید دارم شفاعت آن سرور دارم وتو از آن دولت محرومی پسر زیاد در غضب شد وگفت همین لحظه سزای تو
بدهم گفت هزار جان من فدای ایشان باد **رباعی** من ذرهٔ او کجا بجان واماندم + جان چیست که بهر او فدا نتوانم +
یک جان چه بود هزار جان بایستی + تا جمله بیک بار برو افشانم + پسر زیاد جلاد را فرمود که تا او را بر عقابین کشید وگفت
اول پانصد تازیانه اش بزن آنگه سرش از تن جدا کن جلاد فرمان بجای آورد دو تازیانه اول که زد مشکور گفت بسم الله الرحمن الرحیم
وچون دوم بزد گفت خدایا مرا صبر ده چون سوم بزد گفت خدایا مرا بیامرز چون چهارم فرود آورد گفت خدایا مرا برای
محبت فرزندان رسول تو می کشند پنجم تازیانه که زد گفت الهی مرا برسول واهل بیتش در رسان آنگه خاموش شد و
آه نکرد تا پانصد تازیانه اش بزدند پس چشم باز کرد وگفت یک شربت آبم دهید ابن زیاد گفت آبش نه دهید و
گردنش بزنید عمرو بن الحارث برخاست واو را شفاعت کرده بخانه برد وخواست که بعلاج او مشغول شود که مشکور دیده از
هم بگشاد وگفت مرا از حوض کوثر آب دادند این بگفت وجان بحق تسلیم کرد **بیت** جانش مقیم روضهٔ دار السرور باد +
گلشن سرای مرقد او پر ز نور باد + اما راوی گوید که چون آن مومنهٔ صادقه هر دو کودک را بسرای در آورد خانهٔ پاکیزه برای
ایشان ترتیب کرد وفرشهای پاک بگسترد وچون شب در آمد ایشان را بخوابانید ودلنوازی می نمود تا در خواب رفتند پس
از آن خانه بیرون آمد بر جای خود قرار گرفت زمانی گذشت شوهرش از در در آمد کوفته ونالان زن گفت ای مرد
کجا بودی درین روز که بخانه دیر آمدی گفت صباح بدر خانهٔ امیر کوفه رفته بودم منادی بر آمد که مشکور زندان بان پسران مسلم
بن عقیل را از زندان آزاد کرده است هر کس که ایشان را یا خبر ایشان را بیارد امیر او را اسپ وجامه دهد واز مال دنیا
توانگر گرداند مردمان روی بجستجوی ایشان آوردند من هم در طلب ایشان ایستادم ودر حوالی ونواحی شهر می گردیدم
وجد وجهدی نمودم آخر اسپم هلاک شد ومقداری راه پیاده برفتم واز مقصود اثری نیافتم زن گفت ای مرد از خدای
بترس ترا با فرزندان رسول خدا چه کار است گفت ای زن خاموش باش که پسر زیاد مرکب وخلعت ودرم ودینار
بسیار وعده کرده است آنکس را که پسران مسلم رض را نزد وی برد زن گفت چه ناجوانمردی باشد که آن یتیمان را بگیرد وبدست
دشمن سپارد واز برای دنیا دین را از دست بگذارد مرد گفت ای زن ترا با این سخنان چه کار طعامی اگر داری بیار
تا بخورم زن بیچاره خوان بیاورد وآن بیدین بی سعادت طعامی بخورد وبر روی جامهٔ خواب چون بیهوشان بیفتاد ودر خواب
شد که تردد بسیار کرده بود وامانده وکوفته شده اما چون از شب پارهٔ بگذشت آن برادر بزرگتر که نامش محمد بود از خواب

بیدار شد و برادر کهتر را که نامش ابراهیم بود گفت ای برادر برخیز که ما را نیز بخواهند کشت که درین ساعت پدر خود را در خواب دیدم که با مصطفی صلی الله علیه وسلم و مرتضی و فاطمه زهرا و حسن مجتبی در بهشت می خرامیدند ناگاه نظر حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم بر من و تو افتاد و ما از دور ایستاده بودیم حضرت روی بپدر ما کرد که ای مسلم چگونه دلت داد که این دو طفل مظلوم را در میان ظالمان بگذاشتی پدرم باز نگریست و ما را بدید گفت یَا نَبِیَّ اللهِ اینک در قفای من می آیند و فردا نزدیک من خواهند بود برادر خورد تر که این سخن شنید گفت ای برادر بخدا که من همین خواب دیدم پس هر دو برادر دست در گردن یکدیگر کرده می گریستند و روی بر روی هم مینهادند و می گفتند وَاوَیْلَاهُ وَامُسْلِمَاهُ وَامُصِیْبَتَاهُ از آواز گریستن و خروش و افغان ایشان حارث بن عروه که شوهر آن زن مومنه بود بیدار شد و زن را آواز داد که این خروش و افغان چیست و درین خانه ما کیست زن عاجز فرو ماند حارث گفت برخیز و چراغ روشن ساز زن چنان بیخود شده بود که بدان کار قیام نمی توانست نمود آخر حارث خود برخاست و چراغ روشن کرد و بدان خانه در آمد دو کودک را دید دست بگردن بهم در آورده وَااَبَتَاهُ می گفتند حارث پرسید که شما چه کسانید ایشان تصور کردند که آواز دوستان ست گفتند ما فرزندان مسلم بن عقیلیم حارث گفت وَاعَجَبَاهُ ع یار در خانه و ما گرد جهان می گردیم + من امروز در طلب شما می تاختم تا حدی که اسپ خود را از تاختن هلاک ساختم و شما خود در منزل من ساکن و مطمئن بوده اید ایشان که این سخن بشنودند خاموش شده سر در پیش انداختند و آن بیرحم سنگین دل هر یکے را طپانچه بر رخسار نازنین زد و بگیسوهای مشکین ایشان که حبل المتین متمسکان عُروَةُ الوُثقیٰ دین بود ایشان را بهم باز بست و بیرون آمد در خانه را مقفل ساخت آن زن در دست و پائے وے می افتاد و سر خود بر قدم او می نهاد و بوسه بر دست و پائ او می داد و زاری می کرد وے گفت مثنوی

بیداد مکن برین یتیمان بگذر ز سر جفائے ایشان	لطفی بنمائی چون کریمان پرهیز کن از دعائے ایشان	اینها بفراق مبتلا اند نفرین یتیم محنت آلود	در شهر غریب بینوا اند آتش بجهان در افگند زود

حارث بانگ بر زن زد که ازین سخن بگذر و زبان درکش والّا ع هر جفائی که به بینی همه از خود بینی + زن بیچاره خاموش شد اما چون صبح بدمید و جهان روشن گشت آن تیره روی سیاه دل برخاست و تیغ و سپر برداشته و آن دو کودک را پیش انداخته روی بلب آب فرات نهاد و زنش پای برهنه از پی می دوید و زاری و درخواست مینمود و چون نزدیک رسیدی آن مرد تیغ کشیده روی بوی نهادی و آن زن از بیم تیغ باز گشتی و چون ایشان دور رفتندی باز از پی بدویدی برین منوال میرفتند تا بلب آب فرات رسیدند حارث غلامی داشت خانه زاد که با پسرش شیر خورده بود غلام از عقب خواجه می آمد چون بدانجا رسید حارث شمشیری برهنه بدست وی داد که برو و این دو کودک را سر از تن جدا کن غلام شمشیر بستد و گفت ای خواجه کسی را دل دهد که این دو کودک بے گناه را بکشد حارث غلام را دشنام داد و گفت برو هرچه ترا می گویم چنان کن بیت بنده را با این و با آن کار نیست + پیش خواجه قوت گفتار نیست + غلام گفت مرا یارائے قتل ایشان نیست از روح مقدس حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم شرم می دارم که کسانی را که منسوب بخاندان وے باشند هلاک کنم حارث گفت اگر تو سر ایشان بر نداری من سر تو بر دارم غلام گفت که پیش از آنکه

تو مرا بکشی من ترا بهمین شمشیر تو هلاک کنم حارث مرد تنومند بود دست بزد و موی سر غلام بگرفت غلام نیز دست فرا کرد و ریش او گرفته پیش کشیده چنانچه حارث بروی در افتاد و غلام خواست که زخمی بروی زند که حارث قوت کرد و تیغ از دست غلام بدر آورد و غلام تیغ خود را از نیام بدر آورد و بر خواجه حمله کرد و سپر پیش آورد و حمله او را رد کرده شمشیر بزد و دست راست غلام بیفگند غلام بدست چپ گریبان او را بگرفت و خود را بدو باز چسپانید نگذاشت که دیگر زخم بروے زند و هر دو بهم برآویخته بودند که ناگاه زن و پسر وی در رسیدند پسر پیش دوید و میان غلام گرفته او را باز پس کشید و گفت ای پدر شرم نداری این غلام مرا برادر ست و با هم شیر خورده ایم و مادر مرا بجائی فرزند ست از وی چه می خواهی حارث جواب نه داد و تیغ کشیده روی بغلام آورد و ضربتے بروی زد که هلاک شد پسرش گفت سبحان الله من از تو هرگز سخت دلتری ندیده ام و جفا کارترے نشنیده ام قطعه جفا کاران بسے هستند اما + بدین تندی جفا کارے که دیدست نداری پیشه جز آزار دلها + چنین شوخی دل آزاری که دیدست + حارث گفت ای پسر سخن کوتاه کن بگیر این تیغ و برو هر دو را سر ببر پسر گفت لَا وَاللهِ هرگز این کار نکنم و ترا هم نگذارم که مرتکب این امر شوی و زنش نیز زاری می کرد که مکن و خون این بے گناهان در گردن مگیر ایشانرا زنده پیش پسر زیاد ببر تا مقصودی که داری حاصل گردد و او گفت اکثر اهل کوفه هواداران این مردم اند اگر من ایشان را زنده پیش پسر زیاد برم تا که عوام غوغا کنند و ایشانرا از من بستانند و رنج من ضایع گردد پس خود تیغ بر کشید و آهنگ شاهزادگان کرد و ایشان می گریستند و می گفتند ای پیر بر یتیمی و غریبی ما رحم کن و بر بیکسی و درماندگی ما ببخشائے بیت سنگ را دل خون شود از نالهای زار ما + این دل فولاد تو یک ذره سوهان گیر نیست + حارث گوش بسخن ایشان نکرده پیش دوید تا یکی را از ایشان بگیرد و هلاک کند زن در آویخت که ای ناخدا ترس بکن و از جزای روز قیامت بیاندیش حارث در غضب شد و شمشیر بزد و زن را مجروح ساخت اما چون پسر دید که مادرش زخم خورد و حارث خواست که زخمی دیگر بروے زند فی الحال بر جست و دست پدر گرفت و گفت ای پدر با خود آی و آتش غضب را بآب حلم فرو نشان حارث تیغ حواله پسر کرد و بیک ضربت او را نیز بکشت اما چون زن پسر خود را کشته دید غریو از نهاد او بر آمد و بواسطه زخمی که خورده بود قوت برخاستن نداشت همین فریاد بر می کشید و هیچ جا نمیرسید بیت جای رسید ناله که از آسمان گذشت + با او هیچ جا نرسید این فغان ما + پس بنزدیک کودکان آمد گفتند ای مرد ما را زنده نزدیک پسر زیاد ببر تا او هرچه خواهد در باره ما بجای آرد گفت شما را داعیه آنست که من از شهر در آرم و غوغای عام شما را از من بستانند و مالی که ابن زیاد وعده داده بمن نرسد گفتند اگر مراد تو مال ست گیسوان ما را بتراش و ما را بفروش و زر بستان آن ناکس در حمیت جاهلیت افتاده گفت البته شما را می کشم گفتند بر کودکی ما و ضعیفی ما رحم کن گفت در دل من هیچ رحم نیست گفتند بگذار تا وضو سازیم و دو رکعت نماز بگذاریم گفت والله که نگذارم گفتند بدان خدای که نامش بردی بگذار تا او را سجده کنیم گفت نگذارم گفتند پس این چه عداوت ست که می ورزی و این چه بغض ست که با ما ظاهر می کنی دریغ که درین گرفتاری نه کسی بفریاد ما رسد و نه یاری و مددگاری نفسے بر آرد بیت یک هم نفسے نیست بعالم ما را + فریاد رسے نیست درین غم ما را + پس حارث قصد هر کدام می کرد آن دیگرے می گفت اول مرا

بخش که من برادر خود را کشته توانم دید القصه سر برادر بزرگتر را که محمد بود جدا کرد و تن او را در آب فرات انداخت برادر خوردتر که ابراهیم بود برجست و سر برادر را بر گرفت و روی بر روی او می نهاد و لب بر لب او میمالید و میگفت جان برادر تعجیل مکن که من هم می آیم حارث سر او را بعنف از برادر بستاند و سر او را نیز از تن جدا کرد و تنش با آب افگند در آن محل خروش از زمین و زمان بر آمد و فغان در مناظر آسمان افتاد و افسوس از آن دو نهال گلشن اقبال و کامرانی که در اول نوبهار جوانی بخزان اجل پژمرده شدند و حیف از رخسار آن دو گل بوستان ناز که بخارستان حادثهٔ جانگداز خراشیده گشت **قطعه**

دریغا که خورشید روز جوانی	چو صبح دوم بود کم زندگانی	دریغا که ناگه گل نوشگفته	فرو ریخت از تند باد خزانی

اما چون حارث جفا کار سرهای آن دو شاهزادگان نامدار از تن جدا کرد در توبره نهاده و از قربوس زین در آویخته روی بخانهٔ عبید الله ابن زیاد آورد و نیم چاشتی بود رسید و هنوز دیوان مظالم قائم بود که بقصر امارت در آمد و آن توبره را پیش پسر زیاد بر زمین نهاد ابن زیاد پرسید که درین توبره چه چیز است گفت سر دشمنان تست که به تیغ تیز از تن ایشان جدا کرده ام و بطمع رعایت و عنایت تحفه پیش تو آورده پسر زیاد حکم کرد تا آن سرها را شسته و در طشتی نهاده پیش وی آوردند نگاه کرد در وی بها دید چون قرص ماه و گیسوها مشاهده کرد چون مشک سیاه گفت این سرهای کیانست گفت از آن پسران مسلم بن عقیل رض ابن زیاد را بی اختیار آب از دیدها روان شد و حضار مجلس نیز بگریستند پسر زیاد پرسید که ایشان را کجا یافتی گفت ای امیر وی همه روز در طلب ایشان بودم و اسپ خود را هلاک کردم و ایشان خود در خانهٔ من بودند من خبر یافته ایشان را بر بستم و صباح بلب آب فرات بردم و هر چند زاری کردند بر ایشان رحم نکردم القصه ایشان را بکشتم و تن ایشان را در فرات افگنده سر ایشان را اینجا آوردم پسر زیاد گفت ای لعین از خدای نترسیدی و از عقوبت حق سبحانه نه اندیشی و ترا بر رخسارهای دل آویز و گیسوهای عنبر بیز ایشان رحم نیامد و من بیزید نامه نوشتم که ایشان را گرفته ام اگر بفرمائی زنده بفرستم اگر حکم یزید در رسد که ایشان را بفرست من چگونه کنم آخر چرا ایشان را زنده پیش من نیاوردی گفت ترسیدم که عوام شهر غوغا کرده ایشان را از من بستانند و طمعی که با میر داشتم حاصل نشود گفت چرا ایشان را جای مضبوط نساختی و خبر بمن نیاوردی تا کس فرستادمی و ایشان را پنهان نزد خود آوردمی آن شقی خاموش شد پسر زیاد روی به ندیمان کرد و در میان ایشان شخصی بود مقاتل نام و از دل و جان دوستدار خاندان بود و پسر زیاد عقیدهٔ او را می دانست اما تجاهل می کرد و زیرا که مقاتل ندیمی قابل بود او را پیش طلبید و گفت این شخص را بگیر و بلب آب فرات ببر بهمانجا که این دو طفل را شهید کرده است بهر خواری و زاری که خواهی او را بقتل رسان و این سرها را نیز ببر بهمانجا که تنهای ایشان در آب افگنده است اینها را نیز بیفگن مقاتل بغایت شادمان شده دست او را گرفت و بیرون آورد و با محرمان خود گفت بخدائے که اگر عبید الله ابن زیاد تمام بادشاهی خود بمن ارزانی داشتی مرا چنین خوش نیامدی که کشتن آن مردود را بمن فرمود پس مقاتل حکم کرد تا دستهای حارث را باز پس بستند و سرش را برهنه کرده بمیان بازار کوفه بر آوردند آن سرها را بمردمان می نمودند غریو از خلق بر می آمد و بر آن شخص لعنت می کردند و خار و خاشاک بر سر و روئے وے می ریختند و برین منوال مقاتل او را می آورد تا بموضعی که مقتل ایشان بود نگاه کرد زنی دید مجروح افتاده و جوانی چون سرو آزاد کشته شده

وغلامی همه اعضای او پاره پاره کرده و آن زن نوحه می کرد و بر فرزندان مسلم رض و بر پسر نوجوان نازنین خود می گفت **بیت** ای دریغ آن سرو باغ زندگی من که شد + در جوانی همچو گل پیراهن عمرش قبا + مقاتل پرسید که چه کسی گفت مزوجهٔ این بدبخت بودم و ازین کار او را منع میفرمودم و پسر و غلام من با من درین کار متفق بودند آخر الامر پسر و غلام مرا بکشت و مرا زخم زد و بحمد الله که نفرین آن طفلان بیگناه در وی رسید پس روئے بشوهر کرد که ای لعین برای طمع دنیا پسران مسلم رض را بکشتی و دین را بدین قتل بناحق که عمداً از تو صادر شد از دست دادی **مصرع** نه دین داری درین صورت نه دنیا + پس حارث مقاتل را گفت که دست از من بدار تا در خانهٔ خود پنهان شوم ده هزار دینار نقد بتو دهم مقاتل گفت اگر مال همه عالم از آن تو باشد و تمام بمن دهی دست از تو باز ندارم و ناچار چون تو بر ایشان رحم نکردی من نیز بر تو رحم نکنم و ترا هلاک سازم و از حق تعالی ثواب عظیم امیدوارم پس مقاتل از مرکب فرود آمد و چون چشمش بر خون فرزندان مسلم افتاد فریاد بر آورد و بسیاری بگریست و خود را در خون ایشان غلطانید و دست بدعا برداشته از حق سبحانه آمرزش طلبید و آن سرها را نیز در آب انداخت راوی گوید که بکرامتی که اهل بیت رسول را صلی الله علیه و آله وسلم می باشد آن تنها از آب بر آمدند و هر سری بر تنهٔ خود چسپید و دست در گردن یک دیگر آورده باب فرو رفتند و در روایتی که هر دو را از آب بیرون کرده در آن ساحل قبر کردند تا امروز زایران زیارت کنند آنگاه مقاتل غلامان را فرمود تا اول دستهای او را ببریدند آنگاه پایهایش را و پس هر دو گوشش قطع کردند و هر دو چشمش بر کندند و شکمش بشگافته اعضای بریدهٔ وی را در آن نهادند و بر چوبی بسته باب در انداختند زمانی بر آمد آن آب بموج در آمد و او را بر کنار انداخت تا سه بار این صورت واقع شد گفتند آب او را قبول نمی کند چاهی بکندند و او را در آن افگندند و بر خاک و سنگ کردند اندک فرصتی را زمین بلرزید و او را بروئے افگند و تا سه نوبت این معنی مشاهده افتاد گفتند خاک نیز آن مردود را قبول ندارد پس بدان خرماستان رفتند و هیزم خشک شده از خرمانیان آوردند و آتشے بر افروخته وی را در آن انداختند تا بسوخت و خاکسترش بباد بردادند پس دو جنازه حاضر کردند و پسر پیرزن و غلامش را بر آن خوابانیده بدر شهر بردند و آنجا که باب بنی خزیمه است با جامهٔ پر خون دفن کردند و هواداران اهل بیت به پنهانی ماتم شاهزادگان بداشتند **نظم**

دریغ و درد که آن هر دو نوجوان رفتند	بصد ملامت و حسرت ازین جهان رفتند	چو عندلیب سزد گر کنیم نالهٔ زار
کنون که یاسمن و گل ز بوستان رفتند	غم یتیمی و غربت بنود شان در خورد	بجانب پدر خویشتن روان رفتند

باب ۹ نهم در رسیدن حسین رضی الله عنه بکربلا و محاربه نمودن با اعدا

وشهادت آنحضرت رض و اولاد و اقربا و سایر شهدا رضوان الله علیهم اجمعین حقا که شرح این حکایت پر نکات بمرتبهٔ ایست که باعانت قوت تقریر در مکان امکان نگنجد و ثبت این قصهٔ منطوی بر غم و غصه بمثابهٔ که بوسیلهٔ صورت تحریر بحیز ظهور در نیاید نه قلم زبان را طاقت اظهار است و نه زبان قلم را قوت گفتار **قطعه** همین ترسم که اندر وقت تقریر + زبان از آتش حسرت بسوزد + وگر تحریر خواهم آن زبان هم + قلم بشگافد و کاغذ بسوزد + نه سامع را

قوت شنودن اخبار استعلای نوایر این حکایات ست ونه قایل را استطاعت بیان استیلای شداید این روایات بیت
فریاد که یارای سخن نیست زبان را + بر بست غم وغصه ره نطق وبیان را + اعلام صوریکه یَضِیْقُ صَدْرِیْ نتیجه اوست و
اخبار از واقعه که وَلَا یَنْطَلِقُ لِسَانِیْ خاصیتی متفرع بر وجهی وجه بر منصه تبیین وتفصیل ظاهر وهویدا تواند شد قطعه دست گریه کتابت
نمی توانم کرد + که می نویسم ومغسول میشود فی الحال + زآه وناله حکایت نمیتوانم کرد + که صد گره بزبان می فتد بوقت مقال + آری شهادت
حسین رض اندک واقعه نیست ومصیبت اهلبیت کم حادثه نی حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم ازان صورت خبر داده بودند و
قبل از وقوع داغ این مصیبت بر دل زهرا رض ومرتضی رض نهاده در کنز الغرایب آورده که جبرئیل ع این پنج نوبت بحبیب رب العالمین
از شهادت حسین رض خبر داده بود اول در روز اول که متولد شده بود وجبرئیل تهنیت وتعزیت نزول نموده وشمه ازان در اوراق
سابقه مذکور شده دوم در چهار ماهگی وچنان بود که از ام الفضل بنت الحارث رضی الله عنها روایت کنند که فرمود شبی در خواب
دیدم که پاره از تن مبارک حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم بریدندی ودر کنار من نهادندی از خواب در آمدم ترسان وهراسان
ونزد سید عالم صلی الله علیه وآله وسلم رفتم وگفتم یارسول الله خوابی مهیب دیده ام واز هول وهراس آن آرام از دل من
رفته است وصورت خواب را تقریر کردم آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم تبسم کنان گفت یا ام الفضل نیکو خوابی دیده فاطمه من
حامله است به پسری وآن پسر پاره ایست از من چون او متولد شود ترا دایه سازم واو را در کنار تو نهم بعد از چندی حسین رض
متولد شد او را بام الفضل سپردند وبرضاع او مشرف شد ام الفضل گوید روزی سرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم بخانه من
درآمد ع ودر مقدم او کلبه من خلد برین شد + پس گفت بیار جگر گوشه مرا من حسین رض را بر کنار پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم نهادم
حسین ادراره کرد وقطره از آن بر جامه آنحضرت چکید وآنحضرت روی بر حلق وی می مالید وبوسه بر روی وی می نهاد و
بعد از زمانی من بعنف او را از رسول خدا فرا ستدم چنانکه حسین رض بگریست رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود مَهْلًا یا
اُمَّ الْفَضْلِ مَهْلًا آهسته باش ای ام الفضل که این قطره بآب پاک گردد واین رنج که بجگر گوشه من رسید بهیچ چیز
بر نخیزد وجبرئیل ع فرود آمد که ای سید تو طاقت گریستن حسین رض نداری وقتیکه حلق تشنه او را بخنجر آبدار بریده باشند وجسد
نازنین او را غرقه خون ساخته حال چون خواهد بود حضرت خواجه صلوات الله وسلامه علیه ازین حال محزون شد وبغایت
اندوهگین گردید پس هر که درین مصیبت اندوهناک باشد مقرر ست که با حضرت رسالت صلی الله علیه وآله وسلم موافقت
نموده واز ینجا گفته اند که ارواح انبیا علی نبینا وعلیهم السلام بجهت موافقت با آنحضرت ع همه در واقعه حسین رض
محزون ومغموم گشتند

غزل

هان ای خلیل آتش نمرود دیده
وزدست غصه جبه عیسی چرا قباست
اینها غم از برای دل مصطفی خورند
در فاطمه بنالد ازین حالها رواست

آدم درین عزا بغم وغصه مبتلاست
این شعله بین که در جگر شاه کربلاست
گویا برای ماتم سلطان دین حسین رض
آن خود چه حسرتست که در جان مصطفاست
شورش نه بر زمین بود وبسکه بر فلک

کشتی نوح غرقه طوفان ابتلاست
رنگین چراست پیرهن موسی ز نیل
چندین خروش وولوله در خیل انبیاست
گر مرتضی بگرید ازین غصه در خورست
در هر که بنگری همین داغ مبتلاست

واین حکایت ام الفضل در کتاب مطالب السؤل فی مناقب آل الرسول از کمال الدین طلحه منقول ست ودر شواهد

از ام الحارث نقل کرده والله اعلم سوم خبر شهادت حسین رض در سه سالگی واقع شد واین حکایت را امام طبری در سیر کبیر آورده که یحیی
بوده از یاران رسول صلی الله علیه وآله وسلم که او را دحیه کلبی رض گفتندی جوانی زیبا روی نیکو خوی بود وبعضی اوقات او تجارت می
گذشت وهر گاه که نزدیک آن سرور صلی الله علیه وآله وسلم آمدی او را گرامی داشتی وهر باری که بیامدی دست تهی نبودی بلکه از جهت
حسن رض وحسین رض میوهای که در آن زمان بودی بیاوردی وشاهزادگان چنان خو کرده بودند که چون دحیه رض بیامدی هر دو برادر بمسجد
یا بحجره آنحضرت ع تشریف فرمودندی ودلیروار بر کنار وی نشستندی ودست بگریبان وآستین وی در آوردندی اما جبرئیل
امین علیه السلام گاه گاه بصورت دحیه رض که جمال با کمال داشت نزدیک آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم می آمد وزی جبرئیل ع
بصورت دحیه رض با پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم بر در مسجد نشسته بود که حسن رض وحسین رض در آمدند وجبرئیل را بصورت دحیه رض دیدند
چنان تصور فرمودند که دحیه رض است گستاخانه در آمده بر کنار وی نشستند ودست در آستین وی می کردند وبگریبان
وی در می آوردند روی مبارک آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بر افروخت واز جبرئیل ع شرم داشت وخواست که ایشان
را دور کند جبرئیل ع فرمود که ای سید ایشان را هیچ مگو پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که ای جبرئیل ع چون هیچ نه گویم
وایشان ترا نمی دانند وحرمت بجای نمی آرند وترا دحیه رض می پندارند واز آن گستاخی می نمایند جبرئیل ع گفت ای سرور
عالمیان بسیار بوده که فاطمه رض نماز تهجد گذارده بود ودر خواب رفته وایشان در گهواره بیدار شده اند وخواسته اند که بگریند
از آفریدگار عالم فرمان رسیده که ای جبرئیل بتعجیل برو وگهواره ایشان را بجنبان که فاطمه رض غنوده است تا زمانی بیاساید
یارسول الله من گهواره ایشان را بسیار شبها جنبانیده ام وصدای شعر اِنَّ فِی الْجَنَّةِ نَهْرًا مِّنْ لَّبَنٍ + لِعَلِیٍّ وَحُسَیْنٍ
وَحَسَنٍ ـ بگوش ایشان رسانیده ای سید من بسی دستاس فاطمه رض کشیده ام که او از ماندگی ودستاس کشیدن در خواب بوده
وچون من دستاس کش وگهواره جنبان ایشانم اگر بر کنار من آیند عجب نباشد اما درین حیرانم که در گریبان وآستین
من چه میجویند حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که چون ایشان ترا دحیه رض پنداشتند هر گاه دحیه رض
اینجا آمدی برای ایشان میوه یا تبرکی دیگر در گریبان وآستین خود داشتی ایشان از تو تبرک ومیوه می جویند
جبرئیل دست بیازید به بهشت ویک خوشه انگور واناری از اشجار بهشت باز کرده پیش ایشان نهاد وچون خواستند که
تناول فرمایند سایلی بر در مسجد آمد که ای اهل بیت مرا از آنچه می خورید بدهید به تخصیص از آن انگور که مدتیست در آرزوی
آنم حضرت پیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم خواست که از آن انگور قدری بوی دهد جبرئیل ع دست آنحضرت ع گرفت وگفت
یارسول الله این ابلیس ست آمده تا از میوه بهشت بخورد واین بروی حرام ست اما چون ابلیس بدانست که او را بشناختند نا
امید بازگشت پس شاهزادگان میوه بنوشیدند وپیغامبر صلی الله علیه وآله وسلم در ایشان می نگریست جبرئیل ع گفت این
دو میوه باغ ترا واین دو چشم چراغ ترا شربت شهادت خواهند چشانید یکی را بزهر قهر مقتول خواهند گردانید ودیگری را به تیغ
بیدریغ بخواهند گذرانید ومصیبت ایشان ترا سبب زیادتی شفاعت ست ابن حسام گوید **بیت** بروز حشر ببینی
بدست پیغمبر + کلید گنج شفاعت بخونبهای حسین رض + ودر مصابیح القلوب آورده که جبرئیل ع از بهشت اناری وسیبی و
بهی فرا گرفت وبدیشان داد وایشان شاد شدند حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که این میوه را پیش پدر ومادر

خود برید و با یکدیگر بخورید و از هر یک چیزے باقی بگذارید چنان کردند و روزے دیگر که باسر آن رفتند درست شده بود و بحال خود باز رفته پس هرگاه که ازان چیزے بخوردندی و قدری باقی گذاشتندی روزی دیگر درست شده بودی تا چون فاطمه رض از دنیا رحلت کرد آن انار را گم یافتند و چون امیر را شهید کردند بهی نیز ناپدید اشد اما چون سیب نزد حسین رض بود و پیوسته با خود داشتی چون در کربلا تشنگی بروی غلبه کردی آن سیب را ببوئیدی تشنگی او کمتر شدی و چون حسین رض را شهید کردند آن سیب نیز غائب شد اما بوئی آن سیب از تربت مقدسهٔ او می شنودند از امام زین العابدین روایت ست که هر آن مومن مخلص که در موسم حسین رض را زیارت کند بوئی آن سیب از تربت وی می شنود و بوئی تربت آنحضرت رض خود هزار بار از مشک اذفر و طیب عنبر خوشتر ست **مصرع** سَلَامٌ عَلَى التُّرْبِ الَّذِيْ ضَمَّ جِسْمَهُ **قطعه** اگر بر مرقد جنت پناهش بگذری یابی + شمیمش در مشام جان زبوی مشک تر خوشتر + هوای مشهدش چون روضهٔ فردوس روح افزا + فضائے آستانش چون سرای خلد جان پرور + چهارم خبر شهادت او در چهار سالگی وقوع یافته و آنچنان بود که جبرئیل ع نزد پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم آمد و آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم حسین رض را بر کنار داشت و بوسه بر روی حسین رض و حلق او می داد و سر مبارک او را البسینه با سکینه بی کینهٔ خود بازمی نهاد جبرئیل ع پرسید که یا رسول الله این نوبادهٔ باغ نبوت و این باکورهٔ حدیقهٔ ولایت را دوست می داری فرمود که نَعَمْ اَوْلَادُنَا اَكْبَادُنَا راوی گوید که تعویذی بر رشته وابسته در گردن حسین رض بود و اثر آن رشته بر گردن نازنینش مانند خطی پدید آمده جبرئیل در آن خط مینگریست و سری جنبانید سید انبیا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود که ای برادر بسیار در اثر آن رشته مینگری جبرئیل گریان گریان گفت یا رسول الله روزے باشد که در کربلا اثر همان رشته گردنش خون آلود گردد و جانهای اهل بیت بمصیبت آن شهید مظلوم غمزده و محنت فرسوده گردد **رباعی** ملک را جان ازین آتش بسوزد + فلک را هم جگر زین غم بسوزد + بدان سان آتشی گردد فروزان + که از یک شعله اش آدم بسوزد + پنجم اعلام از واقعهٔ هائله و حادثهٔ نازله شاه شهیدان در پنج سالگی بوده آورده اند که صباح عیدے بود که شاهزادگان بحجرهٔ سید عالمیان در آمدند و گفتند ای جد بزرگوار امروز روز عیدست و بزرگ زادگان عرب را می بینیم که جامهای نو پوشیده و در تزیین لباسهای رنگارنگ کوشیده و ما را لباس نو نیست روئے بجانب تو کرده تاج لَعَمْرُكَ بر سر و خلعت يَا اَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ در بر داری آورده ایم تا عیدی لبستانیم و عیدی جز جامهٔ نو نمیخواهیم خواجهٔ عالم صلی الله علیه و آله وسلم تامل فرمود جامهٔ که مناسب ایشان باشد در خانه نبود و ناامیدی و محرومی ایشان نیز لائق نمی نمود متوجه بارگاه احدیت شد و سر خود را بحضرت صمدیت فرستاد فی الحال جبرئیل آمد و دو حله سفید دوخته مناسب قد و قامت ایشان از حلل بهشت بیاورد و گفت ای سید ملول مباش و این لباس در فرزندان عزیز خود پوشش حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم شاهزادگان را طلبید و گفت اینک جامهای که خیاط قدرت فراخور قد و قامت شما دوخته از غیب رسید **بیت** خلعت قدر که خیاط کرامت آراست + بر قد و قامت اقبال شما آمد راست + اما چون حسن رض و حسین رض آن خلعتها را سفید دیدند دیگر باره بزبان نیاز گفتند ای جد نواز همه کودکان عرب جامهاے رنگین دارند ما را نیز هوائی لباس ملون ست حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم متفکر شد جبرئیل گفت یا

رسول الله خاطر جمع دارید که استاد کارخانهٔ صبغة الله این مهم را فی الحال بسازد و دل جگر گوشگان ترا بهر رنگی که خواهند بنوازد بفرمائید تا طشت و آبدستان بیارند پس حضرت رض بفرمود تا طشت و ابریق آب بیاوردند و جبرئیل گفت یا رسول الله من آب برین جامها میریزم و تو دست مبارک در آن میمالی تا هر رنگی که مطلوب ایشان باشد بظهور رسد آن سرور یک حله را در طشت نهاد و جبرئیل ع آب ریختن آغاز کرد پیغامبر صلی الله علیه و آله وسلم روی بجانب حسن رض آورده فرمود که اے نور دیده جامهٔ خود را بچه رنگ میخواهی گفت برنگ سبز آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم دست در یک حله مالید بقدرت الٰهی لونے چون زمرد سبز گرفت آن را برون آورده بحسن رض داد تا او در پوشید و دیگر حله را در طشت نهاده روی بحسین کرد و او در آن وقت پنجساله بود گفت ای جان جد تو بکدام رنگ مائلی گفت برنگ سرخ فی الحال با ثر دست خواجهٔ انبیا صلی الله علیه و آله وسلم آن حله برنگ یاقوت رمانی بر آمد و حسین رض آن را در بر کرد جبرئیل ع بعد از مشاهدهٔ این حال گریان شد شاه زادگان شاد شده و جامها پوشیده روی بحجرهٔ مادر نهادند و سید عالم صلی الله علیه و آله وسلم جبرئیل ع را گفت درین وقت که فرزندان من شاد گشتند تو چرا غمگین شدی گفت ای سید مگر قصهٔ بهشت و قصرها که بنام حسن رض و حسین رض ساخته بودند بر خاطر مبارک نمانده که کوشک حسن رض از زبرجد سبز بود و ازان حسین رض از یاقوت سرخ اکنون نیز اختیار هر یک از ایشان رنگی را موافق آن حال ست و البته حسن رض را زهر دهند و در آخر عمر رنگ مبارکش از اثر سموم سبز شود و حسین رض را شهید کنند و رخسارهٔ دلفریبش از خون وی سرخ گردد **بیت** سبزه رو بود خاک مال از غم زهر حسن رض + لاله گون گردد شفق از خجلت خون حسین رض + و در شواهد از عائشه رض نقل میکند که روزی رسول صلی الله علیه و آله وسلم با جبرئیل ع نشسته بود حسن رض بن علی رض در آمد جبرئیل ع پرسید که این کیست فرمود که پسر من ست او را بر کنار خود نشاند جبرئیل گفت زود باشد که وی را بکشند رسول صلے الله علیه و آله وسلم پرسید که وی را که کشد گفت جمعے از امت تو و اگر خواهی من ترا بگویم که وی را در کدام زمین خواهند کشت پس جبرئیل ع اشارت کرد بجانب کربلا و قدرے خاک سرخ برگرفت و بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم نمود و گفت این خاک مقتل وی ست و بخون او رنگین خواهد شد **نظم**

خاک را کز خون آن شهزاده رنگین کرده اند	جمله حوران سرمهٔ چشم جهان بین کرده اند	کوه خارا سنگها بر سر زند گر بشنود
آنچه آن سنگین دلان با آل یٰسین کرده اند	وه چرا بر خاک میدان غرق خون افتاده اند	شهسواران اینکه فتح قلعهٔ دین کرده اند

راویان این اخبار جگرسوز و ناقلان این حکایات غم اندوز برین وجه نقل فرموده اند که در مبدأ حال که مسلم رض بن عقیل بکوفه رسید و اشراف و اعیان بدو رجوع نموده قاعدهٔ بیعت را تمهید دادند و هژده یا بیست هزار مرد جرار کرار نامدار سر ارادت بر خط هواداری و متابعت نهادند او کتابتی بحضرت شاهزاده فرستاد و صورت حال بموقف عرض رسانید و استدعای قدوم شریف ایشان نموده مضمون این کلام بمبالغهٔ تمام ادا کرد **بیت** همای اوج سعادت بدام ما افتد + اگر ترا گذری بر مقام ما افتد + چون این مکتوب بحسین رض رسید آهنگ رفتن عراق ساز کرده روی بتهیهٔ اسباب سفر آورد و دوستان و هواداران او را این صورت موافق نمود اما هر چند آن جناب را از رفتن منع فرموده مدعای خویش را باقامت دلائل و براهین موکد ساختند مفید نیفتاد و باخر عبد الله بن عباس رض بخدمتش شتافته گفت یا ابن عم می شنودم که عزیمت کوفه داری فرمود که آری ابن عباس رض گفت یا ابن رسول الله از مکه بیرون مرو و مفارقت حرم خدا اختیار مکن که پدرت ترک

حزین کرده بعراق توجه فرمودن و ندیدی که بدو چه رسید و اهل کوفه همان مردم اند که قصد برادرت کرده حیات وی را غایت کردند زخم بروی زدند تو از ایشان ایمن مباش و بر قول ایشان اعتماد مکن که سخن ایشان وثوق را نشاید و از ایشان وفاء عهد نیاید بیت وفای مجو از ایشان و گرنمی شنوی + بهرزه طالب سیمرغ و کیمیا می باش + حسین رض فرمود که این قضیه بآنها نسبتی ندارد چه مسلم بن عقیل رض بمن نامه فرستاده و از بیعت بیست هزار مرد مردانه خبر داده و مردم کوفه مکاتیب بسیار نوشته اند و التماس نموده که متوجه آن جانب شوم شاید که کار حق تمشیت یافته هم باطل در هم شکند و حالا بر من حجتی لازم شده که اگر نروم عندالله چه جواب توانم گفت ابن عباس رض فرمود که هنوز والی یزید در شهر ست و آن مملکت در تصرف کسان اوست اگر کوفیان حاکم خود را از شهر اخراج کنند و ولایت را متصرف شوند بدان صوب توجه نمودن صواب ست و اگر چنین نه کنند ترا هر آئینه با لشکر یزید جنگ باید کرد و مبادا که از ایشان دران واقعه صورت نصرت بظهور نیاید و شما بیکس و بی فریادرس بمانید حسین رض فرمود که درین سخن اندیشه کنم و فردا جواب باز دهم ابن عباس رض برفت و حسین رض برای رفتن کوفه از مصحف فال کشاد این آیت برآمد که کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حسین رض گفت که صَدَقَ اللّٰهُ وَصَدَقَ رَسُولُ اللّٰهِ سخن جد بزرگوار خود که در خواب شنیدم و کلام پروردگار خود که بفال کشودم هر دو مؤید شهادت من اند و مرا از ان چاره نیست ع و دفع تقدیر بتدبیر نشاید کردن + روزی دیگر ابن عباس رض باز آمد و گفت یا ابن رسول الله چه فکر فرمودی گفت عزیمت سفر عراق را تصمیم داده ام و دل بر قضای ربانی و حکم سبحانی نهاده ع آنچه مراد حق بود هست رضای ما همان + عبدالله بن عباس رض گفت ای حسین رض اگر البته میل سفر داری توجه بولایت یمن کن که مملکت عریض و عرصه فسیح است و حصون و قلاع بسیار دارد و قبیله همدان تمام شیعه پدر تواند و دیگر دوستداران و هواخواهان اهل بیت دران نواحی بیشمار است و چون دران ولایت قرار گیری داعیان خود را باطراف و اکناف ممالک روان ساز تا خلائق را به بیعت تو دعوت کنند و لشکری درهم بندند آنگاه هرچه مدعا باشد بدان قیام نمائی حسین رض فرمود که ای پسر عم کمال شفقت ترا در باره خود می دانم و خلوص نصیحت ترا بنسبت خود می شناسم اما عزیمت من بسوی کوفه مصمم گشته است و بهیچ نوع فسخ آن صورت نمی بندد و درین سفر سری هست که بظهور خواهد آمد و من می دانم که مرا چه واقعه در پیش است و از جد و پدر خود شنوده ام و تو می دانی که پدرم بارها بر سر منبر می فرمود که اوتیت علم المنایا والبلایا اکنون آن کتاب پیش ماست و مبلغ اعمار و آجال اهل بیت را می دانیم دیگر درین باب مبالغه منمای و در فسخ این عزیمت الحاح مفرمای که بجای نمی رسد و من درین سفر بی اختیارم و زمام امور من در دست دیگریست قطعه بارها گفته ام و بار دگر می گویم + که من دل شده این ره نه بخود می پویم + من اگر خارم اگر گل چمن آرائی هست + که از ان دست که می پروردم می رویم + عبدالله بن عباس رض گفت اگر البته این عزیمت با مضا خواهی رسانید و ترک رفتن عراق نخواهی کرد باری زنان و فرزندان را همراه مبر حسین رض فرمود که ایشان را کجا بگذارم و بکه سپارم اولی آنکه با من باشند ابن عباس رض گفت یا ابن رسول الله مرا داعیه بود که در رکاب تو باشم اما قاید قضا عنان عزیمت من بجانب مدینه می کشد و شاید که چون در کوفه قرار گیری من بملازمت توانم رسید و نمی دانم که بار مفارقت چگونه توانم کشید و جام غم انجام مهاجرت بکدام قوت توانم چشید قطعه تو می روی و من خسته باز می مانم + در آنکه بی تو بمانم عجب همی مانم +

تو باده پای عزیمت چو بادی مانی + من آب دیده گلگون چو آب میرانم + پس امیر المومنین حسین رض برادران و خویشان و هواداران خود را جمع کرده برای نسوان و اطفال محملها ترتیب داد و در روز سوم ذی الحجه که قضا را مسلم رض بن عقیل درهمان روز بقتل رسیده بود از مکه بیرون آمده روی براه نهاد آورده اند که یکی از دوستان مخلص و محبان خالص ایشان گفت یا ابن رسول الله بسوی کوفیان رفتن مصلحت نیست که قول ایشانرا وفائی و وفای ایشان را بقائی نیست حسین رض جواب داد که از الزام حجت ایشان اندیشه مندم و اینجا از بیم اعادی در گزندم بدین جهت بار سفر می بندم که کمند از غیب در افگنده اند و من گرفتار آن کمندم بیت چکنم من که گرفتار کمندم + گر ازین سوی برندم گر ازان گوشه کشندم + اما چون بمنزل صفاح رسید فرزدق شاعر را دید که از جانب عراق می آید چون فرزدق را دیده بر جمال جهان آرای حسین رض افتاد فی الحال از مرکب پیاده شده در دیده وران و رکاب حسین رض بوسید حسین رض گفت ای فرزدق از کوفه می آئی گفت آری یا ابن رسول الله گفت مردم کوفه را چون گذاشتی جواب داد که دلهای ایشان با تست و راه حق تو داری اما شمشیرهای ایشان با بنی امیه است که مال و دنیا ایشان دارند حسین رض فرمود که راست می گوئی پس فرزدق وداع کرده بجانب حرم رفت و چون حسین رض ببطن الرمه رسید مکتوبی بقیس بن مسهر داده او را بکوفه فرستاد و مضمون آنکه نامه مسلم بن عقیل رض بمن رسید مشتمل بر اتفاق شما بخلافت من و تشویق و آرزومندی شما بقدوم ما خدا شما را جزای خیر دهاد و سعی شما را در حق من ضایع مگرداناد و این صحیفه از بطن الرمه سمت ارسال یافت و من عنقریب در عقب مکتوب خواهم رسید و السلام قیس نامه آنحضرت رض گرفته روی بکوفه نهاد و چون بقادسیه رسید حصین بن نمیر با جمعی از لشکر شام در آن مقام آرام داشت و سبب آن بود که چون حسین رض از مکه بیرون آمد جمعی از اعادی ناجایه بپسر زیاد نوشته او را از عزیمت شاهزاده اخبار کردند پسر زیاد تمام سرراهها را بمردان کاری و دلیران کارزاری سپرده بود و حسین رض و ملازمان ایشان ازین کار آگاهی نداشتند چون قیس بقادسیه رسید حصین او را گرفته بکوفه فرستاد و ابن زیاد باوی غلظتها کرده عاقبت فرمود که او را از بالای قصر بزیر انداختند و هلاک شد و تو را لائمه آورده که ارسال نامه بکوفه از کربلا بود و عنقریب آن نقل سمت ذکر خواهد یافت و چون حسین رض بذات عرق رسید بشیر بن غالب را دید که می آید پرسید که ای بشیر از کوفیان چه خبر داری بشیر گفت یا ابن رسول الله نشنیده که اَلْکُوفِیُّ لَا یُوْفِیْ فرمود که راست گفتی و از آنجا در گذشت بمنزل ورود رسید از یک جانب بلندی دید خیمه آنجا نصب کرده پرسید که صاحب خیمه کیست گفتند زهیر بن القین البجلی و او دران وقت از مکه می آمد حج گذارده و از مناسک آن فارغ گشته بکوفه می رفت امام حسین رض او را طلبید در اول تعلل نمود بعد از تأمل تمام بخدمت فرزند خیر الانام علیه الصلوة والسلام توجه فرمود حسین رض گفت ای زهیر هیچ سر آن داری که مرکب مجاهدت در میدان محبت الٰهی بتازی و بآب شمشیر آبدار آتش فساد و اهل فساد را اطفا سازی و پروانه وار بر حوالی شمع شهادت پرواز نمائی و دوری از خوشنودی حق سبحانه بر روی دل بکشائی مصرع زجان بگذری تا بجانان رسی + روی زهیر از شادی برافروخته بفحوای این سخن مترنم شد که یا ابن رسول الله قطعه سری که پیش تو بر آستان خدمت نیست + سریست آنکه سزاوار تاج عزت نیست + به پیش اهل نظر کم بود ز پروانه

ولی که سوختهٔ آتش محبت نیست + مدتهاست که مترصد این دولت و مترقب چنین سعادت می بودم مصرع منت خدای
را که رسیدم بکام خویش + پس از نزد حسین رض بیرون آمده بفرمود تا خیمهٔ او را بر کنند و قریب بخیمهٔ امام مظلوم نصب کردند پس
باصحاب خویش گفت که از شما هر که آرزوی شهادت دارد باید که با من موافقت و مرافقت نماید و هر که میل وطن دارد و
شهادت را کاره است از من مفارقت اختیار نماید اغلب یاران زهیر از وی اعراض نموده روی بکوفه نهادند آنگاه زن خود را
طلبیده گفت ای یار غمگسار و ای همدم وفادار من بخدمت حسین رض می روم تا جان سپاری کنم تو از مال من حق خود بردار و مرا
بحل کن قولی آنست که زن را طلاق داد و او را همراه برادر بکوفه فرستاد و در روایتی دیگر چنانست که زن گفت ای مرد
مردانه و ای صاحب همت فرزانه تو می خواهی که در خدمت پسر مرتضی رض باشی من نیز می خواهم که ملازم دختران فاطمه رض زهرا باشم
پس هر دو باتفاق کمر خدمت گاری اولاد رسول بر میان بسته و طریق هواداری اخلاص و تولی اختیار فرموده احراز سعادت
هر دو سرا نمودند ع دین کار دولت است خدا تا کرا دهد + پس از آن جا بر فتند تا بشقوق رسیدند و شخصی از کوفه می آمد حسین رض
تنها نشسته او را طلبید و از احوال آن طرف استفسار نمود آن شخص گفت بخدائی که از کوفه بیرون نیامدم تا دیدم مسلم رض بن
عقیل و هانی بن عروه را بکشتند و تنهای ایشان را بر دار کشیده و سرهای ایشان را بدمشق فرستادند حسین رض که این خبر بشنود گفت
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ط پس آن مرد برفت و غیر از حسین رض کسی برین حال وقوف نیافت راوی گوید مسلم رض دختری
داشت هژده ساله و حسین رض او را ابنة اختی و مصاحب دختران حسین رض بود و درین منزل که فرود آمده بود آن دختر بعادت خود
پیش حسین رض آمد شاهزاده او را نوازش کرد و مراعاتی فرمود که هرگز مثل آن واقع نشده بود و بسیار در روی او می نگریست و دست
مبارک در سر وی می کشید دختر را شکی در دل پدید آمده بفراست چیزی معلوم کرد گفت یا ابن رسول الله امشب با من ملاطفت
می نمائی و رعایتی میفرمائی که فراخور یتیمان باشد مگر پدرم شهید شده است حسین رض را تحمل نماند بگریه در آمد و گفت ای دختر دل
تنگ مکن که من پدر تو باشم و زینب رض خواهر من مادر تو و دختران من همه خواهر تو و پسران من همه برادر تو دختر فریاد بر کشید و
مضمون این سخن رجزی که دأب عرب بود ادا کرد نظم

ای کاشکی نخست ز مادر نزادمی	تا این زمان ز دست پدر افتادمی		
ای کاشکی شناختمی خوابگاه او	تا سر چو خاک در قدم او نهادمی	ای کاشکی بگریه شدی استکاک من	تا جوی‌ها ز چشمهٔ چشم گشادمی

چون فریاد و فغان آن دختر بر آمد پسران مسلم بن عقیل رض بر آن حال مطلع شدند بناله و فغان در آمده عمامها از سر برداشتند و از
زاری و بیقراری دقیقه فرو نگذاشتند و هر یک از ایشان بسوز دل می گفت بیت
من خود از درد دل بفریادم
حال مسلم رض چه می دهی یادم
امام حسین رض از مصیبت مسلم بسیار متاثر شده بود و از دغدغهٔ معاملهٔ او بیحد متفکر گشته بسبب
زخم خنجر مفارقت مسلم رض و داغ بیوفائی کوفیان آب از فوارهٔ دیدهٔ مبارک شاهزاده روان شد و زبان حالش بدین گفتار
در ترنم آمد قطعه بدل دردی عجب دارم نمی دانم که چون گریم + دلا خون شو که تا بر حال خود یک لحظه خون گریم +
تنم بر زخم کاری سینه ام پر داغ بی یاری + گهی از زخم بیرون گاه از داغ درون گریم + آورده اند که بعضی از
رفقاء حسین رض را سوگند دادند که بر خود و اهل بیت خود رحم کن و از رفتن کوفه در گذشته بوطن خویش مراجعت نمای که هم کوفه برین
وجه روی نموده ترا در کوفه یاری و مددگاری نیست فرزندان و نبیرگان عقیل رض که همراه بودند گفتند یا ابن رسول الله ما را

بعد

بعد از مسلم رض زندگی بچه کار آید باز نمی گردیم یا انتقام خود بکشیم یا از آن شربت که پدر ما چشیده ما هم بچشیم حسین رض نیز فرمود که
لَا خَيْرَ فِي الْعَيْشِ بَعْدَ هٰؤُلَاءِ پس از اینها در زندگی هیچ لذتی نباشد بیت زندگی بهر دیدن یار است + یار چون
نیست زندگی عار است + و چون از آن منزل کوچ کرده بزباله رسیدند قاصد عمرو بن سعد برسید و مکتوبی که بشاهزاده
نوشته بود رسانید مضمون آنکه اهل کوفه چنانچه شیمهٔ ذمیمهٔ ایشان است غدر و بیوفائی نموده مسلم رض را تنها گذاشتند تا رسید
بدو آنچه رسید و هانی بن عروه نیز بتیغ ستم کشته شد حسین رض را از مکتوب عمر بن سعد یقین شد که مسلم رض بدرجهٔ شهادت رسیده
و چون این خبر در اردوی شاهزاده شیوعی یافت و مردم را بر آن اطلاعی حاصل شد جمعی که از اطراف بدو پیوسته بودند مفارقت را
بر موافقت اختیار کرده متفرق شدند و چون از آن منزل رحلت فرموده بقصر بنی المقاتل رسیدند سراپردهٔ دیدند زده و نیزهٔ
بزمین فرو برده و شمشیری از آن آویخته و اسپی بر آخر بسته امام حسین رض پرسید که صاحب اینها کیست گفتند عبید الله بن
الحر الجعفی که از اعیان کوفه است و از مبارزان زمان و دلیران دوران بقوت و شوکت سر آمدهٔ اکفاء و اقران بیت
در آهنگ چون شیر غران بود + گه جنگ شمشیر بران بود + حسین رض حجاج بن مسروق جعفی را که از قبیلهٔ وی بود بطلب او فرستاد
و حجاج سلام و پیام آنحضرت بوی رسانید عبید الله گفت ای حجاج حسین رض مرا چرا می طلبد گفت تا با او همراه باشی اگر در دفع
اعدا سعی کنی ثواب عظیم یابی و اگر ترا بکشند درجهٔ شهادت علاوه آن گردد عبید الله گفت من از میان اهل کوفه بجهت آن بیرون
آمده ام که مبادا حسین رض بدان دیار رسد و کشته شود و من در میان کشندگان وی باشم و بدان ای حجاج که اهل کوفه بنا بر محبت
دنیا از خاندان نبوت برگشته به پسر زیاد پیوسته اند و مال فانی را بر نعیم باقی گزیده و من نه طاقت حرب ایشان دارم و نه بموافقت
ایشان سر همت فرو می آرم حجاج بازگشته صورت حال بنده وار عرض رسانید امام حسین رض خود برخاست و بوثاق وی قدم رنجه
فرمود ابن الحر شرائط تعظیم و لوازم تبجیل وَمَا يَكُونُ مِنْ هٰذَا الْقَبِيلِ بجای آورده آنحضرت را بجای نیکو بنشاند و خود
در خدمت ایشان بایستاده حسین رض فرمود که معارف شهر تو بمن نامها نوشته رسولان فرستادند که ما همه اعوان و انصار و یار
و هوادار توئیم مامول و مسئول آنکه بر جناح تعجیل متوجه این جانب شوی تا ما بشرائط جان سپاری قیام نمائیم و اکنون می شنوم که
روی از راه هدایت بر تافته ببادیهٔ ضلالت و غوایت شتافته اند و تو می دانی ای عبید الله که هر چه می کنی از خیر و شر بدان
مثاب و معاقب خواهی شد و من ترا امروز بمعاونت و مناصرت خود می خوانم و اگر اجابت کنی فردای قیامت شکر تو پیش جدم
مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم بگویم عبید الله جواب داد که مرا بیقین معلوم است که هر که متابعت تو نماید در آخرت بهرهٔ او از
مثوبات کامل و نصیب او وافر و شامل خواهد بود اما چون کوفیان با تو در مقام معادات اند و در آن دیار ناصری و معاونی
نداری و با تو معدودی چند بیش نیستند غالب ظن من آنست که تو مغلوب خواهی شد و لشکر یزید بسیار است و من
یک تنم پیداست که از یاری من چه آید مرا معاف دار و این مادیان من که ملحقه نام اوست قبول فرمائی و بخدا سوگند
که این اسپی است که از عقب هر جانوری که تاخته ام بدو رسیده است و هر که از پی من تاخته گرد مرا نیافته و این
شمشیر من هم سیفی صارم است و از مبارزان عرب کم کسی را چنین سلاحی باشد توقع می دارم که بقبول این تحفهٔ محقر
منت بر جان من نهی مصرع پای ملخ ز مور سلیمان قبول کرد + شاهزاده او را خواست و گفت من بطمع اسپ و شمشیر

پیش تو نیامده بودم بلکه از تو توقع معونت و مظاهرت می داشتم تو قبول نکردی و مرا بمال کسی که جان خود را از من دریغ دارد التفاتی نیست اما راوی گوید که بعد از واقعهٔ آنجناب عبید الله جعفی بر تقصیر خویش تاسفها خورد و دران باب ابیات درد آمیز گفت چنانچه در تواریخ ابو المؤید موفق بن احمد مکی مسطور است و چون در مبدء تالیف این اوراق مقرر شده که متصدی ایراد ابیات عربی نگردد مگر آنچه ذکر آن ضرورت بود چه استماع آن در اثنائے اخبار فارسی زبان را سبب توزع ضمیر می باشد لاجرم باثبات ابیات جعفی اشتغال نرفت و مضمون آن شعر این است نظم

زهی حسرت که چون شاه شهیدان
اگر در کربلا می کشتم آن روز
کنون او رفت من از روئے تقصیر
مرا گفتا قدم در نه بیاری
شهید راه او در دوستداری
بمانده در مقام شرمساری
چرا همراه آنحضرت نرفتم
بسے بودی بفردای قیامت
بصد زاری و مادام می کشم آه
نورزیدم طریق حق گذاری
مرا از لطف او امیدواری
ولی سودی ندارد آه و زاری

آورده اند که در منزلی از منازل کوفه که آنرا ثعلبه خوانند حسین رض فرود آمده بود و سر در کنار خواهرش زینب نهاده در خواب شده ناگاه بیدار گشت و آب از دیدهٔ مبارکش می ریخت خواهرش ام کلثوم رض گفت ای جگر گوشهٔ مصطفے صلی الله علیه وسلم و نور دیدهٔ مرتضے و ای سرور سینهٔ زهرا چرا می گرئی و دیدهٔ تو گریان مبادا الا بخیر حسین رض فرمود که درین ساعت جدم مصطفے را صلی الله علیه وسلم در خواب دیدم که می گریست و می گفت ای حسین رض رسیدن تو بما زود خواهد بود و سواری را دیدم که در پیش من ایستاده می گفت که شما می شتابید و مرگ برابر شما می شتابد بیدار شدم و مرا از گریه جد خود گریه دست داد ام کلثوم نیز گریان شد و پردگیان حرم عصمت همه ملول و محزون گشته می گریستند از میانه علی اکبر بر پای خاست و گفت ای پدر ما بر حقیم گفت نعم ما بر حقیم و با حق ایم و حق با ماست پس گفت باکی نبود اگر ما بمرگ رسیم یا مرگ بما رسد چه بیقین میدانیم که لباس حیات مستعار است و اساس عمر بغایت ناپائیدار هلاک جملهٔ ابنای عالم بشریت بشربت کُلُّ شَیْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهٗ مقرر است و مسافران منازل بادیهٔ دنیا را بر ممر اَیْنَمَا تَکُوْنُوْا یُدْرِکْکُّمُ الْمَوْتُ راه گذر نظم

که زبخت تخم امانی بکشت زار جهان
که برق حادثه آتش بخرمنش نفگند
کدام دوحهٔ اقبال سرکشید به چرخ
که صرصر اجلش عاقبت زبیخ بکند

ای پدر ما گلشن فنا را بنفحات ریاحین وَلَلْاٰخِرَةُ خَیْرٌ آراسته می بینم و گلزار شهادت را بشقایق حقایق یُرْزَقُوْنَ فَرِحِیْنَ مزین و منور می یابیم پس ما را از مرگ چه باک باشد مثنوی مرگ برگ آمد که را خستها درو است + مرگ سازد مغز را پیدا ز پوست + مرگ بر دارد حجاب باز پیش + تا شویم از فرع سوی اصل خویش + مرگ جانها را سوی جانان کشد + بلبلان را جانب بستان کشد + پس از ان منزل رحلت فرموده بموضعی رسیدند که آنرا قطقطانه خوانند شاهزاده درین منزل لشکر خود را گفت ای مردمان شما از من بحلید شما را دستوری دادم باز گردید و هر کجا که خواهید بروید که کوفیان با ما بیوفائی کردند و مسلم بن عقیل رض را بقتل آوردند و این کار مرا افتاده است و بر شما حرجی نیست هر که خواهد باز گردد و جمعے که در راه وفا ثبات قدمی نداشتند ملازمت آنحضرت را بگذاشتند و حسین رض ماند با فرزندان و برادران و خویشان و جمعی اندک از موالیان حسین رض فرمود که ای دوستان مرا از خویشان و خویشان را از من گزیر نیست اما شما را اجازت است عنان برگردانید و حالا که مجال است بهر طرف خواهید متوجه شوید آن وفاداران حق گذار و هواخواهان سید مختار

علیه الصلوات الملک الجبار یکبار زبان اخلاص برکشوده و اظهار صدق نیت و صفای طویت نموده گفتند یا ابن رسول الله هزار جان ما فدائے خاک پائے تو باد که تو سپهر ولایت را ماهی و مسند امامت را پادشاهی هر که امروز روی از تو بگرداند فردا بکدام دیده در روی تو نگریستن تواند رباعی اے قبلهٔ هر که مقبل آمد کویت + روی همه مقبلان عالم سویت + امروز کسی که از تو بگرداند روی + فردا بکدام دیده بیند رویت + یا ابن رسول الله ما بچه حجت دست اعتصام از دامن والای تو باز داریم و از ملک خدمت و ملازمت تو که سبب پادشاهی جاوید است روی بکدام مملکت آریم بلکه ملک آنرا دانیم که سلطانش توئی و جان را از ان دوست داریم که جانانش توئی نظم خوشا ملکے که سلطانش تو باشی + خوشا جانی که جانانش تو باشی + خوشا روی که در روی تو باشد + خوشا چشمے که انسانش تو باشی + بدرود دل بسر بردیم عمری + بیوی آنکه درمانش تو باشی + ای ریحان روضهٔ رسالت وای یاسمن گلشن جلالت بار از بوستان وصال خود بخارستان فراق حواله مکن که اگر چه همه عالم پر گل و گلزار است با خار خار عشق جمالت آنها همه در نظر ما خار است نظم ما خار غم عشقت آویخته از دامن + کوته نظری باشد رفتن بگلستان ها + گر تیغ طلبت ما را رنجی برسد غم نیست + چون عشق حرم باشد سهل است بیابانها + یا ابن رسول الله ما بحقیقت ترا شناخته ایم و لوائے هواداری تو بر سر میدان مخالصت برافراخته ایم و مرکب حق شناسی در مضمار متابعت تو تاخته ایم و رسم بیوفائی و پیمان شکنی که در مذهب فتوت و آئین مروت روا نیست برانداخته ایم اگر تو آستین ملال بر ما فشانی یا دامن صحبت از ما در چینی ما دست از دامن تو باز نداریم و اگر از در براتی از دیوار درآئیم بیت گر تو صد بار دامن افشانی + نگذاریم دامنت از دست + بعد از انکه نعمت خدمت تو دریافته باشیم طریق شکرگذاری و وظیفهٔ سپاسداری اقتضائے آن می کند که تا زنده ایم چنان نعمتی از دست ندهیم و بموعدهٔ بِالشُّکْرِ تَدُوْمُ النِّعَمُ سر ارادت بخط انقیاد و اطاعت نهیم بیت دامن دولت جاوید گریبان امید + حیف باشد که بگیرند و دگر بگذارند + موالیان در اثنای این سخنان گریه می کردند و حسین رض نیز می گریست و ایشان را دعای خیر می گفت اما راوی گوید ابن زیاد جاسوسی بمکه فرستاده بود که چون حسین رض بیرون آید و متوجه کوفه شود مرا خبر کن درین وقت جاسوس در رسید و خبر رسانید که شانزده روز است که حسین رض از مکه بیرون آمده و امروز در قبیلهٔ بنی سکون است پسر زیاد که این سخن بشنید حر بن یزید ریاحی را با هزار سوار بفرستاد که بهر وجه که باشد حسین رض را بکوفه رساند و نگذارد که بطرفی دیگر برود پس حر راه بادیه در پیش گرفت و حسین را می طلبید اما امام حسین از ان قبیله بیرون آمده روی بکوفه نهاده می رفت که شخصے از بنی عکرمه او را پیش آمد حسین رض از حال کوفه سوال کرد آنکس گفت که ابن زیاد لشکر ها بطلب تو در بادیه سرگردان کرده است و از قادسیه تا عذیب همه صحرا سپاه فرو گرفته است و انتظار تو می کشند مصلحت آنست که مراجعت نمائے و بخدا سوگند که تو نمیروی مگر بجانب تیر ها و شمشیر هائے ایشان و یقین شناس که بر اقوال و افعال کوفیان اعتمادی نیست بلکه اکثری از انها که بدست بیعت و بیعت تو آمده بودند حالا در محاربه ملازمان این حضرت با لشکر شام اتفاق کرده اند حسین فرمود که جَزَاكَ اللّٰهُ خَیْرًا تو شرط نصیحت بجائے آوردی حق تعالی ترا جزائے خیر دهد پس حسین رض از و برگذشت و می رفت تا بمنزل سرات رسید شب آنجا بیتوتت فرموده علی الصباح روان شد و چون آفتاب بوسط السما رسید

دامن فرزند بست

لشکر حر را دید که دران صحرا فرود آمده بودند در سایهای اسپان خود نشسته چون سیاهی سپاه حسین رض را دیدند سوار شده در پیش راه ایشان صف برکشیدند حسین رض کس فرستاد که مهتر این سپاه کیست حر بن یزید پیش آمده نام و نسب خود بگفت حسین رض فرمود که یا حر النام علینا بیاری ما آمدهٔ یا بحرب ما حر گفت که بحرب شما حسین رض گفت لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ آنگه گفت ای حر چه خیال واری گفت مرا پسر زیاد فرستاده که ترا رها نکنم که باز گردی و نگذارم که بطرفی دیگر روی بلکه ملازم تو باشم تا در دروازهٔ کوفه حسین رض باز نگریست وقت نماز پیشین بود گفت ای حر وقت نماز است فرود آئی و تو با قوم خود نماز گذار تا من بقوم خود نماز گذارم حر گفت یا ابن رسول الله تو فرا پیش رو و ما همه و لشکر در پی تو نماز گذاریم که تو پیشوای زمانی و امام اهل جهانی و مضمون این بیت ادا کرد **نظم** من و اقتدار با تو در هر نمازی + همین ست تا زنده ام نیت من + بمحراب ابرویت ار رو نیارم + کجا در پذیرد خدا طاعت من + حسین رض او را دعا گفت و فرود آمده نماز پیشین گذارد پس برخاست و بر شمشیر خود تکیه فرموده خطبهٔ فصیحانه ادا کرد و گفت ایها الناس من روی بدین صوب نیاوردم و عزیمت این جانب نکردم تا رسولان شما متعاقب نیامدند و نامهای شما پی در پی بمن نرسید که بسرعت هر چه تمامتر متوجه دیار ما شو که امامی نداریم که اقتدا بوی کنیم اگر تو در میان ما باشی جهات دنیا و آخرت ما انتظام می پذیرد و من بسخن شما آمدم اگر بر عهود و مواثیق خویش راسخ اید تجدید آن بپردازید تا من از سر اطمینان قدم در شهر شما نهم و اگر از مبایعت و متابعت من پشیمانید عنان مراجعت برتافته بهر جا خواهم بروم حر گفت ای حسین رض سوگند بخدائے که من ازین مکتوبات خبر ندارم حسین رض فرمود که جمعی درین لشکر تو اند که نامهای ایشان با من است پس فرمود که مکاتیب را آوردند و چون خوانده شد بعضی ازان مردم سر در پیش انداختند و خجل و منفعل شدند پس حسین رض برخاست و نماز دیگر نیز بجماعت ادا کرد ناگاه شتر سواری در رسید و نزد حر آمده مکتوبات ابن زیاد بوی داد مضمونش آنکه در هر موضع که این نامه بتو رسد حسین رض را در آنجا موقوف دارد او را در منزلی که از آب و گیاه دور باشد فرود آر حر نامه را فرو خواند و با امام حسین رض داد که اینک بنگر که پسر زیاد چه مبالغه دارد در گرفتن تو و من حیران فرو مانده ام اگر چنین نکنم از پسر زیاد می ترسم و اگر مباشر حرب شوم از خدا و رسول شرم می دارم پس پنهان از سپاه خود با حسین رض گفت یا ابن رسول الله دست حر بریده باد اگر بر تو تیغ کشد و دیده اش برکنده باد اگر بخیانت در تو نگرد و من درین راه که می آمدم بر هیچ سنگے و کلوخی نگذشتم الا که آوازی از ایشان بگوش هوش من میرسید مرا به بهشت بشارت می دادند و من با خود می گفتم وَیْلَکَ وای بر تو ای حر بحرب پسر رسول خدا می روی اینچه بشارت است اکنون مخالفان با من همراه اند و نصرت مرا با تو می باید بود اگر صلاح باشد ما با یک دیگر سوار شویم و مقداری راه برانیم و چون فرود آئیم شما بهانهٔ آنکه حرم همراه است دورتر فرود آئید و آنگه که مردمان بخواب روند برخیزید و راه بگردانید و از هر طرف که خواهید بروید و چون روز شود و مردم من بیدار گردند و معلوم شود که شما رفته اید ما پاره درین بادیه بگردیم و رفتن شما را بهانه ساخته مراجعت نمائیم حسین رض او را دعا گفت و سوار شده هر دو لشکر با یکدیگر میراندند تا دو دانگ از شب بگذشت فرود آمدند و چون لشکر حر بخفتند و بخواب غفلت فرو رفتند حسین رض برخاست و با مردم خود روی براه نهاد و شبی بود بس تاریک و نمی دانستند که کجا می روند تا وقتی که سفیدهٔ صبح بدمید **بیت** صبح آمد و علامت خود آشکار کرد + آفاق را ز رنگ شفق لاله زار کرد + اسپ حسین رض بزمین هولناک رسید و بایستاد

و هر چند شاهزاده تازیانه میزد گام از گام بر نمی گرفت حسین رض پرسید که هیچکس می داند که این چه زمین است یحیی گفت این را ارض ماریه گویند حسین گفت شاید نامی دیگر داشته باشد گفتند آری این موضع را کربلا خوانند حسین رض گفت اَللّٰهُ اَکْبَرُ اَرْضُ کَرْبٍ وَبَلَاءٍ وَسَفْکِ دِمَاءٍ این زمین کرب و بلا است اینجای ریختن خونهائ ماست این محط رجال آل عبا است **غزل**

گر نام این زمین بیقین کربلا بود	اینجا نصیب ما همه کرب و بلا بود	اینجا بود که تیغ بر آل نبی کشند	وانیجا بود که ماتم آل عبا بود
کار مخدرات من اینجا تبه شود	پشت مبارزان من اینجا دوتا بود	ریزند در مصیبت من آب چشم خویش	هر مرغ و ماهی که در آب و هوا بود

علی اکبر رض پیش آمد که ای پدر بزرگوار اینچه فال است که می گیری و اینچه مقال است که می گوئی گفت اے جان پدر من با جدت مرتضی علی رض در وقت عزیمت صفین بدین موضع رسیدیم که کربلا می گویند امیر فرود آمد و سر در کنار برادرم حسن رض نهاد و من بر سر بالین وی نشسته بودم ناگاه از خواب در آمد گریان گریان برادرم گفت یا ابتاه ترا چه شد گفت در واقعهٔ دیدم که دریائے از خون در صحرا بود و حسین رض من در آن دریا افتاده دست و پا میزد و فریادی کرد و هیچ کس بفریاد وی نمی رسید آنگه روبمن کرد و گفت یا ابا عبد الله ترا درین صحرا واقعهٔ هایله دست خواهد داد و چه خواهی کرد گفتم صبر کنم و جز صبر و شکیبائی چه چاره دارم امیر گفت همچنین کن که مزد صبر کنندگان در شمار نمی آید که اِنَّمَا یُوَفَّی الصَّابِرُوْنَ اَجْرَهُمْ بِغَیْرِ حِسَابٍ خدایا ر صابران است و مار التمسک بچیزیکه فرمود صبر است پس حسین رض بفرمود که حالا اشتران بخوابانید و بارها باز کنید و خیمها بزنید نور الائمه فرموده **نظم** بار بگشائید کاینجا خون ما خواهند ریخت + آبروی ما بخاک کربلا خواهند ریخت + کودکان جعفر طیار را خواهند کشت + گرد بر رخسار آل مصطفی خواهند ریخت + آن سگان از حیله و روباه بازی دمبدم + خون نور دیدهٔ شیر خدا خواهند ریخت + آنگه حسین رض پائے از مرکب بگردانیده همانجا فرود آمد اما چون قدم حسین رض بخاک کربلا رسید خاک را رنگ زرد شده از و غباری برخاست که گیسوی حسین رض پر گرد شد ام کلثوم گفت اے برادر عجب حالی مشاهده می کنم و ازین بادیه هولی عظیم بدل من می رسد **بیت** وادی عشق که جز تشنه درو نایاب است + ریگش از خون دل تشنه لبان سیرابست + حسین رض خواهر را تسلی داد و شهربانو را طلبیده وصیت کرد که ای یار دلنواز و ای غمگسار کارساز چون مرا ببینی درین موضع از اسپ در افتاده و سر و دی در هم شکسته و اعضا از زخم تیغ و تیر و نیزه مجروح گشته زنهار تا سر و موی برهنه نکنی و سینه و روی نخراشی که شماتت اعدا عظیم ترین مصیبتی است اما چون اهل بیت این سخن بشنیدند همه در خروش و فغان آمده گفتند اے سید و سرور اینچه خبر دلسوز و جان گداز است که می دهی و این چه داغ اندوه و ملال است که بر سینهٔ ما یتیمان و غریبان می نهی **بیت** این سخن چیست که دلها همگی خون گردد + دیدها از غم دل دجله و جیحون گردد + شاهزاده فرمود که چون چنین خواهد بود چاره چیست بجز آنکه صبر کنید و پناه بخدائے برید آنگاه حسین رض همانجا فرود آمده بفرمود تا کسان او خیمه زدند و نزدیک بآب فرات قرار گرفتند نور الائمه آورده که امام حسین رض از کربلا رقعه نوشت بسلیمان بن صرد خزاعی که تو نامه نوشتی و مرا استدعائے آمدن کردی و من اینک آمده ام اگر مرا یاری کنی و عهد خود را بوفا رسانی خود قاعدهٔ مروت بجای آورده باشی و اگر بیوفائی کنی این صورت از اهل کوفه غریب نیست که با پدر و برادر و پسر عمم همین کردند حالا لشکر مخالف سر راهها بر من گرفته اند اگر یاری کنید نیکو و الا من تن برضائے خدائی داده و بر مرصد الرضاء بالقضاء باب الله الاعظم بقدم الطاعت الستاده

مصرع در مان ما بحکم رضا داد نست وبس + پس نامه را بقیس اعرابی داد وقیس روی بکوفه نهاد و راه داران او را گرفته پیش
پسر زیاد بردند چون چشمش بر پسر زیاد افتاد نامه را از بغل بیرون کرده بدرید عبید الله زیاد گفت این چه کاغذ بود که بدریدی گفت
نامه بود که من برنده آن بودم گفت از کجا آورده بودی جواب داد که از پیش امام حسین رض گفت چرا بدریدی گفت تا تو نخوانی که
اسرار محبان بر دشمنان فاش کردن شرط نیست پسر زیاد گفت ترا از دو کاری یکی باید کرد تا از چنگ من رهائی یابی یا نام های
آن کسان که نامه بدیشان آورده بودی با من بگوئی یا بر منبر روی و حسین رض را و برادر و پدرش را ناسزا گوئی و مر او یزید را ستایش
کن قیس گفت اظهار نام اهل نامه خود ممکن نیست اما این کاری دیگر بکنم قوم را در مسجد جامع حاضر کن و مرا بر منبر فرست
تا آنچه دانم بگویم پس منادی کردند تا خلایق بمسجد جامع حاضر شدند و منبر در صحن مسجد نهادند و قیس ببالائی منبر بر آمده
خدائے را بصفات سزا ستایش کرد و بر حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم درود فرستاد و از ابتلائے حق سبحانه مر انبیاء و
اولیاء را حدیثی چند فرو خواند پس گفت اے قوم بدانید که من رسول امیر المومنین حسینم و مرا فرستاده تا این ولایت را بوی
دهید که وی از یزید سزاوارتر است بخلافت زیرا که فرزند رسول خداست صلی الله علیه وسلم پس بسازید یاری وے کنید که
در کربلا باندک مردی چند فرود آمده و لشکر مخالف بسیار است خوشا حال صاحب دولتی که از هجوم بلا اندیشه ناکرده روی
بکربلا آرد **بیت** فراز و شیب بیابان عشق دام بلاست ۞ کجاست شیر دلی کز بلا نپرهیزد + پس ایستاد و مذمت
یزید و ابن زیاد آغاز کرد خروش از اهل کوفه بر آمد و خبر به پسر زیاد رسید کسی فرستاد تا او را از منبر زیر آورده ببالائے
کوشک بردند و شربت شهادت چشانیدند و چون خبر قتل وی بحسین رض رسید بسیار بگریست و او را دعای خیر گفت و چون
پسر زیاد شنید که حسین رض در کربلا فرود آمد نامه نوشت بوی مضمونش آنکه یزید بمن نامه نوشته که زنهار اگر حسین رض را یابی
یا خبر او بشنوی بر بستر نرم نخسپی و نان و آب سیر نخوری تا او را به بیعت من در آری و اگر اباکند سرش برداری و نزد من
فرستی اکنون اے حسین رض من ترا نصیحت می کنم یا به بیعت یزید در آی و اگر چنین نمی کنی جنگ را آماده باش چون نامه
بحسین رض رسید برخواند و بینداخت و گفت بدحال قومی که رضائے مخلوق را بر غضب خالق اختیار می کنند **بیت**
رو بدنیا آورند و پشت بر عقبی کنند ۞ خلق را خوشنود سازند و خدا را خشمناک + پس رسول عبید الله زیاد گفت جواب نامه
بنویسید حسین رض فرمود مَا لَهٗ مِنْ عِنْدِیْ جَوَابٌ فَقَدْ حَقَّتْ عَلَیْهِ کَلِمَةُ الْعَذَابِ نامه او را نزدیک من جواب
نیست و سزای او جز کلمه عذاب نیست آن رسول پیش پسر زیاد آمد و خبر نامه انداختن و جواب نانوشتن بیاورد غضب
او زیادت شد و وی بحضار مجلس خود کرد که کیست از شما که متصدی حرب حسین رض گردد و هر بلده از بلاد عراق که طلبد بوی
ارزانی دارم هیچکس جواب نداد و نوبت دوم و سوم نیز کس اجابت نکرد و القصه عمرو سعد را پیش طلبید و گفت مدتی شد که می
شنوم که تو آرزومند حکومت ری واری و فی الواقع آن ولایت وسیع است و عرصهٔ فسیح دارد و مداخل اموال او بسیار و بیشمار
است حالا می خواهم که منشور ری و طبرستان بنام تو نویسم و این آرزوی ترا از خلوت قوت بصحرای فعل آرم عمرو سعد
خدمت قبول کرد و ابن زیاد بفرمود تا منشور حکومت ری و ایالت طبرستان بنام وی نوشته بیاوردند و او را خلعت تشریف
پوشانید مرکبی با سلوۀ زر پیش وی کشیدند پس گفت ای عمر من ترا سپاه سالاری لشکری دهم و حالا حاکم ری شدی

و پنجاه خروار زر از خزانه نقد بتو می بخشم و این همه شرط آنست که بکربلا روی و حسین رض را به بیعت یزید در آری یا سر او و متابعانش
برداری عمرو سعد گفت ای امیر این کار بزرگ است و بی تفکر و تدبر در چنین کاری شروع نتوان کرد مرا دستوری ده تا بروم
و با اولاد و اصحاب خود مشاورت کنم پسر زیاد گفت برو و زود خبری بمن رسان عمر سعد جامه خاصه ابن زیاد پوشیده و
بر مرکب چینی سوار شده و منشور حکومت ری در دست گرفته بخانه آمد چون فرزندان او او را بدان صورت دیدند گفتند
ای پدر این اسپ و جامه از کجاست و این کاغذ که در دست داری چیست گفت ای فرزندان دولتی بما روی آورده
است که پایانش پیدا نیست و سعادتی در طالع ما اثر کرده که نهایتش هویدا نی **رباعی** امروز بخت نیک بشارت
رسانِ ماست ۞ اقبال رو نموده مرادات ما رواست + روزیست اینکه دل بفراوان دعاش جست +
عهدیست اینکه جان بهزار آرزوش خواست + بدانید که امیر عبید الله زیاد سپه سالاری لشکر خود بمن داد و تشریف خاص
و اسپ چینی بمن ارزانی فرمود و منشور امارت ری و طبرستان بنام من نوشت بشرط آنکه بروم و با حسین رض محاربه کنم پسر
کهترش که این سخن بشنید گفت هیهات هیهات این چه اندیشه بد است که کرده و این چه سودای بیحاصل است که بسویدای
دل در آورده هیچ میدانی که بحرب که میروی و کمر دشمنی کدام خاندان بر می بندی حسین رض بن علی رض جگر گوشهٔ مصطفی صلی الله علیه وسلم
و نور دیدهٔ مرتضی و سرور سینهٔ فاطمه زهرا است پدر تو که سعد وقاص بود جان فدائے جد ایشان می کرد و تو حالا قصد
جان ایشان می کنی مکن و از خدائے بترس و از شرمساری روز قیامت براندیش و جواب حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
آماده کن که چون روز قیامت از تو پرسد که چرا با فرزندم خصومت کردی و تیغ در روی او کشیدی چه حجت خواهی آورد و چه
عذر خواهی گفت و دیگر آنکه سه نامه بدست خود نوشته بدو فرستاده و او را خوانده و او سخن ترا اجابت کرده بقول تو روی
بدین جانب آورده تو اکنون قصد کشتن وی می کنی مردمان ترا غدار و بیوفا گویند و دوستان اهل بیت تا قیام قیامت
بر تو ناسزا گویند **فرد** مکن مکن که نکو محضران چنین نکنند + عمر سعد روی از وی بگردانید و پسر مهتر را گفت تو چه میگوئی
گفت آنکه برادرم می گوید اگر چه راست است ولی نسیه است و آنچه پسر زیاد می دهد نقد و هیچ عاقل نقد را به نسیه
ندهد و حاضر را بر غایب اختیار نه کند **نظم** نقد را رائیگان ز دست مده ۞ و ز پے نسیه روزگار مبر + گفت صوفی که آنکا مه
نقد + از علیهائے نسیه نیکوتر + عمر سعد گفت اے پسر راست می گوئی حالا ما دینار را اختیار کرده ایم تا حال
آخرت چون شود پس روزے دیگر عمر سعد بدار الامارة رفت و گفت راضی شدم بحرب حسین رض ابن زیاد شادمان شد و
پنجهزار کس بوی داد و جانب کربلا نقل کرد چون از شهر بیرون آمد یکے گفت یا ابن سعد بحرب فرزند رسول خدا میروی
گفت آری اگر چه حرب حسین رض در دنیا موجب عار است و در آخر موصل بنار است اما حکومت ملک ری نیز سبب
ذوق و حضور است و واسطهٔ عیش و سرور عمر سعد ابیاتی چندی گوید که ابو المفاخر ترجمه اش برین وجه آورده -
غزل مرا بخواند عبید الله از میان عرب + رسید بر دلم از خواندنش هزار لقب + مرا امارت ری داد و گفت حرب
حسین رض + قبول کن که از و ملک راست شور و شغب + بملک ری دل من مایل است می ترسم + بکینه چون بکشم بادشاه
ملک عرب + چگونه تیغ کشم در رخ کسی کو راست + شجاعت و نسب و علم و حلم و فضل و ادب + سزای قاتل او دوزخ

است و می دانم که این چنین عمل آرو خدای را بغضب * ولی چو می نگرم ری و حکومت آن * همی و زد دلم خوف نار فات لهب
آورده اند که حمزه بن مغیره که خواهر زاده عمر ابن سعد بود چون دید که خالش عزم محاربت با حسین جزم کرده بنزدیک وی آمد و گفت
ای خال توجه بحرب حسین یکی از گناهان بزرگ است مستلزم قطع رحم و موجب اشتهار بغدر و بیوفائی تو مرتکب این امر چرائی
عمر ابن سعد گفت ای فرزند اگر چنین نکنم ایالت و حکومت ری بمن نمی رسد حمزه گفت بخدا سوگند که ترک امارت و خروج
از دنیا بهتر از آن است که نزد خدای روی خون حسین در گردن تو باشد پسر سعد در اندیشه دور و دراز افتاده خواست که
عزیمت را فسخ کند عاقبت حب جاه دیده بصیرت او را پوشانید و در چاه افتاد و با پنجهزار سوار و پیاده روی بکربلا نهاد
و در برابر امیر المومنین فرود آمده کس بدو فرستاد که سبب آمدن تو بدین ولایت چیست حسین در جواب فرمود که تو و اقران تو
بمن مکتوبها نوشتید و متعاقب رسولان فرستادید و التماس قدوم من مبالغه از حد در گذرانیدید من بکلمات داهیهٔ شما روی
براه آوردم و شما نقض بیان کرده پسر عم مرا بزاری بقتل رسانید و تا بزاری کشته شد حالا من میخواهم که باز گردم اگر کسی مانع من نشود
عمر ابن سعد ازین جواب خوشدل شد و گفت شاید میان حسین و پسر زیاد صلحی بر گذرد و حسین باز گردد و بحرب احتیاج نیفتد
پس مکتوبی با بن زیاد نوشت و از ملتمس امام حسین او را آگاهی داد ابن زیاد بدو نوشت که بیعت یزید بر حسین عرض کن اگر
قبول نماید بمن اعلام نمای و الا منتظر فرمان من باش عمر ابن سعد دانست که پسر زیاد بمراجعت حسین راضی نمیشود آن نامه
را بجنسه پیش حسین فرستاد و آنجناب بعد از مطالعه فرمود که من هرگز بسخن پسر زیاد عمل نکنم و فرمان او نبرم و چون خبر اباء و
امتناع حسین به پسر زیاد رسید غضب بر و مستولی گشته حصین بن نمیر و شیث بن ربعی و شمر ذی الجوشن را با جمعی سوار و پیاده
بمدد عمر بن سعد فرستاد و پیغام داد که حسین را اتباع او را از تصرف در آب فرات مانع آئید تا وقتی که به بیعت یزید در آید
پس عمر ابن سعد عمرو ابن حجاج را با پانصد سوار جهت ضبط آب تعین فرمود و حسین و مردم او را از لب آب دور کردند شاهزاده
خیمه بجانب بادیه زد و این صورت بسه روز پیش از شهادت امام مظلوم بود اما چون تشنگی بر ملازمان حسین غلبه کرد برادر خود
عباس بن علی را با سی سوار و بیست پیاده بطلب آب فرستاد و عباس با عمرو محاربه کرده و غالب آمده مشکها پر آب کردند و
بلشکرگاه خود بردند شبی دیگر حسین کس نزد عمر بن سعد فرستاد که می خواهم که امشب با من ملاقات کنی عمر ابن سعد قبول کرد و
با بعضی از خواص خود از لشکرگاه بیرون آمد و حسین با برادر خود عباس و پسر خود علی اکبر سوار شده در برابر عمرو بن سعد بایستاد و
گفت وَيْحَكَ ای عمر از خداوندی که بازگشت همه بدوست نترسی که با من در مقام مقابله و مقاتله آئی و تو می دانی که
من پسر کیستم ازین اندیشهٔ ناصواب در گذر و بزخارف دنیای غدار که هیچکس پایدار نیست مغرور مشو مثنوی

گنج بقا نیست درین خاکدان | مغز وفا نیست درین استخوان
آنچه برین مائدهٔ خرگهیست | کاسهٔ آلوده و دست تهیست
هر که ازو گفت ز دانش بدوخت | وانکه ازو خورد ز دانش بسوخت

این چنین بدنامی بخود مپسند و دل در عروس عشوه نمائی جهال
ربای دنیا مبند مصرع که این عجوزه عروس هزار داماد است. عمر ابن سعد گفت یا اباعبدالله هر چه گفتی حق و
صدق است اما می ترسم که اگر بخدمت تو در آیم منازل مرا در کوفه خراب کنند امام فرمود که عمارتهای دنیا چنان محبوبی نیست که
این همه تعلق باو توان ورزید اگر قصر بلند ترا پست سازند کوشکهای رفیع در جنت برای تو بنا کنند و مع هذا اگر با من باشی سرای

بهتر از آن بتو دهم گفت مرا در ولایت کوفه ضیاع و عقار بسیار است که انتفاع هست از آن می اندیشم که ابن زیاد آن را متصرف
گردد حسین فرمود که اگر آن ضعیف ضایع شود من ترا در حجاز مزرعه بخشم که صد از آن ارزد عمر ابن سعد سر در پیش انداخت و هیچ
گونه جواب نداد حسین گفت برو که بفضل خداوند وثوق دارم که بعد از من بمراد نرسی و آنچنان بود که بزبان آنحضرت
گذشت چه اندک زمانی مختار ابو عبیده او را و پسرش حفص نام جوان مرد که پدر را بر حرب حسین تحریص و بحکومت ری ترغیب
می کرد بقتل رسانید و چون شاهزاده بازگشت بریر بن حصیر همدانی که یکی از جملهٔ زهاد و عباد زمان بود پیش آمد که ای فرزند
رسولخدا ای چه کردی گفت عمر ابن سعد را نصیحت کردم از قبول آن ابا کرد بریر گفت فردا من بروم شاید که پنبهٔ غفلت از گوش وی بر کشم و
موعظه مرا بسمع رضا اصغا نماید امام حسین فرمود که بر صواب دید تو کسی را اعتراض نیست بریر چون اجازت یافت علی الصباح به
لشکرگاه عمر ابن سعد شتافت و او در خیمه بود که برای او نصب کرده بودند بریر همدانی بی اجازت در آمد و سلام نکرده بنشست عمرو بن
سعد در غضب شد و گفت اخا همدانی ترا چه چیز مانع شد که بر من سلام نکردی مگر من مسلمان نیستم بریر گفت که حضرت
رسول صلی الله علیه وسلم فرموده که اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ مِنْ لِسَانِهٖ وَيَدِهٖ مسلمان کسی است که مسلمانان
از زبان و دست او بسلامت باشند این جا آب بر اهل پیغامبر صلی الله علیه وسلم بسته و زبان بمذمت ایشان بر کشوده
با فرزند رسول خدای صلی الله علیه وسلم داعیهٔ حرب کرده و لشکر در برابر عترت پیغامبر صلی الله علیه وسلم آورده ع از خلق
و خدا هیچ ترا شرم و حیا نیست * عمر ابن سعد زمانی نیک سر در پیش انداخت پس سر بر آورد و گفت ای بریر یقین می دانم
که هر که با ایشان قتال کند و حقوق ایشان را غصب نماید لامحاله جای او جحیم و جزای او عذاب الیم خواهد بود اما من
ترک ملک ری نمی توانم کرد و دل از حکومت و ایالت بر نمی توانم گرفت بریر فرمود که یا ابن سعد هر که هوس ملک ری کند هر
آئینه بساط خدمت حق را طی کند و مرکب سعادت را به تیغ شقاوت پی کند و مرد نیک بخت و عاقل اینچنین کارها کی
کند نظم گیرم که روزگار ترا میر ری کند * آخر ز مرگ نامهٔ عمر تو طی کند * گیرم که بگذری تو ز قارون بگنج و مال *
با وی وفا نکرد جهان با تو کی کند * هر کو گزید دشمنی آل مصطفی * او مرکب سعادت خود بازپی کند * پس بریر از پیش
وی ناامید بیرون آمد و خبر بشاهزاده رسانید که آن سیاه گلیم عقاب عظیم را بر نعیم مقیم اختیار کرد بیت بآب زمزم
و کوثر سفید نتوان کرد * گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه * اما شمر ذی الجوشن چون شنود که عمرو بن سعد در شب رفته
با حسین سخن گفته فی الحال بکوفه رفت و با پسر زیاد گفت که میان حسین و عمرو بن سعد رسل و مراسله واقع است و شب
نیز با یکدیگر ملاقات نموده تدبیرها می کنند و حقیقت این حال معلوم نیست ابن زیاد در غضب شد و نامه نوشت بعمر ابن
سعد که من ترا بمحاربت حسین فرستاده ام نه بمصاحبت او می شنوم که باهم کلام و پیامی دارید اگر این کار از دست تو نمی
آید منشوری که بنام تو نوشته ام باز فرست و سپه سالاری لشکر با شمر ذی الجوشن گذار چون نامه برسید عمر ابن سعد اندوهناک
شد و دل بر حرب حسین نهاد راوی گوید که در روز هشتم محرم در لشکرگاه حسین آب نماند و آن لشکر به تشنگی مبتلا شدند و
اطفال فریاد العطش العطش بر کشیدند حسین برخاست و بموضعی تشریف فرمود و گفت این زمین را بکنید چون قدری
بکندند چشمهٔ آب شیرین خنک خوشگوار پدید آمد همه لشکر از آن آب خوردند و مرکبان را سیراب ساختند و مشکها پر آب

کردند و باز آن چشمه ناپدید شد و هرچند طلبیدند از آن نشانی ندیدند و این از جملهٔ کراماتهائی شاهزاده بود اما چون این خبر به پسر زیاد رسید باز نامه نوشت بعمر بن سعد که حسین رض را مجال واده تا در بادیه چاه می کند کار بر وسخت گیر و مجال بر وتنگ ساز اینک لشکر پے در پے می فرستم آنگه شمر را با چهار هزار مرد بمدد عمر بن سعد فرستاد و از عقب او یزید کلبی را با دو هزار و حصین بن نمیر سکونی را با چهار هزار در پے ایشان عمرو بن قیس احمس را با دو هزار و قیس بن حنظله را با دو هزار و در قفای ایشان نظر شامی را با دو هزار و از پس آن حجاج بن الحر را با هزار کس دیگر تا هفده هزار سوار و پیاده بعمر بن سعد پیوستند داد پنجهزار مرد داشت مجموع بیست و دو هزار نامرد جمع شدند و با شاهزاده اندک مردی بود حبیب بن مظاهر اسدی گفت یا ابن رسول الله درین نزدیکی قبیلهٔ بنی اسد است دستوری ده مرا تا امشب بروم و ایشان را بنصرت تو خوانم پس اجازت یافته بمیان قوم رفت و گفت ای مردمان پسر فاطمه زهرا و جگر گوشهٔ رسول خدا صلی الله علیه وسلم را بیست و دو هزار سوار و پیاده درمیان گرفته اند و شما خویشان مید آمده ام و شما را نصیحت می کنم که اگر شفاعت رسول صلی الله علیه وسلم می طلبید بیائید و حسین رض را دریابید عبدالله بن البشیر از آن مردمان برپای خاست و گفت **مصرع** اول کسیکه لاف محبت زند منم + گوله باشید که نخست کسی که اجابت دعوت حسین ع کرد من بودم حبیب گفت بشرک الله یا ابن بشیر بالجنة اے پسر بشیر بشارت دهاد خدائے ترا به بهشت القصه نود کس از بنی اسد بیعت کرده مکمل و مسلح بر اسپان تازی نشسته روی به لشکرگاه حسین رض نهادند قضا را بدبختی از همین قبیله خبر بعمر و سعد برد و او ارزق شامی را با چهار هزار کس فرستاد و آن غماز در پیش ایستاده آن لشکر را بسر ایشان برد و در کنارهٔ آب فرات بهم رسیدند بجنگ در پیوستند و شکست بر مردم بنی اسد افتاد و جمعی کشته شدند و باقی دانستند که طاقت مقاومت آن لشکر ندارند بقبیلهٔ خود بازگشتند و حبیب نزد شاهزاده خبر رسانید و موجب ازدیاد حزن اهل بیت شد **بیت** هر دم افزاید غمی بالای غم + لشکر غم دائمی افتد زهم + و چون پسر زیاد شنید که حسین رض بقبائل کس می فرستد و مدد می طلبد آتش غضب او اشتعال یافته کس بعمر و سعد فرستاد که اگر درهمین روز بحرب حسین رض مشغول نشوی ترا و هر که با تست بسیاست برسانم چون پیغام ابن زیاد برسید عمر و سعد بترسید و اگرچه روز بیگاه شده بود فی الحال سوار گشته با تمامی لشکر روی بحسین رض نهاده این روز نهم محرم بود که تاسوعا گویند و دران محل حسین رض سر بزانو نهاده در خواب رفته بود چون گرد سپاه و نعرهٔ سواران و قعقعهٔ سلاح پدید آمد او را بیدار ساختند حسین رض بران حال وقوف یافته برادر خود عباس را با بیست سوار پیش ایشان باز فرستاد تا معلوم کند که سبب آمدن آنجماعت چیست عباس رض تحقیق نموده بازگشت و گفت عمرو سعد است بالشکر خود بر حرب اقدام نموده حسین رض فرمود که برو و این قوم را بلطف بازگردان که روز بیگاه است و باقی امروز مهلت و امشب را که شب عاشورا تا باشد که مراسم طاعت ولوازم اوراد من درین شب برقرار ماند عباس رض بازگشت و گفت اے مردمان جگر گوشهٔ مصطفی صلی الله علیه وسلم یک امشب دیگر نیز مهلت می طلبد چنان می داند که شب بازپسین است از عمر وی می خواهد که بطاعت و عبادت گذراند دور اوراد و اذکار او خللے نیفتد عمر بن سعد با امرائی لشکر مشاورت کرد گفتند ما به تنگ آمده ایم و از غضب امیر نیز می ترسیم شمر نعره زد که شما را امان نیست و امهال مجال ندارد ناگاه ابو شعبان کندی و در روایتی آنست که عمرو بن حجاج از آن مقالهٔ شرم

داشت بانگ بران جماعت زده گفت ای قوم اینچه سخت دلی و سست پیمانی است که می کنید این قوم از روم ما از چین بودندی و مهلت خواستندی مهلت می دادید آخر این اهلبیت پیغامبر شمااند و شما امت جد ویند از خالق بترسید یا از خلایق شرم دارید **مثنوی**

شما بس سخت دل و سست پیمنید | چو شیطان لعین با کبر و کینید
ز حق سبحانه شرمی ندارید | ز مردم نیز آزرمی ندارید
نه آخر اهل بیت مصطفی اند | بصد کرب و بلا در کربلا اند

مردمان این سخن استماع کرده دست از حرب بداشتند و همانجا فرود آمده نگهبانان برگماشتند و حسین رض قبل ازین فرموده بود تا گرد لشکرگاه خندقی کنده بودند تا مصاف از یک جانب باشد و حرم نیز از تعرض بیگانه ایمن باشند و پر هیزم ساخته درین محل فرمود تا آتش دران زدند تا کسی شبخون نیارد اما چون آتش زبانه کشیدن گرفت مالک بن عروه بر اسپی نشسته پیش راند و گفت اے حسین رض پیش از آتش آن سرائے این آتش در خود زدی حسین رض فرمود که کذبت یا عدو الله دروغ گفتی ای دشمن خدائے گمان داری که من بدوزخ روم و تو به بهشت مسلم بن عوسجه گفت یا ابن رسول الله اجازت فرمائے تا تیری بر دهانش زنم حسین رض گفت نخواهم که در حرب پیش دستی کنم اما تو دیگر تا قدرت خدائے ببینی پس روی بقبله آورد و گفت اللهم جره الی النار بار خدایا او را بسلسلهٔ عقوبت در آتش کش و پیش از بازگشت او باتش عقبی او را چاشنی از آتش دنیا بچشان فی الحال بحکم دعوة المظلوم اجابة اثر اجابت ظاهر شد و اسپش را پائی بسوراخی فرو رفته او بجانب سفل متمایل گشت و عنان از دست داده پایش در رکاب بماند اسپ بهر سوی می دوید تا بکنار خندق آتش رسید و او را از پشت در میان آن آتش افگند و خود بازگشت و خروش از مردمان بر آمد و این کرامتی دیگر بود از آنحضرت پس حسین رض سجدهٔ شکر بجای آورد آنگه سر برداشت و بآواز بلند چنانچه هر دو لشکر بشنیدند گفت خدایا ما اهل بیت و ذریت رسول تو ایم داد ما از ظالمان بستان ابن اشعث آواز داد که ترا با پیغامبر صلی الله علیه وسلم چه خویشی است که هر ساعت لاف میزنی حسین رض از روی غیرت برآشفت و از سر نیاز با حضرت کریم کارساز و خداوند بنده نواز مناجات کرد که خدایا پسر اشعث نسب من قطع می کند و مرا فرزند پیغامبر تو نمی داند فارهٔ الیوم ذلا عاجلا پس در همین روز خواری بوی نمائی و رگ جانش را قطع کن هنوز تیر دعا بر هدف آسمان نرسیده بود که شهباز قضا از فضائی عالم تقدیر در رسید و علی الفور در باطن آن ناپاک تقاضائی ظاهر شد و از مرکب فرود آمده بقضاء حاجت مشغول گشت کژدم سیاه بامر الهی نیشی بر عورت او زد و مکشوف العورت درمیان نجاست می گردید تا جان پلید بدن ملوث او جدا شد **مصرع** و آنچنان بد زندگانی مرده به + و این کرامتی دیگر از آنحضرت واقع گشت پس جده مزنی پیش راند و آواز داد که اے حسین رض این آب فرات می بینی که چون دریای مواج می رود بخدائے که اند قطرهٔ نچشی تا از تشنگی هلاک شوی حسین رض که این سخن بشنید آب در دیده بگردانید و گفت اللهم امته عطشانا خدایا او را تشنه بمیران فی الحال بی سببی اسپش در رمید و او را بینداخت و او برخاسته در پی اسپ می دوید تشنگی بر و غالب شد و می گفت العطش العطش و هرچند آب بلب او می رسانیدند نمی توانست خورد تا دهان تشنگی بمرد و این ولایت سوم بود که از آنحضرت دران روز ظهور نمود لشکر پسر زیاد آن همه کرامات مشاهده مینمودند و همچنان بر صرافت جهل و عناد مستقیم بودند **مثنوی**

اشقیا منکر کرامات اند | بر بساط مناکرت مات اند
اولیا را چو خویش پندارند

سر باهل صفا فرو نارند	این همه بهر آنکه جنس نیند	دد و دیو اند نوع انس نیند

القصه آن روز و شب حرب نکردند و ملازمان امام مظلوم روی نیاز بدرگاه حی قیوم آورده همه شب گرسنه و تشنه بذکر آلهی و درود حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم می گذرانیدند نور الائمه آورده که چون روز تاسوعا بگذشت و شب عاشورا در آمد سلطان سیارگان در تعزیت خانهٔ غروب مقام گرفت و شب مشک فام پلاس سیاه و پیراهن کبود در ماتم خاندان بپوشید خاتونان تا بخانهٔ بالا انتظاره شهیدان کربلا آمدند شفق خون دیده در دامن سپهر ریخت ـ مه زمین گرد داد بار و خاکستر رخسار بر فرق خویش بیخت **بیت** دود ظلام روی زمین را سیاه کرد + مه روی خویش را بخراشش تباه کرد + در آن شب حسین رض بفرمود تا آن کرسی که از ساج ساخته همراه داشت درمیان صحرا نهادند و جمیع لشکر خود را طلبیده بر بالای کرسی نشست و خطبه در غایت جزالت و نهایت بلاغت ادا کرد و بعد از ثنائے خداوند تعالی و تعظیم و درود سید عالم صلی الله علیه وسلم فرمود که اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ اما بعد بدانید که من هیچکس را از اصحاب خویش باوفاتر نیافتم و هیچ آفریده را از اهل بیت خود رحیم تر و نیکو کردار تر ندیدم فجزاکم الله مِنِّی خَیْرًا خدا شما را از جهت من جزائے خیر دهد بدانید که من امشب قبهٔ شما را از ربقهٔ بیعت خویش محلی ساختم و این مهلت برائے شما خواستم و ظن من آنست که چون این قوم مرا بینند طلب شما نکنند و بجستجوی دیگری نپردازند پس باید که هر یک از اصحاب من امشب دست یکی از اهل بیت من گرفته در آفاق متفرق گردند تا از محنت رهائی و از شدت فرج یابند **بیت** من شدم غرقهٔ گرداب غم آن به که شما + کشتی خود بسلامت سوی ساحل رانید + برادران و فرزندان و خویشان و موالیان جواب دادند که یا بن رسول الله ما را قوت مفارقت و طاقت مهاجرت تو نیست و بقای خود بعد از وفات تو نمی خواهیم و تا جان در تن داریم و رمقی در بدن داریم با اعدائے دین و دشمنان اولاد رسول رب العالمین مقاتله خواهیم نمود **بیت** بقیامت برم آن عهد که بستم با تو + تا نگوئی که دران روز وفائیت نبود + حسین رض ایشان را دعا گفت و روی بفرزندان مسلم بن عقیل کرد و گفت اے ابنائے عم ما بر مواعید کاذبه و اکاذیب باطلهٔ کوفیان اعتماد نموده پدر شما را بکوفه فرستادیم و آن گروه روی دل از کوی مهر و وفا بر تافته و باقدام انتقام در طریق تحریک افساد و ایقاد نایرهٔ ظلم و بیداد شتافته عرض مضمون او را هدف سهام تعرض ساختند و رسوم حق شناسی اهل بیت ما از روی ناسپاسی بر انداختند اَلَا لَعَنَ الرَّحْمٰنُ مَنْ کَفَرَ النِّعْمَةَ تا شربت شهادت نوشید و خلعت سعادت پوشید حالا شما یادگار مسلم بن عقیل اید و مادر شما نیز غمزدهٔ ماتم زده است برخیزید و مادر خود را برداشته ازینجا بقبیلهٔ بنی طی روید و از انجا بمدینه رفته بنشینید و دل در کرم آلهی بسته انتظار برید که دمبدم کسی که انتقام ما از بنی امیه بکشد ظهور خواهد کرد و من این سخن از پدر خود شنوده ام و حقا که او از حضرت رسالت شنوده باشد و این صورت برین وجه بوده که حضرت امیر روزی از روزهائے حرب صفین ندا فرموده که وَا آبَا مُسْلِمَاهُ یعنی ابو مسلم کجا است محمد حنیفه گفت ای پدر وی در آخر صفوف است امیر فرمود که مراد من ابو مسلم خولانی نیست مقصود من صاحب جیش شما که از جانب مشرق با رایات سیاه پدید آید و چندانی محاربه کند که خدای تعالی بواسطهٔ وی حق را در مرکز خود قرار دهد خوشا وقت آنان که با وی موافقت نموده در اعلائے

دین و نگونساری ظالمان جد و جهد نمایند این نقل نصحت پیوسته و در شواهد النبوة مذکور است و آنجا چنین فرموده که مراد ازین کس صاحب الدعوت ابو مسلم رض مروزی است که با علمهای سیاه از مرو شاهجهان بیرون آمده با بنی امیه محاربه نموده و عالم را از شامت مروانیان بپرداخت القصه چون امام حسین رض این سخن با ولاد مسلم رض بگفت که برو بدو نگی دیگر برلای جراحت پدر مزید شما را فراق پدر و برادران بس است ع اندرین زودی نباید داغ بر بالای داغ + ایشان فریاد برکشیدند که ای شاهزاده **مصرع** ماییم و خاک کویت تا جان ز تن برآید + جان را چه خطر باشد که بهر تو فدا نکنیم و سر را چه قدر است که نثار آن خاک پا نه کنیم پدر ما در وفاداری تو سر در باخت و ما در هواداری تو جان در می بازیم او بغیرت با دشمنان در نساخت و ما از سر محبت با دوستان جانی در می سازیم تو نه از آن سروری که با سری با تو مضایقه توان کرد و نه آن دلبری که رضای دل ترا بزودی از دست توان داد **بیت** تا سر ز گریبان اجل ور نه زنیم + ما دست ز دامان تو کوته نکنیم + حسین رض دید که ایشان از روی صدق و صفا صافی دم و در راه مهر و وفا ثابت قدم اند دعای خیر جهت ایشان بر زبان راند و فرمان داد که چون همه اصحاب من برین وجه قرار یافت باید که بروند و بقیه که از شب مانده بطاعت و عبادت گذرانیده و صباح حاضر گردند که نماز آخرین که بجماعت خواهیم گذارد نماز این بامداد خواهد بود القصه خادیم بمنازل خود شتافته با اوراد و ادعیه مشغول گشتند آن شب همه شب نالهٔ آه از عرصهٔ زمین بغرفهٔ ماه می رفت و نم اشک غریبان بادیهٔ عنا از چشمه چشمها به پشت ماهی می رسید **بیت** اشک چشم تا بماهی رفت و آهم تا بماه + ماه و ماهی را بر اشک آه می گیرم گواه + نور الائمه آورده که اوایل سحرگاه بود که از بطنان آسمان آوازی آمد که یَا خَیْلَ اللّٰهِ ارْکَبُوْا ای لشکر خدائے سوار شوید که هنگام کارزار رسید و بر نشینید که وقت رحلت بمنزل دار القرار آمد ام کلثوم همچون بیهوشان جوشان و خروشان خود را در خیمهٔ حسین رض انداخت و گفت اے برادر عزیز این صدا شنیدی که از آسمان آمد گفت آری شنیدم و ازین عجیب تر هم دیدم پیش ازین ساعت بیک لحظه نور باصره از فلک دماغ با فول رسید و مردم چشم از روزنهٔ جان بنظارهٔ گلشن ملکوت مشغول شد بحکم وراثت جدم صلی الله علیه وسلم که تَنَامُ عَیْنَایَ وَلَا یَنَامُ قَلْبِیْ چشم در خواب و دلم بیدار بود سگان دیدم که بر من حمله کردند درمیان آنها سگی پیسه از همه بر من خشمناک تر بود و من با خود می گفتم که او مرا هلاک خواهد کرد و درین اندیشه بودم که جدم صلی الله علیه وسلم پیش من آمد و گفت یَا بُنَیَّ ای پسر من و ای شهید آل محمد و ای مظلوم ترین فرزندان من اینک انبیا باستقبال روح پاک تو آمده اند و بمرتبهٔ بزرگ ترا بشارت می دهند جهد کن تا امشب افطار نزد من کنی و توقف و تاخیر جایز نداری و همراه جدم صلی الله علیه وسلم فرشته دیدم آنحضرت صلوات الله و سلامه علیه فرمود که ای حسین رض این کس را می شناسی گفتم نے فرمود که این فرشته ایست از آسمان فرود آمده با شیشهٔ سبز تا خون ترا در آن شیشه ریزد و نگاه دارد ام کلثوم بگریه در آمد حسین رض گفت ای خواهر همه اهل بیت مرا طلب کن که محل وداع رسیده است **غزل**

الوداع ای دوستان کین دم سفر خواهیم کرد مصر عزت را عزیز آسا مقر خواهیم کرد	مسکن اصلی خود جائے دگر خواهیم کرد حاصل دنیا متاعی نیست کان را قیمتی است	ما با کراهیم چاه یوسف درین زندان اسیر زود چون صاحب همتان قطع نظر خواهیم کرد

ما ازینجا شاد و خرم می رویم از بهر آنکه
منزل اندر بقعهٔ زین خوبتر خواهیم کرد
هر کرا عزم تماشای ریاض قدس هست
گو مهیا شو که ما زینجا سفر خواهیم کرد

پس حرم محترم حسین رض و اولاد امجاد و بیامدند و حسین رض فرزندان را در پیش خود جای داد و بوسه بر روی یک یک می نهاد و روی در سینهٔ ایشان می مالید و از دل پر خون زار زار می نالید و می گفت ای جگر گوشگان من جانم بر شما می سوزد که هنوز وقت یتیمی شما نیست و در غریبی علاوه حزن یتیمی شده اند اکنون کرا چه گویم و غم شما با که گویم پس روی بشهر بانو کرد که ای یار دیرینه من و ای نور دیدهٔ من و ای سرور سینهٔ من بی تو ام که با این یتیمان چه خواهی کرد و بعد از من غم ایشان چگونه خواهی خورد خروش و فغان از اهل بیت بر آمد و کشتی صبر و سکون در گرداب ضجرت و غرقاب اضطراب افتاده افواج امواج دریای مصیبت احزان متلاطم و متراکم شد دیده دوران از اندوه بزرگان خاندان گریان گشت و زبان زمان بدین نغمهٔ دل سوز جگر خراش ترنم آغاز کرد **قطعه** موج زن می بینم از هر دیده طوفان غمی ✽ میرسد در گوشم از هر لب صدای ماتمی ✽ اهل عالم را نمی دانم چه کار افتاده است ✽ این قدر دانم که در هم رفته کار عالمی ✽ ام کلثوم بی طاقت شده گفت ای گلدستهٔ باغ لافتی و ای لالهٔ نورستهٔ چمن هل اتی کرا طاقت شنودن این سخن غم اندوز دیار ای استماع این کلام جگر سوز است جد ما حضرت مصطفے صلی الله علیه وسلم که ازین عالم رحلت فرمود محرم ما پدر تو علی مرتضی بود و چون علی رض بپال شهادت سوی روضهٔ سعادت پرواز نمود سایهٔ برادرت حسن مجتبی بر فرق ما گسترده شده و بعد از برادر محرم ما محرومان و پناه گاه ما مظلومان تو بودی ای یادگار خاندان نبوت چون تو بروی محرم ما که باشد و مرهم راحت بر جراحت دل ما فراق زدگان که نهد **بیت** فریاد ازان روز که ما بی تو بمانیم ✽ و در آرزوی دیت عمر بحسرت گذرانیم ✽ درین بودند که ناگاه صبح بدمید و گریبان از غم آن غریبان چاک زد **ع** فَلَمَّا اَضَاءَ الصُّبْحُ فَرَّقَ بَيْنَنَا صبح سر برهنه از سپهر کبود پوش خراشیده روی ظاهر گشت و آفتاب سرگردان از فلک سرگشته با دل پر آتش طالع شد و دشنه زبان گیسوی شب را در ماتم شهدا ببرید و موی بریدن در مصیبت غریب نیست و دست نان پیراهن زد حقه فلک را از جیب تا دامن فرو درید و جامه دریدن در تعزیت عجیب نیست **نظم** هر صبح گر نه تعزیت مفخر الهداست ✽ پیراهن کبود فلک غرق خون چراست ✽ گر آفتاب شرع نه در خاک میرود ✽ بر قامت سپهر چرا پیرهن قباست ✽ گر در فراق آن رخ گلگون نسوخت زار ✽ خورشید را چراغ لعل است و کهرباست ✽ اما چون اثر صبح ظاهر شد حسین رض بانگ نماز گفت و یاران جمع شده و تیمم کرده سنت ادا کردند و فرض را بجماعت گذاردند هنوز دعا ناگفته و اوراد ناخوانده فریاد کوس حربی و ناله نای رزمی از لشکر مخالفان بر آمد جوق جوق از سوار و پیاده مکمل و مسلح روی بمیدان نهادند رایتها و علمها نصب کرده **ند** اَهْلٌ مِنْ مَبَادِئِهَا در روادند راست که موالیان حسینی رض سپاه عراق را که مخالف اهل حجاز بودند باچنان برگ و نوا دیدند عشاق وار کمر خدمتگاری بدست یقین برای خسرو زمان و زمین بر میان جان شیرین بستند و پیاده و سوار رو بصف کارزار آوردند عمر سعد بتعبیهٔ لشکر پرداخته میمنهٔ نامیمون را در عهدهٔ عمرو ابن حجاج کرده و میسرهٔ ناسره را بشمر ذی الجوشن سپرد و علم را بدست مولی خود و رداد و آن قلب سیاه دل در قلب سپاه قرار گرفت شاهزاده با آنکه معدودی چند بیش نداشت از کثرت لشکر دشمن اندیشه ناکرده میمنه با میمنت را نامزد زهیر بن قیس بجلی نمود و در میسره باسره حبیب بن مظاهر را مقرر فرمود و رایت را به برادر خود عباس ارزانی داشت و اگرچه جای قلب صدر باشد آن صدر

در قلب

در قلب جای گرفت مبارزان حسین رض در میدان شهادت نقدهای روان بر کف کفایت نهادند هاتف غیبی از عالم لاریبی بگوش هوش ایشان این ندا میرسانید که **نظم**

روز جنگ است جنگ باید کرد ✽ کوشش نام و ننگ باید کرد
تا شود مرد عرصه در میدان ✽ تنگ بر اسپ تنگ باید کرد
وقت جوشش شتاب خوش باشد ✽ گاه کوشش درنگ باید کرد
شکم ماه و پشت ماهی را ✽ زاشک شمشیر رنگ باید کرد
اندرین بحر غوطه باید خورد ✽ جا بکام نهنگ باید کرد
رزم با این سگان روبه باز ✽ همچو شیر و پلنگ باید کرد
وز پی دیدهای کج بینان ✽ فکر تیر خدنگ باید کرد

اما چون هر دو صف راست شد حسین رض بخیمه در آمد و عمامهٔ رسول خدای صلی الله علیه وسلم بر سر نهاد و دراعهٔ آنحضرت صلی الله علیه وسلم در پوشید و شمشیری که شهسوار میدان انا نبی بالسیف در دست گرفتی حمایل کرد و بر اسپی مرتجز نام که مرکب راکب براق بودی سوار شد و روی بمیدان نهاد و شعری آغاز کرد که یک بیت ازان این است **شعر** اَنَا ابْنُ عَلِيِّ الطُّهْرِ مِنْ اٰلِ هَاشِمٍ ✽ كَفَانِيْ بِهٰذَا مَفْخَرٌ حِيْنَ اَفْخَرُ ✽ و مضمون سخن آنحضرت آنکه ای اهل عراق سوگند بر شما می دهم که می دانید که من نبیرهٔ مصطفے ام صلی الله علیه وسلم و سبط رسول خدایم و جگر گوشهٔ فاطمه رض زهراام و قرة العین علی مرتضی ام برادرم حسن رض مجتبی است عمم جعفر طیار در هوای فضای جنات العلی است عم پدرم حمزه رض سید الشهداست و می بینید که این عمامهٔ رسول خداست که بر سر دارم و این دراعهٔ مبارک اوست که در بر دارم و این شمشیر آنحضرت است که حمایل کرده ام و این اسپ خاصهٔ اوست که بزیر ران در آورده ام نعره ازان لشکر بر آمد که ای حسین رض براستی و راستی که آنچه گفتی حق و صدق است حسین رض گفت پس بچه وجه خون مرا حلال می دارید و آبی که بر دد و دام و یهودی و نصاری حلال است از من باز می گیرید حال آنکه پدر من راننده دشمنان خود است از حوض کوثر همچو کسی که شتران تشنه را از آب باز می گرداند درین محل آواز گریه و زاری اطفال و نسوان اهل بیت از خیمه بسمع همایون حسین رض رسید از استماع آن متاثر شده گفت لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ پس عباس رض و علی رض اکبر را فرستاد که بروید و بایشان بگوئید که فردا شمار البسیار باید گریست حالا در گریه تعجیل مکنید ایشان خاموش شدند و شاهزاده باسر حرف خویش رفت و گفت اَيُّهَا النَّاسُ بدانید که خداوند تعالی کذب را حرام گردانیده و من هرگز دروغ نگفته ام و وعده خلاف نکرده و هیچ مسلمان را نیازرده و تا قلم تکلیف بر من جاری گشته وظائف الهی را ترک نکرده ام و شما را معلوم است که آن نسب عالی که من دارم امروز بر روی زمین هیچکس ندارد و من مردی بودم از دنیا اعراض نموده و ملازم روضه جد بزرگوار خود صلوات الله وسلامه علیه گشته مرا در آنجا رها نکردند تا ضرورت ترک مدینه گرفته پناه بحرم مکه بردم و بعبادت پروردگار خود مشغول شدم تا رسل شما متعاقب و نامهای شما متواتر بمن رسید که ما ترا بامامت احق و اولی از غیر تو میدانیم باید که متوجه این جانب شوی **مصرع** تا در قدم تو جمله جان افشانیم اکنون که بقول شما آمدم بمکرهای نهانی قصدهای ناگهانی می کنید و آبگینه دلهای نازک ما غریبان را بسنگ غدر و جفا در هم می شکنید اگر از نایرهٔ مکر شما که متاع صبر و سکون مرا سوخته حرفی بگوش کوه فرو خوانم فی الحال صفت وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا بر وی پدید آید و اگر از عاصفهٔ جور شما که بنای شکیبائی اصحاب مرا از بنیاد بر انداخته رمزی بروز روشن نمایم در زمان اثر ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ از وی ظاهر گردد و حالا بسبب شما دار الملک راحت را از یغمای لشکر اضطراب خراب می بینم و سفینهٔ آمال را از هبوب عواصف ملال در غرقاب

انقلاب می یابم **قطعه**

دریای غصه ام بن پایان پدید نیست | کار مرا سر و سامان پدید نیست
دارم درون جبه دل صد هزار تیر | پنهان چنانکه یک سر پیکان پدید نیست

پس یک یک از رؤسای کوفه را که دراں لشکر بودند نام برده گفت ای عمرو سعد ای عمرو
بن الحجاج وای شیث ربعی وفلاں وفلاں شما نامها بجانب من نوشته اید و اکنون در برابر آمده قاصد خون من گشته اید ایشان
جواب دادند که ما ازیں مکاتیب خبر نداریم حسینؓ نامهائی ایشان راهمراه داشت و بدیشان نمود و ایشان انکار بلیغ نموده
گفتند ایں صحایف بیوقوفی ماقلمی شده حسینؓ از کذب و عذر ایشان متحیر شد و فرمود که آن مکتوبات را در آتش انگندند پس
فرمود که الحمد لله والمنه که حجت برشما اتمام کردم و شمارا بر من حجتی نیست عمرو بن سعد پیش آمد و گفت اے حسینؓ ایں سخنان نتیجه
نمید هد یا یزید را بیعت می کنی یا تر ابضرب تیغ هلاک می سازیم پس تیری در کمان نهاد و گفت اے اہل کوفه گواه باشید
نزد امیر جلیل عبید الله ابن زیاد اقامت شهادت نمائید که اول کسیکه تیر به لشکرگاه حسینؓ انداخت من بودم پس آن تیر
بجانب حسینؓ انگند شاهزاده محاسن مبارک خود بدست گرفت و فرمود که غضب خدا بر یهودی وقتی اشتداد یافت که
گفتند عزیر پسر خداست و خشم الٰهی بر نصاریٰ زمانی مشتد گشت که افترا نمودند که عیسیٰ ابن الله است و سخط پروردگار
دریں محل برائے شما معد و مهیا شد که قصد کشتن فرزند پیغامبر او می کنید و من حالا از منهج شکیبائی که راه سالکان مسالک
وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ اِلَّا بِاللهِ است انحراف نمی نمایم و لبعروه وثقیٰ محبت که بحکم اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الصَّابِرِيْنَ خلعت آن
جز برقامت با استقامت صابران راست نمی آید تمسک میفرمایم که اندک زمانی را نتایج ظلم بروزگار ستمگاران رسد و
عنقریب از اوج جاه و حرمت بقعر چاه ادبار و مذلت گرفتار شوند **بیت** که کرد در همه عالم کمان ظلم بزه که تیر لعنت
جاوید را نشانه نشد + منتظرم که بحکم اِنَّ اللهَ یمهل ولا یهمل جزائے کردار و سزای گفتار شما بزودی در شمار رسد **نظم**
هر که آئین ظلم پیش نهاد + بند بر دست و پای خویش نهاد + چند روزی اگر سرافرازد + دهرش آخر ز پا در اندازد + پس حسین عنان
مرکب از میان میدان برتافته بصف لشکر خود باز آمد و دل بر محاربه نهاد و ایں واقعه روز جمعه بود دهم محرم سال بر شصت
و یک از هجرت سید عالم صلی الله علیه وسلم و لشکر مخالف بقولی هفده هزار و بروایتی سی هزار بودند و اصح روایات
آنست که بیست و دو هزار سوار و پیاده از شام و کوفه در آن معرکه حاضر آمدند و ملازمان حضرت حسینؓ بقولی هشتاد و
دو و بروایات اشهر هفتاد و دو تن بودند بغیر از آنحضرت سی و دو تن سواره و چهل تن پیاده و در اغلب رسایل که
سخنان این مقتل مرقوم شده تفصیل ایں مبارزان و کیفیت مبارزت ایشان مذکور نیست و بمجرد نامی و شعرے اکتفا
کرده اند و ایں کمینه تفحص و تصفح بسیار کرده تفاصیل آن واقعه را بطریقه خیر الکلام دریں اوراق ایراد نمود و رجز هر مبارزی
را که می خوانده چوں پارسی زبانان را ازاں فائده نیست و سررشته سخن بسبب آن انقطاع مییابد اینجا نیاورد مگر جائی
که ضرورت باشد و اشعاری که ترجمه آن رجزها بود از گفتار قدما و مناسب اذهان لطیفه اہل زمان نمی نمود آن نیز مطوی
شد الا آنچه ایراد آن بیفائده نبود وَمِنَ اللهِ الْاِعَانَةُ وَالتَّوْفِيْقُ راوی گوید که چون صفوف قتال راست شد از
هر دو جانب چشم میاں بر میدان گماشتند تا سبقت حرب که کند و حسینؓ می فرمود که من از پدر خود یاد دارم که تا مخالف
ابتدا بحرب نه کند متعرض حرب او نباید شد اما حر بن یزید پیش صف لشکر کوفه ایستاده بود چوں حال بر اں منوال

بیان شهادت حر بن یزید ریاحی

مشاهده نمود مرکب نزدیک عمرو ابن سعد راند و گفت یا ابن سعد با حسینؓ بن علی مقاتله خواهی کرد گفت بلی در نیقتال
بسیار تن بی سر خواهد شد حر گفت فردا جواب رسول خدائے صلی الله علیه وسلم چه خواهی گفت عمرو ابن سعد هیچ جواب نداد حر از
او اعراض نموده متوجه میدان شد اما لرزه بر اعضای وی افتاده بود و دل در برش می طپید چنانکه هر کس در پهلوی وی بود
آواز آن می شنود مهاجر بن اوس از قوم حر و در روایتی دیگر آنست که برادر او مصعب بن یزید باوی گفت که من در هیچ
معرکه ترا چنیں خوفناک ندیده ام تو از جمله مشاهیر دلاوران و مبارزانی دهر گاه که از دلیران و تیغ گذاران کوفه می پرسیده
اند پیش از همه ترا نام می گرفته اند و پیش از همه ترا می ستوده اند ایں لرزه تن و طپیدن دل سبب چیست
حر گفت ای برادر مرا هیچ ترس نیست اما نفس خود را میان بهشت و دوزخ مخیر ساخته ام و با خود در اندیشه آنم که چگونه
برآید ناگاه نعرهٔ از جگر برکشید و گفت ای برادر بشارت باد که نفس من بهشت را اختیار کرد پس تازیانه براسپ زد و نزد امام
حسینؓ آمد و از مرکب پیاده شد و رکاب حسینؓ را بوسه داد و روی بر سم مرکب شاهزاده نهاد و گفت یا ابن رسول الله مرا گمان نبود که
این جماعت قصد تو کنند و خیال می بستم که هم بصلح از هم بگذرد اکنون که تمرد و عصیان و تغلب و طغیان ایشان بر من
ظاهر شد بخدمت تو مبادرت نمودم آیا توبه من مقبول شود یا نی و عذر گناه من به حیز قبول رسد یا نے **قطعه**
با انجا لتهای کلی رو براه آورده ام + جان بر در دو زبان عذر خواه آورده ام + بر من بیدل بیفشان دست روز یرا
که من + بر امیدی رو بسوی این بارگاه آورده ام + حسینؓ از بالای مرکب دست مبارک بر سر و روی حر مالید
گفت ای حر هر چند بنده گناه کند چون روی بدرگاه خداوند آورده استغفار نماید و از ان گناه توبه کرده عذر خواهد امید
قبول هست وَهُوَ الَّذِيْ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَيَعْفُوْ عَنْ كَثِيْرٍ جرمی که به نسبت من کردی ناکرده انگاشتم و
تقصیرے که تا ایں غایت از تو واقع شده در گذاشتم مردانه باش و دل بر حرب قوی کن که امروز روز بازار سعادت است
و ایں میدان جلوه گاه اہل شهادت است حر با ولی پر از محبت حسینؓ روی بمیدان نهاد و در طرید کردن و جولان نمودن داد هنر
بداد اما چوں مصعب برادر حر دید که حر آخرت را بر دنیا گزید و دست ولا در دامن آل عبا زد اسپ برانگیخت و در فتراک
خدمت حسینؓ آویخت لشکر عمر ابن سعد گمان بردند که بجنگ برادر میرود چون بمیدان رسید گفت ای برادر خضر راه من شدی و مرا
از ظلمت نحوت بسر چشمهٔ آب حیات معرفت رسانیدی من هم با تو موافقت کرده از اہل مخالفت بیزار شدم فردا گواه
معامله هم باشیم و باهم از شفاعت حسینؓ بهره گیریم پس حر برادر را بنزدیک حسینؓ آورده صورت حال بموقف عرض رسانید
حسین او را در برگرفت و نواخت در مقتل امام اسمٰعیل آورده که دراں زمان که حر نزدیک شاهزاده آمد گفت یا ابن رسول الله
شب پدر خود را در خواب دیدم که نزد من آمد و گفت ای حر دریں روزها کجا رفته بودی گفتم رفته بودم که سر راه بر حسینؓ گیرم پدرم
فریاد برکشید که وا ویلاه ای پسر ترا با فرزند رسول خدا صلی الله علیه وسلم چه کار اگر طاقت آتش دوزخ داری برو و باوی حرب
کن و اگر شفاعت رسول خدای صلی الله علیه وسلم و رضای پروردگار عالم تعالیٰ و تقدس و تعظم می خواهی و ریاض رضوان و غرفات
بهشت جاوداں میجوئی برو و با دشمنان او صاف کن اکنوں میخواهم که مرا اجازت دهی که بحرب روم
حسینؓ گفت تو میهمان مائی صبر کن تا دیگری برود حر گفت یا ابن رسول الله اول کے بمخاصمت تو آمد من بودم

دستوری فرمای تا نخستین کسی که بمحاربت دشمنان تو رود من باشم حسینؓ اورا اجازت داد حُرمردی مردانه و دلاوری
فرزانه بود او در کارزار با هزار سوار برابر داشتندی و سپه سالار یسر زیاد بود بر مرکبی دونده رونده جهنده تازی نژاد
بمیدان آمد و رجز گویان مبارزمی طلبید و ابو المفاخر ترجمهٔ رجز او برین وجه آورده **نظم**

منم شیر دل حر مردم ربای | کمر بسته پیش ولی خدائے
منم شیر و شمشیر براں بدست | که وارد بر شیر و شمشیر پائے

چوں عمر و سعد حر را در میدان
بدید لرزه بروی افتاده دلش به پیچید و یکی از معروفان عرب را که صفوان بن حنظله گفتند طلبید و گفت برو و حُر را
بنصیحت و ملایمت بجانب ما باز آر و اگر سخن قبول نکند سرش بشمشیر آبدار از تن بردار صفوان باراد تی تمام و زینتے
لاکلام در برابر حُر آمد و گفت ای حُر تو مردی عاقل و پردل و از مبارزان کاملی روا باشد که از یزید برگردی و روے
بحسینؓ کنی حر گفت اے صفوان از خردمندی فرزانگی تو این سخن عجب است که تو یزید را نمیدانی او ناپاک و فاسق است
و حسینؓ پاک و پاکیزه زاده تزویج مادرش در بهشت بوده جبرئیل گهوارهٔ او جنبانیده پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم اورا ریحان
بوستان خود خوانده **بیت** وصفش از شرح و بیان بالاتر است + هرچه من گویم ازان والاتر است + صفوان گفت
من این همه می دانم و زیاده ازین هم می شناسم اما دولت و مال و جاه با یزید است و ما مردم سپاهی ایم مال و رواق و مرتبه
و منصب می باید تقوی و طهارت و علم و فضیلت بچه کار می آید حر گفت ای خاکسار حق را می دانی و می پوشی و شربت شیرین
نمای جان ربای غرور بار می نوشی ع فردات کند خمار کاکنوں مستی + صفوان در غضب شد و نیزه حواله حر کرد و حُر نیزه بر
نیزهٔ او افگنده بمردانگی نیزهٔ اورا پاره پاره ساخت و در همان گرمی سنان نیزه بر سینه اش زد چنانکه یک گز از پشتش
بیرون آمد پس و بیا بهمان نیزه از صدر زین در ربود و بر سر دست آورد چنانچه هر دو لشکر دیدند آنگاه بر زمین زد چنانکه
استخوانهای او ریزه ریزه شد خروش از هر دو لشکر بر آمد اما صفوان را سه برادر بود ند هر سه از غصهٔ قتل برادر بیکبار
بر حُر حمله کردند حُر نعرهٔ از جگر بر کشید و خدائے را بعظمت و قدرت یاد کرده در تاخت و دوال کمر یکی را گرفت و از خانه زینش
در ربوده چناں بر زمین زد که گردنش خرد بشکست و دیگری را تیغ بر سر زد که تا سینه اش بشگافت دیگری روی بهزیمت
نهاد حر از عقب وی در تاخت و نیزه بر پشتش زد که سر سنان از سینهٔ وی بیروں آمد پس روی بجانب حسینؓ آورده گفت
یا ابن رسول اللہ مرا بحل کردی و از من خشنود شدی حسینؓ گفت نعم انت حر کما سمتك امك آری من از تو خشنود
شدم و تو آزادی چنانچه مادرت ترا نام نهاده یعنی فردا از آتش دوزخ آزاد خواهی بود حر این بشارت شنوده بانشاطی
تمام روی بمیدان نهاد و بحرب در پیوست بهر جانب که در تاختی از کشته پشته ساختی مقارن این حال پیاده
وی دیدو اسپ حر را پی کرد پیاده بحرب در آمد شعلهٔ خشم جان سوزش زبانه کشیده و نایرهٔ قهر غیرت افروزش اشتعال
پذیرفته **بیت** به نیزه صخره را سوراخ می کرد + به پیکان موی را صد شاخ میکرد + لشکر که این گونه کارزار می دیدند پیاده
و سوار از پیش وی در می رمیدند اما چون حسینؓ دید که حر پیاده جنگ می کند اسپ تازی با ساز گرانمایه فرستاد تا حر سوار
شد چون آن مرکب نزدیک حُر آوردند رکابش را بوسه داد و سوار شده بجولان در آمد **بیت** عنان مرکب خود تاب
میداد + بخوں نوک سناں را آب میداد + چون جمعی را که مانند پروین گرد او در آمده بودند خون بنات النعش

۱۲

متفرق بساخت خواست که باز گردد و نزد حسینؓ آید هاتفی آواز داد که ای حُر باز مگرد که حوران منتظر قدوم تو اند پس حُر
روئے بجانب حسینؓ کرد که یا ابن رسول اللہ نزدیک جدت می روم هیچ پیغامی داری حسینؓ گریان شد و گفت ای
حُر خوش باش که ما نیز در عقب تو روانیم خروش از اصحاب حسینؓ بر آمد و حُر خود را بر لشکر دشمن زده حرب میکرد تا نیزهٔ او درهم
شکست پس تیغ آبدار را بکشید و هر خاکسار را که بر فرق میزد تا سینه می شگافت و هر که را بر میان می زد دو نیمه می کرد گاهی
حمله بر میمنه زده شور از لشکریان بر آوردی و گاهی متوجه میسره شده جمع ایشان را پریشان کردی برین سان کارزاری
نمود تا خود را نزدیک علمدار لشکر عمر و سعد انداخت و خواست که علمدار را با علم دو نیم زند که شمر بانگ بر لشکر زد که گرد اگرد وی
فرو گیرید بیکبار لشکر غلبه کردند و از اطراف و جوانب زخم بر وی زدن گرفتند و حُر در میان آن گروه میجوشید و می
خروشید و مردانه می کوشید بناگاه قصور بن کنانه نیزه بر سینهٔ حُر زد که در دو جای گرفت حُر گرم در حرب بود چون زخم
خورد در نگریست قصور را دید که ضرب زده بود و خود از سرش جدا شده شمشیری بینداخت بر فرق قصور که تا سینه اش
بشگافت قصور از اسپ در گذشت و حُر نیز از مرکب در افتاد و نعره زد که یا ابن رسول اللہ ادرکنی مرا دریاب حسینؓ
مرکب در تاخت و حر را از میان مردمان در ربوده تا پیش صف لشکر خود آورد پس پیاده شد و بنشست و سر حُر بر کنار خود نهاده
با آستین گرد از رخسار وی پاک می کرد و حر را رمقی باز مانده بود دیده باز کرد و سر خود را بر کنار حسینؓ دید تبسمی فرمود و گفت
یا ابن رسول اللہ از من راضی شدی حسینؓ فرمود که من از تو خوشنودم خدای نیز از تو راضی باد حُر ازین بشارت شادمان شده نقد
جان نثار نمود **بیت** برین مژده گر جان فشانم رواست + که این مژده آسایش جان ماست + حسینؓ از برای حُر بگریست و
اصحاب آن حضرت نیز بر وی گریه کردند و حاکم جشمی آورده که شاهزاده در مرثیهٔ حُر سه بیت فرموده است یکی از آن این است **بیت**
لنعم الحر حر بنی ریاح × صبور عند مختلف الرماح و ترجمهٔ ابو المفاخر آورده **نظم**

خوشا حُر فرزانه نام دار | که جان کرده بر آل احمد نثار
زرخش تکبر فرود آمده | شده بر براق شهادت سوار
بعشق جگر گوشهٔ مصطفےٰ | بر آورده از جان دشمن دمار

اما چون مصعب برادر حُر دید که برادرش ببال شهادت بروضهٔ قدس پرید باجازت امام
سدید روی بمیدان نهاده در خصمان پیچید و بعد از کارزار مردانه و کشتن دشمنان از حیا و آرزم بیگانه شربت شهادت نوش
کرد و با برادر باجان برابر دست وصال در آغوش کرد و آورده اند که حُر پسری داشت در میان لشکر کوفه که نامش علی بود چون
پدر و عم خود را کشته دید بیطاقت شد و غلام خود را گفت بیا تا اسپان را آب دهیم و هر دو سواره از میان لشکر عمر سعد بیرون تاخته
روی بصف لشکر حسینؓ آوردند چون علی بن الحر نزدیک شاهزاده رسید از مرکب پیاده شد و زمین ادب بوسید و نزد پدر
آمد و روی در روی پدر مالید حسینؓ گفت ای جوانمرد تو کیستی گفت من پسر حُرم که در خدمت تو جان نثار کرد و من نیز آمده
ام که در حضرت تو جان فدا کنم و نکته الولد الحر یقتدی بابائه الغر آشکارا کنم **بیت** پسر کو ندارد نشان پدر +
تو بیگانه خوانش مخوانش پسر + حسینؓ اورا دعا گفت و علی دستوری یافته روی بمیدان نهاد و رجز گویان طرید می کرد
و جولان می نمود مبارز می طلبید مردی از لشکر شام آراسته با سلاح تمام بیرون آمد علی باستقبال او رفته مگذاشت که سخن
گوید و بنوک نیزه اورا از روی زین در ربوده بر زمین زد و گفت **قطعه** رباحی نژادم نه من بنده ام + بسی دشمنان را

سرافگنده ام + من از زوال خویش شرمنده ام + چو او کشته شد من چرا زنده ام + مبارز در برابر او می آمد و بجنین پدر و عم ایشان را بقتل رسانید و حسین رض بآواز بلند برو آفرین می گفت و برای او دعا می کرد بیت آفرین خدای بر پدرے + که تو پرورده مادری که تو زاد + آخر الامر او را در میان گرفته شهید گردانیدند و به پدر بزرگوار و عم نامدارش در رسانیدند اما غلام ترک که غره نام داشت در فراق خواجه و خواجگی گریان شده و دلش بر دوان مفارقت و مهاجرت ایشان بریان گشت عنان اختیار از دست داده روی بمعرکه آورد و بجدی تمام جنگ در پیوست و بروی خصمان در مهلت در بست تا چند کس را در میدان نبرد روی بدروازه عدم روان کرد پس نزد حسین رض آمده گفت یا ابن رسول الله گستاخی کردم بجرم مرا معذور دار که هنوز رسوم و آداب حرب نیاموخته ام و در فراق مولی و مولی زاده خود سوخته ام امروز میخواهم که جان و نقد حیات نثار کنم و فردا در عرصه محشر بر سر خواجگان افتخار کنم بیت اگر مرا بغلامی خود قبول کنی + بسا کرشمه که با شاه و شهریار کنم + حسین رض برو آفرین کرد و او با سروری تمام و نشاطی لاکلام روی بمیدان آورد و اندک زمانی را نجواجه و خواجگی خود رسید و بنقد شهادت متاع سعادت جاودانی خرید مصرع دیده بربست از جهان تا طالع مقصود دید + آورده اند که حسین رض بعد از قتل این چهار تن دیگر باره میان این هر دو صف بایستاد و آواز داد که ای اهل کوفه و شام من ابتدا بحرب شما کردم و شما اول تیر در روی من انداختید و من هنوز بر حضور محاربه شما نشسته ام و حالا از لشکر من کسی کشته نگشته جز برادر و پسر و غلام وی از مردم شما بودند که علم نصرت من برافراختند و جان عزیز خود را در هواداری فدا ساختند و من بار دیگر بر شما حجت می گیرم تا فردای قیامت شما را بر من حجتی لازم نشود ای گروه مردمان بیائید و با من یکی از سه کار کنید اول آنکه راه دهید مرا تا نزدیک یزید روم و با او مناظره کنم اگر بی مکابره حق بدست او باشد دانم که چنان ست بدو بیعت کنم و اگر نه او داند و من یکی از اعادی آواز داد که ترا نگذاریم که سوی یزید روی که مردی شیرین زبان و چابک سخنی نباید که بمعاینه دل یزید را بفریبی و از دست او خلاص شده دیگر بار فتنه انگیزی و در ملک شورش پدید آید حسین رض فرمود که چون چنین نمی کنید بگذارید تا بسر روضه مقدسه جد بزرگوار خود صلوات الله وسلامه علیه مجاور شده بعبادت قیام نمایم و بزهادت گذرانم گفتند بدین تیر رضا ندهیم چه ممکن ست که قومی از اجلاف عرب بر تو گرد آیند و باز بیرون آئی و طلب خلافت کنی و دیگر باره فتنه پدید آید فرمود که اگر این هر دو نمی کنید مرا و یاران مرا آب دهید که عامه آدمیان و کافه عالمیان را در آب حق الشرب هست گفتند حدیث آب مکن که اگر ملازمان تو در میم وفات شوند آب فرات نیابند مگر به بیعت یزید مارا با تو بغیر از حرب هیچ رو نمانده است شاهزاده گفت پس بوقت حرب یگان یگان بیرون آئید تا مرد از نامرد پدید آید و هنری از بی هنر ممتاز گردد گفتند نعم الصفت یا ابن فاطمه رض که همچنین باشد و بدین صورت جهت آن راضی شدند که داب مبارزان عرب آنست که در معارک حرب و قتال نام و لقب خود آشکارا سازند و مفاخر و مآثر قبیله و عشیره خود لوای مباهات برافرازند و القاب تصلف و تکلف بکشایند و هنری که در باب مبارزت دارند نمایند چون این سخن را قبول کردند حسین رض با صف لشکر خود آمد و عمر سعد مردی مبارز نامدار را که سامر ازدی گفتندی بمیدان فرستاد سامر بیامد با مرکب تیزگام بی آرام سوار شده و دستی سلاح ملوکانه پوشیده مرکب خود را بجولان آورد و نام خود را در معرکه مبارزان آشکارا کرده و ندا

شہادت علی ابن حر
۱۲
شہادت غلام ترک
هل من

هل من مبارز برکشید زهیر بن حسان اسدی در پیش حسین رض ایستاده بود گفت یا ابن رسول الله این مرد که بمیدان آمده مبارزی صف شکن و دلیری مرد افگن است مرا اجازت ده تا با او هم نبردی کنم و بنای لاف و گزاف که در ساحت میدان برافراشته بصرصر قهر در هم شکنم حسین رض او را اجازت داد و این زهیر از قبیله بنی اسد بود و رهان نزدیکی از وطن و مسکن خود بریده و بخدمت شاهزاده را از همه عالم برگزیده و مبارزی مردانه و دلاوری فرزانه در نبردها اقداح راح ظفر نوشیده و در مجالس حرب از جام طعن و ضرب شربت نصرت چشیده بیت در افگند مرکب بمیدان دلیر + بغریدن مانند نره شیر + در گرمی تاختن سر راه بر سامر ازدی گرفت سامر چون زهیر را دید از بیم او بلرزیده و از راه نصیحت در آمده گفت ای شهسوار مضمار محاربت و ای نامدار میدان مبارزت شرم نداری که مال و منال و اهل و عیال خود را می گذاری و روی بتقویت حسین رض و تمشیت مهمات او می آری زهیر گفت ای ناکس دون ترا شرم می بایدداشت که شمشیر در روی اهل بیت پیغامبر صلی الله علیه وسلم می کشی و برای نعمت فانی دنیوی عقوبت دایمی اخروی اختیار می کنی سامر خواست که دیگر سخن گوید که زهیر نیزه بر دهنش زد و سنان نیزه از قفایش بیرون آمد فی الحال از مرکب در افتاد و جان بداد و پس زهیر در برابر عمر سعد آمد و نعره زد که یا اهل العراق هر که مرا نخود شناسد شناسد و هر که نه شناسد بشناسد منم زهیر بن حسان الاسدی کیست از شما بیرون آید تا زمانی با یکدیگر بگردیم و ببینیم که بخت کرا یاری می کند و نکبت کرا بر خاک خواری می افگند بیت کوئی عشق ست در زخم بلا پے در پے + کو حریفی که قدم بر سر این کوی نهد + اهل شام و عراق که نام آن یگانه آفاق شنیده بودند قبل ازین آوازه شجاعت و دبدبه ابهت او بسمع ایشان رسیده بود همه سر در پیش افگنده از محاربت با او بترسیدند عمر سعد بانگ بر سپاه خود زد که این چه بی حمیتی است که شما را دریافته آخر یک کس بمیدان روید و نام خود را در مجمع پهلوانان بلند سازید نضر بن کعب نخعی سواری تمام بود و از رؤسای کوفه و از سرداران عرب که او را برابر صد سوار داشتندی مرکب برانگیخت و در برابر زهیر آمد و گفت ای شجاع عرب از نعمت خود جدا ماندی و بنی عمان خود را دوست داشتی بیا تا ترا پیش امیر جلیل یعنی پسر زیاد برم تا از خارستان عنا و کلفت بگلزار راحت و بهجت رسی زهیر گفت اے لعین در خدمت آل زیاد خارهای بدعت در دامن دین من می آویزد و در گلستان خدمت حسین رض هر زمان نهال معرفتی از کنار جویبار حقیقت می خیزد من اکنون که از روضه محبت آنحضرت گلهای مراد چیده ام از خار زار دشمن نابکار هیچ اندیشه ندارم بیت نوروزی دوست مرا چون گل مراد شگفت + حواله سر دشمن بخار و خاره کنم + نضر اندیشه کرد که زهیر را بسخن مشغول سازد و ناگاه بخبر نیزه بسوی وی اندازد زهیر این معنی را دریافته مجال فکرش نداد و بیک زخم نیزه اش بصحرای عدم فرستاد. برادرش صالح بن کعب در میدان آمد زهیر نیزه حواله او کرد صالح بیک طرف اسپ میل نمود تا نیزه او را در گذرد اسپش در رسیده او را از پشت خود بیفگند و دران محل پایش در رکاب مانده مجال پیاده شدنش نماند اسپ بجست و لگد بروے میزد تا پاره پاره شد پسرش کعب بن نضر از پدر شجاع تر بود بانتقام خون پدر و عم بانگ بر مرکب زده در برابر زهیر آمد هنوز نفس راست نکرده بود که زهیر نیزه بر ناف وی زد چنانچه سنان از پشت وی گذاره کرد و زهیر با سپے سلاح هیچ از مقتولان التفات نفرموده و خویش را بر پیادگان زد که در پیش صف سواران بودند و خلقی را از ایشان هلاک کرد

ذکر شہادت زہیر بن حسان الاسدی

وباز مراجعت نموده بمیدان آمد و مبارز خواست و هر چند مردود برابر وی می آمد بنیزه که چون غمزهٔ خوبان چین فتنه انگیز و چون مژهٔ عاشقان مشکین خونریز بود خون او میریخت و با خاک میدان می آمیخت بیت غریوان بهر جانبی می شتافت + بنیزه دل دشمنان می شگافت + بیک ساعت بیست و هفت سوار را از پا در آورد و عمرو سعد روی بحجر الاحجار کرد که تو پشت و پناه لشکر منی برو و سر زهیر را بیار تا هر حاجتی که داری بر آرم حجر گفت هیهات روباه با شیر زیان چه حرب تواند کرد و تیهو در پیش شاهباز پرواز تواند نمود این مبارز بنی اسد است داد تنها بهزار سوار در می آمیزد من از جان خود سیر نیامده ام که بمقابله و مقاتلهٔ او آهنگ کنم بیت گوزنی که با شیر بازی کند + بخونریز خود ترک تازی کند + مگر آنکه سه صد سوار از شما بسه موضع کمین کنند و من بمیدان رفته زمانی با وی بگردم و همین که بر من حمله آرد وی بگریز آورم و بجانبی که کمین گاه باشد روان شوم و هر آئینه او مردی ستیزنده است از عقب من بیاید و آن صد سوار کمین بروی بگشایند و اگر صف ایشان را برهم زند ایشان روی بکمین گاه دوم آورند و همچنین تا سه صد سوار گرد او فرو گیرند و هر یک زخمی برو بچشانید شاید که دران محل از پای در آید پس سه صد سوار مکمل بسه موضع در کمین نشستند و زهیر بن حسان از این بیخبر در میدان ایستاده بود و انتظار مبارز میبرد و لب از تشنگی خشک گشته و دهان از گرد میدان پر خاک شده که ناگاه حجر بیامد و از دور بایستاد زهیر گفت یا ابن الاحجار نزدیک تر آئی و با من بگرد حجر گفت من نه بمحاربت بلکه بنصیحت آمده ام ای زهیر تو با این همه شجاعت و پردلی و توانائی چرا پیش پسر زیاد نیائی تا ترا از مال دنیا غنی گرداند آخر می دانی که حسین رض را زیادت مالی و منالی و اختیاری و اقتداری نیست همت بلند اقتضای آن می کند که با اهل دولت پیوند کنی زهیر گفت ای ملعون دولت از حسین رض باید طلبید که همای همایون فال اوج ولایت است و مرا علو همت بر خدمت او می دارد که میدانم که ابن زیاد نابکار است و العکس که زمام اختیار بدست او باز داده همه بی دولتان و دون همتان اند بیت دولت از مرغ همایون طلب و سایهٔ آن زانکه با زاغ و زغن شهپر همت نبود + حجر خاموش گشت و از ترس قدمی پیش نمی نهاد زهیر عنان بجنبانید و برو حمله کرد ابن الاحجار هزیمت نموده بسوی کمین گاه بشتافت زهیر او را دریغ می آمد که آن غدار از دست وی بجهد و از کشتن برهد بانگ بر مرکب زده از عقب وی بتاخت چون ابن الاحجار بمیان کمینگاه رسید زهیر خود را بوی رسانیده بود حجر فریاد برکشید که مرا دریابید و خود را از مرکب بینداخت و دوان شد زهیر نیزه کشید و در قفای او می تاخت که یکبار سواران کمین بگشادند و از چپ و راست وی در آمدند و آغاز طعن و حرب کردند زهیر یک ذره اندیشه نکرده و نیزه کشیده بر ایشان تاخت آن گروه پشت داده روی بکمینگاه دیگر آوردند و او در عقب ایشان می تاخت القصه سه صد سوار او را در میان گرفتند و شیث ربعی در آمد و نیزه بر دوش وی زد چنانچه زره وی بدرید و سر سنان بکتف وی رسید زهیر بآن زخم برگشت تا شیث را هلاک کند آن شقی از بیم وی در میان سواران گریخت و زهیر نیزه از دست بیفگنده تیغی چون برق درخشان برکشید و در میان سواران از چپ و راست بتاخت و از دشمنان سر و تن می انداخت بیت آفرین بر برق تیغت کو بیکدم خصم را + فرق پیدا در میان ترک و مغفر میکند + راوی گوید که پنجاه سوار را بینداخت اما نود زخم بر وجود مبارکش زده بودند و چون حسین رض آن حال را مشاهده کرد جمعی از ملازمان را فرمود که زهیر را دریابید سعد که غلام امیر المومنین علی رض بود باده تن از مبارزان رفتند و خود را بران

گروه

گروه زده برخی را از آن سواران بکشتند و زهیر را از آن میانه بیرون آوردند افزون از دویست چوبهٔ تیر در سلاح او نشسته بود و از بعضی زخمهای او مانند باران قطرات خون می چکید او را بدین گونه نزد شاهزاده آوردند آنحضرت پیاده شد و بر سر بالین او بایستاد زمانی برآمد زهیر چشم باز کرد و حسین رض را بر بالای سر خود ایستاده دید آن مقدار قوت داشت که روی خود را بر قدم حسین رض نهاد و بزبان حال می گفت بیت خاک قدم دوست شدم نیست کسی را + این عیش که امروز مرا در قدم اوست حسین رض فرمود که ای زهیر با من سخنی گوئی و آنچه در دل داری ظاهر کن تا بآن پایتم و ترا حق گذاری کنم که تقصیر نکردی و شرایط مردی و جوان مردی بجا آوردی زهیر گفت ای فرزند رسول خدای برای من جام آب صاف زلال خنک آورده اند صبر فرمای تا آب بخورم آنگه سخن گویم حسین رض گفت ای یاران جای زهیر بدو نموده اند و آن شراب بهشت است که بوی می نمایند بلکه بری پیمانید بیت در پی آن تیغ که بر سر خورند + شربتی از چشمهٔ کوثر خورند + پس زهیر قربان هم میزد چنانچه کسی چیزے آشامد آنگه نفسی زد و طوطی روحش بشکرستان يُرْزَقُوْنَ فَرِحِيْنَ پرواز نمود حسین رض بگریست و گفت طوبی مر زهیر را که دران جهان همسایهٔ من باشد و خدای و رسول از و راضی باشند آورده گوید که چون زهیر شهید شد هر دو لشکر دیده برگشاده و منتظر ایستاده بودند تا چه کس قدم مبارزت در عرصهٔ محاربت نهد کدام دلاور داد مردانگی و فرزانگی بدهد از یک طرف لشکر شقاوت اثر کوفیان و شامیان آتش جهان سوز عناد برافروخته و رایت شرارت سرایت قتال برافراخته مثنوی

نبرد آزمایان آهن گسل	پر از خشم سینه پر از کینه دل	چو آتش بسوزندگی گشته گرم	نه مهر و وفا و نه آزرم و شرم

و از یک جانب جنود مقترن بسعود شاهزاده کونین نور دیدهٔ نبی الثقلین علیه صلوٰة الله و سلامه ما اتصل النظر بالعین دست اعتصام در عروة الوثقی حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ و پای ثبات بر مرکز فَقَاتِلُوا الَّتِيْ تَبْغِيْ نهاده اگرچه اندک مینمودند اما از روی جرأت چنان بودند که اگر شیر شرزه پیش آید جگر او را بسرپنجهٔ مردی بدرند و اگر با پلنگ جنگ باید کرد دبی و زنگ او را بچنگ در آرند بیت هر یکی را نیزه چون شعلهٔ آتش بکف + هر یکے را ناوکی چون برق سوزان در کمان + ابوالموید آورده که درین محل دو مرد از لشکر عمرو سعد بمیدان در آمدند بر مرکبان کوه پیکر هامون نورد نشسته و هر یکی دست سلاح مرد پوشیده طرید کرده اسپان را بجولان در آوردند یکے گفت منم یسار مولای زیاد بن ابیه و دیگری نعره زد که منم سالم مولای عبید الله زیاد کیست آن خون گرفته و اجل رسیده که بمبارزت ما بیرون آید تا بطعن نیزه و ضرب شمشیر و مار از روزگار او بر آریم بریر بن حضیر و حبیب بن مظاهر خواستند که بمیدان روند نزد حسین رض آمده استجازه نمودند شاهزاده فرمود که شما توقف کنید ایشان خاموش شدند و مقارن این حال عبد الله بن عمر کلبی پیش حسین رض آمده گفت یا ابن رسول الله مرا اجازت ده حسین رض در نگریست مردی دید گندم گون و دراز بالا بازوهای قوی و سینه کشاده و فر مبارزت از جبین وی بیافت حسین رض فرمود که کشندهٔ این دو غلام وی خواهد بود عبد الله را دستوری داد و او با آتش آبدار یعنی شمشیر صاعقه بار پیاده روی بمیدان نهاد دو سوار گفتند تو کیستی گفت مردی ام از بنی کلب مرا عبد الله گویند یسار و سالم گفتند ما ترا نمی شناسیم باز گرد تا زهیر بن قیس یا بریر همدانی پیش ما آید عبد الله گفت ای غلامان ناکس کار شما بدان رسیده و هم شما بدان انجامیده که سرداران لشکر و مبارزان دلاور طلبید پیداست که کفو شما بنده باید مانند شما و اگر ضرورت تشنگی نه باشد ما آزادان را با شما حرب

مبارزت عبدالله بن عمر کلبی

کردن حارست یسار در غضب شد و نیزه حوالهٔ عبدالله کرد عبدالله طعنهٔ او را رد کرده شمشیری بر پای وی زد چنانچه
یسار از پای در افتاد و عبدالله با تیغی کشیده بشری دوید تا کار او تمام کند سالم از عقب وی در آمد با تیغی چون قطرهٔ آب و قصد
کرد تا تیغی زند از لشکرگاه حسین آواز دادند که ای عبدالله از ضرب تیغ سالم حذر کن عبدالله بدان سخن التفات نکرد و سر تیغ
بر سینهٔ یسار نهاد و زور کرد چنانکه نوک شمشیر از پشتش بیرون آمد درین محل تیغ سالم بوی رسید عبدالله دست پیش آورد سالم بزد و نوک
انگشتان وی را قلم کرد و عبدالله دیده نیندیشید و تیغ را از سینهٔ یسار بیرون کشیده خود را بسالم رسانید و بیک ضربت کار وی را بساخت
غلامان ابن زیاد بیکبار روی بمیدان نهاده گرد عبدالله فرو گرفتند و آن مرد مردانه بسی از ایشان بکشت و بسی را مجروح
گردانید و باخر شربت شهادت چشید قطعه برداشت پای و روی براه عدم نهاد + وان کیست کو براه عدم پا نمی نهد +
شاه و گدا و پیر و جوان و بلند و پست + از دام هولناک اجل کس نمی جهد + نور الائمه فرموده که بعد از ان بریر بن حضیر همدانی
زاهدی بزرگوار و پیری پاکیزه روزگار بود با جازت حسین رض روی بمیدان نهاد و رجزی فصیح و نظمی بلیغ تمام و نسب خود باز
نمود ابو المفاخر ترجمهٔ رجز او برین وجه آورده نظم

بندهٔ آلم و بر خارجیان	نیک میدان که ز هر بد ترم
من بریر بلی پرهنرم	دست در دامن آنها زده ام
منم آنکس که بر دی شمرم	پرده بر دشمن اینها بدرم

جنگی در پیوست که فلک دوار حیران و مریخ خنجر گذار انگشت تحیر در دندان بماند بیت گر آن جنگ رستم بدیدی بخواب +
شدی از نهیب و بیش زهره آب + در اثنای طعن و ضرب در جلال کرد فریاد گفت ای کشندگان مسلمان و ای ریزندگان خون فرزند
پیغامبر آخر الزمان نه بیشتر آید تا سزای کردار شما در کنار شما نهم هر که پای پیش او نهاد سروری باخت و هر که عزم رزم او می
کرد از جان شیرین بری آمد تا که آنکه مخالفان به تنگ آمده یزید بن معقل را بر مبارزت او تحریص کردند یزید آراسته
بمیدان آمد چون نزدیک بریر رسید گفت ای بریر گمان چه آنست که از جملهٔ گمراهانی بریر گفت بیا تا مباهله کنیم و از خدای
درخواهیم که هر که مبطل بود بر دست محق مقتول گردد یزید راضی شد هر دو دست بدعا برداشته گفتند خدایا آنکه براه راست
است او را بر گمراه نصرت ده پس با هم برآویختند و ابن معقل شمشیری حوالهٔ بریر کرد کاری از پیش نرفت و بریر تیغی
بر فرق یزید بن معقل زد که تا سینه اش بشگافت و بمعیار حرب و محک کارزار حال هر یک روشن شد بیت
خوش بود گر محک تجربه آید بمیان + تا سیه روی شود هر که درو غش باشد + بریر بعد از قتل یزید پیش حسین رض آمد حسین رض او را
به بهشت بشارت داد آن پیر پاک اعتقاد بدان بشارت شاد شده روی بمیدان نهاد و بحیر بن اوس ضبی او را بقتل رسانید
و حسین رض فرمود که اِنَّ بُرَیْراً مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِیْنَ بدرستیکه بریر از بندگان شایستهٔ خدای بود نور الائمه آورده که
کشندهٔ بریر پسر عمی داشت که او را عبد بن جابر گفتندی پیش وی آمد و گفت ای بحیر بریر را کشتی و نمیدانی که او از جملهٔ
مقربان درگاه الله و از زمرهٔ خواص اهل الله بود بحیر پشیمان شده از لشکر بیرون رفت و هولی بروی غالب گشته فریاد
می کرد تا بمرد و چنان خون ناحقی بعرصه گاه قیامت برد بیت بعض شهدا در دل و خون در گردن + فکری بکن آخر
که چه خواهی کردن + و بعد از واقعهٔ مبارزت بریر وهب بن عبدالله الکلبی است او جوانی بود زیبا روی نیکو خوی با رخساره
چون ماه و جعدی مانند سنبل تر و مشک سیاه نقاش قدرت بقلم وَصَوَّرَکُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَکُمْ نقش روی او بر کشیده

شهادت بریر بن حضیر همدانی

و بر لوح فِیْ اَحْسَنِ تَقْوِیْمٍ چهره کشائی کرده بیت هر چه بر صفحهٔ اندیشه کشد کلک خیال + شکل مطبوع تو زیبا تر از ان
ساخته اند + نو داماد بود هفده روز از دامادی او گذشته و هنوز بساط عشرت و کامرانی در ننوشته مادری داشت که او را قمر
می گفتند پیش وی آمد و گفت ای فرزند دلبند و ای جوان ارجمند ای نور دیدهٔ رمدیده و ای سرو سینهٔ محنت کشیده ای بر تو
چراغ جان و ای تو بادهٔ باغ روح دان مرا با تو محبتی است که نتوانم که یکساعت بی تو نشینم و صحبت تو اتفاقی دارم کی طاقت
آنم نیست که یک دم ترا نبینم بیت چو در خواب باشم توئی در خیالم + چو بیدار گردم توئی در ضمیرم + اما تأملی کن که جگر
گوشهٔ مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم درین دشت کربلا و صحرای پر بلا با جفای جمع بیوفا درمانده می خواهم که مرا از خون خود شربتی
دهی تا شیری که از پستان من خورده بر تو حلال گردد و تمنای آن دارم که نقد جان بر طبق اخلاص نهاده پیش حسین رض کشتی
تا فردای قیامت از تو راضی باشم جان مادر برو و پیش آن سرور جان فدا کن و چون مردان راه خدا ترک هوس و هوا کن
قطعه سر کوئی هوس داری هوا را پشت پائی زن + درین اندیشه یکدو باش و عالم را قفائی زن + طریق عشق می جوئی
غرور را الوداعی گو + بساط قرب میخواهی بلا را مرحبائی زن + وهب گفت ای مادر مهربان مرا با شاهزادهٔ دو جهان به بینم
جانی که دارم مضایقه نیست اما دلم بجانب آن نو عروس نگران است که درین غربت با ما موافقت کرده و هنوز از نهال وصال
ما بری نخورده اگر اجازت فرمائی بروم و از وی بحلی خواهم مادر گفت ای جان مادر زنان ناقص عقل‌اند مباد که با افسون و افسانهٔ تر فریبی دهد و ترا
بسخن وی از دولت سرمدی و سعادت جاویدی محروم گردی وهب گفت ای مادر خاطر مبارک جمع دار که ما کمر محبت حسین رض بر
میان جان به نوعی بسته ایم که بسر انگشت فریب آنرا نتوان کشود و نقش مودت او بر لوح دل به طرزی رقم زده ایم که آب مکر
و غرور آنرا نتواند ستود بیت بر روی صفحهٔ دل ما از وفای دوست + نقشی نوشته اند که نتوان سترد نش + پس جوان بنزد
عروس آمد و گفت ای بانوی بساز من و ای مونس نواز من بدان که امروز پسر رسول خدای صلوات الله و سلامه علیه درین
دشت کربلا به بند بلا گرفتار است و غریب و تنها مانده و از یار و دیار دور است می خواهم که نقد جان نثار قدمش گردانم و آیت
سعادت از مصحف شهادت برخوانم تا فردای رضای الهی و شفاعت رسالت پناهی و خشنودی بتول عذرا و عنایت علی
مرتضی رض قرین حال و رفیق روزگار من گردد نو عروس آهی از دل پر امید بر کشیده گفت ای یار غمگسار من و انیس روزگار من
هزار جان فدای بندگان حسین رض باد کاشکی در شریعت زنان را حرب کردن رخصت بودی تا من نیز جان فدا کردمی اما یقین می
دانم هر که امروز جان برای حسین رض در بازد فردای قیامت براق کرامت بعرصهٔ بهشت پاکیزه سرشت رانده و در قصور بهشت
برین با وصال حور عین در سازد بیا تا نزدیک شاهزاده رویم و در حضرت او با من شرط کن که فردا که من بپای در بهشت نه نهی
و این زنا شوهری اینجا از سر گیری و رفیق و یار و الیف و غمگذار تو در ساحت دار القرار من باشم وهب گفت نیکو باشد
پس هر دو باتفاق نزد حسین رض آمدند و عروس بتضرع و زاری و جزع و بیقراری گفت یا ابن رسول الله شنوده ام که هر شهیدی که
از مرکب بر زمین افتد حوران فردوس از کنار خود سر او را بالین می سازند و در قیامت نیز جفت و قرین و رفیق و همنشین او می
باشند این جوان داعیهٔ جان باختن دارد و من از وی هیچ تمتعی نیافته ام و دیگر آنکه اینجا غریب و بیچاره ام مادری و
پدری و خواهری و برادری و خویشی و غمگساری و یاری و مددگاری ندارم حاجت من آنست که در عرصه گاه محشر

ذکر شهادت وهب بن عبدالله الکلبی

مرا باز طلبید و بی من به بهشت نرود و دیگر من غربت زده را بشما بسپارد و تا مرا بدختران و خواهران خود بسپارید تا در حرم محترم اهل بیت یکی از کنیزان و خدمتگاران باشم و یقین دانم که در سراپردهٔ عصمت نیست نامحرم بدامن عفت من نرسد حسین رض بگریست و اصحاب آنحضرت از سخن آن عورت گریان گشتند جوان گفت یا ابن رسول الله قبول کردم که در روز قیامت در برابر ظلم و چون بدولت شفاعت جد بزرگوارت صلی الله علیه و آله و سلم رخصت دخول جنت یابم بی وی قدم دران منزل ننهم و من در اینجا پسرم بمخدرات حجرات طهارت سپارند این بگفت و روی بمیدان نهاد با عذاری چو گل شگفته و رخساری چون ماه دو هفته بر مرکبی چون عمر گرامی رونده و چون اجل ناگهان بر خصم رسنده سوار شده زرهی داودی پوشیده و خفتان زره آگنده بر روی او فرو کشیده نیزهٔ خطی بدست راست گرفته و سپر مکی بر دوش چپ افگنده و رجزی آغاز کرده که اولش این است **شعر**

امیری حسین و نعم الامیر + لمعة کالسراج المنیر **نظم** این چه ذوقی است که جان می بخشد + وهب کلبی ابلگ کوی حسین رض + دست او تیغ زند تا که کند + روی اشرار چو گیسوی حسین رض + اسپ میراند تا بمیان میدان رسید عنان مرکب باز کشید و قصیدهٔ در مدح حسین رض او اکر و بعد از ان اسپ کوه پیکر دران زمین دشت بجولان در آورد و بعبتی چند نمود و هنری چند اظهار فرمود که آشنا و بیگانه و دوست و دشمن بروی آفرین گفتند آنگاه مبارز طلبید و هر که بمصاف وی آمد گاهی به نیزه از پشت مرکب می ربود و گاهی به تیغ بیدریغ در هلاکت بروی می کشود تا بسیاری مبارزان را بر خاک تیره انداخت و از کشتها در ساحت ناوردگاه پشتها ساخت پس پیش مادر آمد و گفت یا اماه از من راضی شوی گفت آری بسی مردانگی نمودی و در رسوم فرزانگی فزودی و علم نصرت برافراختی و دل مرا بقتل اعادی تازه ساختی اما آن میخواهم که جان داری طریقه سر حرب فدا گذاری پسر گفت ای مادر فرمان بردارم اما دلم بطرف آن نوعروس می کشد اگر فرمائی بروم و وداعی بجای آرم و دیدار پارچیین یکدیگر را به بینم **نظم** خدای را مکن ای باغبان مضایقه چندان + که یک نظاره کنم باغ نو شگفته خود را + مرا ز خواب خوش ای بخت بد بگو بستم + بروی همچو مهش چشم شب نخفته خود را + مادر اجازت فرمود جوان روی بخیمه نوعروس نهاد آواز وی شنید که سوز فراق ناله می کرد و از حرارت اشتیاق آه آتشین از جگر گرم بر می کشید **بیت** نهاد بر دل من روزگار بار فراق + که تیره باد چو شب روی روزگار فراق + جوان را طاقت نماند خود را از مرکب در انداخته بخیمه درآمد عروس را دید سر بزانوی حسرت نهاده و قطرات عبرات از چشمه چشم گشاده گفت ای دختر در چه حالی و بدین زاری چرا می نالی جواب داد که ای آرام جان وای انیس دل ناتوان **بیت** جان غم فرسوده دارم چون ننالم آه آه + آه درد آلوده دارم چون نگریم زار زار + جوان بنشست و سر او در کنار گرفته از هر جانبی سخن در پیوست که ناگاه از میان میدان آواز آمد که هل من مبارز هیچ کس هست که بمبارزت بیرون آید جوان برخاست و گفت **رباعی** رفتیم و وداع ما ز دل باید کرد + وز آب دیده خاک گل باید کرد + گر بد دیدی همه نیکو باید گفت + ور درد سری بود بحل باید کرد - آنگاه بر مرکب سوار شده عنان بجانب رزمگاه معطوف گردانید عروس از عقب وی می نگریست و زار زاری گریست و بزبان حال می گفت **بیت** از پیش من آن ماه چو تعجیل کنان رفت + دل نعره بر آورد که جان رفت و روان رفت + آنگاه چون شیر ژیان یا ببر بیابان یا اژدهای دمان با تیغ آبدار و نیزهٔ جانشکار صاعقه کردار بمعرکه کارزار درآمد و به سنان نیزه مبارزی را که در میدان بود از پشت

مرکب در ربود او را الحکم بن طفیل گفتندی سواری نامدار و مبارزی با اقتدار بود وهب بیک حمله او را در ربوده بر زمین افگند چنانچه استخوانهاش در هم شکست غریو از هر دو لشکر برآمد و برابر او دیگر هیچ مبارز نیامد وهب مرکب را نهیب داده روی بقلب لشکر دشمن نهاد و از چپ و راست می تاخت و مرد و مرکب را بنوک نیزه بر خاک معرکه می انداخت تا نیزهٔ او پاره پاره شد دست بزد و تیغی نیلوفر فام از نیام انتقام کشید دست و بازو بگشاد **بیت** بهر جا که خود و سپر یافتی + بشمشیر برنده بشگافتی + فلک با هزار دیده در میدان داری او خیره می ماند ملک با هزار زبان بر تیغ گذاری او آفرین می خواند القصه لشکر مخالف از جنگ او تنگ آمدند عمرو سعد بانگ بر سپاه خود زد تا گرد وی فرو گرفتند و ضرب و طعن بجانب وی روان کردند یکی تیزی بر مرکب وی زد که از پای در افتاد وهب پیاده بماند و آخر دست و پای او نیز از کار برفت و بر زمین افتاد سر مبارکش بریدند و در پیش صف لشکر حسین رض انداختند مادرش در جست سر پسر برداشته روی بر روی وی می نهاد و می گفت اَحْسَنْتَ نیکو کردی ای همال مادر و ای حلال زادهٔ مادر اکنون رضای تمام من ترا حاصل شد و بشهدای راه خدا واصل گشتی پس آن سر را بیاورد و در کنار عروس نهاد عروس میلی برداشت و بدان خون آلوده ساخت در چشم کشید و آهی از میان جان بر آورد و هجوم خیل اجل جان در جهان بر و سر آورد جان بر سر دست بشوهر پیوست و در روایتی ضعیف هست که آن ضعیفه بمیان میدان رفت و خود را در خون شوهر می گردانید و خاک و خون او را در روی میمالید ناگاه شمر را نظر بروی افتاد غلامی را بفرمود تا عمودی بر سر وی زد و آن زن هلاک شد و نقلی دیگر آنست که مادرش سر پسر برداشت و بمعرکه آمد و بر سینهٔ کشندهٔ پسر زد و او را بکشت و بازگشت و چوب خیمه برداشته سه کس را بقتل رسانید و حسین رض او را آواز داده باز گردانید او اعتذار کرد که ای فرزند رسول خدای مرا معذور دار که در فراق پسر و عروس سوخته بودم نور الائمه آورده که پیرزن می گفت وا ویلاه روز جواتی کجا است تا من باز نمایم که انتقام خون پسر چون باید خواست راوی گوید که بعد از شهادت وهب کلبی عمرو بن خالد ازدی بیرون آمد مردی بلند بالای زیبا لقای بر مرکب تازی نشسته برگستوان منقش در ان مرکب کشیده و دست سلاح لوکانه پوشیده از تیغ آتش بار آب روی مردان می برد و از شمشیر گوهر دار گوهر مردانگی ظاهر می کرد و از سنان جان ستان لعل منثور می پراگند و بازبان درنثار جواهر منظوم بصورت رجز جمع می نمود

ابو المفاخر ترجمهٔ رجز او گفته **غزل**

از بهر شهود عرض اکبر
خود را بشهادت امتحان کن
در معرکه همچو شیر مردان
سر پیش کش خدایگان کن
ای نفس عزیز ترک جان کن
ترتیب بهشت جاودان کن
وز شعلهٔ تیغ آسمان گون
اطراف زمین چو ارغوان کن

بعد از محاربت بسیار و قتل جمعی از فجار متوجه ریاض جَنّٰتٌ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ شد بعد از و پسرش خالد بن عمرو بحکم وَمَنْ اَشْبَهَ اَبَاهُ فَمَا ظَلَمَ روی بمیدان نهاده داد مردانگی بداد و رجز گویان در قتال بر روی ارباب عناد و جدال بگشاد خاک میدان را از خون نامردان چون لعل بدخشان درخشان می کرد و صفحهٔ معرکه را بتیغ آتش فشان از قطرات دماء اهل بغی و عدوان افشان می کرد مانند برق خاطف خنجر گذاری می نمود و بر مثال شهاب ثاقب نیزهٔ آتشین را کاری فرمود بعاقبت خالد بن عمرو نیز همچون عمرو خالد بجلد آباد وصال و وصال آباد خلد رسید **رباعی** چون ذره بخورشید درخشان پیوست + چون قطرهٔ سرگشته بعمان پیوست

شهادت عمرو بن خالد

جان بود میان وی و جانان حایل * فی الحال که جان داد بجانان پیوست * بعد از و سعد بن حنظله تمیمی که در هیچ معرکه از
حروف سیوف روی نتافته بود و بشعشعهٔ شمشیر درخشان غبار میدان شگافته چون عرصه گاه نبرد را خالی دید بیت دماغش
زگرمی در آمد بجوش * برآورد چون رعد غران خروش * روی بمیدان نهاده مرغ تیر پران را از قفس جعبه آزاد کرد و گوهر تیغ
بران را از معدن نیام بیرون آورده روی هوا را از بخار حرارت بیجاده نگاری و صحن زمین را از کثرت خون اعدا گلناری ساخت
بعد از کشش بسیار و کوشش بیشمار نامردی بروی تاخت و بنیاد حیاتش را بشمشیر قاطع برانداخت ابوالمؤید آورده که بعد از
عمرو بن عبدالله مذحجی در دریای هیجا غوطه خورده تیغی چون نیش نهنگ تیز چنگ از نیام انتقام برکشیده و خود را بر سمند باد رفتار
چون سمند بمیان آتش کارزار رسانید بیت بسیم سیما تیغ او بر سنگ اگر گردی گذار * بچو سیماب از نهیبش سنگ گشتی بیقرار آغاز
جنگ کرده ساحت زمین وسیع را بر دشمنان تنگ کرد صفوه تیغ یمانی را بخون دلیران رنگ نمود و عاقبت از ضرب اعدا
مرغ روح پاکش از محبس خاک با آشیانهٔ افلاک آهنگ فرمود پس از ان حماد بن انس بمیدان در آمده اسپ بتاخت
دلوای نصرت بر می افراخت و به تیغ مبارزت سر دشمنان از تنه جدا می ساخت و آنرا بچوگان نصرت چون گوی میباخت
و بنای صبر و قرار از دل اشرار بر می انداخت بعاقبت خدنگ اجل دیدهٔ املش بر بست و بادلی شادان و جانے بمحبت
آبادان با شهیدان دیگر پیوست بیت هر لحظه بادمی برو از گلستان گلی * آشفته می کند دل مسکین بلبلی * بعد از و قاص
بن مالک بیت تیز کرد اسپ را چو بحر خفیف * کل شیٔ من الظریف ظریف * هنوز از دوازده تن را بیش نکشته بود که
ناخدا ظلمی بروی تاخت و بطعن نیزه اش برخاک انداخت فراش قدرت سایبان عزت وی در عرصهٔ جنان برافراشت
و ساقی قضا از جام رضا در محفل ارتضا او را مست و سرانداز ساخت بیت جرعهٔ از جام شهادت چشید رخت
بایوان سعادت کشید * بعد از ان شریح بن عبید روی بمیدان نهاد بر مرکبی تیز گام راه انجام زرین ستام سیمین لجام سوار
شده بر چپ و راست می تاخت و مردان از بالش زین بر فرش زمین می انداخت نظم بهر جا که نیزه برافراختی جهانے
ز مردم تهی ساختی * بهر سو که مرکب برانگیختی * بشمشیر خون یلان ریختی * ناگاه مرکبش خطا کرده آن صواب کار بر زمین افتاد
جمعی از گرد وی در آمده بزخمهای متوالی و ضربهای متعاقب اعضا و اجزای مجتمعه وی را متفرق ساختند بعد از ان مسلم بن
عوسجه اسدی بمیدان آمد و او مردی مردانه بود و شجاعی یگانه ثابت رای و لشکر آرای در غزوه آذربیجان کارهائے
عظیم کرده و کار بر مشرکان به تنگ آورده چند نوبت قرآن پیش امیرالمومنین علی رض گذرانیده و خود را بدان درجه که امیر
او را برادر خواندی رسانیده از مضایق خطرات چون تیغ جوهر دار خود سرخ روی بیرون آمدی و در مهالک عثرات چون
نیزه برق آثار خود سرافراز بودی بیت گرز او مغز شکستی بر سر گردان رزم * تیغ او جوشن دریدی بر تن گردان کار * باجازت
حسین رض روی بمیدان نهاد طریق مردانه و جولانی مبارزانه کرد رجزی در مدح شاه شهید میخواند و منقبت قبیله و محمدت عشیرهٔ
خود در اثنای آن بزبان می راند مقارن این حال مبارزی از اهل خلاف و جدال بمبارزت وی بیرون آمد چون
بحری جوشان و رعدی خروشان و از گرد راه حمله بر مسلم کرد و مسلم حملهٔ او را رد نموده نیزهٔ زد بر پهلوی راستش که سر
سنان از جانب چپ بیرون آمد سپاه حسین رض خروش برآورده تکبیر گفتند و نعرهٔ صلوات بفلک اثیر رسانیدند و لشکر

عمرو سعد خیره و تیره گشته سر خجالت در پیش افگندند مبارزی دیگر بیرون آمد چاشنی مرگ چشید دیگری روی بمعرکه آورده زود
زود بیاران گذشته در رسید القصه مردی می آمد و مسلم می کشت تا پنجاه مبارز را به نیزه بیجان کرد و بشمشیر آبدار دمار از
شش کس دیگر بر آورد عاقبت زخمی گران یافته از پای در آمد فی الحال حسین رض و حبیب مظاهر بسروی رسیدند دیدند که
هنوز رمقی در تن وی باقیست حسین رض فرمود که ای مسلم رض طائفه از یاران ما را اجل دریافت و جمعی که زنده اند انتظار آن می برند
غم مخور و اندیشه مدار که ما نیز دم بدم بتو همراه خواهیم شد و همراه یکدیگر به نزدیک نبی و ولی خواهیم رفت مسلم که این سخن بشنود
دیده باز کرده در شاهزاده نگریست و تبسمی کرد و گوش هوش عارفان در آن زمان از تبسم او این نکته می شنود
مصرع ای خوش آن راهی که در وی چون تو همراهی بود * آنگه حبیب گفت ای مسلم ابشر بالجنة بشارت باد ترا به
بهشت مسلم باواز ضعیف گفت بشرك الله بخير يا حبيب پس حبیب فرمود که ای مسلم اگر من می دانستم که بعد
از تو زنده می مانم التماس وصیتی می کردم اما یقین دارم که همین لحظه بتو خواهم پیوست درخت زندگانی ازین خرابهٔ فانی برخواهم
بست چه وصیت طلبم مسلم گفت وصیت من بتو آنست که دست از حرب این مدبران شقی بازنداری و دقیقهٔ از مردانگی
و فرزانگی فرو نگذاری و در نظر حسین رض تیغ زنی تا وقتی که جان فدای شاهزادهٔ کونین کنی حبیب گفت برب الکعبه
که چنین خواهم کرد و این وصیت بجای خواهم آورد نظم به بندگی حسین افتخار خواهم کرد * برای حضرت او جان
نثار خواهم کرد * دلیروار بمیدان حرب خواهم رفت * به تیغ و گرز و سنان کارزار خواهم کرد * درون معرکه شیران دشت
هیجا را * بطعن نیزهٔ بیجان شکار خواهم کرد * مسلم او را دعا گفت و روی بجانب حسین رض آورده فرمود که یا ابن رسول الله رفتم
تا مژدهٔ آمدن تو بحضرت جدت رسانم و بشارت را از قدوم تو آگاه گردانم پس دیده برهم نهاد و نقد جان بقابض ارواح داد
راوی گوید که در ان زمان که مسلم افتاده بود بعضی از لشکر عمرو سعد آواز بر آوردند که ابن عوسجه را کشتیم و شیث بن ربعی
زبان بدشنام ایشان کشاده گفت بکشتن شخصی اظهار شادمانی می کنید که در غزای آذربیجان پیش از انکه صفوف مومن و کافر
بهم رسند چندین مشرک را بقتل آورده بود عجب حالتی که شیث آن قوم را از شاد شدن بقتل مسلم منع می نمود خود بقتل
سبط ستودهٔ رسول صلی الله علیه وسلم و پسر پسندیدهٔ بتول شادمان و متبهج بود مصرع افسوس که انصاف دران قوم نبود
نور الائمه آورده که پسر مسلم بعد از قتل پدر گریه کنان روی بمیدان نهاد حسین رض گفت ای جوان بازگرد که پدرت کشته شد
و اگر تو نیز بقتل رسی مادرت ضائع ماند پسر خواست که برگردد مادرش فریاد کنان گفت ای پسر اگر ازین حرب برگردے
هرگز از تو خشنود نشوم پسر روی بمعرکه آورد و مادرش از عقب او روان شده او را بر جان فدا کردن دل می داد و میگفت
جان مادر تا از تشنگی نترسی که همین ساعت از دست ساقی کوثر سیراب خواهی شد جوان بحرب در آمد بیست تن را بی سر
ساخته آخر از پای در افتاد و سرش بریده پیش مادرش انداختند آن دل سوخته سر پسر برداشت و آفرین گویان درد می
نگریست و هر که آن حال مشاهده می کردند زار زاری گریست بعد از ان هلال بن نافع بجلی روی بمیدان نهاد اگرچه نامش
هلال بود اما جمالش چون بدر در درجهٔ کمال بود و دران نزدیکی خلعت نو دامادی پوشیده و از جام ازدواج شربت
ابتهاج نه نوشیده موقتی که عزیمت حرب کرد عروس دست در دامنش زد که بمیدان مرو که مبادا هلاک شوی هلال گفت

ای نادان از بر من دور شو چرا من از دیگران کمتر باشم مگر مگر خدمت حسین رض بگذاف بر میان جان بسته واز روی دعوے بیعنی بخدمت حضرتش پیوسته حالا ول از عالم برداشته و علم یک جهتی و هواداری برافراخته بیت بعهد محبت وفا می کنم + بخاک درش جان فدای کنم + این سخن بسمع مبارک حسین رض رسید گفت ای برادر دل عیال بحال تو نگران است نخواهم که در جوانی بفراق یک دیگر مبتلا گردید هلال گفت یا ابن رسول الله اگر ترا در محنت بگذارم و زدی بعشق بازی و عشرت سازی آرم فردای قیامت با جدت چه جواب گویم و عذر این حال چگونه خواهم پس از حسین رض همت طلبید و آهنگ مصاف کرد خودی عادی فولادی بر سر نهاد و سپری مدور چون جرم قمر منور بکتف آورده قندیلی پر تیر خدنگ زرنگ مرزد پیکان سفته سوفار عقاب پر بر میان بسته و تیغی یمانی جوهر دار صاعقه آثار حائل کرده و این هلال تیر اندازی بود که خدنگ عقاب صفتش طعمه خر از جگر دشمن نخوردی و شاهین تیز تیر پرش هنگام شکار جز دل بدخواه صید نه کردی بیت تیر او چون نهد چشم برابروی کمان زه بگوش ظفر آید ز زبان سوفار + هلال بن نافع كَالْبَدْرِ السَّاطِعِ وَالْبَرْقِ اللَّامِعِ بمیان میدان رسید و رجزی فصیحانه آغاز کرده مبارز طلبید از سپاه شام مبارز قیس نام در برابر وی آمد هنوز دو بیست قدم دور بود که هلال تیرے در جگر کمان پیوسته و بشست درست کشید و حواله سینه او کرد قیس سپر در پیش کشیده خواست که آن تیر را رد کند اما تیر چنان بضربت آمد که سپر را بشگافت و بسینه رسید و آن از پشتش گذار کرد و تا سوفار در زمین غرق شد لشکر عمر سعد از ان ضربت تیر بترسیدند و کسی دیگر قدم جرأت پیش ننهاد هلال روی بقلب لشکر مخالف نهاده بهر تیری امیری از پای در می آورد و بهر خدنگی هنگی بیجان میکرد مثنوی چو تیرش سوی خصم پران شدی + دل دشمن از سهم لرزان شدی + چو دستش کمان را بیاراستی ز هاده ز هر گوشه بر خاستی + آورده اند که هشتاد تیر داشت و بهر یکے از ان یکی را از دشمنان هلاک کرد و چون تیرش تمام شد تیغ از نیام برکشید و مبارزت می نمود و سر دشمنان را از تن ایشان می ربود تا طایر جان پاکش از منادی غیب صدائے اِرْجِعِیٓ اِلٰی رَبِّكِ شنود و بآشیان فَادْخُلِیْ فِیْ عِبَادِیْ توجه فرمود بعد از ان عبدالله یزنی بمیدان در آمده بیست و هشت تن را بکشت و بوسیله شهادت بقرب عالم غیب و شهادت رسید پس از ان یحیی ابن سلیم المازنی تیغ می زد و یحیی مردے پسندیده و مبارزی کار دیده بود حرب میکرد مَحْیَایَ وَمَمَاتِیْ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ می گفت میمنه لشکر خصم را که از زمین خالی بود بر هم زد و آتش هیجا در میسره بی پسر ایشان برافروخت آخر الامر ابن سلیم از مقام تسلیم باقلب سلیم از عنایت خداوند سلام بدار السلام رسید بعد از و عبدالرحمن بن عروه غفاری رجز گویان روی بمعرکه نهاده دو سه بیتی از ترجمه رجز او در لایه آورده نظم چون من اندر عرب جوان نبود + در عرب چه که در جهان نبود + چون بدستان حرب آرم روی + رستم و زال را امان نبود + جان فدائے حسین رض خواهم کرد + که جز او راحت روان نبود + همین که بمیدان تاخت و لوای معاتکه برافراخت بیک ساعت سی کس را از مبارزان خیاره بیجان ساخت قضا را تیری به پیشانی وی زدند آنرا بیرون کشید و بینداخت و از چپ و راست حمله کرده با زخمی چنان دوازده تن دیگر بکشت و شهید شد مالک ابن انس مالک بدستوری مالک ممالک ولایت بیرون آمده در برابر عمر و سعد بایستاد و گفت اے عمر و اگر سعد وقاص رضی الله عنه بدانستی که روزے از تو این حرکت صادر خواهد شد بدست خویش سرت

شهادت عبدالله یزنی و یحیی بن سلیم

شهادت مالک ابن انس

باز بریدی و عالم را از ننگ وجود ناپاکت باز خریدی عمر و سعد ازین سخن خجل و منفعل گشته بانگ بر سپاه خود زد که مبارزے بیرون فرستید تا او را خاموش گردانید بدغدغه کارزار سخن حسب و نسب بروی فراموش سازد مردی بیرون می آمد و مالک در درکه هالک می افگند و صبح اقبال اهل شام را بظلمت او بار تیره می ساخت تا بسعادت شهادت رسید عمرو بن مطاع الجعفی از عقب وی روی بمیدان آورد و رجزی بزبان فصیح و بیان مليح ادا کرده بکارزار مشغول شده بر اعادی کارزار میگردانید و بهر طرف که تیغ می راند اثر از آدمی نمیماند چندان کوشش نمود که رخت بسرای آخرت کشید و بفر شهادت فائز گشته در یاران گذشته رسید بیت هر زمان یار دگر بار سفری بندد + در شادی بدل غمزده در می بندد + راوی گوید که بعد از عمرو بن مطاع قیس بن منبه چون شیر شکاری و پلنگ کوهساری روی بمیدان نهاد و رجزی آغاز کرد که ترجمه بعضی از ابیات آن این است مثنوی

من قیس منبه ام که در جنگ در دوستی حسین رض و آتش	کیوان ترسد ز دار و گیرم باکے نبود اگر بمیرم	گر رستم و زال زنده گردد امروز شوم شهید فردا	گردد بخم کمند اسیرم در خلد برین بود سر برم

کمان کین در بازوی تمکین افگند و کمند گیرودار در فتراک ادراک در آویخت و بقوت بازوی توانا خاک میدان را با خون دشمنان بر آمیخت سالار کوفی از میسره عمر سعد بمبارزت وی بیرون آمد طاقت حرب وی نیاورده وی بگریز نهاده راه بیابان برگرفت قیس از روی تعصب مرکب از عقب وی در تاخت تا از لشکرگاه بصحرا رسید عمر و سعد حکم کرد تا جوقی سواران از عقب هر دو تباختند همین که قیس نزدیک سالار رسید و خواست که نیزه بوی رساند سواران از قفای وی در آمده و زخمها بر وی کشاده و مار از وی برآوردند و عاقبت الامر بزخمهای پی در پی شهیدش کردند و سالار بسلامت باز گردید و بجای خود آمد درین محل ناگاه از دست راست حسین رض از میان بیابان سواری بیرون آمد بر خنگ تازی نژاد نشسته و برگستوانی با جلاجل زرین و سیمین بروی کشیده مرکبی که در هاوی معرکه چون قطرات غمام فرو دویدی و بر مصاعد معرکه چون دخان باندک زمانی بدامن آسمان رسیدی بیت برق روی ابروش آنکه برفتار خوش + شام بدی در جنش صبح شدی در ختن + مرکبی بدین زیبای بجولان در آمده و راکبش ختائی لعل چون چهره یخ درخشان پوشیده و خودی عادی چون افسر کیوان بر سر نهاده نیزه چون مار ارقم در دست گرفت و کمانی بلند در بازوی ارجمند افگنده جعبه پر از تیر خدنگ بر میان بسته و شمشیر یمانی بزهر آب داده حمائل کرده و سپر مکی از پس پشت در آویخته چون شیری ژیان و چون ببر بیابان بغرش در آمد و سراپای میدان بگردید و رجزی بخواند و چون از طرید و جولان فارغ شد روی بسپاه مخالف کرد و نعره زد که ای لشکر کوفه و شام و ای بی رحمان خون آشام هر که مرا نخود داند و هر که نداند بداند منم هاشم بن عتبه و وقاص برادرزاده سعد وقاص و پسر عم عمر و سعد با اخلاص پس روی به لشکر حسین رض نهاد و گفت السلام علیک یا ابن رسول الله اگر پسر عمم عمر و سعد با دشمنان یار است دل من دوستان شما را هوادار و در دوستی شما بغایت وفادار است و این هاشم در صفین حرب کرده بود و در حرب عجم همراه عم خود بسی دلیر یها نموده چنانچه در تواریخ صحابه معلوم است که آنگه از شاهزاده همت طلبید روی بمیدان نهاد و گفت نمی خواهم از این لشکر الا عم زاده خود عمر و سعد را عمر و که این سخن بشنید و طعنه هاشم گوش کرد لرزه بر اعضای وی افتاد و چون مبارز تنهای هاشم را شنوده بود دلیری و مردانگی او را دانسته روی به لشکر خود آورده گفت ای دلاوران این سوار عم زاده من است و مراد در میدان رفتن پیش او

شهادت عمرو بن مطاع

شهادت قیس بن منبه

مصلحت نیست کیست که برود و دل مرا از و فارغ گرداند سمعان بن مقاتل که امیر حلب بود بمیدان آمد و او دران نزدیکی
از دمشق با هزار سوار به یاری پسر زیاد آمده بود مردی کار دیده و گرم و سرد روزگار کشیده چون بمیان میدان رسید نعره بر هاشم زد که
ای بزرگ زادهٔ عرب پسر عم ترا از پسر زیاد چه بد رسیده حالا ملک ری و طبرستان نامزد او ست و سپه سالار لشکر کوفه و شام
است تو او را گذاشته و با حسین رض که نه مملکت دارد و چشم و نه خزانه و نه خدم یار شدهٔ و از دولت روی مگردان و با بخت
خویش ستیزه فرو گذار **بیت** همت بلند دار و ز دولت متاب روی + او بار را مجوی و از اقبال سر مپیچ + هاشم گفت ای
ناکس این دو سه روزه اختیار فانی را دولت نام نهادهٔ و جاه بی اعتبار دنیا گذران را اقبال لقب دادهٔ **بیت** گفتم بجی که
چیست دولت گفتار + روزی دو سه دو باشد و باقی همه لت + نه دولت جهان را اعتباری است و نه اقبال جهانیان را ثباتی
و قراری **نظم** اگر دهد بتو جام جهان نما دنیا + به نیم جو مستان صد هزار جام جمش + کشیده دار قدم در حریم حرمت او + که بشر سیم
نامحرم اندر حرمش + ای سمعان بیاد و دیدهٔ انصاف بگشای و به نعیم باقی بهشت رغبت نموده از سر این جیفه از سگان واپس
آمده درگذر و کمر خدمت فرزند مصطفی صلوات الله و سلامه علیه بر میان جان بسته دولت رضای الٰهی و سعادت نامتناهی
بدست آر **بیت** چون می توان بمنزل روحانیان رسید + حیف است در بوادی غولان قدم زدن + سمع سمعان از استماع
این سخنان تیره و بصر بصیرتش از اشعهٔ بوارق این کلمات طیبات بغایت خیره شد گفت ای هاشم نه از پسر عم شرم داری
و نه از پسر زیاد حسنات می گیری بخیالی مغرور شدهٔ و از روش عقل و معاش دور افتادهٔ هاشم گفت نفرین بر پسر زیاد باد که پسر
عم را بازی داد تا دین بدنیا بفروخت من عالی همتم دنیا با آخرت بدل نکنم معیوب فانی می دهم مرغوب باقی می ستانم این
جاه فانی که شما بدو می نازید زود درگذرد و بعذاب الیم و عقاب عظیم گرفتار گردید سمعان دیگر باره خواست که سخن گوید هاشم
در غضب شده و بانگ بر مرکب زده گفت ای ناستوده بمجادله آمدهٔ یا بمقاتله پس بر سمعان حمله کرد و نیزه بر نیزه یک دیگر افگندند
با آخر هاشم نیزه از دست بیفگند و شمشیر برکشیده روی بسمعان نهاد سمعان حلبی نیزه بر سینه هاشم راست کرده بود هاشم
پشت شمشیر بر نیزهٔ او زد نیزه از دستش بیفتاد خواست که تیغ برکشد هاشم امانش نه داد و شمشیر برق دیدار صاعقه آثار خود را
بر فرق سرش زد که تا بخانهٔ زین بدو نیم شد آواز تکبیر از سپاه حسین برآمد و هاشم در پیش صف لشکر عمرو سعد بایستاده گفت
ای عم زاده پدرت سعد رض وقاص در روز احد جان فدای حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم کرده تیرے در روی دشمنان
دین می انداخت و اعدا را از آنحضرت دفع می کرد و پیغمبر صلواة الله و سلامه علیه او را دعا می گفت و پدر من عتبہ بن ابی
وقاص سنگ بر لب و دندان آنحضرت صلی الله علیه و آله وسلم میزد و مدد مخالفان می کرد امروز حالتی عجیب مشاهده می رود
که تو پسر چنان پدری با دشمنان یار شده تیغ در روی فرزند مصطفی صلی الله علیه وسلم می کشی و من پسر چنان پدری اهل بیت
آنحضرت را حمایت می کنم و می خواهم که بنیاد اهل خلاف و عناد بر اندازم اینجا سر یُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ
وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ظهور تمام دارد و آن روز زبان معجز بیان سید عالمیان صلی الله علیه وسلم بر پدرت آفرین
می گفت و امروز بر تو نفرین می کند و همان روز بر پدرم نفرین می کرد و می دانم که امروز بر من آفرین می گوید عمرو سعد
که این سخن گوش کرد آهی سرد از دل پر درد برآورد و سر در پیش افگنده آب ندامت از دیدهٔ بے شورش روان

شد اما چون سمعان بدان خواری کشته شد برادرش نعمان بن مقاتل با هزار مرد که ملازم سمعان بودند یک بار بر هاشم حمله کردند
هاشم نترسید و از ان لشکر ذره نیندیشید و پیش حملهٔ ایشان باز شد و دست و بازو بکار در آورده دست بر دے می نمود که اگر رستم
دستان بچشم انصاف مشاهده کردی گرد سم سمند او را توتیای دیده ساختی و اگر سام نریمان آن رزم را بدیدے رشتہ
خدمت او را بجای طوق مرصع در گردن انداختی **بیت** ترک خنجر دار گردون هر دم از چرخ برین + حرب او می دید و می
گفت آفرین باد آفرین + اما چون شاهزاده دید که هاشم تنها با هزار سوار کارزار می کند روی بیاران کرد که آن جوان دلاور جگر
دار را دریابید برادر حسین رض که او را فضل بن علی رض گفتندی با نه تن دیگر از اصحاب حسین رض که نام ایشان معلوم نیست بمدد هاشم
روان شدند عمرو سعد دو هزار کس را فرستاد که بگذارید که آن مبارزان بهاشم پیوندند سواران سر راه بران ده تن گرفته
حرب در پیوستند آواز گیر و دار بفلک دوار رسید سلامت چون زه کمان گوشه گیر شد و فتنه چون تیغ انتقام از نیام آشکارا گشت
مثنوی جگر تابی و نعرهای بلند + گلوگیر شد حلقهای کمند + ز عکس سر تیغ و برق سنان + سر از راه می رفت و دست از
عنان + لشکر دشمن بجهت انبوهی غالب شده نه تن را شهید کردند و فضل بن علی رض چون پدر بزرگوار خود به تیغے چون ذو الفقار
زبانه دار و به نیزه مانند مار ارقم جان شکار حرب می کرد و مبارزی کشت گاهی بشعلهٔ سنان آتش آهنگ دود جان سوز از
سینه بیدلان بر آوردی و گاهی بخدمت تیغ بیدریغ رخنه در صف دلیران و مبارزان کردی دو هزار کس با آن یک
در مانده دست به تیر کردند **بیت** ز پیکان عالمی را ژاله بگرفت + ز خون روی زمین را لاله بگرفت + در آن تیر باران اسپ
شاهزاده سقط شد و پیاده در میان آن قوم گرفتار گشت و عاقبت از سرای بی اعتبار دنیا متوجه منازل القرار عقبی شد و
اول کسی که از برادران حسین رض شربت شهادت چشید و تشنه لب و سوخته جگر بساقی کوثر رسید او بود رضوان الله علیه و چون
لشکر عمرو سعد این ده تن را شهید کردند روی بمددگاری نعمان بن مقاتل آوردند و او با هزار سوار گرد هاشم فرو گرفته بود
و هاشم تنها با آن مدبران دغا کارزار می کرد و مارا از پیاده و سوار بر می آورد **مثنوی** نشسته بزین چون یکے اژدها + سر بارگی
کرده بروی رها + نه اسپی عقابی برانگیخته + نه تیغی نهنگی برآویخته + بهر طرف که مرکب می راند بوی مرگ به مشام مقاتلان
می رسید و بهر جانب که حمله می کرد رنگ موت احمر بنظر مخالفان در می آمد و نعمان بن مقاتل هر زمان نعره بر سپاه می
زد که کوشش کنید و خون برادرم باز خواهید درین حال هاشم در تاز دید و دوال کمرش بگرفت و از خانهٔ زینش در ربوده
بر زمین زد چنانچه استخوانش در هم شکست و فی الحال مرغ جان او قفس قالب شورش برون جست پس علمدار
او را نیز بضرب تیغ بنعمان در رسانید و علمش نگونسار گردید سپاه نعمان چون در اکشته و علمش را نگون شده دیدند رو بگریز نهاده
نعرهٔ الحذر الحذر بکشیدند و درین محل لشکر عمرو سعد در رسیدند و ایشان را باز گردانیدند قریب سه هزار کس حوالے هاشم
را فرو گرفتند و او مانده شده بود و زخم بسیار خورده و تشنگی برو غلبه کرده نه راه گریز داشت و نه مجال ستیز و با این همه میجو
شید و می خروشید و مردانه می کوشید تا وقتی که شربت شهادت بنوشید و از جامهٔ خانهٔ کرامت سرودی خلعت
سعادت ابدی بپوشید **ع** زین عالم فانی سوی گلزار بقا رفت + بعد ازان حبیب بن مظاهر دستوری طلبید
و این حبیب مردی با جمال و کمال و پیرے کهن سال بود و قرآن مجید بتمام حفظ داشت هر شب ختم کلام الله کردی و بعد

شہادت حبیب ابن مظاہر

از اوی نماز خفتن تا دمیدن صبح قرآن را تمام کردی و بخدمت حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم مشرف گشته و از ایشان احادیث
شنوده و بملازمت مرتضی علی رض مدتها معزز و مکرم بوده حسین رض فرمود که تو مرا از جد و پدر یادگاری و مرا با تو انس تمام است مرا تنها
بگذار و دیگر آنکه تو پیر شده و پیران در مشقت مجاهدت و جهاد معذور اند حبیب گفت ای سید سرور و ای مهتر و بهتر پیران مراسم
حرب بهتر میدانند و تجربه ایشان در دقایق کارزار بیشتر است و نیز می خواهم که فردا مرا در زمرهٔ کشتگان تو حشر کنند
رباعی فردا که مقربان خاکی مسکن ❊ در حشر شوند راکب مرکب تن جامه خستهٔ بخون جگر آلوده کفن ❊ ناگه ز سر کوی تو برخیزم من ❊
حسین رض گریان گریان او را اجازت داد و حبیب روی بمیدان نهاده رجزی میگفت که این دو بیت ترجمهٔ ابو المفاخر از آن جمله
است رباعی حبیب مظاهرم منم مرد مرد ❊ برانگیزم از آتش و آب گرد ❊ سری دارم از دوستان پر وفا ❊ دلی دارم
از دشمنان پر نبرد ❊ حرب صعب می کرد و خروش از لشکر برمی آورد ناگاه شخصی از بنی تمیم شمشیری بروی زد از پای در
افتاد و چون خواست که برخیزد حصین بن نمیر شمشیری بر فرق او زد آوازی از وی برآمد که یا ابن رسول الله دریاب مرا این صدا
بگوش حسین رض رسید ام مرکب برانگیخته خود را بدو رسانید حبیب دیده باز کرد و گفت ای شاهزاده سخنی بفرمائی و پیغامی که بجد و
پدر خود داری باز گوی گویا بزبان حال حبیب در آن محل مضمون این دو بیت ادا می فرمود قطعه پیر از سر کشیدم سود رو
سگانت ❊ موی سفید کردم جاروب آستانت ❊ لعل تو جان و من هم دارم رمیده جانی ❊ حرفی بگو که بادا جانم فدای
جانت ❊ حسین رض او را به بهشت بشارت میداد و آن پیر پاک ضمیر بآن مژدهٔ دلپذیر روی بسفر آخرت نهاد و در بعضی تواریخ
هست که بدیل بن حریم حبیب را بقتل رسانید و سر او را بریده جای محفوظ ساخت و بعد از آنکه جنگ باتمام رسید آن
سر او را در گردن اسپ خود آویخته بمکه رفت که آنجا دوستی داشت که دشمن حبیب بود تا آن سر را بدوست خود بنماید قضارا پسر
حبیب بر دروازهٔ مکه ایستاده بود که بدیل برسید پسر حبیب سری دید از گردن اسپش آویخته پرسید که این سر کیست
بدیل ندانست که این پرسنده پسر حبیب است جواب داد که سر حبیب بن مظاهر است که در کربلا من او را بقتل رسانیده
ام و تحفه برای دوست خود فلان کس آورده ام چون پسر حبیب این سخن بشنود دود از نهاد او برآمده با آنکه هنوز بحد بلوغ
نرسیده بود سنگی برداشت و برپیشانی بدیل زد بشانه که مغزش پریشان شده از مرکب در افتاد و پسر حبیب سر پدر را از
گردن مرکب باز کرده ببرد و در گورستان معلی دفن کرد و حالا آن موضع مزار است مشهور برأس الحبیب والله اعلم و بعد
از آن حره یا حریر که آزاد کردهٔ بوذر غفاری بود رضی الله عنهما و بعضی گویند حریر نام داشت بمیدان آمد و پیاده طریه میکرد و در رجزی
خواند و مبارز میخواست اگرچه رویش سیاه بود اما دلش روشن تر از مهر و ماه بود و بیتی چند ترجمهٔ رجز او از نظم ابو المفاخر رحمه الله
این است نظم چون من سوی میدان شجاعت بخرامم ❊ بس خصم که بیجان شود از ضرب حسامم ❊ بگزیدهٔ مردانم اگرچند
سیاهم ❊ بستودهٔ شاهانم اگرچند غلامم ❊ فردا بود آسان بشفاعت همه کارم ❊ و امروز برآید بشهادت همه کامم ❊
حملهٔ مردانه می آورد و قتال مبارزانه می کرد تا وقتیکه بقتل آمد و بحیات جاوید رسید ع قتیل راه ترا زندگی جاوید
است ❊ پس یزید بن مهاجر جعفی قدم در میدان مبارزت نهاد و در محاربه و مقاتله داد مردی و مردانگی بداد و آخر الامر
از لباس حیات مستعار عاری روی بجامه خانه عنایت حضرت باری آورد و ساکنان ربع مسکون را

۱۳

شہادت عابس ابن شبیب و غلام او

که در رزمگاه بلا افتاده و در شاهراه فنا ایستاده اند یکبارگی وداع کرد بعد از آن انیس بن معقل اصبحی روی بکارزار فجار آورد
و چون سیل مواج و موج سیال جوی خون از ایشان روان کرد و با حلق تشنه دشنه بر حلق ایشان میراند و در مدح امام حسین رض
و مناقب قوم خود رجزی می خواند بالآخره روح مقدسش از تنگنای جسمانی بفضای ریاض روحانی و حدایق رضوانی پرواز
نمود بعد از آن عابس رض بن شبیب الشاکری عازم قتال گشت و از غلام خویش شوذب پرسید که امروز با ما در چه مقامی
شوذب جواب داد که در رکاب تو شمشیری زنم تا کشته شوم عابس رض گفت ظن من بتو همین بود اکنون قدم پیش نه که امروز
روز زیست که طلب کنیم مزد عظیم از خدا و ندکریم که بعد از امروز از ما دیگر عمل نمی آید غلام گفت ای خواجهٔ بلند همت چنانچه فرمودی
فرصت عمر غنیمت است و هنگام احراز دولت آخرتست پس هر دو باتفاق عزیمت را بر حرب اهل نفاق تصمیم دادند
و عابس رض پیش امام حسین رض آمد و گفت یا ابا عبد الله بخدا سوگند که بر روی زمین هیچکس نیست که نزد من دوست تر و عزیز تر
از تو باشد و من درین مدت خدمتی لایق نکرده ام و تحفهٔ فراخور این حضرت بجناب مستطاب نیاورده لاجرم از خجالت
دل ریش و سر در پیش دارم بیت چگونه سر ز خجالت بر آورم بر دوست ❊ که خدمتی بسزا بر نیامد از دستم ❊ و حالا اگر
چیزی نفیس تر از نفس خود می داشتم آن را وقایهٔ ذات مقدس و نفس مکرم تو می گردانیدم اگر اجازت فرمائی بمیدان
مردی علم مبارزت برافرازم و اگر قبول نمائی جان شیرین فدای راه تو سازم امام حسین ع بر و آفرین کرده دستوری داد و
عابس رض باتفاق غلام روی بمیدان نهاد و در مقتل دینوری از ربیع بن تمیم نقل می کند که چون من عابس رض را در معارک
دیده بودم و هنرهای او را مشاهده نموده چون چشم من از دور بروی افتاد که بمصاف می آید با لشکریان گفتم که کسی متوجه
شما شده که بهنگام جنگ بر شیر ژیان و پیل دمان غالب می آید باید که هیچکس متصدی حرب و متعرض قتال او
نشود و در اثنای این قیل و قال عابس رض نزدیک رسید و فریاد آورد که رجل برجل مردی بطرزی لشکریان بسخن من از
مبارزت او ترسیده بودند کسی بمیدان او رغبت نکرد عمرو سعد گفت چون بحرب یکی نمی روید یکبار حمله برکنید سپاه روی
بوی نهاده آغاز محاربت کردند عابس رض که این حال مشاهده کرد خود از سر و زره از تن بیفگنده روی به لشکر ما نهاد و غلام از
عقب پشتش نگاه می داشت بخدای زمین و آسمان که دیدم که زیاده از دویست کس را در پیش انداخته میراند
و میزد و میکشت ربیع گوید من با وی آشنائی داشتم گفتم اے عابس سر برهنه و تن بی زره خود را در دریای هیجا افگنده
از غرقاب هلاک نمی اندیشی عابس رض جوابی داد مضمونش اینکه بیت چو من در بحر هجرانم ز خون ریزی مترسانم ❊ کسی
کابش ز سر بگذشت از طوفان چه غم دارد ❊ بالآخر از اطراف و جوانب درآمده زخمهای متعاقب بروی و رفیق وی
میزدند تا وقتیکه خواجه و غلام از دار الملام روی توجه بمأمن دار السلام نهادند مصرع رفتند رفیقان و رسیدند بمنزل
از پس ایشان حجاج بن مسروق جعفی مؤذن لشکر امام حسین ع دگفته اند رکابدار آنحضرت بود بدستوری شاهزاده
روی بمیدان نهاد کمان زیبا مانند قوس قزح بزه کرده و خدنگی چون تیر آه مظلومان که سحرگاه از قوس تظلم بهدف
قاب قوسین افگنند در آن پیوسته رجز خوانان بطریق جولان در آمد خاک میدان باوج کیوان میرسانید و با آتش
شمشیر آب دار باد غرور از سر دشمنان بیرون می برد سپاه مخالف از و بتنگ آمده تیر باران کردند زخمی بوی رسید و به

شہادت حجاج بن مسروق

بهشتش رسانیدند بعد از وسیف بن حارث بن سریع با پسر عم خود مالک بن عبد بن سریع گریه کنان بسرعت تمام بپای بوس فرزند خیر الانام شتافتند آنجناب پرسید که سبب گریه شما چیست جواب دادند که ما برای تو می گرییم چه می بینیم که دشمنان ترا احاطه کرده اند و دوستان بر دفع ایشان قدرت ندارند امام حسین ع در شان ایشان دعای خیر گفت و آن دو مبارز کاری چون شیر مرغزاری بکارزار در آمده داد نامداری دادند و بسی سوار و پیاده را از عرصه حیات بدروازهٔ فنا و فوات فرستادند با آخر ازین ظلمت خانهٔ پر وحشت و ملال روی بنزهت آباد قرب ذو الجلال نهادند شاهزاده بر آن دو نوجوان که با حسرت ازین جهان رفتند بگریست و آمرزش ایشان از حضرت غفور منان استدعا نمود و فرمود که با تصادم مقتضیات تقدیر جز در ساختن و تسلیم شدن چه تدبیر فَالْحُكْمُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيْرِ وَاِلَيْهِ الْمَرْجِعُ وَالْمَصِيْرُ بیت

نیست کس را ز دست مرگ نجات ✦ اَکْثِرُوا ذِکْرَ هَادِمِ اللَّذَّات ✦

بعد از ان غلام ترک که قاری قرآن و حافظ صحیفه فرقان بود با روی رخشنده و چهره چون آفتاب تابنده پیش امام حسین ع آمد و در زمین افتاد و گفت نَفْسِيْ لِنَفْسِكَ الْفِدَاء ای جان من فدای جان تو باد یا ابن رسول الله چنان می بینم که از لشکر با یکی زنده نخواهد ماند دستوری ده تا من نیز پیش تو جان فدا کنم و خود را با عالم قرب مقربان مقعد صدق آشنا کنم امام فرمود که ترا از برای پسر خود زین العابدین ع خریده ام و بدو بخشیده برو و از وی اجازت بطلب راوی گوید که درین روز امام زین العابدین ع بیمار بود و در خیمه تکیه داشت غلام بیامد و گفت ای مخدوم زادهٔ من از حضرت پدرت اجازت حرب طلبیدم گفت تو از آن نور دیده یعنی اختیار تو او دارد و حالی روی باستان عرش نشان تو آورده ام و امید می دارم که مرا محروم نگردانی و دستوری کارزار ارزانی داری امام زین العابدین گفت ترا در راه خدا آزاد کردم دیگر تو میدانی ترک نیکو خصال پاکیزه جمال صادق نیت صافی طویت بگرد خیمها بر آمد از همه اهالی و موالی بحلی طلبید و گفت مراد من آنست که فردای قیامت مرا باز طلبید و هر چند در خدمت تقصیر کرده ام از من فراموش مکنید غریوا از اهل بیت بر آمد دیگر باره بملازمت امام حسین ع رفته صورت حال بموقف عرض رسانید و از آنحضرت اجازت طلبید و روی بمصاف جای نهاد خبر بامام زین العابدین ع رسید که غلام بمیدان میرود فرمود که دامن خیمه بر داشتند شاهزاده نظری کرد که آن ترک با عذاری چون گل شگفته و رخساری چون ماه دو هفته در میان هر دو صف بایستاده شمشیری چون شعلهٔ برق درخشان و مانند شهاب ثاقب شیطان سوز آتش در روی آن سپاه رو سیاه بجنبانید و مبارز طلبید گاهی بعربی رجز می خواند و گاهی بلغت ترکی کلامی بر زبان می راند و ترجمه رجزهای او بنظم ابو المفاخر این است غزل

ابو المفاخر این است غزل	ای حسین ای گهر روحانی	نسخهٔ مکرمت سبحانی	منم آن ترک که سلطان باشم
گر توام هندوی خضر خوانی	تیغ بر دست من از معجز تو	بر سر خصم کند ثعبانی	چه شود گر تو بری خوش خویش
سرخ روی ابدم گردانی	روی بر ره من غمگین نه	چون کنم ترک سرای فانی	مبارزی آمد و بر دست

او کشته میشد تا بسیاری از مخالف بقتل رسانید و تشنگی بر وی غلبه کرده باز گردید و دیگر باره بدر خیمهٔ امام زین العابدین ع آمد امام زاده بر وی آفرین گفت و بر مبارزت او بسیار تحسین کرد و به بشارت شربت کوثر و مژدهٔ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ اَكْبَرُ مبتهج و مسرورش گردانید ترک صادق دل دست و پای امام زین العابدین ع را بوسه داده دیگر باره از مخدرات

شهادت سیف بن حارث و مالک بن عبد

ذکر شهادت غلام ترکی

حجرات عصمت بحلی طلبید و از سوز مفارقت ایشان بهای های بگریست پس روی بمیدان نهاده گرد بلای انگیخت و خاک هلاک بر فرق مبارزان تیره روی میر بخت عاقبت سروش عالم غیبی و منادی عرصه لاریبی ندای اِرْجِعِيْ اِلٰى رَبِّكِ بسمع روح شریفش رسانید و خطاب مستطاب وَادْخُلِيْ جَنَّتِيْ از فضای ساحت قرب رب العباد بگوش هوش آن ترک پاک اعتقاد رسید بیت روی دل در حدیقهٔ جان کرد ✦ منزل اندر ریاض رضوان ✦ و در اکثر کتب مذکور است که آن ترک زخم گران یافته از پای در آمد و امام حسین ع بسر او رسید و او را بدر خیمهٔ امام زین العابدین ع رسانید و از مرکب فرود آمد و سرش در کنار گرفته روی بر روی وی می نهاد و امام زین العابدین ع با وجود مرض بر سر بالین وی بایستاد و غلام چشم باز کرد و سر خود بر کنار امام حسین ع دید و امام زین العابدین ع را بر زبر سر خود مشاهده نمود تبسم کنان بر پدر و پسر سلام گفته روی بحدیقهٔ دار السلام آورد بعد از ان حنظله بن سعد عجلی در میان هر دو صف آمده ندا کرد که من بر شما از عذاب قوم نوح و عقاب گروه عاد و ثمود می ترسم اگر خواهید که مستحق عقوبت نشوید دست از قتل حسین ع کوتاه کنید و بمنازل خود باز گردید امام حسین ع گفت یا ابن سعد ازین سخن بگذر که این جماعت را استعداد عذاب الهی و استحقاق عقاب نامتناهی حاصل شده دعوت ترا اجابت نخواهند کرد و کدام خیر و فلاح و فوز و صلاح از ایشان توقع توان نمود که برادر صالح ما را کشته اند و حالا قاصد جان ما گشته حنظله گفت صدقت یا ابن رسول الله اکنون داعیه دارم که با خوان خود ملحق گردم امام حسین ع فرمود که برو بمنزل که بهتر از دنیا و ما فیهاست ابن سعد فرمود که سلام بر تو و بر اهل بیت تو باد امید میدارم که حق سبحانه و تعالی ما و بهشت بخدمت تو رساند امام حسین ع آمین گفت و وی روی بمیدان کرده بر مخالفان حمله آورده جنگهای مردانه کرد تا بدرجهٔ شهادت و ذروهٔ سعادت رسید از عقب وی یزید بن زیاد الشعثا هشت تیر بجانب اهل غدر و نفاق انداخته پنج تن از آنها بر زمین افگند و هر تیری که می انداخت شاهزاده می فرمود که اَللّٰهُمَّ سدد رمیته واجعل ثوابه الجنة خدایا تیر او را بهدف ثواب رسان و بهشت را ثواب دست مزد او گردان با آخر مخالفان غلبه کرده شکار تیر انداز اجل گردید از عقب وی سعد بن الحنفی از اقربای محمد حنفیه بود اجازت طلبیده عزیمت میدان قتال کرد بر کوه پیکری باد جنبش و زمین نوردی آتشین جوشش سوار شده تیغی چون قطرهٔ آب بر میان بسته و نیزه خطی بر گوش مرکب راست کرده بیت بگردید پیش و پس و چپ و راست ✦ بایستاد و آنگه هم آورد خواست ✦ هر مبارز که بمیدان می آمد اگر دور بودی بطعن نیزه از و جان ربودی و اگر نزدیک آمدی بضرب تیغ نقد حیات از و بستدی عاقبت بحکم لِكُلِّ اَجَلٍ كِتَابٌ روز نامهٔ حیاتش بانجام رسید و راقم اجل رقم كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ بر صحیفهٔ زندگانی او کشید بعد از و جناده حارث انصاری مکمل و مسلح شده بمیدان آمد و بعد از کارزار بسیار از قنطرهٔ عبور بمرتبهٔ حبور و سرور رسید پسرش عمرو بن جناده بمضمون کلام حکمت اعلام اَلْوَلَدُ سِرٌّ لِاَبِيْهِ عمل نموده اقتفای آثار پدر عالی مقدار کرد و اندک زمانی را بوصال آن حمیده خصال رسید مصرع مرگ ست که دوست را رساند بدوست ✦ و از پس این دو بزرگ انصاری مرة بن ابی مرة غفاری چون هژبر شکاری بمعرکه در آمد و بمردانگی از سپاه کوفه و شام بسر آمد با تیغ گوهر دار بهر بد گوهری که در آمد فی الحال بضرب تیر و تیغ جان شکارش و از دل آن تیره روزگار بر آمد عاقبت الامر از مجلس دار البوار بمحفل

شهادت حنظله بن سعد

شهادت یزید بن زیاد

شهادت سعد بن الحنفی

شهادت جناده و عمرو بن جناده انصاری

شهادت مرة بن ابی مرة

جنّاتٍ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ انتقال نمود و خطابه عالیه ملکوت را بر منازل فانیه عالم ناسوت اختیار فرموده آورده اند که محمد بن مقداد و عبد الله ابو دجانه با یکدیگر از آن سید و سرور دستوری خواسته بمیدان رفتند و حربهای کلی کرده بسیاری را کشته و خسته کردند و خواستند که بملازمت شاهزاده آیند فوجی سوار از لشکر فجار گرد اگرد ایشان فرو گرفتند سعد که غلام امیر المومنین علیؑ بود با پنج تن از موالیان و بندگان امام حسینؑ چون قیس بن ربیع و اشعث بن سعد و عمرو بن قرطه و عظمه و حماد بودند بمدد ایشان رفتند بواسطه کثرت مخالف و ضربهای متوالی و مترادف هر شش تن ازین ششدر فانی متوجه منازل هشت گانه بهشت جاودانی شدند رِضْوَانُ اللّٰهِ عَلَیْهِمْ اَجْمَعِیْنَ و درین محل از یاران و چاکران و ملازمان امام حسینؑ پنجاه و سه تن شربت شهادت چشیده ازین جهان فانی رحلت فرموده بودند و از مردان غیر از شاهزاده و امام زین العابدینؑ نوزده تن باقی مانده شانزده تن از خویشان و برادران و فرزندان بودند و دو تن از یاران و یکنفر از غلامان چنانچه بتفصیل مذکور میشود **مثنوی** چو نوبت بآل پیمبر رسید ✦ جهان جامهٔ صبر بر تن درید ✦ زمین شد پر از فتنه و دولوله فلک گشت پر سوزش و غلغله ✦ زبان روزگار بزاری زاری گفت **بیت** چیست یارب کآتشی در عرصهٔ عالم زدند ✦ فتنه انگیختند و عالمی برهم زدند ✦ و فلک دوار بلسان اضطراب و اضطرار مضمون این سخن را بگوش جهانیان می رسانید **بیت** ناشده روز قیامت اهل عالم را چه شد ✦ نادمیده صور فرزندان آدم را چه شد ✦ چون امام حسینؑ دید که از یاران و هواداران کسی نماند سوز بر دل آنحضرت غالب گشته آهی شعلناک برکشید و اهل بیت دانستند که ملال آنحضرت برای ایشان است همه متفق الکلمه گفتند ای نور دیدهٔ صدر مسند رسالت و سرور سینهٔ شاه عرصهٔ ولایت هیچ اندیشه بخود راه مده و داغ ملال بر سینهٔ بی کینه منه که ما زندگی خود بعد از تو نمی خواهیم خواهش ما آنست که امروز در قدم تو سر بازیم تا فردا در میان محشر سر برافرازیم سوختهٔ داغ شوق و محبت توئیم ما را از شعلهٔ بلا چه بیم غرقه دریای محبت توئیم ما را از سیل هلاک چه باک اگر خانهٔ تن بطوفان محن ویران گردد چون منزل دل بسعی معمار عنایت تو معمور است چه اندیشه **بیت** ما چو دادیم دل و دیده بطوفان بلا ✦ گو بیا سیل غم و خانه ز بنیاد ببر ✦ امام حسینؑ بگریست و دعای خیر ایشان تقدیم فرمود اول کسی که از اقارب قریبهٔ شاهزاده پیش آمد عبد الله بن مسلم عقیل بود گفت یا ابن رسول الله مرا دستوری ده تا مرکب همت بعرصهٔ آخرت رانم و سلام شما بمسلم بن عقیلؑ رسانم امام حسینؑ گفت ای پسر هنوز از داغ هجران مسلمؑ بر نیاسوده ام و پیوسته در اندوه برادران نورسیده جهان نادیدهٔ تو بوده ام این زمان از سوز فراق خود مرا بر آتش منه و شربت تلخ هجران بر بالای جام زهر آلود مصیبت پدرت بمن مده یادگار مسلم بن عقیل توئی ترا الم مفارقت پدر بس است مادرت را پیش گیر و هنوز که مجالی هست سر خویش گیر این قوم همه چشم بر من دارند تا مرا نبینند پروای دیگری نمی کنند عبد الله گفت یا ابن رسول الله بذات پاک معبودی که جدت را بحق بخلق فرستاده که مرا بمیدان گذار تا از کارزار مخالفان مدبر باز مدار تا من نیز در خدمت تو در جنت در یابم و چنانچه اول کسی که در وفاداری جان فدا کرد پدر من بود نخستین کسی از اقربا که در هواداری سر در بازد من باشم امام حسین او را در کنار گرفت و گفت ای مونس غم گذار ای مرا از پسر عم یادگار چشم تو روشن و دلم بتو خرم بود این نیز بر من حرام شد و در دنیا مصاحبت ما با تمام رسید پس وی را وداع کرده دستوری

ذکر شهادت عبد الله بن مسلم

داد عبد الله رجزی آغاز کرده و مرکب را بجولان در آورده مبارزی طلبید گاهی چون مریخ تیغ زن شمشیر آبدار کار میفرمود گاهی چون شهاب ثاقب بر نیزهٔ آتش بار حمله مینمود و بانتقام پدر بنای ابدان مبارزان را زیر و زبر میکرد عمرو سعد روی بقدامه بن اسد فزاری کرد و گفت ای قدامه تقدیم مراسم حرب کرده بهرزن رو و دلیروار متوجه این جوان هاشمی شو شاید که بلای او از سر لشکر من باز کنی و خود را در میان مبارزان کوفه و محاربان شام سرافراز کنی قدامه با سلاح تمام بر اسپی سوار شد از زین مرکبی تیزگام رو انجام که بجرم رزمی باز روهٔ خورشید همعنان و در طی مراحل و قطع منازل با پیک ماه جهان پیما توامان بودی **مثنوی** چو اشک عاشقان گلگون و خوشرو ✦ جهان پیماتر از شبدیز خسرو ✦ بسرعت بر فلک پیشی گرفتی ✦ به پویه با قمر خویشی گرفتی ✦ نادان نازان و بدنوازی عمر و سعد نازان در برابر عبد الله بن مسلم آمد عبد الله بروی بنیزه حمله کرد قدامه مرکب از جای برانگیخته از پیش او بیرون شد و هرگاه عبد الله بر وی حمله کردی او روی بگریز نهادی و هر چند عبد الله در عقب او تاختی باد نرسیدی چه مرکب عبد الله درین روز هیچ آب نچشیده بود و خوردنی از دو روز ندیده عبد الله از تاختن فرو ماند نیزه از دست بیفگند و تیغ برکشید و بر یک گوشهٔ میدان بایستاد قدامه چون دید که عبد الله نیزه نه دارد بغایت شادمان شده مرکب برانگیخته نیزه حوالهٔ سینهٔ بی کینهٔ آنجناب کرد عبد الله خود را خم داده تا نیزه از وی درگذشت پس بخانهٔ زین باز آمد و قدامه اسپ را باز گردانیده و می خواست که حملهٔ دیگر بیاورد که عبد الله تیغی بزد بر دهان او که نیمه کلاش پران شد پس دست بزد و کمربند وی بگرفته از پشت مرکبش درگردانید و فی الحال بر مرکب او سوار شد اسپ خود را بغلام داد و نیزه از زمین در ربوده مبارز طلبید و رجزی می خواند که ترجمهٔ بعضی از ابیاتش این است **غزل** امروز به تیغ جگر سوخته جان را ✦ پیش شه مظلوم کشم روح و روان را ✦ یا دولت جاوید در آغوش درآرم ✦ یا در روضهٔ فردوس عروسان جنان را ✦ زان پیش که با شیر بخلوت بنشینم ✦ با خاک برابر کنم این جمع سگان را ✦ راوی گوید که چون سلامه بن قدامه شجاعت عبد الله را بدید عمر و سعد را گفت ای سپه سالار بدانکه من حربها بسیار کرده ام و بسیار مبارزان کاری و دلیران کارزاری بجرأت و شجاعت این جوان هاشمی کسی بنظر من در نیامده **بیت** سالها لعب نماید فلک چوگان قد ✦ تا چنین شاه سواری سوی میدان آید ✦ اما چون سپاه مخالف آن ضرب و حرب را مشاهده کردند همه از وی ترسان و هراسان شده هیچکس را زهرهٔ آن نبود که پیش او بیرون آید عبد الله ساعتی بایستاد مبارزی در برابرش نیامد از تشنگی بیطاقت شده بر میمنه لشکر حمله کرد و میمنه را برهم زده چندین مرد ... و مرکب را در ورطهٔ هلاک افگند از جمله جمیر حمیری را که از بقیهٔ لشکر خوارج نهروان بود و پسرش کامل بن جمیر را بغرقاب مرگ درانداخت پس از میمنه برگشت و قطره خون از شمشیر او می چکید خود را بر قلب لشکر زد و قریب بیست کس را بقتل رسانید و صالح بن نصیر را هم آنجا کشت و از آنجا روی بمیسره نهاد و او مردانگی بداد و با قدامه جبشی که پهلوان لشکر عمر و سعد بود برابر افتاده شر او نیز کفایت کرد آنگه خواست که بلشکر خود باز گردد دو پیادگان سر راه بروی گرفتند و جداع دمشقی ناگاه از عقب وی در آمده بیک ضرب تیغ هر دو پای اسپش را قلم کرد و اسپ از پای درآمد و عبد الله سبک از مرکب فرو جسته خود را بر زمین استوار گرفت نوفل بن مزاحم حمیری بطعن نیزه و گویند عمرو بن صبیح صیداوی بزخم تیر آن خلاصهٔ خاندان عقیلؑ را قتیل ساخت **قطعه** دریغ و درد که خورشید آسمان کمال ✦ غروب کرد ز اوج شرف

ذکر شهادت جعفر بن عقیل رض

ببرج زوال ✚ همای روح شریفش کشاده بال و برفت ✚ ازین نشیمن فانی بآشیان وصال ✚ و چون عم او جعفر بن عقیلؓ برادر
زادهٔ خود را کشته دید دیده بخون آغشته دید زار زار بگریست و از امام حسینؑ دستوری خواسته روی بمیدان نهاد و رجزی میخواند
که ترجمهٔ آن در نظم ابوالمفاخر این است **نظم** قرة العین عقیلم من و مولای حسینؑ ✚ دل و جان پاک ز آلایش هر تهمت و شین ✚
پسر عم من است این شه و شهزاده که هست ✚ قرة العین نبی چشم و چراغ ثقلین ✚ این حسینؑ ابن علیؑ است که جبرئیل
امین پرورش داده و را و رجلیل اجتبین ✚ هر مبارز که بمیدان آن صفدر می آمد فی الحال از جان و جهان بر می آمد نهال نهاد ایشان
را بضرب تیغ از بیخ می کند و بهر گوشه از کشته پشته می افگند چون آن سگان مردم خوار درماندهٔ کارزار او شدند بیک بار
در میانش گرفته طعن و ضرب بر و کشادند عاقبت سفینهٔ سکینه اش در گرداب اضطراب و کشتی وقار و اصطبارش در غرقاب
ضجرت و اضطرار افتاد و در دریای شهادت غوطه خورده گوهر شرف بکف آورد **بیت** و ز فرقت آن نور دل و راحت روح
جانها همه محزون شد و دلها همه مجروح ✚ و چون فرزندار جمند عقیلؓ از عقیلهٔ دنیا باز رست برادرش عبدالرحمن عقیلؓ بحرب در آمد کمر

شهادت عبدالرحمن بن عقیل رض

مردی بر میان بسته و بر مرکب تازی نژاد نشسته شمشیری چون قطرهٔ آب حایل کرده و حربه چون شعلهٔ آتش بدست گرفته
بیت و مادام بدان حربهٔ مرد کش ✚ بمردم کشی دست میکرد خوش ✚ عاقبت بسهم عبدالله عروه خشعمی از جام سعادت شربت
شهادت چشید و عبدالرحمن عند الرحمن بمقعد صدق رسید چون اولاد عقیل شهید شدند نوبت فرزندان جعفر طیارؓ در آمد و پیش از

شهادت محمد بن عبدالله بن جعفر

همه محمد بن عبدالله جعفر نزد آن سرور آمد و گفت ای شهباز بلند پرواز اوج ولایت و ای عنقای دلربای جانفزای قاف
قرب و هدایت مرا دستوری حرب ده که آرزوی من آنست و مدعای خاطر فاطرم چنان است که پیش از آنکه باجد پاکیزه
سرشت در فضای هوای بهشت طیران کنم و ببال شهادت روی بآشیان سعادت آرم چنانچه مرغ واز برمی چینید و انه وجود
این چند صفتان دیوانه او بار را و بوم سیرتان آشیانه انکار و اشکبار را بمنقار کارزار از عرصهٔ میدان برچینم امام حسینؑ ورا اجازت داد و محمد
روی بمیدان نهاده رجزی آغاز کرد و نور الائمه آورده که ترجمهٔ رجز او این است که ای اهل کوفه و نا اهلان شام **غزل**

باشما کارزار خواهم کرد تاکنم دست ظالمان کوتاه	بر شما کارزار خواهم کرد پا بحرب استوار خواهم کرد	وز برای دل حسین علیؑ شکوه در پیش جعفر طیارؓ	جان خود را نثار خواهم کرد از شما بی شمار خواهم کرد

حرب می کرد و روی میدان از مغز سر دلیران چرب میکرد تا با آخر جانب آشیان قدس پرواز نمود و مرغ روح مقدسش در
حوصلهٔ مرغان سبز بال بهشت آرام یافت زینبؓ خواهر حسینؑ در فراق فرزند دلبند خود بنالید و حسینؑ او را تسلی داده خاموش

شهادت عون بن عبدالله

گردانید اما برادر محمد که عون بن عبدالله بود برادر را کشته دید بی اختیار خود را در میان کشتگان انداخت قاتل برادر را دید
بر زبر سری ایستاده اول بیک ضربت کار او را آخر کرد و نزد امام حسینؑ آمد و عذر خواهی نمود که ای خال بزرگوار از فراق برادر بجود
بودم و از حضرت شما استجازه نمودم حالا کرم نمائید و مرا اجازت فرمائید امام حسینؑ او را پیش طلبید و در کنار گرفت و وداع فرموده
دستوری داد و عون بمعرکه در آمد و رجزی میخواند که ابوالمفاخر ترجمه بر ینوجه آورده **غزل**

برخاسته از ره کمان ها در دیدهٔ اهرمن سنان ها	در معرض رغبت شهادت ای قبلهٔ طراز دین تازه	بر دست نهاده نقد جانها ما طایفه نیستیم از آنها	مائیم بقوت عیان ها چون اختر تیغ زن کشیده کز خدمت او ملول گردیم

بگنجینه برادر مبارزی خواست و	وصل تو با صل خان و مانها	یا لیتنی شیم حاش لله	در زیر و زبر شود جهانها

به تیغ فولاد شاخ حیات از درخت نهاد ایشان میکاست عاقبت از سر زندگی عاریتی برخاست و منزل بَلْ اَحْیَاءٌ
عِنْدَ رَبِّهِمْ را بقدم مبارک خود بیاراست بعد از شهادت خواهر زادهای امام مظلوم نوبت به برادر زادگان مهموم

ذکر شهادت عبدالله بن حسن

مغموم رسید اول عبدالله بن حسنؑ جوانی بود نوخاسته چون ماه نا کاسته و سرو آراسته پیش عم عزیز خود آمده گفت ای
خلاصهٔ خاندان رسالت و امامت و نقاوهٔ دودمان ولایت و کرامت مرا دستوری ده که طاقت فراق خویشان ندارم و
بار مهاجرت حرب ایشان را تحمل نمی آرم امام حسینؑ گفت آه ترا چگونه اجازت حرب کنم و تو مرا یادگار برادری و نزدیک
من با جان شیرین برابری عبدالله سوگند بر شاهزاده داد و اجازت یافته روی بمیدان نهاد و می گفت **شعر**
اِنْ تنکرونی فانا فرع الحسن ✚ بسبط النبی المصطفی المؤتمن ✚ و ابیات ابوالمفاخر در ترجمهٔ رجز او این است
و بس زیبا گفته **غزل** خواجهٔ هر دو جهان جد من است ✚ جد دیگر ولی ذوالمنن است ✚ پدر محترم و محتشم ✚ نور بینائی زهره حسن است ✚
دین شهنشاه گرانمایه حسینؑ ✚ هادی راه حق و عم من است ✚ نائب ذوالمنن است اندر دین ✚ آنکه امروز امام زمن است ✚
آن چه مرغی و ترا خار جیان ✚ روش و پرورش اندر چه فن است ✚ طایر قدسم و عم پدرم ✚ شاه طیار و مرصع بدن است ✚
حاصل عمر شما اهل نفاق ✚ طاعت و پیروی اهرمن است ✚ زود رفتن بسقر کار شماست ✚ جان بو دن و بدن کار من است ✚
راوی گوید که چون عبدالله بمیدان در آمد بطلب مبارز توقف نکرد و از گرد راه روی بقلب لشکر عمر و سعد نهاد و
تا نزدیک رسیدن بپسر سعد خرمن عمر بیست و دو کس را بباد فنا برداد عمر و سعد از بیم تیغ شاهزاده عنان برتافته در میان
سواران گریخت و عبدالله بمیدان بازگشته زمانی برآسود آنگه مبارز طلبید و چون عمر و سعد دید که عبدالله روی بعرصه گاه
میدان آورد باز پیش صف لشکر آمد و مردان را بر حرب حریص می کرد و وعدهٔ زر و خلعت و غلام و مرکب میداد بختری بن
عمرو شامی پیش وی آمد که ای پسر سعد دعوی سالاری سپاه می کنی و داعیهٔ سپاه سالاری داری اینک می گریختی
از تیغ این جوان هاشمی عمر و سعد خجل زده شد و گفت ای بختری جان عزیز است و عمر بیعوض اگر نگریختمی جان
از کف او نبردمی و عمر عزیز را وداع کردمی و اگر خواهی که راستی سخن مرا بدانی اینک این پسر در میدان ایستاده
و دیدهٔ انتظار در راه مبارز نهاده برو تا دست برد هاشمیان ببینی و از درخت کارزار ایشان میوهٔ ناکامی و بی

سرانجامی ببینی **مثنوی**	سر و تاجی از دعوی انگیختی چو آنجا رسی بر تو کین آورد	بناموس رنگی بر آویختی ز تندی گره بر جبین آورد	برو تا به بینی که این مرد کیست چنانت دهد مالش تیغ تیز
بدانی که انجام این کار چیست که یا مرگ خواهی از او یا گریز			

بختری از سخن عمر و سعد منفعل شد و آتش غضبش مشتعل گشته با پانصد سوار که خاصهٔ او
بودند روی بعبدالله نهادند و از صف سپاه امام حسینؑ محمد بن انس و اسد بن ابی وجانه و پیروزان غلام امام حسینؑ
بمددگاری شاهزاده آمدند و پیروزان خود را در پیش افگنده در برابر بختری آمد بختری از غایت خشم بر پیروزان حمله کرد و
پیروزان نیز با او بر آویخت عبدالله بن حسنؑ بر غلام خود برسید و نیزه در ربوده روی بدان سواران نهاد و اسد و
محمد انس در عقب وی حمله کردند پیروزان چون دید که شاهزاده حمله کرد او نیز از بختری برگشته با ایشان متفق شد و بیک حمله

آن پانصد مرد را برداشته می دوانید ند تا بقلب لشکرگاه رسانیدند شیث ربعی با پانصد سوار از صف لشکر بجنبیده بانگ
بر هیبت بر بختری زد که شرم نداری که با این همه مردان کاری از پیش چهار تن روی بگریزی می آری پس او را با لشکر او باز
گردانید و خود نیز با پانصد سوار حمله کرده گرداگرد آن چهار مبارز فرو گرفتند عبدالله روی بشیث آورد و محمد و اسد باوی
بودند اما پیروزان دیگر باره بر بختری حمله آورد و لشکر او را زیر و زبر کرد از عمر و سعد منقول است که گفت که من در
آن روز حرب پیروزان را تفرج می کردم سوگند بخدای که اگر یک شربت آب یافتی لشکر ما را کفایت بودی از غایت
شجاعتی که داشت و من می شمردم صد و بیست کس را به تیر و بیست کس را بشمشیر هلاک کرد راوی گوید که پیروزان از
بسیاری حرب کوفته شده برگشت تا بملازمت حسینؑ رود که عثمان موصلی از قفای او در آمد و بخنجر نیزه بر کمر وی زد که از اسپ
در افتاد و اسپ رم کرده روی بصحرا نهاد و لے پیروزان چون پیاده بماند نیزه بیفگند سپر در سر کشیده تیغ از نیام
برآورد و بآن مدبران برآویخت اما اسد بن ابو دجانه چون پیروزان را پیاده دید بانگ بر مرکب خود زده حمله کرد و از
حلقه که گرد پیروزان زده بودند چهارده کس را بقتل آورد و باقی در رمیدند و اسد نزدیک پیروزان آمد و گفت ای
برادر جهد کن و بر اسپ من نشین و پیروزان خواست که سوار شود که ناگاه از چهار سوی ایشان در آمده آغاز حرب کردند
اسد پیروزان را بگذاشت و پیش ایشان باز شد و دست بحرب برگشاد و در اثنای محاربه بختری از دست راست
اسد در آمد و نیزه بر پهلوی وی زد که سر نیزه از پهلوی دیگر بیرون شد و نیزه از دست اسد بیفتاد و خواست که تیغ برکشد
ستمش کار بحر داد رزق بن هاشم در آمد و بیک ضرب تیغ کار اسد را تمام کرد اما عبدالله بن حسنؑ با شیث ربعی برآویخته
بود و در اثنای حرب هفده زخم بروی زده بودند عاقبت بکوشید تا آن قوم از وی گریزان شدند و چون دید که لشکر
گرد پیروزان و اسد فرو گرفته اند بجانب ایشان تاخت در محلی رسید که اسد شهید شده بود و عبدالله از اندوه وی در آمد و قاتلش
را بیک طعن نیزه هلاک کرد و بختری را مجروح گردانید لشکر از وی در رمیدند و او پیش آمد پیروزان را دید افتاده دست
دراز کرده و او را از زمین در ربوده و در پیش زین گرفته روان شد اسپ عبدالله قدمی چند برفت فرو ماند چه فزون از صد چوبه تیر
بر وی انداخته بودند و اسپ تشنه و گرسنه بود و بسیار بهر جانب دیده حالا که دو تن بروی سوار شدند طاقت نیاورد
و بایستاد عبدالله پیاده شد و پیروزان را نیز از اسپ فرو گرفت عمش عون علی چون وی را پیاده دید مرکب بتاخت و
جنیبتے بیاورد تا عبدالله سوار شد و بازوی پیروزان گرفته بدست عون داد و عون خواست که براه در آید پیروزان بیفتاد و
جان بحق تسلیم کرد عبدالله بگریه در آمد و عون نیز گریان شده بر فوت او دریغ میخورد رباعی از غم و حسرت یاران وفادار
دریغ ✤ ترک احباب گرفتند بیکبار دریغ ✤ با لب تشنه بخون غرقه برفتند افسوس ✤ ما بماندیم بصد حسرت و تیمار دریغ
دیگر باره شاهزاده مؤتمن عبدالله الحسنؑ دست توکل در حبل المتین حسبی الله استوار کرده و پای یقین در رکاب وَمَا
تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ آورده دل از دنیا و ما فیها برداشته و عنان اختیار بقبضه ارادت پروردگار باز گذاشته بیت روان
کرد رخش عنان تاب را ✤ برانگیخت چون آتش آن آب را ✤ و روی بلشکر مخالف آورده مبارز طلبید و هیچکس را داعیه
حرب او نشد و هر چند عمر و سعد مبالغه می کرد کس سخن او نمی شنید پسر سعد در غضب شد و لشکر خود را دشنام

میداد و نفرین می کرد یوسف بن الاحجار اسپ فرا پیش راند که یا ابن سعد منشور ملک ری تو گرفته و علم سپه سالاری تو
برافراشته چرا پیش نمیروی و ما را نکوهش می کنی عمر و سعد گفت مرا امیر جلیل نفرموده که بخود حرب کنم بلکه این لشکر را در
فرمان من کرده تا ایشان را بحرب فرستم پس ترا فرمان من باید برد نه مرا فرمان تو برد و با این پسر حرب کن و اگر نه
از تو شکایت پیش پسر زیاد کنم یوسف بن الاحجار بترسید و مرکب برانگیخته بمصاف عبدالله آمد و از گرد راه نیزه حواله سینه
عبدالله کرد شاهزاده طعن او رد کرده و نیزه بر حلقومش زد که سر سنان از قفایش آشکارا شد و آن شقی نگونسار از
مرکب در افتاد و جان بداد پسرش طارق بن یوسف چون حال پدر بدان گونه مشاهده کرد روی بمصاف عبدالله آورد
و زبان به بیهوده گشاده و رسم حیا و ادب بر یکطرف نهاده و شتم میداد و سخنان ناسزا می گفت عبدالله را طاقت نرسیده
به نیزه بطارق حمله کرد و طارق به بسکدستی تیغ براند و نیزه عبدالله را بدونیم کرد و خواست که همان تیغ را بر عبدالله فرود
آرد که عبدالله دست مبارک بیازید و سر دست او با تیغ در هوا بگرفت و چنان دستش برتافت که استخوان ساعدش
درهم شکست و تیغش بیفتاد عبدالله بدست دیگر بند کمرش بگرفت و بهر دو دست از خانه زینش در ربوده چنان بر زمین زد
که همه استخوانهاش خرد شد و ابن طارق را ابن عمی بود نامش مدرک بن سهل از کشتن پسر عم غبار الم و غم بر دلش نشسته
بمیدان آمد و فحش بسیار به نسبت حیدر کرار و فرزندان نامدار او بگفت عبدالله را تحمل نماند تیغی محرف بر فرود آورد که سر و
هر دو دست وی یک نیمه از تنش بر زمین افتاد و بعضے از بدن ناپاکش بر زین بماند شاهزاده در آمد و پایش بگرفته از اسپ
در انداخت و از مرکب خود فرود آمد بران مرکب گرانمایه تازی نژاد سوار شد و مبارز طلبید لشکریان از ضرب تیغ او هراسان
شده سر در پیش انداختند و هول و هیبتی از وی در دل دشمنان افتاد عبدالله چون دید که هیچ مبارز در میدان نمی آید دلتنگ
شد خواست که خود را بر سپاه دشمن زند ناگاه نیزه قوی در صحرا افتاده دید فی الحال در ربوده گرد سر بگردانید و روی بمیمنهٔ
لشکر نهاد و صف ایشان را از جا بر کند و دوازده کس را بطعن نیزه بیفگند و برگشته نزدیک امام حسینؑ آمد و گفت یا عم العطش
العطش امام حسینؑ فرمود که ای روشنائی دیدهٔ عم و ای بهجت افزای سینهٔ پر غم حالی جد و پدرت ترا آب خواهند داد و
مرهم راحت بر جراحتهای دل تو خواهند نهاد پس عبدالله بدین بشارت مسرور گشته روی بمیدان نهاد قریب پنج
هزار مرد بیکبار برو حمله کردند و به تیر و تیغ و سنان و ناوک و زوبین و خنجر زخم بروی می زدند تا از کار باز مانده و حمله
کرده خواست که بیک طرف بیرون رود رها نکردند عباسؑ بن علیؑ که علمدار لشکر بود علم را بدست علی اکبرؑ داد و خود با برادرش
عون بن علیؑ بمدد عبداللهؓ آمد و او را از میان لشکر بیرون آوردند و عبدالله زخم بسیار خورده بود و آهسته میراند ناگاه
فیهان بن زبیر از عقب وی در آمد و ضربی بر میان دو کتف وی زد چنانچه از مرکب در افتاد و بدان افتادن قدم در عالم
قدس نهاد و عباسؑ باز پس نگریست و آن حال مشاهده نمود و در تاخت و بیک ضرب تیغ سر فیهان زاده گام دور انداخت
پسرش حمزه بن فیهان خواست که نیزه بر عباسؑ زند که عون علیؑ پیش دستی کرده به تیغ تیز دست و نیزه حمزه را بینداخت
و عباسؑ به تیغ دیگر کار آن ناتمام را تمام ساخت و عبداللهؓ را برداشته پیش خیمهٔ امام حسینؑ آوردند و مخدرات اهلبیتؑ
را دل بر جوانی و جمال او می سوخت و مادرش باه گرم شعلهٔ آتش سینه سوز بر می افروخت بیت از باغ ناز رفتن

سروی چنین دریغ ٭ گنجی چنین نهفته بزیر زمین دریغ ٭ افسوس از آن نهال گلشن کامرانی که در اول بهار جوانی
بخزان اجل پژمرده شد و دریغ از آن چشمهٔ آب زندگانی که از هبوب صرصر اجل ناگهانی چون نفس زمهریر بباد وی افسرده
گشت **رباعی** دردا که دل از حادثهٔ غمناک افتاد ٭ در دیده ز سیل اشک خاشاک افتاد ٭ نوبادهٔ باغ عمر از شاخ امید ٭ بی آنکه
رسیده بود بر خاک افتاد ٭ راوی گوید که چون قاسم بن الحسنؑ چهرهٔ برادر خود را که گل بوستان ناز بود بخار آن حادثه جان گداز خراشیده دید
آه از نهاد او بر آمده پیش عم بزرگوار خود آمد گریان و دل بر آتش حسرت بریان و گفت ای شاهزادهٔ دو جهان مرا دیگر قوت مفارقت
اقارب نمانده و زمانه از سر پسر گرد بهجتم بر خاک اندوه و مصیبت نشانده دستوری ده تا کینه برادر باز جویم و سوال اهل ضلال را به تیغ زبان
و زبان تیغ و سنان جواب گویم امام حسینؑ گفت ای جان عم تو مرا از برادر یادگاری و درین صحرا انیس دل اندوهگین منی ترا
چگونه اجازت دهم و داغ فراق تو بر سینه پر غم نهم مادر قاسم نیز از خیمه بیرون دوید و دامن قاسمؑ بر دست پیچیده فریاد برکشید
بیت ای بدلم گرفته جا لطف کن از نظر مرو ٭ مرهم سینه چون توئی مرهم دیدهم تو شو ٭ القصه قاسمؑ اجازت حرب نیافت
دبر او ران امام حسینؑ تهیهٔ محاربه می کردند قاسم بخیمه در آمده سر بزانوی اندوه نهاده ناگاه یادش آمد که پدر تعویذی بر بازوی
وی بسته بود و فرموده که در محلی که اندوه بسیار و ملال بیشمار بر تو غلبه کند این تعویذ را باز کن و برخوان و بدانچه در آنجا نوشته است
کار کن قاسم با خود گفت که تا من بوده ام مرا حالتی چنین نیفتاده و بدینسان ملالتی دست نداده بیا تا تعویذ را بخوانم و مضمون
آن را بدانم پس آن تعویذ را از بازو باز کرده بگشاده دید که امام حسنؑ بخط مبارک خود نوشته است ای قاسمؑ وصیت می کنم ترا که
چون برادرم و عمت حسینؑ را ببینی در کربلا بدست شامیان دغا و کوفیان بی وفا گرفتار شده زنهار که سر خود در قدم وی اندازی و
جان خود را برای وی روان در بازی و هر چند ترا از مصاف باز دارد تو مبالغه نمائی و در الحاح و ابرام افزائی که جان فدای
حسینؑ کردن مفتاح باب شهادت و وسیلهٔ اقبال و سعادت است **بیت** کدام کشتهٔ عشق وی است رو بر خاک که
جان کشته بخونش غریق رحمت نیست ٭ قاسمؑ این وصیت نامه فرو خواند و از شادی ندانست چه کند زود از جای بجست
و بخدمت شاهزاده آمده نوشته بدست وی داد چون شاه شهیدان آن مکتوب را بدید آه سوزناک از جگر برکشید و زار زار بنالید و
گفت ای جان عم این وصیت پدر تست بنسبت تو و میخواهی که بدین وصیت کار کنی و مرا هم در بارهٔ تو وصیتی دیگر
فرموده و من نیز داعیه دارم که آن را بجای آرم بیا تا ساعتی بدین خیمه در آئیم و بدان وصیت قیام نمائیم پس دست قاسمؑ
گرفته بخیمه در آورد و برادران خود عونؑ و عباسؑ را طلبید و مادر قاسمؑ را گفت جامهٔ نو در قاسمؑ پوش و خواهر خود زینبؑ
را گفت عیبه جامهٔ برادرم حسنؑ را بیار و فی الحال بیاوردند و زینب وی حاضر کردند سر عیبه را بگشاد و دراعهٔ حسنؑ و یک جامه قیمتی
خود در قاسمؑ پوشانید و دستار نیز بدست مبارک خود در سر وی بست و دست دختری که نامزد قاسمؑ بود گرفته گفت ای
قاسمؑ این امانت پدر تست که بتو وصیت کرده تا امروز نزدیک من بود اکنون بستان پس دختر را با وی عقد بست و دستش
بدست قاسم داد و از خیمه بیرون آمد قاسمؑ از یک جانب دست عروس گرفته می نگرد و سر در پیش می افگند که ناگاه از لشکر
عمر سعد آواز آمد که هیچ مبارز دیگر مانده است قاسمؑ دست عروس رها کرد و خواست که از خیمه بیرون آید عروس دامنش
بگرفت و فرمود که ای قاسمؑ چه خیال داری بو عزیمت کجا می کنی **بیت** بگو که زبر من چرا میروی ٭ مرا می گذاری کجا

ذکر شهادت قاسم بن امام حسن

میروی ٭ قاسم گفت ای نور دیده عزم میدان دارم و همت بر دفع دشمنان می گمارم دامنم بگذار که عروسی و دامادی ما بقیامت
افتاد **ابیات** غباری برمید از راه بیداد ٭ شبیخون کرد بر نسرین و شمشاد ٭ بر آمد ابری از دریای اندوه ٭ فرو بارید
سیبی ده کوتاه ٭ ز روی دشت باد تند برخاست ٭ هوا را گرد با خاک زمین راست ٭ رسید از عالم غیبی صدائی ٭ صدای نه
ندای آشنائی ٭ که احسنت ای زمانه وی زمین زه ٭ عروسان را بلا مادان چنین ده ٭ عروس گفت که میفرمائی که عروسی
بقیامت افتاد فردای قیامت ترا کجا جویم و بچه نشانه بشناسم گفت مرا به نزدیک پدر و جدت طلب بدین آستین دریده
بشناس پس دست فراز کرده سر آستین بدرید عزیز ا از اهل بیت بیاد **بیت** قاسما این چه ظلم و بیدادیست ٭ این نه آئین
و رسم دامادیست ٭ اما چون امام حسین دید که قاسمؑ بمصاف میرود گفت ای جان عم بپای خود بگورستان می روی بدین
گونه نتوان رفت دست برد و گریبانش چاک زد و هر دو سر دستارش بدو جانب رویش فرو گذاشت و لباس بشکل
کفن در پوشید و تیغ خود بدست وی داد و بمیدانش فرستاد قاسم روی بمعرکه آورده آغاز رجز کرد و ترجمهٔ بعضی ابیات رجز
او در ترجمهٔ ابو المفاخر برین منوال است **غزل** دل خریدار جاه خواهم کرد ٭ جان شکر ریز شاه خواهم کرد ٭ با اساس
ولباس دامادی ٭ عزم و ترتیب راه خواهم کرد ٭ بسم مرکب و سر نیزه ٭ ماه و ماهی تباه خواهم کرد ٭ آب هندی و باد
تازی را ٭ بر شهادت گواه خواهم کرد ٭ بلبل آئین بنغمهای حزین ٭ بانگ و استغاثه خواهم کرد ٭ کبریا را وکیل خواهم ساخت ٭
مصطفیٰ را پناه خواهم کرد ٭ با بتول و علی شکایت قوم ٭ در حریم اله خواهم کرد ٭ طرادی کرد و جولان می نمود و مبارز طلب
می فرمود تا بسیار سر از تن بر بود و از بسیاری که دلیران را از جان بر آورد دیگر مبارز آهنگ حرب وی نکرد قاسم در برابر
لشکر آمد و عمر و سعد را آواز داد که ای جفا کار بیوفا و تیره روزگار دور از صفا بسی یاران و هواداران حسینؑ را شهید کردی
و از خویشان و اقربای وی و ما برادر وی اندک جمعی پریشان حال مانده ایم هیچ وقت نیامد که دست از ما باز داری و
با این مدبران روی بکوفه آری و ما را با این تشنگی و بی برگی بگذاری و از آنچه کردی پشیمان گردی **فرد** دگر بسید حرم تیغ
بر مکش زنهار ٭ از آنچه با دل ما کرده پشیمان باش ٭ عمر و سعد جواب داد که شما را وقت نیامد که از سر نافرمانی در گذرید و
بعاقبت خود فرو نگرید و سلامت بر خود بگشائید و به بیعت یزید و متابعت پسر زیاد در آئید قاسم بروی و امرای وی نفرین
کرد و گفت ای شقی دین را بدنیا ر دنی بفروخته و متاع فانی امانت را باتش خیانت سوخته بدین عجوزهٔ غدار فریفته گشته و
قبالهٔ خواستگاری او را بدست غرور نوشته و ندانسته که او بعقد هر که در آید دو سه روزی بیش با او نپاید **فرد** جمیله ایست
عروس جهان ولی خوش باش ٭ که این مخدره در عقد کس نمی آید ٭ ای عمر امروز اسپ خود را آب داده گفت آری
آب داده ام آن گاه بر نشسته قاسمؑ گفت ویلک یا ابن سعد وای بر تو ای پسر سعد دعوی مسلمانی می کنی و اسپ را
سیراب می داری و شهسواران میدان امامت را تشنه می گذاری عورات و اطفال اهل بیتؑ را از تشنگی جان بلب رسیده
و تو آب از ایشان باز می گیری و پند مذکرا ذکر کم الله فی اهل بیتی نمی پذیری آخر از تشنگی قیامت بر اندیش و
از شرمندگی در پیش ساقی کوثر یاد کن آتش در دل عمر سعد افتاده جوی آب از چشمهٔ چشم بگشاد و چون از خاکساری نقد
دین بباد داده بود هیچ جواب نداد اما روی بسپاه خود کرد که این سوار را می شناسید قاسم بن حسنؑ است که در روز

رزم اگر شمشیر الماس فعل زمردفام بیند آن را لب لعل خوبان طراز پنداشته بوسه کاری آن میل میکند و اگر تاب و پیچ کند بنظر وی در آید حلقه چین زلف ماه رخان خطا انگاشته بدست بازی با آن رغبت نماید بیت سپاه ار چه باشد جهان در جهان * نترسد ز حرب کیان و مهان * شمایگان یگان پیش او مروید و تدبیر آن کنید که او را در میان گیرید لشکر مخالف ترسان و لرزان عزم آن کردند که روی بقاسم آرند و قاسم از آن حال بیخبر چون دید که مبارز پیش او بیرون نمی آید روی بخیمه عروس نهاد و چون بدر خیمه رسید آواز دختر امام حسینؑ شنید که بر مفارقت او می نالید قاسم نیز بسیار آرزومند ملاقات وی بود کلمه بدین مضمون ادا کرد بیت برون آ اندکی جانان که بسیار آرزومندم * وداع عمر نزدیکست و دیدار آرزو دارم عروس آواز قاسم شنید از خیمه بیرون دوید و گفت بیت خوش آمدی ز کجا میرسی بیا بنشین * بیا که می وهمت بر وجود دیده جا بنشین * قاسم از مرکب فرود آمده نزدیک وی رفت و گفت ای دختر عم و ای انیس دل پر غم جای نشستن و مجال سخن در پیوستن نیست که سپاه خصم خیرگی و چیرگی می نمایند میخواهم که بصولت تیغ آبدار آتش جرأت ایشان را فرو نشانم و حقا که بی اختیار از تو مفارقت مینمایم فرد ز دیدار توام دوری ضرورت میشود ورنی * نخواهد هیچ موجودی که جان از تن جدا باشد * پس قاسمؑ او را وداع فرمود و عزیمت مراجعت بمیدان حرب نمود و از زبان حال عروس این نکته بگوش هوش و اماوی رسید رباعی بازم ز دیده ای گل خندان چه میروی * چاکم چو گل فگنده بدامان چه میروی * سروی و جای سرو بجز جویبار نیست * از جویبار دیده گریان چه میروی * اما چون قاسم بمیدان آمد و مبارز طلبید و هیچکس اجابت نکرد شعله آتش قهرش زبانه زدن گرفت چهار بار خود را در میمنه و میسره و قلب زده بسی دلیران را با خاک یکسان کرد و هر بار که از تاختن فارغ میشد بمعرکه می آمد و مرد میخواست و درین نوبت که قاسمؑ طلب مبارزی کرد عمر و سعد ازرق سعد را بخواند و او سپه سالار بعضی از لشکر شام بود پس گفت ای ازرق هر سال ده هزار دینار از یزید می ستانی و طنطنه شجاعت باسماع دلاوران شام و عراق میرسانی چرا بیرون نروی و کار این جوان را فیصل ندهی ازرق گفت ای عمر این سخن از تو غریب است مرا که در ولایت مصر و شام با هزار سوار برابر گرفته باشند بحرب کودکی میفرستی و میخواهی که نام و ناموس مرا در هم شکنی مرا ننگ آید بادی محاربه کردن عمر و سعد بانگ بروی زد که ای مدبر زبانت لال باد این پسر حسن مجتبیؑ است و نبیرهٔ حضرت مصطفی است صلی الله علیه و آله و سلم و فرزند فرزند شیر خدا است بخدای که اگر ضرورت تشنگی و درماندگی نبودی او را عار آمدی که با ما سخن گفتی برو بهانه میار تا پیش یزید محترم و نزد پسر زیاد محتشم گردی ازرق گفت اگر اعضای مرا بمقراض ذره ذره سازند که من بحرب وی نروم اما چون تو مبالغه داری مرا چهار پسر است همه شجاع و دلاور یکی را بفرستم تا بمیدان رفته سر وی را بیارد و دل ترا ازین اندیشه فارغ سازد پس پسر مهتر را بخواند و از مرکب خود فرود آمد و او را سوار کرد و شمشیر خود بر میان وی بست پسر ازرق با زره تنگ حلقه و خود فولادی و ساقین و ساعدین روی بمیدان نهاد کمری از زر سرخ بر میان بسته و نیزهٔ نخلی هژده زرعی در دست گرفته با آراستگی تمام بجولان در آمد و بر قاسمؑ حمله کرد قاسمؑ که او را بدان شکوه و آراستگی بدید بمقدار فتنه نه اندیشید و بانگ بر مرکب زد و پیش حمله او باز رفته نیزه حواله سینه وی کرد و وی سپر از فولاد به پیش روی در آورد و نیزهٔ قاسمؑ بر سپر آمد و سنانش شکست قاسم خشم گرفته نیزه بیفگند و تیغ برکشیده بوی در آمد و او نیز نیزه بیفگند

و تیغ از نیام بر آورده حواله قاسمؑ کرد و قاسمؑ سپر در پیش آورد و تیغ پسر ازرق سپر را دو نیمه ساخت پشت دست قاسمؑ مجروح گشت اما محمد انس از لشکرگاه امام حسینؑ دید که قاسم سپر ندارد و از جای برجست و سپری محکمی فراخ دامن بوی رسانید دید که قاسم را بر پشت دست زخم رسیده قدری از عمامه خود دریده بر آنجا بست و بلشکرگاه باز گردید و قاسمؑ سپر در دست گرفته آهنگ موذی خود کرد و پسر ازرق دیگر باره تیغ بر آورد تا بر قاسم زند اسپش بسر در آمده و از پشت مرکب در افتاده سرش برهنه شد و برش موی دراز داشت قاسم از پشت مرکب بازید و موی او را بدست پیچیده مرکب برانگیخت و او را از روی زمین در ربوده گرد میدان بگردانید پس از دست بیفگنده مرکب بر وی دوانید چنانچه همه اعضایش در هم شکست پس تیغ او را که بس گرانمایه و قیمتی بود برداشت و نیزه در ربود و بایستاد و مبارز طلبید ازرق چون نگاه کرد و پسر را دید که بدان زاری و خواری کشته شد بگریست و پسر دومی چون دید که پدر او می گرید اجازت ناخواسته بمیدان رفت و گرد قاسمؑ گردیدن گرفت و گفت ای بیرحم بکشتی جوانی را که در همه ولایت شام نظیر نداشت قاسم گفت یا عدو الله هم اکنون ترا به برادرت رسانم و در آمد و نیزه بر پهلوی وی زد که از دیگر جانب بیرون رفت پس دیگر باره مبارز طلبید برادر سوم که آن بدید جامه بدرید و خاک بر سر کرده بخروشید و نزدیک پدر آمده دستوری طلبید پدر او را بغایت دوست میداشت و اجازت نمیداد وی بگفتار پدر التفات نکرده بانگ بر مرکب زد و نفرین کنان در برابر قاسم آمد قاسم چون سخنان بیهوده او استماع فرمود نیزه بر شکمش زد که از پشتش بیرون آمد ازرق دید که دیگر پسرش کشته شد از اسپ فرود آمده خاک بر سر می کرد و می گریست و سلاح بر تن خود می آراست بعزیمت آنکه بحرب قاسم بیرون آید پسر چهارمی نگاه کرد پدر را بدان حال دید از پدر هیچ نپرسیده بانگ بر اسپ زده در برابر قاسمؑ آمده آغاز دشنام کرد قاسم بجواب او التفات نانموده آهنگ حرب فرمود پسر ازرق نیزه حواله قاسمؑ کرده شاهزاده تیغی که در دست داشت بزد و دست راست وی با نیزه قلم کرد آن مدبر برگشته روی بهزیمت نهاد و خون از وی می رفت چون نزدیک لشکر خود رسید از اسپ در افتاده جان بداد اما چون ازرق هر چهار پسر را کشته دید جهان روشن بر چشم وی تاریک شد از غایت خشم سلاح بر خود راست کرده بر مرکب تازی نژاد سوار شد چنان مرکبی که با آهن خائی و گرم روی با آتش رضیع اللبان و از تیز گامی و خوش خرامی با باد سریع العنان بودی نظم ز نعل او همه روی زمین گرفته هلال * ز گوش او همه روی زمین گرفته هوا * نه در مفاصل او سستی ز تاب رکاب * نه در طبیعت او نفرتی ز باد عنان * و آهنگ میدان کرده در مقابل قاسمؑ بایستاده گفت ای سنگدل بی انصاف چهار پسر را کشتی که در تمام عراق و شام ایشان را مثل و مانند نبود قاسمؑ فرمود که چه غم ایشان میخوری هم اکنون ترا با آن منزل رسانم که ایشان نزول کرده اند اما چون امام حسینؑ دید که ازرق در برابر قاسمؑ آمد بر وی بترسید چه آن مدبر بمبارزت شهرتی کامل داشت پس امام حسینؑ دست بدعا گشاده نصرت قاسمؑ از حضرت پروردگار درخواست می نمود و مردم از دور و نزدیک نظاره آن دو مبارز می کردند ازرق به نیزه بر قاسمؑ حمله کرد و قاسم حمله او را قبول نموده در ستیز و رو در آمد و هر چه او می بست این می گشاد تا دوازده طعن در میان ایشان رد شد ازرق در غضب شد و نیزه بر شکم مرکب قاسم زد و اسپ از پای در افتاد و قاسم پیاده بماند امام حسینؑ محمد انس را گفت دریاب جگر گوشه برادرم حسنؑ را و این

جنیبت بوی رسان محمد انس رضؓ جنیبت امام حسینؑ را نزدیک قاسمؑ آورد تا سوار شد و بر ازرق حمله کرد و ازرق بر اسپ گلگونی
نشسته بود چون کوه پاره و برگستوان مغربی بر افگنده کنارهای آن بزر و سیم آراسته به پیش حملهٔ قاسم باز شد و سه طعن دیگر
میان ایشان رد و بدل شد و عاقبت ازرق تیغ بر کشید و بقاسم در آمد قاسم تیغ چون برق سوزان از نیام بر آورد و
چون رعد خروشان طنطنهٔ نعره بر کشید و گفت بیا تا به بینیم که در چه کاری و از هنرهای مردان چه داری **مثنوی** بیا تا نبرد
دلیران کنیم ✦ درین رزم گه جنگ شیران کنیم ✦ به بینیم کز ما بلندی کراست ✦ درین کار فیروزمندی کراست ✦ چون ازرق
درنگریست و آن تیغ در دست قاسمؑ بدید گفت ای قاسم من این تیغ را بهزار دینار خریده ام و بهزار دینار دیگرش بزهر
آب داده ام حالا بدست تو چگونه افتاده قاسم گفت این یادگار پسر تست میخواهم که ترا شربت این تیغ بچشانم و بلغز زندانت
در رسانم ای ازرق تو مرد سپاهی باشی همین که سوار میشوی تنگ اسپ را احتیاط نکنی تا بدین زودی سست شده و نزدیک
است که زین از پشت اسپ در گردد ازرق پشت خم کرد تا تنگ اسپ را نگاه کند که قاسم به تنگ نی در آمد و ضربتی زدش
برمیان چون خیار تر بدو نیم شد غریو از لشکر شام بر آمد فی الحال قاسم از مرکب فرو جسته بر اسپ او سوار شد و جنیبت امام حسینؑ
را لجام گرفته بلشکرگاه خود آورد و چون بنزدیک امام حسینؑ رسید از مرکب پیاده شده رکاب سعادت انتساب عم عالی جناب
خود را بوسه داد و گفت واعماه العطش العطش حقا که اگر یک شربت آب یابم و ما را ازین لشکر برآرم امام حسین فرمود
نزدیک است که از دست جدت شربت کوثر نوش کنی و این همه غمها و المها را بکلی فراموش کنی برو که مادرت در فراق تو میگرید
و می زارد و همه اوقات باه و ناله می گذارد و آتش هجرانت داغ بر سینه آن نامراد نهاده و دست شوق رخسار تابانت ابواب
حرمان بر روی آن دردمند کشاده **بیت** خرابیها است اندر جانش از دست فراق تو ✦ دلش پیوسته میسوزد زدرد
اشتیاق تو ✦ قاسم روی بخیمه که مادرش با عروس در آنجا بودند روان شد آواز مادر شنید که می گفت ای فرزند ارجمند و ای
آرام دل دردمند آخر کجائی و چرا دیدار عزیز بمانی نمائی **بیت** رفتی از دیده و من بیسر و پایم بی تو ✦ تو کجائی که ندانم که
کجایم بی تو ✦ عروس نیز مینالید و بصد زاری زار میگفت **بیت** برفت آن ماه ما را در دل از وی صد هوس مانده ✦ غم
هجران او با جان شیرین همنفس مانده ✦ قاسمؑ این صداها شنیده خروش بر کشید مادر و عروس خبر یافته از خیمه بیرون
دویدند و در دست و پای قاسمؑ غلطیدند قاسمؑ ایشان را دلداری می داد و به صبر و تحمل ارشاد مینمود و می گفت ای عزیزان
امروز روزیست که نسیم بهجت و سرور بر ریاض قلوب و صدور می وزد و شمیم فرح و مسرت بمشام ارواح ارباب مهر و محبت
نمی رسد چنین که چمن زندگانی شما را نضارت نمانده گلشن کامرانی من هم بیطراوت گشته است و چنانکه شما را طاقت
جدائی نیست از من هم قوت شکیبائی کناره بر جسته اما این دوری ضروری و اضطراری ست و این مفارقت از روی
بی اختیاری آب و گل را روی بمیدان است و جان و دل را توجه بجانب جانان **بیت** ما برفتیم و دل آواره در کویت بماند ✦
جان نماند از هجر و در دل حسرت رویت بماند ✦ و چون قاسمؑ عزم رفتن نمود مضمون این کلام جگرسوز و فحوای این سخن محنت
اندوز بر زبان بازماندگان از صحبت او جاری شد **بیت** دیده از بهر تو خونبار شد ای مردم چشم ✦ مردمی کن مشو از
دیدهٔ خونبار جدا ✦ اما قاسم بمیدان آمده چشمش بر علامت ابن زیاد افتاد که بر زبر سر عمر و سعد برداشته بودند عنان بدان

صوب معطوف گردانید و همت بر نگونساری آن علم معروف ساخت و بیکبار سوی بقلب سپاه نهاده چشم انسان علم بر نمیداشت
و میخواست که خود را بعلمدار رساند و علم را نگونسار گرداند پیادگان سر راه بروی گرفتند همین که بحرب پیادگان مشغول شد سواران
از گرد وی در آمدند و تیر و نیزه و گرز و شمشیر حوالهٔ وی کردند قاسمؑ در دریای حرب غوطه خورده قریب سی پیاده و پنجاه سوار را بیفگند
و صف سواران را بر درید و خواست که بیرون آید مرکبش را تیرباران کردند اسپ از پای در افتاد و شیث بن سعد نیزه
بر سینهٔ قاسمؑ زد که سر سنان از پشت مبارکش بیرون آمد و قاسمؑ دران حرب بیست و هفت زخم خورده بود و خون بسیار
از وی رفته از اسپ در گشت و گفت یا عماه ادرکنی آواز بگوش امام حسینؑ رسید مرکب در تاخت و صف و پیاده
و سوار را بر هم زده قاسمؑ را دید در میان خاک و خون غرق شده و شیث بر زبر سر وی ایستاده می خواست که سر مبارکش از
تن باز کند امام حسینؑ ضربتی برمیان وی زد که بدو نیم شد آنگاه قاسمؑ را در ربوده تا در خیمه آورد و هنوز رمقی در تن وی باقی
بود امام حسینؑ سرش در کنار گرفته بوسه بر رویش می نهاد و مادر و عروس آنجا ایستاده می گریستند قاسمؑ چشم باز کرده در ایشان
نگریست و تبسمی فرموده جان بجهان آفرین تسلیم کرد و خروش از بارگاه امام حسینؑ بر آمد مخدرات اهل بیت بناله
در آمدند مادر قاسمؑ می گفت ای مظلوم مادر دریغ از ماه رخسارت که بر شهپر شباب رشک آفتاب عالمتاب بود و پیش
از آنکه عرصهٔ جهان را باشعهٔ ظهور روشن سازد بمحاق فراق گرفتار گشت و افسوس که از چشمهٔ حیات فایض البرکات که منبع
رشحات جود و جلال بود قبل از آنکه متعطشان بوادی شوق را سیراب گرداند بخاشاک هلاک مکدر شد **بیت**
دریغا که پژمرده شد ناگهانی ✦ گل باغ دولت برور جوانی ✦ دیده باز کن ای قاسمؑ دختر عمت را بین حسرت نود اما دی

شهادت ابوبکر بن علی

در دولت بماند **بیت** بحسرت ازین جهان فانی ✦ ناخورده بری ز زندگانی رفتی ✦ دختر امام حسینؑ دست در خون وی
میمالید و بر سر و روی خود می کشید و بزبان حالش می گفت **قطعه** بیدلانی که یار شان بکشد ✦ سرخ روئی بخون یار کنند ✦
نو عروسان شوی کشته دلی ✦ سر و پا این چنین نگار کنند ✦ راوی گوید که بعد شهادت قاسمؑ ابوبکر بن علیؑ پیش امام حسینؑ
آمد و گفت ای برادر مرا دستوری ده تا کینهٔ خویشان ازین بدکیشان باز خواهم امام حسینؑ گفت آه شما یک یک میروید
مرا بکه می گذارید ابوبکر گفت ای برادر مدتیست که میخواهم که تحفه بخدمت آرم و ندانستم که چه تحفه لایق این حضرت باشد
امروز می بینم که هیچ هدیه لایق تر از جان نیست می خواهم که این تحفه نثار قدم ملازمان کنم **رباعی** امروز که یار من مرا مهمان است
بخشیدن جان و دل مرا پیمان است ✦ دل را خطری نیست سخن در جان است ✦ جان افشانم که روز جان افشانست
پس شاهزاده شرف اجازت ارزانی فرمود و ابوبکر بمیدان آمده طرید کرد و جولان نمود و بچوگان مبارزت گوی سر مبارزان
می ربود و رجزی که ترجمهٔ **بعضی** از ابیات آن نظم ابوالمفاخر این است ادا مینمود **غزل** شاه و برادر من است اختر
آسمان دین ✦ مهتر و بهتر زمان قبله و قدوهٔ زمین ✦ لالهٔ روضهٔ صفا گلبن باغ اصطفی ✦ چشم و چراغ مصطفی میر و امام راستین
گوهر کان اجتبی مهر سپهر اهتدی ✦ طره نشان طاوها چهره کشای یاوسین ✦ من ز برادری او خادم و چاکری دیم پیش
دو دیدهٔ شما خارجیان تیره دین ✦ تحفهٔ جان و دل بکف آمده ام بدرگهش ✦ دیده و رخ بر آستان تیغ و کفن در آستین ✦
امام حسینؑ او را بدعا و آفرین می نواخت و او مرکب تازی نژاد که در تندی برابر باد و سبق برق وی و در تیز روی پیک سبک

پای وهم را مانده کردی بیت بگرمی چو آتش بنرمی چو آب * گرو برده از آهوان در شتاب * بهر طرف می تاخت و رایت شجاعت بدست جرأت می افراخت و عرصهٔ میدان را از نامردان تهی میساخت تا وقتیکه نقد حیات بر سر بازار شهادت درباخت راوی گوید که ابوبکر را بیست و یک جا زخم رسید بود و آخر بزخم نیزه قدامه موصلی و گفته اند بزخم تیر عبد الله بن عقبه غنفری یا زجرین بدر نخعی بیت رخت ازین منزل فانی بربست * بطرب خانهٔ جاوید نشست * بعد از و عمر علی دستوری طلبیده بحرب در آمد بقوت مبارزت تا از سران معارک قتال برسر آمد و در رغر مناقب اهل بیت بالماس فصاحت می سفت و در رجزے مشتمل براین مضمون بزبان نیاز می گفت قطعه ما عافیت نثار رهٔ درد کرده ایم * جان را بمن یزید عدم فرد کرده ایم * زین بحر آب گون چو کسی آب خوش نخورد * دل را ز آب خورد جهان سرد کرده ایم * پس از محاربهٔ بسیار سبب غلبهٔ فجار و اشرار از عالم غدار رخت بربسته در روضهٔ رضای پروردگار قرار گرفت و بعضے گفته اند عمر علی در آن حرب حاضر نبوده و این قول نزد علمای نسب اصح است اما مشهور آنست که در آن روز به سعادت شهادت فایز گشته

و بعد از و عثمان علی باجازت سبط نبی وولی بیت تگاور را از پیش صف برانگیخت * ز لب مانند دریا گهر فرو ریخت * حربے مردانه در پیوست و دست مبارزان بشوکت مردانگی فرو بست و رجزی می خواند که سه بیت از ترجمهٔ آن این است نظم آمد عثمان بجنگ تیغ یمانی ز بین * خورده بقتل شما پیش برادر یمین * شامی مدبر چرا تیغ کشد بر حسین * نیست دلش را گویهٔ العاشقین * صبح شهادت دمید و وقت صبوح حسن است * مست شوم و میدم از قدح حور عین * بعد از حرب بیکران بزخم گران یزید اصبحی شمع حیات آن چراغ دودمان ولایت بباد اجل منطفی شد و آن گنج جواهر زواهر معالی بزیر خاک فوات مختفی گشت بیت رفت و کحل روشنی در چشم عالم بین نماند * برگ عیش و کامرانی در دل غمگین نماند *

از عقب او عون علی جوانی بود خوبصورت زیبا سیرت صافی نیت پاکیزه طویت نزد امام حسین آمد و گفت ای برادر امروز نیست که مباد ظلم کردن تاخیر و توقفی میرود و من در قتل اعادی تعجیل دارم اجازت فرما و همتی ارزانی دار امام حسین گفت ای برادر لشکر دشمن بسیار است و مخالف ما از سوار و پیاده بیشمار عون جواب داد که یابن رسول الله شیر را از هجوم روباه اندیشه در ضمیر نگنجد و شهباز را از بسیاری کبک ترسی روے نماید مثنوی بکوشم درین حرب مردانه وار * چه اندیشه از لشکر بیشمار * دل و دوست و بازو بکار آورم * جهان بر عدو تنگ و تار آورم * این بگفت و مرکب برانگیخت و بر قلب سپاه دشمن حمله کرد و در دریای هیجا به پشتی بازوی توانا غوطه خورد ابن الاحجار با دو هزار پیاده و سوار گرد او فرو گرفتند عون علی بشمشیر یلی صف آن قوم را از هم بدرانید و لشکر را از پیش خود برمانید و عنان بجانب امام حسین منعطف گردانید امام حسین برو آفرین گفت و فرمود که می بینم مجروح شده و زخمهای خود را به بند و زمانی بیاسای عون گفت ای برادر بزرگوار بهای جدت محمد مختار علیه الصلوات الملک الجبار که مرا از حرب باز مدار که از تشنگی بهلاکت نزدیکم و می بینم که ساقی کوثر جامی پر از شراب بهشت در دست دارد و بمن اشارت می کند و من زود تر می خواهم که خود را از تشنگی برهانم و بعد در حقیقت طریق شهادت که قافله سالار کاروان سعادت است جگر تشنه خود را بآب زلال فردوس رسانم پس امام حسین فرمود که اسپ او هم را که حضرت امیر در حال حیات تو حواله کرده بود بطرمای تا زین کنند و برگستوان بحریتی برافگنند و سوار شو عون بفرمود تا آن مرکب را مکمل کرده

بیاوردند و سوار شد و زره داودی پوشید و پیراهن سفید مصقول بر بالای زره در برافگند و تیغ یمانی حمایل کرده و نیزهٔ رومی کردوار بدست گرفته روی بمیدان نهاد از زبان زمان این صدا بعرصهٔ حرب گاه در افتاده بیت چه آفت است که باز این سوار پیدا شد * کدام سرو ز بالائی زین برون آمد * صالح بن سیار را که چشم بروی افتاد بلرزه در آمد و کینه دیرینهٔ او سمت تجدید یافت و سبب عداوت او آن بود که در زمان خلافت مرتضی علی او را مست بمحکمهٔ علیه الشان آوردند و امیر پسر خود عون را گفت که او را هشتاد تازیانه بزن تا از حق سبحانه مزد یابی عون او را بحسب شرع و بحکم پدر هشتاد تازیانه زده بود و کینه آن در سینهٔ او مخفی مانده تا درین وقت که عون بمیدان آمد صالح باطالع انجام بانتقام آن صورت تیغ از نیام کشیده و زبان به فحش و دشنام کشاده بر آمد عون از کلمات سفاهت آمیز او خشم گرفته بیک طعن نیزه از اسپش در گردانید برادرش بدر بن سیار برادر را در ان خواری افتاده دید بکینه او بر عون حمله کرد و در برابرش آمده خواست که زبان بفحش بکشاید که عون او را مجال نداد و نیزه بر دهنش زد که سر سان از قفاش نمودار شد عاقبت هزار سوار از میمنه و هزار از میسره بچپ و راست وی در آمدند و طعن و ضرب بروی روان کردند و آن سوار نامدار و نقد صاحب ذو الفقار بالیشان به نیرو در آمد و بر هر سو که حمله می کرد ما را از سوار و پیاده بر می آورد و تا زخم بسیار بروی زدند و بطعن نیزهٔ خالد بن طلحه از مرکب در او فتاد و گفت بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ وَعَلٰى مِلَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ یابن رسول الله بهوای تو در معرکهٔ دنیا آمدیم و در وفای تو بمیدان آخرت رفتیم بیت گر سرم خاک رفت بر در تو * باد جانا سعادت سر تو * آنگه برادر دیگر که جعفر بن علی گفتندی

از غم برادران سراسیمه گشته باجازت امام حسین روی بمیدان نهاد و داد مردانگی و جرأت و فرزانگی بداد و اندک زمانی را از همان شربتی که برادران عزیزش نوشیده بودند جرعهٔ بچشید و بیک چشم زدن در مقعد صدق بدیشان رسید عبد الله بن علی با دیدهٔ گریان و سینهٔ بریان پیش شاهزادهٔ دو جهان آمد و بزبان حال می گفت رباعی اے غمت اصل شادمانیها * وصل تو اصل کامرانیها * میردم کوههای غم بر دل * می برد از درست گرانیها * ای برادر طاقتم از فراق برادران طاق شده و تنم در میدان هجران پایمال خیل فراق گشته شرف اجازتم ارزانی دار امام حسین او را دستوری داد و عبد الله روی بمصاف جای نهاد و بعد از آنکه صد و هفتاد کس را در مهلکهٔ فوات افگنده بود بزخم هانی بن ثویب حضرمی از مرکب در افتاده توجه بدرجات جنات نمود بیت نجات یافت ازین واهمای رنج و عنا * نزول کرد بگلزار جنت المأوا *

آنا عباس بن علی علمدار امام حسین بود چون احوال برادران بران منوال مشاهده نمود سیل خون از دیدهٔ محنت دیده بگشود و می گفت بیت کایا برادران و عزیزان کجا شدند * در دشت کربلا همه از هم جدا شدند * پس علم برداشته پیش امام حسین آورد و بالاے سر مبارکش بر پای کرد و گفت ای برادر علمداری بالقیامت افتاد عنایتی نمای و اجازتی فرمای امام حسین بگریست و گفت ای برادر نشانهٔ لشکر من تو بودی همین که تو بروی جمعیتها بتفرقه مبدل می گردد عباس بگفت ای پسر رسول خدای جان من فدای تو باد دلم از دنیا به تنگ آمده و آئینهٔ سینه از غبار اغیار زنگ گرفته می خواهم که داد خویش ازین ستمگاران بستانم و به تیغ انتقام بعضے را دین مدبران کوفه و منکران شام بی جان گردانم امام حسین فرمود که چون مراد تو این است باید که بمیدان روی و اول برین قوم حجت گیری و آنچه گویم باایشان باز گوئی و اگر نشنوند پس از ان آغاز حرب کنی پس کلمهٔ چند باد به گفت

۱۴

واجازت داد عباس رض مبارز نامدار و شجاعی بغایت عالی مقدار بود جرات و قوت از حیدر کرار میراث داشت و پیوسته در معارک معالم رایت نصرت بر می افراشت درین محل بر مرکبی تیز پای آهن خای رعد صدای برق نمائی سوار شده با تیغ مصری و سپر کمی و خود رومی روی بمیدان نهاد **بیت** برقی گرفته در کف و ابری به پیش روی + ماهی نهاده بر سر و چرخی بزیر ران + روی هوا را از تراکم غبار چون شب تار گردانید و صحن زمین را از طریده جولان چون عرصهٔ گلستان منوّر و مزین ساخت و چون بمیان جنگ جای رسید عنان مرکب باز کشید و گفت ای قوم این سید و سرور و این فرزند ستوده پیغامبر صلی الله علیه وسلم می گوید که برادران و خویشان و یاران و هواداران مرا کشتید و خون پاک چندین بزرگان دین از صحابه و تابعین رضوان الله علیهم اجمعین بر خاک بلاک ریختید اکنون مارا چندان آب دهید که اطفال و عورات بنوشند تشنگی ایشان کمتر شود و مرا بگذارید که تا بر خیر حرم و باقی اطفال که مانده اند برگرفته بطرف روم یا به بلاد هند روم و جزیرهٔ عرب و ولایت حجاز با شما گذارم و شرطی کنم که من فردای قیامت بر شما خصمی نه کنم و حل شمار ابجدا حواله نمایم تا او هرچه خواهد کند چون عباس رض این پیغام جگر سوز ادا کرد غلغله از سپاه پسر زیاد بر آمد جمعی خاموش شدند قومی دشنام آغاز کردند و بعضی پشیمانی میخوردند و گروهی زار زاری گریستند اما شمر ذی الجوشن و شیث ربعی و حجر بن الابجار هر سه پیش آمدند و گفتند ای پسر ابوتراب با برادرت بگوی که اگر همه روی زمین آب فرو گیرد و در تصرف ما باشد یک قطره از آن بشما ندهیم مگر وقتی که بر یزید بیعت کنید و مطیع و منقاد پسر زیاد شوید عباس رض پریشان گشته بازگشت و نزدیک امام حسین رض آمد و آنچه شنوده بوده بود بنده وار عرض رسانید امام حسین رض سر مبارک پیش افگنده آب در دیده بگردانید که ناگاه از خیمه فریاد و فغان بر آمد و صدائے العطش العطش بمحیط آسمان رسید عباس رض خروش و زاری اهل بیت شنیده بی طاقت شد و مشکی و دو مطهره برگرفته نیزه در ربود و روی بآب فرات نهاد و گفت می روم تا آبی بروی کار بار آرم یا در دریاے خون غرقه گشته از تشنه بودن و تشنه دیدن و افغان تشنگان شنیدن باز رهم **رباعی** در بحر عمیق غوطه خواهم خوردن + یا غرقه شدن یا گهری آوردن + این کار مخاطره است خواهم کردن + یا روی بدین سرخ کنم یا گردن + راوی گوید چهار هزار مرد بر آب فرات موکل بودند و هزار پیاده و دو هزار سوار چون عباس رض روی بلب آب نهاد و این چهار هزار کس سر راه بروی گرفتند عباس رض گفت ای قوم شما مسلمانید یا کافر گفتند ما مسلمانیم عباس رض فرمود که در مسلمانی کجا روا باشد که سگ و خوک و دد و دام و چرنده و پرنده همه ازین آب می خورند و شما فرزندان مصطفی صلی الله علیه وسلم و جگر گوشگان فاطمهٔ زهرا را محروم میسازید و ازین آب منع می کنید از تشنگی قیامت اندیشه نمی نمائید و از خجالت و ندامت آن روز یاد نمی آرید و حالا شما اوقات بر لب فرات می گزرانید و از حال تشنگان صحرائے کربلا خبر ندارید **بیت** ترا که درد نباشد ز حال ما چه تفاوت + تو سوز سینه چه دانی که بر کنار فراتی + چون نگهبانان فرات این کلمات بشنیدند پانصد پیاده پیش آمد بر عباس رض حمله کردند عباس رض سپر در روی کشیده و نیزه بر گوش اسپ نهاده بر ایشان حمله کرد و هشتاد کس را از پای در آورد و باقی همه را بر گردانیده و متفرق ساخت تا رسیدن سواران اسپ خود را در آب افگند درین محل سواران در رسیده آهنگ حرب کردند عباس رض بانگ بر مرکب زده از آب آمد رجز خوانان بر ایشان حمله کرد از ترجمه رجز او این ابیات مشهور اند **غزل** عباس رض علی است شیر غازی + از بیشهٔ خسرو حجازی

آورده بزیر ران و در دست + آب یمنی و باد تازی + سری بازم مگر که یابم + نزدیک خدائے سرفرازی + بر آل نبی سپه کشیدن + کاری است که نیست کار بازی + غافل مشوید ازانکه نبود + بیهوده سخن بدین درازی + مردمان از خوف نیزه و بیم شمشیر او در رمیدند دیگر باره اسپ در آب راند بار دیگر هزار سوار برو حمله آوردند عباس رض نیزه در آب افگند و تیغ برکشیده از آب بیرون رانده حمله کرد بهر سوی که روی آوردی مردم برمیدندی تا دقتی لب آب از ایشان بستد پس فرود آمد و مشک پر آب کرده خواست که آب خورد آخر از تشنگی امام حسین رض و زنان و کودکان اهل بیت یاد کرد و آب ناچشیده سوار شد و مشک بر دوش راست کشید سوار و پیاده سر راه بروی گرفتند و او با ایشان حرب در پیوست ناگاه نوفل ابن ارزق بیخبر خود را بعباس رض رسانید و او با دیگری مشغول بود آن مدبر حربه حواله عباس رض کرد و دست راستش از بدن جدا شد عباس رض این رجز می خواند که یک بیتش این است **شعر** والله لو قطعتم یمینی + لاحمین صابرا عن دینی +

در ترجمه رجز این است **نظم**	اگر کاست دشمن من دست راست	زدین و ز مردیم چیزی نکاست	دلم تیغ و نیزه نترسم از مرگ هیچ
که بی آب برگشتن از من خطاست	اگر آب یابم وگرنه کنون	سرانده سر آب کردن رواست	پس عباس رض از روی مردانگی

مشک در دوش چپ کشید دست چپش نیز بینداختند مشک را بدندان در دوش کشید و بر کاب دشمن را از پهلوی خود دور می کرد ناگاه تیری بر مشک آمد و سوراخ شد و آبها بریخت زبان حال عباس رض می گفت آیا چه حکمت است که آبی بحلق ما تشنگان نمی رسد و منادی غیبی ندامی کرد که شربتهای بهشت برای شما آماده کرده اند حیف باشد که لب بدین آب ترکنید **نظم** بآب شور جهان ترکمن لب همت + که شربت تو مهیاست از شراب طهور + برین مضیق فنا دل منه که جای دگر + برای عشرت تو بر کشیده اند قصور پس عباس رض از آن دو زخم منکر از اسپ در افتاد و گفت یا اخاه ادرک اخاک ای برادر برادرت را دریاب آواز او بگوش امام حسین رض رسیده دانست که بنزدیک جد و پدر رفته است آهی از امام حسین رض بر آمد که زمین کربلا از هیبت آن بلرزه در آمد **قطعه** پیر گردون زین مصیبت جامهٔ جان چاک زد + خسرو انجم کلاه خسروی بر خاک زد + قامت گردون دوتا و چهرهٔ مه شد سیاه + برق این آتش مگر بر قبهٔ افلاک زد + در بیشتر تواریخ مذکور است که امام حسین رض بعد از شهادت عباس رض فرمود که الان انکسر ظهری این زمان پشت من بشکست وقلت حیلتی واندک شد چارهٔ من **بیت** برفت آن ماه و من بیچاره گشتم + دکوی خوش ولی آواره گشتم + راوی گوید که محمد انس در پیش شاهزاده ایستاده بود چون آواز عباس رض شنید دگر بار امام حسین رض مظلوم بدید پیاده روی بدان موضع نهاد که عباس افتاده بود چون بدانجا رسید او را دید میان خاک و خون جان داده و از زندان فنا روی بگلستان بقا آورده و خود را بروی او انداخت و شیون در گرفت جمعی سوار و پیاده که آنجا بودند یکبار بروی حمله کردند و ذره ذره گوشت اعضای او را بسرهای نیزه در ربودند **مصرع** او هم بشهیدان دگر ملحق شد + پس امام حسین رض ماند و سه پسر او علی اکبر رض و زین العابدین و علی اصغر و گویند او عبدالله نام داشت و بجهت آن کنیت امام حسین رض ابا عبدالله مقرر شده اما چون امام حسین رض دید که از یاران و برادران و خویشان کسی نماند سلاح بر خود راست کرد و خواست که بمیدان رود علی اکبر رض چون پدر را دید که قصد میدان دارد فراز آمد و در دست و پای وے افتاد و گفت ای پدر هرگز مباد که من بکروز و یک ساعت بی تو در جهان باشم روا مدار که مرا در میان ظالمان بگذاری چندان حرب خود را در توقف دار که من جان در قدمت بازم و دل پرخون خود

ذکر شهادت علی اکبر

را از غصهٔ این دونان بپردازم حرم امام حسین رض و خواهران و دخترانش از خیمها بیرون دویده در دست و پای علی اکبر افتادند و
در منع کردن او از محاربه داد مبالغه بدادند امام حسین رض نیز اجازت نمی فرمود و علی اکبر زاری و تضرع مینمود و سوگندهای عظیم بر پدر
می داد و قطرات اشک از چشمهٔ چشم می کشاد پس امام حسین رض از بسیاری ناله و زاری او بدست مبارک خود سلاح در وی
پوشانید و زره و جوشن بروی راست کرد و کمر ادیم که از آن حضرت امیر بود بر میان او بست و مغفر فولادی مرزو بر فرق مبارکش
نهاد و بر اسپ عقابش سوار گردانید مادر و خواهرانش از رکاب عنانش در آویختند و بجای آب خون از دیدها میریختند امام
حسین رض فرمود که دست از وی بدارید که عزیمت سفر آخرت دارد بیت آن مه بجانب سفر آهنگ می کند + صحرا و دشت
بر دل ما تنگ می کند + پس علی اکبر رض ایشان را وداع کرده روی بمصاف جلائے آورد و او جوانی بود هژده ساله بازوی چون
آفتاب و گیسوی چون مشکناب از روی خلق و خلق شبیه تر از وی برسول خدائے صلی الله علیه وسلم کس نبود چون بمیدان
رسید ساحت آن معرکه از شعاع رخسار وی منور شد لشکر عمر و سعد در جمال وی متحیر مانده از وی پرسیدند که این کیست
که تو ما را بحرب وی آورده رباعی این کیست سوار که بلای دل و دین ست + صد خانه بر انداخته در غارت زین است +
ماهی است درخشنده چو بر پشت سمند است + سرویست خرامنده چو بر روی زمین است + چون عمر و سعد در نگریست
و او را بر اسپ عقاب سوار دید گفت این پسر بزرگ حسین رض است که در شکل و شمائل بحضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
میماند و در روایتی آمده است که هرگاه شوق لقای سید عالم صلی الله علیه وسلم بر اهل مدینه غالب شدی بیامدندی و در روی
علی اکبر نظر کردندی و چون شوق استماع کلام سید انام علیه الصلوٰة والسلام بر ایشان غلبه کردی سخن شکر نثار شاهزاده
شنودندی جوانی با قامت چون سرو روان و طلعتی افروخته تر از گل ارغوان اسپ را در عرصهٔ میدان بجولان در آورده می
گفت شعر انا علی بن حسین بن علی + نحن بیت الله اولی بالنبی + از پنج بیت رجز یست که شاهزاده میخوانده از
غرجت شرف نسب خود خبری داده ابو المؤید آورده که علی اکبر بمعرکهٔ مبارزت جلوه کنان در آمد و حلقهٔ گیسوی مشکین بر روی رنگین
افگنده و آن شاهزاده چهار گیسو بافته نافهٔ مجعد معنبر مسلسل معطر داشته که دو از پیش و دو از پس می انداخته و زبان روزگار در وصف
آن شهسوار بدین ابیات نغمه می پرداخته رباعی خسرو امشتری غلام تو باد + توسن چرخ در لجام تو باد + سبز خنگ فلک مسخر
تست + ابلق روزگار رام تو باد + شاهزاده رجزی در مناقب خود و اهل بیت خود میخوانده که ترجمهٔ بعضی از آن در منظومات
نور الائمه خوارزمی برین منوال است نظم منم علی حسین رض علی که خسرو مهر + فراز تخت فلک کمترین غلام منست + من از نژاد
شهی ام که قدر او میگفت + که خطبهٔ شرف سروری بنام منست + عنان ز معرکهٔ خصم بر نخواهم تافت + چرا که توسن تند
سپهر رام منست راوی گوید که هر چند علی اکبر مبارز طلبید کسی در برابر او نیامد شاهزاده خود را بر لشکر خصم زده شور در میمنه و میسره و قلب و
جناح آن سپاه افگند و چندان مقاتله کرد که آن گروه انبوه از حرب او بستوه آمدند پس مراجعت نموده پیش پدر آمد و گفت وا ابتاه
ای پدر بزرگوار بجنی العطش مرا می کشد و هلاک می گرداند تشنگی و اثقلنی الحدید و گرانی سلاح درد و رنج می افگند مرا
آهن سلاح فهل الی شربة ماء من سبیل آیا بشربتی از آب هیچ راه توان برد برای حصول مقداری از آن هیچ چاره
توان کرد حقا که اگر قطرهٔ آب بحلق من رسیدی دمار از این قوم بر آوردمی امام حسین رض او را پیش طلبید و خاک از لب و دهان

او پاک کرده انگشتری رسول خدائے صلی الله علیه وسلم در دهان وی بنهاد تا بمکید اندکی تشنگی وی تسکین یافت دیگر بار روی بمیدان
آورده رجزی در صورت حال خود ادا کرد که ابو المفاخر ترجمهٔ آن آورده که غزل ساقی کوثر آب می خواهد + میر مجلس شراب
می خواهد + بچهٔ شیر در طریق خطر + راه آب از گلاب می خواهد + کیست آنکو ز فرط بی نمکی + دل زهرا کباب می خواهد + گیسوان
سیه سفید حسین رض + کیست کز خون خضاب می خواهد + مومنان در بهشت و منکر ما + سوی دوزخ شتاب می خواهد + درین نوبت
که شاهزاده مبارز طلبید عمر و سعد طارق بن شیث را گفت برو و کار پسر حسین رض بساز تا من حکومت رقه و موصل از پسر زیاد
برای تو بستانم طارق گفت می ترسم که فرزند رسول را بکشم و تو بدین وعده وفا نکنی عمر و سعد سوگند خورد که ازین قول بر نگردم
و اینک انگشتری من بستان و نگاه دار طارق انگشتری عمر و سعد را در انگشت کرد و به آرزوی حکومت رقه و موصل روی بحرب
علی اکبر رض نهاد با سلاح تمام بمیدان آمد و نیزه حوالهٔ علی رض اکبر کرد علی رض اکبر نیزهٔ او را رد کرده در آمد و نیزه بر سینهٔ وی زد که مقدار دو وجب
سنان از پشتش بیرون آمد و طارق از اسپ در گردید علی رض اکبر مرکب عقاب را بر وی راند تا همه اعضای او بسم مرکب ریزه ریزه
گشت پسر او عمر طارق بیرون آمد بقتل رسید پسر دیگرش طلحه بن طارق از غم پدر و برادر بسوخت و مرکب بر انگیخته چون شعلهٔ
آتش خود را بشاهزاده رسانید فی الحال وی گریبانش گرفته بطرف خود کشید تا از مرکبش در افگند علی رض اکبر دست فراز کرده
گردن او بگرفت و چنان بر پیچید که خورد بشکست و از زمینش در ربوده بر زمین زد که غریو از لشکر بر آمد نزدیک بود که مردم از هول و
هیبت و زور و شوکت شاهزاده متفرق شوند عمر و سعد بترسید و مصراع بن غالب را فرمود که برود این جوان هاشمی را دفع کن
مصراع در برابر آمد گرما گرم بر و نیزه حمله کرد علی اکبر شجاعت از جد و پدر خود میراث داشت نعره زد چنانچه همه سپاه از هول نعرهٔ
او بلرزیدند و بمصراع در آمد و به تیغ نیزهٔ او را قلم کرد مصراع خواست که شمشیر بر کشد که علی رض اکبر خدا را یاد کرد و برسول صلوات
فرستاد و تیغی زدش بر سر چنانچه تا بروی زین بدو نیم شد و دو پاره از مرکب در افتاد سپاه در خروش و ابن سعد محکم بن طفیل را با
ابن نوفل طلبید و هر یکی را هزار سوار داده بحرب علی رض اکبر فرستاد و ایشان از هر راه بر علی اکبر حمله کردند شاهزاده بیک حمله آن
دو هزار سوار را برداشته تا بقلب لشکر بدوانید مانند شیر گرسنه که در رمه افتد میزد و می کشت تا شور در لشکریان افتاد پس
بازگشته پیش پدر آمد و فریاد العطش بر آورد امام حسین رض فرمود که ای جان پدر غم مخور که دم بدم از حوض کوثر سیراب خواهی شد
علی اکبر رض بدین مژده دل شاد گشته باز گردید و بیکبار لشکر اشرار از یمین و یسار بر او حمله کردند و زخم بسیار بر او واقع شد آخر
بطعن نیزهٔ ابن نمیر و گویند بضرب تیغ منقذ بن مره عبدی از مرکب در افتاد و نعره زد که ای پدر این از پای در افتاده را دریاب
و دستگیر نظم برو گذار چو خاکم فتاده ام ای بخت + بدین طرف برسان تا ذین سوار مرا + نمی برم ز غم این بار جان برای خدا
خبر برید ز من یار غمگسار مرا + آواز و بگوش امام حسین رض رسید و در تاخت و او را از میان در ربوده بدر خیمه آورد و از مرکب فرود
آورده سرش در کنار گرفت و گفت ای فرزند ارجمند و ای آرام دل درد مند با مادر و پدر سخنی بگوی علی رض اکبر دیده باز کرد و سر خود
بر کنار پدر دید و خروش مادر و خواهران شنید گفت یا ابتاه می بینم که درهای آسمان کشاده است و حوران جامهای شربت
بر دست نهاده مرا اشارت می کنند که بیا این کلمه بگفت و ودیعت روح باز سپرد و خروش از حرم امام حسین رض و خواهران و دختران
انش بر آمد و امام حسین رض نیز بگریست و می گفت ای فرزند خود را در آن جهان بدیدی و نزدیک جد خود رسیدی شربتهاے

نوشیں بنوشیدی و خلعتہای بہشت بپوشیدی مارا درمیان اعادی بگذاشتی و خود راه جناب عدن صفتحة لهم الابواب
برداشتی **نظم** ای عزیز پدر کجا رفتی + وز کنار پدر کجا رفتی + برنخورده ز بوستان حیات + سوی کاشانهٔ بقا رفتی + نه کزین کلبهٔ
فنا رستی + بسرا پردهٔ بقا رفتی + مصطفےٰ جد تست می دانم + که بنزدیک مصطفےٰ رفتی + فرع زہرا و مرتضی بودی + سوی
زہرا و مرتضی رفتی + شہربانو گفت دریغ ازاں نہال چمن شادمانی که طراوت نوبہار جوانی او بصدمت باد خزاں اجل
پژمرده شد و افسوس ازاں جمال زیبا که ہنوز از حلوات حیات چاشنی ذوق نیافته چوں غنچه از شوکت خار فنا و فوات
در پرده شد **بیت** ماه نو را چه اتفاق افتاد + که چنیں زود در محاق افتاد + و در روایتی دیگر آمده است که دراں محل که علی اکبر بر تمام
لشکر حمله کرد او را درمیان گرفتند شاہزاده از نظر پدر غائب شد امام حسین رض از عقب وی درآمد تا تفحص احوال وی کند و نعره
می زد که یا علی یا علی ناگاه آواز علی اکبر برآمد که یَا أَبَتَاهُ أَدْرِكْنِي ای پدر مرا دریاب امام حسین رض مرکب ازانجانب راند و گفت
یا علی از طرف دیگر نعره برآمد که ادرکنی یا ابتاه دریاب مرا اے پدر امام حسین رض از عقب آواز رفت و او را ندید باز آواز داد که
یا علی جواب نیامد و سبب آن بود که منقذ بن نعمان زخمی بر فرق او زده بود بداں نزدیک شده که شاہزاده از مرکب افتد خود را
بمردی نگاه داشته و یال اسپ را گرفته عنان را باد گذاشته اسپ او را بجائے بیروں برد که بجانب لشکرگاه امام حسین رض بود
چون قدری راه برفت علی اکبر از اسپ در افتاد و اسپ روی بجانب میدان نہاد اما چوں امام حسین رض نعره زد و جواب
نشنید بی طاقت شد و صف لشکر را ازہم بدرید علی اکبر را ندید در صحن میدان نگاه کرد او را کشته نیز نیافت قضا را مرکب امام حسین رض
از حوالی لشکرگاه عمر و سعد روی بجانب بادیه نہاد و ہرچند امام حسین رض عنان او باز کشید اسپ تمکین نکرد تا مقداری راه از
میدان قتال و معرکهٔ جدال دور شد یا علی یا علی نعره میزد و در آرزوی فرزند پسندیده آب از دیدهٔ محنت دیده می بارید و بزبان
حال می گفت **بیت** ز فرقت تو دلی دارم و ہزاران درد + ز ہجر تو نفسی دارم و ہزاراں آه + ای فرزند دلبند تو
کجائی و چراغ نازنین خود به پدر سوخته جگر نمی نمائی ای پسر از جفای دشمن دل ریشم پر در دست آری ریش دل مرا نمک
ہجران درخور داست **بیت** من خود از آزار ایں سنگین دلاں + زار بودم گشتم اکنوں زار تر + در اثنای ایں حال نظر
امام حسین رض بر مرکب علی اکبر افتاد علی را ندید خواست که اسپ را بگیرد و اسپ رو بباد یه نہاد امام حسین رض پی اسپ را بر داشته
می رفت تا بموضعی رسید که اسپ ایستاده بود نگاه کرد علی اکبر را دید افتاده بود و چوں مرغ نیم بسمل می طپید و بخود در میان خاک و
خون می غلطید امام حسین رض فی الحال پیاده شد و پیش او نشست و دست بر پیشانی او نہاد علی اکبر چشم باز کرد جمال با کمال پدر
را دید گفت یا ابتاه می بینی امام حسین رض گفت چه چیز را بینم گفت ہله اے پدر درنگر و به بیں که جدم حضرت مصطفےٰ صلی الله
علیه وسلم دو قدح از شربت بہشت بر دست دارد و یکی بمن می دہد که بنوش و من می گویم ہر دو قدح بمن ده که بغایت تشنه
ام می فرماید که ای علی تو ایں یک قدح بنوش که آن دیگر را برائے پدرت آماده کرده ام که او نیز با لب تشنه و دل خسته
نیز د من خواہد آمد ایں بگفت و نقد جان بجانان تسلیم کرد امام حسین رض او را بر اسپ عقاب بسته تا در خیمه آورد و بانو و خواہر
انش خروش و زاری در گرفتند و برای وی مرثیہا می خواندند چنانچه قبل ازیں سمت ذکر یافت دریغا که ہلال نو گستر آسمان
ولایت که از افق امامت و ہدایت طلوع یافته بود ہنوز بر مدارج معارج کمال بدریت مرتقی و مشتعل ناگشته

۲۰

بحجاب غروب و نقاب افول محتجب و مختفی گشت و نہال طوبی مثال بوستان کرامت که بر کنار جویبار فتوت و شہادت نشو و نما پذیرفته
بود پیش از اظہار ازہار فضائل و اثمار معالی بصر صر ابل از پای درآمد **بیت** تا دامن آن تازه گل از دست برون شد + چوں
غنچه دلم ته بته آغشته بخون شد + سوزش ایں درد را غمزده داند که بواقعهٔ غم اندوز فرزندی دلبندی سوخته باشد و خراشش ایں زخم
را مصیبت رسیدهٔ شناسد که بحادثهٔ جگر سوزی مفارقت دلبندی ارجمندی مبتلا گشته بود **بیت** ہلاکِ جان من آن پیر داند +
که روزی از جوانی دور ماند است + القصه چوں امام حسین رض دید که از ہیچ طرف یاری و مددگاری روی نمی نماید و از ہیچ
جانب آواز غمگساری و ہواداری نمی آید مخدرات حجرات عصمت و طہارت خروش برآورده اند و فغان و شیون آغاز کرده فرمود
که ای پردگیان حرم نبوت و ای پرورش یافتگان در تتق عفت و فتوت خاموش باشید تا دشمناں شماتت نکنند و صبر و
شکیبائی را شعار و دثار خود سازید که در بلا جزع کردن موجب محرومی از ثواب است و ثواب صابران نزدیک حق سبحانه و
تعالیٰ بروں از سرحد حساب زبان نیاز فراق زدگان اہل بیت فحوای ایں سخن را ادا می کرد **فرد** دل ندارد طاقت یار فراق +
ایں دل است ای شاه سنگ خاره نیست + و ناطقهٔ حال شاہزاده در جواب میفرمود که راست می گوئید **فرد** صبر کر دل
در فراق چوں منی + سخت دشوار است لیکن چاره نیست + پس دختر خود سکینه را بنواخت و خواہران را گفت سکینهٔ من
امروز یتیم خواہد شد زنہار که بعد از من بانگ بروی نزنید و با وی بی التفاتی نکنید که دل یتیمان نازک باشد و پس از واقعهٔ من
موی برہنه نکنید و طپانچه بر چہره نزنید و روی و سینه نخراشید و جامه چاک نسازید که آنہا عادت اہل جاہلیت است اما از
گریه منع نمی کنم که شما غریباں و بی کسانید مظلوم و بیچاره شده و محروم و آواره گشته و با ایں ہمه بمصیبت من مبتلا خواہید شد و
بشہادت من سراسیمه و شیدا خواہید گشت و دریں محل زینب و ام کلثوم و شہربانو و سکینه بی طاقت شده گریه آغاز کردند
بروجہی که صومعه داران آسمان از آه و نالهٔ ایشاں بفریاد آمدند امام حسین رض ہمه ایشاں را تسلی داد و مرکب سوار شد و خواست
که بمیدان رود ناگاه خروش عظیم و غلغلهٔ بزرگ از خیمه بسمع مبارک وے رسید از سبب آن پرسید گفتند اے سید و سرور زمانه ستمگر
بر ما خواری می کند و علی اصغر از تشنگی زاری می کند شیر در پستان مادرش خشک شده و آن طفل شیرخواره بہلاکت نزدیک گشته
امام حسین رض فرمود که او را بنزدیک من آرید زینب او را برداشته پیش امام حسین رض آورد امام مظلوم او را فرا ستده در پیش قربوس زین
گرفت و نزدیک صف سپاه مخالفان رفته بر روی دست آورده آواز داد که ای قوم اگر بزعم شما من گناه کرده ام ایں طفل
باری ہیچ گناه ندارد و ویرا یک جرعهٔ آب دہید که از غایت تشنگی شیر در پستان مادرش نمانده آن جفاکاران سنگین دل گفتندی
محال است که بی حکم پسر زیاد یک قطره آب بتو و فرزندان تو دہیم و نامردی از قبیله ازد که او را حرمله بن کاہل گفتندی تیری در
کشیده بسوی امام حسین رض انداخت آن تیر بر حلق علی اصغر آمده گذاره کرده در بازوی امام حسین رض نشست امام حسین رض آن تیر را از
حلق آن معصوم زاده بی نظیر بیروں کشید و خونی که از حلق او می رفت بدامن پاک می کرد و نمی گذاشت که بر زمیں ریزد پس روی
بخیمه نہاده مادرش را طلبید و گفت بگیر ایں طفل شہید را که از حوض کوثرش سیراب گردانیدند شہربانو خروش برآورد و خواتین
اہل بیت فغاں برکشیدند و امام حسین رض نیز بر حال آن طفل مظلوم گریه می فرمود **نظم** تا جدا گشتی از کنار پدر + تیره شده بی
تو روزگار پدر + غمگسار پدر تو بودی و گشت + بی تو یاد تو غمگسار پدر + تو برفتی ز پیش من و ز تو + درد دل ماند

شہادت علی اصغر رض

یادگار پدر + شهربانو در فراق نور دیده مضمون این کلمات بر زبان میراند رباعی رفتی و سیر ندیده رخ تو دیده هنوز + گوش یک لحظه ز لبهای تو نشنیده هنوز + چید دست اجل ای غنچه نورسته ترا + گلی از شاخ امل دست تو ناچیده هنوز + والو المفاخر گفته رباعی ای دل و دیده روان پدر + بتو خرسند بود جان پدر + ای گل سرخ ناشگفته هنوز + زود رفتی ز بوستان پدر + راوی گوید که با علی اصغر هفتاد و دو تن بودند که شربت شهادت چشیدند و رخت زندگانی بدار الملک بقا کشیدند و با امام حسین رضی هیچ کس نماند غیر از امام زین العابدین و اهل بیت چون شاهزاده خود را تنها دید آه سوزناک از جگر گرم برکشید و از یتیمی فرزندان و غریبی و بیکسی ایشان براندیشید خود را از گریه نتوانست نگاه داشت غزل ای دریغا دیده انصاف اگر بینا بدی + سبط پیغمبر چرا در کربلا تنها بدی + بر غریبی حسین رضی دوردا و بگریستی + حضرت ختم النبیین گر دران صحرا بدی + کی توانستی کشیدن تیغ در رویش کسی + گر علی مرتضی رضی با ذو الفقار آنجا بدی + فاطمه رضی از حسرت و اندوه آن لب تشنگان + جامه بر تن چاک کردی گر دران غوغا بدی + گر حسن بودی دران صحرای پر کرب و بلا + از غم و سوز برادر واله و شیدا بدی + راوی گوید که با حضرت امام حسین رضی از مردان یک امام زین العابدین رضی ماند و بس و او نیز بیمار بود چون پدر را تنها دید از خیمه برون دوید و نیزه برداشت اما از غایت ضعف از پی می کشید و از رنجوری بدن مبارکش می لرزید با چنین حال روی بمیدان نهاد و چون چشم امام حسین رضی بر وی افتاد که بمصاف جای میرود در عقبش بتعجیل روان شد و گفت الله الله ای پسر باز گرد که نسل من بتو باقی می ماند و تو پدر ائمه اهل بیت خواهی بود و نسل تو تا قیامت منقطع نخواهد گشت و من ترا وصی خود ساخته عورات را بتو می گذارم و اماناتی که از جد و پدر مانده بتو می سپارم اول قرآن که کلام الهی و مجمع حقایق نامتناهی است دیگر مصحف فاطمه و جفر ابیض و جامع و جفر احمر و علم عافیت و مزبور و باقی علوم که غیر ائمه اهلبیت را بران اطلاع نیست پس امام زین العابدین رضی را بخیمه آورده و بنشاند و اما تها را بدو سپرده بتقوی و طلب رضای مولا وصیت کرد آنگه شهربانو را گفت جبه و سلاح مرا بیاور ع که دور جمله گذشت و نوبت ما + نور الائمه از زبان شاهزاده گفته نظم اینک آمد نوبت من الوداع + الوداع ای عترت من الوداع + دمبدم خواهید چون ابر بهار + گریه کرد از حسرت من الوداع زود دلهای شما خواهد شدن + سوزناک از فرقت من الوداع + پس قبای خز مصری در پوشید و عمامه رسول الله صلی الله علیه وسلم بر سر بست و سپر حمزه رضی سید الشهدا در پس پشت افگند و ذو الفقار شاه ولایت حمایل کرد و بر اسپ ذو الجناح سوار شد و آهنگ میدان نمود پرده نشینان جمله عصمت از پی روان و دوان شده گفتند ای شاه واویلاه ما را بکه میگذاری و این غریبان بیکس را بکدام کس می سپاری امام حسین رضی گفت باز گردید شما را بخدای سپردم و او وکیل من است در مهمات شما وَكَفىٰ بِاللهِ وَكِيلًا اما چون امام حسین رضی بمیدان رسید نیزه بر زمین استوار کرد و رجزی آغاز فرمود قریب به بیست بیت و از ان جمله پنج بیت بر سبیل تبرک آورده شد شعر خِيَرَةُ اللهِ مِنَ الْخَلْقِ اَبِي + ثُمَّ اُمِّي فَاَنَا ابْنُ الْخِيَرَتَيْنِ + فِضَّةٌ

له در لطائف الطوائف آورده است که در منزل ... مصحف فاطمه صحیفه ایست که ... از آسمان در صفت ... روایت ... مصحفی ... جعفر ... علیه الصلوه و السلام ...

... علم آن ... امیر المومنین علی ... نبوت ... اهل بیت ... السلطان ...

قَدْ خُلِقَتْ مِنْ ذَهَبٍ + فَاَنَا الْفِضَّةُ وَاَنَا ابْنُ الذَّهَبَيْنِ + فَاطِمَ الزَّهْرَاءِ اُمِّي وَاَبِي + وَارِثُ الرُّسُلِ اِمَامُ الثَّقَلَيْنِ + مَنْ لَهُ جَدٌّ كَجَدِّي فِي الْوَرىٰ + اَوْ كَشَيْخِي فَاَنَا ابْنُ الْعَالَمَيْنِ + ذَهَبٌ فِي ذَهَبٍ + وَلُجَيْنٌ فِي لُجَيْنٍ فِي لُجَيْنٍ + ترجمه مضمون این ابیات از کلام عزیزی آورده می شود غزل

آفتاب اوج عزت شمع جمع اصفیا است
مادرم خیر النسا فرزند خاص مصطفی
آنکه سبط مصطفی و نور چشم مرتضی است
حمزه سرخیل شهیدان باشدم عم پدر
بیوفائی و نفاق و حیله و جور و جفا است
دین زنان بهر هلاک من کمر بربسته اید
در قیامت حضرت حق حاکم ما و شما است

منقبتهای پدر گر بر شمارم دور نیست
بر کمال او کلام بضعة منی گوا است
هست عم جعفر رضی طیار کاندر باغ خلد
این چنین اصل و نسب در جمله عالم کرا است
جمله فرزندان و خویشان و عزیزان مرا
کشتن من در کدامین مذهب و ملت روا است

جد من خیر الوری فاضل ترین انبیا است
در درج لافتی بدر برج هل اتی است
و ز برادر گر بپرسی هست شاه دین حسن رضی
وانکه پرواز او تا آشیان کبریا است
ای ستمگاران سنگین دل که اخلاق شما
قتل کردید انچه آئین است این طغیان کرا است
تشنه لب قتند یاران و من از پی میروم

پس گفت ای قوم تیر سید از خدای که شب بر روز آورد و بمیراند و زنده گرداند روزی دهد جان ستاند اگر بدین خدای اقرار دارید و برسولش محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم که جد من است ایمان آورده اید بر من ستم مکنید و بیداد روا مدارید و براندیشید از آنکه فردا در عرصات قیامت جد و پدر و مادرم بر شما خصمی کنند و شما را از حوض کوثر آب ندهند اینک هفتاد و دو تن از برادران و برادرزادگان و اقربان و یاران و موالیان من بکشته اید حالا قصد جان من دارید اگر برای ملک است سر راه مرا بگذارید تا بروم یا بحبشه یا ترکستان روم و عیال مرا که از تشنگی جگر ایشان کباب است مقداری آب بچشانید تا من بر شما خصمی نکنم و اگر نه چنین کنید اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ وَرَضِيْنَا بِقَضَاءِ اللهِ مردمان شام که این سخن بشنیدند از معرکه برمیدند و کوفیان بگریستند و بنالیدند بختری بن ربیعه و شیث بن ربعی و شمر ذی الجوشن دیدند که کار از دست رفت و نزدیک شد که لشکر با مرای خود بحرب در آیند و برابر امام حسین رضی در آمده گفتند یا ابن ابی تراب قصه بر خود دراز مکن و این کبر از سر خود بنه و بیا تا ترا پیش پسر زیاد بریم تا بر یزید بیعت کنی و ازین مهلکه خلاص یابی و الا ترا برین وجه می داریم تا از تشنگی هلاک شوی امام حسین رضی سر مبارک در پیش انداخت و عمر سعد چون گریه لشکر و فغان ایشان دید بترسید و از قلب لشکر بیرون تاخت و بانگ بر پیادگان زد که مگذارید که پسر ابوتراب دیگر سخن گوید و زود تیر باران کنید بیکبار مقدار پانزده هزار کس تیرها بر کمان نهاده از شست رها کردند و قضا را یکی بر آنحضرت و مرکب وی نیامد تیر اندازان خطا کار منفعل گشته باز گشتند و امام حسین رضی بخیمه باز آمد نور الائمه از امام جار الله العلامه نقل می کند که دران وقت که امام حسین رضی در کربلا تنها مانده بود نظم ورای پرده نشینان و کودک بیمار + نمانده هیچکس دیگر از تبار حسین رضی + حسین رضی گریه کنان در وداع فرزندان + ستاده لشکر بیحد در انتظار حسین رضی + شاهزاده می خواست که حمله کند که ناگاه گردی و غباری پدید آمد چنانچه هیچکس هیچکس را نمی دید مقارن آنحال شخصی مهیب با شکلی عجیب بر کجی نشسته که سر و دستش بسر و دست اسپ می مانست و پایش مشابه پای شتر پیش امام حسین رضی آمده سلام کرد بدین عبارت اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلىٰ جَدِّكَ وَعَلىٰ اَبِيْكَ وَعَلىٰ اُمِّكَ امام حسین رضی جواب سلام او باز داد و گفت تو چه کسی ای نیک بخت که در چنین وقتی بر مظلومان بیچاره و غریبان آواره سلام می کنی گفت یا ابن رسول الله من مهتر پریانم و مولای سید آخر الزمان و چاکر شاه

مردانم مرا زعفر زاهدی گویند و لشکر من درین بیابان است پدت وقتی که بچاه بئر الالم در آمده دیوان را بضرب ذو الفقار
مسلمان ساخت پدر مرا بر ایشان مرتبهٔ امارت داد و بعد از وفات پدر من همه در فرمان من اند دستوری ده تا با لشکر خود
بیایم و دمار ازین قوم بر آرم **بیت** دوستان را شاد گردانم بتوفیق خدائے + دین ستمگاران سرکش را در اندازم ز پای + امام
حسین رض گفت ای زعفر خدایت به نیکوئی مزد دهاد شما را دستور قتل آدمیان نیست از انکه شما جسم لطیف اید ایشان شما را نه بینند و شما
ایشان را به بینید و بخشید این ظلم باشد اما آنکه ملائکه در حرب بدر و حنین نزدیک جدم آمده بر کفار حرب کردند آن بحکم خدای بود تو
باز گرد و با منزل خود معاودت کن زعفر گفت ای سید و سرور ما خود را بصورت آدمیان بدیشان نمائیم و حرب کنیم اگر
از قوم ما هم بکشند شهید راه تو باشیم امام حسین رض گفت جَزَاكَ اللّٰهُ خَيْرًا یا زعفر دلم از زندگانی دنیا سیر شده و در عَلم المنایا دیده
ام که من امروز بلقای پروردگار خود خواهم رسید تو برای خاطر من باز گرد و متعرض این قوم مشو زعفر باز گشت و فی الحال آل غبار
فرو نشست اما چون امام حسین رض دید که اهل عناد را انکار و جدال می افزاید و از خصومت و عداوت تنزل نمی نمایند دیگر باره روی
بمیدان نهاده مبارز طلبید تمیم بن قحطبه که یکی از امرای شام بود مردی نامدار و در میان قوم خود عالی مقدار پیش امام حسین رض
باز آمد و گفت ای پسر علی تا کی خصومت کنی فرزندانت زهر هلاک نوشیدند اقربا و چاکرانت لباس فنا و فوات پوشیدند
هنوز جنگ می کنی و یک تن تنها با بیست هزار کس تیغ می زنی امام حسین رض فرمود که ای شامی من بجنگ شما آمده ام یا شما بجنگ
من آمده اید من سر راه شما گرفته ام یا شما سر راه بر من گرفتید برادران و فرزندان مرا بقتل رسانیدید اکنون میان من و شما جز
شمشیر چه تواند بود بسیار مگو و بیا تا چه داری این بگفت و از روی مردانگی ع یکی نعرهٔ از جگر بر کشید + که زهرهٔ برخی از لشکریان آب
گشت تمیم سراسیمه شد و دستش از کار فرو ماند شاهزاده تیغی زدش بر گردن که سرش پنجاه قدم دور افتاد پس حمله کرد و سپاه دشمن از
ضرب تیغ او ترسان شده یکبار در رمیدند و یزید ابطحی بانگ بر لشکر زد که ای بی حمیتان همه در ماندهٔ یک تن شده اید به بینید که من با وی
چون میسازم پس سلاح بر خود راست کرده پیش امام حسین رض باز آمد او بمبارزت در همه شام و عراق مشهور بود و بجرأت و شجاعت
در ولایت مصر و روم معروف و مذکور سپاه عمرو سعد چون او را در مقابله امام حسین رض دیدند از شادی نعره بر کشیدند و اطفال و عورات
اهل بیت ازین معنی واقف شده بترسیدند امام حسین رض بانگ بر ابطحی زد که مگر مرا نمی شناسی که چنین گستاخانه پیش من می آئی
ابطحی جواب نداد و تیغ حوالهٔ امام حسین رض کرد شاهزاده پیش دستی نموده تیغی بر کمرش زد که چون خیار تر بدو نیم شد پس آهنگ
لب آب کرد که بسیار تشنه بود شمر بانگ بر لشکر زد که زنهار مگذارید که حسین رض آب خورد که اگر یک شربت آب بیاشامد یکی را از
ما زنده نگذارد و پس لشکر غلبه کردند و میان امام حسین رض و آب فرات حایل گشتند امام حسین رض با تیغی کشیده مرکب ذو الجناح را
برانگیخت و عزیزی در صفت اسپ و تیغ شاهزاده فرمود **نظم**

تیغ گوهردار ادا الحق زنیکو گوهری

آتش همرنگ آب و آب رنگ آتشین
کرده از خون دلیران وصف میدان جنگ
خود سر کوچک ها لاغر میان فربه سرین
اینت مرکب اینت راکب اینت تیغ و اینت مرد

گوهر او تابناک و آتش او آبناک
نعل خارا کوب اسپش خاک را با خون عجین
شیر صولت پیل پیکر کوه کن دریا گذار
ای سزای آفرین بر جان پاکت آفرین

آب آتش گشته یکجا هم قران و همقرین
تیز تگ چابک عنان پولاد سم خارا شگاف
رعد هیبت برق سرعت باد جنبش تیز بین

امام حسین رض اینچنین مرکبی برانگیخت و بچناں

تیغی سر باغیان چون برگ رزان بر زمین میریخت تا سه صف لشکر را بر درید و راه بر خود گشاده ساخته بلب آب رسیده همین که
اسپ در جوی فرات راند و کفی آب بر گرفته خواست که بیاشامد یکی آواز داد که ای حسین رض آب می خوری و لشکر در خیمه عورات
افتاده غارت می کنند امام حسین رض را غیرت آمده آب را بریخت و چون باد بدر خیمه راند کس را ندید دانست که این سخن را بمکر و غدر
گفته بوده اند اما حکم دوست چنان بود که امام حسین رض آن شربت را زه را بشراب بهشت کشاید آورده اند که امام حسین رض از لب آب
تا بخیمه رسیدن چهار صد کس را بیفگنده بود و چون بخیمه رسید فرود آمده قدم در سراپرده نهاد مخدرات اهلبیت همه بخدمت او حاضر
شدند فرمود که ای پرده گیان حرم چادرها بر سر کنید و میانها استوار بر بندید و مصیبت مرا آماده باشید اما جامه مدرید و فزع منمائید و
یتیمان مرا نیکو دارید پس امام زین العابدین رض را در بر گرفت و روی او را بوسه داد و گفت **نظم** بیا جانان و داعم کن ابانی آتشم بنشان +
که تیغ از استخوان بگذشت و آب از فرق و کار از جان + بیا زان پیش کز حلقم بریزد شمر ناکس خون + شود مرغ دل پاکم ز تاب کربلا
بریان + کنارم گیر کز تو بیت شود جان حزین خرم + سخن گو تا ز گفتارت دل غمگین شود شادان + ای پسر چون بمدینه رسی دوستان را
سلام من برسان و بگو پدرم حسین رض گفت که هر گاه برنج غربت مبتلا شوید از غریبی من یاد آرید و چون کشته به بینید از حلق بناحق
بریدهٔ من فراموش مکنید و چون آب خوش خورید از لب تشنه و جگر تفتیدهٔ من براندیشید **غزل** ای همدمان مشفق وی دوستان من +
یاد آورید واقعهٔ داستان من + در جوی دیده چشمهٔ خونین روا کنید + از بهر آب دادن سرو روان من + زد آسمان عمامهٔ خورشید بر زمین +
آندم که غرقه گشت بخون طیلسان من + پژمرده شد ز غم گل صد برگ آفتاب + تا دید غرق خون رخ چون ارغوان من + آب
فرات کف بسر و بسر بسنگ زد + وقتیکه تشنه شد لب شکر فشان من + گوئید چون بتعزیت من که میرسد + صد گونه فیض جان شما
راز جان من + شهربانو پیش آمد که ای سید و سرور من درین ملک غریبم و غمخوار و غمگساری ندارم خواهران و دختران تو اولاد حضرت
رسالت اند صلی الله علیه وسلم کسی را بر ایشان دستی نباشد و طریقهٔ حرمت ایشان نگاه دارند اما من دختر یزدجردم و شهریارم و غیر از تو
کسے ندارم مبادا که دشمنان بعد از تو قصد من کنند و حرمت حرم محترم تو نگاه ندارند امام حسین رض گفت ای شهربانو غم مخور که کسی را بر تو
دست نباشد و همیشه مکرم و محترم خواهی بود در روایتی آنست که امام حسین رض فرمود که در آن ساعت که مرا از پشت مرکب در اندازند
مرکب نزد شما خواهد آمد تو بر نشین و عنان بدو سپار که او ترا از میان قوم بیرون برده بجای که خدائے خواهد برساند اما اصح آنست که شهربانو
همراه اهلبیت بشام رفته القصه امام حسین رض یک یک را از اولاد وداع کرده سوار شد و آن وداع آخرین و دیدار بازپسین بود و پس
دیگر باره سوار شد و بزبان حال میگفت **غزل** لاابالی وار دستی بر جهان خواهم فشاند + هرچه دامن گیرم دامن از آن خواهم فشاند +
دامن آخر زمان دارد غبار حادثه + آستین بر دامن آخر زمان خواهم فشاند + پای غیرت بر سر کون و مکان خواهم نهاد + دست همت
بر رخ جان و جهان خواهم فشاند + از سر صدق و صفا چون صبحدم خواهم زدن + وندر آن دم در هوای دوست جان خواهم فشاند +
راوی گوید که چون شاهزاده روی بمیدان نهاده مبارز جست عمر و سعد گفت ای قوم بدانید که یک یک حریف او نیستید
و او حالا تشنه است و بهلاکت نزدیک شده یکبار بروی حمله کنید لشکر از جای بجنبیدند و امام حسین رض را در میان گرفتند و آن سرور شهدا
چون شیر غران با تیغ بران در میان ایشان افتاده ارکان زمین را بصدای رعد آسای اَنَا ابْنُ رَسُوْلِ اللّٰهِ در تزلزل می
در آورد و شعاع تیغ برق نمای صاعقه فزایش چشم اهل خصم را خیره و رخسار امیدش را تیره می کرد و غباری که میان

زمین و آسمان برخاسته بود بیاران خون فرو می نشاند و نزاعی که جان ناپاک مخالف را با بدن تیره اش واقع شده بود بحکم شمشیر قاطع
فیصل می داد و از زبان حالش گوش هوش اهل بیت که نظارهٔ حرب او می کردند مضمون این قضیه و فحوای این نکته میشنودند
بیت الوداع ای جان که جان خواهم فشاند + دست همت بر جهان خواهم فشاند + و در بعضی روایات هست که بار دیگر
شاهزاده خود را بلب آب رسانید و کفی آب برداشته خواست که بیاشامد از تشنگی اطفال و عورات یاد اندیشید و آن آب را بریخت و
نقلی هست که کف آب پیش دهن آورده هنوز قطرهٔ بحلق مبارکش نارسیده حصین بن نمیر تیری بر دهن مبارک او زد و آن آب نصیب او
نشد اما دهان آنحضرت زمان پرخون میشد و بیرون می افگند دشمنان حمله می آوردند و تن نازنین شاهزاده را مجروح می کردند از بسیاری
زخم شاهزاده دست از حرب بداشت و مرکب نیز از کار مانده همانجا که رسیده بود عنان مرکب باز کشید عمرو سعد درین حال که شاهزاده
را ضعیف حال دید آهنگ وی کرد امام حسین رض گفت که تو خود می خواهی که مرا بقتل رسانی عمرو سعد شرم داشته عنان اسپ باز کشید
و از آنجا باز گشت اما شمر پیادگان را گفت گرد وی بگیرید همین که پیادگان حوالی امام حسین رض فرو گرفتند شمشیر حوالهٔ ایشان کرد همه
منهزم شدند شمر خجل زده شد و با طایفه از آن سنگین دلان قصد کرده پیش امام حسین رض راندند و بعضی لشکریان خواستند که بخیمها در آمده
غارت کنند امام حسین رض آواز داد که ای آل ابوسفیان اگرچه شما را دین نیست از عار نیز نمی اندیشید که تعرض حرم من می کنید شمر
گفت ای حسین رض مقصود تو چیست فرمود اگر غرض شما قتل من است اینک من اینجا ایستاده ام و با شما جنگ میکنم تمنای من آنست که
قصد حرم من نکنند تا من زنده ام شمر گفت ای پسر فاطمه این التماس باجابت مقرون است و آن جماعت را که بجانب خیام
توجه کرده بودند باز گردانید و گفت از تعرض اهل خیمه چه حاصل مقصود ما قتل امام حسین رض است اگر کاری می کنید اینجا سعی کنید و
گرد او آغاز جنگ کردند امام حسین رض همچنان ایستاده بود و در ایشان می نگریست و می گفت عجب حالتی که چندانچه نگاه می کنم یاری و
هواداری نمی بینم و هر چند نظر بر می گمارم مهربانی و غمگساری نمی یابم نظم هر که می نگرم ز من نمی کند سوی من + میان این همه بیگانه
آشنائی نیست + کجا روم چکنم و چگونه گیرم پیش + درین میان بیابان که ره بجای نیست + راوی گوید که زچندین سوار و پیاده
که بحضرت شاهزاده حمله کردند نزدیک وی رسید و یکی از ترس قدم پیش نمی توانست نهاد و از هیبت امام حسین رض چشم توانستند
کشاد و آخر عزم تیر باران کردند امام حسین رض از مرکب فرود آمد تا زخمی بدان اسپ نرسد که یادگار جد و پدر وی بود لشکریان که
وی را پیاده دیدند دلیر شده آهنگ وی کردند تا مردی تیری بر پیشانی نورانی آنحضرت زد امام حسین رض تیر را بیرون کشید از
موضع جراحت خون مانند آب جوی روان شد آن سرور دست مبارک بران زخم می نهاد و چون پرخون میشد بر سر و روی خود
میمالید و میفرمود که بدین هیأت با جد خود محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم ملاقات خواهم کرد و حال کشندگان خود باز خواهم گفت
راوی گوید هفتاد و دو زخم نیزه و تیر و تیغ بروی زده بودند و درینحال شاهزاده روی بقبله نشسته بود و سر او بحضرت کبریا پیوسته
یک یک و دو دو بقصد قتل او پیش می آمدند و چون نظر ایشان بروی می افتاد شرم می داشتند فی الحال باز گشته می گفتند
ما نمی خواهیم که فردای قیامت این خون در گردن ما باشد و ما را بدین مواخذه نمایند بیت سهل کاری نیست خون آل
احمد ریختن + خاک غم بر فرق فرزند محمد بیختن + اما شمر چون دید که لشکریان در قتل امام حسین رض تعلل مینمایند بانگ بر ایشان
زد که این همه توقف و تاخیر چیست زرعه بن شریک در آمد و زخمی بر دست آنحضرت زد و دو تن دیگر بقصد آن

سرور کمر بستند و نزدیک وی آمدند و هیچ کدام را یارای آن نبود که پیش آید سنان بن انس نیزه بر پشت شاهزاده زد چنانچه بیفتاد
خولی بن یزید اصبحی از اسپ فرود آمد که سر مبارک آنحضرت را از بدن جدا کند دستش در لرزه آمد برادرش شبل بن یزید متصدی
آن امر قبیح شد امام اسمعیل بخاری آورده که در وقتیکه شاهزاده افتاده بود یکی بیامد که کار وی تمام کند امام حسین رض در وی نگریست
و گفت برو که کشندهٔ من نه توئی و مرا دریغ می آید که تو بآتش دوزخ گرفتار شوی آن مرد گریان شد و گفت یا ابن رسول الله
تو بدین حال رسیده و هنوز غم ما میخوری و نمی خواهی که بآتش دوزخ بسوزیم پس آن تیغ که جهت کشتن امام حسین رض کشیده بود و دست
بجنبانید و دوان دوان پیش عمرو سعد رفت عمرو سعد پرسید که بچه کار آمدی کار امام حسین رض را بساختی گفت نی آمده ام که کار ترا بسازم
و تیغ حوالهٔ عمرو سعد کرد نوکران وی از گرد آن مرد در آمدند و زخم ها بروی زدند وی بجانب امام حسین رض کرد و گفت یا ابن رسول الله
گواه باش که بر سر کوی محبت تو مرا شهید می کنند فردا مرا باز جوئی و با شهیدان لشکر خود به بهشت بری امام حسین رض از آنجا آواز داد که خوش
دل باش که چنین خواهم کرد فرد چون بر سر کوی مهر من کشته شوی + از عهدهٔ خون بها برون آیم من + و در روایتی هست که چون
امام حسین رض بر زمین کربلا افتاد زمین بلرزه در آمد و غریو از آسمان ها برآمد هر کس از آن لشکر پیاده شده تیغها بر کشیدند و بیامدند و
هر یک از ایشان را مدعا آن بود که سر شاهزاده را پیشتر ببرد و صله و خلعت بستاند هر کدام که پیش می آمدند امام حسین رض چشم باز میکرد
و در روی می نگریست شرم داشته باز می گشت و دو کس ماندند سنان بن انس و شمر ذی الجوشن سنان خواست که پیش رود شمر
پیش دستی کرده بیامد و بر سینهٔ آنحضرت نشست امام حسین رض دیده باز کرد و گفت تو چه کسی گفت منم شمر ذی الجوشن امام حسین رض فرمود که امن
زره از روی خود بردار همین که روی خود را برهنه کرد امام حسین رض دید که دندان های او چون دندان خوک از دهانش بدر آمده گفت باری
این یک نشانی راست است آنگه فرمود که سینه برهنه کن چون جامه برداشت دید که بر سینه داغ برص دارد گفت این نشانهٔ
دیگر صَدَقَ جَدِّی رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ امشب رسول خدای را صلوات الله و سلامه علیه
در خواب دیدم که گفت فردا نماز پیشین نزدیک من خواهی آمد و کشندهٔ تو بدین شکل کسی خواهد بود آن نشانها که بمن نموده اند همه
تو موجود است کار را باش ای شمر میدانی که امروز چه روز است گفت می دانم روز جمعه است و روز عاشورا گفت می شناسی
که این ساعت چه ساعت است گفت آری وقت خطبه خواندن و نماز جمعه گذاردن است گفت درین ساعت خطیبان
امت جدم بر بالای منبر خطبه می خوانند و نعت جد بزرگوارم می گویند و تو با من این معامله می کنی ای شمر حضرت رسول صلی الله
علیه وسلم روی بر سینه من نهاده و تو بر آنجا نشسته و بوسه بر حلق من داده و تو تیغ بر آن میرانی و من می نگرم ذبح زکریا پیغامبر
علیه السلام بر دست راست خود می بینم و ذبح یحیی معصوم مظلوم را بر جانب چپ خود مشاهده می کنم ای شمر از سینهٔ من
برخیز که وقت نماز است تا من روی بقبله آورم و نشسته نماز در پیوندم و چون مرا از پدر میراث است که در نماز زخم خوریم
آن زمان که من در نماز باشم هر چه خواهی بکن شمر از سینهٔ آن سید برخاست و شاهزاده آن مقدار طاقت داشت که روی بقبله
آورده بنماز مشغول شد چون سر بسجده نهاد شمر صبر نکرد که امام مظلوم نماز را تمام کند و هم در سجده آنحضرت را شربت
شهادت چشانید اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ ط درین حال غلغله در صوامع ملکوت افتاد و ولوله از اهل حظایر جبروت
بر آمد آفتاب عالم افروز از تاب باز ایستاد و ماه جهان آرای در چاه محاق افتاد زهره برای ذل زهرا دست از طرب باز

داشت کیوان بر بالای هفتم آسمان باتفاق مصیبت زدگان لوای تعزیت برافراشت فرشتگان در جوف هوا ناله برداشتند جنیان از نواحی کربلا بنوحه در آمدند آسمان دامن از خون پر گردانید زمین از غضب الهی بر خود بلرزید مرغان هوا از آشیانها متفرق شده نعرهٔ غراب البین برکشیدند ماهیان دریا از آب بیرون آمده بر خاک خواری طپیدند دریا ها موج حسرت باوج فلک رسانیدند کوهها بصداهای درد آمیز و نواهای محنت انگیز بنالیدند آواز گریه از جوانب اطراف برخاست و کسی نمی دانست که آن فغان کیست و آن تعزیت کجاست **غزل** اندرین غم نه همین ارض و سما بگریستند + کاهل عالم از ثریا تا ثری بگریستند + آفتاب و ماه عرش و کرسی و لوح و قلم + در غم شاه شهید کربلا بگریستند + در هوای آن لب محروم از آب فرات + ماهی اندر آب و مرغان در هوا بگریستند + اولیا گشتند بهر مرتضی زاری کنان + انبیا بر اتفاق مصطفی بگریستند + در قصور جنت الفردوس حوران سربسر + از برای خاطر خیر النسا بگریستند + دل پیردان احمد مختار علیه الصلوات الملک الجبار از وقوع این حادثهٔ هایله در مقام تحیر دایره وار سرگردان است و جان هواداران اهلبیت اطهار از حدوث این واقعهٔ نازله در مجلس تفکر چون نقطه مرکز پای بند احزان هرگاه که شعلهٔ این حکایت در کانون سینه برمی افروز دل محزونان را کباب میسازد و جگر پر خون را می سوزد **قطعه** بر فلک دوش از خروش من دل اختر بسوخت + شعلهٔ آهم چو پروانه ملک را پر بسوخت + زاهد از سوز غمش لب خشک و صوفی دیده تر + آه ازین آتش که چون زد شعله خشک و تر بسوخت + احمد اعثم کوفی رحمه الله در تاریخ خود نقل کرده که مقارن قتل امام حسین رض غبار سرخ پدید آمده جهان تاریک شد چنانچه مردم یکدیگر را نمی دیدند گمان بردند که مقدمهٔ عذاب خداوند تعالی است اما بعد از ساعتی غبار مرتفع گشته عالم منجلی شد و اسپ امام حسین رض بعد از قتل وی میدان بهر جانب دیدن گرفت و بعد از لحظه آمده موی پیشانی خود را بخون آنجناب خضاب ساخته و آب از دیده هارون کرده روی بخیمهٔ امام حسین رض نهاد اما چون اهالی حرم شاهزاده اسپ را دیدند که بار زین خون آلود می آید و سوار پیدا نیست فریاد از نهاد ایشان بر آمد و مرکب را مخاطب ساخته می گفتند ای ذو الجناح شاهزاده را چه کردی و چنانچه بروی چرا باز نیاوردی دولت داد که او را در میان دشمنان بگذاشتی و بی او راه بسوی لشکرگاه او بردی **نظم** چه کردی خداوند اسلام را + چه کردی شهنشاه ایام را + چه خاک است ای اسپ بر روی تو + ز خون که سرخ است این موی تو + ایشان نوحها می کردند و ذو الجناح سر در پیش افگنده قطرهای آب از چشم می بارید و روی خود را در پای امام زین العابدین رح می مالید ابو المؤید خوارزمی آورده که آن اسپ چندان سر بر زمین زد که نفسش انقطاع یافت و ابو المفاخر گفته که بجانب بادیه فرو رفت و کسی دیگر ازو نشان نداد اما بعد از قتل آنحضرت رض شمر مردود با جمعی مطرود رو بخیمها نهاد و هر متاعی که دیدند بغارت و تاراج برده گرد عورات بگردیدند و شمر چون بخیمهٔ که امام زین العابدین رح تکیه داشت در آمد شمشیر برکشیده خواست که او را بقتل رساند حمید بن مسلم گفت سبحان الله از سر کشتن این کودک بیمار درگذر و بعضی گفته اند عمر و سعد هر دو دست شمر را گرفته گفت از خدای نمی ترسی و شرم نمی داری که قتل این جوان بیگناه که در دام مرض اسیر است و از قتل پدر و برادران و عمان با ناله و نفیر اقدام می نمائی شمر بسبب مبالغه پسر سعد ازان فعل شنیع ممتنع شد باسرهای شهدا جماعت نساء حرم کوفه نمودند و باقی این سخن در باب دهم بین الاجمال والتفصیل گفته آید در رود فصل والله اعلم بالفرع والاصل

باب دهم در وقایعی که اهل بیت را بعد از حرب کربلا واقع شده و

فصل اوّل

در وقایعی که بعد از حرب کربلا مر اهل بیت را واقع شده بباید **فصل اوّل** عقوبات مخالفان که مباشر آن حرب بوده اند دانست که در هیچ وقتی از اوقات روزگار دل آشوب تر از واقعهٔ شهدای اهل بیت قضیه نبوده و هیچ زمانی از ازمنهٔ قرون و اعصار پر سوز تر از حادثهٔ کربلا صورتی روی نموده و بواسطهٔ غرابت اینحال است که از روز شهادت امام حسین رض تا تاریخ تالیف این کتاب که هشتصد و چهل و هفت سال است هرگاه که ماه محرم نو شود رقم تجدید این ماتم بر صفحات قلوب اهل اسلام و هواداران اهلبیت سید انام علیه الصلوة والسلام کشیده می گردد و از زبان هاتف غیبی و اندای عالم لاریبی نسبت با مصیبت داران اهلبیت این ندا شنیده می شود **غزل**

از پی آن تشنه لب خاک ریزید آب چشم
می سزد گر چون سحاب این دیده خونباران کنید
در چمن چو بوی گل بینید از شوق رخش
یاد آن جعد سیاه و موی مشک افشان کنید
کای عزیزان در غم [illegible] افغان کنید
درمیان گریه یاد آن لب خندان کنید
نخل قدش را ز جوی دیده ها آبی دهید
بادل پر درد همچو بلبلان افغان کنید
سینه را از سوز شاه کربلا بریان کنید
چون ز خاک و خون او یاد آورید ای دوستان
اندران ساعت که گشت گلشن و بستان کنید
گر رسد از سنبل سیراب بوی در مشام

بزرگی فرموده که ماه محرم ماه محترم بود و حسین علی شاه محتشم آن معاندان جاهل و متکبران سنگین دل نه حرمت ماه بجای آوردند و نه حشمت شاه نگاه داشتند ماه محرم یکی از ماههای حرام در روز عاشورا روز با احترام و یوم الجمعه سید ایام و وقت نماز آدینه محل اجابت دعا و روا شدن مدعا و مرام در چنین ماهی قصد چنان شاهی کردند و در عاشور شور اشور را از اهل بیت بر آوردند و در چنان روزی رخسار چنان دلفروزی بخون رنگین ساختند و در چنان ساعتی بنای چنان صاحب دولتی از پای در انداختند عجب روزی که ارواح انبیا و مرسلین و زمرهٔ ملائکه مقربین بر موافقت سید اولین و آخرین ازان واقعه گریان بودند و حوران بهشت و جنیان پاکیزه سرشت در مصیبت و غم و تعزیت و الم با بتول عذرا اتفاق نمودند دران روز علم عشرت نگونسار بود و خیل و حشم شدت و محنت و الم بیشمار زمین می نالید که امروز روز عاشور است زمان فریاد میزد که روز فتنه و شر و شور است **غزل**

بیا بگری که عاشور است امروز
برید حلق و تشنه لب جگر خوں
جهان تاریک بی نور است امروز
سر از تن تن ز سر دور است امروز
حسینی کو نبی را نور دیده است
رخ چون آفتابش ای دریغا
بدست خصم مقهور است امروز
بتیغ تیغ مستور است امروز

و در آن روز شمر لعین خنجر کین بر حلق نازنین آن شاهزاده نهاده است در آن روز گیسوهای معطر آنکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم بدست گرفتی در خاک و خون افتاده است در آن روز سگان محلهٔ ضلالت از خوکان بادیهٔ جهالت سیراب بوده اند و شیر بچگان بیشهٔ امامت و کرامت از تاب تشنگی اضطراب مینموده دران دهم محرم گرد آن محترم فرو گرفته بزخم تیر و تیغش مجروح ساخته اند و دران دهم ماه سر مبارک آن شاه برداشته تنش بر خاک کربلا انداخته اند **نظم** روز عاشوراست برگیرید از سر تاج کبر + وندرین ماتم پلاس عجز بر گردن کنید + چاک سازید از غم شاه شهیدان جیب جان + قطرهای خون ز جوی دیده در دامن کنید + هواداران اهلبیت درین روز از شادی و عشرت کرانه نمایند و درهای اندوه و محنت بر روی دل سوخته بگشایند زمانی اشک ندم از دیده ببارند و زمانی آه سوزناک از سینه بر آرند در عیون الرضا مذکور است که روز عاشورا

برگزیده این روز را روز محنت و مصیبت خود دانید و ترک جهات دنیا کرده بمراسم مصیبت قیام نمائید که هر که روز عاشورا کارهای
دنیا را بر طرف نهد حق سبحانه حاجتهای دنیا و آخرت او را بر آرد و هر که این روز روز الم و غم خود شمارد خدا تعالی روز قیامت را
روز فرح و سرور وی گرداند و دیدهٔ وی در روضهٔ جنان بجمال اهل بیت روشن گردد و هم در کتاب عیون در حدیث ریان بن
شبیب آمده که یا ابن شبیب اگر می خواهی که در جنت اعلی بر درجات اعلی با ما باشی پس بر اندوه ما اندوهناک باش و بغم
ما غمگین شو و بر تو باد بدوستی ما که هر که کسی را دوست می دارد او را با آن کس حشر خواهند کرد ای پسر شبیب اگر بگری بر حسین رض بحیثیتی که
قطرهای اشک بر رخسار تو روان گردد حق تعالی بیامرزد گناهان ترا از صغیره و کبیره و اندک و بسیار یا ابن شبیب اگر خواهی که بخدا
بر سی و ترا هیچ گناهی نباشد زیارت کن مر حسین رض را و اگر خواهی که در غرفهای بهشت ساکن شوے نفرین بکن بر قاتلان حسین رض و
اگر خواهی گرداند ترا آنکه بیابی ثواب کسانی که در ملازمت امام حسین رض شهید شده اند هر گاه که از واقعهٔ کربلا یاد کنی بر خاطر
بگذران که کاشکی من دران معرکه حاضر بودمی تا بران شاه مظلوم جان نثار نمودمی **بیت** جان فدا کردمی بحق خداے + بودمی
گر بروزگار حسین رض + آورده اند که عمرو لیث پادشاه خراسان بود قاعده داشت که هر امیرے از امرای او که هزار مرد مکمل برو
عرض کردی گرز زرین بوی دادی روزی مجموع لشکر او عرض می کردند صد و بیست امیر با گرز زرین در دفتر نوشته شد و هر یک
هزار مرد مکمل داشتند چون این صورت بنغرض رسید عمرو بن لیث گریان شده خود را از اسپ در انداخت و روی
بر خاک نهاده بسیار وقت با ناله و زاری پرداخت بعد از زمانی که بحال خود آمد ندیمی که بادبے بسیار گستاخ بود سوال
کرد که ای ملک **بیت** این نه وقت گریه و فریاد تست + وقت شادی و مبارک باد تست + ملکی داری وسیع و امرا و
وزرای مطیع کارهای ساخته و مهمات پرداخته صد و بیست هزار سوار آراسته نهال اختیار در بوستان اقتدار پیراسته سبب
گریه چه بود عمرو گفت چون لشکر خود را مکمل و مسلح دیدم و حشم و خدم خود را کاری و کارزاری مشاهده کردم واقعهٔ کربلا در پیش من
آمد و آرزو بردم که چرا آن روز با این لشکر جرار دران صحرای خونخوار نبودم که بوقتی که شاهزاده حسین رض در میان لشکر دشمن درمانده
بود من با این جماعت حاضر شدمی و دمار از دشمنان اهل بیت بر آوردمی یا جان فدا کردمی یا راه فتح و ظفر بپایان بردمی القصه
بعد از وفات او را بخواب دیدند تاجی مکلل بر سر و دواجی مرصع در بر کرسی آراسته بجواهر بر میان و بر مرکبے از مراکب بهشت
نشسته غلمان نازک بدن پیشاپیش وی روان و ولدان سیمین تن بر چپ و راست وی دوان گفتند ای امیر تو حال تو بعد
از وفات چگونه گذشت گفت خدای مرا بیامرزید و خصمان را از من خشنود گردانید بسبب نیتی که در روز عرض لشکر کردم و
معاونت شهید کربلا که بخاطر آوردم و رقتی که جهت شهدا از من صادر گشت و آنچه در بارهٔ مظلومان بر دل من گذشت و ازین
سخن نکتهٔ معلوم میشود که بمجرد نیتی که جهت نصرت امام حسین رض در دل کسی می گذرد موجب نجات است پس بی شبه جزاے آن
شهیدان رفعت عرفات و علو درجات خواهد بود **نظم** شهیدان را بچشم کم مبین کایشان بهر زخمی + کر اینجا یافتند آنجا ز رحمت
مرهمی دارند + اگر رفتند با درد و الم زین عالم ناخوش + بدار الخلد بی درد و الم خوش عالمی دارند + و هم در عیون الرضا فرموده
که هر که مصیبت ما یعنی قصهٔ کربلا را یاد کند پس بگرید و کسی را بگریاند چشم او نگرید در روزیکه همه چشمها گریان باشند
و هر کسی که مجلسے سازد که ذکر ما را زنده سازد دل او نمیرد بوقتی که همه دلها از هول بمیرد ای عزیز جهد کن

تادرین

تا درین ایام غم انجام قطرهٔ آب از دیده بباری و آن قطره را ضایع نپنداری که هدیهٔ تو یَوْمَ لَا یَنْفَعُ مَالٌ وَّلَا بَنُوْنَ آب دیده و
سوز سینه خواهد بود چنانچه گفته **فرد** انگی بدو آلوده و بجی بر دار + آهی بزن آهسته و ملکی بستان + لوز الایه آورده که ای مشتاقان
اهل بیت برگزیده ای محبان خاندان ناله و زاری کنید که روح مقدس شاهزاده از هودج قدس باشک شمامی نگرد و ماتم داران
خود از روی شفقت نظری کند و زی که امام حسین رض کمر شفاعت بر بندد هر که امروز برای او گریسته فردا لب امیدش از شادی یافتن 15
مراد بخندد **بیت** در پس هر گریه آخر خنده ایست + مرد آخر بین مبارک بنده ایست + امام اسمٰعیل بخاری روح الله روحه
در سیر کبیر آورده که امام زاهد قدس سره در مجلس عاشورا می گفت ای مسلمانان این مصیبت را سهل مصیبتی مشمارید و این
تعزیت را آسان تعزیتی مپندارید **رباعی** زین ماتم از سپهر لقانون گریستی + از چشم اختران همه شب خون گریستی + چون
ابر کاشکی همه تن چشم بودمی + تا من درین غم از همه افزون گریستی + قبل ازین گفته شد که در روز قتل امام حسین رض هر سنگی که کلوخی
که در حوالی بیت المقدس بر داشتند در زیر آن خون تازه یافتند در شواهد آورده که زمخشری در کتاب ربیع الابرار روایت کرده
است از هند خواهر زادهٔ ام معبد فرمود که رسول صلی الله علیه و آله وسلم در خیمهٔ من خواب کرده چون بیدار آب طلبید و هر دو
دست مبارک خود را بشست و مضمضه کرد و آب مضمضه را درین خاری که در طرف خیمه بود ریخت چون بامداد کردیم دیدیم از ان
موضع درختی بزرگ رسته است و میوهٔ بار آورده لیس بزرگ **ع** بوی او چون بوی عنبر طعم او چون طعم شهد + اگر گرسنه بخوردی
سیر شدی و اگر تشنه تناول کردی سیراب گشتی و اگر بیمار بخوردی بصحت پیوستی و هیچ شتر و گوسفند برگ آنرا نخوردی مگر شیر او بسیار
شدی و ما آنرا شجرهٔ مبارکه نام نهاده بودیم مردم از همه بادیها بطلب شفای بیماران بسوی ما می آمدند و از میوهٔ آن فرا می
گرفتند یک روز بامداد آمدیم دیدیم که میوهای آن ریخته بود و برگها خوشیده فزع بسیار کردیم ناگاه خبر وفات حضرت رسالت
صلی الله علیه وسلم رسید و بعد از ان میوه می داد اما اندک و چون ازین واقعه سی سال گذشت یکروز بامداد کردیم دیدیم که از بیخ تا
شاخ وی همه خار بر آورده است و میوهای او فرو ریخته ناگاه خبر قتل امیر المومنین علی رض رسید بعد از ان دیگر آن درخت میوه نداد
اما از برگ آن نفع می گرفتیم و بیماران از ان شفا می یافتند تا یک بار بامداد کردیم دیدیم که از ساق وی خون خالص بیرون آمده است
و برگهای وی پژمرده گشته گفتیم آه این نوبت حادثهٔ عظیم واقع شده است و چون شب شد آواز نوحه و زاری از زیر آن درخت
می شنیدیم و کسی را نمی دیدیم در میان آنکه ملول و مغموم و محزون بودیم ناگاه خبر قتل امام حسین رض بما رسید بسیار بگریستیم و جزع
کردیم و بمراسم مصیبت قیام نمودیم **بیت** این زمان محنت است ای دل بسی خرم مباش + خون گری در ماتم و هرگز از درختے
کم مباش + آمار اویان این خبر جانسوز و ناقلان این اثر غم اندوز چنین آورده اند که چون صورت واقعهٔ شهیدان رخ نمود زمانه
بیوفا درهای کرب و بلا بروی تشنگان کربلا یعنی مخدرات آل عبا بدست جور و جفا بکشود لشکر حوادث از کمین گاه غدر و حیله بیرون آمده
کمان عناد بزه کردند و با تیرهای جگر شکار و تیغهای زهر آب وار روی بسر خیل ابرار و نقادهٔ اهل بیت سید اخیار آوردند
نظم دریای فتنه موج زد و دشمنان چو سیل + خود را بران امام وفادار ریختند + پرهای بلبلان سخن گوی سوختند + خونهای
طوطیان شکر خوار ریختند + هر میوه که بود ز بستان مصطفےٰ + همچون شکوفه بر سر هر خار ریختند + آن سرو بوستان رسالت
ز پا فتاد + حوران سرشک بر گل رخسار ریختند + مرغان کربلا زپی ماتم حسین رض + خون بر لب فرات ز منقار ریختند +

15

روی عالم بغبار اندوه تیره چشم فلک از دود آه غمزدگان خیره گشت نورالائمه آورده که دران ساعت عرش عظیم بلرزید و کرسی
وسیع از جای بجنبید آسمان خون شفق در دامن ریخت زمین غبار حیرت بر فرق روزگار بیخت دریاها در جوش و ماهیان در خروش
آمدند مرغان فریاد و فغان در گرفتند فی الحال کبوتر سفید از هوا در آمد و در خونِ امام حسین رض غلطید پر و بال خود را سرخ کرده پرواز
برگرفت و پران پران بمدینه رفته گرداگرد روضهٔ رسول الله صلی الله علیه وسلم می پرید و قطره قطره خون از پر و بال او میچکید اهل
مدینه دران صورت حیران بودند و در حل آن عقده تاملات می نمودند تا بعد از چند روز خبر واقعه امام حسین رض رسید دانستند که
آن مرغ نامهٔ حال شهید کربلا بر بال شکستهٔ خود بسته جهت اعلام بسر روضهٔ سید انام آمده **بیت** بنامهٔ که بر در مرغ اگر نویسم
حال + ز سوز واقعهٔ من بسوزدش پر و بال + قصهٔ خون آلودگی مرغان در کربلا بسیار است و از جملهٔ آن در کنز الغرایب آورده
که یهودی دختری داشت جمیله ناگاه مرضی بروی طاری شده هر دو چشمش نابینا شد و امراض و علل دیگر وی را فرو گرفت
چنانچه دست و پایش از کار برفت پدرش را در خارج شهر بوستانی بود وی را جهت تبدیل مکان و تغیر آب و هوا بدان موضع
برد تا باشد که هوای آنجا بعضے از بیماریهای او را زایل گرداند دختر در بوستان ساکن شد و پدرش دایم پیش وی می بود و او را
بانواع سخنان تسلیه میفرمود روزی پدرش بضرورتی متوجه شهر شد و دختر را تنها در باغ گذاشت و قضارا مهم پدر فیصلے نیافت
شب در شهر بماند و دختر در زیر درختی تنها شب گذرانید و علی الصباح از درخت دیگر آواز مرغی شنید که زار زار می نالید و
دختر نیز از بیماری خود نالان بود چون نالهٔ مرغ را استماع فرمود بجانب او میل نمود و درد عجب در دل او پدید آمد خود را
بهنجار آواز آن مرغ بپای درخت رسانید و با آنکه چشم نداشت سر بالا کرده توجه بدرخت نمود قضارا قطرهٔ گرم بر چشم وی
چکید فی الحال آن چشم روشن گرد دید در نگریست مرغی دید که قطرات خون از بال او میچکید ناگاه قطره بر دست وی چکید گیرا شد
دست فرایش داشت تا قطرهٔ دیگر بر دستش چکید در چشم دیگر مالید آن نیز پرتو روشنی یافت قطرهٔ دیگر فرا گرفت و در دست
دیگر مالید متحرک شد قطرهٔ در پای مالید روان شد دختر تندرست و روشن چشم برخاسته گرد باغ می گشت و بهر طرف طوافی
مینمود پدرش باز آمد زنی دید که گرد باغ می گردد بخیالش نرسید که این زن دختر او می تواند بود پرسید که ای زن تو کیستی
من درین باغ در پای درخت دختری داشتم نابینا و شل و اعرج او کجا رفت دختر پیش دوید و گفت یا ابتاه انا ابنتك
ای پدر منم آن معلول مبتلای تو پدر از شادی بیهوش شد و چون با خود آمد کیفیت قصه درخواست نمود دختر تمام حکایت باز
گفت و پدر را بزیر آن درخت آورد که مرغ بر آنجا بود یهودی نگاه کرد مرغے دید با پر و بال خون آلوده گفت اَیُّهَا الطَّیْرُ
الْمُبَارَكُ مَا حَالُكَ ای مرغ همایون بال فرخنده فال خجسته مآل این خون بر بال تو چراست و اثر صحت مترتب برین
خون از کجاست مرغ بالهام الهی جهت آنکه سبب هدایت یهودی گردد گویا شد و بزبان فصیح گفت ما جمعی طیور بودیم که
از آشیانهای روز برخاستیم تا بطلب آب و دانهٔ خود رویم هر مرغی بگوشهٔ بیرون رفتند و نیم روز بود که از غایت
حرارت هوا اکثری ایشان بر درختی که در فلان بادیه بود جمع شده هر یک از آنچه خورده بودند خبری می دادند ناگاه ندای رسید
بما بر درخت بحسب فهم ما که ای مرغان حسین رض بن علی رض از تاب آفتاب در کربلا بریان شده شما پناه با سایه آورده
اید اهل آسمان و زمین بماتم و مصیبت مشغول اند شما در غم آب و دانه مانده اید ما بالهام الهی بجانب کربلا روان شدیم

چون رسیدیم شاهزاده را شهید کرده بودند و هنوز خون از تن شریف وی می رفت ما جمله بروی بگریستیم و من خود را بروی
افگندم و پر و بال خود را در وی مالیدم این آن خون است که از بال من میچکد و هر جا قطرهٔ از وی چکد از وی خیر و برکت می زاید
یهودی که این سخن بشنید گفت اگر جد حسین رض بر حق نبودی این برکت در فرزندان او یافت نشدی و فرزند من از میمنت قطرات
خون حسین رض صحت نیافتی پس با تمام اهل بیت خود بدایرهٔ اسلام در آمد چون سبب اسلام وی میپرسیدند این حکایت غریب را
بشرح و بسط باز می گفت **مصرع** وز قدرت خدای چنینها غریب نیست + راوی گوید که بعد از شهادت شاهزاده شمر
ذی الجوشن دست بغارت اشعه اصحاب حسین رض بر کشود و خواست که امام زین العابدین رض را بقتل رساند حمید بن مسلم نگذاشت و امام
زین العابدین رض گفت جُزِیْتَ یَا حَمِیْدُ خَیْرًا و شمر نعره می زد که اُقْتُلُوْهُ عَلٰی فِرَاشِهٖ بکشید این پسر را بر همین فراش که
تکیه وارد القصه عمر و سعد فرمود که منادی کردند که بخیمهٔ زنان در میایید و متعرض این صبی مشوید و دست از غارت بدارید و آنچه
برده اید باز دهید این سخن را کسی اطاعت نکرد و هیچ چیز باز نداد اما دیگر غارت نکردند و در تاریخ ابو حنیفه دینوری مذکور است
که عمر و سعد سر امام حسین رض را بخولی بن یزید اصبحی داده نزد پسر زیاد فرستاد و خود دو روز دیگر در کربلا قرار گرفته کشتگان لشکر خود را جمع
کرده و بر ایشان نماز گذارده بفرمود تا دفن کردند و بدن مقدس شاهزاده و سایر شهدا را همچنان در میان خاک و خون بگذاشتند
صباح روز سوم خواتین اهل بیت را فرمود تا جامها پوشیده و روبها بربسته بر شتران سوار شدند و دران محل گذر ایشان بمعرکه
محاربه افتاد تنهای آن کشتگان دیدند غرق خاک و خون و سرهای ایشان پیدا نی آورده آند که زینب رض تن برادر خود امام حسین رض را
دید فریاد برکشید که واجداه و امحمداه یا رسول الله این تن حسین رض تست که بوسه بر روی او می دادی و دی مبارک
بر سینهٔ او می نهادی این اهل بیت تواند بدین خواری و زاری در کربت غربت گرفتار شده این تن جگر گوشهٔ تست درین صحرا
بر تودهٔ غبرا افتاده **نظم** بجای غالیه بر روی خاک و خون آلود + کمند غالیه آسای مشکسای حسین رض + سپهر شیشهٔ جامی پر از اشک
یاقوتی + که آب می طلبد لعل جان فزای حسین رض + نشسته بر سر خاکستر آفتاب منیر + کبود پوش از پی عزای حسین رض +
القصه از گفتار زینب دوست و دشمن می گریستند و عمر و سعد رؤس شهدا را بر قبایل مقسوم ساخته بیست و دو ۲۲ سر بهوازن
داد و چهارده ۱۴ سر به بنی تمیم و سردار ایشان حصین بن نمیر بود و سیزده سر بقبیلهٔ کنده داد امارت ایشان بقیس بن اشعث تعلق
داشت و شش سر به بنی اسد که مهتر ایشان بلال بن اعور بود تسلیم نمود و پنج سر بقبیله ازد سپرد و دوازده سر دیگر بعهدهٔ
ثقیف کردند بجانب کوفه روان شدند و سر امام حسین رض را پیشتر بدست خولی فرستاده بود راوی گوید که خولی سر امام حسین رض
را برداشته روی بکوفه نهاد او را منزلی بود بیک فرسخی از کوفه در منزل خود فرود آمد و زن او از انصار بود و اهل بیت
را بجان و دل دوستدار خولی از وی بترسید و سر امام حسین رض را بیاورده در تنوری پنهان کرد و بیامد و بجای خود
بنشست زنش پیش آمد و پرسید که درین چند روز کجا بودی گفت شخصی با یزید باغی شده بود بحرب وی رفته
بودیم زن دیگر هیچ نگفت و طعامی بیاورد تا خولی بخورد و خفت و آن زن را عادت بود که بنماز شب برخاستی و تهجد
گذاردی این شب برخاست و بدان خانه که تنور در آنجا بود در آمد خانه را بشابه روشن دید که گویا صد هزار شمع و چراغ
برافروخته اند چون نیک در نگریست دید که روشنائی از ان تنور بیرون می آید از روی تعجب گفت سبحان الله من

درین تنور آتش نکرده ام و دیگری را نیز نفرموده ام این روشنائی از کجاست دران حیرت دید که نور بسوی آسمان میرود
تعجب او زیاده گشت ناگاه چهار زن دید که از آسمان فرود آمده بسر تنور شدند یکی از ان چهار زن بسر تنور فرا رفت و آن
سر را بیرون آورده می بوسید و در میان سینهٔ خود می نهاد و می نالید و می گفت ای شهید مادر وای مظلوم مادر حق سبحانه
و تعالی روز قیامت داد من از کشندگان تو بستاند و تا داد من نه دهد دست از قائمهٔ عرش باز نگیرم و آن زنان دیگر
نیز بسیار بگریستند و آخر سر را دران تنور نهاده غائب شدند زن انصاریه برخاست و بسر تنور آمده سر را بیرون آورد و نیک
در آن نگریست چون امام حسین رض را بسیار دیده بود بشناخت نعره زد و بیهوش بیفتاد و دران بیهوشی چنان دید که هاتفی آواز
داد که برخیز که ترا بگناه این مرد که شوهر تست مواخذه نخواهند کرد و زن از هاتف پرسید که این چهار زن که بسر تنور آمده گریه و زاری
کردند کیان بودند ندای رسید که آن زن که سر را بر روی و سینه میمالید و بیشتر از همه می گریست و می نالید فاطمه رض زهرا بود و
آن دیگر مادرش خدیجه رض کبری سوم مریم مادر عیسیٰ علیه السلام چهارم آسیه زن فرعون و غا پس آن زن با خود آمد کسی را
ندید سر را بر گرفت و بوسید و بمشک و گلاب از خون پاک بشست و غالیه و کافور بیاورد و بروی مالید و گیسوی
مبارک شاهزاده را شانه کرد و در موضعی پاک نهاد و بیامد و خولی را بیدار ساخته گفت ای ملعون دون ای مطعون زبون
این سر کیست که آورده و درین تنور نهاده آخر این سر فرزند رسول خداست صلی الله علیه وسلم برخیز که از زمین و آسمان فغان
برخاست و فوج فوج ملائکه می آیند و آن سر را زیارت می کنند و گریه و زاری مینمایند و بر تو لعنت کرده توجه بفلک می نمایند و
من بیزارم از تو درین جهان و در آن جهان پس چادر بر سر کرد و قدم از خانه بیرون نهاد خولی گفت ای زن کجا میروی و
فرزندان را چرا یتیم می کنی گفت ای لعین تو فرزندان مصطفیٰ را صلی الله علیه وسلم یتیم کردی و باک نداشتی که فرزندان تو هم
یتیم شوند پس آن زن برفت و دیگر هیچ کس از وی نشان نداد اما چون بامداد شد خولی سر امام حسین رض را برداشته بر طبقی نهاده
پیش پسر زیاد آورد و آن بحیا قضیبی در دست داشت بر لب و دندان شاهزاده میزد و زید ابن ارقم رضی الله عنه از صحابهٔ
کبار دران مجلس حاضر بود خروش بر آورد که یا ابن مرجانه این چوب را از لبهای حسین رض مزن و ترک این بی ادبی کن که
بخدای کعبه که در شمار نمی توانم آورد که چند بار دیده ام که رسول صلی الله علیه وسلم بوسه برین لب و دندان میداد و آنگاه باواز
بلند بگریست و حضار مجلس نیز بگریه در آمدند ابن زیاد در خشم شد و گفت ای زید اگر آن نیست که ترا کبر سن دریافته است و
خرف شده و الا گردنت را بزدمی زید ازان مجلس برخاست و گفت ای معشر عرب حق تعالیٰ از شما خوشنود مباد که پسر فاطمه رض را
کشتید و ابن مرجانه را بر خود امیر کردید و از دار الامارة بیرون آمد پسر زیاد گفت این سر را پیش لشکر باز برید و بر نیزه کرده با سرهای
دیگر بشهر در آرید مثنوی سر فرزند ارجمند نبی ٭ بر سر نیزه انیست بو العجبی ٭ سر آن سرو بوستان غیوب ٭ جلوه گر چون شگوفه
بر سر چوب ٭ آورده اند که بعد از دو روز که لشکر عمر و سعد سرهای شهدا را برداشتند و تنهای ایشان را در کربلا بگذاشتند اهل
غاضریه یعنی بنی علی را خبر شد بیامدند و تنی چند بی سر افتاده دیدند آواز نوحه و زاری بی آنکه کسی را به بینند شنیدند و آن
جماعت جنیان بودند که بر شهدا نوحه می کردند و قصائد و مرثیهٔ ایشان میخواندند و از جمله یک بیت ایشان این است
شعر نساء الجن سعدن نساء الهاشمیات ٭ بنات المصطفیٰ احمد امام للبریات ٭ یعنی زنان پری در ماتم

و نوحه گری موافقت کردند با زنان بنی هاشم یعنی زنان برگزیده اخیار احمد مختار علیه الصلوٰة والسلام که پیشوای همه آفریدگان و
مقتدای مجموع برگزیدگان بود در شواهد آورده که یکی از ثقات گوید که با مردی از قبیلهٔ طی گفتم که بما رسیده است که شما نوحهٔ
جنیان را بر امیر المومنین حسین رض شنیده اید گفت آری هیچ آزاد و بنده را ازین قبیله نه بینی مگر که ترا ازین معنی خبر دهد گفتم من دوست
می دارم که از تو بشنوم آنچه خود از ایشان شنیده گفت من از جنیان شنیدم که می گفتند شعر مسح الرسول جبینه فله
بریق فی الخدود ٭ معنی آنست که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بسود جبین او را یعنی بدست شریف یا بروی مبارک
پیشانی او را مسح فرمود و بارقهٔ نور جمال بواسطهٔ آن لمس در رخسار مبارک او ظاهر و باهر بود شعر ابواه من علیا قریش ٭
وجده خیر الجدود ٭ پدر و مادر او یعنی علی رض و فاطمه رض از بزرگان قبیلهٔ قریش بودند و جد او یعنی حضرت رسالت صلی الله
علیه وسلم بهترین اجداد بلکه شرف آبا و فخر اولاد بود القصه اهل غاضریه تجهیز نموده بر ایشان نماز گذاردند و در آن حرب گاه
دفن فرمودند و عمر و سعد چون بیک فرسخی کوفه رسید سر امام حسین رض را نزد وی آوردند پس سر آن سرور را با سرهای دیگر
بر سر نیزه کرده روی بکوفه نهاد و نساء و جواری امام حسین رض را در محملها نشانده می بردند و آنکه در بعضی کتب نوشته اند که سر پای برهنه
بر شتران بی جهاز نشانده می بردند قول ضعیف است و بصحت نه رسیده بلی برین وجه که می بردند آن نیز بنسبت اهل بیت
اهانت بود چه ایشان پردگیان حرم عصمت و مستوران حریم عفت بودند آفتاب جهانتاب بر فرق مبارک ایشان سایه
نینداخته بود و باد عالم گرد اگرد حجرهٔ پاکیزهٔ ایشان نتاخته نظم عنایت حرم دین که پیش سدهٔ ایشان ٭ بهشتیان همه جاروب
کرده جعد معطر ٭ بطوف حجلهٔ ایشان نموده ماه سبک رو ٭ نه سایه بر سر ایشان فگنده مهر منور ٭ و چون خبر آمدن لشکر
با ابن زیاد رسید بفرمود تا منادی کردند که از اهل کوفه هیچ سلاح داری باستقبال بیرون نرود و ده هزار سوار فرستاد تا
سرهای محملها را بگرفتند تا کسی فتنه نکند و غوغای عام بر نیاید پس مردم از شهر بیرون آمدند و هر کرا چشم بر آن سرها و نظر
بران محملها می افتاد فغان در گرفته های های می گریستند و بعضی مخالفان نیز از کرده پشیمان شده نوحه و زاری و ناله و
بیقراری می کردند امام زین العابدین رض فرمود که چون لشکریان بر قتل پدر و برادران و خویشان ما می گریند پس کدام جماعت
ایشان را کشته اند ابو المؤید آورده که اهل کوفه در حوالی محامل اهل بیت غلو کرده می گریستند زینب رض از درون هودج خود آواز
داد که ای اهل کوفه ای اهل مکر و حیل و زرق و دغل بخدا که شما وعدهای دروغ کردید و روی توجه از سر نفاق به برادر من آوردید
پیغامهای تزویر آمیز دادید نامهای مشتمل بحیله و غدر فرستادید و در هلاکت آل رسول سبب شدید و بدترین عالمیان
را بر بهترین آدمیان مسلط ساختید و از دور نظاره کنان بنصرت و معاونت حق نه پرداختید اکنون بروی فریاد پیش ما اشک
می بارید و از روح مقدس حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم شرم نمی دارید در میان قوم پیری بود از خواجگان کوفه بسیار
می گریست بنوعی که از محاسن او قطرات اشک فرو میریخت و میگفت راست میگوئی ای دختر خاتون قیامت پیران شما
بهترین پیرانند و جوانان شما شریف ترین جوانان اند و خواتین شما پاکیزه ترین خاتونان و این صورت که واقع شد تا قیامت موجب
بدنامی کوفیان خواهد بود نظم اینچه جور فاحش است ای کوفیان بیوفا ٭ وین چه ظلم ظاهر است ای شامیان شوم رای ٭
در زمان حرب با ما خنده ها های های ٭ در پس قتل شهیدان گریه ها ها های و هوی ٭ راوی گوید که هر که نظر بر سر

مبارک امام حسین رض می انداخت از هیبت و سطوت آنحضرت بیهوش می شد و آن سر در میان سرهای دیگر چون ماه در میان
ستارگان میدرخشید در شواهد از زید بن ارقم رضی الله عنه نقل کرده که چون سر شاهزاده را در کوچهای کوفه میگردانیدند من بر غرفه خانه
خود بودم چون در برابر من رسید از سر وی شنیدم که میخواند اَمْ حَسِبْتَ اَنَّ اَصْحٰبَ الْکَهْفِ وَالرَّقِیْمِ کَانُوْا مِنْ اٰیٰتِنَا
عَجَبًا ه از هیبت انجال موی بر اعضای من برخاست و ندا کردم که والله سر تست این یا ابن رسول الله و امر تو عجیب تر است و
عجیب تر است و عزیزی دیگر فرموده که چون سرها را بدر کوشک پسر زیاد رسانیدند از نیزها فرو گرفتند من نزدیک سر امام حسین
بودم دیدم که لب مبارکش می جنبید گوش فرا داشتم این آیت تلاوت می کرد فَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ غَافِلًا عَمَّا یَعْمَلُ الظّٰلِمُوْنَ ط
اما چون سرها را بیاوردند پسر زیاد دگر باره سر امام حسین رض را برداشت و در روی و موی او می نگریست لرزه بر دستهای وی
افتاد چنانچه آن سر را نگاه نتوانست داشت بر روی ران خود نهاد و ازان سر نوری میتافت بر مثال ماه شب چهارده و از
گیسوی مشکینش رایحه بمشام میرسید خوشتر از غالیه گویا حضرت قاسم انوار قدس سره اشارت بدین معنی فرموده اند بیت
بوی جان می آید از باد صبا این بوچه بو است + مشک را این حد نباشد نکهت گیسوی اوست + ابو المفاخر آورده که چون
پسر زیاد سر امام حسین را بر ران خود نهاد قطره خون بر قبای وی افتاد و قبا و جبه و پیراهن وازار وی را سوراخ کرده بگوشت
ران وی رسید و از طرف دیگر بیرون آمده رخت و تخت را سوراخ کرده بر روی زمین غائب شد و آن سوراخ در ران او بماند و
هر چند علاج کردند به نشد و از زخم او گنده عظیم ظاهر میگشت چنانچه هیچ شامه را تحمل شمیدن آن نبودی و پیوسته نافه
مشک بران سوراخ بستی با وجود آن رایحه کریه آن زخم بر بوی مشک غالب بودی و بهمین بلا مبتلا می بود تا بقتل رسید و
ابراهیم اشتر او را در میان کشتگان بدین علامت بشناخت چنانچه در مختارنامه مذکور است اما راوی گوید که چون منتسبان
و دودمان رسالت را بمجلس ابن زیاد آوردند زینب رض در پیش ایشان میرفت چون بمجلس در آمد بگذشت و سلام ناکرده و
بکسی التفات نانموده بنشست ابن زیاد پرسید مَنِ الْجَالِسَةُ این زن نشسته چه کس است گفتند زینب رض بنت علی رض
و خواهر حسین رض است پسر زیاد گفت شکر و سپاس مر آن خدای را که شما را رسوا ساخت و سخن شما را دروغ گردانید زینب رض جواب
داد که ثنا و ستائش مر خداوندی را که ما را به پیغامبر خویش صلی الله علیه وسلم گرامی کرد و بحکم وَیُطَهِّرَکُمْ تَطْهِیْرًا ما را از ارجاس
پاکیزه گردانید و خدای فاسقان را رسوا سازد و سخن بدکاران دروغ گرداند ابن زیاد گفت چگونه دیدی صنع خدای را در شان
برادر و اهل بیت خویش زینب رض گفت بجز نیکوئی چیزی ندیدم اهلبیت من جمعی بودند که اراده ازلی بقتل ایشان تعلق پذیرفته
بود و جد بزرگوار و پدر نامدار من برادر مرا ازین حال خبر داده بودند و ایشان انتظار حکم سبحانی و تقدیر ربانی مینمودند و بدان راضی
گشته بمضاجع خود در دنیا و منازل خود در آخرت تشریف فرمودند و ای پسر زیاد عنقریب خدای تعالی ترا با ایشان
در یک موضع جمع کند تا با تو مخاصمت نمایند براندیش ای ولد مرجانه که ترا در آن روز ظفر و نصرت باشد یا ایشان را
عبید الله زیاد ازین سخن در غضب شده قصد قتل او کرد عمرو بن حریث مخزومی گفت ایها الامیر نسوان را بر گفته ایشان
مواخذه نتوان نمود به تخصیص زنان ماتم زده مصیبت رسیده را پسر زیاد از سر قتل وی در گذشت و گفت ای خواهر
حسین رض خدای تعالی ضمیر مرا از دغدغه طغیان برادرت آسائش داد و بکشته شدن وی و متابعانش در دو درج

ازخاطر

از خاطر من برگرفت زینب رض گفت نیکوکاری ساخته و طرفه‌ی پرداخته که بسبب آن روح و راحت و فراغ بال توقع می کنی
ای از خوبی بهره وار دانش بی نصیب از شراب غرور مست شده و بواسطه جاه ناپایدار از دست شده ع فردات کند خمار
گلگون مستی + تو هیچ می دانی که چه کار کرده مهتر و بهتر خاندان نبوت را کشتی و اصل و فرع شجره بوستان رسالت را قطع کردی اگر
این معنی شفای دل تست درین زود تشفی روزی تو گردد که آثار آن بر صفحه روزگار بماند و بجزای عمل نامرضی خود برسی بیت
پنداشت ستمگر که ستم با ما کرد + در گردن او بماند بر ما بگذشت پسر زیاد روی از وی بگردانید و متوجه امام زین العابدین رض شده
پرسید که این کیست گفتند علی بن حسین رض ابن زیاد گفت من شنیدم که خدای بکشت علی بن الحسین رض را گفتند آن علی اکبر بوده که
بقتل رسیده زین العابدین رض گفت والله اِنَّ لَهٗ مطالبا یَوْمَ الْقِیٰمَةِ آری برادر بزرگتر من بود که کشته شد و بخدای که
او را کسی خواهد بود که مطالبه خون وی کند پسر زیاد در غضب شده فرمود که این را بر در کوشک گردن بزنید و سرش را
نزدیک من آرید موکلان قصد وی کردند زینب رض بر خاست و بر وی چسپید و گفت ای پسر زیاد هنوز از کشتن اهل بیت پیغامبر
صلی الله علیه و آله وسلم سیر نگشتی و بس نبود ازین خونهای ناحق که بریختی اگر البته او را بخواهی کشت و بر چنین خون بناحق اقدام
خواهی نمود نخست مرا بقتل رسان زین العابدین رض گفت ای عمه تو زمانی سخن با من بگذار تا جواب او بگویم پس روی بوی
کرد و گفت یا ابن زیاد تو مرا از کشتن میترسانی و بقتل تهدید می کنی و نمی دانی که قتل و قتال از عادات ماست و شهادتهای
خود را عین کرامتهای حضرت الهی می شناسیم بدان که قالب ما را بآب محنت سرشته اند و تخم محبت را بدست قدرت در گل
ما کشته و هلاک اعدا صناعت ماست و دریافت شهادت میمنت رباعی ما را قتال دشمن بدکیش عادت است +
با اهل بغی حرب نمودن سعادت است + تهدید ما چرا بشهادت کند کسی + حقا که آرزوی دل ما شهادت است ابن زیاد
لحظه متفکر شده ملازمان خود را گفت مرا از گفتگوی و ابرام این جماعت خلاص کنید و ایشانرا ازین قصر بیرون برده پهلوی مسجد
جامع در فلان سرای فرود آرید بموجب فرمان او عمل کردند و ایشانرا در منزلی که مقرر شده بود فرود آوردند و هیچکس از مردم کوفه
بواسطه ترس پسر زیاد ایشانرا نپرسید و بعد از چند روز پسر زیاد تهیه اسباب سفر ایشان کرده زحر بن قیس و محسن بن
ثعلبه و شمر ذی الجوشن را با پنج هزار مرد مقرر کرد تا آن سرها را با اهل بیت بشام برند و ایشان متوجه شده قطع منازل و طی
مراحل می کردند و در هر موضعی کرامتی دیگر روی مینمود و برهان دیگر ظهور میفرمود و بعضی ازان حکایات که بظهور اقرب بودند
مذکور می گردد و راوی گوید از آنچه در راه واقع شد یکی آن بود که چون بحران رسیدند بر سر تلی خانه بود از مردی یهودی که او را
یحیی حرانی گفتندی باستقبال آن مردم بیرون آمد و آن سرها را نظاره می کرد ناگاه چشمش بر سر امام حسین رض افتاد و دید که
لبهای او می جنبید پیشتر رفته گوش فرا داشت این کلمات بسمع او رسید وَسَیَعْلَمُ الَّذِیْنَ ظَلَمُوْٓا اَیَّ مُنْقَلَبٍ
یَّنْقَلِبُوْنَ یحیی از مشاهده این حال متعجب شده پرسید که این سر کیست گفتند از آن حسین رض بن علی رض گفت پدرش
معلوم شد مادرش که بوده گفتند فاطمه رض بنت محمد صلی الله علیه وسلم یهودی گفت اگر دین جد او حق نبودی این برهان از وی
پدید نیامدی پس کلمه شهادت بر زبان راند و عمامه خز مصری از سر برداشته قطعه قطعه کرده بخواتین داد و جامه خزی که
پوشیده بود نزد امام زین العابدین رض فرستاد با هزار درم که این را در مایحتاج خود صرف نمائید جماعتی که موکل

آن سرها بودند بر وزوند که این چه کاراست که پیش گرفته‌ ود شمنان والی شام را حمایت می کنی از گرد این اسیران دور شو اگر دست بدارم یحیی را ذوق محبت دریافته بود خادمان خود را فرمود تا شمشیر در ابیا و ردند و تکبیر گویان بر ایشان حمله کردد پنج تن از ایشان بکشت عاقبت به درجه شهادت رسید وامروز تربت او بدروازه حران معروف و مشهور است و تربت یحیی شهید می گویند و آنجا دعا مستجاب میشود بیت در هر دو جهان گر آبروی می طلبی + بگذار بسر خاک شهیدان نمش + نقل کرده اند که این لشکر در اثنای طریق چون بنزدیک موصل رسیدند کس بامیر موصل فرستادند و پیغام دادند که شهر را بیارای و با استقبال ما بیرون آی و طبقهای سیم و زر مهیا ساز که بر ما نثار کنی و بآمدن ما بمنزل تو بر تمام اهل جزیره مباهات و افتخار کنی که سر حسین رض و فرزندان و برادران و اقربا و دوستان او همراه داریم و اهل بیت او را نیز می آریم امیر عماد الدوله که حاکم موصل بود اهل شهر را جمع کرد و صورت حال با ایشان در میان نهاد و گفت ای قوم زنهار که بدین سخن تن در ندهید و بدین فضیحت هم داستان نباشید موصلیان همه با او متفق گشتند نزل و علوفه راست کردند و پیش ایشان باز فرستادند و گفتند آمدن شما بشهر ما مصلحت نیست پس در یک فرسخی شهر منزلی بود ایشان از آنجا فرود آوردند و در آن موضع سر امام حسین رض را بر سنگی نهاده بودند قطرهٔ خون از سر مبارک شاهزاده بر آنجا چکیده بود هر سال روز عاشورا از آن سنگ خون تازه بر دمیدی و مردمان از اطراف و جوانب آنجا جمع شده بمراسم مصیبت قیام نمودندی و همچنین میبود تا زمان حکومت عبدالملک مروان او بگفت تا آن سنگ را از آن مقام برداشتند و دیگر از آن سنگ کسی نشان نداد اما آنجا گنبدی ساخته اند و آن را مشهد نقطه نام نهاده و هر سال که ماه محرم در آید مردم آنجا آمده شرائط تعزیت بجای آورند و شیخ اوحدی رحمه الله مناسب نو شدن تعزیت شهدا در هر سالی چند بیت فرموده و بعضی از آن این است نظم هر سال تازه میشود این درد سینه سوز + سوزی که کم نگردد و دردی که بی دواست + اندر شفق هلال محرم ببین که هست + چون نعل اسب شه که بخون غرقه گشت راست + ای تشنه فرات یکی دیده باز کن + کز آب دیده بر سر قبر تو جلهاست + ای عزیز دمیدن خون تازه از سنگ عجب است و عجب تر آنکه در بعضی از بلاد روم در کوهی صورت شیری هست از سنگ تراشیده هر سال از روز عاشورا از دو چشم آن شیر دو چشمه آب روان شود تا شب آن آب میرود و مردم حوالی آنجا مجتمع گردند و تعزیت اهل بیت بدارند و از آن آب بخورند و بخانهای خود برسم تبرک ببرند نظم کوه از حسرت آن تشنه لبان میگرید + بحر از حسرت آن خسته دلان میجوشد + آه از آن سنگدلی بیخبری تیغ زدن + که حسرت تشنهٔ آه در غم خود شد + و در روایت آمده که چون موصلیان لشکر شمر را نگذاشتند که بشهر موصل در آیند و ایشان را دور تر از شهر فرود آوردند روز دیگر ایشان از بالای شهر موصل روی به نصیبین آوردند و به منصور بن الیاس که امیر آنجا بود کس فرستادند که تا شهر را بیار است و همین که آن لشکر بشهر در آمدند بقدرت الهی از ابر قهر و غضب پادشاهی برقی پدید آمد و یک نیمه شهر را که آئین بسته بودند بسوخت مردم بهم بر آمده و خجل زده گرد آن لشکر بگشتند و ایشان از آنجا بشهر دیگر که رئیس آنجا سلیمان بن یوسف بود توجه نمودند سلیمان را دو برادر بود یکی در جنگ صفین بر دست مرتضی علی رض بقتل رسیده بود و یکی دیگر با این برادر در حکومت شریک بود و یک دروازهٔ شهر تعلق بوی می داشت و او را داعیه شد که سرها از دروازهٔ خود بشهر در آورد و سلیمان می خواست که از دروازهٔ او بشهر در آیند میان برادران جنگ شد و سلیمان کشته گشت فتنه و غوغا پدید آمد لشکر شمر آنجا نیز سراسیمه گشته روی بحلب

نهادند

نهادند و در حوالی حلب کوهی بود و بالای کوه دیهی آبادان با حصار مستحکم و آن را معموره گفتندی و گویند حالا نیز معمور است و در آن جا کوتوالی بود عزیز بن هارون و اهل آن حصار با اهتر ایشان همه یهودی بودند و حریری می بافتند و جامهای ایشان در حجاز و عراق و شام بنازکی و خوبی مشهور بود و چون آنجا رسیدند در پای کوه که آب و علف بسیار داشت فرود آمدند و چون شب در آمد در خدمت شهربانو کنیزکی بود بغایت زیبا روی و او را شیرین گفتندی در لطافت شیرین زبان بود و در ملاحت لیلی دوران بیت دو شکر چون عقیق آب داده + دو گیسو چون کمند تاب داده + پیش شهربانو آمد و آغاز گریستن کرد و گریهٔ او را سبب آن بود که شهربانو را بمدینه آوردند صد کنیزک با او بود آن شب که بشرف زفاف امام حسین رض مشرف گشت پنجاه کنیزک را آزاد کرد و چون علی زین العابدین رض متولد شد چهل کنیزک دیگر را خط آزادی داد و با وی ده کنیزک مانده در میان ایشان این شیرین بحسن یکتا و بجمال بی همتا بود روزی شیرین بخانه در آمد و شهربانو با شاه زاده نشسته بود و امام حسین رض در شیرین نگریست و بطایبه گفت ای شهربانو شیرین عجب روی بر افروخته دارد شهربانو گمان برد که امام حسین رض را بوی میل پدید آمده گفت یا بن رسول الله او را بتو بخشیدم امام حسین رض دریافت که او چه گمان برده است فی الحال گفت که من هم او را آزاد کردم شهربانو برخاست و سر بسته جامهٔ خود بگشاد و خلعتی نفیس قیمتی در شیرین پوشانید امام حسین رض گفت تو چندین کنیزکان را آزاد گردانیدی هیچکدام را مثل این جامه نپوشیدی شهربانو گفت ای سید آنها آزاد کردهٔ من اند و این آزاد کردهٔ تو پس میان ایشان فرقی باید امام حسین رض او را دعا گفت و شیرین همچنان در ملازمت شهربانو بسر می برد تا درین شب که در پای این کوه فرود آمدند شیرین در حال شهربانو نگریست که جامه نه فراخور او پوشیده بود و یادش آمد از آن جامهٔ مرصع که در نظر امام حسین رض پوشیده بود گریه بر وی افتاد و از شهربانو اجازت طلبید که بدان دیه رود غرضش آنکه اندک پیرایه که باوی مانده بود بفروشد و برای شهربانو از جامهای که آنجا می بافتند جامه بخرد اما چون شیرین دستوری خواست که بآن دیه رود شهربانو گفت تو آزادی و آزادان را کسی نگاه نمی دارد و با سیری نمی گیرد هر جا دولت می خواهد برو شیرین برخاست و بکوه بالا رفت بر در حصار آمد در بسته بودند پاسی از شب گذشته بود در را فرو کوفت عزیز بن هارون واقعه دیده بود و در پس در حصار آمده انتظار می برد آواز داد که ای کوبنده در شیرین توئی گفت آری در بگشاد و برو سلام کرد و او را بسرای خود برده بتعظیم تمام بنشاند شیرین از وی پرسید که نام مرا چگونه دانستی گفت اول شب بخواب شدم موسی و هارون را علی نبینا و علیهما السلام دیدم سر و پای برهنه و آب از دیده روان آه زنان اثر تعزیت بر ایشان پیدا و علامت مصیبت از صفحهٔ حال ایشان هویدا گفتم ای سیدان نبی اسرائیل و برگزیدگان رب جلیل شما را چه رسیده است و سر و پای شما چون مصیبت زدگان برهنه از سبب چیست و این آه و ناله و گریهٔ شما از برای کیست گفتند تو ندانسته که سبط پیغمبر آخر الزمان محمد مصطفی را صلی الله علیه وسلم بظلم بکشتند و اکنون سر او را با اهل بیتش بشام می برند و امشب در زیر این کوه فرود آمده اند من گفتم شما محمد صلی الله علیه وسلم را می شناسید و بدو اعتقاد دارید موسی علیه السلام گفت ای عزیز چون نشناسیم و او پیغامبر بحق است و حق سبحانه از مادر بارهٔ او بیان فرا گرفته و ما بوی ایمان آورده ایم هر که بدو نگرود و او را راست گوی نداند جای او دوزخ است و ما همه پیغمبران از آن کس بیزاریم من گفتم مرا نشانه پیدا کنید و علامتی بنمائید که یقین من بیفزاید و در این کار ود

فتوحی بر من بگشاید گفتند برخیز و برو تا بدر قلعه چون آنجا رسی کنیزکی شیرین نام که آزاد کردهٔ حسین رض است پیش دروازه خواهد رسید و حلقه بر در خواهد زد نام او شیرین است متابعت او کن که او زوجهٔ تو خواهد بود و بدین اسلام در آئی و نزد سر حسین رض رو سر آن سردار را از ما سلام برسان که جواب خواهی شنید پس من از خواب در آمدم و فی الحال برخاسته بدر قلعه آمدم و تو در فرو کوفتی بدین واقعه دانستم که نام تو شیرین است و چون مرا گفتند که تو حلال من خواهی بود در رضا می دهی که زوجهٔ من باشی گفت روا باشد بشرطی که ایمان آری و شهربانو اجازت فرماید پس شیرین باز گشت و بخدمت شهربانو آمده تمام قصه بعرض رسانید شهربانو ازان قصه متحیر شده با بنات و اخوات امام حسین رض باز گفت همه متعجب گشتند اما چون خورشید جهان آرا موسی وار ید بیضا از سر کوه طلوع نموده معمورهٔ عالم را روشن گردانید **بیت** از طرف کوه شرق گشت هویدا + رایت بیضا نمود چون کف موسی + عزیز بیامد و هزار درم رشوت بموکلان داد تا دستوری ... دادند که در حق اهل بیت خدمتی بجای آورد پس چون دستوری یافت در آمد و برای هر یک از خواتین حجرات عصمت و طهارت جامهٔ قیمتی بیاورد و دو هزار دینار پیش امام زین العابدین رض نهاده بر دست وی بشرف اسلام معزز گشت و نزد سر شاهزاده آمد و گفت ای سید سلام موسی و هارون علیهما السلام بشما آورده ام از سر امام حسین رض آواز آمد که سلام خدای بر ایشان باد عزیز گفت یا سیدی خدمتی بفرمای که مرا رضای حق سبحانه حاصل آید امام حسین رض فرمود که آنچه لائق بود بجای آوردی چون اسلام قبول کردی خدا و رسول خدا از تو خوشنود شدند و چون در حق اهلبیت من احسان فرمودی جد و پدر و برادرم از تو راضی گشتند و چون سلام دو پیغامبر بمن آوردی رضای من دریافتی و روز قیامت درمیان اهل بیت ما محشور خواهی شد آنگه شهربانو شیرین را گفت اگر رضای دل من میخواهی عزیز را بشوهری قبول کن پس او را بعقد عزیز در آوردند و جمیع اهل قلعه مسلمان گشتند **فرد** سایهٔ اهل نبی چون بر سر ایشان فتاد + در زمان هر ذرهٔ خورشید عالم تاب شد + امام اسمعیل آورده بروایت ابوالخنوق که هر شب بر آن سرها پنجاه مرد موکل بودند شبی من در میان آنها بودم نگاهبانان همه بخفتند و مرا خواب نمی آمد ناگاه از جانب آسمان صدای شنیدم که نزدیک بود که جهان زیر و زبر گردد دو مرد سفید جامهٔ نورانی بلند بالای گندم گون دیدم که از آسمان بزیر آمد و سر خود را برهنه کرد و سر امام حسین ع که در صندوق بود بیرون آورده بر روی او بوسه می داد و می گریست من برخاستم و متحیر شده خواستم که آن سر را از دل بستانم و در صندوق نهم پیش ازان که موکلان بیدار شوند چون فرا پیش رفتم یکی بانگ بر من زد که گستاخی مکن و پیش مرو که این آدم صفی است علیه السلام که بماتم فرزند حبیب خدا آمده ناگاه نعرهٔ دیگر شنودم که نوح نجی علیه السلام فرود آمد و همچنین ابراهیم خلیل و اسمعیل و اسحق علیهم السلام فرود آمدند و در آخر حضرت سید انبیا علیه الصلوة والسلام با صحابهٔ کبار و حیدر کرار و حمزه رض و حسن رض و جعفر طیار همه گیسوان باز کرده نزول نمودند و یک یک آن سر را برداشته تعظیم کردند پس کرسی از نور بیاوردند و مسافر عرش عظیم یعنی سید رؤف و رحیم **بیت** محمد کآفرینش هست خاکش + هزاران آفرین بر جان پاکش + بر آن کرسی نشسته و انبیا گرداگرد او بر زمین نشستند پس فرشته پدید آمد بر یک دست او شمشیری و عمودی از آتش بدست دیگر آن فرشته دست مرا گرفت من فریاد بر آوردم که یا رسول الله من دوستدار خاندانم و مرا این قوم باکراه همراه آورده اند فرشته طپانچه بر روی من زد که موضع آن طپانچه سیاه شد حضرت رسول صلی الله علیه وسلم آن فرشته را گفت دست از وی بدار فرشته مرا بگذاشت و من بیهوش

گشتم

گشتم تا صبح بدمید بهوش باز آمدم ازان نگاهبانان هیچ اثری پیدا نبود و سر امام حسین رض را دیدم در صندوق نهاده و هر جا گرداگرد آن صندوق تودهٔ خاکستر بود راوی گوید چون بامداد شد شمر ابوالخنوق را طلبید دید که یک نیمهٔ روی او سیاه است احوال پرسید ابوالخنوق هرچه دیده بود باز گفت و آهی بکرد و بیفتاد و جان بداد نگاه کردند زهرهٔ او ترقیده بود آن اهل لشکر بترسیدند و بعضی از آمدن پشیمان شده جز رفتن چاره ندیدند **بیت** دگرباره سفر را ساز کردند + پی رفتن شتاب آغاز کردند + ابوسعید دمشقی گوید من همراه آن جماعت بودم که سر امام حسین رض بشام میبردند چون نزدیک دمشق رسیدند خبری درمیان مردم افتاد که مسیب بن قعقاع خزاعی لشکری جمع کرده می خواهد که شبخون آرد و سرها را باز ستاند سرداران لشکر مضطرب گشته باحتیاط تمام می رفتند شبانگاه بمنزلی رسیدند و در آن منزل دیری محکم دیدند رای ایشان بران قرار گرفت که آن دیر را پناه سازند تا اگر کسی شبخون آرد کاری نتواند کرد راوی گوید که شمر بدر دیر آمد و نعره زد دیری که سر حلقهٔ اهل دیر بود ببالای بام بر آمد نگاه کرد لشکری دید گرداگرد سوار ایستاده و شمر در پیش دیر نعره می زند پیر پرسید که این چه لشکر است و شما چه کسانید شمر گفت ما از ملازمان یزیدیم و از کوفه بدمشق می رویم پیر گفت بچه مهم متوجه شام شده اید گفتند در عراق شخصی بر یزید باغی شده بود ما بحرب وی رفتیم و او را با کسان او کشتیم و اینک سرهای ایشان بر نیزه کرده ایم و اهل بیت او را نیز آورده ایم تا پیش یزید بریم پیر نگاه کرد سرها دید بر نیزه گفت سر مهتر اینها کدام است اشارت بسر امام حسین رض کردند پیر در نگریست هیبتی از سر امام حسین رض در دل وی افتاد و گفت بدر دیر من چرا آمده اید شمر گفت شنوده ام که جمعی اتفاق کرده اند که بر ما شبخون آورند و سرها و اسیران را از ما بستانند می خواهیم که امشب بدیر تو در آئیم پیر گفت شما لشکر بسیار اید و دیر من گنجایش چندین مردم ندارد شما این سرها و عورات را بدین دیر من در آرید و گرداگرد دیر فرود گرفته آتشها برافروزید هشیار و بیدار باشید تا از شبخون ایمن گردید و دزدان اگر بیایند و مطلوب خود نه بینند باز گردند و کسی خود برین دیر دستی ندارد شمر گفت نیکو می گوئی پس سر امام حسین رض را در صندوقی مستحکم نهاده قفلی محکم بر آن زدند و هر کرا از لشکریان گفتند همراه صندوق بدیر در آیند و شب آنجا باشند هیچکس قبول نکرد چه از واقعهٔ ابوالخنوق ترسیده بودند این قدر کردند که صندوق را بدیر در آوردند و در خانه مضبوط کرده و قفلی گران بر در آن خانه زده برفتند و امام زین العابدین رض با اهل بیت در آمدند و پیر دیرانی ایشان را بمنزل نیکو فرود آورد و صندوق را در خانه که نهاده بودند پیر گرداگرد آن خانه می گردید و میخواست که سر مبارک امام حسین رض را از نزدیک ببیند ناگاه دید که آن خانه که صندوق در وی است بی شمع و چراغ روشن شد پیر متعجب گشت و گفت آیا این روشنی از کجا است قضا را در پهلوی آن خانه خانهٔ دیگر بود که روزنی درین خانه داشت پیر بدان خانه در آمد و ازان روزنه می نگریست دید که آن روشنی هر ساعت زیادت می گردد تا بجای که هیچ دیده تاب مشاهدهٔ آن نور نداشتی **نظم** دردا که هیچ دیده ندارد درین جهان + تاب اشعهٔ لمعات جمال او + آنجا که کرد بارقهٔ نور او ظهور + گو عقل دم مزن که نباشد مجال او + القصه بعد از غلبهٔ نورانیت سقف آن خانه بشگافت و عماری نازل گشت ازان جا خاتون خوب روی بیرون آمد با کنیزان بسیار که نه بجواری دنیا مانستندی با وی ندا می زدند که طرقوا طرقوا راه دهید که مادر همه آدمیان یعنی حوا صفیة الله می گذرد و بهمین دستور حرم محترم خلیل الله ساره ع مادر اسحق ع و هاجره ع مادر اسمعیل فرود آمدند آنگه راحیل ع مادر یوسف و صفورا دختر شعیب و کلثوم خواهر حضرت موسی ع و آسیه زن فرعون و مریم مادر

عیسی نزول فرمودند ناگاه خروش برآمد و عماری در رسید و در و خدیجه کبری و بعضی از ازواج طاهرات حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم وعلی جمیع الانبیا والمرسلین فرود آمدند و سری ازان صندوق بیرون آوردند یک یک زیارت کردند که ناگاه ناله و زاری عظیم پیدا شد و عماری نورانی پدید آمد و یکی بانگ بر پیر ترسا زد که ازین سوراخ نگاه مکن که خاتون قیامت می آید پیر از حیرت بخود شد و چون باخود آمد حجابی در پیش نظروی بود که کسی را ازان زنان نمی دید ولی خروش و فریاد ایشان می شنید و آواز یکی ازان می آمد که السلام علیک ای مظلوم مادر وای شهید مهموم مادر وای غریب مغموم مادر ای نوردیده من وای فرزند پسندیده من غم مخور که من داد تو از خصمان تو بستانم و شعله غصه ترا بآب انتقام فرونشانم و در اخبار آمده است که فاطمه رض دران شب بیتی چند در مرثیه آن امام مظلوم فرو خواند که خروش ازان خاتونان تتق عصمت برآمد بعضی ازان کلمات از فحوای این ابیات معلوم میتوان کرد

غزل

کاشکی صد دیده بودی مردم چشم مرا
چشم شب کو تا بران مشکین رسن بگریستی
کوه را گر گوش بودی تا شنیدی ناله اش
تا بران لب تشنه شیرین دهن بگریستی
گر به نسبت ابر نیسان همچو من بگریستی
تا بصد دیده بران فخر زمن بگریستی
یوسف مصری را جامه پر خون شد کجاست
با همه سنگین دلی کوه از حزن بگریستی
چشم پروین بر سحاب قطره زن بگریستی
رشته موی حسین رض آغشته شد در خاک و خون
دیده یعقوب تا بر پیرهن بگریستی
طفل خرد شهربانو تشنه لب شد آب کو

پیر ترسا از استماع این سخنان بیهوش شد چون باهوش آمد ازان عماریها و اهالی آن نشانی ندید برخاست و ازان خانه بیرون دوید و قفلی که آن مدبران زده بودند در هم شکست و بخانه درآمد قفل صندوق را نیز بگشاد و پیش صندوق در خاک غلطید و بسیار بگریست پس سر آن سرور را بیرون آورده بمشک و گلاب بشست و بر سر سجاده نهاد و دو شمع روشن کرده پیش آورده اند و در برابر وی از ادب در آمد و دران سر نظاره می کرد و بگریه و زاری میگفت ای سرور سروران عالم وای مهتر و بهتر بنی آدم چنان گمان می برم که تو ازان جماعتی که وصف ایشان در توریت موسی و انجیل عیسی ع خوانده ایم بحق آن خدای که ترا این جاه و منزلت داده که محرمان سراوقات عصمت بزیارت تو می آیند و خاتونان سراپرده نبوت برای تو زاری می نمایند که مرا خبر کن تو چه کسی فی الحال بفرمان حضرت ذوالجلال سر امام حسین رض بسخن آمده گفت ای پیر انا مظلوم من ستم رسیده ام انا مهموم من غم دیده و محنت کشیده ام انا مقتول من به تیغ دشمنان کشته ام انا غریب من از خانمان آواره گشته ام **قطعه** منم خسته بیدلی ناتوانی + نه یاری نه کاری نه خانی نه مانی + اسیری غریبی شهیدی حزینی + نه همراه امینی نه از کس امانی + پیر گفت که زدنی زیادت کن سر امام حسین رض گفت ای پیر از حال حسب و نسب می پرسی یا از سوز تشنگی و تعب سوال می کنی اگر از نسب می پرسی انا ابن النبی المصطفی من پسر پیغامبر برگزیده ام انا ابن الولی المرتضی من پسر ولی پسندیده ام **نظم**

فرزند علی مرتضی ام
مظلوم و شهید کربلا ام
سرو گستر خاندان خویشم
برگزیده حضرت خدا ام
من نور دو چشم مصطفی ام
نی نی که غریب و مستمندم

پیر ترسا چون این سخنان استماع نمود فی الحال مریدان خود را طلبید و ایشان هفتاد و دو تن بودند و صورت حال با ایشان باز گفت ایشان فریاد برکشیدند و جامها بدریدند و باتفاق پیش امام زین العابدین رض آمده یکبار زنارها ببریدند و کلمه شهادت بر زبان راندند و دست و پای شاهزاده ببوسیدند و گفتند یا ابن رسول الله اجازت

بمن

فرمائی تا از دیر بیرون رفته شبخون برین لشکر زنیم و دل خود را برین ناکسان دون و مدبران مطعون خالی کنیم امام زین العابدین رض فرمود که جزاک الله خیرا خدای تعالی شما را جزای خیر دهاد و ایشان دمبدم سزای خود خواهند دید و خدای تعالی از ایشان انتقام خواهد کشید و به پاداش خود خواهند رسید **بیت** ظالمان را بکردگار سپار + تا جزاشان دهد بزاری زار + اما چون روز شد سرها و اهل بیت را از دیر بیرون آورده روی براه نهادند و منازل و مراحل طی می کردند تا بشهر عسقلان رسیدند یعقوب عسقلانی از امرای شام که در حرب امام حسین رض حاضر شده بود و حالا با این لشکر همراه آمده حکومت این شهر تعلق بوی می داشت بفرمود تا شهر را آئین بستند و مطربان آغاز سرود کرده در غرفها نشستند و مجلس خمر بیاراستند شادی و نشاط می کردند و آن سرها را با اهل بیت گرد شهر بر می آوردند جوانی بازرگانی که او را زریر خزاعی گفتندی آن روز در بازار عسقلان ایستاده بود طرب و بهجت مردمان می دید و از هر طرف آواز مبارک باد می شنید از کسی پرسید که آراستن شهر را سبب چیست و این همه مسرت و فرحت برای کیست آن کس گفت مگر تو غریبی گفت آری دیروز بدین شهر رسیدم و امروز چنین حالتی دیدم ع موجب این حال ندانم که چیست + آنکس جواب داد که جمعی مخالفان یزید که در عراق علم یاغی گری برافراشته بودند و رسوم مطاوعت فروگذاشته بر دست امرای شام و کبرای کوفه بقتل رسیده اند این سرهای ایشان است که بر نیزه کرده گرد شهر میگردانند و این عورات که در هودج می بینی اهل بیت ایشانند زریر گفت این جماعت مسلمان بودند یا مشرک گفت مسلمان بودند اما اهل بغی اند بر امام زمان بیرون آمده پرسید که سبب بیرون آمدن ایشان بر یزید چه بوده گفت مهتر ایشان می گفت که من سزاوارترم بامامت از یزید چه پدر و برادر من امام بوده اند زریر گفت پدر مهتر ایشان که بوده گفت ابوتراب که نامش علی بن ابی طالب رض است و برادرش حسن رض که با پدر یزید صلح کرد پرسید که او چه نام داشت گفت حسین رض گفت مادر این دو برادر که بود گفت دختر پیغامبر صلی الله علیه وسلم که او را فاطمه زهرا گفتندی زریر که این سخنان بشنید دود از دلش برآمد روی بجانب هودجها کرده روان شد چون برسید و چشمش بر امام زین العابدین رض افتاد گریان شد شاهزاده پرسید که ای جوان چه کسی گفت مردی غریبم فرمود که همه خندانند تو چرا گریانی گفت از آنکه من شما را می شناسم وای کاشکی هرگز بدین شهر نیامدمی تا این حال مشاهده نکردمی دریغا که از قبیله خود دورم و در غربت بیچاره و مهجورم و از غم شما اندوهناک و رنجورم و اگر نه کاری کردمی با دشمنان که اثر آن بر صحیفه دوران بماندی **قطعه** چه کنم چه چاره سازم که اسیر و دردمندم + بچه روی چه گویم که غریب و مستمندم + سر گریه دارم اکنون لب خنده گشت بسته + بهزار غم بگریم بچه خوشدلی بخندم + امام زین العابدین رض بگریست و گفت ای جوانمرد از تو بوی آشنائی می شنوم حق تعالی ترا جزای خیر دهاد زریر گفت ای مخدوم زاده مرا کاری فرمای و آرزوی که در خاطر مبارک هست باز گوی تا آنچه توانم شرط خدمت بجای آورم ع بهر چه حکم کنی چاکریم و خدمتگار + شاهزاده فرمود که ای جوانمرد آنکس که سر پدرم دارد بفرمائی تا از پهلوی شتران پیش رود تا مردم بنظاره آن مشغول شوند و عورات ما در حجاب باشند زریر رفت و پنجاه دینار بدان کس داد که سر امام حسین رض داشت تا اسپ پیشتر راند و مردم بتماشای آن از حوالی شتر دور شدند زریر باز آمد که یا ابن رسول الله خدمتی دیگر بفرمائی فرمود که اگر جامه زیادتی داری برای عورات ما بیار فی الحال برفت و برای هر یک از مخدرات اهل بیت دو جامه بیاورد و بجهت امام زین العابدین رض جبه و فرجی و عمامه ترتیب داد

در اثنای این حال خروش و فریاد از بازار بر آمد زید در نگریست شمر ذی الجوشن را دید با جمعی مست و سرانداز که نعره زنان
و شادی کنان در رسیدند غیرت دین و حمیت اسلام در دل زید بجوش آمد و دوید و عنان مرکب شمر گرفته گفت اے لعین
پر کین وای مدبر بی دین این سر کیست که بر نیزه کرده و این فرزندان که اند که بر شتران نشانده دستهای شما بریده باد و
دیدهای شما بر کنده و سباب عقوبت شما جمع باد و دلهای شما پریشان و پراگنده **نظم** شما را دیدها بے نور بادا +
دل از دیدار حق مهجور بادا + شما را جای جز سجین مبادا + ز حق جز لعنت و نفرین مبادا + شمر نعره بر ملازمان زد که بزنید
این بی ادب را یکبار به تیغ و خنجر حمله آوردند و مردم شهر نیز سنگ و خشت بجانب وی روان کردند چندان زخم بوی رسید که
از پای در افتاده بیهوش شد مردم گمان بردند که مرده است او را بگذاشتند و برفتند نیم شبی بود که زید چشم باز کرد کسی را در حوالی خود
ندید برخاست و روان شد مشهدی بود در عسقلان که حضرت سلیمان علی نبینا و علیه السلام ساخته بود و بسیارے از پیغامبران
و پیغمبر زادگان دران مشهد مقدس آسوده بودند زید مجروح و کوفته از ترس دشمنان پناه بدان مشهد برد چون در آمد جماعتی از
محبان دید سرها برهنه کرده و جامها چاک زده و آب از دیدها گشاده و آتش در سینه بر افروخته زید گفت شما را چه حالت است
که مردم این شهر همه در طرب اند و شما در شغب همه در عشرت اند و شما در عسرت همه در تهنیت اند و شما در تعزیت ایشان جواب
دادند که ای عزیز وقت شادی خارجیان است و زمان ماتم محبان خاندان اگر از دشمنانی بمیان ایشان باز رو و اگر دوستانی
بنشین و با ما در غم و اندوه دمساز شو اگر دردمندی دردمندان را بنواز و اگر سوخته زمانی بنشین و با سوختگان در ساز **فرد**
ای شمع بیا تا من و تو زار بگرییم + کاحوال دل سوخته هم سوخته داند + زید گفت حاشا که من از مخالفان باشم و حالا من
از دست قاتلان امام حسین رض جان بصد حیله بیرون آورده ام و از خوف معاندان روی بدین مشهد منور و پاکیزه کرده پس صورت
حال بتمامی باز گفت و جراحتهای خود بدیشان نمود و باتفاق بمصیبت اهل بیت مشغول شدند و تاسف می خوردند که کاش در
کربلا بودمی تا جانها نثار شهدا نمودمی یا انتقام امام حسین رض از دشمنان کشیدمی زید گفت حالی هم انتقام می توان کشید
القصه زید از مالهای خود را همه اسپ و سلاح خرید و صد و سه تن با وی بیعت نموده روز جمعه خروج کردند و خطیب را بقتل
رسانیده و داروغه را بدست آوردند و قصه ایشان در کتابی علیحده مذکور است اما چون خبر آن لشکر و آوردن سر آن سرور در
دمشق رسید حکم شد تا شهر را آئین ببندند و مردم شهر بتماشا بیرون روند در کنز الغرایب از ابو القیاس که از سهل ساعدی
رضی الله عنه نقل می کند که من بتجارت بولایت شام رفته بودم روزی در حوالی دمشق بدیهی رسیدم مردم شادی می
کردند و دهل می زدند با خود گفتم مگر این مردم را عیدی هست داری عیدهای مردم از یکی حال پرسیدم گفت ای شیخ
مگر تو اعرابی گفتم من سهل ساعدی ام مصاحب رسول صلی الله علیه وسلم آن کس آه سوزناک از سینه بر آورد و گریه در گرفت
و گفت عجب است که درین تعزیت از آسمان خون نمی بارد و ازین مصیبت زمین اهل آن را فرو نمی برد گفتم کدام ماتم است
گفت خبر نداری **قطعه** آسمان از جبه اکلیل مرصع برگرفت + ترک گردون اندرین ماتم کلاه از سر گرفت + زهره همچون
چنگ گیسوهای خود را باز کرد + پس بناخن چهره بخراشید و افغان در گرفت + گفتم روشن تر ازین بگو گفت این سر امام
حسین رض است که اهل عراق بسوی یزید هدیه فرستاده اند و مردم شام فرح و شادی می کنند گفتم آن سر را از کدام دروازه شهر

در می آورند گفت از باب ساعات پس در پیش دویدم و بسی رنج کشیدم تا خود را بمیانه شتران اهل بیت رسانیدم بر نیزه سری دیدم
که بسر مبارک رسول صلی الله علیه وسلم شبیه بود گریه بر من افتاد و یکی از عورات اهل بیت با من بسخن آمد که ای پیر چرا میگریی گفتم
مَن اَنتِ تو کیستی گفت من سکینه ام دختر امام حسین رض گریه من زیاده شد گفتم ای فرزند خاتون قیامت من سهل ساعدی ام از
صحابه جد بزرگوار تو هیچ حاجتی داری که بدان قیام نمایم گفت آری این نیزه داران را بگوی تا سر پدرم را با سرهای دیگر پیشتر برند
تا غلبه ابصار شامیان بدیشان بود و ما اندک از نظر خلق دور باشیم پس من پیش رفتم و حامل آن سر بزرگوار را گفتم بتو حاجتی
دارم اگر قبول کنی چهار صد درم بتو دهم گفت حاجت تو چیست گفتم تقدیم راس امام حسین رض آن مرد چنان کرد من زر بوی دادم خواستم
که نزد اهل بیت باز آیم از غلبه مردم میسر نشد و ازدحام بمرتبه رسید که از باب ساعات در آمدن متصور نبود باز گشتند و از دروازه
توما در آوردند راوی گوید که چون بشهر در آمدند گذر ایشان به پیش جامع مسجد افتاد و در پیش مسجد پیری بود با محاسن سفید چون
چشمش بر امام زین العابدین رض افتاد و آن عورات را در هودج ها بدید گفت شکر مر خدای را که اکابر شما را هلاک گردانید و مردمان
را از فتنه شما آسایش داد و یزید را بر شما مستولی ساخت امام زین العابدین رض روی بدو کرد که ای پیر قرآن خوانده گفت آری
گفت این آیت در قرآن خوانده که قُل لَّا اَسْئَلُکُمْ عَلَیْهِ اَجْرًا اِلَّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبٰی گفت دیده ام امام زین العابدین رض
گفت فَنَحْنُ ذَوِی الْقُرْبٰی پس ماییم آن خویشان رسول که مودت ما لازم است آنگه گفت ای شیخ این آیت را خوانده که اِنَّمَا
یُرِیْدُ اللّٰهُ لِیُذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَیْتِ وَیُطَهِّرَکُمْ تَطْهِیْرًا پیر گفت خوانده ام شاهزاده فرمود که ماییم آن اهل
بیت که بآیت طهارت اختصاص یافته ایم پیر چون این سخن بشنید زمانی سر در پیش افگنده آنگه گریه بروی غلبه کرد و گفت یا ابن رسول الله
معذورم دار که ندانستم که شما چه کسانید پس روی بقبله گاه دعا آورده گفت الهی از دشمنی این قوم توبه کردم بیزارم از دشمنان
ایشان و تولا دارم بدوستان ایشان پس خود را در پای شتر امام زین العابدین رض انداخت و در خاک می غلطید و میگفت خدایا
اگر توبه من قبول کرده و از من خشنود گشته جانم بر دار دعای آن پیر باقتضای ملک قدیر موافق افتاد نعره زد و فی الحال جان بداد
خروش از اهل بیت بر آمد و امام زین العابدین با همه خواتین بروی بگریستند **مثنوی** پیر در کوی محبت جان بداد + جان برای
وصلت جانان بداد + چون ز سر دوستی آگاه شد + با شهیدان در زمان همراه شد + راوی گوید که اول روز سرها بدر دروازه
در آوردند از بسیاری مردم که بنظاره و تماشا آمده بودند نماز دیگر بکوشک یزید رسیدند یزید فرموده بود که تا کوشک را بیاراسته
بودند پردهای زنبوری در آویخته و تختی از ساج و عاج موصل گردانیده و بند و جواهر مکلل ساخته در یک صفه نهاده و دیبای
رومی و ششتری بروی افگنده و کرسیها بر حوالی تخت وضع کرده و امرای شام بعضی نشسته و برخی ایستاده چون شمر با آن
ده امیر دیگر برسیدند حکم شد که در آیند و سرها و اهل بیت را در آرند چون اهل بیت در آمدند ایشان را در یک صفه کوشک
جای دادند و پرده از پیش صفه در آویختند و سرها را در آورده در پیش تخت بداشتند یزید یک یک سر را می دید و احوال صاحب
آن می پرسید تا بر تمامی سرهای سروران دین اطلاع یافت بعد ازان گفت سر امام حسین رض را بیارید شمر مرد غدار و
پر حیله بود سر امام حسین رض را به بشیر بن مالک داد و او تا پیش برود با او گفت رجزے بخوان و بقتل امام حسین رض مباهات کن
و از یزید صله نیک طلب و غرض شمر آن بود تا مزاج یزید را در باره قاتلان امام حسین رض معلوم کند بشیر سر مبارک امام

حسین رض پیش تخت یزید بردو این رجز آغاز کرد ع اِمْلَاءُ رِکَابِي فِضَّةً وَّذَهَبًا پرکن چهار پایان مرا از زر و نقره ع
اِنِّي قَتَلْتُ الْمَلِكَ الْمُحَجَّبَا بجهت آنکه من بکشتم پادشاهی بزرگوار را ع قَتَلْتُ خَيْرَ النَّاسِ اُمًّا وَّاَبًا بکشتم
کسی را که بهترین مردم بود از جهت مادر و هم از جهت پدر و بیتی چند دیگر که مشتمل بر شرف نسب و کثرت حسب امام حسین رض بود
فرو خواند یزید ازین سخن در خشم شد و گفت اگر میدانستی که حسین رض بدین صفت موصوف و بدین نعوت منعوت بود چرا کشتی والله
که هیچ چیز از من بتو نرسد بلکه ترا بقتل رسانم آنگاه فرمود تا وی را بیرون کوشک بردند و گردنش بزدند و ابن بشیر از آن ده کس بود که بر قتل
امام حسین رض اتفاق کرده بودند و در بعضی کتب مذکور است که این صورت در مجلس ابن زیاد واقع شده والله اعلم پس یزید روی
بامرای کوفه کرد که حسین رض را چگونه کشتید زحر بن قیس و بروایتی شمر ذی الجوشن آغاز تکلم کرد و گفت این شخص با چند تن از اقربا و شیعه
خویش بکربلا فرود آمده بود با لشکر گران متوجه او شدیم و چندانچه او را به بیعت تو و متابعت پسر زیاد خواندیم اجابت نکرد با برو
حمله کردیم و باندک فرصتی و مدار روی و لشکر وی بر آوردیم و سرهای ایشان بریدیم و تنهای ایشان بر خاک افگندیم و
حالا اجسام ایشان دران صحرا افتاده است و جامهای ایشان بخاک و خون آلوده و یزید زمانی نیک سر در پیش
افگند و هیچ سخن نگفت و طشت زرین طلبید و فرمود تا سر مبارک امام حسین رض را در آنجا نهادند و پیش وی بردند چوبے
بدست گرفته اشارت بلبهای امام حسین رض می کرد و می گفت حسین رض چه لب و دندان نیکو داشته یکی از حضار مجلس بانگ بر یزید زد که
دور دار چوب را ازین ثنایا که بارها دیده ام که رسول صلی الله علیه وسلم بوسه برین دندانها و برین لبها نهاده است نظم
آن لب که بوسه داد بر و بارها رسول ٭ سویش بچوب کردن اشارت نگار و است ٭ آن سر که بر کنار نبی داشتی وطن ٭
در طشت زر نهاده به پیش تو کی سزا است ٭ ابو المؤید خوارزمی آورده که دران زمان که یزید قضیب بجانب لب و دندان
مبارک امام حسین رض حواله کرد سمرة بن جندب رضی الله عنه که از اصحاب کبار و یاران سید ابرار بود قضارا دران مجلس تشریف داشت
آواز بر کشید قَطَعَ اللّٰهُ يَدَكَ يَا يَزِيْدُ خدای دست ترا ببرد آیا یزید می خواهی که چوب بر جای زنی که چندین نوبت مشاهده
کرده ام که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم بوسه بر آنجا می زد یزید در غضب شده گفت ای سمره حرمت صحبت تو با رسول
خدای صلی الله علیه وسلم نگاه میدارم و اگر شرف صحبت تو با آنحضرت مانع نشدی گردن ترا می زدم سمره گفت طرفه حالی است
که ملاحظه صحبت من با آنحضرت صلی الله علیه وسلم می کنی و رعایت فرزندان عزیز او بدین نوع بجای می آری حاضران ازین
سخن در گریه افتادند نزدیک بآن شد که فتنه حادث گردد آخر الامر سمره را از مجلس بیرون بردند و یزید خود السخن دیگر مشغول کرد
ابو المفاخر رازی آورده که تاجری یهودی آن روز در مجلس یزید حاضر بود پرسید که این سر کیست که در پیش خود نهاده گفت این
سر کسی است که در عراق بر من بیرون آمده بود و می خواست که خود را امیر المومنین نام کند کار داران من با و حرب کرده اند و
سر او و متابعان او را پیش من فرستاده یهودی گفت مگر صاحب این سر شریف بوده که داعیه امامت داشته یزید گفت
آری او شریف بوده و پدر او از اشراف بنی هاشم بود یهودی پرسید که نام او چه بود گفت حسین رض گفت نام پدرش گفت
علی رض گفت مادرش چه نام داشت گفت فاطمه رض گفت فاطمه رض دختر که بود گفت دختر محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم یهودی
گفت پس صاحب این سر نبیره پیغامبر شما باشد یزید گفت آری یهودی سر خود در جنبانید و فریاد بر کشید که وا ے

بر شما اگر این پیغامبر شما حق بوده باشد ای یزید میان من و داؤد پیغامبر هفتاد پشت واسطه اند و جهودان بدان سبب مرا
حرمت تمام می دارند هنوز محمد عربی صلی الله علیه وسلم دیروز از میان شما بیرون رفته است امروز با فرزندان او این می کنید نظم
جواب چیست شما را اگر سوال کند ٭ محمد عربی از شما بروز جزا ٭ که آن چه بود که با اهلبیت من کردید ٭ چو من بملک تعلق از سرای فنا
جزای آنکه شما را بحق نموده راه ٭ روا بود که چنینها ز من رسد ز شما ٭ یزید ازین سخن در قهر شد و گفت خاموش باش ای یهودی اگر نه
آن بودی که پیغامبر ما صلی الله علیه وسلم فرموده که اهل ذمه را مرنجانید که هر که آزار بذمی رساند من خصم وی باشم روز قیامت والا
بفرمودمی تا سرت از بدن جدا کنند یهودی گفت ای ابله بی بصیرت کسی که از برای جهودی خصمی میکند آیا برای جگر گوشه خود
چها خواهد کرد وای بر تو در زمانی که جدش پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بخصومت تو برخیزد و فاطمه رض زهرا در عرصه محشر بدامنت
در آویزد و آتش غضب یزید باشتعال در آمده گفت جلاد را طلبید یهودی برجست و سر امام حسین رض برداشت و گفت یا ابا
عبدالله من مولائے توام و از دل پاک مسلمان شدم اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ اے
سید فردا پیش جدت بر ایمان من گواهی دهی یزید گفت اکنون که دانستی که ترا بخواهم کشت مسلمان می شوی گفت ای یزید
من از حسین رض بن علی فاضل تر نیستم او را فرمودی که بکشتند مرا هم بفرمائی که بقتل رسانند و امیدی دارم که بحکم المرء مع من احبه
مرا با زمره شهدای کربلا بر انگیزند و در میان ایشان حشر کنند یزید حکم کرد تا آن نو مسلمان را شهید کردند و در کتاب دیگر مذکور
است که ترسائی بایلچی گری از جانب قیصر روم آمده و جهت یزید تحفها و هدیها آورده دران محل بود چون سر امام حسین رض را دید
آهی از دل پر درد بر کشید و گفت ای یزید من در زمان حیات پیغمبر صلی الله علیه وسلم برسم تجارت بمدینه رفته بودم و می
خواستم که وی را هدیه برم از صحابه پرسیدم که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم چه چیز دوست میدارد گفتند بوی خوش مایل است
من دو نافه مشک و قدری عنبر اشهب برداشته بخانه وی رفتم و وی در خانه ام سلمه رض بود در آمدم و جمال آنحضرت صلی الله علیه وسلم
را مشاهده نمودم از رخسار مبارکش چشم مرا روشنی بیفزود و دل من وابسته محبت او گشت بر وی سلام کردم و آن عطرها را پیش وی
نهادم گفت این چیست گفتم مختصر هدیه ایست که بخدمت شما آورده ام بیت پای ملخی نزد سلیمان بردن ٭ عیب است و لیکن
هنر است از موری ٭ حضرت رسول صلوات الله وسلامه علیه گفت نام تو چیست گفتم عبد الشمس گفت ترا عبد الوهاب نام
کردم و اگر اسلام قبول کنی هدیه ترا قبول کنم من نیک در وی نگریستم و دانستم که آن پیغامبر است که عیسی علیه السلام ما را
از وی خبر داده بیت عیسی بنام او چو بایام مژده داد ٭ ازین نام او نفس جان بمرده داد ٭ فی الحال بدست وی ایمان
آوردم و بروم باز گشته دین خود را پنهان داشتم و حالا چند سال است که من با پنج پسر و چهار دختر همه مسلمان در میان
رومیان می باشیم و وزیر ملک روم و هیچکس از حال من آگه نیست و در آن روز که در خانه ام سلمه رض در ملازمت پیغامبر
صلی الله علیه وسلم بودم این عزیز که سرش بخواری در پیش تو می بینم کودک بود از در حجره در آمد و حضرت رسول صلی الله
علیه وسلم لعل باز کشاده وی را در کنار گرفته بوسه بر لب و دندان او می داد و می گفت از رحمت خدائے دور باد آنکس که ترا
بناحق بکشد روز دیگر در مسجد پیغامبر صلی الله علیه وسلم بودم این جوان با برادرش که از وی بزرگ تر بود بیامدند و گفتند یا
جداه ما با یکدیگر کشتی گرفتیم هیچکدام یکدیگر را نتوانستیم افگندن و می خواهیم که قوت کدام ما زیادت است آن حضرت

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود که جانان جد کشتی گرفتن مناسبتی با حال شما ندارد بروید هر یکی خطی بنویسید خط هر کدام بهتر باشد قوت او زیاده تر بود ایشان برفتند و هر یک خطی نوشته بیاوردند و بدست پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم دادند حضرت تاملی فرموده گفت جانان جد نزد پدر خود برید که او خط نیکو می شناسد تا بگوید که خط کدام از شما بهتر است ایشان برفتند و حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم برخاست و من هم بیرون آمدم و میان من و سلیمانؓ دوستی بود وی را پرسیدم که چرا حضرت پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم میان بزرگان خود حکم نکرد و نه گفت که خط کدام نیکوتر است سلمانؓ فرمود که آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم هر دو را دوست می دارد و تامل فرمود که اگر گوید خط حسنؓ بهتر است دل حسینؓ ملول شود و اگر گوید که خط حسینؓ بهتر است غبار اندوه بر دل حسنؓ نشیند لاجرم این مهم را حواله به پدر ایشان کرد من گفتم ای سلمانؓ بحرمت یاری و برادری و بحق دین اسلام که تحقیق کن که پدر میان ایشان چگونه حکم فرمود سلمانؓ قبول کرد و از هم برگذشتیم روز دیگر که ملاقات واقع شد گفتم ای سلمانؓ مهمی که دی با تو گفتم کجا رسید گفت ای برادر ایشان نزدیک پدر که رفته بودند همان نوع که بر ضمیر منیر حضرت پیغامبر صلی اللہ علیہ وسلم گذشته بود بر خاطر عاطر او نیز گذشته حواله با مادر ایشان فرموده و گفته نزد بتولؓ عذرا روید تا او چه گوید همین که پیش فاطمہؓ رفته اند و بعرض رسانیده که جد ما فرموده که برید خط بنویسید هر که خط او بهتر قوت او بیشتر ما خط نوشته بخدمت جد بردیم ما را حواله به پدر کرد همین که نزد پدرم رفتیم ما را بملازمت تو فرستاد و اکنون بیاور خطهای ما نگر براستی حکم کن فاطمہؓ با خود اندیشه کرده که جد بزرگوار و پدر نامدار ایشان اندکه دل هیچکدام ملول شود من چگونه کنم پس گفته که شما می دانید که من خط نمی دانم فاما در عقد خویشتن هفت دانه مروارید دارم بر سر شما نثار کنم هر کدام که بیشتر چیند خط وی بهتر و قوت او کامل تر باشد پس آن گوهرها را بر ایشان فشانده حسنؓ سه گوهر بر چیده و حسینؓ سه گوهر بدست آورده فی الحال از حضرت عزت بجبرئیلؑ امین فرمان رسیده که زود بر زمین رو و به پر و بال با فر خود یک دانه گوهر را بدو نیم کن تا هر یک نیمه بر چینند و دل هیچکدام اندوهگین نگردد جبرئیل بفرمان ملک جلیل یک دانه گوهر را بدو نیم کرده و هر یک از آن شاهزادگان سه گوهر و نیم برچیدند ای یزید ازین سخن فهم میشود که مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم و مرتضیؓ و زهرا غبار غم بر دل ایشان روا نمی داشته اند و حضرت خداوند نمیخواسته که هیچکدام ملول شوند من در روم شنیده ام که کسان تو یک برادر را زهر داده اند و شربت الماس چشانیده و هفتاد و دو پاره جگر از وی بر آمد و می بینم که سر این دیگر با هفتاد و دو سر در نظر تو نهاده اند وای بر حال تو و متابعان تو

نظم ای ناکسان به نسبت فرزند مصطفی + باشد بهیچ وجه روا کین چنین کنید + بر حلق تشنه شه دین تیغ کین نهید + در خاک و خون نهاده رخ نازنین کنید +

چون سخن بدینجا رسید غریو از حاضران مجلس بر آمد یزید بترسید و گفت ای عبد الشمس ملک را بر من می شورانی و رعیت را با آشوب می آری اگر نه آنست که تو رسول قیصری والا فی الحال ترا بسیاست می رسانم عبد الشمس گفت ای بی شرم نا انصاف حرمت رسول قیصر می داری و حرمت رسول اکبر فرو می گذاری یزید بانگ بر ملازمان زد که این مرد را از مجلس من بیرون برید مغزان وی را بیرون بردند و روز بآخر رسیده بود فرمود که بعضی از زنان را بیارید تا سخن گویم ام کلثومؓ و زینبؓ و زین العابدینؓ پیش آمدند زینبؓ را که چشم بر سر برادر افتاد فریاد بر داشت که واجداه واحمداه پس روی بیزید کرد که هیچ می دانی که چه می کنی زنان خود را در پس پرده نشانده و دختران محمد رسول اللہ را صلی اللہ علیہ وسلم در پیش خلق بداشته ندانم که در وقت باز خواست از عهده این عمل چگونه بیرون آئی یزید برخود بلرزید و پرسید که این چه کس است

گفتند خواهر حسینؓ است دختر فاطمه زهرا ناگاه ام کلثومؓ بر پای خاست و گفت اجازت ده تا سر برادرم را دیدار باز پسین وی ببینم دستوری یافت برجست و سر امام حسینؓ برگرفت و لب خود را بر لب وی نهاد و بیهوش شد پس سر برآورد و گفت ای یزید امید می دارم که درین دنیا راحت نبینی چنانچه ما را در رنج افگندی یزید گفت این زن دراز زبان هم خواهر حسینؓ است گفتند آری این ام کلثومؓ است گفت ای ام کلثومؓ چون دیدی که خدای ظن شما را بدروغ کرد و آنچه بر ما فکر کرده بودید بر شما واقع شد ام کلثوم فرمود که خدای منافقان را دروغ گو خوانده که اِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَكَاذِبُوْنَ و بر ایشان لعنت کرده و وعده عذاب فرموده که وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِيْنَ وَالْمُنَافِقَاتِ و بحمد اللہ که اهل بیت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم از کذب و نفاق مبرا و معرا اند یزید از وی بگردانید و توجه بزین العابدینؓ کرد و گفت این کودک کیست گفتند علی بن الحسینؓ گفت من شنیدم که علی بن الحسینؓ کشته شده گفتند وی را سه پسر بود علی اکبرؓ و علی اصغرؓ کشته شدند و این علیؓ اوسط بیمار بود و او را گرفته آوردیم یزید گفت ای صبی تو می دانی که پدر تو خواست که بر منبرها خطبه بنام او کنند و مسند خلافت مقام او بود شکر خدای را که بمقصود نرسید زین العابدینؓ گفت ای یزید این منبرها پدران ما نهاده اند یا پدران تو خلافت از پدران ما زیباتر بود که در راه دین جهاد می کردند یا از پدران تو که بدرگاه الهی شرک می آوردند اما هم ما و تو در قیامت پرسیده خواهد شد وَسَيَعْلَمُ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا اَيَّ مُنْقَلَبٍ يَّنْقَلِبُوْنَ

قطعه روزی که اندرون جگر از هول خون بود + حکام را لوای عمل سرنگون بود + ای از برای دنیه دون داده دین بباد + اندیشه کن که حال تو آن روز چون بود +

یزید ازین سخنان در غضب شد سرهنگی را گفت این را بیرون بر و سرش باز کن و پیش من آر سرهنگ دست علی بن الحسینؓ گرفت ام کلثومؓ برجست و هر فرد دست در وی زد و گفت پسر زاده هند دست ازین کودک بدار واللہ هیچکس نمانده است که دختران محمد را صلی اللہ علیہ وسلم محرم باشد الا این کودک پس این بیت انشا کرد

شعر اناديك يا جداه يا خير مرسل + حسينك مقتول ونسلك ضايع +

چون یزید این بیت استماع کرد لرزه بر اعضای وی افتاد بفرمود تا دست از وی بداشتند نزدیک خودش خواند و در پهلوی پسرش بنشاند گفت یا علیؓ پسر من در سن بتو نزدیک است توانی که با وی کشتی گیری امام زین العابدینؓ گفت کار کشتی سهل است هر یکی را کاردی بده تا در نظر تو محاربه کنیم و هر که غالب آید مغلوب را بکشد و تماشا کنی راوی گوید که درین محل نقاره شام فرو کوفتند پس پسر یزید گفت ای پسر حسینؓ این نوبت پدر من است نوبت پدر تو کجاست امام زین العابدینؓ فرمود که زمانی تامل کن تا جواب تو باز دهم ناگاه آواز نقاره فرو نشست و موذن آغاز بانگ نماز کرد امام زین العابدینؓ گفت ای پسر یزید اینک نوبت جد و پدر من است که می نوازند تو بنوبت پنج روزه غره مشو که درین سرای فانی

ع هر کسی پنج روزه نوبت اوست +

اما نوبت دولت ما تا قیام قیامت باقی است در دار الضرب امامت سکه سعادت بر نام ما خواهند زد و بر منابر عزت و کرامت خطبه فضیلت بنام ما خواهند خواند

بیت تا دور روزگار بود دور دور ماست + تا نام کائنات بود نام نام ماست +

پس یزید خاموش شد حاضران از فصاحت شاهزاده زین زمان متعجب ماندند و میان یزید و امام زین العابدینؓ مباحثات بسیار واقع شد چنانچه ذکر آن بطول می انجامد القصه سخن بجای رسید که علی بن الحسینؓ گفت ای یزید جبرئیل در خانه ما فرود آمد یا در خانه شما آیت تطهیر در حق ما نازل شد یا در حق شما لزوم مودت ذوی القربی در باره ماست

یاد بارهٔ شما همچنین می گفت تا رعشه بر یزید افتاد و هیبتے ازین سخنان بروی طاری شد گفت یا ابن الحسین رض از من حاجتی بخواه تا روا
کنم گفت قاتل پدرم را بمن ده تا بکشم یزید سرداران کوفه را طلبیده گفت که حسین رض را که کشت گفتند خولی بن یزید لعنه الله او را حاضر
کردند پرسید که حسین رض را تو کشتی چون خولی سیاست بشیر بن مالک را دیده بود بترسید و گفت حاشا مرا با کشتن چکار گفت
پس که کشت گفت سنان بن انس او را آواز دادند و پرسید که تو کشتی حسین رض را گفت نی لعنت بر قاتلان حسین رض باد یزید تند
شد پس گفت او را که کشته است گفتند شمر ذی الجوشن و کس فرستاد تا شمر را آوردند پرسید که حسین رض را تو کشتی گفت معاذ الله یزید
گفت همه مردمان متفق اند بر آنکه او را تو کشتی گفت اینان دروغ می گویند غضب بر یزید مستولی شد پرسید که پس او را که کشته
است شمر گفت من راست بگویم که حسین رض را که کشته است آنکه قبائل عرب را جمع کرد و در بیت المال بکشاد و لشکر را اسپ و
سلاح و نفقه و خلعت داد و گفت برو و با حسین رض حرب کن یزید را انفعال عظیم دست داد و گفت برخیز لعنت خدای
بر همه شما باد آنگه روی با امام زین العابدین رض کرد که حاجت دیگر طلب کن گفت سر پدرم را بمن ده با سرهای دیگر تا برم و به تنهای
ایشان ملحق سازم گفت این حاجت تو روا است حاجتِ دیگر بخواه گفت مرا با اهل بیت من اجازت فرمای تا بمدینه رویم و
بر سر روضه جد بزرگوار خود صلوٰة الله و سلامه علیه بطاعت و عبادت مشغول شویم گفت این مرادهم حاصل است آرزوی دیگر
درخواه گفت فردا روز آدینه است مرا اجازت فرمائی تا بر منبر روم و خطبه بخوانم یزید گفت این آرزو دیت نیز برآرم و خطابت
فردا با تو گذارم اما چون روز دیگر شد یزید از وعدهٔ خطابت امام زین العابدین رض پشیمان شد و خطیبے فصیح شامی را مقرر کرد که خطبه
بخواند و منادی کردند که همه کس بمسجد جامع حاضر آیند چون مردم بنماز آدینه حاضر شدند و خطیب بر منبر رفته بستایش آل ابو سفیان
زبان بکشود و در مذمت آل ابی طالب مبالغه بسیار نموده بطلان حسین رض را بیان کرد و احقیت و اولویت یزید را عیان کرد
زین العابدین رض بیطاقت شد خود را نگاه نتوانست داشت آواز داد که یا شامی بئس خطیب قوم انت ای مرد شامی
بدخطیبی تو مر این قوم را رضای مخلوق را بر سخط خالق اختیار نمودهٔ و دین را بدنیای دون بدل کردهٔ **قطعه** پیروی نفس و
هوا می کنی * راه حق این است خطا می کنی * در حق اخیار نگوئی سخن * مدحت اشرار ادا می کنی * آل عبا از همه فاضل ترانند *
دم چنین قوم چرا می کنی * پس رو به یزید کرد که بوعدهٔ که مرا دادهٔ فاکن و ام عهدی که بسته از ذمهٔ خود ادا کن و اجازت ده که بر منبر
روم و چنان خطبه که رضای خدا و رسول بدان باز بسته باشد بخوانم و کلماتی که مستمعان مست معانی او گشته ثواب ماجور شوند ادا
کنم یزید گفت بر منبر رفتن حاجتی نیست هم اینجا بر پای ایستاده سخنی که خواهی بگوی اهل دمشق بفغان آمدند و اشراف شام بر پای
خاستند و درخواست نمودند که می خواهیم که الفاظ و عبارات اهل حجاز بشنویم و به بینیم که فصاحت و بلاغت حجازیان تا چه مرتبه
است یزید گفت که ای اهل شام این پسر از بنی هاشم است و ایشان افصح عرب اند مبادا که چون بر منبر رود و آل ابو سفیان را
فضیحت سازد و بنی امیه را سخنان ناسزا گوید اکابر گفتند او خرد سال است چه تواند گفت ما را هوس است که از جد خود سخنی
نقل کند که در آن ما را موعظه و تذکری بود یزید التماس بزرگان را رد نتوانست کرد اجازت داد شاهزاده ببالای منبر برآمد و خطبه
مشتمل بر حمد الٰهی و نعت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم ادا فرمود بر وجهی که سهام اوهام فصحای شیرین زبان بهدف
تعریف آن نرسد و بصائر ضمایر بلغای زیبا بیان باسرار توصیف آن راه نیابد بدایع الفاظ دلکشای آن

چون روایع مسائل اهل دین بر غوامض بلاغت محتوی و حقایق معانی جان فزایش مانند دقایق دلایل ارباب یقین بر
لطایف براعت و فصاحت مشتمل و منطوی **نظم** لوامع کلماتش چو مهر عالم گیر * ظرایف سخنانش چو ماه نور افزای * بدین لطافت و
خوبی ادا نه کرده کسے * سپاس ایزد و اوصاف خواجهٔ دو سرای * و بعد از حمد و صلوٰت موعظه فرمود که همه دلها از تاثیر آن نرم و
مجموع سینها از تصرف آن گرم شد **بیت** غلام آن سخنانم که آتش افروزند * نه طوطیان خرد نامهٔ حق آموزند * و پس از آنکه
دیدهای اشکبار و دلهای بی آرام در قرار شده بود فرمود که اهل شام هر که مرا داند و اند هر که نه دانسته باید که بداند انا ابن الرسول
المختار انا ابن المصطفیٰ سید الاخیار منم پسر صاحب معراج و خداوند تاج و دواج منم فرزند راکب البراق و افضل همه
پیغامبران باتفاق منم پسر مسافر سفر سبحان الذی اسریٰ و مجاور حرم کان قاب قوسین او ادنیٰ منم پسر خطیب فاوحی
الی عبده ما اوحیٰ و عندلیب گلشن علمه شدید القوی منم پسر خواجهٔ یثرب و بطحیٰ و صدر مسند اجتبا و اصطفا منم پسر حبیب
حضرت اله یعنی محمد رسول الله صلوٰت الله و سلامه علیه منم پسر شهسوار مضمار هل اتیٰ و شهریار تخت گاه لافتیٰ منم مفتاح خزانهٔ
انا مدینة العلم و علی بابها منم پسر صاحب مناصب و مظهر عجائب و مظهر غرائب یعنی علی بن ابی طالب رضی الله
عنه هرگاه که گفتی انا ابن غرّا واز خلق بر آمدی بعد از تعریف جدین فرمود که منم پسر دختر خیر المرسلین سیدهٔ نساء العالمین منم پسر
گوهر درج فاطمه رض بضعة منی و اختر برج من اذاها فقد اذانی منم پسر مادر سادات و شفیع عرصهٔ عرصات بتول عذرا
یعنی فاطمه زهرا رض منم فرزند سبط رسول و قرة العین بتول امام مسموم ممتحن یعنی امیر المومنین حسن رض منم فرزند شهید مظلوم و غریب مهموم
نور دیدهٔ مصطفیٰ و سرور سینهٔ مرتضیٰ مبتلای میدان کرب و بلا یعنی حسین رض شهید کربلا درین محل خروش و فغان برخاست و از
آواز گریستن مردم غریو در شهر دمشق افتاد یزید ازین غلغله بترسید و از بیم غوغای عام برخود بلرزید و مؤذن را اشارت کرد تا بانگ
نماز بگوید و سخن را بر زین العابدین رض منقطع گرداند مؤذن برخاست و گفت الله اکبر امام زین العابدین رض فرمود که نعم لا شیء اکبر
منه مؤذن گفت اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ امام گفت نَعَمْ شَهِدَ بِهَا لَحْمِیْ وَ شَعْرِیْ وَ دَمِیْ وَ بَشَرِیْ مؤذن
گفت اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ زین العابدین رض عمامه از سر برداشته نزد مؤذن افگند و گیسوهای مشکین پریشان
کرده گفت ای مؤذن بحق این محمد صلی الله علیه وسلم بر تو سوگند که یک زمان توقف کن مؤذن خاموش کرد شاهزاده روی
به یزید آورد که ای پسر معاویه این رسول کریم جد تو بود یا جد من اگر گوئی که جد تو بوده دروغ گوئی و همه عالم داند که دروغ گفتی
و اگر گوئی که جد من بوده که علی بن الحسینم پس ترا چه چیز بر آن داشت که پدرم را که بهترین عترات آنحضرت بود لعنه الله تا شهید
کردند و مخدرات سراوقات عصمت و طهارت را چون اسیران بلده به بلده بگردانیدی و مرا یتیم ساختی و رخنه در دین جدم
انداختی و با این همه کلمه می گوئی و روی بقبله می آری و شرم نمی داری پس دست کرد و گریبان جامه بدرید و گفت ای
مردمان هیچ کس هست از شما که جد او پیغامبر بوده باشد غیر از من فریاد از مردم برآمد و گریستن بر اهل دمشق افتاد و بعضے بیهوش
شدند و قیامتی در مسجد جامع پدید آمد یزید بر پای خاست و بانگ بر مؤذن زد که اقامت بگوی پس قامت گفته شد و
نماز گذاردند و مردم در غلغله آمدند و دبدبه در عوام افتاد یزید تدبیری کرد که مردم را با صلاح آرد و مجمعی ساخته همه اکابر شام را
طلبید و بفرمود تا شمر و امرای کوفه را حاضر کردند و سخنان درشت بر روی ایشان گفته بر ایشان نفرین کرد و گفت من

از اطاعت شما بدین قتل امام حسین رض راضی بودم واگرنه او را زنده می آوردید من حق خدمت او بجای می آوردم لعنت بر پسر
مرجانه باد که بچنین امر اقدام نمود و مرا در عراق و شام بدنام کرد و در تاریخ العالم آورده که یزید این سخنان بجهت آن بر زبان
می راند که مردم بر قتل امام حسین رض و اصحاب او نفرین می کردند و یزید را توبیخ و سرزنش مینمودند چه این کار نه آسان کاری است
و این عمل نه سهل کرداری **نظم** نه بازیچه است ناحق سر بریدن شهریاری را که بودی حضرت روح الامین گهواره جنبانش +
نه سهل است از عطش پژمرده کردن نوبهاری را که از باغ رسالت رسته شد سرو خرامانش + نه آسان است کردن بر سر نیزه
سر شاهی که دادی بوسه سلطان رسل بر روی رخشانش + بوقت قتلش از هر ذره آواز می آمد + که نفرین خدا بر شمر و بر
انصار و اعوانش + و در کنز الغرایب آورده که یزید اهل بیت را در درون کوشک خود جای مقرر ساخته بود و امام حسین رض دختری داشت
چهار ساله بسیار او را دوست داشتی و او نیز پدر را بغایت دوست می داشت تا پدرش شهید شده بود دایم می پرسید که اَینَ اَبی
کجاست پدر من می گفتند بجای رفته است و او را بانواع تسلی می دادند و او را بدیدار پدر اشتیاق عظیم بود در وقت که
در کوشک یزید بودند شبی این دختر پدر را در خواب دید که او را در کنار گرفته از غایت شادی بیدار شد و پدر را ندید خروشش زیاده گشت و
آغاز اضطراب کرده فغان در گرفت حال پرسیدند گفت حالی می دیدم که در کنار پدر نشسته ام چون چشم باز کردم او را نمی
بینم مرا بگوئید که پدرم کجاست که مرا بیش ازین طاقت فراق نماند و هر چند می گفتند ای دختر صبر کن و شکیبائی پیش گیر جواب
می داد که **بیت** یعلم الله مرا تاب شکیبائی نیست + طاقت روز فراق و شب تنهائی نیست + یا پدرم را پیش من آرید یا مرا
پیش فرستید چون اهل بیت این سخن بشنیدند یکبار فریاد از نهاد ایشان برآمد و خروش در گرفتند یزید از غوغای ایشان از
خواب در آمد و کس فرستاد تا خبر گیرد که اهل بیت را چه واقعه شد ایشان صورت واقعه باز گفتند و خبر به یزید رسید که دختر امام
حسین رض پدر را در خواب دیده و برای دیدار پدر بیطاقتی می کند یزید گفت بروید و سر پدرش بدو نمائید شاید تسلی یابد یزید آن سر را در خانهٔ
خاص خود نگاه می داشت خادمان یزید آن سر را بر طبق سیمین نهاده و مندیلی از سندس بران افگنده نزد اهلبیت آوردند و
گفتند یزید می گوید که سر پدر او را بدو نمائید شاید که او را تسلی پدید آید اما چون طبق را پیش وی نهادند پرسید که این چیست
گفتند آنچه می طلبی این است همین که مندیل برگرفت سری دید بر آن طبق نهاده آن سر را برداشت و نیک در آن
نگریست سر پدر خود را دید آهی از سینه برکشید و روی در روی پدر مالید و لب خود بر لب وی نهاده فی الحال جان بداد و دیگر باره
اهل بیت را تعزیت امام حسین رض تازه شد و مصیبت شهدا تجدید پذیرفت **غزل** ای اجل باز این چه غوغا در جهان
انداختی + ابر اندوهی برآوردی ز دریای بلا + برق حسرت در زمین و در زمان انداختی + شورشی در روزگار انس و جان
کردی پدید + آتشی در خرمن پیر و جوان انداختی + یزید چون ازین حال خبر یافت ایشانرا تعزیت رسانید و ام کلثوم
اجازت طلبید که در خارج کوشک بمنزلی رود و تعزیت اهل بیت بدارد و اجازت یافته بمنزلی که جهت ماتم مقرر کرده بودند
تشریف فرمود و زنان اکابر بتعزیت وی حاضر گشتند و او مرثیه که در احوال زاری اهلبیت و خواری شهدا گفته بود می
خواند و خاتونان عرب آب از دیده می باریدند و از غم اهلبیت می زاریدند و یک بیت از قصیدهٔ ام کلثوم رض این است **شعر**
ماتت رجال وافنی الموت ساداتی + وزادنی حسرة من بعد لوعاتی + **غزل** فریاد که بی مونس و غمخوار

بماندیم + رفتند عزیزان و ز غم خوار بماندیم + آزاد شدند از غم این دامگه و ما + در مهلکهٔ فتنه گرفتار بماندیم + افگار شد از غم دل
ایشان و برفتند + ما ناله کنان با دل افگار بماندیم + در خاک بخفتند و رخ از ما بنهفتند + افسوس که در حسرت دیدار بماندیم
عیسی نفسی بود طبیب همه دلها + بگذشت همه با دل افگار بماندیم + و در روایت ابو المؤید چنان است که یزید اسباب سفر اهل بیت
ساخته همه را جامه او و زاد و راحله چنانچه لایق باشد تعیین نمود نعمان بن بشیر را مقرر کرد تا با سی سوار مکمل در ملازمت ایشان باشد و
در محافظت ایشان مبالغه بسیار کرده بجانب مدینه روان ساخت و امام زین العابدین رض سر پدر بزرگوار با سرهای دیگر فرا گرفته
بیامد بکربلا در بیستم ماه صفر سر آن سرور به بدن اطهر انضمام یافت و سرهای شهدای دیگر با بدان ایشان پیوست و در آن
راه نعمان بن بشیر در ملازمت اهل بیت هیچ دقیقه فرو نگذاشت قاعدهٔ تعظیم و احترام ایشان کما ینبغی مرعی داشت نزول
و ارتحال اهلبیت بر موجب دلخواه ایشان بود هر جا خواستندی نزول فرمودندی و هر گاه اراده کردندی رحلت نمودندی و
در وقت فرود آمدن و سوار شدن اهل بیت ملازمان نعمان دور شدندی تا ایشان را حجاب نبودی و بمثابهٔ ادب ایشان
نگاه داشته که چون قریب بمدینه رسیدند ام کلثوم رض با زینب رض گفت ای خواهر حقوق نعمان بر ما واجب گشت و ما هیچ چیز
نداریم که بوی دهیم زینب رض فرمود که صدقت راست گفتی مالنا شیء نیست ما را چیزی الا حلینا مگر آنکه زیورها و پیرایهای
که ما راهست بدو فرستیم پس آن پیرایها از دست و گوش و گردن و انگشتان بیرون آورده بدو فرستادند و عذر خواهی
نمودند که این بعضی از جزای خدمت تو در دنیا و باقی پاداش حسن مصاحبت تو در قیامت بتو خواهیم رسانید پس نعمان
مطلقا چیزی ازان قبول نکرد و همه را پیش ایشان فرستاده پیغام داد که اگرچه همراهی ما با شما بفرمان یزید بود اما رعایت
حرمت شما بغرضی از اغراض دنیائی واقع نشد بلکه برای خشنودی جد بزرگوار شما کردم و بحمد الله که خدمت من قبول اهل
بیت نبی صلی الله علیه وسلم افتاد و من شکر این نعمت چگونه توانم کردن و سپاس داری این موهبت که نامزد من شده چه
نوع بجای توانم آورد **بیت** لله الحمد که از یاوری بخت بلند + بچنین منصب شایسته شدم دولتمند + اهل بیت او را
دعای خیر کردند و ایشان را بمدینه رسانید و باز گشت اما راوی گوید که چون اهل مدینه خبر آمدن اهلبیت شنودند فغان از
ایشان بر آمد و اولاد مهاجر و انصار از صغار و کبار حتی زنان و کودکان ایشان قرین ناله و زاری و رفیق گریه و سوگواری با هزار
اضطراب و بیقراری باستقبال ایشان بیرون آمدند و چون امام زین العابدین رض را با دختران امام حسین رض و خواهران شاهزادهٔ
کونین بدیدند بدرد دل و سوز جگر در خاک غلطیدند و با دیدهٔ گریان و سینهٔ سوزان مضمون این کلام بسمع اهل بیت می
رسانیدند **قطعه** عالمی را جان درین ماتم پریشان گشته است + خانهٔ دلها ازین اندوه ویران گشته است +
آفتابی از مدینه رفته سوی کربلا + بابسی کرب بلا در خاک پنهان گشته است + چشم ما همچون رخش در خون دل گشته است
غرق + حال ما مانند گیسویش پریشان گشته است + و در زهرة الریاض آورده که پنج نوبت در مدینهٔ حضرت رسالت
جزعی و فزعی افتاده که مردم گمان برده اند که قیامت قائم شده اول آن روز که حضرت رسول صلی الله علیه وسلم در حرب
احد بود که شیطان ندا در داد که الا ان محمدا قد قتل خروش و فغان از زن و مرد برآمد چنانچه محرمان حجرات رسالت
صلی الله علیه وسلم و بنات هاشم و بتول عذرای اختیار بجانب احد روان شدند و سوم ازین حکایت سبق ذکر یافته و دوم

روزی که حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم ازین حجرهٔ فانی متوجه ریاض رضای سبحانی شد هیچکس نبود از اهل مدینه الا که در غم و غصه والم وماتم بود سوم وقتی که خبر شهادت مرتضی علیؓ از کوفه باسماع اهل مدینه رسید فغان برکشیدند گویا ماتم پیغامبر صلی الله علیه وسلم تازه شد چهارم زمانی که امام حسینؓ عزیمت مکه کرده بود داعیهٔ کوفه داشت وخواهران ودختران رامی برد و اهل مدینه را وداع میکردند پنجم در محلی که اهل بیت از شام در رسیدند و اهل مدینه استقبال نموده تعزیت در گرفتند اما اهل بیت که بمدینه رسیدند از گرد راه بروضهٔ مصطفی صلی الله علیه وسلم رفته بآواز سوزناک از جگر چاک چاک نعره برکشیدند که واجداه واحمداه واسنداه واسیداه ای یتیمان خاندان توئیم غریبان دودمان توئیم سوزان وگریان از غم فرزندان توئیم محنت کشیدگان بادیهٔ هجران توئیم مظلومان صحرای درد وبلائیم مهجوران بیابان رنج وعنائیم لگدکوب جفای کوفیان بیوفائیم آزرده بخنجر ستم شامیان بیشرم وحیائیم تشنه لبان آب فراتیم گرمازدگان عقبات عقوباتیم سلام فرزند دلبند تو آورده ایم واز شرارت اشرار پناه بروضهٔ عرش اشتباه تو آورده ایم **قطعه** یارسول الله برآر از روضه سر تا بنگری + اهل بیت خویشتن را زار وبیمار وحزین + در بلای دشمنان دین گرفتار آمده + کس مبادا در جهان هرگز گرفتار اینچنین + اهل بیت اینجا گریان ونالان که ناگاه ام سلمه رضی الله عنها از حجرهٔ طاهرهٔ خود بیرون آمد غریوان ونالان شیشهٔ خاک کربلا که خون شده بود در دست گرفته ودختر امام حسینؓ را که بیمار بود در دست دیگر گرفته چون اهل بیت مادر مومنان را دیدند وآن خاک خون شده را مشاهده کردند درد وسوز ایشان متضاعف ومترادف شد دختران امام حسینؓ وخواهرانش ام سلمهؓ را در کنار گرفتند ودختر شاهزاده را پرسش بسیار کردند بیان این تعزیت که بر سر روضهٔ حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم واقع شد از سرحد تقریر متجاوز است اقاصی وادانی مدینه درین ماتم سهیم وخواص وعوام ازین مصیبت در اندوه عظیم **بیت** مطلقا در جهان کون وفساد + کس چنین تعزیت ندارد یاد + ام سلمهؓ اهلبیت را تسلی بسیار داد وکسانی را که از غم امام حسینؓ می گریستند وعدهٔ ثواب بسیار فرمود گریه برای امام حسینؓ ثواب بی غایت دارد چنانچه قبل ازین گذشت که گریستن وگریانیدن موجب دخول بهشت است در عیون الرضا مذکور است که پسر دعبل خزاعی روایت کرده که چون پدرم را وفات حاضر آمد زبانش بسته شد وریش سیاه گشت من ازین واقعه بترسیدم واین صورت را از مردم بپوشیدم و گفتم تا او را پنهان بشستند ودفن کردند ومن از جهت وی بسیار ملول ومحزون بودم شبانه وی را در خواب دیدم که با روی روشن وجامهٔ سفید نیکو پوشیده گفتم ای پدر حق سبحانه وتعالی با تو چه کرد گفت مرا بیامرزید گفتم بوقت مرگ علامات عجب بر تو پدید آمد گفت آری سیاهی روی وگرفتگی زبان من از آن بود که خمر می خوردم وچون مردم مرا بقبر اندر آوردند همچنان با روی سیاه وزبان گنگ بودم ناگاه دیدم که رسول خدای صلی الله علیه وسلم بیامد وگفت دعبل توئی گفتم آری یارسول الله صلی الله علیه وسلم گفت بخوان آن مرثیه که در حق شهیدان اهل بیت من گفته برخواندم **شعر** لا اضحک الله سن الدهر ان ضحکت + وآل احمد مظلومون قد قهروا + تا آخر این ابیات می خواندم وحضرت رسول صلی الله علیه وسلم می گریست چون شعر تمام کردم فرمود که نیکو گفته ومرا شفاعت کرد تا بخشیدند واین جامه رسول خداست که در بردارم وازین خبر معلوم میشود که گریه بر حسینؓ مظلوم موجب اجر جمیل وجزای جزیل است **مثنوی**

دیده کن بهر شهید کربلا شد اشکبار	یابد از نور سعادت روشنی روز شمار	از عطش تشنه شاه شهیدان یاد کن	گوهر اشکی ز بحر دیدهٔ خونین برآر
	هر که او امروز گریان است از بهر حسینؓ	با لب خندان بود فردا بصد اقتدار	

فصل دوم در عقوبت قاتلان امام حسین رضی الله عنه

قبل ازین حدیثی در عقوبت قاتلان شاهزاده از صحیفهٔ رضویه نقل افتاده که کشندهٔ امام حسینؓ در تابوتی است از آتش ودست و پای او بسلاسل آتش مقید وعقوبات او فزون از حد وعدد باشد وهم در صحیفهٔ شریفه باسناد عالی حضرت رضویه مذکور است که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم فرمود که موسی بن عمران بعد از وفات هارون علیهما السلام دست دعا بدرگاه کبریا برداشت که آلهی برادرم هارون شربت فوات چشید ورخت از زندان فنا ببوستان بقا کشید مرا ودرا بیامرز حق سبحانه بدو وحی فرستاد که اگر از من آمرزش اولین وآخرین مطلبی دعای ترا اجابت کنم وهمه را بیامرزم مگر قاتل حسینؓ بن علیؓ را که من بخود انتقام حسینؓ از قاتل او خواهم کشید **بیت** کسی کو آنچنان خونی بریزد + چنان افتد که هرگز برنخیزد + در کنز الغرایب آورده که مهتر وبزرگ تر همه ماران دوزخ ماری است که او را شدید گویند هر روز هفتاد باری لرزد واز وزهری ریزد حق سبحانه می فرماید که ای شدید چه می خواهی می گوید آلهی عقوبت قاتلان حسینؓ را بمن حواله کن تا زهرهای خود بر ایشان ریزم و حق تعالی با او میگوید که ساکن شو که عقاب ایشان حوالهٔ تست همه را بدیه دریغ خواهی گزید ودران عقوبت منتهای کلی خواهند کشید این خود عقوبات آخرت ایشان است که پایان ندارد ودر دنیا نیز همه محاربان کوفه وشام که دران معرکه حاضر بوده اند از سپاهیان ونظارگیان وآنکه حاضر نبوده اما بقتل امام حسینؓ شادی کرده هریک به بلای بزرگ وعنای عظیم مبتلا شده اند ودر کنز الغرایب از امام سدیؒ نقل کرده اند که فرمود که یکی از خوارج نزد ما از قتلهٔ امام حسینؓ سخن می گفتیم شخصی از اهل مجلس گفت هیچکس شاد نگشت بکشتن امام حسینؓ الا آنکه در بدترین حالی بمرد آن خارجی گفت دروغ می گوئید یا اهل العراق من شاد گشتم بقتل وی ومرا هیچ مکروهی نرسیده است وهنوز در مجمع ما بود که شرارهٔ از چراغ بجست وبقدرت آلهی در ریش وی افتاد وآغاز سوختن کرد آن کس برخاست و بسوی آب دوید وخود را در جوی افگند هیچ وجه آن آتش فرونشست ودر درون آب گوشت وپوست او میسوخت تا در میان آتش وآب بمرد وسرا غرقوا فادخلوا نارا آنجا بر دیدهٔ اولوا الابصار جلوه کرد **فرد** آب نادادهٔ شهیدان را چو آتش در زدی + بایدت بیشک میان آب وآتش سوختن + امام حسین بصریؒ نقل فرموده که مردی پیش ما می آمد که مرا مسائل شرعیه تعلیم دهید و ما را از صحبت او نفرتی عظیم بود زیرکه در وقت تکلم از وی گندی می آمد که هیچ شامه طاقت آن نمی آورد وما را شرم می آمد که سبب آن نتن از وی باز پرسیم آخر او را روزی از آن حال سوال کردیم بغایت خجل ومنفعل شد وگفت من از حال خود شما را خبر دهم اما مرا رسوا مکنید بدانید که من با آن طایفه بودم که بر لب آب فرات نگهبانی می کردند تا لشکر امام حسینؓ آب برندارند وهر که می آمد ما او را از آب منع می کردیم بعد از واقعهٔ کربلا شبی در خواب دیدم که قیامت قایم شده ومن در تشنگی عظیم گرفتارم واز هر سو آب می طلبم ونمی یابم ناگاه دیدم که حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم وعلیؓ وفاطمهؓ وحسنؓ وحسینؓ وبعضی از اکابر صحابه بر لب آب حوضی نشسته اند وبرخی دیگر از اصحاب بر پای ایستاده وجمعی سقایان مردم را آب می دهند من پیش حضرت رسول صلی الله علیه وسلم

آمدم و آب طلبیدم حضرت فرمود که آبش دهید هیچکس آب بمن نداد تا سه کرت من استغاثه کردم و هیچکس بفریاد من نرسید و آب بر عطش من نزد نوبت چهارم که فریاد زدم حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم فرمود که چرا آبش نمی دهید گفتند یا رسول الله این کس از آنهاست که بر کنار فرات نشسته بود و تشنگان لشکر امام حسین رض را آب نمی داد حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود اسقوه قطرانا اورا از قطران بیاشامانید چون از آن قطران چشیدم و بیدار گشتم این محنت با خود یافتم و هرچه می خورم قطران میشود و رایحه آن موجب کراهت مشام مردمان است امام حسن بصری رح فرمود که دیگر نزد ما میا و آزار خاطر ما روا مدار و اورا عذر خواستند و اندک زمانی را بخواری تمام بمرد **بیت** اعدای ترا دهد خداوند ٭ مرگی که از آن بتر نباشد + ابو المفاخر آورده که مردی را در طواف خانهٔ کعبه دیدند نقاب برو فروگذاشته می گفت خدایا مرا بیامرز و دانم که نیامرزی سادات و مشایخ حرم گفتند ای عزیز نومیدی از رحمت خدای کفر است و هرچند کسی را گناه بسیار و جنایت بیشمار بود چون بدرگاه حق رجوع نماید و توبه و انابت و زاری و ندامت پیش آید امید آمرزش هست **بیت** اگرچه جرم بیش از بیش داریم ٭ بالطاف خدا امید داریم + تو چرا اظهار ناامیدی می کنی و از آمرزیدن حق خبر می دهی آن مرد گفت بیائید و قصهٔ مرا بشنوید تا بدانید که نومیدی من از چیست گفتند بگوی تا بشنویم و هر یک حصهٔ عبرت از قصهٔ تو برداریم گفت من در آن لشکر بودم که با امام حسین رض جنگ می کردند و بعد از شهادت آنحضرت رفیق آن خیل شدم که سر مبارک شاهزاده بشام می بردند و ما پنجاه کس بودیم که نگهبانی آن سرها می کردیم آن تمام بی تیره ضمیر بر جا فرود می آمدند سر مبارک را در میان می نهاده و گرد بر گرد آن حلقه زده خمر می خوردند و من از دور در ایشان می نگریستم و گاه گاه بر احوال شقاوت مآل خود می گریستم شبی از شبها بر همان عادت خود بعد از شرب خمر مست شدند و بخفتند و من در خواب نمیشدم ناگاه آواز ناله و زاری شنیدم و کسی را نمیدیدم در اثنای این حال بالا نگریستم چنان بنظر من آمد که در آسمان بگشادند و معاینه دیدم که خیمه از نور فرود آمد و در برابر سر امام حسین رض در هوا بایستاد و سه تن با ریشهای روحانی و بالهای نورانی فرود آمدند و سر امام حسین رض را زیارت کردند مردی با جامهٔ سبز و عمامهٔ سفید بالای سر من ایستاده پرسیدم که اینها چه کسانند گفت مقربان درگاه صمدیت اند یکی جبرئیل است دوم میکائیل و دیگری اسرافیل ناگاه جبرئیل علیه السلام بزیر خیمه شد و گفت انزل یا صفی الله فرود آئی ای آدم صفی الله دیدم که آدم و شیث و ادریس فرود آمدند و سر شاهزاده را زیارت کردند باز بزیر خیمه شد و گفت انزل یا نجی الله دیدم که نوح و سام فرود آمدند نوبت دیگر فرمود که انزل یا خلیل الله ابراهیم و اسمعیل و اسحاق فرود آمدند دیگر بار فرمود که انزل یا کلیم الله موسی و هارون نزول فرمودند بار دیگر گفت انزل یا روح الله عیسی و شمعون نازل شدند و هر پیغامبری که فرود می آمد سر مبارک امام حسین رض را زیارت می کرد و در آخر بزیر خیمه آمد و گفت انزل یا حبیب الله حضرت مصطفی صلی الله علیه وسلم نزول اجلال ارزانی فرمود با بزرگان صحابه و اشراف اهل بیت چون امیر المومنین علی و امیر المومنین حسن رض و حمزه و جعفر طیار را چون رسول صلی الله علیه وسلم از آن خیمه بزیر آمد دیدم که سر امام حسین رض از جای خود حرکت کرده هفتاد قدم پیش بازدوید و سر نورانی خود بر پشت پای آنحضرت نهاده بآواز حزین گفت یا جداه ببین که از ستمگاران بیوفا و نابکاران با جور و جفا بمن چها رسید سید عالم صلی الله علیه وسلم آن سر را برداشت و روی مبارک در روی وی مالید و بگریه در آمد و همه انبیا بموافقت آنحضرت می گریستند **غزل** آدم درین عزا بغم و درد مبتلا است ٭ کشتی نوح غرقهٔ طوفان ابتلاست +

هان ای خلیل زآتش نمرود دم مزن ٭ این شعله بین که در جگر شاه کربلا است + رنگین چراست پیرهن موسوی ز نیل ٭ و ز دود غصه جبهٔ عیسی چرا قبا است + گویا برای ماتم سلطان دین حسین رض ٭ چندین خروش و ولوله در خیل انبیا است + اینها همه از برای دل مصطفی خورند ٭ آن خود چه داغهاست که بر جان مصطفی است + گر مرتضی بگرید ازین غصه در خور است ٭ در فاطمه رض بنالد ازین حال او روا است + شورش نه بر زمین بود و بس که بر سپهر ٭ در هر که بنگری بهمین داغ مبتلا است + جبرئیل علیه السلام پیش آمد و گفت یا رسول الله اگر فرمائی با اهل کوفه و شام آن کنم که با قوم لوط علیه السلام کردم حضرت فرمود که آن می خواهم که فردای قیامت بر ایشان خصمی کنم جبرئیل گفت یا سید الثقلین جمعی ملائکه فرود آمدند می گویند که ما را فرموده اند که این پنجاه تن را هلاک کنیم رسول علیه السلام گفت گو بکنید آنچه ایشان را گفته اند آن فرشتگان حربهای آتشین داشتند هر کرا حربه بروی زدندی آتش در وی افتادی و بسوختی تا چهل و نه کس سوخته شدند چون نوبت بمن رسید گفتم الامان یا رسول الله گفت برو لا غفر الله لک خدایت میامرزاد من شک ندارم که سخن پیغامبر خلاف نیست اهل حرم گفتند نقاب چرا فرو گذاشته گفت از هول آن واقعه هیات من متغیر گشته است پس بمبالغهٔ مردم نقاب برداشت و دیش چون روی خوک بود و دندانهاش چون مشک کراز از دهن بیرون آمده سادات و مشایخ حرم گفتند و در شو از نزدیک ما تا شامت تو بحاضران نرسد آن شخص نقاب فرو گذاشته از حرم بیرون رفت هنوز ده قدم خارج حرم ننهاده بود که صاعقه از هوا در آمد و آن ناپاک را پاک بسوخت **نظم** از برق ستم هر که زد آتش بشهیدان ٭ شد سوختهٔ صاعقهٔ خشم الهی + و ز هر که الم یافت دل آن شه مظلوم ٭ حقا که بیابد المی نامتناهی + راویان معتبر آورده اند که بعد از شهادت امام حسین رض و سایر شهدا هیچ یک از امرا و سرداران لشکر یسیر زیاد سوار و پیاده و خادم و مخدوم ایشان و می باسایش نزندند و آبی بخوشدلی نخوردند و اندک زمانی را هر یک بعقوبتی دیگر که سبب عبرت عالمیان بوده هلاک شده اند در شواهد آورده که بصحت رسیده است که هیچکس از قاتلان امیر المومنین رض و اصحاب وی نماند که پیش از مرگ فضیحت نشد و مبتلا نگشت بقتل یا ببلائی دیگر و در کنز الغرایب آورده که بعد از شهادت شاهزادهٔ جابر بن یزید ازدی عمامهٔ معز وی را برداشته بر سر نهاده فی الحال دیوانه شد و دماغ وی بمرتبه مختل گشت که بسلاسل مقیدش ساختند و در آن قید فوت شد بزنجیر سلسلة ذرعها سبعون ذراعا مسلسل گشت و جمونه حضرمی قمیص مطهرش از تن پاکیزه برکشید و بپوشید ابرص شد و در آن کرته پاک صد و هفده سوراخ شمردند که آثار زخمها و جراحتها بود و گفته اند قمیص آنحضرت را عبد الرحمن بن حسین پوشید و ابرص گشته و موی سر و محاسن او فرو ریخته عبرت عالمیان شد اسود بن حنظله یک شمشیر آنحضرت را برگرفت علت جذام بروی پدید آمد و خوره در همه اعضای وی افتاد و سقط گشت مالک بن بسیار جوشن شاهزاده را برگرفت از عقل بیفتاده یاوه گوی شد مردم باوی هزل و سخریت می کردند و سنگ بروی میزدند عاقبت کسی بازی بازی سنگ بر سری زد و بدان ضرب مغزش پریشان شد و در شواهد آورده که شمر ذی الجوشن مقداری زر سرخ در میان بارهای امام حسین رض یافته بود و بعضی از آن بدختر خود بخشید و دختر آن را بزرگری داد تا از برای وی زیوری سازد چون زرگر آن زر را بآتش برد در آتش هبا و ناچیز گشت چون شمر آن را شنید زرگر را طلبید و باقی زر را بدو داد که این را در حضور من در آتش نه چون زرگر آن را در آتش نهاد آن نیز ناچیز شد و می آرند که شتری چند که از شاهزاده مانده بود آن بدبختان آنرا بکشتند و بپختند چنان تلخ بود که هیچکس از آن لقمه نتوانست خورد و قصهٔ عقوبات قتلهٔ امام حسین رض در دنیا و قتل ایشان بانواع خواری و مشقت بسیار بوده

بردست ابراهیم اشتر و مختار و غیر ایشان از دوستداران اهلبیت سید اخیار که در کتب مذکور است و مسطور والله علیم بذات الصدور و امام یافعی در کتاب مرآت الجنان آورده که بعد از قتل امام حسین رض اندک وقتی را عبید الله زیاد را بدار الاماره کوفه آوردند و آن سر خبیث مذمم را آنجا که سر مطیب مکرم امام حسین رض نهاده بودند نهادند و امام ترمذی به سند خود از عماره بن عمیر نقل می کند که چون سر پسر زیاد و اصحاب او را بمسجد کوفه آوردند در رحبه نهادند من بدانجا رسیدم و آواز مردم شنیدم که می گفتند آمد آمد ناگاه ماری بیامد و بمیان آن سرها در آمد و بسوراخ بینی عبید الله زیاد در رفت و اندکی ماند در نگ کرده بیرون آمد و برفت تا از نظر مردم غایب شد باز فریاد مردم برآمد که آمد آمد دید که همان مار بیامد و همان عمل که پیشتر کرده بود تکرار نمود چند نوبت این عمل مشاهده افتاد و امام یافعی فرموده که علما فرموده اند که این مکافات آن فعل بود که با سر امام حسین رض از و ظاهر شد و این از نشانهای عذاب آشکارای است بر یزید نقل در شواهد نیز مذکور است و هم در شواهد آورده که یکی از بدبختان در مدینه خطبه خواند و بقتل امیر المومنین حسین رض اظهار بشاشت کرد شبی آنرا در مدینه آوازی شنیدند و صاحب آواز را ندیدند و سه بیت شنیدند که میخواند یکی از آن این است **شعر** ایها القاتلون جهلا حسینا + ابشروا بالعذاب والتنکیل + ای کشندگان حسین رض از روی جهل و بیخردی مژده باد شما را بعذاب دوزخ و به بند در سجین و ترجمه بیت دیگر آنست که هر که در آسمان است بر شما نفرین می کند از ارواح انبیا و از ملائکه و گروه مقربان و معنی بیت سوم چنین است که شما لعنت کرده شده اید بر زبان پسر داود یعنی سلیمان علیهما السلام و بر زبان عیسی که صاحب انجیل است علیه السلام و هم در شواهد نقل کرده که از غازیان ارض روم گفته است که در کنایس ایشان دیدم که نوشته بودند **شعر** اترجوا امة قتلت حسینا + شفاعة جده یوم الحساب + پرسیدم که این را که نوشته و کی نوشته اند گفتند نمیدانیم ابو المفاخر گفته که این چهار بیت است و در تاریخ نوشتن این ابیات هم در تحت او بود حساب کرده اند به سه صد سال پیش از مبعث حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بوده و ترجمه این بیت که مسطور شد این است که آیا امید می دارند استفهام بر سبیل تعجب است یعنی چگونه امید می دارند گروهی که امام حسین رض را شهید کنند شفاعت جد او را در روز شمار و بس غریب است که کسی فرزند کسی را بظلم و جفا بقتل رساند و خواهد که پدر آن مظلوم مقتول او را شفاعت کند **قطعه** تعجب است مرا زان لعین که از سر جهل + نداشت حرمت اولاد پاک مصطفوی + بریخت خون حسین رض و هنوز می دارد + طمع بلطف خدا و شفاعت نبوی + امید بعنایت الهی و حمایت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه وسلم آنست که از مواهب فضل احدی و میامن شفاعت احمدی صلی الله علیه وسلم قسطی اتم اکمل و بهرهٔ اعم اشمل بروزگار محنت زدگان آخر الزمان که در ماتم شاه شهیدان با دیدهٔ گریان و سینهٔ بریان حاضر میشوند و داستان حکایات جگرسوز و روایات غم اندوز شهدای کربلا میشنوند واصل و متواصل دارا و فرمایندهٔ کتاب و خوانده و شنونده و نویسنده را از مثوبات آن نوشندگان شربت شهادت و کرامت آن پوشندگان خلعت سعادت محروم و بی بهره نگذارد **رباعی** ای جهان آفرین بجان حسین رض + بغم و درد بیکران حسین رض + که رسانی ثواب آل شهدا + بمصیبت رسیدگان حسین رض + آمین یارب العالمین

خاتمه در ذکر اولاد سبطین و سلسله نسب بعضی از ایشان

باید دانست که حضرت امیر المومنین علی را بقول اشهر سی و شش فرزند بوده هژده پسر و هژده دختر و شیخ شرف الدین

عبیدلی نسابه فرموده که نوزده پسر بوده شش در حال حیات وی متوفی شده اند محسن یحیی عبید الله و سه پسر دیگر و سیزده بعد از امیر مانده اند حسن رض و حسین رض محمد حنفیه ابوبکر عمر عثمان عون جعفر عبدالله و فضل و عباس و شش از ایشان در کربلا شربت شهادت چشیده اند ابوبکر که محمد اصغر نام داشت و عثمان و عون و جعفر و عبدالله و فضل و عباس و بقول دیگر عمر علی هم در آن حرب بوده و بشرف شهادت فایز گشته و از پنج پسر ایشان عقب مانده حسن رض و حسین رض و محمد اکبر که محمد حنفیه گویند و عباس شهید و عمر اطراف و ما اینجا ذکر جمعی مشاهیر از اعقاب سبطین سیدین علی جد هما سلام خالق الکونین بر سبیل اجمال یاد کنیم در دو مقصد **مقصد اول** عقب سبط شهید ابی محمد حسن رض بن علی بن ابیطالب که اکبر اولاد امیر است وی امام دوم است لقب وی مجتبی و سید ولادت وی در منتصف رمضان سنه ۳ ثلث من الهجرة بود و فاتش شب شنبه بیست ۲۹ دهم صفر سنه ۵۰ خمسین من الهجرة عمر شریفش چهل و شش سال بوده و پنج ماه و نیم و او را شانزده فرزند بوده یازده پسر زید و حسن مثنی و حسین و طلحه و اسمعیل و عبدالله و حمزه و یعقوب و عبدالرحمن و عمرو و قاسم از این جمله عبدالله و قاسم با عم بزرگوار خود در کربلا حاضر بودند و بعز شهادت مستسعد گشته عزیمت دار القرار نمودند از چهار پسر او را عقب ماند زید و حسن رض و حسین اثرم و عمر اما اولاد حسین رض و عمر زود درگذشتند و از ایشان عقب نماند و عقب حسن ماند از دو پسر زید و حسن مثنی و کثرت سادات حسنی و اختیار و اقتدار ایشان کالشمس فی نصف النهار بحد اشتهار رسیده **مصرع** مرآت آفتاب چه محتاج صیقل است + و درین اوراق بعضے از اکابر که از نسل این دو بزرگوار علم ظهور برافروخته اند یاد کنیم بطریقے که سید حسب و نسب جمال الدین احمد عتبه رحمه الله در مؤلفات خود آورده و ذکر عقب هر یک بر سبیل اختصار در فصل جداگانه بیاریم **فصل اول** اما عقب زید بن حسن که او را ابو الحسن گفتندی از پسر او حسن بن زید است که کنیت او ابو محمد بود و در زمان دوانیقی امارت مدینه تعلق بدو داشت و او را از هفت پسر عقب است ابو محمد قاسم و ابو الحسن علی و ابو طاهر زید و ابو اسحق ابراهیم و ابو زید عبدالله و ابو الحسن اسحق و ابو محمد اسمعیل و اولاد چهار تن اندک اند و از آن سه تن بسیار آنها که کمتر ند یکی اسحق است و از نسل او قبیلهٔ خطیبیان اند دوم زید از نسل او بنو طاهر اند و در ایشان اختلاف است سوم عبدالله اولاد او نیز اندک بوده اند چهارم ابراهیم و فرزندان او بغربت افتادند در طرف ارمینه و نصیبین و بلاد حبشه اما آنها که اولاد ایشان بسیار بوده یکی سمعیل است که داعی الکبیر و داعی الاول نیز گویند و مدتی در طبرستان پادشاه بود از نسل او و قبایل ایشان بسیار است و دیگر علی است که امام عبدالعظیم که در مسجد الشجره بنواحی ری آسوده و مزار وی حاجت روای خلق است از فرزندان اوست و ایشان را نیز بیوت و عشایر زیاده از حد است سوم قاسم و اضح آنست که عقب وی عبدالرحمن شجری است و محمد بطحانی و بس اما بطحانیان بسیار اند و سید مؤید ابو الحسن احمد و برادرش سید ناطق بحق از نسل هارون بن بطحانی اند و ابو تراب النقیب و ابو الحسن رض محدث از نسل عیسی بن بطحانی و ابو زید مشهور بابن الزبیریه از نسل موسی بن بطحانی و ابو الحسن اطروش و ابو الفضل الملقب بالراضی که نسبت سادات گلستانهٔ اصفهان بوی رسد از نسل حسن بن قاسم بطحانی اند و داعی الجلیل که پادشاه دیالمه بوده و یکی از ائمه زیدیه است هم از نسل عبدالرحمن است و بعضے گفته اند او شجری است نه بطحانی و سادات دراز گیسو در آمل و طبرستان هم از عبدالرحمن اند اما شجریان ایشان نیز جماعتی بزرگ بوده اند محمد اعلم و حسن زرین کمر و ابو محمد مانکدیم از نسل محمد شجری اند و بنو شکر و بنو و هم از این قبیله اند و ابو الحسین احمد

که داماد حسن بن زید داعی الکبیر است از نسل علی شجری است و داعی الصغیر نیز از ایشان است **فصل دوم** اما عقب حسن مثنی از پنج پسر است و حسن مثنی را ابومحمد گفتندی و بغایت جمیل و جلیل بود و او را داعیه آن شد که یکی از دختران عم خود حسین بن علی رض را بعقد خود در آرد حسین رض دو دختر خود فاطمه و سکینه را بر وی عرض کرد و گفت ای پسر برادر من هر کدام ازین هر دو خواهی اختیار کن تا بعقد تو در آرم حسن مثنی رح شرم داشت که یکی را اختیار کند سر مبارک در پیش انداخت و خاموش بایستاد حسین رض گفت یا ابن اخی من از برای تو فاطمه رض را اختیار کردم که بسیار با مادر من فاطمه زهرا رض و بتول رض عذرا مشابهت دارد و پس دختر خود فاطمه رض را بحسن داد و خدای تعالی حسن را از دختر حسین رض سه پسر داد عبدالله محض و ابراهیم غمر و حسن مثلث و ایشان بر همه سادات فخر کردندی که مادر ما دختر حسین رض است و پدر ما برادر حسین رض و حسن را دو پسر دیگر بود داود و جعفر و مادر ایشان ام ولد بود حبیبه نام و میا ابوسلیمان داود بن حسن رض در حبس منصور دوانیقی افتاد مادرش التجا با امام جعفر صادق رح نمود و امام اوراد دعای تعلیم فرمود که در روز استفتاح بخوان تا پسرت از زندان خلاص یابد ام داود آن دعا را در روز مذکور بخواند و فرزندش از آن محبس نجات یافت و حالا بهمان دعا روز استفتاح می خوانند و بدعای ام داود مشهور است عقب داود از پسر وی سلیمان است و بنو قتاده در مصر و ابو تغلب و بنو ساهی نصیبین و سادات آل طاوس همه از نسل سلیمان اند اما ابی الحسن جعفر بن حسن مردی بزرگ و مشهور بود و سادات سلیقی از نسل محمد بن سلیق اند که پسر حسن جعفر بوده و عبیدالله که امیر کوفه بوده در زمان مامون خلیفه پسر عبدالله بن حسن جعفر است و محمد ادرع پسر عبیدالله امیر است و بنو الملحوس از اولاد وی اند و بنو الکشیش در ولایت شام از نسل ابوسلیمان محمد بن عبیدالله اند اما ابو علی حسن مثلث از اکابر و صدور خود بوده و ابوالحسین علی عابد از اولاد او است و از اولاد علی عابد حسین بن علی شهید صاحب فخ است که در زمان هادی خروج کرد و جماعت سادات علوی با وی بودند هادی کس فرستاد تا همه را شهید کردند و از امام محمد تقی رض منقول است که بعد از قضیه کربلا هیچ واقعه اهل بیت ما را صعب تر از واقعه فخ نبوده اما عبدالله محض و ابراهیم غمر کثیر الاولاد بوده اند و از اعقاب ایشان بسیار بزرگان خاسته اند و ما شمه از عقب هر یک در وصلی ایراد کنیم

وصل عبدالله محض شیخ بنی هاشم بوده در زمان خود و او را محض گفتندی یعنی خالص چه خلاصه دو سبط بود مادرش فاطمه رض بنت الحسین و پدرش حسن بن الحسن و او بغایت شبیه بود بحضرت رسالت صلی الله علیه وسلم و از وی پرسیدند که شما بچه جهت افضل همه مردمانید گفت با آنکه همه کس را آرزو است که از ما باشد و ما آرزو نمی بریم که از دیگران باشیم **بیت** در آرزوی رتبهٔ ما اند دیگران * ما را برتبهٔ دگران نیست آرزو * و عقب او از شش پسر است محمد و ابراهیم و موسی و یحیی و سلیمان و ادریس اما محمد صاحب نفس زکیه بود که او را ابوالقاسم می گفتندی و اکابر زمان او را مهدی لقب دادند چه نام او محمد بود و کنیتش ابوالقاسم و نام پدرش عبدالله و در حدیث مشهور آمده که مهدی از فرزندان من باشد نام او نام من و نام پدر او نام پدر من و در روایت دیگر هست که کنیت او کنیت من و علمای بنی هاشم همه بوی مستظهر بودندی و ندائی نسابه از جد خود نقل کرده است که او چهار سال در شکم مادر بود و چون متولد شد در میان دو کتف او خالی سیاه بود برابر بیضه او خروج کرد در مدینه و امام مالک رحمه الله فتوی می داد مردمان را که با وی خروج کنید و یاری و مددگاری و هواداری او فرو مگذارید و ابوجعفر دوانیقی لشکر بر وی فرستاد و او با لشکر خود باستقبال بیرون آمد و محاربه واقع شد و او در احجار الزیت بقتل رسید و چون در حدیث واقع شده بود که از فرزندان من نفس زکیه با حجار الزیت کشته خواهد شد او را نفس زکیه لقب دادند و عقب او از پسرش ابی محمد عبدالله اشتر الکابلی است که او بعد از شهادت پدرش

گریخته

گریخته بولایت سند رفت و در کابل شهید شد و ابوجعفر نقیب کوفه و ابوالسرایا حسن و ابن طباطبا برکات محمد و ابوطالب محدث همدان هم از بنی اشتر اند اما ابراهیم قتیل باخمری کنیت او ابوالحسن بود و قوت او تا حدی نقل کرده اند که دم شتر دونده گرفتی و بجای بداشتی و بودی نیز که شتر برفتی و دم او در دست ابراهیم بماندی و او از کبار علما بوده و در شب دوشنبه غرهٔ رمضان سنه ۱۴۵ ببصره خروج کرد و بسی از اکابر بر وی بیعت کرده بودند چون امام اعمش و عباد بن منصور بصحت رسیده که امام اعظم ابوحنیفه کوفی رحمه الله نیز در بیعت او بوده و بخروج یاری و معاونت و نصرت وی فتوی می داده و پسر خود حماد را با چهار هزار درم بنزد وی فرستاد و نامه نوشت و در آنجا یاد کرد اگر نه حفظ امانات و ودایع مردم که نزدیک من است مرا دامن می گیرد والا بتو لاحق شده تقویت تو می کنم و این نامه بدست دوانیقی افتاد و بر ابوحنیفه رحمه الله متغیر شد و او را ایذائی کرد که سبب وفات وی گشت و آورده اند که عجوزه به نزد امام اعظم رح آمد و گفت تو فتوی دادی پسر مرا بخروج با ابراهیم داد و رفت و کشته شد امام فرمود که کاشکی من بجای پسر تو بودمی القصه دوانیقی لشکر بسر وی فرستاد و ابراهیم نیز از بصره بیرون آمد با عسکر دوانیقی محاربه نمودند و بعد از انهزام لشکر دوانیقی تیری بر پیشانی ابراهیم آمد و شهید شد و باخمری و او قریه ایست قریب بکوفه و عقب او از پسرش حسن است و ایشان بنو الازرق و صاحب خاتم و رزق الله لقب بخندریس از نسل وی اند اما موسی کنیتش ابوالحسن است و چون لون مبارکش اندکی بسیاهی مایل بود مادرش او را جون لقب داد و عقب او از دو پسر است اول عبدالله که شیخ صالح گفتندی و او را نیز رضا لقب داده بودند و مامون می خواست که او را ولی عهد خود سازد ابا نمود و بگریخت و در بادیه اقامت نمود تا هنگام دعوت حق را لبیک اجابت فرمود دوم ابراهیم و عقب او از ابراهیم یوسف اخیضر است و یوسف امیر و ابوجعفر حاکم یمامه و بنو حمیدان همه از نسل وی اند اما شیخ صالح عقب او از پنج پسر است موسی ثانی و سلیمان و احمد و یحیی و صالح و از اولاد صالح آل ابی الضحاک اند و آل حسن و آل هذیم اما یحیی ملقب است بسویقی و اولاد او را سویقیون خوانند و ابوالغنائم و آل ابی الحمد از نسل یحیی اند اما محمد ملقب است بمستور که در حرب لبس سواری نمود و اولاد او را احمدیون خوانند و ایشان بسیار اند همه اهل ریاست و بنی عتیق آل المطوال حمزه و کرامیون آل عرفه و آل جماز و آل سلمه و بنی السراج همه از نسل احمد مستور اند اما سلیمان سیدی وجیه بوده صاحب باس و سطوت و بشجاعت و سخاوت مذکور و مشهور او را یک پسر بوده داود نام داود پنج پسر داشت ابوالفاتک عبدالله و حسین شاعر و حسن محترق و علی و محمد مصفح اما اعقاب محمد مصفح اندکی بود و عقب او از علی بن سلیمان حسین عابد شهید است و حسن محترق بادیه نشین بود و اعقاب او نیز قلیل بودند و حسین شاعر را اولاد هست از جمله عبدالله المسکنی بابی المهدی اما ابوالفاتک اولاد او را فاتکیون گویند و تقدم و ریاست سادات حسینی ایشان را بوده و ابوالفاتک صد و بیست و پنج سال بزیست و اولاد او در مخلاف یمن ملوک بودند و او را هشت پسر بوده اول اسحق او را فارس بنی حسن گفتندی بجود و جرأت و کرم و سطوت خاصهٔ وی اولاد وی بوده و عقب او از محمد و علی و ادریس و قاسم است دوم محمد و بنو الحجازی در بغداد و طرابلس از نسل وی اند سوم احمد که ابوجعفر گفتندی صد و بیست و هفت سال عمر یافت و عقب او بسیار اند همه نقبا و روسا و ابوطالب و عباس و قاسم از اولاد وی اند چهارم ابی الفاتک و صحیح آنست که اولاد او نمانده اند پنجم جعفر آل مضام از نسل وی اند ششم قاسم نسابه او نیز معقب است هیاج و سراج از ابدال وی اند هفتم داود و موسی فارس و حسین هدا از اولاد وی اند هشتم عبدالرحمن ابی فاتک صد و بیست سال بزیست و بیست و یک پسر داشت از جمله یازده

معقب بودند و ابو الطیب داؤد بن عبد الرحمن که اولاد او را آل ابی الطیب گویند عقب او بسیار است و بنو دہاس و بنو علی و
بنو حسان و بنو قاسم و بنو یحیی اینها ہمہ اولاد ابی الطیب اند و بنو شماخ و بنو مکثر اولاد وی اند اما عقب دہاس بن ابی الطیب از
شش پسر است محمد و حازم و مختار و مکثر و صالح و حمزہ اما حمزہ بن دہاس والی مکہ مبارکہ شد بعد از وفات امیر تاج المعالی
شکر بن ابی الفتوح و حمزہ را از چہار کس عقب بودہ عمارہ و محمد و ابو الغانم یحیی و امیر المخلاف عیسی و عیسی را پسری بود علی بضم عین
و فتح اللام و حاکم صاحب اختیار مکہ بود در ایام حکومت او بمکہ امام علامہ جار اللہ شکر اللہ سعیہ کتاب کشاف را بنام او تصنیف
کرد و قصاید بسیار در مدح وی انشا نمود و او نیز در مدح زمخشری ابیات دارد و عقب وی بسیار است اما موسی بن الشیخ الصالح
که موسی ثانی گویند کنیت او ابو عمرو است و در سنہ ۲۵۶ او را شہید کردند در ایام معتز از خلفای عباسی و اولاد او را موسویون گویند و
امارت حجاز از آن ایشان بودہ و ہژدہ پسر داشت از یازدہ تن عقب نماندہ ہفت تن معقب اند ادریس بن موسی و ابو الرفاع و
ابو الشویکات پسران وی اند امیر جدہ و نقیب بطایح از نسل ایشانند و آل علقمہ از نسل حسن بن ادریس است یحیی بن موسی
که ملقب بہ فقیہ است عبد اللہ دیباج پسر اوست و آل ابی اللیل از نسل احمد بن یحیی اند صالح بن موسی ملقب بہ ارت است و
گویند ارت پسر او بود مر او را عقب ہست حسن بن موسی اولاد او در ینبوع و نواحی آن ساکن بودند و صالح امیر فارس که اولاد
او را صالحیون خوانند از نسل محمد بن حسن است و آل بدر ہم از این نسلند علی بن موسی پسر او عبد اللہ عالم است و اعقاب
دارد و اولاد امیر بن موسی او را عقب بسیار است صلاصلہ و آل الشرقی و آل نزار و آل یحیی و آل عطیہ از نسل وی اند و قطب الاقطاب
سیدی محی الملة والدین عبد القادر قدس سرہ منسوب است بعبد اللہ بن یحیی بن محمد الرومی بن داؤد و الامیر محمد اکبر بن
موسی الثانی که او را ثایر گویند که بمدینہ خروج کرد در ایام معتز عقب او از پنج کس است اول عبد اللہ اکبر اشراف از
نسل وی اند و اولاد حسین شہید دوم حسین امیر و عقب او از سہ پسر است ابو ہاشم و ابو جعفر و ابو الحسن یحیی امیر از اولاد
ابو الحسن است و حسن محترق از نسل ابو جعفر و اول کسیکہ از نسل بنی الجون در مکہ ملک شد او بود و اولاد ابو ہاشم را ہواشم گویند و امرا
نیز خوانند سوم علی و بنو علی اولاد وی اند و آل شہم و آل معن بحلہ از نسل علی اند چہارم قاسم و او را برادر خرد او حسن را که عقب پنجم است
حرانی گویند که در حران با اعادی جنگ کردند و عقب حسن از سلیمان و محمد است و عقب سلیمان از ہاشم اما قاسم حرانی را اعقاب و اولاد
بسیارند آل کیتم و آل ادریس و آل ابی الطیب از شجرہ بنو مالک معلوم میشود که نسب این شاہزادہ بزرگوار فلک اقتدار بقاسم می
کشد چہ والد عالی مقدارش سید السادات و منشاء البرکات و السادات سید صلاح الدولة والدین موسی از جانب پدر و از نسل
علی بن مالک است و از طرف والدہ عفت و ثار از نسل سلطان السادات العظام و برہان القادة الکرام جلال الملة والدین
امیر سید برکہ بن محمد بن مالک است و نسب مالک برین وجہ در شجرہ مسطور است مالک بن الحسن بن الحسین بن کامل بن احمد
بن اسمعیل بن علی بن عیسی بن حمزہ بن دہاس بن محمد بن محمد بن شکر یحیی بن محمد بن ہاشم بن قاسم الحرانی بن محمد الثایر بن موسی الثانی
بن عبد اللہ الشیخ الصالح بن موسی الجون بن عبد اللہ المحض بن الحسن المثنی بن الحسن علی بن ابیطالب رضی اللہ عنہم
پس دانستہ شد که سلسلہ نسب این شاہزادہ عالی نسب والی حسب از جانب والد بزرگوار بسبط الرسول المؤتمن
امیر المؤمنین حسن می رسد و بعد از اطلاع بر این معنی این نیز بباید دانست که از طرف والدہ عصمت

شعار بصاحب قران اعظم امیر تیمور گورگان منتہی میشود چہ جد اعلی و چہارمی که والدہ حضرت شاہزادہ باشد دختر سلطان الاعظم
قہرمان الامم خاقان الوری معز الدولة والدین بایقرا است که برادر اعیانی عالی حضرت خلافت پناہ سلطان السلاطین معز السلطنة
والدنیا والدین ابو الغازی سلطان حسین بہادر خان است خلد اللہ ملکہ و سلطانہ و ایشان فرزند بزرگوار حضرت سلطان مبرور
سلطان غیاث الدین منصور و او فرزند سلطان کشورستان بایقرا سلطان و او فرزند خاقان مغفور امیرزادہ عمر شیخ و او فرزند حضرت
سلطان صاحب قران قطب السلطنة امیر تیمور گورگان انار اللہ برہانہ و باز این شاہزادہ عالیقدر بشرف مصاہرت عالی حضرت خلافت
رتبت جم جاہی ظل الہی شاہ ابو الغازی خلدت معالم سلطنتہ کما مہدت دعایم عظمتہ معزز گشتہ و گوہر یکتا از ان صدف شرف ظہور
نمودہ مسمی بہ محمد برکہ که آثار دولت ابد پیوند از صفحات احوالش ظاہر است و مخایل بخت روز افزون از وجنات اقوال و افعالش
لایح و باہر شعر اِنَّ الْهِلَالَ اِذَا رَاَیْتَ نُمُوَّهٗ اَیْقَنْتَ اَنْ سَیَصِیْرُ بَدْرًا کَامِلًا بیت صفات او خبری میدہد
در اول وقت که شاہ ملک معالی شود در آخر کار لا زال مؤید بعنایة الجلیل فی ظل والدہ النبیل اما یحیی بن عبد اللہ
محض او را صاحب دیلم خوانند که در گیلان خروج کرد و عقب او بسیار است اما سلیمان بن عبد اللہ پسر او محمد را در مغرب اولاد بود و
حقیقت احوال ایشان معلوم نیست اما ادریس بن عبد اللہ عقب او از پسرش ادریس است و عقب ادریس بن ادریس از ہشت پسر است
و ہر یک از ایشان را در مغرب مملکتے بودہ حمزہ بن ادریس را سوس اقصی و عمر را مدینہ زیتون و علی تاہرتی که رسول سلطان مصر بودہ
بسلطان محمود غازی از نسل یحیی بن ادریس است و صل ابراہیم عمر بن الحسن المثنی کنیت او ابو اسمعیل است و او را بجہت
کثرت جود و سخا غمر لقب دادند سیدی شریف بودہ راوی احادیث جد بزرگوار خود صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و در حبس دوانیقی وفات کردہ
و نود و نہ سال عمر داشتہ و عقب او از پسرش اسمعیل دیباج است و پس عقب او از حسن تج است و ابراہیم طباطبائی و عقب حسن تج
از پسرش حسن است و بنو التج لقب اولاد اوست و عقب او از ابو جعفر است و از ابی القاسم علی بن المعروف بابن المعیہ و
صاحب مسجد عبد الجبار کوفی از آل معیہ است و اکابر آل معیہ بسیار بودہ اند از نقبا و خطبا از جملہ نقیب تاج الدین جعفر که او را از
غایت فصاحت لسان آل حسن گفتندی اما ابراہیم طباطبائی پیشوای قوم بود و سبب تلقیب او بہ طباطبائی آن بودہ که
در محل طفولیت او پدرش خواستہ که برای او جامہ بدوزد و او را مخیر ساختہ میان جبہ و قبا و ہنوز زبانش بر کلام فصیح جاری نبودہ
فرمود که طباطبا یعنی قبا قبا و بعضے گفتہ اند که او را اہل سواد بدین لقب خواندند و معنی طباطبا بلغت نبطی سید سادات باشد و
عقب او از سہ فرزند است قاسم رسی و احمد و حسن اما از اولاد حسن طباطبا ابو محمد صوفی مصری است و ابو ابراہیم و ابو الحسن
ملقب بجمل و بنو المسجد و بنو الکرکی از نسل حسن اند اما احمد طباطبا که ابو عبد اللہ گفتندی عقب او از ابی جعفر و ابی اسمعیل
است و ابو البرکات و ابو المکارم از نسل احمد اند اما قاسم رسی کنیتش ابو محمد است و بجہت نزول او در جبل الرس او را رسی
گفتند مرد عفیف و زاہد بودہ و عقب او از ہفت پسر است یحیی رسی والی رملہ بودہ و آنجا عقب دارد و حسن رسی حاکم و رئیس مدینہ بودہ
علیان بن محسن از اولاد اوست اسمعیل رسی عقب او از پسر او ابی عبد اللہ محمد شعرانی است که نقیب طالبیان بودہ بمصر و عقب محمد
شعرانی از اسمعیل پسر اوست که بعد از وی در مصر منصب نقابت داشت و از ابی القاسم احمد نقیب و نقبای مصر ہمہ شعرانی بودہ اند
و سلیمان رسی قسیم عدل از اولاد اوست و بنو توردن بصرہ از اولاد محمد بن ابراہیم بن سلیمان اند و حسین رسی سیدی

کریم بود و اورا عبداللہ گفتندی پسرش ابوالحسین یحییٰ ہادی امام بزرگ بوده است از ائمہ زیدیه در ایام معتضد بہ یمن ظہور کرد و اورا
ہادی الی الحق لقب داوند و اولاد او ملوک و ائمہ یمن اند و حسن قیلی پسر اوست و آل ابی العتاف از نسل محمد مرتضیٰ بن یحییٰ اند و احمد
الناصر بن یحییٰ الہادی اورا ناصر الدین اللہ لقب دادند و ناصریه از اولاد او بسیار اند و عقب ایشان در یمن و خوزستان است
و محمد رسی نقباء و قضاة شیراز اولاد وی اند نقیب النقباء و قاضی القضاة قطب الدین ابو زراعه از اولاد زید اسود اند و او پسر
ابراہیم محمد رسی است و ابن طقطقی صاحب اموال و ضیاع و عقار از اولاد قاسم الرئیس بن محمد است و موسیٰ رسی بمصر بوده و عقب او
آنجا بودند و آخر بنی رسی ایشانند و بنی رسی آخر بنی ابراہیم طباطبا اند و ایشان آخر بنی اسمٰعیل دیباج اند و اسمٰعیل پسر ابراہیم
عمرو او پسر حسن بن حسن بن علی بن ابی طالب رضی اللہ عنہم این بود شمه از انساب اعقاب شاہزاده حسن که بر سبیل ایجاز و اختصار
رقم ذکر یافت و بعد ازین در عقب سبط شہید شروع می رود بعون اللہ تعالیٰ **مقصد ثانی** در ذکر عقب سید شہدا ابی عبداللہ
الحسینؑ وی امام سوم است و ابو الائمہ است لقب وی سید و شہید ولادتش سنه اربع من الہجرة بوده و شہادتش دہم محرم سنه ۶۱
و میان ولادت برادرش حسن حمل وی پنجاه روز بوده و طہر نیز گفته اند و مرضعهٔ او ام الفضل بوده زوجهٔ عباس بن عبدالمطلب به لبن
قثم بن عباس و اورا چہار پسر و دو دختر بوده اما پسران علی اکبر است و علی اوسط که زین العابدینؑ گویند و علی اصغر و عبداللہ و بروایت
دیگر شش پسر داشته چہار مذکور و محمد و جعفر و در تاریخ العالم بجای محمد عمر آورده واللہ اعلم و بر ہر تقدیری اولاد او از علی زین العابدینؑ
است و بس و ازین حضرت تا مہدیؑ نه امام اند از ائمه اثنا عشر لاجرم مطالب این مقصد را در فصل ایراد می کنیم **فصل اول** در عقب امام
زین العابدین وی امام چہارم است از ائمه اثنا عشر و کنیتش ابو محمد است و لقبش زین العابدینؑ در شواہد آورده که یک شب
در نماز تہجد بود شیطان بصورت اژدہای متمثل شد تا ویرا از عبادت مشغول سازد امام بوی ہیچ التفات نکرد شیطان آمد و
انگشت پای ویرا بگزید نیز التفات نکرد و بس چنان کرد که دردناک شد ہنوز نماز خود را قطع نکرد پس خدای تعالیٰ برو منکشف
گردانید که آن شیطان است امام ویرا دشنام داد و طپانچه زد و گفت دور شو ای ملعون خوار و ذلیل چون دور شد
برخاست که ورد خود تمام کند آوازی شنید و قایل را ندید که سه بار گفت انت زین العابدینؑ و دیگر سجاد ذی الثفنات و
آدم آل عبا ہم از القاب اوست پدرش حسین بن علی سبط النبی العربی صلی اللہ علیه وآله وسلم و مادرش شاه زنان و قیل شہربانو بنت
کسری یزدجرد بن شہریار بن پرویز بن ہرمز بن نوشیروان ملک عادل و ازینجا گفته اند که زین العابدینؑ جمع کرده است میان
نبوت و ملک و چون فاطمه خواہر زین العابدین ہم از شہربانو بوده و بحسن بن حسن داده اند اولاد حسن مثنیٰ را پیغامبری و پادشاہی
جمع باشد و ولادت زین العابدین بقولی سنه ست و ثلثین بوده از ہجرت و وفاتش سنه خمس و سبعین و ہیچکس را از خواص و عوام و دوست
و دشمن در فضایل وی شبه نیست و اورا نه پسر و نه دختر بوده و عقب او از شش پسر است محمد باقر و عبداللہ باہر و زید
شہید و عمر اشرف و حسین اصغر و علی اصغر اما علی اصغر عقب او از پسر او حسن افطس است و علماء نسب را در وی سخنان
است از جمله ابو جعفر نسابه قطعه دارد که مطلعش اینست **شعر** افطسیون انتم اسکتوا الا تکلموا ؎ و حق آنست که
میان وی و امام جعفر صادقؑ مباحثه واقع شد توجه طعن بد و ازان سبب است نه از روی نسب و عقب او را از پنج کس است
اول خرزی و حسین مالکیم پسر حسن بن علی خرزی است و مالکیم را عقب ہست و تاج الدین حسن اقصی قضاة بلاد قراتیه و

ابوالفضل

ابوالفضل نقیب نقباء ممالک اولجایتو محمد ہم از نسل حسن اند و دوم عمر بن حسن قاضی امین الدوله ابو جعفر نسابه از نسل اوست و اعقاب
او بسیار اند سوم حسین بنو الشکران از اعقاب وی اند و علی دینوری پسر حسن بن حسین افطس است و ابو ہاشم مجتبیٰ که نسابه ری بوده او
نسل دینوری است چہارم حسن مکفوف پسر وی علی قتیل الیمن است و بنو ترنج از نسل وی اند و بنو سمان اولاد حمزه بن حسن مکفوف اند و بنو
زبرج از اولاد قاسم بن حسن اند و بنو زباره که در بنی الافطس خانوادهٔ ازان شریفتر نیست از نسل عبداللہ مفقود بن حسن مکفوف اند پنجم عبداللہ
شہید اولاد و اعقاب وی بسیار اند از جمله ابوطالب محمد فاخر و بنو المحترق و بنو الاغر و ابو محمد حسن مداینی از نسل طلحه بن عبداللہ است و مداینی
بیست و یک پسر داشته ہمه را علی نام نہاده و امتیاز ایشان بکنیتہا بوده ابو الصلایا و بنو ابی نصر از نسل ابوتراب علی بن حسن مداینی اند اما حسین
اصغر بن زین العابدین از پنج کس عقب وی اول عبیداللہ اعرج و کنیت او ابو علی است و در پای او اندک نقصانی واقع بود بدین لقب
اشتہار یافت و در اعقاب او فی الجمله تفصیلی ضرورت است زیرا که بطون و افخاذ و عشایر او بسیار اند و عقب او از چہار کس است جعفر الحجه و علی
صالح و محمد جوانی و حمزه و عقب حمزه اندک و بنو میمون از نسل حسین بن حمزه اند و محمد جوانی منسوب است بجوانیه و آن قریه ایست بمدینه ابوالحسن
محمد محدث بن حسن محمد جوانی است و بنو الجوانی از اولاد ابوالحسن اند در مصر و واسط و ابو جعفر محمد مقتول ہم از نسل اوست و علی صالح
بزرگ بوده و ریاست عراق تعلق باولاد او داشته و کنیت او الحسن است و مستجاب الدعوات بوده است و عقب از عبیداللہ ثانی است و
از ابراہیم و بنو طقطقی در کرخ و بنو المحترق از نسل حسن ابراہیم اند و عبیداللہ ثانی پسری داشته علی نام و اورا پسری بوده عبیداللہ ثالث و
پسر وی امیر ابوالحسین محمد اشتر است و او ممدوح ابوالطیب است و بیست فرزند داشته ہمه بزرگ و جواد بوده اند و ابو یعلی نقیب واسط و
ابو المعالی و ابو الفضایل اشتری اند و بنو مکانیه و بنو عوام و بنو عجیبه و بنو الصایم و بنو معلاج و بنو ابی الغنایم و بنو احیمد و بنو طبیق و
نقبای عراق و امرای حاج اغلب از نسل اشتر اند و ابو العلا مسلم احول امیر حاج که کنیتش عبداللہ گویند ولد ابی علی محمد امیر حاج بن اشتر
است و عمر مختار نقیب امیر الحاج پسر اوست و بنی المختار که نقباء و سادات بزرگوار اند از اعقاب وی اند اما جعفر الحجه امرای مدینه و نقبای
بلخ و ترمذ و ملوک آنجا از اعقاب وی اند و اورا دو پسر بوده حسن و حسین حسین بن جعفر پدر سادات بلخ است و عقب حسین از ابی الحسین
یحییٰ بن نسابه است و بنو عکه و بنو علون و بنو فوارس و بنو عیلان و بنو الاعرج از اعقاب علی بن یحییٰ اند و بنو جلال بحله و بنو شقایق و
بنو خرعل و بنو مہنا از نسل طاہر بن یحییٰ اند و ماعده از نسل عبدالواحد بن مالک بن حسن مہنا و جماز و نیز ازین نسل اند دوم از اولاد
حسین اصغر عبداللہ است و جعفر صحیح پسر اوست و عقب او از سه پسر است محمد عقیقی که اولاد اورا عقیقیون گویند و بنو الموسوس از
نسل وی اند دیگر اسماعیل منقدی که در وادی منقد که بمدینه ساکن بود و اولاد وی بسیار اند و ایشان را منقدیون خوانند از جمله علی کیا
که جد ملوک ری است و آل عدنان که نقباء دمشق اند از نسل وی اند و دیگر احمد منقدی اولاد او ابراہیم و جعفر و حسن و حسین و
عبداللہ ہمه معقب اند سوم علی و اورا نیز عقب بسیار است حسن خمصه و پسر او حسین کوکبی از اولاد موسیٰ بن علی اند و بنو الکرش و بنو الفیل
و بنو المضیره از اولاد عیسیٰ کوفی بن علی اند چہارم ابو محمد الحسن پسر او عبداللہ است و پسر عبداللہ محمد و اورا دو پسر بوده محمد سلیق و
بجہت سلاقت لسان یعنی تیز زبانی بدین لقب مشہور گشت و حسن حکاک اولاد او و ولاة ری بودند از اعقاب سیق اند و دیگر
علی مرعش نقبای شیراز از اولاد وی اند و عبداللہ ماطری نیز از نسل اوست پنجم سلیمان و اولاد اورا به بلاد مصر و مغرب
بنو الفواطم خوانند اما عمر الاشرف بن زین العابدینؑ برادر پدر و مادری زید شہید است و احسن از و عقب او از پسر او علی

اصغر محدث است واو از عم زاده خود جعفر صادق روایت کند و علی از سه پسر عقب دارد قاسم و عمر شجری و ابو محمد حسن و عقب قاسم
از پسرش ابو جعفر محمد صوفی است که در ایام معتصم بطالقان خروج کرد و او را گرفته شهید کردند و نقبای قم و شعرانیان از نسل عمر شجری اند و
حسن را نیز عقب هست مالکدیم طبری از اولاد احمد اعرابی است و احمد پسر ابو جعفر محمد بن حسن و ابو جعفر محمد نقیب طبری از نسل
جعفر دیباجه بن حسن است و بنو زهران نیز ازین نسلند و ناصر الکبیر بطبرستان که پادشاه دیالمه بود و ناصر الحق لقب اوست پسر
علی بن حسن است و او را عقب هست بگیلان و اعقاب او ملوک و حکام اند اما زید الشهید کنیت او ابو الحسین است و مناقب و
فضایل او در حساب نگنجد و او بسنه ۱۶۱ در کوفه خروج کرد و یوسف ثقفی بفرمان هشام بن عبد الملک با وی محاربه نمود و را شد که
ملوک یوسف بود تیری بر میان دو ابروی وی زد و بدان زخم شهید شد و او را برهنه بر دار کردند و بفرمان الهی آن شب عنکبوت بر وی
تنیدند چنانچه عورت وی از ابصار مردم پوشیده گشت و زید را چهار پسر بود یحیی و حسین ذو الدمعه و ذو العبره نیز گویند و عیسی موتم الاشبال
و محمد اما یحیی بعد از شهادت پدر بگریخت و بخراسان بجوزجانان افتاد و نصر سیار جمعی را فرستاد تا او را شهید کردند و از وی عقب نماند و
حسین ذو الدمعه سه پسر داشت اول یحیی و او را هفت پسر بود اول قاسم و عقب او اندک است دوم حسن زاهد عقب او نیز کم است
و بنی طنکش بنی خالص از نسل ویند و سوم حمزه بن یحیی عقب بسیار داشت بنو الامیر از اولاد ویند چهارم محمد اصغر اقساسی بن
یحیی منسوب است باقساس و آن دیهی بوده در نواحی کوفه و اولاد او همه سادات معظم بودند احمد موضح و علی زاهد و محمد قرة العین از
نسل علی زاهد اند بنو زبرج از اعقاب محمد بن اقساسی پنجم عیسی بن یحیی اعقاب او در بلاد و دیار منتشر اند بنو علق و بنو الابرز و بنو مریم
و بنو الخطب و بنو المقری از اعقاب وی اند ششم یحیی بن یحیی و ابو الحسن علی کتیله از نسل اوست و بنو کز بر و بنو قتیله از اولاد وی اند و بنو
زین الشرف از نسل کتیله اند و بنو مقبل و بنو هیجا نیز کتیلی اند هفتم عمر بن یحیی اعقاب او از همه برادران بیش است یحیی پسرش در
ایام متعین خروج کرد و بدرجه شهادت رسید بنی العذان و آل شیبان و نقبای مشهد عزی از بنی اسامه مجموع از نسل محمد عمر اند
دوم حسین قعد ذوی الدمعه اکثر سادات فارس از نسل وی اند سوم علی بن ذوی الدمعه عقب او از زید شبیه است و او نسابه
بوده است و کتب مبسوط در انساب نوشته نقبای بغداد و بصره از نسل ویند اما عیسی موتم الاشبال کنیت او ابو یحیی است و او
شیری را بکشت که بچگان داشت و بموتم الاشبال ملقب شد یعنی یتیم کننده شیر بچگان احمد مختفی پسر او مردی وجیه بود و پسرش
محمد اعلم علما بود بعلم انساب عرب عقب علی بن عیسی در کرمان و خراسان هستند و از اولاد زید بن عیسی اکابر بسیار در ماوراء النهر و
عراق عرب و مصر هست و عقب محمد عیسی نیز بحد کثرت رسیده و احمد و مکی مصقله و ابو نزار صابونی ازین نسلند و از حسن عضاره بن
عیسی بنو عقرون اند و بنو جکاجک اما محمد بن زید الشهید اصغر از اولاد زید است و او را ابو جعفر گفتندی بغایت فاضل و کامل بوده و بزهر
مامون شهید شد و عقب او از پسرش ابی عبد الله جعفر شاعر است و محمد خطیب و احمد سکین و قاسم اولاد وی اند و صاحب دار الصخر
از اعقاب اوست و فرزندان وی همه نقیب و بزرگ بوده اند اما عبد الله الباهر از غایت غلبه نورانیت بر رخسار مبارک وی بدین
لقب ملقب گشت و او محمد باقر برادر اعیانی بوده و عقب او از پسرش محمد ارقط است و عقب ارقط از اسمعیل و او را دو پسر بود
حسین نیفسج و محمد اسماعیل و رخ از نسل حسین اند و اعقاب او در قم بودند و محمد کوکبی هم از اولاد اوست و بنو الغریق در شام و مصر از نسل
محمد اسمعیل اند و نقبای ری و ملوک ایشان و کوکبیان همه از نسل ارقط اند و الله تعالی اعلم **فصل دوم** در ذکر عقب امام محمد باقر

وی امام پنجم است کنیت وی ابو جعفر لقب وی باقر و سبب تلقیب او بدین لفظ جهت توسع و تبحر اوست در علوم و گفته اند این
لقب مر او را از قول رسول خدا صلی الله علیه وسلم آورده اند که چشم جابر بن عبد الله انصاری رضی الله عنه در آخر عمر پوشیده شده بود
روزی محمد باقر نزدیک وی آمد در مبادی جوانی خود و برو سلام کرد جابر جواب داد و گفت تو کیستی گفت بن علی بن الحسین گفت
ای سید فراپیشتر آی محمد پیش آمد و دست بوی داد جابر دست ویرا ببوسید و میل کرد که پای ویرا نیز بوسه زند امام نگذاشت
جابر گفت یا بن رسول الله ان رسول الله یقرئك السلام بدرستی که رسول خدای ترا سلام می رساند امام فرمود که و علی
رسول الله السلام و رحمة الله و برکاته پس گفت ای جابر این حال چگونه بود جابر گفت روزی با حضرت رسول الله صلی الله
علیه وسلم بودم مرا گفت ای جابر شاید که تو باقی تا بدان وقت که ملاقات کنی با یکی از فرزندان من که ویرا محمد بن علی بن الحسین گویند
خدای تعالی ویرا نور و حکمت خواهد داد و ویرا از من سلام برسان و روایتی دیگر از جابر چنان است که پیغامبر صلوات الله و سلامه
علیه مرا گفت که شاید که باقی باشی تا وقتیکه ملاقات کنی با یکی از فرزندان حسین که او را محمد گویند یبقر علم الدین بقرا یشگافد و برون
آرد علم دین را بیرون آوردنی پس چون او را ملاقات کنی سلام من بوی برسان ولادت وی در مدینه بود روز جمعه سوم
ماه صفر سنه ۵۷ سبع و خمسین من الهجرة مادرش ام عبد الله فاطمه بنت الحسن بن علی و از سادات حسینی اول کسی که مادر او ولادت حسن
و حسین بجمع شد او بود و از حسینان اول عبد الله محض را چنانچه رقم سبق یافت وفات وی در سنه ۱۱۴ هجریه و قبر وی در بقیع است
نزدیک مشهد مقدس پدر بزرگوار وی و از وی کرامات و خوارق بسیار نقل کرده اند و او را هفت فرزند بود چهار پسر جعفر و عبد الله و
ابراهیم و علی و عقب او از پسر او جعفر صادق است و بس **فصل سوم** در ذکر عقب امام جعفر صادق وی امام ششم است از ائمه
اهلبیت وی ابو عبد الله و اشهر القاب وی صادق مادرش ام فروه دختر قاسم بن محمد ابی بکر و ولادت وی در مدینه بوده است روز دوشنبه
هفدهم ربیع الاول سنه ۸۰ ثمانین من الهجرة و وفات وی نیز در مدینه واقع شده روز دوشنبه پانزدهم رجب سنه ۱۴۸ هجریه و قبر او در مدینه
است پهلوی قبر مقدس پدرش و وی از عظمای اهلبیت بوده و میفرموده که علم ما غابر است و مزبور و نکت قلوب و نقر اسماع و
نزدیک ماست جفر احمر و جفر ابیض و مصحف فاطمه و جامعه نیز که هر چه مردمان بدان محتاج اند در وی مثبت است و علم ایشان
بسیار بوده و جعفر خافیه از مصنفات ایشان است و کرامات و مقامات ایشان از حد حصر بیرون و فضایل و مناقبش از حیز حساب
افزون و او را هفت پسر بوده اسمعیل عبد الله موسی اسحق محمد عباس و علی و عقب او از پنج فرزند است موسی کاظم و اسمعیل و علی عریضی
و محمد مامون و اسحق مؤتمن اما ابو محمد اسحق مؤتمن برادر اعیانی موسی کاظم بوده و در صورت و هیات با حضرت رسالت صلی الله علیه
وسلم مشابهت تمام داشته و نشر حدیث می کرده و چون سفیان بن عیینه از وی نقل حدیث کردی برین وجه ادا فرمودی که حدثنی
الثقة الرضا اسحق بن جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابیطالب و او را عقب از سه پسر بود محمد و حسین و
حسن و بنو الحارث در ری از نسل محمد اسحق اند و حمزه بخارا از بنی وارث بوده و اولاد حسن اسحق در مصر و نصیبین اند و میمون بن عبید
از ایشان است و حسین بن اسحق در بحران افتاده و اولاد او در رقه و حلب بسیار اند و محمد حرانی بن احمد حجازی و نقبای حلب
ازین عقب اند اما محمد مامون که از جهت حسن و جمال او را محمد دیباج هم گفتندی عقب او از سه پسر بوده یکی حسین و اولاد او منقرض شده اند
دوم قاسم و بنو الشیبه از اولاد وی اند و بنو الطیاء بمصر و بنو العروس و بنو الخوارزمیه هم از اولاد قاسم اند سوم علی حارضی و عقب او از دو

پسر است حسن و حسین و اعقاب این دو فرزند بسیار اند ابوالهیجا محمد ضراب بن ابی طالب حمزه ضراب از نسل حسین بن علی بن محمد
دیباج است و از اولاد محمد بن حسین که ملقب بخور بوده ابوالبرکات است و اکابر بسیار از نسل وی اند و ابوطاهر که اولاد او بشیراز اند و از
اولاد حسن عارضی است اما علی عریضی کنیتش ابوالحسن است عالم بزرگ بوده و در کودکی از پدر باز مانده و از برادر خود موسی کاظم علم آموخته
و نسبت او بعریض است و آن قریه ایست بر چهار میل از مدینه و اولاد او بسیار اند و ایشان را عریضیون گویند و عقب وی از
چهار پسر است محمد و احمد شعرانی و حسن و جعفر اصغر اما جعفر اصغر عقب وی از علی پسر اوست و حال این عقب پوشیده است و حسن
عریضی را عقب از پسر او عبدالله است و اولاد او در مدینه و مصر و نصیبین اند و بنو بهاء الدین و بنو مختار و بنو سنجی از نسل حسن اند اما
احمد شعرانی و بنو الجد و از اعقاب وی اند و صاحب السجاده و حمزة الداعی و ابوالعشایر هم از اولاد وی اند و محمد علی عریضی اولاد او بغایت
بسیار اند و متفرق در بلاد و اولاد یحیی محدث و بنو ثواب و بنو المحقص از نسل عیسی رومی اکبر اند و او پسر محمد عریضی بوده اما اسمعیل کنیتش ابو
محمد لقبش اعرج اکبر اولاد امام جعفر بوده و او را بسیار دوست میداشته و در زمان حیات پدر وفات فرمود و تابوت او را مردمان از
عریض تا مدینه بدوش آوردند و عقب اسمعیل از دو پسر وی محمد و علی است و عقب محمد از اسمعیل ثانی است و جعفر شاعر بنو البغیض از اولاد جعفر
شاعر و اعقاب جعفر در مغرب بوده اند و ائمه مصر که مستولی شدند و حکومت کردند از نسل جعفر بن محمد اسمعیل اند بنو البزاز در حلب از اولاد
صنوچه اند و حسن صنوچه از نسل اسمعیل ثانی است و بنو التمام نیز در سوا از نسل وی اند اما علی بن اسمعیل اولاد او در دمشق و عراق
عرب بسیار اند **فصل چهارم** در عقب امام موسی کاظم و وی امام هفتم است کنیتش ابوابراهیم است و بسبب فرو خوردن
خشم او را کاظم لقب داده اند و ولادتش در ابوا بود میان مکه و مدینه روز یکشنبه هفتم ماه صفر سنه ۱۲۸ هجریه در حبس هارون رشید
شهید شد روز جمعه پنجم رجب سنه ۱۸۶ هجریه و روضه مقدسه وی در بغداد است عابدترین اهل زمان و کریمترین ایشان بود و فضایل
و کرامات وی بسیار است و آنحضرت را شصت فرزند بوده سی و هفت دختر و بیست و سه پسر از فرزندان وی بعضی را عقب نبوده
و در بعضی اختلاف است و آنچه حالا ائمه نسب بر آن اند آنست که او را از سیزده پسر عقب بوده اولاد چهار تن از ابنای وی بسیار
اند و از آن چهار تن متوسط و اعقاب پنج تن کمتر اند و چون بیان این جماعت بزیادت تفصیلی محتاج است هر یک از اعقاب
سه گانه را در وصلی اد کنیم **وصل اول** آن پنج تن که اولاد ایشان قلیل اند عباس است و هارون و اسحق و اسمعیل و حسن اما
حسن یک پسر داشته جعفر نام و حالا حقیقت عقب وی معلوم نیست و گفته اند جعفر بن حسن را پسر بوده و اولاد علی عزری از نسل وی اند اما
اسمعیل بن موسی را پسری بوده موسی نام و عقب او از پسر او جعفر است و بنو ابی العساف و بنو الوراق از نسل وی اند اما اسحق
بن موسی را امیر گفتندی عقب او از سه پسر است عباس و اسحق ملهوس پسر اوست و بنو الملهوس از فرزندان وی اند و محمد و
اولاد او اندکی بودند در بلخ و طخارستان و حسن بن اسحق ابوجعفر صورانی از اولاد اوست و بنو الوارث از نسل صورانی اند اما هارون
بن موسی گویند از وی عقب نمانده و ابن طباطبا آورده که عقب او از احمد بن هارون است و امیر کابطوس از نسل اوست اما
عباس بن موسی اولاد او در غایت قلت اند و عقب وی از قاسم بن عباس بوده **وصل دوم** اما متوسطان در عقب زید النار
است و عبدالله و عبیدالله و حمزه اما حمزه را ابوالقاسم گفتندی و در بلاد عجم عقب وی بسیار اند و عقب وی از قاسم و حمزه است حمزه بن
حمزه را عقب هست در بلخ و بعضی در بلاد خراسان و قاسم بن حمزه را اولاد هست و ابوجعفر که ممدوح بدیع همدانی است و

با ملوک آل سامان مخالطت در زیدی از فرزندان اوست و احمد مجدور از نسل قاسم است و عبیدالله را عقب از سه پسر است محمد
یمانی و قاسم و جعفر محمد یمانی و یمامی نیز گویند عقب وی از ابراهیم است و ابراهیم از ابوجعفر و احمد شعرانی اکثر اولاد ابوجعفر در حجاز اند و ابوالفایز
که در شیراز با عضدالدوله بوده از نسل ابوجعفر است و احمد شعرانی را نیز عقب هست اما قاسم بن عبدالله را نیز اعقاب بوده و عمید الشرف
از نسل وی است عبدالله بن موسی او را اعقاب از محمد است و موسی علی بن حسن الاحول از نسل محمد عبدالله است جعفر اسود از اولاد
موسی بن عبدالله و بنو ناصر از نسل وی اند زید النار وقتی که بر بصره مستولی شد خانهای بنی عباس را بسوخت و نخلستانهای ایشان را آتش
زد و بدین سبب او را زید النار گفتند و آخر او را گرفته به مرو بردند و بزهر مامون شربت شهادت چشید و او را از چهار پسر عقب بوده حسن و اولاد وی
در قیروان مغرب اند و حسین محدث را نیز عقب است به قزوین و جعفر را با رجان و بنو صعیب و بنو المکارم از نسل موسی اصم بن عبدالله اند
والله اعلم **وصل سوم** مکثران از اولاد امام موسی کاظم چهار اند امام علی رضا و ابراهیم مرتضی و محمد عابد و جعفر اما جعفر را خواری گویند و اولاد
او را خواریون و شجریون نیز خوانند و جعفر را عقب از موسی و حسن است و موسی را عقب وی از حسن الحق است و حسن پدر محمد لطیط است و لطیط
را حدی قوتی و انتشاری بوده و فارسان عرب بوده با قوت و شوکت در حجاز و عراق عرب اما محمد عابد عقب وی از ابراهیم مجاب است و
ابراهیم را از پسر عقب بوده محمد حایری و احمد قصیر بن هبیر و علی پسر جان کرمانند و بنو احمد و آل ابی الغایز و بنو ابی مرن و آل ابی الحرث
از نسل احمد بن محمد حایری اند و بنو الضریر و آل الجم از نسل حسن بن محمد اند و اعقاب احمد و علی منقرض اند اما ابراهیم اصغر که ملقب است
بمرتضی عقب وی از دو پسر است موسی ابوسبحه و جعفر اما موسی او را از هشت پسر عقب است چهار مقل و چهار مکثر اما مقلون عبیدالله است
و اولاد او در بصره و رمله اند و عیسی اولاد او بفارس اند و علی اعقاب او در دینور و شیراز اند ابو علی مبیح و ابوالفضل از نسل وی اند جعفر
در ترمذ فرزندان دارد اما مکثرون یکی محمد اعرج است و عقب وی از موسی ابرش است و بس و او را سه پسر معقب بوده ابوطالب محسن
اولاد او به بصره اند و ابواحمد حسین بن موسی ابرش نقیب نقبای بغداد بود و او را دو پسر بوده محمد رضی و علی مرتضی علم الهدی و مراتب ایشان
در علوم بغایت رفیع بوده و در بعضی تواریخ هست که در کتابخانه علم الهدی هشتاد هزار مجلد کتاب بوده و ابوعبدالله احمد بن موسی
را نیز اولاد بسیار اند ابوالبرکات نقیب سامرا و نجم الشرف و ابوالمظفر هبة الله جد بنی الموسوی از این بیت اند دوم احمد اکبر عقب او از
حسین و می است و ابراهیم و علی احول آل رافع از نسل علی احول اند و بنی الرزاق از نسل ابراهیم اند و اهل طلعه از اولاد حسین و می
است و سید احمد رفاعی از نسل همین حسین است سوم ابراهیم عسکری بنو المتمنع از اعقاب وی اند و بنو الحسن بمشهد غزوی هم از این نسل اند
بعضی اولاد ابراهیم در ابرقوه بوده اند چهارم حسین قطعی نسل او بسیار است و منتهی میشود به ابی الحسن علی الدیلمی و عقب وی از ابی الحرث محمد
است و حسین اشقر و حسن برکه و ابوالنفیس بحایر و آل ابوالسعادات از نسل ابی الحرث اند و حیدر بن حسن از نسل حسین اشقر و ابن
هبة الله در دمشق از نسل حسن برکه و الله اعلم **فصل پنجم** در عقب امام علی رضا و او امام هشتم است کنیتش ابوالحسن ولادت وی
در مدینه بوده روز پنجشنبه یازدهم ربیع الآخر سنه ۱۵۳ هجریه و شهادتش در سناباد طوس روز جمعه بیست و یکم ماه رمضان سنه ۲۰۸ هجریه
هر چه از مناقب وی بر زبانها مذکور و از فضایل او در کتابها مسطور است با معالی ذات عالی او ع چو یک قطره است از دریای
زخار + و ابن یمین قطعه ابی نواس را در مدح وی ترجمه میکند برین وجه که **نظم** به بنده ابن یمین گفت دوستی که تو ای + که شعر تست که
بر آسمان رسیده سرش + چرا مدیح سرای رضا همی نشوی + که در جهان نبود کس بپاکی گهرش + بگفتمش که نیارم ستود امامی را +

که جبرئیل امین بوده خادم پدرش ❊ و آنحضرت را پنج پسر بوده محمد حسن جعفر ابراہیم حسین و عقب او از فرزند بزرگوارش محمد تقی است
فصل ششم در عقب امام محمد تقی ؑ وی امام نہم است از ائمہ اہلبیت کنیتش ابو جعفر است و لقب وی تقی و قانع و جواد و ولادتش
روز جمعہ بوده یازدہم رجب المرجب ۱۹۵ھ ہجریہ در خلافت معتصم و گویند بزہر شہید شد و قبرش در بغداد است نزدیک مشہد مقدس جد وی
موسی کاظم و از کمال ادب و علم و فضلی که داشت با صغر سن مامون مشغوف وی شد و دختر خود ام الفضل را بزنی بوی داد و ہمراه وی بمدینہ
روان کرد و ہر سال ہزار ہزار درم بوی فرستادی و کرامات و مقامات وی بسیار است و عقب او از دو پسر بود علی ہادی و موسی مبرقع
در قم وفات یافت و اولاد او را رضوی گویند و بیشتر ایشان بقم باشند و درین اوقات جمعی بمشہد مقدس رضوی رضی اللہ عنہ انتقال
فرموده اند و عقب موسی از احمد است و نسابہ دیوبلی گفتہ که محمد بن موسی ہم معقب است و انتساب بنی الخشاب بدوست اما عقب
احمد بن موسی از محمد اعرج است و بقیہ اولاد او از نسل وی اند **فصل ہفتم** در عقب امام علی ہادی ؑ وی امام دہم است از ائمہ اہلبیت کنیتش
ابو الحسن است و او را ابو الحسن ثالث گویند چہ ابو الحسن اول علی مرتضیٰ است و دوم علی بن موسی الرضا و سوم علی ہادی و لقب او نقی و
عسکری نیز ہست ولادت وی در مدینہ بوده سیزدہم ماه رجب ۲۱۴ھ ہجریہ و وفات وی در زمان معتمد خلیفہ در سر من رای روز دوشنبہ
آخر ماه جمادی الآخر ۲۵۴ھ ہجریہ و قبر وی در سرای وی است در سامرا و مناقب وی بسیار و فضایل وی بیرون از حد شمار است و او را
سه پسر بوده حسن و حسین و جعفر و عقب او از دو پسر است حسن و جعفر اما جعفر کنیتش ابو عبد اللہ است و بکذاب ملقب شد زیرا که بعد از
فوت برادر دعوی امامت کرد و او را ابو الکرین گویند صد و بیست فرزند داشت و عقب او از شش فرزند است بعضے مقل و
بعضے مکثر و ابنای او اسمٰعیل حریفان است و طاہر و یحییٰ صوفی و ہارون و علی و ادریس اما ناصر و برادرش محمد ابو البقا از فرزندان اسمٰعیل
اند و ابو الغنایم دقایق و ابو یعلی و لال از اولاد طاہر و ابو الفتح نسابہ از نسل یحییٰ صوفی و اعقاب وی در مصر اند و سادات صید از
بلاد شام از اولاد ہارون بن جعفر و محمد نازوک که اولاد او را بنی النازوک گویند از نسل علی بن جعفر و اعقاب ادریس بن جعفر را
قواسم گویند نسبت بجد ایشان قاسم بن ادریس و فلتات بدر و بنی کعب و مواجد ہمہ از قاسم اند **فصل ہشتم** در عقب امام حسن
زکی ؑ وی امام یازدہم است از ائمہ اہلبیت کنیتش ابو محمد لقبش زکی و خالص و سراج و وی نیز چون پدر خود بعسکری مشہور است
ولادت وی بمدینہ بوده است ۲۳۱ھ ہجریہ و قبر وی در پہلوی پدر وی است در سر من رای و از وی کرامت بسیار نقل کرده
اند و خوارق عادات در کتب معتبر آورده از جملہ در شواہد مذکور است که یکی گفتہ که پیش ابو محمد زکی از فقر شکایت کردم تازیانہ بدست داشت زمین
را بآن بکاوید و سبیکہ زر موازی پانصد دینار بیرون آورد و بمن داد و دیگری نقل کرده که رقعہ بوی نوشتم و در آنجا مسئلہ پرسیدم و میخواستم که
از تپ ربع نیز سوال کنم اما فراموش کردم و نوشتم وی بمن نوشت که جواب مسئلہ تو اینست و میخواستی که از حمای ربع نیز سوال کنی و فراموش
کردی این را که قلنا یا نار کونی بردا و سلاما علی ابراہیم بر پاره کاغذ بنویس و بر گردن محموم بیاویز چنان کردم و آن محموم
شفا یافت و او را یک پسر بود محمد مہدی و بس **فصل نہم** در ذکر محمد بن الحسن ؑ وی امام دوازدہم است و کنیت وی ابو القاسم و لقبش بقول
امامیہ حجت و قائم و مہدی و منتظر و صاحب الزمان و بمذہب ایشان خاتمہ ائمہ اثنا عشر است ولادت وی در سر من رای بوده در بیست و
سوم رمضان ۲۵۸ھ ہجریہ بسرداب آمد و در سرای خود مختفی شد و در شواہد مذکور است که چون متولد شد بر ذراع ایمن وی نوشتہ بود که
جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا و روایتی ہست که چون از مادر بزاد بزانو در آمده انگشت سبابہ

بآسمان برداشت پس عطسہ زد و گفت اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ و بزرگی نقل کرده که نزد امام حسن عسکری شدم و گفتم یا ابن
رسول اللہ خلیفہ و امام بعد از تو که خواہد بود بخانہ در آمد پس بیرون آمد کودکی بر دوش گرفتہ که گویا ماه شب چہاردہ است در سن سہ سالگی پس
فرمود ای فلان اگر نہ تو پیش خدای گرامی بودی من این فرزند خود را بتو ننمودمی نام این نام رسول است صلی اللہ علیہ وسلم و کنیت این
کنیت وی و این جہان را پر داد و عدل کند ہمچنانچہ پر جور و ظلم شده بقول بعضی که او را زنده می دانند میگویند در اقصای بلاد مغرب شہرہا در
تصرف اوست و او را فرزندان اثبات می کنند و حق سبحانہ و تعالی بدین معنی داناتر است إِنَّهٗ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفٰى **بیت**
ہر نکتہ که آن ز ما نہانست ❊ بر علم خدای ما عیان ست ❊ این بود کلمہ چند از انساب سادات بزرگوار و عظمای عالی مقدار مالکان
ممالک نقابت مرشدان مسالک نجابت ستارگان سپہر سعادت سیارگان سبل سعادت **شعر** کرام لہم عین
الامامة منبع ❊ شموس لہم برج الکرامة مطلع ❊ فیا نسبا کالشمس ابیض واضحا ❊ ویا شرفا من ہامة
النجم ارفع ❊ آل پیغمبر حریم کبریا را محرم اند ❊ آل پیغمبر ز حرمت فخر آل آدم اند ❊ نسبت آل نبی با سایر خلق جہان ❊ گر کنی
ضرب المثل بحر محیط و شبنم اند ❊ روح اللہ ارواحہم و قدس بزلال الافضال اشباحہم که بر الطاف ربانی و اعطاف
سبحانی رقم زده کلک بیان شد و الحمد للہ حق حمده حق سبحانہ و تعالی ارواح مقدسہ ایشان را بسلسال وصال سلسبیل
قرب اتصال در روضہ جنت عدن مفتحة لہم الابواب پیوستہ تازه و سیراب دارا دور و ایح میامن برکت و فوایح مواہب
جمعیت از حدایق روح و راحت روحانیت ایشان بمشام کافہ اہل اسلام برساناد و سایہ دولت این احسب انسب ملوک انام
امجد و اسعد ذوی الاجلال و الاعظام ملاذ سادات الخافقین خلاصہ و دائع إِنِّيْ تَارِكٌ فِيْكُمُ الثَّقَلَيْنِ **قطعہ** سلطان
نشان عالم اقبال و مکرمت ❊ مسند نشین منصب اقبال و اقتدار ❊ خورشید آسمان نقابت که بوده ہست ❊ سادات را
بحضرت عالیش افتخار ❊ نور دیدہ سلطنت کبری چراغ دودہ خلافت عظمی نقاوة السلاطین خلاصہ اخیار السلاطین قطب
فلک الشوکة مرکز دایرة العظمة و السطوة **رباعی** خورشید جام و داور دارا علم ❊ شاه کیخسرو حشم سلطان اسکندر لقا ❊ سرور
عالی نسب دین پرور عالی حسب ❊ آفتاب برج شاہی سایہ لطف خدا ❊ مرشد الدین شاه عبد اللہ که ز حکم ازل ❊ در ممالک
مشتہر باشد بسید میرزا ❊ لا زالت دوحة الاقبال مورقة بجلالہ و لمعة الدولة مشرقة من افق کمالہ سالہای
بی تناہی بفیضان فضل الہی بر مفارق اعاظم کرام و اکارم عظام مبسوط و مخلد و مستدام باد و فرزند بزرگوار عالی مقدارش که
قرة عین سیادت کاملہ و غره جبہہ شاملہ است گوہر صدف شرف شہریاری ملحوظ نظرات عنایات حضرت الہی **غزل**

شہی که از لمعات دل منور او بسی به بحر شرف غوص کرد عقل شریف	صد آفتاب تجلی کند ز منظر او دری نیافت بپاکیزگی گوہر او	علاء دولت و ملت محمد بر که	که تاج مہر بود گوہری ز افسر او

زینہ اللہ بعلو المراتب و شرفہ بسمو المناقب در ظل ظلیل
والد نبیل خود با علی مراتب آبای عظام و اقصی مآرب اجداد کرام خود برساناد **بیت** پر نور باد چشم پدر از چنین پسر ❊ موفور باد قدر پسر از چنان پدر ❊
آمین یا رب العلمین و الحمد للملک الحق المبین و الصلوة و السلام علی سیدنا محمد و آلہ و اصحابہ اجمعین الطیبین الطاہرین

تمت و عمت

تقریظ مدونہ فقیر بلا حقیر مبتلا اسیر نفس ناسزا نثار احمد ابن حافظ نیاز احمد بریلوی

حمدی کہ در شہرستان صدور مہجور مشتاقان از ہیبت صولت غلمت ولولہا بود و شکریکہ بر سمای پر سیمای ضمیر منیر پاکان از شعاشع سواطع نور ظہور او مشعلہا باشد رباعی

حمدیکہ از و در دل و جان مشعلہاست	شکری کہ از و در دو جہان ولولہاست
حمدیکہ چو از درون جان شعلہ زند	در بزم قدم ز نور او مشعلہاست

و نعت خواجہ کائنات و سردفتر مخلوقات خطیب منبر سعادت نقیب لشکر سیادت دُرِ دریای کرامت گوہر یکتای سلامت دیباچہ عنوان محبت خواجہ دیوان مودت سلطان بارگاہ لی مع اللہ برہان بی اشتباہ فاعلم انہ لا الہ الا اللہ مقبول حضرت الشرف بخطاب فَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم رباعی

شاہے کہ ز حالِ مفلسان آگاہ است	چندانکہ گنہ بود شفاعت خواہ است
توقیع شہادتش کفٰی باللہ است	یعنی کہ محمد رسول اللہ است

اما بعد بندۂ گمنام نثار احمد نام بخدمت ناظرین با تمکین عرضہ می دہد کہ درین زمان پر آشوب بر ہر طرف نظری کنی غیر از بغض و حسد و کینہ و نفاق و عجب و تکبر نہ بینی و لفظ مہر و محبت و مودت و ایفای عہد و وفا بصوت عنقا ناپدید در ہر چہار سو آوازۂ شور و شر برپا نہ کسی را پاس اتباع کتاب اللہ و سنت رسول اللہ و نہ احدی را خواہش عبر حالات صلحای دین الا سے ابنای زمانہ در پے شور و شر اند + انباشتہ نفاق و کین ضر اند + مانند قطار شتران فرقۂ رعن + بایک گرانند در پے یک گر اند + درین اوان کتاب مستطاب روضۃ الشہدا کہ در حالات سید الشہدا ریحان الجنۃ نسخہ ایست نادر الوجود و مجموعہ ایست خوش اسلوب ہنجیکہ دُرّ غرر نظم و نثر درین کتاب مؤلف عالیقدر بنجیر تحریر آوردہ و بعنوانی کہ واقعات شہدای کربلا و مراتب و مناقب اہل عبا بحیطہ تسطیر آوردہ شاید کسی از سلف و خلف بدین نوع قدرت یافتہ باشد الحق سے کتابی کہ تا زنگارِ مراد + دہد خط چون در تموج صفا + اگر حرف گیرد کسے بر کتاب + دلش باد از آتش غم کباب + تصنیف شریف و تالیف لطیف فرخندہ کیش افادت اندیش بحر زخار فضل و تبحر ابر مدرار مجد و تفاخر عارج معارج مکارم اخلاق ناہج مناہج بذل و انفاق مولانا کمال الدین حسین الواعظ الہروی کہ رشحات رحمت او تعالیٰ بر روان پاک او نازل باد در سنہ نہصد و دہ ہجری مہر سکوت بر لب زدہ عالم آخرت را منزل ساخت تاریخ وفات در تذکار جنود الابرار بنظر آمدہ ہدیۂ ناظرین رسیدہ رباعی

تاریخ وفات مولانا حسین کاشفی رح

آنکہ گنج معرفت در مخزن دلہا نہاد	دیدمش در واقعہ بر منبر عرش از شرف
گفتمش تاریخ فوتت چیست ای صاحب رشاد	گفت چون شد بعد ازین بر منبر عرشم مقام
از پی تاریخ نیکو منبر ما عرش باد	

حسن طبع و صحت خوشخطی خود شاہد عدل است کہ چہ قدر سعی بایستہ و اہتمام شایستہ معظم القدر سنی الصدر عمیم الانعام قدیم الاکرام وسیع الاحسان کریم الامتنان بکار بردہ اند تا این کتاب مستطاب را بہ پذیرائی دلہا

بنگار طبع بستہ اند و کارکنان مطبع بقدر طاقت بشری ہر آنچہ میبایست در آن کوتہی نہ نداشتہ اند ہمین حق مطبع محمدی است تصحیح صاحب فضل و ہنر باریک بینان ذی جوہر بخط اطلی عمدہ خوشنویس بر کاغذ خوب و تقطیع مرغوب در مطبع نامی گرامی محمدی واقع بمبئی در سنہ ۱۳۶۰ ہجری بتمامی حسن ارتسام و لباس طبع صفا انضمام در بر کشید یکی از مصححان میگوید کہ بزعم فقیر آنچہ وضاحت در حالات امیر المومنین حسن رضی اللہ عنہ میباید صاحب کتاب کوتہی کردہ بل ملخصات را ملحوظ خاطر عالی کردہ ازین جہت چند فقرات مشعر حالات آن ستودہ صفات از کتب سیر و تواریخ برچیدہ درین خاتمۃ الطبع آوردہ پیشکش میکند چون امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ بجوار رحمت ایزدی پیوست امیر المومنین حسن رضی اللہ عنہ بر منبر آمدہ گفت ایہا الناس امشب از میان شما مردی بیرون رفت کہ متقدمین مثل او ندیدہ اند و متاخرین مانند وی نخواہند دید مردی بود کہ چون رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم او را بقلع و قمع اہل طغیان نامزد فرمودی جبرئیل علیہ السلام از جانب یمین و میکائیل علیہ السلام از طرف یسار موافقت او اختیار کردندی و تا فتح و ظفر دست ندادی مراجعت نمودندی بعد از ادای کلمات ستودہ صفات سعد بن عبادہ انصاری کہ دولتمندی و معزز قوم بود بدست حضرت امام حسن رض بیعت کرد و بعد از آن بسیار خلایق دست بیعت دراز کردند حلقۂ اطاعت در گوش قبول انداختند چون این خبر بمعاویہ بن ابو سفیان رسید ضحاک بن قیس را بہ نیابت خویش در شام گذاشتہ با شصت ہزار مردم بعزم تسخیر عراق و عرب روانہ شد و امیر المومنین حسن رض برین اطلاع یافتہ با چہل ہزار کس کہ گرد خیمہ او آمدند چون امیر المومنین بساباط مداین رسید اثر کراہیت حرب بر صفحات احوال خویش ظاہر دید بنا برین بنیاد خطبہ کردہ در اثنای آن گفت ایہا الحاضرون بدانید کہ در سینۂ من کینہ ہیچ مسلمانی نیست و شما نیز ہمین اعتقاد دارم و من ملاحظہ می کنم کہ اکثر اصحاب از ارتکاب حرب تردد پیدا کردہ اند و من شخصی نیستم کہ مردم را بامری کہ خلاف طبع ایشان باشد تکلیف نمایم بعضی لشکریان کہ مذہب خوارج داشتند گفتند کفر الحسن کما کفر ابوہ من قبلہ و طایفہ باین اکتفا کردہ مصلای نماز و جامہای آنجناب غارت کردند و ردا از دوش مبارک کشیدند آنجناب بر اسپ خود سوار شدہ ندا کردند کہ قوم ربیعہ و ہمدان کجا اند آن دو قبیلہ بحفظ و حمایت آنجناب پرداختہ شر قوم را ازوی باز داشتند و امیر المومنین حسن رض جانب مداین روان شد و در اثنای راہ شخصے از خوارج کہ او را جراح بن قبیصہ اسدی می گفتند ناگاہ از فرصت نمودہ بر ران آنحضرت زخمی زد و عبد اللہ بن خطل و عبد اللہ بن ظبیان آن ملعون را کشتند و آن جناب مجروح و علیل در قصر ابیض مداین نزول فرمودند جراحان بمعالجۂ زخم اشتغال نمودند تا شفا یافت درین اثنا معاویہ با شصت ہزار مردم رسید و قیس بن سعید کہ از طرف امام حسن بن علی رضی اللہ عنہما دران موضع بود محاصرہ کرد و عبد اللہ ابن عامر از جانب معاویہ بمداین نزدیک شدہ و امام حسن رض بر عزم جنگ او از آنجا بیرون آمد چون تلاقی فریقین رو نمود عبد اللہ بن عامر فریاد کرد کہ ای اہل عراق من مقدمۂ معاویہ ام غرض من محاربہ نیست اکنون سلام من بامام حسن بن علی رض برسانید کہ عبد اللہ ترا بخدا سوگند می دہد کہ دست از محاربہ باز داری و در ہلاکت خود و دوستان خود سعی ننمائی سپاہ چون سخن عبد اللہ شنیدند خوف کردند کہ دست از کار واز دست رفت امیر المومنین حسن رض مراجعت نمود ابن عامر متعاقب رسید و بمحاصرۂ شہر قیام نمود حضرت امیر المومنین حسن رض با ابن عامر پیغام فرستاد کہ من ترک خلافت گفتہ زمام اختیار بدست معاویہ بن ابی سفیان می نہم اما مشروط بچند شروط کہ معاویہ کینہ از اہل عراق کہ در سینہ داشتہ باشد انتقام نکشد و ہیچ کس مواخذہ نکند و در عطایای صلات بنی ہاشم را بر اہل بیت خویش تفضل و ترجیح کند و ہر قدر کہ در بیت المال موجود بود بحاشیہ بوسان بساط این جانب تسلیم نماید و در مدت العمر حکومت خویش ہر سال پنجصد ہزار درم باینجانب رساند و مصارف نقل و حرکت چہل ہزار مردم او را سازد و اہل اسلام از دست و زبان او ایمن

...[stamp] ابو الحسن کند گویند که معاویه مجموع شروط را قبول کرد و با خدای عز و جل میثاق بست و عهد کرد که باین شروط وفا کند ... چون مکر و کید نه کرد و در بارهٔ امیر المومنین حسنؓ و امیر المومنین حسینؓ در سر و علانیه بدی نیندیشد و دیگری را نفرماید که با ایشان و متعلقان ایشان مضرتی رسانند و براین جمله گواه گرفت عبد الله ابن الحارث ابن نوفل عمرو بن ابی سلمہ و فلان و فلان چون مصالحة استحکام یافت امیر المومنین حسنؓ با اتباع و اشیاع بجانب مدینه رفت و معاویه بطرف شام مراجعت کرد و بروایتی مدت خلافت امیر المومنین حسنؓ شش ماه بود و به زمان خلافت خلفای اربعه بست و نه سال و نیم بود سر این سخن حضرت مقدس نبوی صلعم در شان امیر المومنین حسنؓ آنست که این پسر من سید است و عنقریب حضرت باری بواسطهٔ او در میان دو گروه عظیم از مسلمانان اصلاح کند ظاهر و باهر شد و در بعضی از روایات آمده که یکی از شروط مصالح آن بود که تعیین خلیفه بعد از معاویه بمشاورت امیر المومنین حسنؓ نباشد چون چندگاه از قضیه صلح بگذشت معاویه را خاطر بران قرار گرفت که یزید را ولی عهد خود گرداند و معارف و مشاهیر آفاق را به بیعت او خواند و تحقیق می دانست که این قضیه با وجود امیر المومنین حسنؓ متمشی نخواهد شد لاجرم در دفع آنحضرت شبها بروز آورده تدبیری اندیشید و مروان بن حکم را بمدینه فرستاد که بجعده بنت اشعث بن قیس زوجه امیر المومنین حسنؓ بگوی که معاویه پنجاه هزار درهم تو خواهد داد و ترا در سلک ازدواج یزید خواهد کشید بشرطیکه بتوانی کار امام حسنؓ را با تمام نمای خواه از زهر خورانی خواه بنوع دیگر مروان بفرمودهٔ معاویه نزد جعده آمد و او را بفریفت و وعده و عید را از سوگند غلیظ موکد گردانید پس بمرتبهٔ اولین حسب ایماء معاویه در موصل چند بار زهر با طعام آمیخته پیش امیر المومنین حسنؓ آوردند و خورانیدند و بمرتبهٔ ثانیه جعده را آماده و مستعد ساخت و جعده هم چند بار زهر خورانید و تفصیل زهر خورانیدن شرحی دارد من بر قول خواجه پارسا علیه الرحمة اکتفا کرده ختم کلام می کنم که حضرت امیر المومنین حسنؓ را شش بار زهر دادند پنج بار وردی کار نکرد و بار ششم کار کرد و حضرت حسینؓ ابن علی رضی الله عنهما بر بالین وی آمده گفت یا برادر ترا که زهر داده است مرا خبر کن تا اگر ترا کاری باشد خصمی کنم امیر المومنین حسنؓ گفت ای برادر پدر ما غماز نبود مادر ما غماز نبود جد ما غماز نبود و از اهل ما غمز نیامد اگر بقیامت خدای عز و جل مرا بیامرزد و با آنکس که مرا زهر داده بمن بخشد به بهشت در نروم این صفات بشریت نیست بل ملکی است رباعی

از کس وفا مجو که بعالم وفا نماند
بنشین غریب وار که یک آشنا نماند
چندانکه بنگری بجهان کز اف کار
جز رنج و درد و محنت و جور و جفا نماند

علامه ابو الفضل محمد احسان الله العباسی وکیل عدالت گورکهپور در تاریخ الاسلام می نگارد که یزید سی و دو سال عمر یافت سه سال و هشت ماه بر تخت سلطنت نشست و کرد آنچه کرد عقب آن پسر او معاویه بر جایش متمکن گشت حضرت عمر بن معصوم در آن زمان مردی با زهد و ورع بود روزی بمعاویه گفت که مثل حضرت ابو بکر الصدیقؓ و حضرت عمر بن الخطابؓ عدل و انصاف را از دست ندهی ورنه جای تو دوزخ است پس معاویه بر منبر آمد و گفت که من خود را در امر خلافت ضعیف و نحیف می یابم شما بر جای من کسی دیگر را نشانید و از منبر فرود آمده داخل حرم گردیده در گوشه نشست و در را محکم ساخت تا چهل روز زنده ماند بعده فوت شد

تمت